

A digital facsimile of Walters Ms. W.18, Rochester New Testament
Title: New Testament

Published by: The Walters Art Museum
600 N. Charles Street Baltimore, MD 21201
<http://www.thewalters.org/>

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/legalcode>
Published 2011

This document is a digital facsimile of a manuscript belonging to the Walters Art Museum, in Baltimore, Maryland, in the United States. It is one of a number of manuscripts that have been digitized as part of a project generously funded by the National Endowment for the Humanities, and by an anonymous donor to the Walters Art Museum. More details about the manuscripts at the Walters can be found by visiting The Walters Art Museum's website www.thewalters.org. For further information about this book, and online resources for Walters manuscripts, please contact us through the Walters Website by email, and ask for your message to be directed to the Department of Manuscripts.

Shelf mark	Walters Art Museum Ms. W.18
Descriptive Title	Rochester New Testament
Text title	New Testament
Abstract	<p>This large-format copy of the New Testament was almost certainly created at Rochester Cathedral Priory, England, in the first half of the twelfth century. It was part of a five-volume Bible, only one other volume of which, London, British Library Ms. Royal I.C.VII, has survived. The decorated initials in these manuscripts compare closely with those in other books securely attributed to Rochester. Textually these books are closely related to the Gundulph Bible (San Marino, Huntington Library Ms. HM 62), known to have been produced at Rochester in the second half of the eleventh century. Although neither the Walters' nor the British Library's volume includes an inscription associating this Bible with Rochester, the two medieval catalogs of the Rochester Cathedral library, produced around 1130 and in 1202, contain references to manuscripts that correspond well with them. The book's large size indicates it that was designed to be read aloud, either during services or at meals in the refectory. Large, fanciful initials filled with succulent foliage, fruit, dragons, animals, and human faces begin each section of the text. Executed in a vibrant palette of red, blue, green, ochre (in place of gold), and yellow, the intricate, dynamic designs capture the essence of Romanesque manuscript illumination. Royal I.C.VII also includes four historiated initials (for the books of Joshua, I Samuel, 2 Samuel, and 2 Kings). Although the Bible was made at Rochester, the pre-Gothic script of W.18 in particular is extremely close to that practiced at nearby Canterbury at the time.</p>
Date	Ca. 1130 CE
Origin	Rochester, England
Form	Book
Genre	Scriptural

Language	The primary language in this manuscript is Latin.
Support material	Parchment Cream-colored parchment of medium thickness, well surfaced, with water and mold damage to lower corners
Extent	Foliation: ii+248+ii Earlier foliation in light pencil in uppermost corners; darker modern pencil foliation below (followed here)
Collation	Formula: ii, 1(8,-3,4,5,6), 2-6(8), 7(8,-4), 8-23(8), 24(8,-8), 25-31(8), 32(2), 33(4), ii Catchwords: None Signatures: Usually uppercase roman numerals in lower margin of versos of the last folio of the quire and occasionally in lower margin of rectos of the first folio of the quire; last three quires have arabic numerals in lower margin of rectos of the first folio of the quire; first extant quire has the quire signature II Comments: Quires begin on fols. 1(1), 5(2), 13(3), 21(4), 29(5), 37(6), 45(7), 52(8), 60(9), 68(10), 76(11), 84(12), 92(13), 100(14), 108(15), 116(16), 124(17), 132(18), 140(19), 148(20), 156(21), 164(22), 172(23), 180(24), 187(25), 195(26), 203(27), 211(28), 219(29), 227(30), 235(31), 243(32), and 245(33); manuscript missing its first quire; two folios missing between fols. 4 and 5; folio missing between fols. 47 and 48 ; folio missing between fols. 186 and 187; 32nd quire consists of two singletons that were the first two folios of the present quire 33 before the present binding; text of manuscript complete at the end; conjoinths of the two leaves in the 32nd quire would have been blank
Dimensions	28.3 cm wide by 38.5 cm high
Written surface	18.2 cm wide by 28.3 cm high
Layout	Columns: 2 Ruled lines: 30

Ruled in hard point some folios, brown ink others; double vertical and horizontal bounding lines, frequently extending to edges of folios; above top line

Contents

fols. 1r - 248v:

Title: New Testament

Rubric: Incipit evangelium secundum Matheum

Incipit: Liber generationis

Contents: Incomplete: Fols. 1r-28v: Gospel of Matthew [Missing 3:2-7:24]; fols. 29r-47v: Gospel of Mark to Chapter 16:8 (dixerunt time...); [missing Mark 16:8-Luke 1:15; fols. 48r-80v: Gospel of Luke from 1:15 (enim magnus coram domino); fols. 81r-105v: Gospel of John; fol. 106r: Incipit argumentum Actuum Apostolorum (Actus Apostolorum nudam [Stegmüller 631]), Incipit praefatio sancti Ieronimi presbiteri in Actus Apostolorum (Lucas natione syrus [Stegmüller 640]); fols. 106v-107v: Capitula (Ubi praecepit dominus); fols. 107v-141r: Acts of the Apostles; fols. 141r-v: Incipit prologus Epistolarum Apostolorum (Non ita est ordo [Stegmüller 809]); fols. 141v-142r: Incipiunt capitula in Epistola beati Iacobi Apostoli (De inimicorum); fol. 142r: Incipit argumentum (Iacobus Apostolus [Stegmüller 806]); fols. 142r-145v: James; fol. 145v: Incipiunt capitula in Epistola prima beati Petri Apostoli (De regenerationis), Incipit argumentum (Discipulos salvatoris invictos [Stegmüller 812]); fols. 146r-107v: I Peter; fol. 149v: Incipiunt capitula Epistolae secundae eiusdem (De sanctis quos), Incipit argumentum (Per fidem huic mundo [Stegmüller 817]); fols. 149v-152r: II Peter; fol. 152r: Incipiunt capitula Epistolae beati Johannis Apostoli primae (De verbo vitae); fols. 152r-155v: I John; fol. 155v: Incipiunt capitula Epistolae secundae eiusdem (De diligendis), Incipit argumentum (Usque adeo [Stegmüller 823]); fols. 155v-156r: II John; fol. 156r: Incipiunt capitula Epistolae tertiae (De filiis Apostoli); fols. 156r-v: Incipit argumentum (Gaium pietatis causa [Stegmüller 824]); fols. 156v-157r: III John; fol. 157r: Incipiunt capitula Epistolae beati Judae Apostoli (De falsis

doctoribus); fols. 157r-158r: Jude; fols. 158r-v: Incipit
 argumentum Epistolarum Pauli Apostoli (Epistolae
 Pauli ad Romanos causa [Stegmüller 651]); fols.
 158v-160r: Incipit praefatio epistolarum pauli apostoli
 (Primum quaeritur [Stegmüller 670]); fols. 160r-161r:
 Item argumentum (Romani qui ex iudeis [Stegmüller
 674]); fol. 161r: Argumentum (Romani sunt in partibus
 italiae ... Iam dudum saulus [Stegmüller 677, 654]);
 fols. 161r-v: Incipiunt capitula (De nativitate christi
 secundum carnem); fols. 161v-174r: Romans; fols.
 174r-175r: Incipit argumentum Epistolae ad Corinthios
 (Chorinthii sunt [Stegmüller 684]), Item argumentum
 (Chorinthus metropolis civitas [Stegmüller 689]);
 fol. 175r: Incipiunt capitula Epistolae ad Corinthios
 (Obsecro itaque); fols. 175r-186v: I Corinthians to
 16.10 (si autem venerit timothe...); [missing Corinthians
 16.10 - II Corinthians 1:9]; fols. 187r-194v: II
 Corinthians, from 1:9 (qui suscitavit mortuos); fol.
 194v: Incipit argumentum Epistolae ad Galathas
 (Galathae sunt Greci [Stegmüller 707]), Incipiunt
 capitula (Miror quod sic); fols. 195r-198v: Galatians;
 fol. 199r: Incipit argumentum Epistolae ad Ephesios
 (Ephesii sunt [Stegmüller 715]), Incipiunt capitula
 (Benedictus deus); fols. 199r-203r: Ephesians; fol.
 203r: Incipit argumentum Epistolae ad Philippenses
 (Philippenses sunt Macedones [Stegmüller 728]),
 Incipiunt capitula (Gratias ago); fols. 203r-206r:
 Philippians; fol. 206r: Incipit argumentum Epistolae
 ad Colosenses (Colosenses et hi sicut [Stegmüller
 736]), Incipiunt capitula (Gratias agimus deo); fols.
 206v-209r: Colossians; fol. 209r: Incipit argumentum
 Epistolae ad Thessalonicenses (Thessalonicenses sunt
 Macedones [Stegmüller 747]), Incipiunt capitula
 (Gratias agimus deo); fols. 209r-211v: I Thessalonians;
 fol. 211v: Incipit argumentum Epistolae secundae
 ad Eosdem (Ad Thessalonicenses secundum scribit
 [Stegmüller 752]), Incipiunt capitula (Gratias agere);
 fols. 212r-213r: II Thessalonians; fol. 213r: Incipit
 argumentum Epistolae ad Timotheum (Timotheum
 instruit [Stegmüller 765]), Incipiunt capitula (Sicut

rogavi); fols. 213r-216v: I Timothy; fol. 216v: Incipit argumentum Epistolae secundae ad Eundem (Item Timotheo [Stegmüller 772]), Incipiunt capitula (Noli itaque); fols. 216v-218v: II Timothy; fols. 218v-219r: Incipit argumentum Epistolae ad Titum (Titum commune fecit [Stegmüller 780]); fol. 219r: Incipiunt capitula (Huius rei gratia); fols. 219r-220r: Titus; fol. 220r: Incipit argumentum Epistolae ad Phylemonem (Phylemoni familiares [Stegmüller 783]), Incipiunt capitula (Gratias ago deo); fols. 220v-221r: Philemon; fol. 221r: Incipit argumentum Epistolae ad Hebreos (In primis dicendum est [Stegmüller 794]), Incipiunt capitula (Multifariae multisque); fols. 221v-230v: Hebrews; fols. 230v-231r: Incipiunt capitula in Epistola ad Laodicenses; fols. 231r-v: (Paulus Apostolus pro Laodicensibus), Laodicensians; fols. 231v-232r: Incipit prologus beati Ieronimi presbiteri in Apocalypsi (Johannes Apostolus et Evangelista [Stegmüller 835]); fol. 232r: Incipiunt capitula (Johannes septem ecclesiis); fols. 232v-248r: Apocalypse

Text note: Prefatory materials and texts extremely similar to the Gundulf Bible (San Marino, Huntington Library Ms. HM 62), made at Rochester in the second half of the eleventh century. The missing first quire probably contained prefaces to Gospels (Epistle of Jerome to Damasus, Novum opus; Prologue of Jerome, Plures fuisse; possibly letter of Eusebius to Carpianus, Ammonium quidem; and possibly spurious addition to Jerome's Epistle to Damasus, Sciendem etiam)

Hand note: Written in pre-Gothic bookhand, with a smaller version used for chapter lists; opening words of each book in majuscule display script; scribe writing in a script particularly associated with Christ Church Canterbury and houses under its influence in the early twelfth century; suggested by Richards that this volume was written by a Christ Church Canterbury scribe

Decoration note: Twenty-six large, ornate initials (Luke's is missing, as is that for II Corinthians), decorated with heavy foliate designs inhabited by

fanciful creatures and human faces (4 to 30 lines high); smaller undecorated initials throughout (1 to 8 lines high); incipits in square capitals written in alternating lines of blue, green, red, and yellow; text in black ink. The initials in W.18 compare closely with the initials in two manuscripts of certain Rochester provenance. One of these, London, British Library Ms. Royal 5.D.III, containing the first volume of Augustine's *Enarationes in Psalmos*, includes inhabited initials similar to those in W.18. The historiated initial showing a seated St. Ambrose in the second manuscript, London, British Library Ms. Royal 6.B.VI--a volume containing Ambrose's *De mysteriis* and *De sacramentis*, Ivo of Chartres's *sermones* and *Epistolae*, and Bruno of Asti's *De sacramentis ecclesiae*--compares with the historiated initials in W.18's sister volume, London, British Library Ms. Royal 1.C.VII. The script and decoration of W.18 and Royal 1.C.VII are related to styles of script and decoration developed at Canterbury.

Decoration

fol. 1r:

Title: Initial "L" (*Liber generationis*)

Form: Inhabited initial "L," 21 lines

Text: Holy Gospel of Jesus Christ, according to St. Matthew

Label: Four winged dragons fill the compartments of this initial "L," the sides of which are adorned with succulent green and blue profile foliage. Two confronted dragons in the lower part of the letterform bite a diminutive human head, as if battling over its possession. The "L" is topped by a human face, painted blue, from which emerge two intertwined, green bird-like dragons.

Comment: The inscription reads "capud primus," in a later hand. It has been suggested (Richards, 1981) that the large space to the right of the initial "L" was intended to have been rendered as an historiated initial.

fol. 29r:

Title: Initial "I" (*Initium Evangelii*)

Form: Inhabited initial "I," 31 lines

Text: Holy Gospel of Jesus Christ, according to St. Mark

Label: Two confronted leonine or feline animals, viewed from above, and a profile winged dragon with a human face and foliate tail fill the shaft of this letter "I." The "I" is topped by red and green foliage and a frontal, bearded human face, which, although lacking a cross-halo, resembles depictions of Jesus in medieval art. The tail of the "T" includes a frontal, bearded devil-like face, painted blue and equipped with what appear to be horns. Perhaps the arrangement of figural and animal elements in this initial is meant to evoke the idea of spiritual struggle or the victory of Jesus, above, over the devil, below.

fol. 81r:

Title: Initial "I" (In principio)

Form: Inhabited initial "I," 33 lines

Text: Holy Gospel of Jesus Christ, according to St. John

Label: The shaft of this letter "I" is filled with delicately rendered palmettes. Green vine-scrolls ascend and weave in and out of the letterform, as if climbing a trellis. The letterform is topped by a frontal green animal face and two addorsed dragons, portrayed in profile.

fol. 107v:

Title: Initial "P" (Primum quidem)

Form: Inhabited initial "P," 30 lines

Text: Acts of the Apostles

Label: Green vine-scrolls ascend and weave in and out of this letter "P," as if climbing a trellis. Two dragons roar at one another from within the upper part of the letterform.

fol. 142r:

Title: Initial "I" (Iacobus Dei)

Form: Inhabited initial "I," 26 lines

Text: Catholic Epistle of St. James the Apostle

Label: A single winged dragon, its tail ending in fleshy profile leaves and a thick, leaf-crowned stem or stalk

emanating from its open mouth, adorns the length of this letter "I."

fol. 146r:

Title: Initial "P" (Petrus Apostolus)

Form: Inhabited initial "P," 25 lines

Text: First Epistle of St. Peter the Apostle

Label: The undulating bodies of two winged dragons with foliate tails form this letter "P." A profile, bearded, and mustached human face at the very end of the letter's tail disgorges a fleshy stalk crowned with large profile leaves, from which emerge two further profile faces. These faces, clean-shaven and connected at the ears, open their mouths in order to eat small flowers or plants that grow from the tops of the leaves--as if devouring the very source of their existence.

fol. 149v:

Title: Initial "S" (Symon Petrus)

Form: Inhabited initial "S," 11 lines

Text: Second Epistle of St. Peter the Apostle

Label: A dragon with heads at either end of its sinuous body forms this letter "S." From each head emerges a curling stem sprouting large profile leaves and terminating in a flower.

fol. 152r:

Title: Initial "Q" (Quod fuit)

Form: Inhabited initial "Q," 7 lines

Text: First Epistle of St. John the Apostle

Label: Seated within the letter "Q" is a curious creature with a human body and two dog heads, joined at the ear and growing from a single neck. Wearing a short tunic cinched at the waist and holding a leafy stalk in either hand, this hybrid creature rests its feet on the long ears of a sinuous, amber-eyed dragon, which stares out at the viewer, its body forming the tail of the "Q."

fol. 155v:

Title: Initial "S" (Senior electe)

Form: Decorated initial "S," 10 lines

Text: Second Epistle of St. John the Apostle

Label: Vines or stalks sprouting succulent foliage form this letter "S."

fol. 156v:

Title: Initial "S" (Senior Gaio)

Form: Inhabited initial "S," 8 lines

Text: Third Epistle of St. John the Apostle

Label: A sinuous dragon disgorging a leafy, flowering stalk, its tail terminating in another leafy vine, forms this letter "S."

fol. 157r:

Title: Initial "I" (Iudas Iesu Christi)

Form: Inhabited initial "I," 21 lines

Text: Catholic Epistle of St. Jude the Apostle

Label: A single dragon, a leafy stem emanating from its open mouth, another forming its long tail, adorns the length of this initial "I."

fol. 161v:

Title: Initial "P" (Paulus servus)

Form: Inhabited initial "P," 31 lines

Text: Epistle of St. Paul the Apostle to the Romans

Label: The shaft of this letter "P" is filled with delicately rendered palmettes growing from green vine-scrolls that ascend and weave in and out of the letterform, as if climbing a trellis. A blue dragon's head occurs in the upper part of the letterform; the tail of the "P" terminates in a profile head with blue hair, mustache, and beard.

fol. 175r:

Title: Initial "P" (Paulus vocatus)

Form: Inhabited initial "P," 21 lines

Text: First Epistle of St. Paul to the Corinthians

Label: Three dragons--their tails terminating in winding foliage, one at the top of the letterform disgorging a curling vine terminating in succulent leaves--form this initial "P."

fol. 195r:

Title: Initial "P" (Paulus Apostolus)

Form: Inhabited initial "P," 23 lines

Text: Epistle of St. Paul to the Galatians

Label: Green vine-scrolls sprouting succulent foliage ascend and weave in and out of the shaft of this letter "P," as if climbing a trellis. Two winged dragons disgorge further vines in the upper part of the letterform.

fol. 199r:

Title: Initial "P" (Paulus Apostolus)

Form: Inhabited initial "P," 23 lines

Text: Epistle of St. Paul to the Ephesians

Label: Long, slender leaves fill the shaft of this letter "P." A dragon head at the top of the letter bites or disgorges the upper, curved part of the letter, which is filled with a curling vine-scroll sprouting succulent foliage.

fol. 203r:

Title: Initial "P" (Paulus et)

Form: Inhabited initial "P," 17 lines

Text: Epistle of St. Paul to the Philippians

Label: Bold zigzag designs fill the shaft of this letter "P." A winged dragon disgorging succulent foliage forms the upper part of the letterform.

fol. 206v:

Title: Initial "P" (Paulus Apostolus)

Form: Inhabited initial "P," 27 lines

Text: Epistle of St. Paul to the Colossians

Label: Abstract palmettes adorn the shaft of this letter "P." The upper part of the letterform includes a blue dragon's head and is filled with a large bloom emerging from succulent green leaves.

fol. 209r:

Title: Initial "P" (Paulus et)

Form: Inhabited initial "P," 17 lines

Text: First Epistle of St. Paul to the Thessalonians

Label: Two confronted, winged dragons bite a green ball or a bit of foliage in the upper part of this letterform, as if battling over its possession. Succulent foliage adorns the rest of the letter "P."

fol. 212r:

Title: Initial "P" (Paulus et)

Form: Inhabited initial "P," 23 lines

Text: Second Epistle of St. Paul to the Thessalonians

Label: The vine-scrolls adorning this letter "P" spiral so hypnotically, one might overlook the blue dragon's head in the upper part of the letterform and the profile human face emerging from a leaf at the tip of the letter's tail.

fol. 213v:

Title: Initial "P" (Paulus Apostolus)

Form: Inhabited initial "P," 24 lines

Text: First Epistle of St. Paul to Timothy

Label: Two confronted leonine animals with elongated necks straddle the frame of the shaft of this letter "P," biting their own forepaws. Another animal is entangled in the spiraling foliage that fills the upper part of the letterform.

fol. 216v:

Title: Initial "P" (Paulus Apostolus)

Form: Inhabited initial "P," 25 lines

Text: Second Epistle of St. Paul to Timothy

Label: Two confronted winged dragons stare menacingly at one another within the shaft of this letter "P." A third, larger dragon with multicolor wings occurs in the upper part of the letter. From its mouth emanates a curling foliate vine-scroll.

fol. 219r:

Title: Initial "P" (Paulus servus)

Form: Decorated initial "P," 21 lines

Text: Epistle of St. Paul to Titus

Label: Abstract designs and spiraling vine-scrolls adorn this letter "P."

fol. 220v:

Title: Initial "P" (Paulus vincetus)

Form: Inhabited initial "P," 25 lines

Text: Epistle of St. Paul to Philemon

Label: Abstract designs in compartments adorn the shaft of this letter "P." Two profile dragon's heads

emerge from the top of the shaft, so that this part of the letter resembles the capital of a Romanesque column. The dragon on the right bites or disgorges a spiraling vine-scroll, one of the tendrils of which terminates in a profile human head.

fol. 221v:

Title: Initial "M" (Multifarie multisque)

Form: Inhabited initial "M," 6 lines

Text: Epistle of St. Paul to the Hebrews

Label: A frontal human face adorns the place where the two halves of this letter "M" are joined. The rest of the letterform is adorned with spiraling vine-scrolls sprouting succulent foliage.

fol. 231r:

Title: Initial "P" (Paulus Apostolus)

Form: Inhabited initial "P," 21 lines

Text: Epistle of St. Paul to the Laodiceans

Label: A zigzag design fills the shaft of this letter "P." The upper part of the letterform includes a single winged dragon, which bites or disgorges a spiraling vine-scroll sprouting succulent foliage.

fol. 232v:

Title: Initial "A" (Apocalypsis Iesu Christi)

Form: Inhabited initial "A," 19 lines

Text: Apocalypse of St. John the Apostle (book of Revelation)

Label: Two dragons with foliate tails and multicolored wings form the sloping sides of this letter "A." One of the creatures bends its neck to bite its own paw; the other raises its grinning face to gaze beyond the boundary of the page. The letterform is filled with spiraling vine-scrolls sprouting succulent foliage. From one of these leaves emerges a diminutive profile human face.

Binding

The binding is not original.

New binding made of alum-processed pigskin and quarter-sawn oak boards by Abigail Quandt, Walters Art Museum, Baltimore, 1986; previous binding probably by Leon Gruel,

early 20th century, constructed of five recessed cords laced into heavy millboards covered in red silk; manuscript rebound two or three times since the twelfth century

Provenance

Priory scriptorium of Rochester Cathedral, England, twelfth century (possible reference in catalog in *Textus Roffensis*, Rochester Cathedral Library Ms. A.3.5, fol. 230r; more certain reference in 1202 library catalog in British Library Ms. Royal 5 B.XII, fol. 2r)

Leon Gruel collection, no. 1138, Paris, before 1931

Henry Walters, Baltimore, acquired from Gruel, before 1931

Acquisition

Walters Art Museum, 1931, by Henry Walters bequest

Bibliography

De Ricci, Seymour. *Census of Medieval and Renaissance Manuscripts in the United States and Canada*. Vol. 1. New York: H. W. Wilson Company, 1935, p. 766, no. 57.

Walters Art Gallery. *Illuminated Books of the Middle Ages and Renaissance: An Exhibition Held at the Baltimore Museum of Art*. Baltimore: Trustees of the Walters Art Gallery, 1949, no. 19, pl. XIII.

Dodwell, C. R. *The Canterbury School of Illumination, 1066-1200*. Cambridge: Cambridge University Press, 1954, pp. 65, 74, 119, fig. 37g (fol. 146).

Boase, T. S. R. *English Art 1100-1216*. Oxford: Clarendon Press, 1959, pp. 63-65, 160, fig. 19b.

Walters Art Gallery. *2,000 Years of Calligraphy*. Totowa, NJ: Rowman and Littlefield, 1965, no. 22.

Berkowitz, David S. *In Remembrance of Creation: Evolution of Art and Scholarship in the Medieval and Renaissance Bible*. Waltham, MA: Brandeis University Press, 1968, no. 65.

Alexander, J. J. G., and C. M. Kauffmann. *English Illuminated Manuscripts 700-1500*. Brussels: Bibliotheque Royale Albert, 1973, pp. 52-53, no. 26, pl. II.

Kauffmann, C. M. *Romanesque Manuscripts 1066-1190*. Vol. 3. London: Harvey Miller, 1975, no. 45, figs. 123-126.

Richards, Mary P. "A Decorated Vulgate Set from a 12th Century Illuminated Manuscript on Vellum." *Journal of the Walters Art Gallery* 39 (1981): 59-67, figs. 1, 2, 6.

Quandt, Abigail B. 1986. American Institute for Conservation of Historic and Artistic Works, preprint of a paper presented at the fourteenth annual meeting, Chicago, May 21-25, 1986 (The Conservation of a Twelfth Century Illuminated Manuscript on Vellum) 97-113.

Burin, Elizabeth. "Mixing Styles on the Pilgrimage Roads: A Romanesque Manuscript in the Walters Art Gallery." *Journal of the Walters Art Gallery* 54 (1996): 9-20, fig. 16 (fol. 1r).

Noel, William, and Daniel Weiss. *The Book of Kings: Art, War, and the Morgan Library's Medieval Picture Bible*. London: Third Millennium Publishing; Baltimore: Walters Art Museum, 2002, p. 150, no. 1 (fol. 161v).

Contributors

Principal catalogers: Herbert, Lynley; Noel, William; Smith, Kathryn

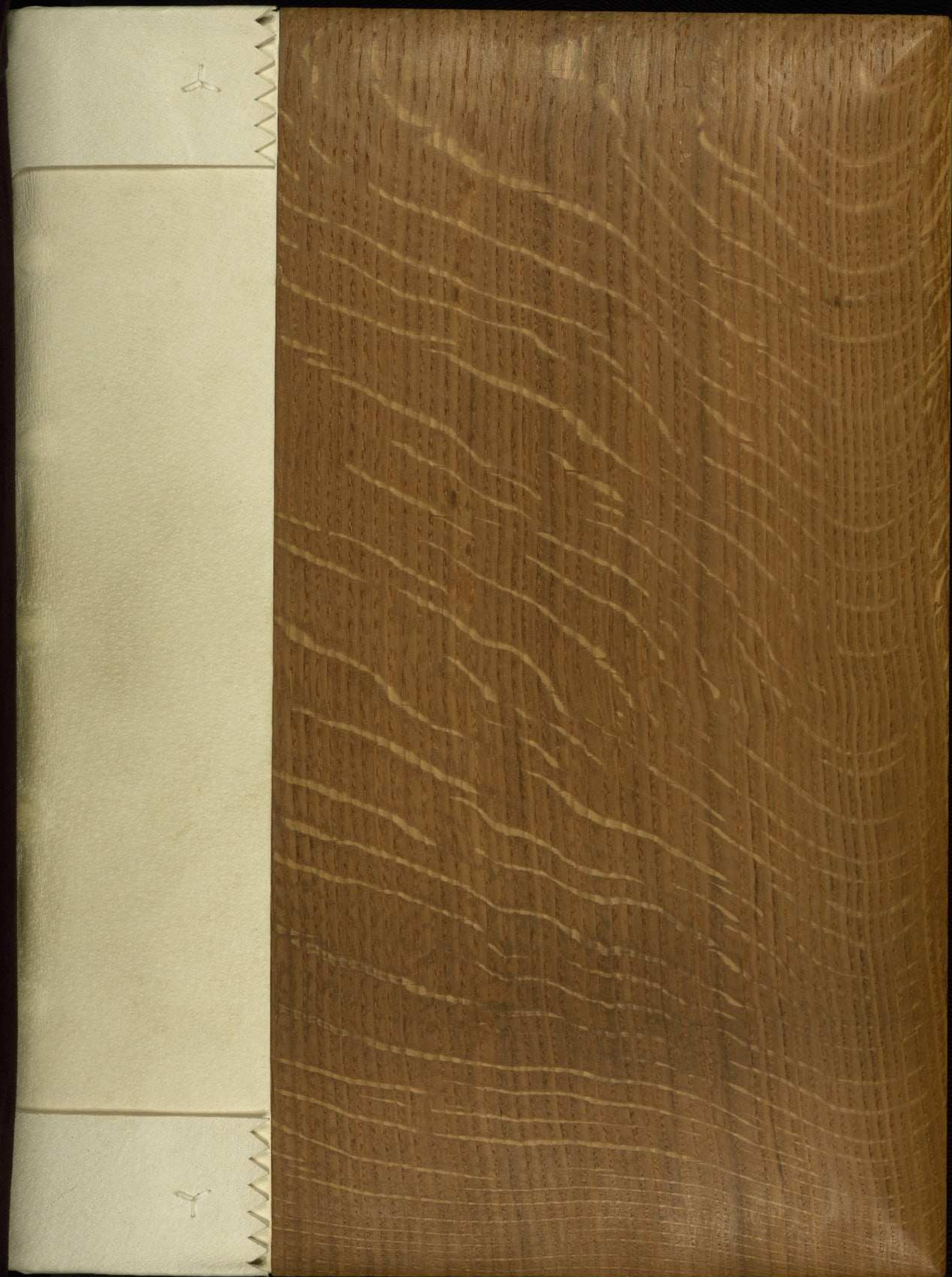
Cataloger: Walters Art Museum curatorial staff and researchers since 1934

Editors: Herbert, Lynley; Noel, William

Copy editor: Bockrath, Diane

Conservators: Owen, Linda; Quandt, Abigail

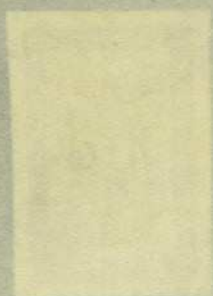
Contributors: Bockrath, Diane; Dutschke, Consuelo; Emery, Doug; Grollemond, Larisa; Noel, William; Tabritha, Ariel; Toth, Michael B.

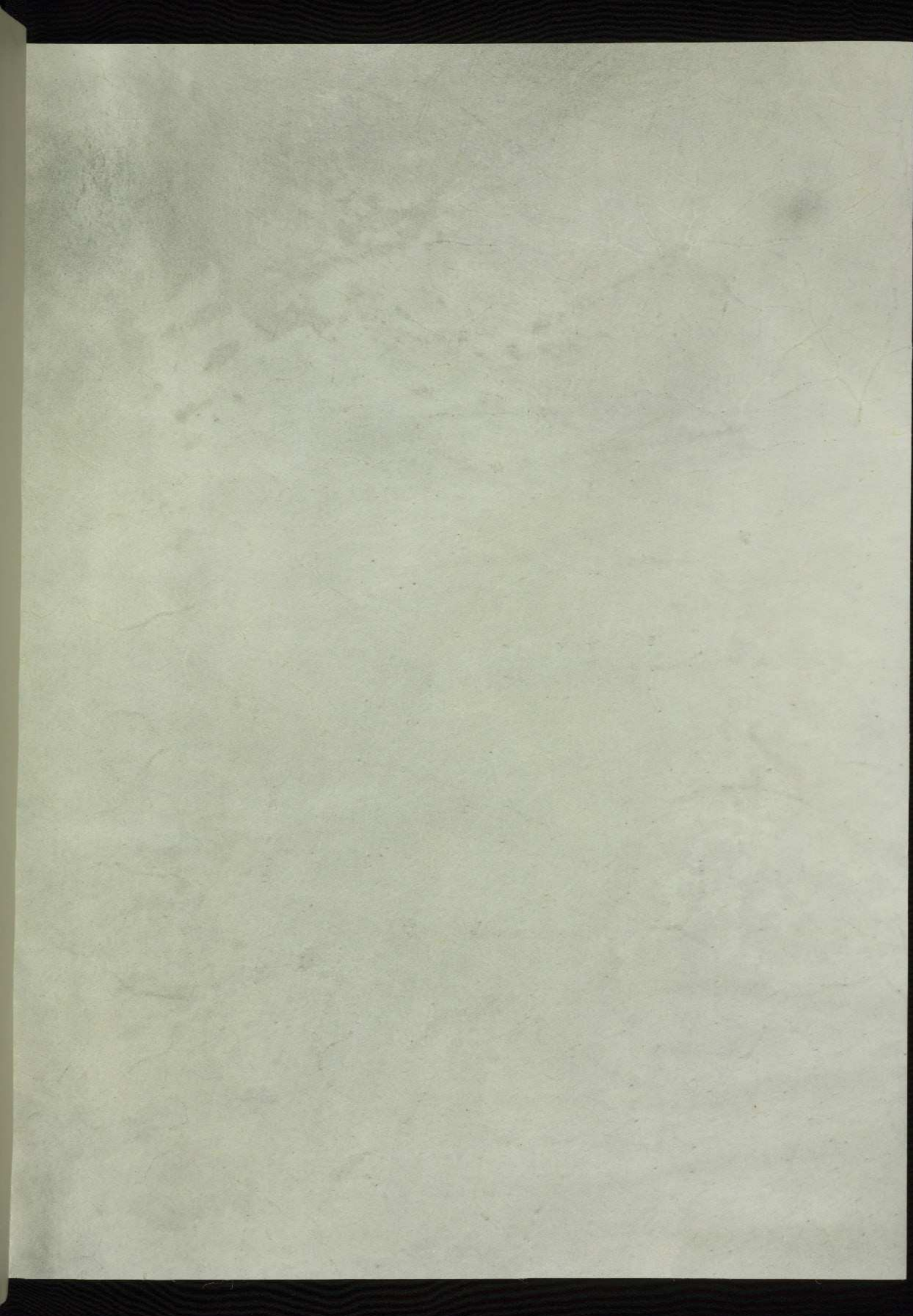

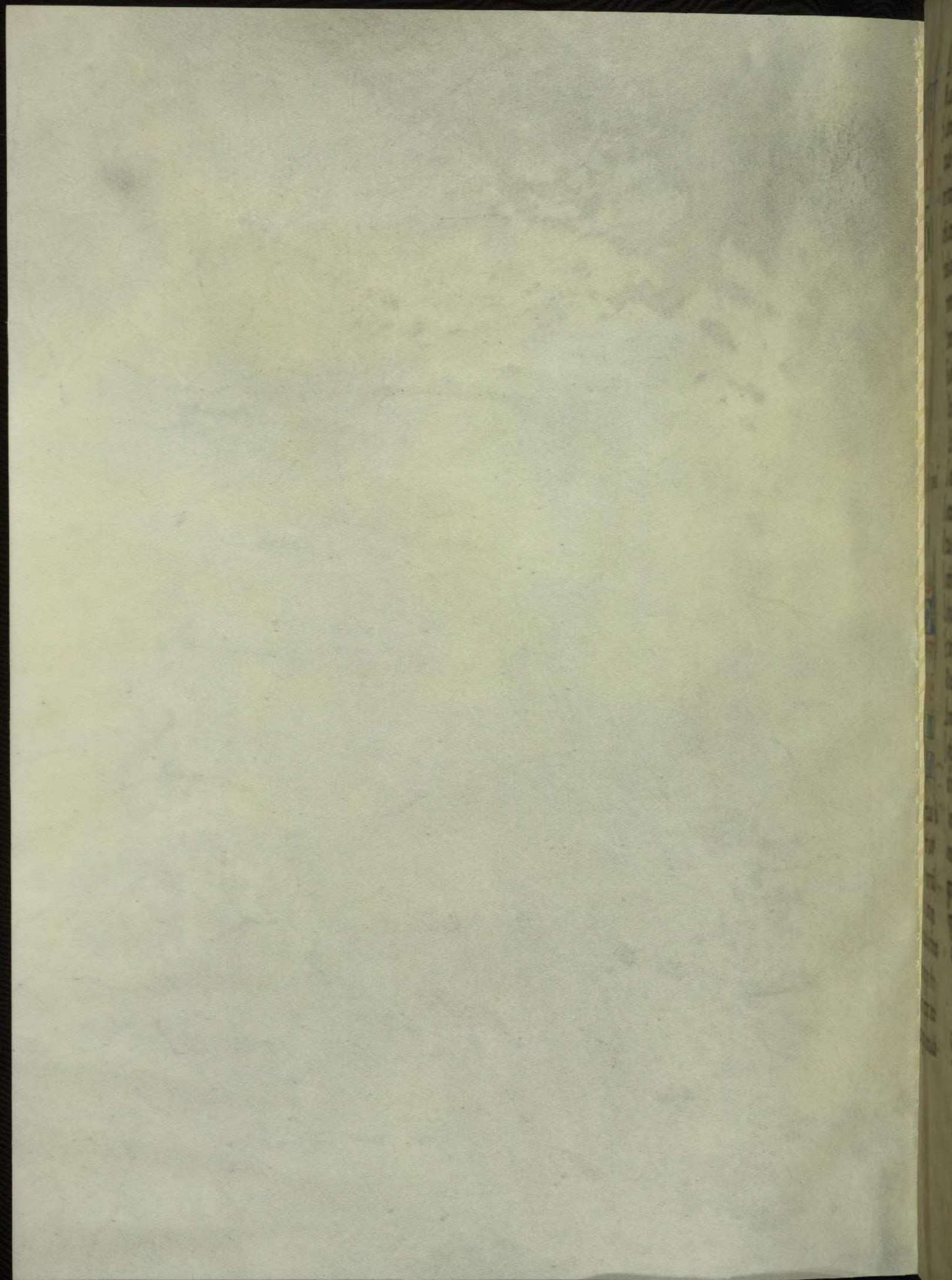

INCIPIT

EVGELII

SCDM

MATHEI

Capitulum primum

IBER.

GENERATIONIS

IHSU XPI FILII DAVID

FILII ABRAHAM.

Aminadab autem genuit naason.

Naason autem genuit salmon.

Salmon autem genuit booz de

raab. Booz autem genuit obeh

ex ruth. Obeh autem genuit iesse.

Iesse autem genuit dauid regem.

Dauid autem rex genuit salo-

monem ex ea que fuit urie.

Salomon autem genuit roboam.

Roboam autem genuit abiam.

Abias autem genuit asa.

Asa autem genuit iosaphat.

Iosaphat autem genuit ioram.

Ioram autem genuit oziam.

Ozias autem genuit ioatham.

Ioatham autem genuit achaz.

Achaz autem genuit ezechiam.

Ezechias autem genuit manassien.

Manasses autem genuit amon.

Amon autem genuit iosiam.

Iosias autem genuit iechoniam & fratres

ei in transmigratione baby-

lonis. Et post transmigrationem

babylonis: iechonias

genuit salathiel. Salathiel autem

genuit zorobabel. Zorobabel

autem genuit abiud. Abiud autem

genuit eliachim. Eliachim autem

genuit azor. Azor autem genuit sadoch.

Sadoch autem genuit achin.

Abram genuit isaac. Isa-

ac autem genuit iacob.

Iacob autem genuit iuda

& fratres eius. Iudas autem genuit

phares & zaram de thamar.

Phares autem genuit esrom.

Esrom autem genuit aram.

Aram autem genuit aminadab.

Achim autem genuit eliud.
Eliud autem genuit eleazar.
Eleazar autem genuit mathan.
Mathan autem genuit iacob.
Iacob autem genuit ioseph uirum marie. de qua natus est ih̄c qui uocatur xp̄s. Omnes autem generationes ab abraham usq; ad dauid generationes. xiiii. & a dauid usq; ad transmigrationem babilonis generationes. xiiii. & a transmigratione babilonis usq; ad xp̄m generationes. xiiii.

Xp̄i autem generatio sic erat.

Cum ēēt desponsata mater eius maria ioseph: ante quā conuenerent inuenta est in utero habens de spū scō. Ioseph autem uir ei cum ēēt iustus & nollet eā traducere: uoluit occulte dimittere eam. Hec autem eo cogitante: ecce angls dñi in somnis apparuit ei dicens.

Ioseph fili dauid. noli timere accipere mariā coniugē tuā.

Quod enim in ea natum est: de spū scō est. Pariet autē filiū. & uocabis nomen eius ih̄m.

Ipsē enim saluum faciet populum suum a peccatis eorū. Hoc autem totum factum est: ut adimpleretur qd dictum est a dño p̄ ppham dicentē. Ecce uirgo in utero habebit & pariet filium. & uocabit nomen ei emmanuel. qd est interpretatum nobiscum dñs. Exurgens autē ioseph a somno: fecit sicut precepit ei angls dñi. & accepit coniugē suā & non cognoscebat eam: nec peperit filium suū primogenitum. & uocauit nomen eius ih̄m.

Cum q̄ natus ēēt ih̄c in bethleem iude in dieb; herodis regis: ecce magi ab oriente uenerunt ierosolymam dicentes. Vbi est qui natus est rex iudeorum? Vidimus enim stellam ei in oriente. & uenimus adorare eum. Audiens autē herodes rex turbatus est: & omnis ierosolyma cum illo. Et congregans om̄s principes sacerdotum & scribas populi. sciscitabatur ab eis ubi xp̄s nasceret.

At illi dixerunt ei. In bethle-
em iude. Sic enim scriptum
est p ppham. Et tu bethle-
em terra iuda. nequaquam
minima es in principibus
iuda. Ex te enim exiet dux:
qui regat poplū meū isrl.
Tunc herodes clam uocatis
magis: diligenter didicit
ab eis tempus stelle que ap-
paruit eis. Et mittens illos
in bethleem dixit. Ite. & in-
rogate diligenter de puero.
Et cum inueneritis: renuncia-
te in. ut & ego ueniens ado-
rem eū. Qui cum audissent
regem: abierunt. Et ecce
stella quā uiderant in orien-
te: antecedebat eos usq; dū
ueniens staret supra ubi erat
puer. Videntes autē stellā:
gausi sunt gaudio magno
ualde. Et intrantes domū:
inueniunt puerū cū maria
matre ei. Et pidentes ado-
rauerunt eum. & apertis thes-
auris suis obtulerunt ei mu-
nera. aurum. thus. & myr-
ram. Et responso accepto in
sommis ne redirent ad hero-

dem: p aliam uiam reuer-
si sunt in regionem suam.
Qui cum recessissent: ecce angls
dn̄i apparuit in somnis
ioseph dicens. Surge & accipe
puerum & matrem eius &
fuge in egyptum. & esto ibi
usq; dūm dicam t. Futurū
est enim. ut herodes querat
puerum ad perdendum eū.
Qui consurgens accepit puerū
& matrē eius nocte & secessit
in egyptum. & erat ibi usq;
ad obitum herodis. ut adim-
pleretur qd dictum est a dn̄o
p ppham dicentē. Ex egypto
uocaui filium meū. Tunc he-
rodes uidens qm illisus ēē
a magis: iratus est ualde. Et
mittens occidit om̄s pueros
q̄ erant in bethleem & in om̄i-
bus finib; ei ab imactu & infra.
scdm tempus qd exquisierat
a magis. Tunc adimpletū est
qd dictum est p ieremiam pro-
pham dicentem. Uox in iama
audita est. ploratus & ululat⁹
multus. iachel plorans filios
suos. Et nolite consolari. q̄a
non sunt;

Defuncto autē herode.
ecce angelus dñi apparui-
t in somnis ioseph in egypto
dicens. Surge & accipe
puerum & matrem eius. &
uade in terram isrl. Defuncti
sunt enim. qui querebant
animam pueri. Qui consur-
gens accepit puerū & matrem
eius. & uenit in terram isrl.

Audient autē qđ archelaus re-
gnaret in iudea pro herode
patre suo: timuit illo ire. Et
admonitus in somnis secessit
in partes galilee. & ueniens
habitauit in ciuitate que
uocatur nazareth. ut adim-
pleretur quod dictum est per
pphas. qm̄ nazareus uocabit̄

In dieb; autē illis uenit
ioh̄s baptista predicans in de-
serto iudee & dicens. Peniten-
tiam agite. appropinquaui-
t enim regnum celorum. Hic
est enim qui dictus est per
isaiam pph̄am dicentem. uox
clamantis in deserto. parate
uiam dñi. rectas facite semi-
tas ei. Ipse autē ioh̄s habebat
uestimentum de pilis cameloz.

& zonam pelliceam circa lumbos
suos. Esca autem ei erat
locuste. & mel siluestre. Tunc
exibat ad eum ierosolima &
omnis iudea & omnis regio
circa iordanem. & baptiza-
bantur in iordane ab eo. con-
fiteentes peccata sua.

Videns autē multos pharise-
orum & saduceorū uenientes
ad baptismū suum: dixit eis.
Progenies imperarum. quis de-
monstrauit uobis fugere a
uentura na? Facite ergo fru-
ctum dignum penitentie.
& ne uelit̄s dicere intra uos.
patrem habemus abraham.
Dico enim uobis. qm̄ potens
est d̄s de lapidibus istis susci-
tare filios abrahe. Iam enim
secur̄s ad radices arborum
posita est. Omnis ergo arbor
que non facit fructum bonū.
excidetur & in ignē mittet̄.
Ego quidem baptizo uos in aq̄
in penitentiā. Qui autē post
me uenturus est fortior me
est: cui non sum dignus calci-
amenta portare. Ipse uos ba-
ptizabit in spū scō & igni.

sapientia. qui edificauit domum
suam supra petram. & descen-
dit pluuia. & uenerunt flumi-
na. & flauerunt uenti. & ir-
ruerunt in domum illam &
non cecidit. fundata enim
erat supra petram. Et omnis
qui audiuit uerba mea hec
& non facit ea. similis erit
uiro stulto qui edificauit
domum suam sup arenam.
Et descendit pluuia. & uene-
runt flumina. & flauerunt
uenti. & irruerunt in do-
mum illam & cecidit. &
fuit ruina eius magna.
Et factum est. cum consum-
masset ihc uerba hec: admi-
rabantur turbe sup doctri-
na eius. Erat enim docens
eos sicut potestate habens.
non sicut scribe eorum &
pharisei.

Cum autem descendisset
de monte: secute sunt eu
turbe multe. Et ecce leprosus
ueniens adorabat eu dicens.
Dne si uis potes me mundare.
Et extendens manu: tetigit
eu ihc dicens. Volo. mundare.

Et confestim mundata est
lepra eius. & ait illi ihc.
Hic nemiui dixeris. sed ua-
de ostende te sacerdoti. &
offer munus qd precepit
moyses in testimonium illis.
Cum autem introisset ca-
pharnaum: accessit ad eu
centurio rogans eum &
dicens. Domine puer mis
iacet in domo paralyticus.
& male torquetur. Et ait
illi ihc. Ego ueniam & cu-
rabo eum. Et respondens
centurio ait. Domine non
sum dignus ut intres sub
tectum meum. sed tantum
dic uerbo. & sanabitur pu-
er mis. Nam & ego homo
sum sub potestate habens
sub me milites. & dico hu-
ic uade & uadit. & alio
ueni & uenit. Et seruo
meo fac hoc. & facit. Au-
diens autem ihc miratus
est: & sequentibus se dixit.
Amen dico uobis. non inueni
tantam fidem in isrl. Dico
autem uob. qd multi ab o-
riente & occidente ueniunt

& recumbent cum abraham
& isaac & iacob in regno ce-
lorum. Filii autem regni ei-
cientur in tenebras exte-
rioris. ibi erit fletus & stridor
dentium. Et dixit ihc centu-
rioni. Vade. sicut credidisti
fiat tibi. Et sanatus est puer
illa hora.

Et cum uenisset ihc in do-
mum petri: uidit socrum
eius iacentem & febricitantē.
Et tetigit manum eius. &
dimisit eam febris. Et surre-
xit & ministrabat eis. Ve-
spere autem facto obtulerūt
ei multos demonia habentes.
& eiciebat sps uerbo. & omīs
male habentes curauit. ut
adimpleretur qd dictū est
per isaiam ppham dicentē.
Ipse infirmitates nrās accepit.
& egrotationes portauit.
Uidens autē ihc turbas multas
circū se: iussit ne trans fretū.
Et accedens unus scriba ait illi.
Magister sequar te quocunq;
ieris. Et dixit ei ihc. Vulpes
fouear habent. & uolucres
celi nidus. filius autē hominis

non habet ubi caput recli-
net. Alius autem de discipulis
eius ait illi. Dñe pmitte me
primum ire. & sepelire patre
meum. Ihc autem ait illi.

Sequere me. & dimitte mor-
tuos sepelire mortuos suos.

Et ascendente eo in nauic-
ulam. secuti sunt eum disci-
puli eius. Et ecce motus ma-
gnus factus est in mari. ita
ut nauicula operiret fluctib;
Ipse uero dormiebat. Et accē-
serunt & suscitauerunt eum
dicentes. Domine salua nos
perimus. Et dixit eis. Quid
timidi estis modice fidei. Tē
surgens imperauit uenti &
mari. & facta est tranquilli-
tas magna. Porro homines
mirati sunt dicentes. Qualis
est hic. quia uenti & mare
obediunt ei. Et cum uenisset
trans fretū in regionem gera-
senorum: occurrerunt ei
duo habentes demonia de-
monumtis exeuntes. seu-
numis. ita ut nemo posset
transire per uiam illam. Et
ecce clamauerunt dicentes.

Quid nobis & tibi ih̄s fili dei:
Venisti huc ante tempus tor-
quere nos? Erat autem non
longe ab illis grex porcorū
multorum pascens. Demo-
nes autem rogabant eum
dicentes. Si eijs nos: mitte
nos in gregē porcorū. Et ait
illis. Ite. At illi exeuntes abi-
erunt in porcos. Et ecce im-
petu abiit totus grex per
præceps in mare. & mortui
sunt in aquis. Pastores autē
fugerunt. & uementes in ci-
uitatem nunciauerūt omnia.
& de iis qui demonia habue-
rant. Et ecce tota ciuitas ex-
iit obuiam ih̄s. & uiso eo ro-
gabant ut transiret a finib;
eorum.

Et ascendens in nauiculā
transfretauit. & uenit in ci-
uitatem suam. Et ecce offe-
rebant ei paralitico iacen-
tem in lecto. Et uidens ih̄s
fidem illorum. dixit para-
litico. Confide fili. remit-
tuntur tibi peccata tua. Et
ecce quidam de scribis dixe-
runt intra se. Hic blasphe-

mat. Et cum uidisset ih̄s co-
gitationes eorum. dixit. Ut quid
cogitatis mala in cordibus
iuris? Quid est facilius dicere
dimittantur tibi peccata.
an dicere surge & ambula?
Ut sciatis autem quia filius
hominis habet potestatem
in terra dimittendi peccata:
tunc ait paralitico. Surge.
tolle lectum tuum. & uade
in domum tuam. Et surrexit.
& abiit in domum suam. Vi-
dentes autem turbe timuerūt.
& glorificauerunt dñm: qui
dedit potestatem talē hominib;.

Et cum transiret
inde ih̄s: uidit hominem se-
dentem in theloneo. macheū
nomine. & ait illi. Sequere
me. Et surgens secutus est eū.
Et factum est. discumbente eo
in domo. ecce multi publicani
& peccatores uenientes discum-
bebant cum ih̄s & discipulis ei.
Et uidentes pharisei dicebant
discipulis eius. Quare cum pu-
blicanis & peccatoribus man-
ducat magister iur? At ih̄s
audiens ait. Non est opus

ualentibus medicis. sed ma-
le habentibus. Cunctis autē
discrete quid est misericordiā
uolo & non sacrificiū. Non
enim ueni uocare iustos sed
peccatores. Tunc accesserūt
ad eum discipuli iohannis
dicentes. Quare nos & phari-
sei ieiunamus frequenter.
discipuli autem tui non ie-
iunant. Et ait illis ihs.
Nunquid possunt filii sponsi
lugere quam diu cum illis
est sponsus. Uenit autē
dies cum auferetur ab eis
sponsus. & tunc ieiunabunt.
Nemo autē immittit cōmis-
suram panni rudis in uesti-
mentum uetus. Tollit enī
plentudinem eius a uesti-
mento. & peior scissura fit.
Neq; mittunt unum nouū
in utres ueteres. Alioquin
rumpuntur utres. unum
effunditur. & utres peiunt.
Sed unum nouum in utres
nouos mittunt. & ambo con-
Rex illo lo- **S**eruantur;
quente ad eos: ecce princeps
unus accessit & adorauit

eum dicens. Domine filia
mea modo defuncta est. sed
ueni. impone manū super
eam & uiuet. Et surgens
ihs sequebatur eum. & disci-
puli eius. Et ecce mulier
que sanguinis fluxum pa-
tiebatur duodecim annis.
accessit retro & tetigit fim-
briam uestimenti eius. Dice-
bat enim intra se. Si tetigero
tantum uestimentum eius.
salua ero. At ihs conuersus
& uidens eam: dixit. Confide
filia. fides tua te saluā fecit.
Et salua facta est mulier ex
illa hora. Et cum uenisset
ihs in domum principis &
uidisset tibicines & turbā
tumultuantem: dicebat.
Recedite. non est enim mor-
tua puella. sed dormit. Et
deridebant eum. Et cum eie-
cta ēēt turba: intrauit &
tenuit manum ei. & sur-
rexit puella. Et exiit fama
hec in uniuersā terrā illā.
Et transeunte inde ihs:
secuti sunt eum duo ceci
clamantes & dicentes. Mise-

vere nri fili dauid. Cū autē
uenisset domum: accesserūt
ad eum cœci. & dicit eis ihs.
Credidistis quia possum hoc fa-
cere uobis? Dicunt ei. Utique
domine. Tunc tetigit oculos
eorum dicens. Secundum
fidem urām fiat uobis. Et
apertū sunt oculi illorū. &
comminatus est eis ihs di-
cens. Videte. ne quis sciat.
Illi autem exeuntes diffama-
uerunt eum in tota terra
illa. Egressis autem illis. ecce
obtulerunt ei hominem
mutum demoniū habentē.
Et electo demonio locutus est
mutus. & mirati sunt tur-
be dicentes. Nunquam ap-
paruit sic in isrl. Pharisei
autem dicebant. In principe
demoniorū eicte demones.
Et circūibat ihs ciuitates
omēs & castella. docens in
synagogis eorum. & pre-
dicans euangelium regin.
& curans omnem languorē
& omnem infirmitatem.
Videns autē turbas misertus
est eis. quia erant uexati &

iacentes sicut oues non ha-
bentes pastorem. Tunc dicit
discipulis suis. Messis quidē
multa. operarii autē pauci.
Rogate ergo dñm messis. ut
mittat operarios in messem
suam. Et conuocatis duode-
cim discipulis suis. dedit illis
potestatem spirituum im-
mundorum ut eicerent eos.
& curarent omnem languo-
rem & omnem infirmitatē.
Duodecim autem apostolorū
hec sunt nomina. Primus
symon qui dicitur petrus.
& andreas frater eius. iacob
zebedei & iohannes frat̃ eius.
Phyllippus & bartholomeus.
Thomas & matheus publican.
& iacobus albei & iaddæus.
Symon chananæus. & iudas
scariothes qui tradidit eū.
Hos duodecim misit ihs pre-
cipiens eis & dicens. In uiam
gentium ne abiertis. & in
ciuitates samaritanorum
ne intrauertis. Sed potius
ite ad oues que perierunt
domus isrl. Cunctes autem
predicate dicentes. quia

appropinquaute regnum cē-
lorum. Infirmos curate. mor-
tuos suscite. leprosos mun-
date. demones eicte. Gratis
accepistis. gratis date. Nolite
possidere aurum neq; ar-
gentum. neq; pecuniam in
zonis uris. non peram inuia.
neq; duas tunicas. neq; cal-
ciamenta. neq; uirgā. Dignū
est enim operarius cibo suo.
In quamcunq; autē ciuitatē
aut castellum intraueritis:
interrogate quis in ea dignū
sit. & ibi manete donec exea-
tis. Intrantes autē in domū:
salutate eam dicentes. Pax
huic domui. Et si quidem
fuerit domus digna: ueniet
pax uia super eam. Si autē
non fuerit digna: pax uia
ad uos reuertetur. Et q̄cunq;
non receperit uos nec audie-
rit sermones ur̄os: exeuntes
foras de domo uel ciuitate.
excutite puluerem de pedib;
ur̄is. Amen dico uobis: tole-
rabilius erit terre sodomorū
& gomorreorum in die iudi-
cī quā illi ciuitati. Ecce ego

mitto uos sicut oues in me-
dio luporum. Estote ergo
prudentes sicut serpentes.
& simplices sicut columbe.
Cauete autem ab hominibus.
Tradent enim uos in conciliū.
& in synagogis suis flagella-
bunt uos. Et ad presides &
reges ducemini propter me.
in testimonium illis & gentib;.
Cum autem tradente uos: no-
lite cogitare quomodo aut
quid loquamini. Dabitur
enim uobis in illa hora qd
loquamini. Non enim uos
estis qui loquimini. sed sp̄s
patris ur̄i qui loquitur in
uobis. Tradet autem fr̄ fr̄em
in mortē & pater filium. &
insurgent filii in parentes
& morte eos afficient. & eritis
odio omnib; ppter nomen
meum. Qui autem perseue-
rauerit usq; in finem: hic
saluus erit. Cum autem per-
sequantur uos in ciuitate
ista: fugite in aliam. Amen
dico uobis: non consumabi-
tis ciuitates isrl̄. donec ue-
niat filius hominis. Non est

discipulus super magistrum.
nec seruus super dominum suum.
Sufficite discipulo ut sit sicut
magister eius. & seruus sicut
dominus eius. Si patrem fa-
milias beelzebub uocauerit.
quanto magis domesticos eius?
Ne ergo timueritis eos. Nichil
enim optum quod non reuela-
bitur. & occultum quod non
scietur. Quod dico uobis in te-
nebris dicite in lumine. &
quod in aure auditis predicare
super tecta. Et nolite timere
eos qui occidunt corpus. ani-
mam autem non possunt
occidere. Sed potius eum ti-
mete. qui potest & animam
& corpus perdere in gehennam.
Honore duo passeret assidue uene-
unt. & unus ex illis non ca-
det super terram sine patre
uostro. Vestri autem & capilli
capitis omnes numerati sunt.
Nolite ergo timere. multis pas-
seribus meliores estis uos.
Omnis ergo qui confitebitur
me coram hominibus. confi-
tebor & ego eum coram patre
meo qui est in celis. Qui autem

negauerit me coram hominibus.
negabo & ego eum coram
patre meo. qui est in celis.
Nolite arbitrari. quia uenerim
mittere pacem in terram.
Hon ueni pacem mittere. sed
gladium. Veni enim separa-
re hominem aduersus patrem
suum. & filiam aduersus
matrem suam. & nurum
aduersus socrum suam. &
inimici hominis domestici eius.
Qui amat patrem aut matrem
plus quam me. non est me
dignus. Et qui amat filium
aut filiam super me. non est
me dignus. Et qui non acci-
pit crucem suam & sequitur
me. non est me dignus. Qui
inuenit animam suam. per-
det eam. Et qui perdidit
animam suam propter me.
inueniet eam. Qui recipit
uos. me recipit. Et qui me re-
cipit. recipit eum qui me
misit. Qui recipit prophetam
in nomine prophete. mercedem
prophete accipiet. Et qui recipit
iustum in nomine iusti. mer-
cedem iusti accipiet. Et qui

cunq; potum dederit uni
ex minimis istis calicem
aque frigide tantū in no-
mine discipuli: amen dico
uobis. non perdet mercedē
suam. Et factum est. cum
consummasset ihs precipi-
ens duodecim discipulis suis:
transiit inde ut doceret &
predicaret in ciuitatib; eorū.
Thannes autem cum au-
disset in uinculis opera xpi:
mittens duos de discipulis
suis. ait illi. Tu es qui uentu-
rus es. an alium expectam?
Et respondens ihs ait illis.
Ite. et renunciate iohanni:
que audistis & uidistis. Cæci
uideant. claudi ambulant.
leprosi mundantur. surdi
audiunt. mortui resurgūt.
pauperes euangelizantur.
Et beatus est qui non fuerit
scandalizatus in me. Illis
autem abeuntibus: cepit
ihs dicere ad turbas de io-
hanne. Quid existis in deser-
tum uidere? Arundinem
uento agitatam? Sed quid
existis uidere? Hominem

mollibus uestitum? Cæ-
qui mollibus uestiuntur.
in domibus regum sunt. Sed
quid existis uidere? Propheta.
Etiam dico uobis: & plus quā
ppham. Hic est enim: de quo
scriptum est. Ecce ego mitto
angelum meum ante faciem
tuam. qui preparabit uia
tuam ante te. Amen dico
uobis: non surrexit inter
natos mulierum maior io-
hanne baptista. Qui autem
minor est in regno celorū:
maior est illo. A dieb; autē
iohannis baptiste usq; nunc
regnum celorum uim pa-
titur. & uiolenti rapiunt
illud. Omnes enim pphe
& lex usq; ad iohannem p-
phetauerunt. & si uultis re-
cipere ipse est helias qui uen-
turus est. Qui habet aures
audiendi audiat. Cui autē
similem estimabo generatio-
nem istam? Similis est pue-
ris sedentibus in foro. qui cla-
mantes coequalibus dicunt.
Ecceimus uobis & non salta-
stis. Lamentauimus & non

planxistis. Venit autē ioh̄s
neq; manducans neq; bibens.
& dicunt demonum habet.
Venit filius hominis mandu-
cans & bibens. & dicunt. Ecce
homo uorax & potator uini.
publicanorum &
peccatorum amicus. Et
iustificata est sapientia a fi-
lius suis. Tunc cepit expro-
bare ciuitatibus in quibus
facte sunt plurimę uirtutes
eius. quia non egissent peni-
tentiam. Ve tibi corozain.
ue tibi bethsaida. quia si in
tyro & sydone facte essent
uirtutes quę factę sunt in
uobis: olim in cilicio & cinere
penitentiam egissent. Ve-
runtamen dico uobis. tyro
& sydon remissius erit in die
iudicii quam uobis. Et tu
capharnaum nunquid usq;
in celum exaltaberis? Usq;
in infernum descendes. Quia
si in sodomis factę fuissent
uirtutes quę factę sunt in te:
forte mansissent usq; in hanc
diem. Veruntamen dico uob:
quia terre sodomorū remissius

7
erit in die iudicii quam tibi.
H illo tempore. respondens
iñe dixit. Confiteor tibi
pater domine celi & terre.
quia abscondisti hec a sapi-
entibus & prudentibus. &
reuelasti ea paruulis. Ita pat̄.
quoniam sic fuit placitum
ante te. Omnia michi tradi-
ta sunt a patre meo. Et ne-
mo nouit filium nisi pater.
neq; patrem quis nouit nisi
filius. & cui uoluerit filius
reuelare. Venite ad me om̄s
qui laboratis & onerati estis.
& ego reficiam uos. Tollite
iugum meum super uos. &
dissete a me quia mitis sum
& humilis corde. & inuene-
tis requiem animabus ur̄is.
Iugum enim meum suauē est.
& onus meum leue est.

H illo tempore. abiit iñe
sabbato per sata. discipuli
autem eius esurientes ceper̄
uellere spicas & manducare.
Pharisei autem uidentes dixē-
runt ei. Ecce discipuli tui fa-
ciunt: qđ non licet eis facere
sabbatis. At ille dixit eis.

Non legistis quid fecerit da-
uid quando esuriret & qui
cum eo erant. quomodo intra-
uit in domum dei. & panes
propositionis comedit quos
non licebat ei edere neque uis
qui cum eo erant. nisi solis
sacerdotibus. Aut non legi-
stis in lege. quia sabbatis sa-
cerdotes in templo sabbatum
uiolant. & sine crimine sunt.

Dico autem uobis. quia templo
maior est hic. Si autem sciretis
quid est misericordiam uolo &
non sacrificium. nunquam
condemnassetis innocentes.

Dominus est enim filius hominis etiam

Et cum inde sabbati.
transisset uenit in synagogam
eorum. & ecce homo manum
habens aridam. & interro-
gabunt eum dicentes. Si licet
sabbatis curare. Ut accusa-
rent eum. Ipse autem dixit illis.

Quis erit ex uobis homo qui habe-
at ouem unam. Et si cecide-
rit hec sabbatis in foueam.
nonne tenebit & leuabit eam.

Quanto magis melior est homo
oue. itaque licet sabbatis bene

facere. Tunc ait hominibus. Ex-
tende manum tuam. & exten-
dit & restituta est sanitas
sicut altera.

Exercentes autem pharisei. consi-
lium faciebant aduersus eum quoniam eum
perderent. Hic autem
sciens recessit inde. & se-
cuti sunt eum multi. & cu-
rauit eos omnes. Et precepit
eis. ne manifestum eum facerent.

Ut adimpleretur quod dictum est
per isaiam prophetam dicentem.
Ecce puer meus quem elegi. dile-
ctus meus in quo bene compla-
cuit anime mee. Pona spiritum
meum super eum. & iudicium
gentibus nuntiabit. Non con-
tendet neque clamabit. neque
audiet aliquis in plateis uocem
eius. Arundinem quasi scissam
non confringet. & linum fu-
migans non extinguet. donec
eiciat ad uictoriam iudicium.
& in nomine eius gentes sperabunt.

Tunc oblatus est ei
demonium habens cecus &
mutus. & curauit eum ita ut
loqueretur & uideret. Et stu-
pebant omnes turbe & dicebant.

H unquid hic est filius dauid?
P harisei autē audientes dixerūt.
Hic non eicit demones nisi in
beelzebub principe demoniorū.
I esus autem sciens cogitationes
eorum: dixit eis. Omne re-
gnum diuisum contra se de-
solabitur. & omnis ciuitas
ut domus diuisa contra se
non stabit. Et si sathanas sa-
thanan eicit. aduersus se di-
uisus est. Quomodo ergo sta-
bit regnum eius? Et si ego
in beelzebub eicio demones.
filii uiri in quo eiciunt? Ideo
ipsi iudices erunt uiri. Si autē
ego in spū dei eicio demones:
ignitur puenit in uos regnū
dei. Aut quomodo potest
quisquam uiriare in domū
fortis & uasa eius diripere.
nisi prius alligauerit fortem.
& tunc domum eius diripiet.
Q ui non mecum est. contra me
est. Et qui non congregat
mecum: spargit. Ideo dico
uobis. Omne peccatū &
blasphemia remittetur ho-
minibus. spūs autem blasphe-
mia non remittet. Et quicunq;

dixerit uerbum contra fili-
um hominis: remittetur ei.
Qui autē dixerit contra spū
scm: non remittetur ei neq;
in hoc seculo neq; in futuro.
Aut facite arborem bonam
& fructum eius bonum. aut
facite arborem malam &
fructum eius malum. siquidē
ex fructu arbor cognoscitur.
P rogenes uiperarum. quomodo
potestis bona loqui cum sitis
mali? Ex abundantia enim
cordis os loquitur. Bonus
homo de bono thesauro p-
fert bona. & malus homo
de malo thesauro profert
mala. Dico autem uobis. qm
omne uerbum otiosum qd
locuti fuerint homines. red-
dent rationem de eo in die
iudicii. Ex uerbis enim tuis
iustificaberis. & ex uerbis
tuis condemnaberis.
Iunc responderūt ei quidam
de scribis & pharisei dicentes.
Magister uolumus a te signū
uidere. Qui respondens ait
illis. Generatio mala & ad-
ultera signum querit. &

signum non dabitur ei. nisi
signum ione prophete. Sicut
enim fuit ionas in ventre ceti
tribus diebus & tribus no-
ctibus: sic erit filius ho-
minis in corde terre tribus
diebus & tribus noctibus.
Uiri iniuncti surgent in iu-
dicio cum generatione ista
& condemnabunt eam: quia
penitentiam egerunt in
predicatione ione. Et ecce
plus quam iona hic. Regi-
na austri surget in iudicio
cum generatione ista & con-
demnabit eam: quia uenit
a finibus terre audire sapi-
entiam salomonis. Et ecce
plus quam salomon hic. Cum
autem immundus spiritus exierit
ab homine: ambulat per loca
arida querens requiem &
non inuenit. Tunc dicit. Re-
uertar in domum meam: unde
exiui. Et ueniens inuenit
eam uacantem: scopis munda-
tam & ornata. Tunc uadit
& assumit septem alios spiritus
secum nequiores se. & uen-
tes habitant ibi. Et fiunt

nouissima hominis illius.
peiora prioribus. Sic erit
& generationi huic pessime.

Madhuc eo loquente ad tur-
bas: ecce mater ei & fratres
stabant foris. querentes loqui
ei. Dixit autem ei quidam.
Ecce mater tua & fratres tui fo-
ris stant querentes te. At
ipse respondens dicens sibi
ait. Que est mater mea. &
qui sunt fratres mei? Et exten-
dens manum in discipulos
suos. dixit. Ecce mater mea
& fratres mei. Quicumque enim
fecerit uoluntatem patris
mei qui in celis est: ipse meus
frater & soror & mater est.
In illo die exiens ihesus de domo.
sedebat secus mare. Et congre-
gate sunt ad eum turbe
multe. ita ut in nauiculam
ascendens sederet. & omnis
turba stabat in litore. & lo-
cutus est eis multa in para-
bolis dicens. Ecce exiit qui
seminat seminare. & dum
seminat. quedam ceciderunt
secus uiam & uenerunt uo-
lucres & comederunt ea.

9
Alia autē in petrosa. ubi
non habebat terrā multā.
Et continuo exorta sunt:
quia non habebant altitu-
dinem terrę. Sole autem
exorto estiauerunt. & q̄a
non habebant radicem a-
ruerunt. Alia autem ceci-
derunt in spinas. & creue-
runt spine. & suffocauerūt
ea. Alia uero ceciderunt in
terram bonam. & dabant
fructum. aliud centesimū.
aliud sexagesimum. aliud
tricesimum. Qui habet au-
res audiendi audiat. Et ac-
cedentes discipuli dixerunt
ei. Quare in parabolis lo-
queris eis? Qui respondens
ait illis. Quia uobis datum
est nosse mysteria regni
celorum. illis autem non est
datum. Qui enim habet. da-
bitur ei & abundabit. Qui
autē non habet. & q̄d habet
auferetur ab eo. Ideo in pa-
rabolis loquor eis: quia ui-
dentes non uident. & audi-
entes non audiunt. neq;
intelligunt. & adimplet

in eis pphetia isaie dicens.
Auditū audietis & non intel-
ligetis. & uidentes uidebitis
& non uidebitis. Inerassatū
est enim cor populi huius.
& auribus grauit̄ audie-
runt. & oculos suos clause-
runt nequando oculis ui-
deant. & auribus audiant.
& corde intelligant. & con-
uertantur & sanem eos.
Viri autem beati oculi q̄ uident.
& aures uirę quia audiunt.
Amen quippe dico uobis: q̄a
multi pphę & iusti cupierūt
uidere que uidetis & non ui-
derunt. & audire que audi-
tis & non audierunt. Vos
ergo audite parabolam se-
minantis. Omnis qui audit
uerbum regni & non intelli-
git. uenit malus & rapit
q̄d seminatum est in corde ei.
Hic est qui secus uia seminat est.
Qui autē supra petrosa semi-
natus est: hic est qui uerbū
dei audit. & continuo cum
gaudio accipit illud. Non
habet autem in se radicem.
sed est temporalis. Facta autē

tribulatione & persecutione
propter uerbum. continuo
scandalizatur. Qui autē est
seminatus in spinis: hic est
qui uerbum audit. & solli-
cudo seculi istius & fallacia
diuitiarum suffocat uerbū.
& sine fructu efficitur. Qui
uero in terrā bonam semina-
tus est: hic est qui audit uer-
bum & intelligit & fructū
affert. Et factū quidem aliud
centesimum. aliud autē sexa-
gesimū. aliud uero tricesimū.

Aliam parabolam ppositit
illis dicens. Simile factum
est regnum celorū. homini
qui seminauit bonū semen
in agro suo. Cū dormirent
homines: uenit inimicus ei
& supseminauit zizania in
medio tritici & abiit. Cum
autē creuisset herba & fru-
ctum fecisset: tunc apparu-
erunt & zizania. Accedentes
autē serui patrisfamilias di-
xerunt ei. Dñe nonne bonū
semen seminaſti in agro
tuo? Unde ergo habet zi-
zania? Et ait illis. Inimicus

homo hoc fecit. Serui autē
dixerunt ei. Vis inuis & col-
ligimus ea? Et ait. Non.
ne forte colligentes zizania:
eradicetis simul cum eis &
triticeum. Sinite utraq; cre-
ſcere uſq; ad meſſem. & in
tempore meſſis dicam meſ-
soribus. Colligite primum
zizania. & alligate ea faſci-
culos ad comburendū. Triti-
cū autē congregate in hor-
reum meum.

Maiam parabolam ppositit
eis dicens. Simile est re-
gnū celorū grano ſinapis.
qd accipiens homo semina-
uit in agro ſuo. qd minimū
eſt omnib; ſeminibus. Cum
autem creuerit: maior eſt
omnib; holeribus. & fit ar-
bor. ita ut uolucres celi ue-
niant & habitent in ramis ei.

Aliam parabolam locutus
eſt eis. Simile eſt regnū
celorū fermento. qd acceptū
mulier abſcondit in farine
tribus ſatis donec fermenta-
tū eſt totum. Hec omnia lo-
cutus eſt iñc in parabolis ad

turbas. & sine parabolis in
loquebatur eis. ut adimple-
retur quod dictum est per pro-
phetam dicentem. Aperiam
in parabolis os meum. eru-
ctabo abscondita a constitu-
tione mundi. Tunc dimissis
turbis uenit in domum. &
accesserunt ad eum discipuli
eius dicentes. Ediscere nobis
parabolam zizaniorum agri.
Qui respondens ait. Qui semi-
nat bonum semen: est filius
hominis. Ager autem est
mundus. Bonum uero semen:
hi sunt filii regni. Zizania
autem. filii sunt nequam. In-
imicus autem qui seminauit
ea: est diabolus. Messis uero.
consummatio seculi est. Mes-
sores autem. angeli sunt. Si-
cut ergo colliguntur ziza-
nia & igni comburuntur:
sic erit in consummatione
seculi. Mittet filius hominis
angelos suos. & colligent de
regno eius omnia scandala.
& eos qui faciunt iniquitatem.
& mittent eos in caminum
ignis. Ibi erit fletus & strid-

dor dentium. Tunc iusti ful-
gebunt sicut sol in regno
patris eorum. Qui habet au-
res audiendi audiat. Simile
est regnum celorum thes-
auro abscondito in agro.
quem qui inuenit homo
abscondit. & pro gaudio
illius uadit & uendit uni-
uersa que habet. & emit
agrum illum. Iterum simile
est regnum celorum homini
negotatori querenti bonas
margaritas. Inuenta autem
una preciosa margarita.
abit & uendit omnia que
habuit & emit eam. Iterum
simile est regnum celorum
sagene misse in mare. & ex
omni genere piscium congre-
gata. Quam cum impleta
esset eduentes & secus litus
sedentes: elegerunt bonos
in uasa sua. malos autem
foras miserunt. Sic erit in
consummatione seculi. Exi-
bunt angeli. & separabunt
malos de medio iustorum.
& mittent eos in caminum
ignis. Ibi erit fletus & strid-

dor dentium. Intellexistis
hec omnia. Dicunt ei. Etia
domine. At illis. Ideo omnis
scriba doctus in regno celoru
similis est homini patri fami
lias. qui pferit de thesauro
suo noua & uetera. Et factu
est. cum consummasset ihc
parabolas istas. transiit inde.
Et ueniens in patriam suam.
docebat eos in synagogis eorū.
ita ut mirarentur & dicerent.
Vnde huic sapientia hec &
uirtutes. Nonne hic est fi
lius fabri. Nonne mater ei
dicitur maria. & frs eius
iacobus & ioseph & symon
& iudas. Et sorores ei nonne
omnes apud nos sunt. Vnde
ergo huic omnia ista. Et
scandalizabantur in eo. Ihc
autem dixit eis. Non est pro
pheta sine honore nisi in pa
tria sua. & in domo sua. Et
non fecit ibi uirtutes multas
ppter incredulitate illoru.
Hillo tempore audiuit
herodes tetrarcha famam
ihv. & ait pueris suis. Hic
est iohannes baptista. ipse

surrexit a mortuis. ideo uir
tutes operantur in illo. Hero
des enim tenuit iohannem
& alligauit eum & posuit
in carcere ppter herodiade
uxorem frs sui. Dicebat em
illi iohannes. Non licet tibi
habere eam. Et uolens illum
occidere. timuit populum.
quia sicut pphetam eum
habebant. Die autem nata
lis herodis saltauit filia he
rodiadis in medio & placuit
herodi. Vnde cum iuramento
pollicitus est ei dare. qdcumq;
postulasset ab eo. At illa pre
monita a matre sua. da mihi
q. hic in disco caput iohis
baptiste. Et contristatus est
rex. Propter iuramentum
autem & eos qui pariter re
cumbabant. iussit dari. mi
sitq; & decollauit iohannem
in carcere. Et allatum est
caput eius in disco. & datu
puelle. & tulit matri sue.
Et accedentes discipuli eius.
tulerunt corpus eius & se
pelierunt illud. & uemen
tes nunciauerunt ihv. Qd

11
cum audisset ihs: secessit in
de in nauicula in locum de
sertum seorsum. Et cum au
dissent turbe: secute sunt
eum pedestres de ciuitatibus.
Et exiens uidit turbam multam
& misertus est eus. & curauit
languidos eorum. Vespere
autem facto: accesserunt ad
eum discipuli eus dicentes.
Desertus est locus & hora iam
preterita. dimitte turbas ut
euntes in castella emant sibi
escas. Ihs autem dixit eis. Non
habent necesse ire. date uos
illis manducare. Respondere
ei. Non habemus hic nisi quinq;
panes. & duos pisces. Qui ait
eis. Afferte illos michi huc.
Et cum uisisset turbam disci
bere supra fenum: acceptis
quinq; panibus & duob; piscib;
aspiciens in celum benedixit
& fregit. & dedit discipulis pa
nes. discipuli autem turbis.
Et manducauerunt omnes &
saturati sunt. & tulerunt re
liquias duodecim cophinos
fragmentorum plenos. Man
ducantium autem fuit nume

rus quinq; milia uiroru ex
ceptis mulierib; & paruulis.
Et statim iussit discipulos ascen
dere in nauiculam & precede
re eum trans fretum. donec
dimitteret turbas. Et dimis
sa turba: ascendit in montem
solus orare. Vespere autem
facto: solus erat ibi. Nauicula
autem in medio mari iactabat
fluctibus. Erat enim contra
rius uentus. Quarta autem
uigilia noctis uenit ad eos
ambulans supra mare. Et
uidentes eum supra mare
ambulantem: turbati sunt
dicentes. quia phantasma est.
Et pre timore clamauerunt.
Statimq; ihs locutus est eis
dicens. Habete fiducia. ego
sum. nolite timere. Respon
dens autem petrus dixit. Domine.
si tu es iube me uenire ad te
sup aquas. At ipse ait. Veni.
Et descendens petrus de nau
icula: ambulabat sup aqua
ut ueniret ad ihs. Videns
uero uentum ualidum ti
muit. Et cum cepisset mergi:
clamauit dicens. Domine

saluum me fac. Et continuo
ih̄c extendens manum appre-
hendit eum. & ait illi. Modice
fidei quare dubitasti? Et cū
ascendissent in nauiculam:
cessauit uentus. Qui autē in
nauicula erant. uenerunt
& adorauerunt eū dicentes.
Vere dei filius es. Et cum trans-
fretassent. uenerunt in terrā
genesar. Et cum cognouissent
eum uiri loci illius. miserūt
in uniuersam regionē illam.
Et obtulerunt ei omnes male-
habentes. & rogabant eum
ut uel simbriam uestimenti
eius tangerent. Et quicumq;
tetigerunt. salui facti sunt.
Tunc accesserunt ad eum
ab ierosolymis scribe & phari-
sei dicentes. Quare discipuli
tui transgrediuntur traditi-
ones seniorum? Non enim
lauant manus suas. cum pa-
nem manducant. Ipse autem
respondens ait illis. Quare &
uos transgredimini mandati
dei ppter traditionem ur̄am?
Nam d̄s dixit. Honora patrem
& matrem. & q̄ maledixit

patri uel matri. morte mori-
atur. Vos autem dictis. q̄-
cumq; dixit patri uel ma-
tri munus quicumq; est ex
me tibi proderit. & non ho-
norificauit patrem suum
aut matrem. & irritum fe-
cistis mandatum dei ppter
traditionem ur̄am. Hypo-
chrite bene pphetauit de
uobis isaias dicens. Populus
hic labiis me honorat. cor
autem eorum longe est a me.
Sine causa autē colunt me:
docentes doctrinas & man-
data hominum. Et conuo-
catū ad se turbis dixit eis.
Audite & intelligite. Non
qd̄ intrat in os conquinat
hominem. sed quod procedit
ex ore hoc conquinat homi-
nem. Tunc accedentes disci-
puli eius dixerunt ei. Scis
quia pharisei audito hoc
uerbo scandalizati sunt?
At ipse respondens ait. Omnis
plantatio quam non planta-
uit pater n̄s celestis. eradi-
cabitur. Sinite illos. cecī sūt.
duces cecorum. Cecus

autem si oeco ducatu prester.
ambo in foueam ceciderunt. Re-
spondens autem petrus dixit
ei. Differe nobis parabolam
istam. At ille dixit. Adhuc &
uos sine intellectu estis. Non
intelligitis quia omne quod
in os intrat in uentre uadit.
& in secessum emittitur. que
autem procedunt de ore de
corde exeunt. & ea conqui-
nant hominem. De corde
enim exeunt cogitationes
male. homicidia. adulteria.
fornicationes. furta. falsa te-
stimonia. blasphemie. Hec
sunt que conquinant homi-
nem. Non lotis autem manibus
manducare. non conquinat
hominem. Et egressus inde ihc
secessit in partes tyri & sido-
nis. Et ecce mulier chanaanica
a finibus illis egressa clama-
uit dicens. Misere mei dñe
fili dauid. filia mea male a de-
momo uexatur. Qui non re-
spondit ei uerbum. Et acce-
dentes discipuli eius. roga-
bant eum dicentes. Dimitte
eam. quia clamat post nos.

Ipsa autem respondens ait. Non
sum missus. nisi ad oues que
perierunt domus istius. At
illa uenit & adorauit eum
dicens. Domine adiuua me.
Qui respondens ait. Non est
bonum sumere panem filiorum.
& mittere canibus. At illa
dixit. Etiam dñe. Nam & ca-
telli edunt de micis que ca-
dunt de mensa dñorum suorum.
Tunc respondens ihc ait illi. O
mulier magna est fides tua.
fiat tibi sicut uis. Et sanata
est filia eius ex illa hora.

Et cū transisset inde ihc. uenit
secus mare galilee. & ascendens
in montem sedebat ibi. Et ac-
cesserunt ad eum turbe mul-
te. habentes secum multos.
claudos. cecos. debiles. & alios
multos. Et proiecerunt eos
ad pedes eius. & curauit eos
ita ut turbe mirarentur.
uidentes multos loquentes.
claudos ambulantes. cecos
uidentes. & magnificabant
deum israel.

Iesus autem conuocatis discipulis
suis dixit. Misereor turbe

quia triduo iam pseuerant
mecum. & non habent qd
manducent. Et dimittere
eos ieiunos nolo. ne defici
ant in uia. Et dicunt ei disci
puli. Vnde ergo nobis in de
serto panes tantos ut satiemur
turbam tantam. Et ait illis
ihc. Quot panes habetis. At
illi dixerunt. Septem. & pau
cos pisciculos. Et precepit
turbe. ut discumberent
super terram. Et accipiens
ihc septem panes & pisces.
& gratias agens fregit & dedit
discipulis suis. & discipuli
dederunt populo. Et come
derunt omnes. & saturati sunt.
Et quod superfuit de fragmen
tis. tulerunt septem spor
tas plenas. Erant enim qui
manducauerunt quattuor
milia hominum. extra par
uulos & mulieres. Et dimis
sa turba ascendit in nauic
ulam. & uenit in fines ma
gedan.

Et accesserunt ad eum pha
risei & saducei temptantes.
& rogauerunt eum ut signum

de celo ostenderet eis. At
ille respondens ait. Facto
uespere dictis. serenum erit.
tribicundum est enim celum.
& mane. hodie tempestas.
puitilat enim triste celum.
Faciem ergo celi diiudicare
nostis. signa autem temporum
non potestis scire. Generatio
mala & adultera signum
querit. & signum non da
bitur ei nisi signum ione.
Et relictis illis abiit. Et cum
uenissent discipuli ei trans
fretum. obliti sunt panes
accipere. Qui dixit illis. In
tuemini. & caute a sermen
to phariseorum & saduceorum.
At illi cogitabant intra se di
centes. quia panes non ac
cepimus. Sciens autem ihc
dixit. Quid cogitatis inter
uos modice fidei. quia panes
non habetis. Nondum in
telligitis neque recordamini
quinque panum & quinque
milia hominum. & quot
cophinos sumpsistis. Neque
septem panum & quattuor
milia hominum. & quot

sportas sumpſiſtis: Quare
non intelligitis quia non de
pane dixi uobis. cauete a fer-
mento phariſeorum & ſadu-
ceorum: Tunc intellexerūt
quia non dixerūt cauendū
a fermento panum. ſed a do-
ctrina phariſeorum & ſadu-
ceorū.

Venit autem iſc in partes
ceſaree phylippi. & interro-
gabatur diſcipleſ ſuos dicens.
Quem dicunt homines eſſe fi-
lium hominis: At illi dixe-
runt. Alii iohannem bapti-
ſtam. alii autem heliam. alii
uero ieremiam. aut unum
ex prophis. Dicit illis iſc.

Uos autem quē me eſſe dicitis:
Reſpondens ſymon petrus dixit.

Tu es xpc filius dei uiui. **R**e-
ſpondens autem iſc dixit ei.

Beatus es ſymon bariona: quia
caro & ſanguis non reuelauit
tibi. ſed pater mſ qui eſt in cœ-
lis. Et ego dico tibi quia tu
es petrus: & ſuper hanc pe-
tram edificabo eccliam meā.
& porte inferi non preuale-
bunt aduerſus eam. Et tibi

dabo claues regni celorum.
Et quodecumq; ligaueris ſuper
terram. erit ligatum & in
cœlis. Et quodecumq; ſolueris ſup
terram. erit ſolutū & in cœlis.
Tunc præcepit diſcipleſ ſuis.

ut nemini dicerent quia ipſe
eſt iſc xpc. Exinde cepit
iſc oftendere diſcipleſ ſuis
quia oporteret eum ire iero-
ſolimam. & multa pati a ſe-
moribus & ſcribis & princi-
pibus ſacerdotum & occidi.
& tertia die reſurgere. Et
aſſumens eum petrus: cepit
increpare illum dicens. Ab-
ſit a te dñe. non erit tibi hoc.

Qui conuerſus dixit petro.
Vade poſt me ſathanaſ. ſcan-
dalum es m. quia non ſapis
ea quę dei ſunt. ſed ea
quę hominum.

Tunc iſc dixit diſcipleſ ſuis.
Si quis uult poſt me uenire.
abneget ſemetipſum. &
tollat crucem ſuam & ſequa-
tur me. Qui enim uoluerit
animam ſuam ſaluam facere:
pdet eam. Qui autē pchiderit
animā ſuam ppter me: uiue-

met eam. Quid enim pdest
homini si mundum uniuersum
lucet. anime uero
sue detrimentum patiatur.
Aut quia dabit homo commu-
tationem p anima sua. Fi-
lius enim hominis uenturus
est in gl'a patris sui cum an-
gelis suis. & tunc reddet uni-
cuique secundum opera eius.
Amen dico uobis. sunt quida
de hic stantibus qui non
gustabunt mortem donec
uideant filium hominis ue-
nientem in regno suo. Et p
dies sex. assumpsit ihs petru
& iacobum & iohannem frim
eius. & duxit illos in montem
excelsum seorsum. & transi-
guratus est ante eos. Et resplen-
dunt facies eius sicut sol. ue-
stimenta autem eius facta sunt
alba sicut nix. Et ecce appa-
ruerunt illis moyses & heli-
as cum eo loquentes. Respon-
dens autem petrus dixit ad
ihs. Dne bonum est nos hic
ee. Si uis. faciamus hic tria
tabernacula. tibi unum. moy-
si unum. & helie unum.

Adhuc eo loquente. ecce nu-
bes lucida obumbravit eos.
Et ecce uox de nube dicens.
Hic est filius meus dilectus in q
michi bene complacui. ipsi
audite. Et audientes discipuli
cecidērunt in faciem suam.
& timuerunt ualde. Et ac-
cessit ihs & tetigit eos. dixitq.
eis. Surgite. & nolite timere.
Leuantes autem oculos suos.
neminem uiderunt nisi solu
ihs. Et descendit illis
de monte. precepto ihs dicens.
Nemini dixertis uisionem. donec
filius hominis a mortuis re-
surgat.
Et interrogauerunt eum di-
scipuli dicentes. Quid ergo
scribe dicunt. qd heliam
oportet primum uenire.
At ille respondens ait illis.
Helias quidem uenturus est
& restituet omnia. Dico autem
uobis. quia helias iam uenit
& non cognouerunt eum.
sed fecerunt in eo quecumq;
uoluerunt. Sic & filius ho-
minis passurus est ab eis. Te-
intellegerunt discipuli quia

de iohanne baptista dixisset eis.

Et cum uenisset ad turbam accessit ad eum homo genibus prouolutus ante eum dicens.

Domine. miserere filio meo. quia lunaticus est & male patitur. Nam sepe cecidit in ignem. & crebro in aqua.

Et obtuli eum discipulis tuis. & non potuerunt curare eum.

Respondens ihs ait. O generatio incredula & peruersa. quisque ero uobiscum. usquequo patiar uos? Afferte huc illum ad me. Et increpauit illum ihs. & exiit ab eo demonium. & curatus est puer ex illa hora.

Tunc accesserunt ad ihm discipuli secreto. & dixerunt. Quare nos non potuimus eicere illum?

Dixit illis. Propter incredulitatem uestram. Amen quippe dico uobis. si habueritis fidem sicut granum sinapis. dicetis huic monti transi hinc & transibit. & nichil impossibile erit uobis.

Hoc autem genus non eicitur nisi per orationem & ieiunium.

Conuersantibus autem eis in galilea. dixit illis ihs.

Filius hominis tradendus est in manus hominum & occident eum. & tertia die resurget. Et contristati sunt uehementer.

Et cum uenisset capharnaum: accesserunt qui didragma accipiebant ad petrum. & dixerunt ei. Magister uir non solum didragma.

Ait. Etiam. Et cum intrasset in domum: preuenit eum ihs dicens. Quid tibi uidetur symon? Reges terre a quibus accipiunt tributum ut censum? A filiis suis. an ab alienis? Et ille dixit. Ab alienis.

Dixitque illi ihs. Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus eos: uade ad mare & mitte hamum. & cum pisceum qui primus ascenderit tolle. & aperto ore eius inuenies staterem. Illum sumens da eis pro me & te.

In illa hora accesserunt discipuli ad ihm dicentes. Quis putas maior est in regno celorum? Et aduocans ihs paruulum: statuit eum in medio eorum. & dixit. Amen

dico uobis. nisi conuersi fue-
ritis & efficiamini sicut paru-
uli: non intrabitis in re-
gnum celorum. Quicumq;
ergo humiliauerit se sicut
paruulus iste: hic est maior
in regno celorum. Et qui
susceperit unum paruulum
talem in nomine meo: me
suscepit. Qui autem scanda-
lizauerit unum de pusillis
istis qui in me credunt: ex-
pedit eum ut suspendatur
mola asinaria in collo eius.
& demergatur in profundum
maris. Ve mundo ab scan-
dalis. Necessè est enim: ut
ueniant scandala. Verum-
tamen uis homini per què
scandalum uenit. Si autem
manus tua uel pes tuus scan-
dalizat te: abscide eum &
proice abs te. Bonum tibi
est ad uitam ingredi debile
uel claudum: quam duas
manus uel duos pedes haben-
tem mita in ignem eternum.
Et si oculus tuus scandalizat
te: erue eum & proice abs te.
Bonum tibi est unum oculum

habentem in uitam intrare.
quam duos oculos habentem
mita in gehennam ignis.
Videte. ne contemnatis unum
ex his pusillis. Dico enim
uobis. quia angeli eorum in
celis semper uident faciem
patris mei qui in celis est.
Venit enim filius hominis sal-
uare quod perierat.

Quid uobis uidetur. si fue-
rit alicui centum oues. &
errauerit una ex eis? Nonne
relinquit nonaginta nouem
in montibus. & uadit que-
rere eam que errauit? Et
si contigerit ut inueniat eam:
amen dico uobis quia gau-
det super eam magis quàm
sup nonaginta nouem que
non errauerunt. Sic non est
uoluntas ante patrem ur̃m
qui in celis est. ut pereat un-
de pusillis istis.

Si autem peccauerit in te
fr̃ tuus: uade & corripe
eum inter te & ipsum solū.
Si te audierit: lucratus eris
fr̃em tuum. Si autem te
non audierit: adhibe tecum

adhuc unum uel duos. ut
in ore duorum testium ut
trium stet omne uerbum.

Quod si non audierit eos: dic
ecclesie. Si autem ecclesiam non
audierit: sit tibi sicut ethi
nicus & publicanus. Amen
dico uobis: quaecumque alliga
ueritis super terram: erunt
ligata in celo. Et quaecumque
solueritis super terra: erunt
soluta & in celo. Iterum dico
uobis: quia si duo ex uobis
consenserint super terram
de omni re quamcumque pe
tuerint: fiet illis a patre meo
qui in celis est. Vbi enim sunt duo
ut tres congregati in nomine
meo: ibi sum in medio eorum.

Tunc accedens

petrus ad eum. dixit. Domine.
quotiens peccabit in me frater
meus: dimittam ei usque septies:

Dixit illi ihesus. Non dico tibi usque
septies. sed usque septuagies
deo assimi septies.

Latum est regnum celorum homini
regi. qui uoluit rationem
ponere cum seruis suis. Et
cum cepisset rationem ponere:

oblatus est ei unus qui de
bebat decem milia talenta.
Cum autem non haberet unde
redderet: iussit eum dominus
uenundari & uxorem eius
& filios & omnia que habe
bat. & reddi. Procidens au
tem seruus ille: rogabat eum
dicens. Patientiam habe in
me. & omnia reddam tibi.

Miseratus autem dominus seruus illi:
dimisit eum. & debitum
dimisit ei. Egressus autem
seruus ille: inuenit unum
de conseruis suis. qui debe
bat ei centum denarios. Et
tenens suffocabat eum dicens.
Redde quod debes. Et proci
dens conseruus eius: rogabat eum
dicens. Patientiam habe in
me. & omnia reddam tibi.

Ille autem noluit. sed abiit &
misit eum in carcerem. donec
redderet debitum. Videntes
autem conserui eius que fie
bant: contristati sunt ualde.
Et uenerunt & narraue
runt domino suo omnia que
facta fuerant. Tunc uoca
uit illum dominus suus. & ait illi;

Serue nequā omne debitum
dimisti tibi quā rogasti me.
Homo ergo oportuit & te
misereri conserui tui sicut
& ego tui miseratus sum.
Et iratus dñs eius tradidit
eum tortoribus. quoadusq;
redderet uniuersū debitum.
Sic & pater nŕ celestis faciet
uobis. si non remisistis unus
quisq; frī suo de cordib; uris.

Et factum est cum
consummasset dñs sermones
istos: migravit a galilea. Et
uenit in fines iudee trans
iordanem. & secutę sunt eū
turbe multe. & curauit eos
ibi. Et accesserunt ad eum
pharisei. temptantes eum
& dicentes. Si licet homini
dimittere uxorem suā qua-
cunq; ex causa? Qui respon-
dens ait eis. Non legistis quia
qui fecit ab initio. masculū
& feminam fecit eos? Et dixit.
Propter hoc dimittet homo
patrem & matrē. & adhere-
bit uxori suę. & erunt duo
in carne una. Itaq; iam non
sunt duo. sed una caro. Qd

ergo dñs coniunxit: homo
non separet. Dicunt illi. Qd
ergo moyses mandauit dare
libellum repudiū & dimitte-
re? At illis. Quoniam moy-
ses ad duriciam cordis urī
permisit uobis dimittere
uxores urās. Ab initio autē
non fuit sic. Dico autē uobis.
quia quicunq; dimiserit u-
xorem suam nisi ob fornicā-
tionem. & aliam duxerit:
męchatur. Et qui dimissam
duxerit: męchatur. Dicunt
ei discipuli eius. Si ita est
causa homini cum uxore:
non expedit nubere. Qui
dixit. Non om̄s capiunt
uerbum istud. sed quibus
datum est. Sunt enim eu-
nuchi qui de matris utero
sic nati sunt. & sunt eunu-
chi qui facti sunt ab homi-
nibus. & sunt eunuchi qui
se ipsos castrauerunt ppter
regnum celorū. Qui potest
capere capiat. Tunc oblati
sunt ei paruuli. ut manus
eis imponeret & oraret. Di-
scipuli autē increpabant eos.

16
Ihesus uero ait eis. Dimittite paru-
tulos. & nolite eos prohibe-
re uenire ad me. Talium est
enim regnum celorum. Et cum
imposuisset eis manus: abiit
inde.

Et ecce unus accedens ait
ei. Magister bone. quid bo-
ni faciam. ut habeam uitam
eternam. Qui dixit ei. Quid
me interrogas de bono.

Unus est bonus deus. Si autem
uis ad uitam ingredi: serua
mandata. Dicit illi. Que.

Ihesus autem dixit. Non homici-
dium facies. non adulterabis.
non facies furtum. non falsum
testimonium dices. honora
patrem tuum & matrem. & dili-
ges proximum tuum sicut teipsum.

Dicit illi adolescens. Omnia
hec custodiu a iuuentute
mea. Quid adhuc mihi deest.

Ait illi Ihesus. Si uis perfectus esse:
uade & uende omnia que
habes & da pauperibus. &
habebis thesaurum in celo.
& ueni. sequere me. Cum au-
disset autem adolescens uer-
bum: abiit tristis. Erat enim

habens multas possessiones.

Ihesus autem dixit discipulis suis.
Amen dico uobis: quia diues
difficile intrabit in regnum
celorum. Et iterum dico uob.

Facilius est camelum per foramen
acus transire. quam diuitem in-
trare in regnum celorum. Au-
ditis autem his discipuli: in-
rabantur ualde dicentes. Quis
ergo poterit saluus esse. Aspi-
ciens autem Ihesus dixit illis. Apud
homines hoc impossibile est:
apud deum autem omnia possi-
bilia sunt. Tunc respondens
petrus dixit ei. Ecce nos re-
liquimus omnia. & secuti
sumus te. Quid ergo erit nobis.

Ihesus autem dixit illis. Amen
dico uobis. quod uos qui se-
cuti estis me: in regeneratio-
ne cum sederitis filius homi-
nis in sede maiestatis sue. se-
debitis & uos super sedes du-
odecim. iudicantes duodeci
tribus israel. Et omnis qui re-
liquerit domum uel fratres aut
sorores aut patrem aut ma-
trem aut uxorem aut filios
aut agros propter nomen meum:

centuplum accipiet. & uitam eternam possidebit. Multi autem erunt primi nouissimi. & nouissimi primi. Simile est regnum celorum homini patrifamilias. qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Conuentione autem facta cum operariis ex denario diurno: misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam: uidit alios stantes in foro otiosos. & illis dixit. Ite & uos in vineam meam. & quod iustum fuerit dabo uobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam & nonam horam: & fecit similititer. Circa undecimam uero exiit: & inuenit alios stantes. & dicit illis. Quid hic statis tota die otiosi? Dicunt ei. Quia nemo nos conduxit. Dicit illis. Ite & uos in vineam meam. Cum sero autem factum esset: dicit dominus uineaee pcuratori suo. Voca operarios. & redde illis mercedem incipientes a nouissimis usque ad pri-

mos. Cum uenissent ergo qui circa undecimam horam uenerant: acceperunt singulos denarios. Venientes autem & primi arbitrati sunt quod plus essent accepturi. Acceperunt autem & ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant aduersus patrifamilias dicentes. Hi nouissimi una hora fecerunt. & pares illos nobis fecisti. qui portauimus pondus diei & aestus? At ille respondens uni eorum dixit. Amice. non facio tibi iniuriam. Homine ex denario conuenisti mecum? Tolle quod tuum est: & uade. Volo autem & huic nouissimo dare sicut & tibi. Aut non licet michi quod uolo facere? An oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? Sic erunt nouissimi primi. & primi nouissimi. Multi enim sunt uocati. pauci uero electi. Et ascendens ihesus ierusalem: assumpsit duodecim discipulos suos secreto & ait illis. Ecce ascendimus

ierosolimam. & filius homi-
nis tradetur principibus
sacerdotum & scribis. &
condemnabunt eum morte.

Et tradent eum gentibus ad
deludendum. & flagellandum
& crucifigendum. Et tertia
die resurget.

Tunc accessit ad eum mater
filiorum zebedei cum filiis suis.
adorans & petens aliquid
ab eo. Qui dixit ei. Quid vis?
Att illi. Dico ut sedeant hi duo
filii mei: unus ad dexteram
tuam. & unus ad sinistram
tuam in regno tuo. Respon-
dens autem ihc dixit. Nesci-
tis quid petatis. Potestis bi-
bere calicem quem ego bibi-
turus sum? Dicunt ei. Pos-
sumus. Att illis. Calicem qui-
dem meum bibetis. sedere
autem ad dexteram meam &
sinistram non est meum dare
uobis: sed quibus paratum
est a patre meo. Et audien-
tes decem: indignati sunt
de duobus fratribus. Ihc autem
uocauit eos ad se. & ait. Sci-
tis quia principes gentium

dominantur eorum. & qui
maiores sunt potestate exer-
cent in eos? Non ita erit in-
ter uos. Sed quicumque uolu-
erit inter uos maior fieri:
sit uir minister. Et qui uo-
luerit inter uos primus esse:
erit uir seruus. Sicut filius
hominis non uenit ministra-
ri sed ministrare. & dare a-
nimam suam redemptionem
pro multis.

Et egredientibus illis ab
iericho: secute sunt eum turbe
multe. Et ecce duo ceciderunt
secus uiam: audierunt
quia ihc transiret. & clama-
uerunt dicentes. Domine mise-
rere nostri fili dauid. Turbe
autem increpabant eos ut ta-
cerent. At illi magis clama-
bant dicentes. Domine mise-
rere nostri fili dauid. Et stetit
ihc & uocauit eos. & ait. Quid
uultis ut faciam uobis? Di-
cunt illi. Domine. ut aperiantur
oculi nostri. Misertus autem
eorum ihc: tetigit oculos eorum.
Et confestim uiderunt. & se-
cuti sunt eum.

221
Et cum appropinquassent
iherosolimis. & uenissent beth
phage ad montem oliueti.
tunc ihc misit duos discipu
los. dicens eis. Ite in castellū
qd̄ contra uos est. & statim
inuenietis asinam alligatā.
& pullum cum ea. Solute.
& adducite in. Et si quis uob̄
aliquid dixerit: dicite quia
dn̄s h̄is opus habet. & con
fessionem dimittet eos. Hoc au
tem totum factum est: ut
adimpleretur qd̄ dictū est
per pph̄am dicentē. Dicite
filie syon. Ecce rex tuus ue
nit tibi mansuetus. sedens
sup̄ asinam & pullum filii
subiugalis. Cuncti autē disci
puli fecerunt sicut p̄cepto
illis ihc. & adduxerunt asinā
& pullum. & imposuerunt
super eos uestimenta sua. &
eum desuper sedere fecerunt.
Plurima autem turba strau
erunt uestimenta sua in uia.
Alii autem cedebant ramos
de arboribus. & sternebant
in uia. Turbē autem quę p̄
cedebant & quę sequebantur:

clamabant dicentes. Osan
na filio dauid: benedictus
qui uenit in nomine dñi.
O sanna in altissimis. Et cum
intrasset iherosolimam: com
mota est uniuersa ciuitas
dicens. Quis est hic? Poplū
autem dicebant. Hic est ihc
proph̄a anazareth galilee.
Et intrauit ihc in templum
dei. & eiciebat om̄s uenden
tes & ementes in templo. &
mensas nummulariorū &
cathedras uendentium co
lumbas euerit. & dicit eis.
Scriptum est. domus mea do
mus orationis uocabitur.
Vos autem fecistis illam spe
luncam latronum. Et accē
serunt ad eum cęci & claudi
in templo. & sanauit eos.
Videntes autem principes sa
cerdotum & scribe mirabi
lia quę fecit. & pueros cla
mantes in templo & dicen
tes. osanna filio dauid: in
dignati sunt & dixerunt ei.
Audis quid isti dicunt? Ihc
autem dicit eis. Vtiq; Nun
quam legistis quia ex ore

infantium & lactentium pfe-
cisti laudem. Et relicti illis:
abire foras extra ciuitatem
in bethaniam. ibiq; mansit.

Mane autem reuertens
in ciuitatem esurire. Et ui-
dens ficum arborem una secus
uiam uenit ad eam. & nichil
inuenit in ea nisi folia tan-
tum. & ait illi. Nunquam
ex te fructus nascatur in
sempternum. Et arefacta
est continuo ficulnea. & ui-
dentes discipuli mirati sunt
dicens. Quomodo conti-
nuo aruit. Respondens
autem ihc ait eis. Amen di-
co uobis. si habueritis fidem
& non hesitaueritis: non so-
lum de ficulnea facietis. sed
& si monti huic dixeritis. tol-
le te & iacta te in mare. fiet.
Et omnia quecumq; petier-
itis in oratione credentes ac-
cipietis. Et cum uenisset in
templum: accesserunt ad
eum docentem principes
sacerdotum & seniores po-
pli dicentes. In qua potesta-
te hec facis. Et quis tibi

dedit hanc potestatem.

Respondens autem ihc dixit eis.

Interrogabo uos & ego unum
sermonem. Quem si dixeritis
mihi: & ego uobis dicam
in qua potestate hec facio.

Baptismum iohannis unde
erat. de celo an ex hominibus.

At illi cogitabant intra se di-
centes. Si dixerimus de celo:
dicit nobis. Quare ergo non
credidistis illi. Si autem di-
xerimus ex hominibus: ti-
memus turbam. Omnis enim
habebat iohannem. sicut
ppham. Et respondentes
ihc dixerunt. Nescimus. Ait
illis & ipse. Nec ego dico uob.
in qua potestate hec facio.

Quid autem uobis uidetur.

Homo quidam habebat duos
filios. & accedens ad primum
dixit. Fili. uade hodie opari
in uineam mea. Ille autem
respondens ait. Holo. Postea
autem penitentia moe' abiit.

Accedens autem ad alterum dixit
similiter. At ille respondens
ait. Ego dñe. Et non iuit. Quis
ex duobus fecit uoluntatem

patris: Dicunt. Primus. Di-
cit illis ihc. Amen dico uob.
quia publicani & meretri-
ces precedunt uos in regnu
dei. Venit autem ad uos io-
hannes in uia iusticie. & non
credidistis ei. Publicani & me-
ritrices crediderunt ei. Vos
autem uidentes nec peniten-
tiam habuistis postea. ut
crederetis ei.

Aliam parabolam audite.
Homo erat paterfamilias qui
plantauit uineam. & sepe
circumdedit ei. & fodit in ea
torcular & edificauit turri.
& locauit eam agricolis. &
peregre profectus est. Cum
autem tempus fructuum
appropinquasset: misit
seruos suos ad agricolas ut
acciperent fructus eius. Et
agricole apprehensis seruis
eius alium occiderunt. alium
occiderunt. alium uero lapi-
dauerunt. Iterum misit alios
seruos plures prioribus. &
fecerunt illis similiter. Ho-
minissime autem misit ad eos
filium suum dicens. Vere

buntur filium meum. Agri-
cole autem uidentes filium:
dixerunt intra se. Hic est
heres. Venite occidamus
eum. & habebimus heredi-
tatem eius. Et apprehensum
eum eiecerunt extra uinea.
& occiderunt. Cum ergo
uenerit dominus uinee. quid
faciet agricolis illis? Auit
illi. Malos male perdet. &
uineam suam locabit aliis
agricolis. qui reddant ei fru-
ctum temporibus suis. Dicit
illis ihc. Nunquam legistis
in scripturis. lapidem quem
reprobauerunt edificantes
hic factus est in caput an-
guli. a domino factum est istud.
& est mirabile in oculis nostris.

Ideo dico uobis. quia auferre-
tur a uobis regnum dei. &
dabitur genti facienti fructus
eius. Et qui occiderit super
lapidem istum: confringet.
Super quem uero occiderit:
conteret eum. Et cum au-
dissent principes sacerdotum
& pharisei parabolas eius:
cognouerunt quod de ipsis

19
diceret. Et querentes eum
tenere timuerunt turbas.
quoniam sicut propheta
eum habebant.

Et respondens ih̄c: iterū
in parabolis locutus est eis
dicens. Simile factum est
regnum celorum homini
regi. qui fecit nuptias filio
suo. Et misit seruos suos uo-
care uocatos ad nuptias:
& nolabant uenire. Iterum
misit alios seruos dicens.

Dicite uocatis. Ecce prandi-
um meum parauit. tauri
mei & alia occisa & omnia
parata. uenite ad nuptias.

Illi autem neglexerunt. Et
abierunt. alius in uillā suā.
alius uero ad negotiationē
suam. Reliqui uero tenuerunt
seruos eius. & contu-
melia affectos occiderunt.

Rex autem cum audisset nāt^{us}
est: & missis exercitib; suis
p̄didit homicidas illos. &
ciuitatem illorū succendit.

Tunc ait seruis suis. Nuptie
quidem paratę sunt: sed q̄
uocati erant non fuerunt

digni. Ite ergo ad exteros ui-
arum. & quoscunq; inue-
neritis uocate ad nuptias.

Et egressi serui eius in uias:
congregauerunt om̄s quos
inueniunt malos & bonos.
& implete sunt nuptie dis-
cumbentium. Intrauit au-
tem rex ut uideret discum-
bentes: & uidit ibi hominē
non uestitum ueste nuptiali.
& ait illi. Amice. quomodo
huc intraisti non habens ue-
stem nuptialem? At ille
ommutauit. Tunc dixit rex
ministris. Ligatis pedib; ei
& manibus: mittite eum in
tenebras exteriores. Ibi erit
fletus & stridor dentium.

Multi enim sunt uocati. pauci
uero electi.

Tunc abeuntes pharisei con-
siliū inierunt. ut cape-
rent ih̄m in sermone. Et
mittunt ei discipulos suos
cum herodianis dicentes.

Magister. scimus quia uerax
es & uiam dei in ueritate
doces. & non est tibi cura
de aliquo. Non enī respicis

personam hominum. Dic
ergo nob. quid t. uidetur.
Licet census dari cesari an
non. Cogita autem ihs
nequitia eorum. atq. Quid
me temptatis hy-pochritae.
Ostendite michi nominis
census. At illi obtulerunt
ei denarium. Et ait illis ihs.
Cuius est imago hec & sup-
scriptio. Dicunt ei. Cesaris.
Tunc ait illis. Reddite ergo
que sunt cesaris cesari. &
que sunt dei deo. Et audi-
entes mirati sunt. & relicto
eo abierunt.

In illo die accesserunt ad eu-
sadducei qui dicunt non ee
resurrectionem. & interro-
gauerunt eum dicentes.
Magister. moyses dixit. Si q-
mortuus fuerit non habens
filium. ducat frater ei ux-
orem illius. & suscitet semen
fri suo. Erant autem apud
nos septem frs. primusq;
uxore ducta defunctus est.
& non habens semen reliq-
uxorem suam fri suo. Simi-
liter secundus & tertius usq;

ad septimum. Housiine au-
tem omnium & mulier de-
functa est. In resurrectione
ergo cuius erit de septē uxori.
O mnes enim habuerunt eam.
Respondens autem ihs ait illis.
Erratis nescientes scripturas.
neq; uirtutem dei. In resur-
rectione enim neq; nubent
neq; nubentur. sed sunt sicut
angeli dei in celo. De resurre-
ctione autē mortuorum non
legistis qd dictum est a deo di-
cente uobis. ego sum ds abra-
ham & ds isaac & ds iacob.
Non est ds mortuorum sed ui-
uentium. Et audientes tur-
be mirabantur in doctrina ei.

Pharisei autem audientes
quod silentium imposuisset
sadduceis. conuenerunt in
unum. Et interrogauit eu
unus ex eis legis doctor. tem-
ptans eum. **M**agister. qd
est mandatum magnum in
lege. Ait illi ihs. Diliges dñm
dñm tuum ex toto corde tuo.
& in tota anima tua. & in
tota mente tua. Hoc est ma-
ximum & primū mandatu.

20
Secundum autē simile est hu-
ic. Diliges proximum tuum
sicut teipsum. In his duob;
mandatis uniuersa lex pen-
det & pphē.

Congregatis autē phariseis:
interrogauit eos ihs dicens.

Quid uobis uidetur de xpo.

cuius filius est? Dicunt ei.

Dauid. At illis. Quomodo g
dauid in spiritu uocat eum
dnm dicens. dixit dñs dño
meo. sede ad dextis meis. do-
nec ponam inimicos tuos sca-
bellum pedum tuorum.

Si ergo dauid in spū uocat
eum dnm. quomodo filius
eius est? Et nemo poterat
respondere ei uerbum. neq;
ausus fuit quisquam ex illo
die eum amplius interrogare.

Tunc ihs locutus est ad tur-
bas & ad discipulos suos dicens.

Super cathedram moysi se-
derunt scribe & pharisei.

Omnia quecumq; dixerint
uobis: seruare & facite. Se-
cundum uero opera eorum
nolite facere. Dicunt enim
& non faciunt. Alligant

enim onera graua & impor-
tabilia. & imponunt in hu-
meros hominum. digito au-
tem suo nolunt ea mouere.

Omnia uero opa sua faciunt.
ut uideantur ab hominibus.

Dilatant enim philacteria
sua. & magnificant fimbrias.

Amant autem primos recu-
bitus in cenis. & primas ca-
thedras in synagogis. & sa-
lutationes in foro. & uocari

ab hominibus rabi. Vos au-
tem nolite uocari rabi. Unus

est enim magister ur̄. Om̄s
autem uos fr̄s estis. Et patre

nolite uocare uob sup̄ terrā.

Unus est enim pater ur̄ qui
in celis est. Hec uocemini ma-

gisteri. quia magister ur̄ un̄
est xps. Qui maior est ur̄m.

erit minister ur̄. Qui autem
se exaltauerit humiliabit̄. &

qui se humiliauerit exaltabit̄.

Ue autē uobis scribe & pharisei
hypochrit̄e. qui clauditis re-

gnum celorum ante homi-
nes. Vos autem non intratis.

nec introeuntes finitis intrare.

Ue autē uob scribe & pharisei

hypochrite. qui circūcis
mare & aridam ut faciatis
unum profectum. & cum
fuerit factus factus eum fi
lium gehennę duplo quā
uos. Ve uobis duces cęci. q
dicatis. quicumq; iurauerit
per templum nichil est. q
autem iurauerit in auro
templi. debet. Stulti & cęci.
quid enim maius est. aurū
an templum qđ sanctificat
aurum. Et quicumq; iu
rauerit in altari nichil est.
quicumq; iurauerit in do
mo qđ est super illud. debet.
Cęci. quid enim maius est.
domum an altare qđ san
ctificat domum. Qui ergo
iurat in altari. iurat in
eo & in omnibus que sup
illud sunt. Et quicumq; iu
rauerit in templo. iurat
in illo & in eo qui habitat
in ipso. Et qui iurat in celo.
iurat in throno dei & in
eo qui sedet super eum. Ve
autem uobis scribe & phari
sei hypochrite. qui decima
tis mentā & anetū & cum

num. & reliquias que gra
uora sunt legis. iudicium
& misericordiam & fidem.
hec oportuit facere. & illa
non omittere. Duces cęci.
excolantes culicem. camelū
autem glutientes. Ve uob
scribe & pharisei hypochri
te. qui mundatis quod de
foris est calicis & parapsidis.
intus autem pleni estis ra
pina & immundicia. Pha
risee cęce. munda prius
qđ intus est calicis & para
psidis. ut fiat & id quod
de foris est mundum. Ve
uobis scribe & pharisei hy
pochrite. quia similes estis
sepulchris dealbatis. que
a foris parent hominibus
speciosa. intus uero plena
sunt ossibus mortuorum
& omni spurcia. Sic &
uos a foris quidem paretis
hominibus iusti. intus autē
pleni estis hypochrissi &
iniquitate. Ve uobis scri
be & pharisei hypochrite.
qui edificatis sepulchra p
pharum. & ornatis mo

numenta iustorum. & dictis.
Si fuissetis in diebus patrum
 uirorum: non essemus socii
 eorum in sanguine prophetarum.
 Itaque testimonio estis
 uobismet ipsis. quia filii es-
 stis eorum. qui prophetas oc-
 ciderunt. Et uos implete
 mensuram patrum uirorum.
Serpentes. gemmina uipera-
 rum. quomodo fugietis a
 iudicio gehenne? Ideo ec-
 ce ego mitto ad uos prophetas
 & sapientes & scribas. &
 ex illis occidetis & crucifi-
 getis. & ex eis flagellabitis
 in synagogis uestris. & perse-
 quemini de ciuitate in ci-
 uitatem. ut ueniat super
 uos omnis sanguis iustus
 qui effusus est super terram
 a sanguine abel iusti usque
 ad sanguinem zacharie fi-
 lii barachie. quem occidistis
 inter templum & altare.
Amen dico uobis: uenient
 hec omnia super generati-
 onem istam. Ierusalem ie-
 rusalem que occidis prophetas
 & lapidas eos qui ad te

missi sunt. quotiens uolui
 congregare filios tuos quem
 admodum gallina congre-
 gat pullos suos sub alas. &
 noluit. Ecce relinquetur
 uobis domus uestra deserta.
Dico enim uobis. non me ui-
 debitis amodo donec dica-
 tis. Benedictus qui uenit
 in nomine domini.
Et egressus ihesus de tem-
 plo ibat. & accesserunt
 ad eum discipuli eius ut
 ostenderent ei edificationem
 templi. Ipse autem respon-
 dens dixit illis. Videtis hec
 omnia? Amen dico uobis.
 non relinquetur hic lapis
 super lapidem. qui non de-
 struatur. Sedente autem eo
 super montem oliueti: ac-
 cesserunt ad eum discipuli
 secreto dicentes. Die nobis
 quando hec erunt. & quid
 signum aduentus tui & con-
 summationis seculi. Et re-
 spondens ihesus dixit eis. Vi-
 dete ne quis uos seducat.
Multi enim uenient in nomi-
 ne meo dicentes. ego sum christus.

& multos seducunt. Audi-
turi enim estis pyelia & o-
pimiones pyeliorum. uide-
te ne turbeamini. Oportet
enim hec fieri. sed non sta-
tim finis. Consurget enim
gens in gentem. & regnum
in regnum. & erunt pesti-
lentie & fames. & terre mo-
tis per loca. Hec autem
omnia. initia sunt dolorum.
Tunc tradent uos in tribu-
lationem & occident uos.
& eritis odio omnibus gen-
tibus propter nomen meum.
Et tunc scandalizabuntur
multi. & inuicem tradent.
& odio habebunt inuicem.
Et multi pseudo pphete sur-
gent. & seducunt multos.
Et quoniam abundabit iniquitas:
refrigescet caritas multorum.
Qui autem perseuerauerit
usque in finem. hic saluus e-
rit. Et predicabitur hoc eu-
angelium regni in uniuersa
so orbe. in testimonium omni-
bus gentibus. Et tunc ueniet
consummatio. Cum ergo
uideritis abominationem

desolationis que dicta est
a damele ppheta stantem
in loco sancto: qui legit in-
telligat. Tunc qui in iudea
sunt fugiant in montes.
& qui in tecto non descen-
dat tollere aliquid de do-
mo sua. Et qui in agro: non
reuertatur tollere tunicam
suam. Ve autem pregnan-
tibus & nutriendis in
illis diebus. Orate autem.
ut non fiat fuga uestra hie-
me uel sabbato. Erunt enim
tunc tribulatio magna.
qualis non fuit ab initio
mundi usque modo neque fiet.
Et nisi breuiati fuissent dies
illi: non fieret salua omnis
caro. sed propter electos bre-
uiabuntur dies illi. Tunc
si quis uobis dixerit. ecce
hic est christus aut illic: nolite
credere. Surgent enim pseu-
do christi & pseudo prophete.
& dabunt signa magna &
prodigia. ita ut in errorem
inducantur si fieri potest
etiam electi. Ecce dixi
uobis. Si ergo dixerint uobis

ecce in deserto est. nolite exi-
re. ecce in penetralibus. no-
lite credere. Sicut enim ful-
gor exit ab oriente & paret
usq; in occidentem: ita erit
& aduentus filii hominis.
Vbiunq; fuerit corpus: illuc
congregabuntur aquile.
Statim autem post tribula-
tionem dierum illorum
sol obscurabitur. & luna
non dabit lumen suum.
& stelle cadent de celo. &
uirtutes celorum commo-
uebuntur. & tunc appa-
rebit signum filii hominis
in celo. Et tunc plangent
omnes tribus terre. & ui-
debunt filium hominis ue-
nientem in nubibus celi
cum uirtute multa & ma-
iestate. Et mittet angelos
suos cum tuba & uoce ma-
gna. & congregabunt ele-
ctos eius a quattuor uen-
tis. a summis celorum usq;
ad terminos eorum. Ab
arbores autem fici diserte
parabolam. Cum iam rami
eius tener fuerit & folia

nata: scitis quia prope est
estas. Ita & uos cum uideri-
tis hec fieri: scitote quia
prope est in ianuis. Amen
dico uobis. quia non pre-
teribit generatio hec do-
nec omnia hec fiant. Celum
& terra transibunt. uerba
uero mea non preteribunt.
De die autem illa & hora ne-
mo scit. neq; angeli celorum.
nisi pater solus. Sicut autem
in diebus noe. ita erit &
aduentus filii hominis. Sicut
enim erant in diebus ante
diluuium. comedentes &
bibentes. nubentes & nu-
ptum tradentes. usq; ad
eum diem quo intrauit in
archam noe. & non cogno-
uerunt donec uenit dilu-
uium & tulit omnes: ita
erit & aduentus filii homi-
nis. Tunc erunt duo in a-
gro. unus assumetur &
unus relinquetur. Due mo-
lentes in mola. una assu-
metur & una relinquetur.
Duo in lecto. unus assumetur
& alter relinquetur. Vigi-

late ergo: quia nescitis
qua hora dñs ur̄ uentu-
rus sit. Illud autem scitote
quoniam si sciret pater fa-
miliar̄ qua hora sur̄ uen-
turus ēēt: uigilaret utaq;
& non sineret perfodi do-
mum suam. Ideo & uos
estote parati. quia qua ne-
scitis hora filius hominis
uenturus est. Quis putas
est fidelis seruus & pru-
dens quem constituit dñs
suus supra familiam suā.
ut det illis cibum in tem-
pore: Beatus ille seruus:
quem cum uenerit dñs ei
inuenit sic facientem.
Amen dico uobis: qm̄ supra
omnia bona sua constitu-
et eum. Si autem dixerit
malus seruus ille in corde
suo. moram facit dñs m̄s
uenire. & cōpente p̄cutere
conseruos suos. manducet
autem & bibat cum ebriis:
ueniet dñs serui illius in
die qua non sperat. & ho-
ra qua ignorat. & diuidet
eum. partemq; eius ponet

cum hy-pochritis. Ibi erit
fletus & stridor dentium.
Tunc simile erit regnum
celorum decem uirginibus.
que accipientes lampades
suas. exierunt obuiam
sponso & sponse. Quinq;
autem ex eis erant fatue.
& quinq; prudentes. Sed
quinq; fatue acceperunt lam-
padibus: non sumpserunt
oleum secum. Prudentes
uero acceperunt oleum
in uasis suis cum lampadi-
bus. Moram autem facien-
te sponso: dormitauerunt
om̄s & dormierunt. Me-
dia autem nocte clamor
factus est: ecce sponsus ue-
nit. exite obuiam ei. Tunc
surrexerunt om̄s uirgines
illę. & ornauerunt lam-
pades suas. Fatue autem
sapientibus dixerūt. Date
nobis de oleo ur̄o. quia
lampades nr̄e extinguunt̄.
Respondērūt prudentes dicentes.
Ne forte non sufficiat nobis
& uobis: ite potius ad uen-
dentes & emite uob̄. Dum

autem uenit emere: uenit
sponsus. & que parate erant
intrauerunt cum eo ad nu-
ptias. & clausa est ianua.

Nouissime uero uenerunt &
relique uirgines dicentes.

Dñe. dñe. aperi nobis. At ille
respondens ait. Amen dico
uobis: nescio uos. Vigilate
itaq; quia nescitis diem ne-
q; horam.

Sicut enim homo peregre
proficiscens uocauit ser-
uos suos. & tradidit illis bo-
na sua. Et uni dedit quinq;
talenta. alii autem duo. alii
uero unum. Vnicuiq; scdm
ppriam uirtutem: & pfe-
ctus est statim. Abiit autē
qui quinq; talenta accepe-
rat: & operatus est in eis. &
lucratus est alia quinq;. Si-
militer qui duo acceperat:
lucratus est alia duo. Qui
autem unum acceperat: ab-
iens fodit in terram. & abs-
condit pecuniam dñi sui.

Post multum uero temporis
uenit dñs seruorū illorū.
& posuit rationem cum eis.

Et accedens qui quinq; ta-
lenta acceperat: obtulit
alia quinq; talenta dicens.

Domine. quinq; talenta in-
tradidisti. ecce alia quinq;
suplucratus sum. At illi
dñs eius. Euge bone serue
& fidelis. quia super pauca
fuit fidelis: super multa
te constituam. intra in gau-
dium dñi tui. Accessit autē

& qui duo talenta acceperat.
& ait. Dñe. duo talenta in-
tradidisti. ecce alia duo lu-
cratus sum. At illi dñs ei.
Euge serue bone & fidelis. q̄a
super pauca fuit fidelis:
super multa te constituam.
intra in gaudium dñi tui.

Accedens autem & qui unum
talentum acceperat: & ait.
Domine scio quia homo du-
rus es. metis ubi non semina-
sti. & congregas ubi non spar-
sisti. & timens abii & abscon-
di talentum tuum in terra.

Ecce habes qđ tuum est. Re-
spondens autem dñs eius. di-
xit ei. Serue male & piger.
sciebas quia meto ubi non

semino. & congrego ubi
non sparsi. Oportuit ergo
te committere pecuniam
meam nummulariis. &
ueniens ego recepissem uti-
q; qd meum est cum usura.
Tollite itaq; ab eo talentum.
& date ei qui habet decem
talenta. Omni enim haben-
ti dabitur & abundabit.
Si autem qui non habet. &
qd uidetur habere auferet
ab eo. Et inutilem seruum
eicte in tenebras exteriores.
Ibi erit fletus & stridor den-
tium.

Cum autem uenerit filius
hominis in maiestate sua
& omnes angeli cum eo. tunc
sedebit super sedem maie-
statis sue. & congregabunt
ante eum omnes gentes. &
separabit eos ab invicem
sicut pastor segregat oves
ab hedis. & statuet oves q-
dam a dextris suis. hedos
autem a sinistris. Tunc dicit
rex iis qui a dextris ei erunt.
Venite benedicti patris mei.
possidete paratum uobis

regnum a constitutione
mundi. Esurui enim. &
dedistis michi manducare.
Situi. & dedistis mihi bibere.
Hospes eram. & collegistis
me. Nudus. & cooperuistis
me. Infirmus. & uisitastis
me. In carcere eram. & ue-
nistis ad me. Tunc respon-
debunt ei iusti dicentes. Domine.
quando te uidimus esurien-
tem & pauperem. Stantem.
& dedimus tibi potum.
Quando autem te uidimus
hospitem. & collegimus te.
Aut nudum. & cooperuimus te.
Aut quando te uidimus infir-
mum. aut in carcere. & ue-
nimus ad te. Et respondens
rex dicit illis. Amen dico uob.
quam diu fecistis uni de his
fratrib; meis minimis. michi
fecistis. Tunc dicit & iis qui
a sinistris eius erunt. Disce-
dite a me maledicti in igne
eternum. qui paratus est di-
abolo & angelis eius. Esurui
enim. & non dedistis michi
manducare. Situi. & non
dedistis mihi bibere. Hospes era.

& non collegistis me. Hudus.
& non operuistis me. Infirmus
& in carcere: & non visitastis me. Tunc respondebunt ei & ipsi dicentes. Domine. quando te uidimus esuri-
entem aut sitientem. aut hospitem. aut nudum. aut infirmum. uel in carcere.
& non ministrauimus tibi?

Tunc respondebit & illis dicens. Amen dico uob. quia diu non fecistis um de minoribus his. nec michi fecistis. Et ibunt hi in supplicium eternum. iusti autem in uitam eternam. Et factum est. cum consummasset Iesus sermones hos omnes: dixit discipulis suis.

Setis quia post biduum pascha fiet. & filius hominis tradetur ut crucifigatur.

Tunc congregati sunt principes sacerdotum & seniores populi in atrium principis sacerdotum qui dicebatur cayphas. & consilium fecerunt ut Iesum dolo tenerent & occiderent. Dicebant autem.

Non in die festo. Ne forte tumultus fieret in populo.

Cui autem esset Iesus in bethania in domo symonis leprosi: accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti preciosi. & effudit super caput ipsius recumbentis. Videntes autem discipuli indignati sunt dicentes. Ut quid perditio hec? Potuit enim istud uenundari multo. & dari pauperibus. Sciens autem Iesus ait illis. Quid molesti estis huic mulieri? Opus bonum operata est in me. Nam semper pauperes habetis uobiscum. me autem non semper habebitis. Mittens enim hec unguentum hoc in corpus meum: ad sepeliendum me fecit. Amen dico uobis. ubi cunq; predicatum fuerit hoc euangelium in toto mundo. dicetur & quod hec fecit in memoriam eius.

Iunc abiit unus de duodecim qui dicitur iudas scarioth ad principes sacerdotum. & ait illis. Quid uultis mihi dare.

& ego uobis eum tradam.
At illi constituerunt ei tri-
ginta argenteos. Et exin-
de querebat opportunita-
tem: ut eum traderet. Pri-
ma autem die azimorum.
accesserunt discipuli ad
ihs dicentes. Vbi uis pare-
mus tibi comedere pasca.
At ihs dixit. Ite in ciuitatem
ad quendam. & dicite ei.
Magister dicit. Tempus meū
prope est. apud te facio pasca
cum discipulis meis. Et fece-
runt discipuli sicut constituit
illis ihs: & parauerunt pasca.
Vespere autem facto: discumben-
bat cum duodecim discipulis
suis. Et edentibus illis dixit.
Amen dico uobis. quia unus
uŕm me traditurus est. Et
contristati ualde: ceperunt
singuli dicere. Nunquid ego
sum dñe? Et ipse respondens
ait. Qui intinguit meū ma-
num in parapside: hic me
traderet. Filius quidem homi-
nis uadit. sicut scriptum est
de illo. Vŕ autē homini illi:
p quem tradetur. Bonum

erat ei: si natus non fuisset
homo ille. Respondens au-
tem iudas qui tradidit eū
dixit. Nunquid ego sum
rabi? At illi. Tu dixisti.
Cenantibus autem eis: accepto
ihs panem. & benedixit ac
fregit. deditq; discipulis
suis. & ait. Accipite & come-
dite. hoc est corpus meum.
Et accipientes calicem: gratias
egit & dedit illis dicens. Bi-
bite ex hoc omnes. Hic est
enim sanguis meus noui te-
stamenti. qui p multis ef-
fundetur in remissionem
peccatorum. Dico autē uob.
non bibam amodo de hoc
gemmine utrisq; in die
illum cum illud bibam uo-
biscum nouum in regno
patris mei. Et ymmo dicto:
exierunt in montē oliueti.
Tunc dicit illis ihs. Omnes uos
scandalum patiemini in me
in ista nocte. Scriptum est
enim. Percutiam pastorem.
& dispergentur oues gregis.
Postquam autem resurrexero:
pŕcedam uos in galileam.

Respondens autem petrus:
 ait ei. Et si om̃s scandalizati
 fuerint in te: ego nunquā
 scandalizabor. Ait illi ihe.
 Amen dico tibi: quia in hac
 nocte ante quam gallus
 cantet. ter me negabis. Ait
 illi petrus. Etiam si oportu
 erit me mori tecum: non
 te negabo. Similiter & om̃s
 discipuli dixerunt. Tunc ue
 nit ihe cum illis in uillam
 que dicitur gethsēnam. &
 dixit discipulis suis. Sedete
 hic. donec uadam illuc &
 orem. Et assumpto petro &
 duobus filiis zebēdei: cepit
 contristari & mestus ēē. Tē
 ait illis. Tristis est anima mea
 usq; ad mortem. Sustinete
 hic. & uigilate mecum. Et
 pgressus pusillum: pedit
 in faciem suam orans & di
 cens. Mi pater. si possibile
 est transeat a me calix iste.
 Veruntamen non sicut ego uo
 lo. sed sicut tu. Et uenit ad
 discipulos suos: & inuenit eos
 dormientes. Et dixit petro.
 Sic non potuisti una hora

uigilare mecum: Vigilate
 & orate: ut non intretis in
 temptationem. Sp̃s quidē
 p̃mptus est: caro autem in
 firma. Iterum secundo abiit
 & orauit dicens. Pater mi. si
 non potest hic calix transire
 nisi bibam illum: fiat uolun
 tas tua. Et uenit iterum. &
 inuenit eos dormientes.
 Erant enim oculi eorū grauati.
 Et relictis illis: iterum abiit
 & orauit tercio eundem ser
 monem dicens. Tunc uenit
 ad discipulos suos. & dixit illis.
 Dormite iam & requiescite.
 Ecce appropinquauit hora.
 & filius hominis tradetur
 in manus peccatorum. Sur
 gite. eamus. ecce appropin
 quauit qui me tradet. Ad
 huc eo loquente: ecce iudas
 unus de duodecim uenit. &
 cum eo turba multa cū gla
 diis & fustibus. missi a prin
 cipibus sacerdotum & senio
 ribus populi. Qui autem tra
 didit eum: dedit illis signū
 dicens. Quem cūq; osculatus
 fuero: ipse est tenete eum.

Et confestim accedens ad iherosolymos:
dixit. Aue rabi. Et osculatus
est eum. Dixitque illi iherosolymis. Ami-
ce. ad quod uenisti. Tunc ac-
cesserunt & manus iniecerunt
in iherosolymos: & tenuerunt eum.
Et ecce unus ex illis qui erant
cum iherosolymis: extendens manum
exemit gladium suum. &
percutiens seruum principis
sacerdotum amputauit au-
riculam eius. Tunc ait illi
iherosolymis. Conuertere gladium tuum
in locum suum. Omnes enim
qui acceperunt gladium:
gladio peribunt. An putas
quia non possum rogare pa-
trem meum. & exhibebit in
modo plus quam duodecim
legiones angelorum. Quomodo
ergo implebuntur scripturae:
quia sic oportet fieri. In illa
hora dixit iherosolymis turbis. Tanquam
ad latronem existis cum gla-
diis & fustibus: comprehendere
me. Cotidie apud uos sedebam
docens in templo: & non me
tenuistis. Hoc autem totum
factum est: ut impleverintur
scripturae prophetarum. Tunc

discipuli omnes relicto eo fugerunt.
At illi tenentes iherosolymos: dixerunt
ad caypham principem sacer-
dotum. quo scribae & seniores
conuenerant. Petrus autem
sequebatur eum a longe:
usque in atrium principis sa-
cerdotum. Et ingressus in
atrium: sedebat cum mini-
stris ut uideret finem. Prin-
cipes autem sacerdotum &
omne concilium querebant
falsum testimonium contra
iherosolymos ut eum morti traderent.
& non inuenerunt. cum multi
falsi testes accessissent. No-
uissime autem uenerunt
duo falsi testes. & dixerunt.
Hic dixit. Possum destruere
templum dei. & post tridu-
um reaedificare illud. Et
surgens princeps sacerdo-
tum: ait illi. Nichil respon-
des ad ea quae isti aduersum
te testificantur. Iherosolymis autem
tacebat. Et princeps sacer-
dotum ait illi. Adiuro te
per deum uiuum. ut dicas
nobis si tu es christus filius dei.
Dixit illi iherosolymis. Tu dixisti. Ve-

runtamen dico uobis: amodo uidebitis filium hominis sedentem ad dextris uirtutis. & uenientem in nubibus celi. Tunc princeps sacerdotum scidit uestimenta sua dicens. Blasphema uit. Quid adhuc egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphemiam. Quid uobis uidetur? At illi respondentes dixerunt. Reus est mortis. Tunc expuerunt in faciem eius. & colaphis eum ceciderunt. Alii autem palmas in faciem ei dederunt dicentes. Prophetiza nobis xpe. quis est qui te percussit? Petrus uero sedebat foris in atrio. Et accessit ad eum una ancilla dicens. Et tu cum ihu galileo eras. At ille negauit coram omnibus dicens. Nescio quid dicis. Exeunte autem illo ianuam: uidit eum alia ancilla. & ait ihs qui erant ibi. Et hic erat cum ihu nazareno. Et iterum negauit cum iuramento: quia non noui hominem. Et post pusillum

accesserunt qui ibi stabant. & dixerunt petro. Vere. & tu ex illis es. Nam & loquela tua manifestum te facit. Tunc cepit detestari & iurare: quia non nouisset hominem. Et continuo gallus cantauit. Et recordatus est petrus uerbi ihs qd dixerat: prius quam gallus cantet. ter me negabis. Et egressus foras: fleuit amare. Mane autem facto consilium inierunt omnes principes sacerdotum & seniores populi aduersus ihs: ut eum morti traderent. Et unctum adduxerunt eum. & tradiderunt pontio pilato presidi. Tunc uidens iudas qui eum tradidit qd damnatus eet: penitentia ductus retulit triginta argenteos principibus sacerdotum & senioribus dicens. Peccaui. tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt. Quid ad nos? Tu uideris. Et proiecit argenteis in templo recessit. & abiens laqueo se suspendit. Principes autem

sacerdotum acceptis argen-
teis dixerunt. Non licet mit-
tere eos in corbanam: quia
pretium sanguinis est. Con-
silio autem inito: emerunt
ex illis agrum figuli in se-
pulturam peregrinorum.
Propter hoc uocatus est ager
ille acheldemach. hoc est a-
ger sanguinis. usque in hodi-
ernum diem. Tunc im-
pletum est quod dictum est
per ieremiam prophetam dicen-
tem. Et acceperunt trigin-
ta argenteos pretium appre-
ciati. quem appreciauerunt
a filiis israhel. Et dederunt eos
in agrum figuli. sicut con-
stituit in dominis. Iesus autem
stetit ante presides. Et
interrogauit eum preses
dicens. Tu es rex iudeorum?
Dicit ei ihesus. Tu dicis. Et cum
accusaretur a principibus
sacerdotum et senioribus:
nichil respondit. Tunc dicit
illi pilatus. Non audis quan-
ta aduersum te dicunt te-
stimonia? Et non respondit
ei ad ullum uerbum: ita ut

miraretur preses uehementem.
Per diem autem solemnem
consueuerat preses dimitte-
re populo unum uinctum
quem uoluissent. Habebat
autem tunc uinctum insi-
gnem. qui dicebatur bara-
bas. Congregatis ergo illis
dixit pilatus. Quem uultis
dimittam uobis. baraban.
an ihesum qui dicitur christus?
Sciebat enim: quod per inuidi-
am tradidissent eum. Se-
dente autem illo pro tribu-
nali: misit ad illum uxorem
eius dicens. Nichil tibi et
iusto illi. Multa enim pas-
sa sum hodie per unum pro-
pter eum. Principes autem
sacerdotum et seniores per-
suaserunt populo ut pete-
rent baraban. ihesus uero
perderent. Respondens
autem preses ait illis. Que-
uultis uobis de duobus di-
mittam? At illi dixerunt.
Baraban. Dicit illis pilatus.
Quid igitur faciam de ihesu
qui dicitur christus? Dicunt
omnes. Crucifigatur. Ait illis

A preses. Quid enim mali fecit:
 et illi magis clamabant di-
 centes. Crucifigatur. Vi-
 dens autem pilatus quia
 nichil perficeret. sed magis
 tumultus fieret: accepta
 aqua lauit manus coram
 populo dicens. Innocens
 ego sum a sanguine iusti
 huius. uos uidetis. Et re-
 spondens uniuersis populus
 dixit. Sanguis eius super nos
 & super filios nostros. Tunc di-
 misit illis barabam. Ihesum au-
 tem flagellatum tradidit
 eis ut crucifigeretur. Tunc
 milites presidii suscipientes
 Ihesum in pretorio: congrega-
 uerunt ad eum uniuersam
 cohortem. Et exuentes eum:
 clamidem coeruleam circum-
 dederunt ei. Et plectentes
 coronam de spinis posuerunt
 super caput eius. & arun-
 dinem in dextera eius. Et
 genu flexo ante eum: illu-
 debant dicentes. Aue rex
 iudeorum. Et expuentes in
 eum: acceperunt arundinem
 & percutiebant caput eius.

Et postquam illuserunt ei:
 exuerunt eum clamide. &
 induerunt eum uestimentis
 eius. & dixerunt eum ut
 crucifigeretur. Exeuntes
 autem inuenerunt hominem
 cyreneum nomine symonem.
 Hunc angariauerunt: ut
 tolleretur cruce[m] eius. Et ue-
 nerunt in locum qui dicitur
 golgotha: quod est caluarie
 locus. Et dederunt ei unum
 bibere. cum felle mixtum.
 Et cum gustasset: noluit bi-
 bere. Postquam autem cruci-
 fixerunt eum: diuiserunt
 uestimenta eius sortem mit-
 tentes. ut adimpleretur quod
 dictum est per prophetam
 dicentem. Diuiserunt sibi
 uestimenta mea. & super
 uestem meam miserunt sor-
 tem. Et sedentes seruabant
 eum. Et imposuerunt super
 caput eius causam ipsius
 scriptam. hic est ihesus rex iu-
 deorum. Tunc crucifixi sunt
 cum eo duo latrones. unus
 a dextris & unus a sinistris.
Pertereuntes autem blasphe-

mabant eum: mouentes ca-
put sua. & dicentes. Vah.
qui destruxit templum dei.
& in triduo illud reedificat.
Salua te metipsum. Si filius
dei es: descende de cruce. Si
militar & principes sacer-
dotum illudentes eum scri-
bis & senioribus dicebant.
Alios saluos fecit. seipsum
non potest saluum facere?
Si rex isrl' est: descendat nunc
de cruce. & credimus ei. Con-
fide in deo. liberet eum nunc
si uult. Dixit enim. quia fili-
us dei sum. Idipsum autem &
latrone qui crucifixi erant
cum eo: improperebant ei.
A sexta autem hora tenebre
facte sunt sup' uniuersam
terram: usq; ad horam nonā.
Et circa horam nonam cla-
mauit ihs uoce magna di-
cens. Heli. heli. lama sababa-
thani. Hoc est. Ds nrs. ds nrs.
ut quid dereliquisti me?
Quidam autem illic stantes
& audientes: dicebant. He-
liam uocat iste. Et continuo
currens unus ex eis acceptam

spongiam impleuit aceto.
& imposuit harundini &
dabat ei bibere. Ceteri uero
dicebant. Sine. uideamus
an ueniat helias liberans eū.
Ihs autem iterum clamans
uoce magna emisit spm.
Et ecce uelum templi scissum
est in duas partes a summo
usq; deorsum. Et terra mo-
ta est. & petre scisse sunt.
& monumenta aperta sunt.
& multa corpora scōrum q̄
dormierant surrexerunt.
Et exeuntes de monumentis
post resurrectionem eius:
uenerunt in sanctam ciui-
tatem. & apparuerūt multis.
Centurio autem & qui cū eo
erant custodientes ihs in
suo terremotu & iis que fi-
ebant: timuerunt ualde
dicentes. Verē filius dei erat
iste. Erant autem ibi muli-
eres multe alonge: que se-
cutę erant ihs a galilea
ministrantes ei. Inter quas
erat maria magdalene. &
maria iacobi & ioseph mater.
& mater filiorum zebedei.

Cum sero autem factum ēēt:
uenit quidam homo diues
ab arimathia nomine ioseph.
qui & ipse discipul⁹ erat ihs.

Hic accessit ad pilatum: & pe-
tīt corpus ihs. Tunc pilat⁹
iussit reddi corpus. Et acce-
pto corpore ioseph: inuoluit
illud in sindone munda.

Et posuit illud in monumen-
to suo nouo. qđ exciderat
in petra. Et aduoluit saxū
magnum ad ostium mo-
numenti. & abiit. Erant
autem ibi maria magdale-
ne & altera maria: sedentes
contra sepulchrum.

Altera autem die que est post
parasceuen: conuenerunt
principes sacerdotum &
pharisei ad pilatū dicentes.

Domine recordati sumus
quia seductor ille dixit
adhuc uiuens. post tres
dies resurgam. Iube ergo
custodiri sepulchrum usq;
in diem tertium. ne forte
ueniant discipuli eius &
furentur eum. & dicant
plebi. surrexit a mortuis.

Et erit nouissimus error pe-
ior priore. At illis pilat⁹.
Habetis custodiam. Ite. custo-
dite sicut scitis. Illi autem
abeuntes numerunt sepul-
chrum. signantes lapidem
cum custodibus.

Respere autem sabbati
que luceſcit in prima sab-
bati: uenit maria magda-
lene. & altera maria uidere
sepulchrum. Et ecce terre
motus factus est magnus.

Angl⁹ enim dñi descendit
de celo. & accedens reuoluit
lapidem. & sedebat super
eum. Erat autem aspectus
eius sicut fulgur. & uesti-
mentum eius sicut nix.

P̄re timore autem eius exter-
riti sunt custodes. & facti
sunt uelut mortui. Re-
spondens autem angelus
dixit mulieribus. Nolite
timere uos. Scio enim qđ
ihs qui crucifixus est que-
ritis. Non est hic. surrexit
enim sicut dixit. Venite
& uidete locum. ubi posit⁹
erat dñs. Et cito euntes di-

erte discipulis eius quia
surrexit. & ecce praecedit
uos in galileam. Ibi eum
uidebitis. ecce dixi uobis.
Et exierunt cito de monu-
mento cum timore &
gaudio magno. currentes
nunciare discipulis eius.
Et ecce ih̄c occurrit illis di-
cens. Aue. Ille autem ac-
cesserunt & tenuerunt
pedes eius. & adorauerunt
eum. Tunc ait illis ih̄c.
Nolite timere. Ite nunciate
fr̄ib; meis. ut eant in ga-
lileam. ibi me uidebunt.
Quae cum abissent: ecce qui-
dam de custodibus uene-
runt in ciuitatem. & nun-
ciauerunt principibus sa-
cerdotum omnia quae fa-
cta fuerant. Et congrega-
ti cum senioribus. consi-
lio accepto pecuniam co-
piosam dederunt militi-
bus dicentes. Dicite quia
discipuli eius nocte uene-
runt & furati sunt eum
nobis dormientibus. Et si
hoc auditum fuerit a pre-

fide: nos suadebimus ei. &
securos uos faciemus. At
illi accepta pecunia: fecerūt
sicut erant docti. Et di-
uulgatum est uerbum istud
apud iudeos usq; in hodie-
rum diem.

Vndecim autem discipuli
abierunt in galileam in
montem ubi constituerat
illis ih̄c. Et uidentes eum
adorauerunt. quidam
autem dubitauerunt. Et
accedens ih̄c locutus est eis
dicens. Data est michi
omnis potestas in celo &
in terra. Euntes ergo do-
cite omnes gentes: bap-
tizantes eos in nomine patris
& filii & sp̄s sc̄i. docentes
eos seruare omnia quaecun-
q; mandauimus uobis. Et ecce
ego uobiscum sum omnib;
diebus usq; ad consumma-
tionem seculi;

Explēt euangelium
secundum mattheum.

INCIPIT
EVANGELII
SECUNDUM MAREV.

IN ITINERARIO
EVANGELII
IESU XPI
FILII DEI.

Sicut scriptum est
in isaia propheta.
ecce mitto angelum
meum ante faciem tuam.
qui preparabit viam
tuam: vox clamantis
in deserto. parate viam
domini. rectas facite semitas
eius: fuit iohannes in
deserto baptizans. &
predicans baptismum pe-
nitentie in remissionem
peccatorum. Et egrediebatur
ad illum omnis iudee

regio. & ierosolimita uniuersa.
si. & baptizabantur ab illo
in iordane confitentes pec-
cata sua. Et erat iohannes
vestitus pilis cameli. & zona
pellicia circa lumbos eius.
& locustas & mel siluestre
edebat. & predicabat dicens.
Veniet fortior me post me.
cuius non sum dignus pro-
cumbens soluere corrigiam
calciamentorum eius. Ego
baptizo vos aqua. ille vero
baptizabit vos spiritu sancto.
Et factum est. In diebus
illis venit iesus a nazareth
galilee. & baptizatus est in
iordane a iohanne. Et statim
ascendens de aqua uidit ap-
tos celos & spiritum tanquam
columbam descendentem
& manentem in ipso. & vox
facta est de celis. Tu es filius
meus dilectus. in te complacui.
Et statim spiritus expulit eum
in desertum. & erat in de-
serto quadraginta diebus
& quadraginta noctibus.
& temptabatur a sathana.
Et itaque cum bestiis. & angeli

ministrabant ei. Postquam
autem traditus est iohannes:
uenit ih̄c in galileam. predi-
cans euangelium regni dei
& dicens. qm̄ impletum est
tempus & appropinqua-
uit regnum dei. penite-
mini & credite euangelio.
Et preteriens secus mare ga-
lilee uidit symonem &
andream fr̄m eius mitten-
tes rete in mare. Erant enī
piscatores. Et dixit eis ih̄c.
Venite post me. & faciam uos
fieri piscatores hominum.
Et prius relictis retibus se-
cuti sunt eum. Et p̄gressus
inde pusillum: uidit iaco-
bum zebedei & iohannem
fr̄m eius & ipsos in nauī
componentes retia. & statim
uocauit illos. Et relicto pa-
tre suo zebedeo in nauī cū
mercennariis: secuti sunt eū.
Et ingrediuntur capharnaū.
& statim sabbatis ingressus
in synagogam docebat eos.
& stupebant sup doctrina
eius. Erat enim docens eos
quasi potestatem habens.

& non sicut scribe.
Et erat in synagoga eorū
homo in spiritu immundo.
& exclamauit dicens. Quid
nobis & tibi ih̄c nazārene?
Venisti perdere nos? Scio qui
sis sc̄s dei. Et comminatus
est ei ih̄c dicens. Omnite-
sce. & exi de homine. Et
discerpens eum sp̄s immun-
dus. & exclamans uoce ma-
gna exiit ab eo. Et mirati
sunt om̄s: ita ut conquire-
rent inter se dicentes. Quid
nam est hoc? Quē doctrina
hec noua est. quē in potesta-
te & spiritibus immundis
imperat. & obediunt ei?
Et p̄cessit rumor eius statim
in omnem regionē galilee.
Et prius egredientes
de synagoga: uenerunt in
domum symonis & andree.
cum iacobo & iohanne. De-
cumbat autem socrus sy-
monis febricitans. & statim
dicunt ei de illa. Et accedens
eleuauit eam apprehensa
manu eius. & continuo di-
misit eam febris. & ministra-

bat eis. Vespere autē facto cum occidisset sol afferebant ad eum omēs male habentes. Et erat omnis ciuitas congregata ad ianuam. & curauit multos qui uexabantur uariis languoribus. & demonia multa eiciebat. Et non sinebat loqui ea. quā sciebant eum. Et diluculo ualde surgens egressus abiit in desertum locum. ibique orabat. Et persecutus est eum symon & qui cum illo erant. Et cum inuenissent eum: dixerunt ei. quia omēs querunt te. Et ait illis. Caui in primos uicos & ciuitates. ut & ibi predicem. Ad hoc enim ueni. Et erat predicans in synagogis eorum & omni galilea. & demonia eiciens.

Et uenit ad eum leprosus deprecans eum. & genu flexo dixit. Si uis: potes me mundare. Ille autem misertus eius: extendit manum suam. & tangens eum ait illi. Volo. mun-

dare. Et cum dixisset: statim discessit ab eo lepra. & mundatus est. Et comminatus est ei. & statim eiecit illum & dixit ei. Vide nemini dixeris. sed uade ostende te principi sacerdotum. & offer p̄ emundatione tua que precepit moyses in testimonium illis. At ille egressus cepit predicare & diffamare sermonem. ita ut iam non posset manifeste in ciuitatem introire. sed foris in desertis locis ēē. Et conueniebant ad eū undique. Et iterum intrauit capernaum post dies. & auditū est quod in domo ēēt. Et conuenerunt multi. ita ut iam non caperet neq; ad ianuam. & loquebatur eis uerbum. Et uenerunt ferentes ad eum paralyticū. qui a quattuor portabatur. Et cum non possent offerre eum illi p̄ turbā: nudauerunt tectum ubi erat. & patefacientes summiserunt grabatum in quo

paralyticus iacebat. Cum
uidisset autem ih̄c fidem
illorum: ait paralytico.

Fili. dimittantur tibi pecca-
ta. Erant autem illie quidā
de scribis sedentes & cogi-
tantes in cordibus suis. Quid
hic sic loquitur? Blasphē-
mat. Quis potest dimitte-
re peccata nisi solus d̄s?

Quo statim cognito ih̄c spū
scō quia sic cogitarent in-
tra se: dicit illis. Quid ista
cogitatis in cordib; ur̄is?

Quid est facilius dicere para-
lytico. dimittantur tibi pec-
cata. an dicere. surge. tolle
grabatum tuum & ambu-
la? Ut autem sciatis quia
potestatem habet filius
hominis in terra dimitten-
di peccata: ait paralytico.
tibi dico. surge. tolle gra-
batum tuum. & uade in
domum tuam. Et statim
surrexit ille. & sublato gra-
bato abiit coram omnibus.
ita ut admirarentur om̄s.
& honorificarent dñm dicen-
tes. q̄a nunquā sic uidim̄.

Et egressus est rursum ad
mare. omnisq; turba ue-
niebat ad eū. & docebat eos.

Et cum preteriret: uidit
leuam alpheu sedentem ad
theloneum. & ait illi. Se-
quere me. Et surgens secu-
tus est eum. Et factum est.

Cū accumberet in domo illi:
multi publicani & pecca-
tores simul discumbebant
cū ih̄s & discipulis ei. Erant
enī multi qui & sequebantur
eum. Et scribe & pharisei ui-
dentes quia manducaret
cū publicanis & peccatoribus:
dicebant discipulis ei. Quare
cū publicanis & peccatorib;
manducat & bibit magister
ur̄? Hoc audito ih̄c: ait illis.

Non necesse habent sani me-
dico. sed q̄ male habent. Non
enī ueni uocare iustos. sed
peccatores. Erant discipuli
iohis & pharisei ieiunantes.
& ueniunt & dicunt illi. Qua-
re discipuli iohis & phariseorū
ieiunant. tui autē discipuli
non ieiunant? Et ait illis
ih̄c. Nunquā possunt filii

nuptiarū quā diu sponsus
cum illis est ieiunare. Quan-
to tempore habent secum
sponsū. non possunt ie-
iunare. Veniente autē die
cū auferetur ab eis sponsus.
& tunc ieiunabunt in illis
diebus. Nemo assumentū
panni rudis assuit uesti-
mento ueteri. Alioquin
auferit supplementum no-
uum a uetere. & maior scis-
sura fit. Et nemo mittit
uinū nouum in utres ue-
teres. Alioquin dirumpet
uinū utres. & uinū effun-
det. & utres pibunt. Sed
uinū nouum in utres no-
uos mittere debet.

Et factū est. iterū cū sab-
batis ambularet per sata
& discipuli eius: & petē pre-
gredi & uellere spicas. Pha-
risei autē dicebant ei. Ecce
qd faciunt sabbatis qd non
licet. Et ait illis. Nunquam
legistis quid fecerit dauid.
quādo necessitatē habuit &
esurit ipse & q cū eo erant.
qm̄ introiit in domū dei

sub athiathar p̄ncipe sacer-
dotum. & panes p̄positionis
manducauit quos n̄ licebat
manducare nisi sacerdotib;.
& dedit eis q cū eo erant. Et
dicebat eis. Sabbatū p̄pter
hominē factū est. & non ho-
mo p̄pter sabbatū. Itaq; dñs
est filius hominis etiā sabba-
ti. Et introiit iterū in syna-
goga. & erat ibi homo habens
manū aridam. & obseruabant
eū si sabbatis curaret. ut accu-
sarent illū. & ait hominibus
habenti manū aridam. Surge
in mediū. Et dicit eis. Licet
sabbatis bene facere an male.
Animā saluam facere an perdere.
At illi tacebant. Et circumspi-
ciens eos cū ira. contristat⁹
sup̄ cecitatē cordis eorū. dixit
hominibus. Extende manū tuā.
& extendit. Et restituta est
manus illi. Exeuntes autē
stati pharisei cū herodiamis:
consilium faciebant aduer-
sus eū. qm̄ eum perderent.
Et ihs cū discipulis suis seces-
sit ad mare. Et multat⁹
ba agalilea & iudea secuta

est cum. & ab ierosolimitis. &
ab idumea. & trans iordanē.
& q̄ circa tyrū & sydonem.
multitudo magna audi
entes que faciebat. uenerūt
ad eum. Et dixit discipulis
suis. ut in nauicula sibi de
seruiunt ppter turbam.
ne cōpmeirent eū. Multos
enī sanabat. ita ut irue
rent in eū. ut illū tange
rent q̄q̄ habebant pla
gas. Et sp̄s immundi cum
illū uidebant. p̄cidebant ei.
Et clamabant dicentes. tu es
filius dei. Et uehementer cō
minabatur eis. ne manife
starent illum. Et ascendens
in montē uocauit ad se q̄s
uoluit ipse. & uenerunt ad
eū. Et fecit ut eēnt duodeci
cū illo. & ut mitteret eos p̄
dicare. Et dedit eis potestātē
curandi infirmitates. & eici
endi demonia. Et imposuit
symoni nomen petrum. &
iacobū zebedei & iohannem
frēm iacobi. Et imposuit eis
nomina boanerges qd̄ est fi
lius tonitru. Et ΑΗΘΡΕΑΝ

& phylippū. & bartholome
um. & mattheū. & thomam.
& iacobum alpheri & tadde
um. & symonē chananēū.
& iudam scarioth q̄ tradi
dit illū. Et ueniunt ad do
mū. & conuenit iterū tur
ba. ita ut non possent neq;
panē manducare. Et cum
audissent sui: exierunt te
nere eū. Dicebant enim. qm̄
in furore uersus est. Et scri
be qui ab ierosolimis descen
derant dicebant. qm̄ beelze
bub habet. & q̄a in princi
pe demoniorū eicit demonia.
Et conuocatis eis in parabolis
dicebat illis. Quomodo potest
sathanas sathanan eicere?
Et si regnū in se diuidat. n̄
potest stare regnum illud.
Et si domus sup̄ semet ipsam
disperciatur. non poterit do
mus illa stare. Et si satha
nas consurrexerit in semet
ipsum: dispercius est. & non
poterit stare. sed finem habet.
Nemo potest uasa fortis ingres
sus in domū diripere. nisi
prius fortem alliget. & tō

domū ei diripiet. Amen di-
co uobis: qm̄ om̄ia dimitten-
tur filius hominū peccata
& blasphemie q̄b; blasphe-
mauerunt. Qui autē blas-
phemaueit in sp̄m sc̄m: n̄
habet remissionem in c̄nū.
sed reus erit eterni delicti.

Qm̄ dicebant. sp̄m immundū
habet. Et ueniunt mater ei
& fr̄s. & foris stantes misert̄
ad eum uocantes eū. Et sede-
bat circa eū turba. & dicunt
ei. Ecce mater tua & fr̄s tui
foris te querunt. Et respon-
dens eis ait. Quis est mater
mea & fr̄s mei? Et circum-
spiciens eos q̄ in circūitu ei
sedebant. ait. Ecce mat̄ mea
& fr̄s mei. Qui enī fecerit uo-
luntatē dei: hic fr̄ m̄s & so-
ror mea & mater est. Et ite-
rū cepit docere ad mare. &
congregata est ad eū turba
multa. ita ut in nauim a-
scendens sederet in mari. &
omnis turba circa mare sup̄
terrā erat. Et docebat illos
in parabolis multa. & dice-
bat illis in doctrina sua.

Audite. ecce exiit seminans
ad seminandū. Et dum se-
minat. aliud cecidit circa
uiā. & uenerunt uolucres
& comederunt illud. Aliud
uero cecidit sup̄ petrosa. u-
bi non habuit terrā multā.
& statim exortum est. qm̄
non habebat altitudinem
terre. Et quando exort̄ est
sol exstiauit. & eo qd̄ non
haberet radicem exaruit.
Et aliud cecidit in spinas. &
ascenderunt spine & suffo-
cauerunt illud. & fructum
non dedit. Et aliud cecidit
in terrā bonam. & dabat
fructū ascendente & crescen-
te. & afferebat unū triginta.
& unū sexaginta. & unum
centū. & dicebat. Qui habet
aures audiendi audiat. Et
cū ēt singularis: interroga-
uerunt eum ii qui cū eo erant
duodecim parabolam. & di-
cebat eis. Vobis datum est
scire mysteriū regni dei. Illis
autē qui foris sunt in parabo-
lis om̄ia fiunt. ut uidentes
uideant & non uideant. &

audientes audiant & non
intelligant. nequando con
uertantur & dimittantur
eis peccata. Et ait illis. Ne
scitis parabolam hanc? Et
quoniam omnes parabolas cogno
scitis? Qui seminat. uerbum
seminat. Hi autem sunt qui
circa uiam. ubi seminatur
uerbum. & cum audierint.
confestim uenit sathanas
& auferit uerbum quod semina
tum est in corde eorum. Et hi se
similiter. qui super petrosa se
minantur. qui cum audie
runt uerbum. statim cum gau
dio accipiunt illud. & non
habent radicem in se sed tem
porales sunt. Deinde orta tri
bulatione & persecutione
propter uerbum confestim scan
dalizantur. Et alii sunt qui
in spinis seminantur. Hi se
quod uerbum audiunt. & erui
mine seculi & deceptio diui
tiarum. & circa reliqua concu
piscencie introeuntes suffo
cant uerbum. & sine fructu
efficitur. Et hi sunt qui super
terram bonam seminati sunt. qui

audiunt uerbum. & suscipiunt
& fructificant. unum triginta.
& unum sexaginta. & unum
centum. Et dicebat illis. Num
quod uenit lucerna. ut sub
modio ponatur aut sub le
cto? Nonne ut super candelabrum
ponatur? Non enim est
aliquid absconditum quod non
manifestetur. nec factum est
occultum. sed ut in palam ue
niat. Si quis habet aures audi
endi audiat. Et dicebat illis.
Uidete quod audiat. In qua
mensura mensi fueritis. re
metietur uobis & adicietur
uobis. Qui enim habet dabit
illi. & qui non habet etiam quod
habet auferetur ab illo. Et
dicebat. Sic est regnum dei.
quemadmodum si homo iaciat
sementem in terram & dormiat.
& exurgat nocte ac die. &
semen germinet & crescat.
dum nescit ille. Utro enim
terra fructificat. Primum her
bam. deinde spicam. deinde ple
num frumentum in spica. Et cum
se produxerit fructus. statim
mittit falcem quoniam adest tempus

messis. Et dicebat. Cui assim-
labimus regnū dei. aut cui
parabolę comparabim' illud.
Sicut granū synapis. Qd cum
seminatū fuerit in terra. mi-
nus est omib; seminib; que
sūt in trā. Et cū seminatū
fuerit. ascendit & fit maior
omnib; holērib; & facit ra-
mos magnos ita ut possint
aues celi sub umbra eius ha-
bitare. Et talib; multis para-
bolis loquebatur eis uerbum.
p̄ ut poterant audire. Sine
parabola autē non loqueba-
tur eis. Seorsum autē disci-
pulis suis differebat omīa. Et
ait illis in illa die cū sero ēēt
factū. Transeamus contra.
Et dimittentes turbam. as-
sumunt eū ita ut erat in na-
ui. & alię naues erant cū illo.
Et facta est procella magna uen-
ti. & fluctus mittebat in na-
ui. ita ut impleret naui.
Et erat ipse in puppi supra
cervical dormiens. & excitant
eū & dicunt ei. Magister. nō
ad te p̄tinet q̄a p̄imus. Et
exurgens cōminat' est uento.

& dixit mari. Tace. omittetis.
Cessauit uentus. & facta est t̄n-
q̄llitas magna. Et ait illis. Quid
timidi estis. Hecū habetis
fidem. Et timuerunt magno
timore. & dicebant ad alter-
utrum. Quis putas est iste. q̄a
& uent' & mare obediunt ei.
Et uenerūt trans fretū maris
in regionē gerasenorū. Et ex-
iit ei de nauis. t̄cū occurrit
de monumentis homo in spū
imundo. q̄ domiciliū habe-
bat in monumentis. & neq;
catenis iam quisquā eū pote-
rat ligare. qm̄ sepe compedib;
& catenis uinctus dirupisset
catenas. & cōpedes cōminuisset.
& nemo poterat eū doma-
re. Et semp nocte ac die in
monumentis & in montibus
erat. clamans & concidens se
lapidib;. Videns autē ihs
a longe cucurrit & adorauit
eū. Et clamans uoce magna
dixit. Quid m̄ & t̄ ihs fili dei
summi. Adiuu te p̄ dñm. ne
me corqueas. Dicebat enī illi.
Exi sp̄s imunde ab homine.
Et interrogabat eū. Qd tibi

nomen est: Et dicit ei. Legio
in nomen est: quia multi sumus.
Et deprecabatur eum multum.
ne se expelleret extra regio-
nem. Erat autem ibi cura moritum
grex porcorum magnus pa-
scens. & deprecabantur eum
spiritus dicentes. Mitte nos in
porcos. ut in eos introeamus.
Et concessit eis statim Iesus. Et
exiit spiritus immundi intro-
ierunt in porcos. Et magno
impetu grex precipitatus est
in mare ad duo milia. & suf-
focati sunt in mari. Qui autem
pascabant eos: fugerunt &
nuntiaverunt in civitatem
& in agros. Et egressi sunt vi-
dere. quid esset factum. Et veni-
unt ad Iesum. & vident illum
qui a demonio vexabatur se-
dentem vestitum & sane mentis.
& timuerunt. Et narrauerunt
illis qui viderant qualiter fa-
ctum esset ei qui demonium ha-
buerat. & de porcis. Et roga-
re eum ceperunt. ut discederet
a finibus eorum. Cumque ascende-
ret nauium: cepit illum depre-
cari qui a demonio vexatus fue-

rat ut esset cum illo. & non ad-
misit eum. sed ait illi. Vade
in domum tuam ad tuos. & an-
nuncia illis quanta tibi Dominus
fecerit & misertus sit tui.
Et abiit & cepit predicare
in decapoli quanta sibi fe-
cisset Iesus. & omnes mirabantur.
Et cum transivisset Iesus in na-
ui rursus trans fretum: con-
uenit turba multa ad illum.
& erat circa mare. Et venit
quidam de archisynagogis
nomine Iairus. & videns eum
prostratus ad pedes eius. & depre-
cabatur eum multum dicens.
Quoniam filia mea in extremis est:
veni impone manum super
eam ut salua sit & vivat. Et
abiit cum illo. & sequebatur eum
turba multa. & comprehendebat
eum. Et mulier que erat in p-
fluvio sanguinis annis duo-
decim. & fuerat multa pressa
a compluribus medicis &
erogaverat omnia sua. nec
quicquam profecerat sed magis
deterius habebat: cum audis-
set de Iesu venit in turba re-
tro & tetigit vestimentum eius.

Dicebat enim. quia si uel uesti-
 mentum eius tetigero salua ero.
 Et confestim siccatum est fons
 sanguinis eius. & sensit corpo-
 re quod sanata esset a plaga. Et
 statim in se cognoscens in se-
 metipso uirtutem que exierat
 de eo: conuersus ad turbam
 aiebat. Quis tetigit uesti-
 menta mea? Et dicebant
 ei discipuli sui. Vides turbam
 comprimentem te. & dicis quod
 in te tetigit? Et circumspi-
 ciebat uidere eam. que hoc
 fecerat. Mulier autem ti-
 mens & tremens sciens quod
 factum esset in se: uenit & pro-
 cidit ante eum. & dixit ei o-
 mnem ueritatem. Ille autem dixit
 ei. Filia. fides tua te saluam
 fecit. uade in pace. & esto sa-
 na a plaga tua. Adhuc eo
 loquente: ueniunt ad ar-
 chisynagogum dicentes. Quia
 filia tua mortua est. quid
 ultra uexas magistrum?
 Ille autem uerbo quod dicebat
 audito: ait archisynagogo.
 Noli timere. tantummodo crede.
 Et non admisit quenquam sequi

se nisi petrum & iacobum & io-
 hannem fratrem iacobi. Et ueni-
 unt ad domum archisynagogi.
 & uidet tumultum & flentes
 & euulantes multum. & ingres-
 sus ait eis. Quid turbamini
 & ploratis? Puella non est
 mortua sed dormit. Et irri-
 debant eum. Ipse uero cecitis
 omnibus assumpsit patrem &
 matrem puellae. & qui secum
 erant. & ingrediuntur ubi
 erat puella iacens. Et tenens
 manum puellae ait illi. Thalim
 thacumi. quod est interpretatum.
 puella & dico surge. Et confe-
 stim surrexit puella. &ambu-
 labat. Erat autem annorum duo-
 deci. & obstupuerunt stupore
 maximo. Et precepit illis ue-
 hementer ut nemo id sciret.
 & dixit dare illi manducare.
 Et egressus inde abiit in patriam
 suam. & sequebantur eum discipuli
 sui. Et facto sabbato: cepit in
 synagoga docere. Et multi
 audientes admirabantur in
 doctrina eius dicentes. Unde
 hunc hec omnia? Et que est sa-
 pientia que data est illi. &

uirtutes tales que per man-
eius efficiuntur: Nonne
iste est faber filius marie.
frater iacobi & ioseph &
iude & symonis: Hunc
& sorores ei hic nobiscum
fuit: Et scandalizabant
in illo. Et dicebat eis ihs. qm
non est ppha sine honore
nisi in patria sua & in co-
gnatione sua & in domo
sua. Et non poterat ibi uir-
tute ullam facere. nisi pau-
cos infirmos impositis ma-
nibus curauit. & mirabatur
ppter incredulitate illoru.
Et circuibat per castella in
circuitu docens. Et conuo-
cauit duodecim & cepit eos
mittere binos. & dabat illis
potestate spirituum immun-
dorū. & precepit eis neqd
tolleant in uia. nisi ungā
tantū. non perā. non panem.
neq; in zona es. sed calciatos
sandaliis. & ne induerentur
duabus tunicis. Et dicebat eis.
Quocumq; introieritis in domū:
illie manete donec exeatis in-
de. Et qcumq; non receperit

uos nec audierunt uos: exeu-
tes inde excutite puluerē de
pedibus uiris in testimoniu illis.
Et exeuntes predicabant ut
penitentiam agerent. & de-
monia multa eiciebant. &
unguebant oleo multos e-
gros & sanabant. Et audiuit
herodes rex. manifestum enī
factū est nomen ei. & dicebat.
qm iohs baptista resurrexit
a mortuis. & ppter ea opant
uirtutes in illo. Alii autē di-
cebant quia helias est. alii
uero dicebant quia ppha
est. quasi unum ex pphis.
Quo audito herodes ait. Quē
ego decollau iohannē. hic
a mortuis resurrexit. Ipse enī
herodes misit ac tenuit io-
hem. & uinxit eū in carce-
re ppter herodiam uxore
phylippi fr̄is sui. qm duxerat
eam. Dicebat enī iohs herodi.
Non licet tibi habere uxore fr̄is tui.
Herodias autē insidiabatur il-
li: & uolebat occidere eum nec
poterat. Herodes enī metue-
bat iohem: sciens eū uirum
iustum & sc̄m. & custodie-

bat eū. Et audito eo multa
faciebat: & libenter eū audi-
ebat. Et cū dies opportunus
accidisset: herodes natalis
sui cenam fecit principibus
& tribunis & p̄mis galilee.
Cūq; introisset filia ipsius
herodiadis & saltasset &
placuisse herodi simulq;
recumbentibus: rex ait pu-
elle. Petre a me qd̄ uis: & da-
bo t̄. Et iurauit illi: q̄a q̄e
qd̄ petieris dabo t̄. licet di-
midium regni mei. Que cū
audisset: dixit matri sue.
Quid petam? Et illa dixit.
Caput ioh̄is baptiste. Cūq;
introisset statim cū festina-
tione ad regem: petiuit di-
cens. Volo. ut p̄tinus des
m̄ in disco caput iohannis
baptiste. Et contristat̄ est
rex p̄pter iusiurandum.
& p̄pter simul discumben-
tes noluit eā contristari.
sed missō spiculatore p̄re-
cepit afferri caput eius in
disco. Et decollauit eum in
carcere. & attulit caput ei
in disco. Et dedit illud pu-

elle. & puella dedit matri
sue. Quo audito discipuli ei:
uenerunt & tulerunt corp̄
ei. & posuerunt illud in mo-
numento. Et conuenientes
ap̄ti ad īh̄m: renunciauerūt
illi om̄ia que egerant & do-
cuerant. Et ait illis. Venite
seorsum in desertum locū.
& requiescite pusillum. Er-
rant enī qui ueniebant &
redibant multi. & nec spa-
ciū manducandi habebant.
Et ascendentes in nauim abi-
erunt in desertū locū seorsū.
& uiderunt eos abeuntes &
cognouerunt multi. Et pe-
destres de om̄ib; ciuitatibus
concurserunt illuc. & p̄re-
uenerunt eos. Et exiens iu-
dit multā turbam īh̄e. &
misertus est sup̄ eos. q̄a erant
sicut oues non habentes pa-
stōrē. & cepit docere illos mul-
ta. Et cū iam multa hora fieret:
accesserunt discipuli ei dicentes.
Desertus est locus hic. & iā hora
preteruit. Dimittite illos ut
euntes in proximās uillas & ui-
cos. emant sibi cibos q̄s man-

ducent. Et respondens ait
illis. Date illis manducare.
Et dixit ei. Cuius emamus
denarius ducentis panes. &
dabimus eis manducare. Et
dixit illis. Quot panes habe
tis? Ite & uidete. Et cum co
gnouissent: dicunt. Quinq;
& duos pisces. Et precepit
illis ut accumbere facerent
omnes secundum contubernia super
uiride fenum. Et discubue
runt in partes per centenos &
per quinquagenos. Et acceptis
quinque panibus & duobus pi
scibus: intuens celum benedi
xit & fregit panes. & dedit
discipulis suis ut ponerent
ante eos. Et duos pisces diui
sit omnibus. Et manducauerunt
omnes & saturati sunt. Et sus
tulit reliquias fragmentorum.
duodecim cophinos plenos.
& de piscibus. Erant enim qui
manducauerunt quinque mi
lia uirorum. Et statim coegit
discipulos suos ascendere na
uium. ut precederent eum trans
fretum ad bethsaida dum ipse
dimitteret populum. Et cum

dimisisset eos: abiit in mon
tem orare. Et cum sero esset:
erat nauis in medio mari
& ipse solus in terra. & uidens
eos laborantes in remigando.
Erat enim uentus contrarius eis.
Et circa quartam uigiliam noctis
uenit ad eos ambulans super
mare. & uolebat preterire
eos. At illi ut uiderunt eum
ambulantem supra mare:
putauerunt phantasma esse
& exclamauerunt. Omnes enim
eum uiderunt. & conturbati sunt.
Et statim locutus est cum eis: & dixit
illis. Confidite. ego sum. no
lite timere. Et ascendit ad il
los in nauem. & cessauit uen
tus. & plus magis intra se
stupebant. Non enim intelle
xerant de panibus. Erat enim
cor illorum occurratum. Et cum
transfretassent: perueniunt
in terram genesareth. & appli
cuerunt. Cumque egressi essent
de nauis: continuo cognoue
runt eum. Et percurrentes uni
uersam regionem illam: expectabant
in grabatis eos qui se male habe
bant circūferre. ubi audiebant

eū ēē. Et quicumque introibat
in uicos uel in uillas aut
ciuitates: in plateis pone
bant infirmos. & depicea
bantur eum ut uel fimbri
am uestimenti ei tangeret.
Et quicumque tangebant eum:
salui fiebant. Et conueni
unt ad eum pharisei. & quidam
de scribis uenientes ab iero
solumis. Et cum uidissent quos
dam ex discipulis ei communibus
manibus: id est non lotis man
ducare panes: ut cupauerunt.
Pharisei enim & omnes iudei nisi
crebro lauent manus non
manducant. tenentes tradi
tionem seniorum. & a foris nisi ba
ptizentur non comedunt.
Et alia multa sunt. que tra
dita sunt illis seruare. Bapti
smata calicium & uireorum &
cramentorum & lectorum. Et
interrogabant eum pharisei
& scribe. Quare discipuli tui
non ambulant iuxta tradi
tionem seniorum. sed communibus
manibus manducant panem.
At ille respondens dixit eis.
Bene propheta de uobis isaias

hypocritas. sicut scriptum est.
Populus hic labiis me hono
rat. cor autem eorum longe
est a me. In uanum autem colunt
me. docentes doctrinas & pre
cepta hominum. Relinquen
tes mandatum dei. tenentes tra
ditionem hominum. Baptisma
ta uireorum & calicium. & alia
similia his factis multa. Et
dicebat illis. Bene uirtutis fa
ctis preceptum dei. ut tradi
tionem ueram seruetis. Moyses
enim dixit. Honora patrem
tuum & matrem tuam. Et quod male
dixit patri aut matri: mor
te moriatur. Vos autem dicitis.
Si dixit homo patri aut ma
tri. corban quod est donum. quod
cumque ex me tibi profuerit. &
ultra non dimittatis eum quicquam
facere patri suo aut matri.
rescindentes uerbum dei per
traditionem ueram quam tradi
distis. & similia huiusmodi
multa factis. Et aduocans
terram turbam dicebat illis.
Audite me omnes & intelligite.
Nichil est extra hominem intro
iens in eum. quod possit eum

conquinare. Sed que de ho-
mine procedunt. illa sunt que
communicant hominē. Siquis
habet aures audiendi audiat.
Et cū introisset in domū atur-
ba: interrogabant eū discipuli
ei parabolam. Et ait illis. Sic
& uos imprudentes estis.
Non intelligitis quia omne
extrinsecus introiens in ho-
minē non potest eū commu-
nicare. quia non introit in
cor ei. sed inuentiē & in se-
cessum exit purgans omni-
es eas. Dicebat autem. quin-
que de homine exeunt. illa
communicant hominē. Ab
intus enī de corde hominū
cogitationes male procedunt.
adulteria. fornicationes. ho-
micia. furti. auaricie. ne-
quie. dolus. impudicia.
oculus malus. blasphemia.
supbia. stulticia. Omnia hec
mala ab intus procedunt. &
communicant hominē. Et in-
de surgens abiit in fines ty-
ri & sydonis. & ingressus do-
mū neminē uoluit scire. &
non potuit latere. Mulier

autē statim ut audiuit de
eo cuius habebat filia spm
immundū: intrauit & pro-
stravit ad pedes ei. Erat enim
mulier gentilis. syrophœni-
sa genere. Et rogabat eum
ut demonium eiceret de filia
ei. Qui dixit illi. Sine prius
saturari filios. Non est bonū
sumere panē filiorū. & mit-
tere canibus. At illa respon-
dit & dicit ei. Usque dñe. Nā
& catelli sub mensa comedunt
de micis puerorū. Et ait illi.
Propter hunc sermonē uade.
exiit demoniū a filia tua. Et
cū abisset domū suā: inue-
nit puellā iacentē supra le-
ctū. & demonium exisse. Et
iterū exiens de finibus tyri-
uentis p sydonē ad mare ga-
lilee. inter medios fines deca-
poleos. Et adducunt ei fur-
dū & murrū. & deprecabantur
eū ut imponat illi manum.
Et apprehendens eū de turba
seorsum: misit digitos suos
in auriculas ei. & expuens
tetigit linguā ei. & suspi-
cans in celū ingemuit & ait

illi. Effeta. qd est adaperire.
Et statim apte sunt aures ei.
& solutum est uinculu lin-
gue ei. & loquebatur recte.
Et precepit illis necui dice-
rent. Quanto autē eis pre-
cipiebat: tanto magis plus
predicabant. & eo amplius
admirabantur dicentes.
Bene omnia fecit. & surdos
fecit audire. & mutos loq.
In illis dieb; iterū cū turba
multa eēt cū ihs nec habe-
rent qd manducarent: con-
uocatis discipulis ait illis.
Misereor sup turbam: quia
ecce iam triduo sustinent
me. nec habent qd mandu-
cent. Et si dimiserō eos ieu-
nos in domū suam: deficient
in uia. Quidā enī ex eis de
longe uenerunt. Et respon-
derunt ei discipuli sui. Vnde
istos poterit qd hic saturare
panib; in solitudine? Et
interrogauit eos. Quot pa-
nes habetis? Qui dixerunt.
Septē. Et precepit turbe dis-
cumbere sup terrā. Et accipi-
ens septē panes: grās agens

fixit. & dabat discipulis suis
ut apponerent. & apposue-
runt turbe. Et habebant pi-
sciculos paucos: & ipsos bene-
dixit & iussit apponi. Et man-
ducauerūt omīs & saturati sūt.
Et sustulerunt qd supauerat
de fragmentis. septē sportas.
Et autē qui manducauerūt
quasi quattuor milia. & di-
misit eos. Et statim ascendens
naui cū discipulis suis uenit
in partes dalmanutha. Et exi-
erunt pharisaei & exeperunt
conquirere eum. querien-
tes ab illo signum de celo. te-
ptantes eum. Et ingemiscens
spū ait. Quid generatio ista
querit signū? Amen dico
uobis: si dabitur generationi
isti signū. Et dimittens eos a-
scendens iterū naui. abiit
trans fretum. & obliti sunt
sumere panes. Et nisi unum
panē non habebant secum
in naui. Et precipiebat eis
dicens. Videte. caute a fermento
phariseorum. & a fermento
herodis. Et cogitabant ad alter-
utū dicentes. qā panes non

habemus. Quo cognito
iñe ait illis. Quid cogitatis.
quia panes non habetis?
Nondum cognoscatis nec in
telligitis. Adhuc cecatum
habetis cor uñm. Oculos
habentes non uidetis. & au
res habentes non auditis.
Hec recordamini quando
quinq; panes fregi in qñq;
milia. & quot copiosos fra
gmentorū plenos fustulistis?
Dicunt ei. Duodecim. Quando
& septē panes in qñtuor mi
lia. qñ sportas fragmentorū
tulistis. Et dicunt ei. Septē.
Et dicebat eis. Quom̄ nondū
intelligitis. Et ueniunt beth
saida & adducunt ei cecum.
& rogabant illū ut illū tan
geret. Et apprehensa manu
eius. eduxit eum extra uicū.
Et expuens in oculos ei. impo
sitis manib; suis interroga
uit eū si aliquid uideret. Et
aspiciens ait. Video homines
uelut arbores ambulantes.
Deinde iterū imposuit manus
sup oculos ei. & cepit uidere.
Et restitutus est ita ut uideret

clare omnia. & misit illum
in domū suā dicens. Vade
in domū tuā. Et si in uicū
introideris. nemini dixeris.
Et egressus est iñe & discipuli
ei in castella cesaree philip
pi. & in uia interrogabat
discipulos suos dicens eis. Quē
me dicunt ēē homines? Qui
responderunt illi dicentes.
Iohannē baptistam. alii be
liā. alii uero quasi unum de
pphis. Tunc dicit illis. Vos
uero quē me ēē dicatis? Re
spondens petrus ait ei. Tu es
xp̄e. Et cōminatus est eis. ne
cui dicerent de illo. Et cepit
docere illos qñ oportet filiū
hominis multa pati. & rep
barrari a seniorib; & a summis
sacerdotib; & scribis. & occidi.
& post tres dies resurgere.
Et palam uerbū loquebatur.
Et apprehendens eum petrus.
cepit increpare eū. Qui con
uersus & uidens discipulos
suos. cōminatus est petro
dicens. Vade retro me satha
nas. q̄a non sapiſ que dei sūt.
sed que sunt hominum. Et

conuocata turba cū disci-
pulis suis: dixit eis. Siquis
uult me sequi: deneget
semetipsum. & tollat cru-
cē suā & sequatur me. Qui
enī uoluerit animā suā
saluam facere: p̄det eam.
Qui autē p̄didit animam
suā p̄pter me & euangeliū:
saluam eam faciet. Quid enī
p̄derit homini si lucretur
mūdū totū. & detrimen-
tū faciat anime sue. Aut
qd̄ dabit homo cōmutatio-
nis p̄ animā suā? Q̄ enim
me confusus fuerit & mea
uerba in generatione ista
adultera & peccatrice: & fili-
us hominis confundetur cū
cū uenerit in gl̄a patris sui
cū angelis sanctis. Et dicebat
illis. Amen dico uobis: quia
sunt quidā de his stantibus
q̄ non gustabunt mortem.
donec uideant regnū dei ue-
niens in uirtute. Et post di-
es sex assumpsit ih̄c petrum
& iacobū & ioh̄em. & duxit
illos in montē excelsum seorsū
solos. & transfiguratus est

corā ipsis. Et uestimenta ei-
facta sunt splendida & can-
dida nimis uelut nix. qualia
fullo sup̄ terrā non potest
candida facere. Et apparuit
illis helias cū moyse. & erant
loquentes cū ih̄s. Et respon-
dens petrus ait ih̄s. Rabi. bo-
num est nobis hic eē. & facia-
mus tria tabernacula. tibi
unū. & moyse unū. & helie
unū. Non enim sciebat qd̄
diceret. Erant enim timore
exterriti. & facta est nubes
obumbrans eos. & uenit uox
de nube dicens. Hic est filius
m̄s carissimus. audite illū.
Et statim circumspicientes
nemine amplius uiderunt.
nisi ih̄m tantū secū. Et descen-
dentib; illis de monte: p̄ce-
pit illis necū quē uidissent
narrarent. nisi cū filius ho-
minis a mortuis resurrexe-
rit. Et uerbiū contineuerunt
ap̄ se. conquirentes quid eēt
cū a mortuis resurrexerit.
Et interrogabant eū dicentes.
Quid ḡ dicunt pharisei & scri-
b̄. quia heliam oporteat ue-

inire p̄mū: Qui respondens
ait illis. Helias cū ueniret:
p̄mo restituet om̄ia. & q̄m
scriptum est in filium ho
minis ut multa patiatur
& contemnatur. Sed dico
uobis quia helias uenit. &
fecerunt illi quęcunq; uo
luerunt. sicut scriptum est
de eo. Et ueniens ad discipulos
suos uidit turbam magnā
circa eos & scribas condren
tes cū illis. Et confestim om̄is
popl̄s uidens īm̄ stupesa
ctus est & expauerunt. &
accurrentes salutabant eū.
Et interrogauit eos. Quid uir
uos conquiritis? Et respon
dens unus de turba dixit.
Magister. attuli filium meum
ad te. habentē sp̄m̄ m̄rtū.
Qui ubicunq; eum apprehen
derit: allidit eum & spu
mat. & fridet dentibus
& arescit. Et dixi discipulis
tuis ut eicerent illū & non
potuerunt. Qui respondens
eis dixit. O generatio incre
dula. quam diu apud uos
ero. quam diu uos patiar?

Afferre illum ad me. Et attu
lerunt eū. Et cū uidisset
illū: statim sp̄s conturba
uit eum. & elisus in terra ui
lulabatur sp̄umans. Et in
terrogauit patrem eius.
Quantum temporis est ex q̄
hoc ei accidit? At ille ait.
Ab infantia. Et frequenter
eum & in ignem & in aquas
misit: ut eum p̄deret. Sed
siquid potes: adiuua nos
misertus n̄r. Īs̄c̄ autē ait
illi. Si potes credere: omnia
possibilia sunt credenti. Et
continuo exclamans pater
pueri: cū lacrimis aiebat.
Credo dñe. adiuua increduli
tatē meā. Et cū uideret īs̄c̄
concurrentē turbam: com
minatus est sp̄itui immū
do dicens illi. Surde & mute
sp̄s. ego t̄ p̄cipio. exi ab eo.
& amplius ne intro eas meū.
Et clamans & multū discer
pens eum: exiit ab eo. Et fact⁹
est sicut mortuus: ita ut mul
ti dicerent quia mortuus est.
Īs̄c̄ autē tenens manū ei ele
uauit eū & surrexit. Et cum

introisset domum: discipuli
 ei secreto interrogabant eum.
 Quare nos non potuimus eice-
 re illū: et dixit illis. Hoc ge-
 nus in nullo potest exire.
 nisi in oratione & ieiunio.
 Et inde perfecti praetergre-
 dibantur galileam. nec uole-
 bant quinquam scire. Do-
 cebat autē discipulos suos
 & dicebat illis. quoniam filius
 hominis tradetur in manus
 hominum & occident eum. &
 occisus tertia die resurget.
 At illi ignorabant uerbum.
 & timebant eum interrogare.
 Et uenerunt capharnaum.
 Qui cum domi essent: interroga-
 bat eos. Quid in uia tracta-
 batis? At illi tacebant. siquid-
 em inter se in uia disputa-
 uerant. quod esset illorum maior.
 Et residens uocauit duodecim.
 & ait illis. Siquis uult primus
 esse: erit omnium nouissimus
 & omnium minister. Et acci-
 piens puerum: statuit eum in
 medio eorum. Quē cum comple-
 xus esset: ait illis. Quisquis
 unum ex huiusmodi pueris

receperit in nomine meo: me
 recipit. Et quicumque me suscep-
 erit: non me suscepit. sed
 eum qui me misit. Respondit
 illi iohannes dicens. Magister.
 uidimus quendam in nomi-
 ne tuo eicientē demonia qui
 non sequitur nos. & prohibu-
 imus eum. Iesus autē ait. Holi-
 te prohibere eum. Nemo est enim
 qui facit ueritatem in nomine
 meo. & possit cito male loqui
 de me. Qui enim non est ad-
 uersum uos: pro uobis est. Quisquis
 enim potum dederit uobis cali-
 cē aque in nomine meo quia
 christi estis: amen dico uobis. non
 perdet mercedem suā. Et quisquis
 scandalizauerit unum ex his
 pusillis credentibus in me:
 bonum est ei magis si circunda-
 retur mola asinaria collo ei.
 & in mare intretur. Et si
 scandalizauerit te manus
 tua: abscide illā. Bonum est
 tibi debile uincire in uitā. quā
 duas manus habentē ne in-
 gehennā. in ignem ierem
 gubile. tibi uermis eorum non
 moritur. & ignis non excom-

guttur. Et si pes tuus te
scandalizauerit: amputa il-
lum. Bonum est tibi claudum
inuiuere in uitā eternā: quā
duos pedes habentē mitti
in gehennā ignis inextingui-
bilis: ubi uerimis eorū non
moriuntur. & ignis non extin-
guitur. Quid si oculus tuus
scandalizat te: erue eum.
Bonū est tibi luscum inuiuere
in regnū dei: quā duos ocu-
los habentē mitti in ge-
hennam ignis: ubi uerimis eorū
non moriuntur. & ignis non ex-
tinguitur. Omnis enim igne sal-
lietur. & omnis uictima sale
sallietur. Bonū est sal. Quid si
sal insulsum fuerit: in quo
illud condictis? Habete in
uobis sal. & pacē habete intē
uos. Et inde surgens uenit
in fines iudee ultra iordanē.
& conueniunt iterū turbe ad
eū. & sicut consueuerat iterū
docebat eos. Et accedentes pha-
risei interrogabant eū. si
licet uiro dimittere uxorem.
temptantes eū. At ille respon-
dens dixit eis. Quid uobis pre-

cepit moyses? Qui dixerunt.
Moy-ses promisit libellum repu-
diū scribere. & dimittere. Quibus
respondens ihs dixit. Ad du-
ritiam cordis uiri scripsit uo-
bis preceptū istud. Ab initio
autē creaturę. masculinum &
feminā fecit eos d's. Propter
hoc relinquet homo patrem
suum & matrem. & adhaerebit
uxori sue. & erunt duo in
carne una. Itaque iam non
sunt duo. sed una caro. Quid ergo
d's coniunxit: homo non sepa-
ret. Et in domo patris discipuli
eius de eodē interrogauerunt
eū. Et dixit illis. Quicumque di-
miserit uxorem suam & aliam
dixerit: adulteriū committit
super eā. Et si uxor dimiserit
uirū suum & alium nupsit:
inzechatur. Et offerebant illi
paruulos. ut tangeret illos.
Discipuli autē comminabantur
offerentibus. Quos cū uideret
ihs: indigne tulit. & ait illis.
Sinite paruulos uenire ad me.
& ne prohibeatis eos. Talium
est enim regnū celorum. Amen
dico uobis. quicquid non recepe-

ito regnū dei uelut paru-
lus: non intrabit in illud.
Et complexans eos & imponens
manus sup illos: benedice-
bat eos. Et cū egressus ēēt in
uia: percurrēns quidā genu
flexo ante eum rogabat eū
dicens. Magister bone. quid
faciā ut uitam eternā recipi-
am? Iūc autē dixit ei. Quid
me dicis bonū? Nemo bonus.
nisi unus d's. Precepta nosti:
Ne adulteres. ne occidas. ne
fueris. ne falsum testimoniū
dixeris. ne fraudem feceris.
honora patrē tuū & matrē.
At ille respondens ait illi. Ma-
gister omnia hec obseruaui
a iuuentute mea. Iūc autem
intuitus eū: dilexit eū. & dixit
illi. Vnū t' deest. Uade. que-
cūq; habes uende & da pau-
pib; & habebis thesaurum
in celo. & ueni sequere me.
Qui contristatus in uerbo abi-
it merens. erat enī multas
possessiones habens. Et circū-
spiciens iūc: ait discipulis su-
is. Quā difficile q' pecunias
habent. in regnum dei intro-

ibunt. Discipuli autē obstu-
pescēbant in uerbis eius. At
iūc rursus respondens ait illis.
Filioli. quā difficile est confiden-
tes in pecuniis in regnum dei
introire. Facilius est camelū
p foramen acus transire. quā
diuitē intrare in regnū dei.
Qui magis mirabantur dicen-
tes ad semetipsos. Et q's po-
test saluus fieri? Et intuens
illos iūc ait. Apd homines
impossibile est. sed non apd
dñm. Omnia enī possibilia sūt
apd dñm. Et cepit ei petrus di-
cere. Ecce nos dimisimus omnia
& secuti sumus te. Respon-
dens iūc ait. Amen dico uobis.
nemo est qui reliquerit domū
aut fr's. aut sorores. aut patrē.
aut matrē. aut filios aut a-
gros ppter me. & ppter euan-
gelium. q' non accipit centies
tantū nunc in tempore hoc.
domos & fr's & sorores & ma-
trem & filios & agros cū perse-
cutionib; & in seculo futuro
uitā eternā. Multi autē erūt
p'm nouissimi & nouissimi
primi. Erant autem in uia

ascendentes ierosolimā. & pre-
cedebat illos ih̄c. & stupebant
& sequentes timebant. Et as-
sumens iterū duodecim. cepit
illis dicere quę ēēnt ei uentura.

Quia ecce ascendimus ierosoli-
mā. & filius hominis tradet̄
p̄ncipib; sacerdotū & scribis
& senioribus. & damnabunt
eū morte. Et tradent eū gen-
tibus & illudent ei. & conspu-
ent eum. & flagellabunt eū
& interficient eum. & tertia
die resurget. Et accedunt ad
eū iacobus & iohannes filii ze-
bedei dicentes. Magister. uo-
lumus ut q̄cūq; petierim.
facias nobis. At ille dixit eis.

Quid uultis ut faciam uobis?
Et dixerunt. Da nobis ut unus
ad dexterā tuā. & alius ad sin-
istram tuā sedeamus in gl̄a
tua. Ih̄c autē ait illis. Nescitis
quid petatis. Potestis bibere
calicem quē ego bibo. aut ba-
ptismum q̄ ego baptizor ba-
ptizari? At illi dixerūt ei. Pos-
sumus. Ih̄c autē ait illis. Cali-
cem quidē quē ego bibo bibe-
tis. & baptismū quo ego bap-
ti-

zor baptizabimini. Sedere
autē ad dexterā meā uel ad
sinistram non est meū dare
uobis. sed quib; paratum est.

Et audientes decem. indignati
sunt de iacobo & iohanne.

Ih̄c autē uocans eos ait illis.

Scitis q̄a n̄ q̄ uidetur p̄ncipa-
ri gentib; dominantur eis.
& principes eorū potestatem
habent ipsorū. Non ita est
autē in uobis. Sed q̄cūq;
uoluerit fieri maior. erit
uīr minister. Et q̄cūq; uo-
luerit in uobis p̄mus ēē.
erit omnium seruus. Nā &
filius hominis non uenit
ut ministraretur ei sed ut
ministraret. & daret animā
suam redemptionē p̄ mul-
tis. Et ueniunt iericho. &
p̄ficiente eo de iericho &
discipulis ei & p̄tina multi-
tudine. filius timei barthi-
meus cecus sedebat iuxta
uiā mendicans. Qui cū au-
disset q̄a ih̄c nazarenus est.
cepit clamare & dicere. fili
dauid ih̄s. miserere mei. Et
cōminabatur ei multi. ut

taceret. At ille multo magis
clamabat: fili dauid misere
re mei. Et stans ih̄c precepit
illū uocari. Et uocant cecū
dicentes ei. Anime quor esto.
surge. uocat te. Qui p̄iecto
suo uestimento: exiliens ue
nit ad eū. Et respondens
ih̄c dixit illi. Quid tibi uis fa
ciam? Cecus autē dixit illi.
Rabboni. ut uideam. Ih̄c autē
ait illi. Vade. fides tua te
saluum fecit. Et confestim
uidit. & sequebatur eū in
uia. Et cū appropinquaret
ierosolymę & bethanie ad
montē oliuariū: mittit du
os ex discipulis suis & ait illis.
Ite in castellum qđ est contra
uos. & statim introeuntes
illuc inuenietis pullū liga
tū. sup̄ quē nemo adhuc ho
minum sedit. Soluite illū.
& adducite. Et si quis uobis
dixerit. qđ facitis: dicite qđ
dn̄o necessarius est. & conti
nuo illū dimittet huc. Et
abeyntes inuenerunt pul
lū ligatū ante ianuā foris
in bivio. & soluiunt eū. Et

quidam de illis stantib; dice
bant illis. Quid facitis soluē
tes pullum? Qui dixerūt eis
sicut preceperat illis ih̄c. &
dimiserunt illis. Et dixerūt
pullū adiūm: & imposuerunt
illi uestimenta sua. & sedit
super eū. Multi autē uesti
menta sua strauerūt in uia.
aliū autē frondes cedebant
de arborib; & sternebant in
uia. Et qđ prebant & qđ seque
bantur: clamabant dicentes.
Osanna. benedictus qui uenit
in nomine dn̄i. Benedictū
qđ uenit regnū patris nr̄i da
uid. osanna in excelsis. Et in
troduit ierosolimā in templū.
Et circūspectis omnib; cū iam
uespa ēēt hora: exiit in betha
niam cū duodecim. Et alia die
cū exirent abethana: esurirūt.
Cū uidisset autē a longe ficum
habentē folia. uenit si qđ forte
inueniret in ea. Et cū uenisset
ad eā: nichil inuenit p̄t folia.
Non enim erat tempus ficorum.
Et respondens dixit ei. Jam non
amplius in eternū quisquam
fructū ex te manducet. Et au

diebant discipuli ei. Et ueniunt
iherosolimā. Et cū introisset
templum: cepit eicere uen-
dentes & ementes in templo.
& mensas nūmulariorum
& cathedras uendentium
columbas euerit. Et non si-
nebat ut quisquā transfer-
ret uas p templum. & doce-
bat dicens eis. Nonne scriptū
est q̄a domus mea domus ora-
tionis uocabitur omnibus
gentibus? Vos autē fecistis
illam speluncam latronum.
Quo audito p̄ncipes sacerdo-
tū & scribē: querebant qm̄
eū pderent. Timebant enim
eum. qm̄ uniuersa turba ad-
mirabatur sup doctrina ei.
Et cū uespera facta ēēt: egre-
diebatur de ciuitate. Et cū
mane transirent: uiderunt
ficiū aridam factā a radicib;
Et recordatus petrus dixit ei.
Rabi. ecce ficus cui maledixisti
aruit. Et respondens ihs ait
illis. Habete fidem dei. Amen
dico uobis. q̄a q̄cūq; dixerit
huic monti tollere & mittere
in mare. & non hesitauerit

in corde suo. sed crediderit
quia q̄cūq; dixerit fiat:
fiet ei. Propterea dico uobis.
omnia quęcūq; orantes pe-
titis. credite quia accipietis
& uenient uobis. Et cū sta-
bitis ad orandum: dimitte
siquid habetis aduersus ali-
quem. ut & pater ur̄ qui in
celis est dimittat uobis pec-
cata ur̄a. Qd̄ si uos non dimi-
seritis: nec pater ur̄ q̄ in ce-
lis est dimittet uobis pecca-
ta ur̄a. Et ueniunt rursum
iherosolimam. Et cū ambula-
ret in templo: accedunt ad
eū summi sacerdotes & scri-
bē & seniores. & dicunt illi.
In qua potestate hęc facis?
Et quis ē dedit hanc potesta-
tem ut ista facias? Ihs autē
respondens ait illis. Interro-
gabo uos & ego unum sermo-
nem & respondete m̄. & dicā
uobis in qua potestate hęc
faciam. Baptismus ioh̄is
de celo erat an ex hominibus?
Respondete m̄. At illi cogita-
bant secum dicentes. Si dix-
erimus de celo: dicit. Quare

¶ non credidistis ei: Si dice-
mus ex hominibus: time-
bant populum. Omnis enim ha-
bebant iohannem. quia uere
propheta esset. Et respondentes
dicunt illi. Nescimus. Et
respondens ihesus ait illis. Neque
ego dico uobis. in qua pote-
state hec faciam. Et ceptis il-
lis in parabolis loqui. Vineam
pastinauit homo. & circum-
dedit sepe. & fodit lacum.
& edificauit turrim. & loca-
uit eam agricolis. & peregre
perfectus est. Et misit ad agri-
colas in tempore seruum.
ut ab agricolis acciperet de
fructu uinee. Qui appre-
hensum eum ceciderunt. &
dimiserunt uacuum. Et re-
rum misit ad illos alium ser-
uum. & illum in capite uul-
nerauerunt. & contumelias
affecerunt. Et rursum misit
aliu. & illum occiderunt.
& plures alios. quosdam ce-
dentes. alios uero occidentes.
Adhuc ergo habens unum filium
carissimu. & illu misit ad eos
nouissimu dicens. quia reue-

rebuntur filium meum. Colo-
ni autem dixerunt ad inuicem.
Hic est heres. uenite occidam^{us}
eum. & nostra erit hereditas.
Et apprehendentes eum occi-
derunt. & eiecerunt extra
uinream. Quid ergo faciet dominus
uinee? Veniet & perdet colo-
nos. & dabit uinream aliis.
Nec scripturam hanc legistis.
lapidem quem reprobauerunt
edificantes. hic factus est
in caput anguli. a domino fa-
ctum est istud. & est mirabi-
le in oculis nostris? Et quere-
bant eum tenere. & circumue-
runt turbam. Cognouerunt enim.
quia ad eos parabolam hanc
dixerat. Et relicto eo abiit.
Et mittunt ad eum quosdam
ex phariseis & herodianis.
ut eum caperent in uerbo.
Qui uenientes dicunt ei. Ma-
gister. scimus quia uerax
es. & non curas quenquam.
Nec enim uides in faciem ho-
mini. sed in ueritate uiam
dei doces. Licet dari tribu-
tum cesari. an non dabimus?
Qui sciens uersutiam eorum:

ait illis. Quid me temptatis?
Afferte in denarium ut uideam.
At illi attulerunt ei. Et ait il-
lis. Cuius est imago hec &
inscriptio? Dicunt ei. Cesa-
ris. Respondens autem ihu
dixit illis. Reddite ergo que sunt
cesaris cesari. & que sunt dei
deo. Et mirabantur super eo.
Et uenerunt ad eum saducei.
qui dicunt resurrectionem non
esse. Et interrogabant eum di-
centes. Magister. moyses
nobis scripsit. ut si cuius
frater mortuus fuerit. & dimi-
serit uxorem. & filios non re-
liquerit: accipiat frater eius
uxorem ipsius. & resuscitet
semen fratri suo. Septem ergo
fratres erant. & primus accepit
uxorem. & mortuus est non
relicto semine. Et secundus
accepit eam. & mortuus est.
& nec iste reliquit semen.
Et tertius similiter. Et acce-
perunt eam similiter septem.
& non reliquerunt semen.
Nouissima omnium defun-
cta est & mulier. In resur-
rectione ergo cum resurrexerint.

cui de his erit uxor? Septem
enim habuerunt eam uxorem.
Et respondens ihu ait illis.
Homines ideo erratis. non scien-
tes scripturas. neque uirtutem
dei. Cum enim a mortuis re-
surrexerint: neque nubent
neque nubentur. sed sicut
angeli in celis. De mor-
tuis autem quod resurgant. non
legistis in libro moysi super
rubum quoniam dixit illi deus.
inquiens. ego sum deus abra-
ham. & deus isaac. & deus iacob.
Non est deus mortuorum. sed ui-
uorum. Vos ergo multum erratis.
Et accessit unus de scribis qui
audierat illos conquirentes.
& uidens quoniam bene illis re-
sponderit: interrogauit
eum. quod esset primum omnium
mandatum. Ihu autem re-
spondit ei. quia primum omnium
mandatum est. audi israel.
dominus deus noster. deus unus est. &
diliges dominum deum tuum ex
toto corde tuo. & ex tota
anima tua. & ex tota men-
te tua. & ex tota uirtute
tua. Hoc est primum mandatum.

Secundum autē simile est illi. Diliges primum tuū. tanquā teipsum. Maius horū aliud mandatum non est. Et ait illi scriba.

Bene magister in ueritate dixisti. quia unus est & non est alius preter eum. & ut diligatur ex toto corde & ex toto intellectu. & ex tota anima & ex tota fortitudine. Et diligere primum tanquam seipsum: manifestum omnibus holocaustis; & sacrificiis. Hic autem uidens qd sapienter respondisset: dixit illi. Non es longe a regno dei. Et nemo iam audebat eum interrogare.

Et respondens ihs dicebat. docens in templo. Quomodo dicunt scribe xpm filium esse dauid: Ipse enim dauid dicit in spu sco. dixit dñs dño meo. sede a dextris meis. donec ponā inimicos tuos scabellum pedū tuorū. Ipse qd dauid dicit eū dñm. & unde est filius ei? Et multa turba eū libenter audiebat. Et dice-

bat eis in doctrina sua. Caute a scribis qui uolunt in stolis ambulare & salutare in foro. & in primis cathedris sedere in synagogis. & primos discubitus in cenis. Qui deuorant domos uiduarum sub obtentu plix orationis. Hi accipiant plix iudiciū. Et sedens ihs contra gazophylacium. aspicebat quomodo turba iactaret es in gazophylacium. Et multi diuites iactabant multa. Cū uenisset autē una uidua paupercula misit duo minuta. qd est quadrans. Et conuocans discipulos suos: ait illis. Amen dico uobis: qm uidua hec paupercula plus omnibus misit qd misit in gazophylaciū. Omnes enim ex eo quod abundabat illis miserunt. hec uero de penuria sua omnia que habuit misit totū uictū suū. Et cū egredereetur de templo: ait illi unus ex discipulis suis. Magister. aspice quales lapides sunt. & quales struunt templū. Et respondens

ihc ait illi. Vides has omnes
magnas edificationes? Non
relinquetur lapis super la-
pidem qui non destruat. Et
cū sederet in monte oliua-
rum contra templum: inter-
rogabant eū separatim pe-
trus & iacobus & iohannes
& andreas. Dic nobis quan-
do ista fient. & quod signū
erit quando hec omnia inci-
pient consumari. Et respon-
dens ihc cepit dicere illis. Vi-
dete ne quis uos seducat.
Multi enī ueniunt in nomine
meo dicentes q̄a ego sum.
& multos seducunt. Cū autē
audieritis bella & opiniones
bellorum ne timueritis. O-
portet enim fieri. sed nondū
finis. Exurget enī gens in
gentē. & regnū sup regnū.
& erunt terre motus p̄ loca
& fames. Initia dolorū hec.
Videte autem uosmetipsos.
Tradent enī uos in conciliis.
& in synagogis uapulabitis.
& ante presides & reges sta-
bitis p̄pter me in testimoni-
um illis. Et in omīs gentes

primum oportet predicari
euanglium. Et cum dixerint
uos tradentes: nolite p̄cogi-
tare q̄d loquamini. sed q̄d
datū uobis fuerit in illa ho-
ra id loq̄mini. Non enī estis
uos loquentes. sed sp̄s sanct⁹
q̄ loquitur in uobis. Tradet
autē fr̄ fr̄em in mortē. & pa-
ter filium. & consurgente fi-
liū in parentes & morte affi-
cient eos. & eritis odio omib;
hominib; p̄pter nomen me-
um. Qui autē sustinuerit
usq; in finē: hic saluus erit.
Cū autē uideritis abominati-
onem desolationis stantē
ubi non debet. q̄ legit intel-
ligat. Tunc qui in iudea sūt
fugiant in montes. & qui
sup tectū non descendat in
domū nec introeat. ut tollat
q̄d de domo sua. & q̄ in agro
erit. non reuertatur retro
tollere uestimentum suum.
Vē autē pregnantib; & nutri-
entib; in illis diebus. Orate
uero ut hieme non fiat fuga
uīa uel sabbato. Erunt enī
dies illi tribulationes tales.

quales non fuerunt ab in-
tino creaturę quā condidit
dñs usq; nunc. neq; fieri.
Et nisi breuiasset dñs dies:
non fuisset salua om̃s caro.
sed ppter electos quos elegit
breuiavit dies. Et tunc siq̃s
uobis dixerit. ecce hic est
xp̃e. ecce illic: ne credideri-
tis. Exurgunt enim pseudo
xp̃i & pseudo pph̃e. & da-
bunt signa & portenta ad
seducendos si potest fieri et-
iam electos. Vos ergo uidete.
ecce p̃dixi uobis om̃ia. Sed
in illis dieb; post tribulatio-
nem illam sol contenebrabi-
tur. & luna non dabit splen-
dore suum. Et erunt stelle
celi decedentes. & uirtutes
que sunt in celis mouebunt̃.
Et tunc uidebunt filium ho-
minis uenientē in nubib;.
cū uirtute multa & gl̃a. Et
tunc mittet anglos suos. &
congregabit electos suos a
quatuor uentis. a summo terre
usq; ad summū celi. A ficiu
autē diserte parabolā. Cū
iam ramus ei tener fuerit

& nata fuerint folia: cogno-
scetis quia in p̃ximo sit estas.
Sic & uos cum uideritis hęc fi-
eri: scitote qđ in p̃ximo
sit in ostenis. Amen dico uob.
qm̃ non transiet generatio
hec donec omnia ista fiant.

Celum & terra transibunt.
uerba autē mea non transi-
bunt. De die autē illa uel ho-
ra nemo scit. neq; angeli in
celo. neq; filius. nisi pater.
Uidete. uigilate & orate. Ne
scitis enim quando tempus
sit. Sicut homo qui peregre
p̃fectus reliquit domū suā.
& dedit seruis suis potestatem
cuiusq; opis: & ianitori p̃-
ceptum ut uigilet. Vigilate q̃.
Hescitis enim. quando dñs do-
mus ueniat. Seru. an media
nocte. an gallicantu. an ma-
ne. Ne cū uenerit repente:
inueniat uos dormientes.

Quod autē uobis dico: omnibus
dico. uigilate.

Erat autē pascha & azi-
ma post biduum. Et
queriebant summi sacerdo-
tes & scribe. qm̃ eum dolo

tenerent & occiderent. Dice-
bant enī. Non in die festo;
ne forte tumultus fieret po-
puli. Et cum ēēt bethanie
in domo sy'monis leprosi &
recumberet: uenit mulier
habens alabastrum unguen-
ti nardi spicati preciosi. &
fracto alabastro effudit sup
caput ei. Erant enim quidā
indigne ferentes intra semet-
ipsos & dicentes. Ut quid p-
ditio ista unguenti facta est?
Poterat enim unguentū istud
uenundari plus quā trecen-
tis denariis. & dari paupib;.
Et fremebant in eā. Ihesus autē
dixit eis. Sinite illam. Quid
illi molesti estis? Bonū opus
opata est in me. Semper enī
pauperes habetis uobiscum.
& cum uolueritis potestis il-
lis bene facere. Me autem non
semper habebitis. Qd̄ habuit
hec fecit. Frequenter unguere
corpus meum in sepulturā.
Amen dico uobis ubicunq; pre-
dicatum fuerit euangelium
istud in uniuerso mundo: &
qd̄ fecit hec narrabitur in

memoriam ei. Et iudas sca-
riothis unus de duodecim
abijt ad summos sacerdo-
tes. ut eum pderet illis. Qui
audientes gauisi sunt: & p-
miserunt ei pecuniam se-
daturos. Et querebat qm̄
illū opportune traderet.
Et pmo die azimorum qm̄
do pascha immolabant.
dicunt ei discipuli. Quo uis
eamus & paremus t̄ ut
manducēs pascha? Et mit-
tit duos ex discipulis suis. &
dicit eis. Ite in ciuitatē. &
occurret uobis homo lage-
nam aque uauilans. Sequi-
mini eum. Et q̄cunq; intro-
ierit: dicitte dñō domus q̄a
magister dicit. Ubi est refe-
ctio mea. ubi pascha cū disci-
pulis meis manducē? Et ipse
uobis demonstrabit cœnacu-
lum grande stratum. & illuc
parate nobis. Et abiit disci-
pli ei & uenerūt in ciuitatem.
& inuenerūt sicut dixerat illis.
& preparauerūt pascha. Ie-
sus autē facto: uenit cū du-
odeci. Et discumbentib; eis

& manducantibus ait ihs.
Amen dico vobis. quia unus
ex vobis me tradet. q̄ man
ducat mecu. Et illi expecte
contristari. & dicere ei sin
gulati. Nunqd ego: Q̄ ait
illis. Unus ex duodecim. qui
intingit manu mecu in ca
tino. Et filius quide homi
nis uadit. sicut scriptu est
de illo. Vt aute homini illi:
p que filius hominis trade
tur. Bonum erat ei. si nat
non fuisset homo ille. Et
manducantib; illis: accepit
ihs pane. & benedicens fre
git & dedit eis. & ait. Sumi
te. hoc est corpus meum. Et
accepto calice. gras agens
dedit eis. & biberunt ex illo
oms. Et ait illis. Hic est san
guis meus noui testamenti
qui p multis effundetur.
Amen dico vobis: qd iam non
bibam de gemmine utris
hui. usq; in diem illu cum
illud bibam in regno dei.
Et ymno dicto: exierunt
in montem oliuariu. Et ait
eis ihs. Oms scandalizabi

mini in me in nocte ista. q̄a
scriptu est. Percutia pastore.
& dispergentur oues gregis.
Sed postea qua resurrexero:
precedam uos in galileam.
Petrus aute ait ei. Et si omnes
scandalizati fuerint: sed n
ego. Et ait illi ihs. Amen di
co t: quia tu hodie in nocte
hac prius quam bis gallus
uocem dederit. ter me es ne
gaturus. At ille amplius lo
quebatur. Et si oportuerit
me simul comori t: non te
negabo. Similiter aute &
oms dicebant. Et ueniunt
in predium cui nomen geth
semani. Et ait discipulis suis.
Sedete hic. donec orem. Et as
sumpsit petru & iacobu &
iohannem secu. & cepit pa
uere & cedere. Et ait illis. Tri
stis est anima mea usq; ad
mortem. Sustinete hic & uigi
late. Et cu possidisset paulu
lum: perdidit sup terram & o
rabat ut si fieri posset transi
ret ab eo hora. Et dixit. Abba
pater. omnia possibilia fe
tibi. transfer calicem hunc

a me. Sed non qđ ego uolo.
sed qđ tu. Et uenit & inuenit
eos dormientes. Et ait petro.
Simon dormis? Non potui
fieri una hora uigilare tecum.
Uigilate & orate: ut non intre-
tis in temptationē. Sp̄s qđē
promptus est: caro uero infir-
ma. Et iterū abiens orauit
eundē sermonē dicens. Et re-
uersus denuo inuenit eos
dormientes. Erant enim o-
culi eorū grauati. & ignora-
bant quid responderent ei.
Et uenit tertio. & ait illis.
Dormite iam. & requiescite.
Sufficit. Venit hora. ecce tra-
detur filius hominis in ma-
nus peccatorū. Surgite ca-
mus. ecce q̄ me tradet ppe
est. Et adhuc eo loquente.
uenit iudas scarioth unus
ex duodeci. & cū illo turba mul-
ta cū gladiis & lignis missi
a summis sacerdotibus & scri-
bis & seniorib;. Dederat autē
traditor eius signū eis dicens.
Quencunq; osculatus fuero:
ipse est. tenete eum. & ducite
caute. Et cū uenisset. statim

accedens ad eum ait. Rabi.
Et osculatus est eum. At illi
manus iniecerunt in eū &
tenuerunt eū. Unus autē
qđam de circumstantibus
educens gladium percussit
seruum summi sacerdotis.
& amputauit illi auriculā.
Et respondens ih̄c ait illis.
Tanquam ad lationē existis
cū gladiis & lignis compre-
hendere me? Cotidie eram
apđ uos in templo docens.
& non me tenuistis. Sed ut
impleantur scripturę. Tūc
discipuli ei relinquentes eum:
om̄s fugerunt. Adolescens
autē quidam sequebat̄ illū
amictus sindone sup nudo.
& tenuerunt eū. At ille re-
iecta sindone nudus p̄fu-
git ab eis. Et adduxerunt
ih̄m ad summū sacerdotē.
& conuenerunt om̄s sacer-
dotes & scribe & seniores.
Petrus autē a longe secutus
est eū usq; intro in atrium
summi sacerdotis. & sedebat
cū ministris. & calefaciebat
se ad ignē. Summi uero sacer-

dotes & omne conciliū que
 rebant aduersus iū testimo
 nium ut eum morti trade
 rent. nec inueniebant. Mul
 ti enī testimonium falsum
 dicebant aduersus eum. &
 conuenientia testimonia non
 erant. Et quidam surgentes
 falsum testimoniū ferebant
 aduersus eum dicentes. qm̄
 nos audiuius eū dicentē.
 ego dissoluam templū hoc
 manufactū. & per triduum
 aliud non manufactum edi
 ficabo. Et non erat conueni
 ens testimonium illorū. Et
 exurgens summus sacerdos
 in medio. interrogauit eum
 dicens. Non respondes quicquā
 ad ea que tibi obiciuntur ab his?
 Ille autē tacebat. & nichil re
 spondit. Rursum summus
 sacerdos interrogabat eū &
 dicebat ei. Tu es xp̄e filius dei be
 nedicti? Ille autē dixit illi.
 Ego sum. Et uidebat filium
 hominis adextreis sedentem
 uirtutis. & uenientē in nubi
 bus celi. Summus autē sacerdos
 scindens uestimenta sua ait.

Quid adhuc desideramus testes?
 Audistis blasphemiam. Quid uob
 uidetur? Qui om̄s condemnaue
 runt eū eē reum mortis. Et
 ceperunt quidam conspuere
 eum. & uelare faciem ei. & co
 lapbis eum cedere. & dicere ei.
 Prophetiza. Et ministri alapis
 eū cedebant. Et cū eēt petrus
 in atrio deorsum. uenit una
 ex ancillis summi sacerdotis.
 & cū uidisset petrū calefaci
 entem se. aspiciens illum ait.
 Et tu cum ihs nazareno eras.
 At ille negauit dicens. Neq; scio.
 neq; noui quid dicas. Et exiit
 foras ante atrium. & gallus
 cantauit. Rursum autem
 cū uidisset illū ancilla. cepit
 dicere circumstantib; . quia
 hic ex illis est. At ille iterū
 negauit. Et post pusillum.
 rursus qui astabant dicebant
 petro. Vere ex illis es. nam &
 galileus es. Ille autē cepit
 anathematizare & iurare.
 q̄a nescio hominē istū quē
 dicatis. Et statim iterū gallus
 cantauit. Et recordatus est
 petrus uerbi qd̄ dixerat ihs.

prius quam gallus bis canter.
ter me negabis. Et expt̄ fle-
t̄ confestim mane consilium
facientes summi sacerdotes
cū scribis & senioribus & uni-
uerso concilio. uincientes
iñon duxerunt & tradiderūt
pilato. Et interrogauit eū
pilatus. Tu es rex iudeorū?
At ille respondens dixit illi. Tu
dicis. Et accusabant eū summi
sacerdotes in multis. Pilat⁹
autē rursū interrogauit
eū dicens. Non respondes q̄
quam? Vide. in quantis te
accusant. Ille autē amplius
nichil respondit. ita ut mi-
raretur pilatus. Per diem
autē festum dimittere sole-
bat illis unum ex uinctis
quencunq; petissent. Erat
autē qui dicebatur barabas.
qui cum seditiosis erat uin-
ctus. qui in seditione fecerat
homicidium. Et cū ascendis-
set turba: expt̄ rogare sicut
semper faciebat illis. Pilat⁹
autem respondit eis & dixit.
Vultis dimittam uobis regē
iudeorum? Sciebat enim

qđ p̄ inuidiam tradidis-
sent eum summi sacerdo-
tes. Pontifices autē conata-
uerunt turbam. ut magis
baraban dimitteret eis. Pila-
tus autē iterum respondens
ait illis. Quid ergo uultis ut
faciam regi iudeorum? At
illi iterum clamabant. Cru-
cifige eum. Pilatus uero di-
cebat eis. Quid enim mali fe-
cit? At illi magis clamabant.
Crucifige eum. Pilatus autē
uolens poplō satisfacere:
dimisit illis baraban. & tra-
didit eis iñon flagellis cēsum
ut crucifigeretur. Milites
autem duxerunt eum intro
in atrium pretorū. & conuo-
cant totā cohortem. & indu-
unt eum purpura. & impo-
nunt ei plectentes spineā
coronam. & ceperunt salu-
tare eum. Aue rex iudeorum.
Et percutiebant caput ei harun-
dine. & conspuiebant eū. Et
poneites genua adorabant
eum. Et postquam illuserūt
ei: exuerunt illum purpu-
ra. & induerunt illū uesti-

47
mentis suis. Et educunt illū.
ut crucifigerent eū. Et anga-
riauerunt pretereuntes quē-
piam symonem cyrenēum
uenientē de uilla. patrē ale-
xandri & rufi. ut tolleret
crucē eius. Et perducunt
illū in golgotha locum. qđ
est interpretatū caluarie
locus. Et dabant ei bibere
myrratum uinum. & nō
accepit. Et crucifigentes
eum: diuiserunt uestimen-
ta ei mittentes sorte super
eis quis quid tolleret. Erat
autem hora tertia. & cruci-
fixerunt eū. Et erat titulus
cause ei inscriptus. rex iude-
orū. Et cum eo crucifigunt
duos latrones. unum a dex-
tris & alium a sinistris. Et
adimpleta est scriptura que
dicit. & cum iniquis deputa-
tus est. Et pretereuntes blas-
phemabant eum. mouentes
capita sua & dicentes. Vah
qđ destruit templū dei. & in
tribus diebus edificat. Saluū
fac te metipsum. descendens
de cruce. Similiter & summi

sacerdotes illudentes. ad alter-
utrum cum scribis dicebant.
Alios saluos fecit. seipsum non
potest saluum facere. Xpē
rex isrl descendat nunc de
cruce. ut uideamus & creda-
mus. Et qui cum eo crucifixi
erant: conuertebantur ei.
Et facta hora sexta tenebre
factę sunt super uniuersam
terram. usq; in horam nonā.
Et hora nona exclamauit ihc
uoce magna dicens. Heloi:
heloi: lama saba chaim. Qđ
est interpretatū. Ds nrs: ds
nrs: utquid dereliquisti me.
Et quidam de circumstantibus
audientes dicebant. Ecce he-
liam uocat. Currēns autem
unus & implens spongiam
aceto. circumponensq; cala-
mo: potum dabat ei dicens.
Sinite. uideamus si ueniat
helias ad deponendum eū.
Ihc autē emissā uoce magna:
expirauit. Et uelum templi
scissum est in duo a summo
usq; deorsum. Videns autē
centurio qui ex aduerso sta-
bat. quia sic clamans expi-

rasset: ait. Vere. homo hic fi-
lius dei erat. Grant autem &
mulieres de longe aspicientes.
Inter quas erat maria magda-
lene & maria iacobi minoris
& ioseph mater. & salome.
Et cum eēt in galilea sequeban-
tur eum. & ministrabant ei.
Et alie multe. que simul cū eo
ascenderant ierusalem. Et
cū iam sero eēt factum. quia
erat parasceue qd est ante
sabbatum: uenit ioseph ab
arimathia nobilis decurio.
qui & ipse erat expectans re-
gnum dei. Et audacter intro-
iit ad pilatum. & petiit cor-
pus ihs. Pilatus autē mira-
batur. si iam obisset. Et acce-
dito centurione: interroga-
uit eū si iam mortuus eēt.
Et cū cognouisset a centurio-
ne: donauit corpus ihs. Ioseph
autē mercatus sindonē
& deponens eū inuoluit in
sindone. & posuit eū in mo-
numento qd erat excisum
de petra. Et aduoluit lapidē
ad ostium monumenti. Ma-
ria autē magdalene & maria

ioseph aspiciabant ubi pone-
retur. Et cum transisset sab-
batum: maria magdalene
& maria iacobi & salome e-
merunt aromata. ut ueni-
entes unguerent ihs. Et
ualde mane una sabbatoꝝ
ueniunt ad monumentū:
orto iam sole. Et dicebant
ad inuicē. Quis reuoluet nob
lapidem ab ostio monumen-
ti? Et respicientes: uiderunt
reuolutum lapidem. Erat
quippe magnus ualde. Et
introeuntes in monumentū:
uiderunt iuuenem sedentē
in dextris coopertū stola can-
dida. & obstupuerunt. Qui
dixit illis. Nolite expauesce-
re. Ihs quēritis nazarenum.
crucifixum. surrexit. n̄ est
hic. Ecce locus. ubi posuerūt
eum. Sed ite. dicite discipulis
eius & petro. quia p̄cedit
uos in galileam. Ibi eum ui-
debitis: sicut dixit uobis. At
illę exeuntes fugerunt de
monumento. inuaserat enī
eas tremor & pavor. & nemi-
ni quicquā dixerunt. Time-

enim magnus coram dñō.
 & uinum & ficeram non bi-
 bet. & spū scō replebitur
 adhuc ex utero matris sue.
 & multos filiorum israel
 conuertet ad dñm dñm ipso-
 rum. Et ipse p̄cedet ante
 illum in spū & uirtute he-
 lie: ut conuertat corda pa-
 trum in filios. & incredulos
 ad prudentiam iustorum.
 parare dñō plebem p̄fectā.
 Et dixit zacharias ad anglin.
 Unde hoc sciam? Ego enī sum
 senex. & uxor mea processit
 in dieb; suis. Et respondens
 angls dixit ei. Ego sum ga-
 briel qui sto ante dñm: &
 missus sum loqui ad te. &
 hec ē euangelizare. Et ecce
 eris tacens & non poteris loq̄
 usq; in diem quo hec fiant.
 p̄ eo qđ non credidisti uerbis
 meis que implebuntur in
 tempore suo. Et erat plebs
 expectans zachariam. & mi-
 rabantur qđ tardaret ipse
 in templo. Egressus autem
 non poterat loqui ad illos.
 & cognouerunt qđ uisione

uidisset in templo. Et ipse
 erat inueniens illis. & p̄man-
 sit mutus. Et factum est.
 Ut impleti sunt dies officii ei:
 abiit in domū suā. Post hos
 autē dies concepit elisabeth
 uxor eius. & occultabat se
 mensibus quinq; dicens. qđ
 sic in fecit dñs in dieb; q̄b;
 resperte auferre opprobriū
 meum inter homines.
 H̄ mense autem sexto missus
 est angls gabriel a deo in ci-
 uitatem galilee cui nomen
 nazareth: ad uirginem de-
 sponsatam uiro cui nomen
 erat ioseph de domo dauid.
 & nomen uirginis maria.
 Et ingressus angls ad eam
 dixit. Ave grā plena: dñs
 tecum. benedicta tu in mu-
 lieribus. Que cum audisset:
 turbata est in sermone eius.
 & cogitabat qualis eēt ista
 saluatio. Et ait angls ei.
 Ne timeas maria. inuenisti
 enim grām apđ dñm. Ecce
 concipies in utero & paries
 filium: & uocabis nomen ei
 ius. Hic erit magnus: &

filius altissimi uocabitur. Et
dabit ei dñs dñs sedem dauid pa-
tris ei. & regnabit in domo ia-
cob in eternum. & regni eius
non erit finis. Dixit autem
maria ad anglm. Quomodo
fiet istud. quoniam uirum
non cognosco. Et respondens
angls dixit ei. Sp̃s sc̃s sup̃ue-
niet in te. & uirtus altissimi
obumbrabit t̃. Ideoq. & qd̃
nascetur ex te sc̃m. uocabitur
filius dei. Et ecce elisabeth co-
gnata tua. & ipsa concepit
filium in senectute sua. Et
hic mensis est sextus illi que
uocatur sterilis. quia non e-
rit impossibile apd̃ dñm om̃e
uerbum. Dixit autē maria.
Ecce ancilla dñi. fiat m̃ scdm̃
uerbum tuū. Et discessit ab
illa angls. Exurgens autem
maria in diebus illis. abiit
in montana cū festinatione
in ciuitatē iuda. & intrauit
in domū zacharie & saluta-
uit elisabeth. Et factum est.
Ut audiuit salutationē ma-
rie elisabeth. exultauit in-
fans in utero eius. Et repleta

est sp̃u sc̃o elisabeth. & excla-
mauit uoce magna & dixit.
Benedicta tu in mulieribus.
& benedictus fructus uentris
tui. Et unde hoc m̃ ut ueni-
at mater dñi mei ad me.
Ecce enim ut facta est uox sa-
lutationis tue in auribus
meis. exultauit in gaudio
infans in utero meo. Et beata
que credidisti. qm̃ perficient̃
ea que dicta sunt tibi a dño.
Et ait maria. Magnificat
anima mea dñm. & exulta-
uit sp̃s m̃s in deo salutari
meo. quia respexit humili-
tatē ancille sue. Ecce enim
ex hoc beatam me dicent om̃s
generationes. quia fecit m̃
magna qui potens est. Et
sc̃m nomen eius & misericordia
eius in p̃genies & p̃genies
timentib; eum. Fecit poten-
tiam in brachio suo. dissipit
superbos mente cordis sui.
Deposuit potentes de sede. &
exaltauit humiles. Esurien-
tes impleuit bonis. & diuites
dimisit inanes. Suscepit isrl̃
puerū suum. recordatus mi-

sedie sue. sicut locutus est
ad patres nros. abraham &
semini eius in secula. Man-
sit autem maria cum illa
quasi mensibus tribus. &
reuerſa est in domū suam.
¶ **E**lisabeth autē impletū est tē-
pus pariendi: & peperit fi-
lium. Et audierunt vicini
& cognati ei quia magnifi-
cavit dñs misericordiam suam
cum illa: & congratulaban-
tur ei. Et factum est. In die
octauo uenerunt circunci-
dere puerum: & uocabant
eum nomine patris sui za-
chariam. Et respondens ma-
ter eius dixit. Nequaquam.
sed uocabitur iohannes. Et
dixerunt ad illam. q̄a nemo
est in cognatione tua q̄ uoce-
tur hoc nomine. Inmuebant
autem patri eius: quē uellet
uocari eum. Et postulans pu-
gillarem: scripsit dicens.
¶ **I**ohannes est nomen eius. Et
mirati sunt uniuersi. Aper-
tum est autē illico os eius &
lingua eius: & loquebatur
benedicens dñm. Et factus est

timor sup om̄s uicinos eorū.
& super om̄ia montana iu-
dee diuulgabantur omnia
uerba hæc. Et posuerūt om̄s
qui audierant in corde suo
dicentes. Quid putas puer
iste erit? Et cernim manus
domini erat cum illo. Et za-
charias pater eius impletus
est spū scō: & pphauit dicens.
¶ **B**enedictus dñs d̄s isrl̄: q̄a uisi-
tauit & fecit redemptionē
plebi sue. & erexit cornu sa-
lutis nobis in domo dauid
pueri sui. sicut locutus est
per os scōrum qui a seculo
sunt ppharum eius. salutē
ex inimicis nr̄is & de manu
omnium qui oderunt nos.
ad faciendam misericordiam cū
patrib; nr̄is. & memorari te-
stamenti sui sc̄i. iusiurandū
qđ iurauit ad abraham pa-
trem nr̄m daturum se nob̄.
ut sine timore de manu in-
imicorū nr̄orū liberati serui-
amus illi in sc̄itate & iusticia
corā ipso omnib; diebus nr̄is.
¶ **E**t tu puer ppha altissimi uo-
caberis. Fixeris enī ante faciē

dn̄i parare uas eius. addan-
dam scientiam salutis plebi
ei in remissione peccatorū
eorū. per uiscera misericordie
dei nr̄i. in quibus uisitauit
nos oriens ex alto. Illumina-
re n̄s qui in tenebris & in um-
bra mortis sedent. ad dirigen-
dos pedes nr̄os in uiam pacis.
Puer autem crescebat & confor-
tabatur sp̄u. & erat in deser-
tis usq; in diem ostensionis
sue ad isrl̄. Factum est autē.
In diebus illis exiit edictum a ce-
sare augusto. ut describeretur
uniuersus orbis. hec descriptio
prima facta est a p̄siede syrie
cyrino. Et ibant om̄s. ut p̄fite-
rentur singli in suā ciuitatē.
Ascendit autem & ioseph a gali-
lea de ciuitate nazareth in iu-
deā ciuitatē dauid que uocat̄
bethleem. eo qđ ēēt de domo &
familia dauid. ut profiteret̄
cū maria desponsata sibi ux-
ore pregnante. Factum est au-
tē. Cum ēēt ibi. impleti sūt
dies ut pareret. Et peperit
filium suum p̄mogenitum.
& pannis eum inuoluit. &

reclinauit eum in praesepe.
quia non erat eis locus in di-
uersorio. Et pastores erant
in regione eadem. uigilan-
tes & custodientes uigilias
noctis supra gregem suum.
Et ecce angls domini steterunt iux-
ta illos. & clauas dei circū-
fulsit illos. & timuerunt ti-
more magno. Et dixit illis
angls. Nolite timere. Ecce
enim euangelizo uobis gau-
dium magnum qđ erit om̄i
poplo: quia natus est uobis
hodie saluator. qui est xp̄s
dn̄s in ciuitate dauid. Et hoc
uobis signum. Inuenietis
infantem pannis inuolutū
& positum in praesepe. Et
subito facta est cum anglo
multitudo militie celestis.
laudantium dn̄m & dicentū.
Gloria in altissimis deo. & in ter-
ra pax hominib; bone uolun-
tatis. Et factum est. Ut disces-
serunt ab eis angli in celum:
pastores loquebantur ad in-
uicem. Transeamus usq; beth-
leem: & uideamus hoc uerbu
qđ factum est. qđ dn̄s osten-

50
dit nobis. Et uenerunt festi-
nantes. & inuenerunt mariā
& ioseph. & infantē positū
in presepio. Videntes autē
cognouerunt de uerbo. qđ
dictum erat illis de puero
hoc. Et om̃s qui audierunt
mirati sunt. & de iis quę di-
cta erant a pastoribus ad i-
psos. Maria autem conser-
uabat omnia uerba hęc.
conferens in corde suo. Et
reuerſi sunt pastores. glori-
ficantes & laudantes dñm
in omnib; quę audierant
& uiderant. sicut dictū est
ad illos. Et postquā consum-
mati sunt dies octo ut circum-
cideretur puer: uocatum est
nomen ei iñc. qđ uocātū est
ab anglo prius quā in utero
conceperetur. Et postquam
impleti sunt dies purgatio-
nis eius scđm legē moyſi:
tulerunt illum in ierusalem
ut sisterent eum dño. sicut
scriptum est in lege dñi. qđ
omne masculinum adaperi-
ens uultuam scđm dño uoca-
bitur. & ut darent hostiam

scđm qđ dictum est in lege
dñi. par turturum aut duos
pullos columbarū. Et ecce ho-
mo erat in ierusalem. cui no-
men symeon. Et homo iste ui-
stus & timoratus. expectans
consolationē isrl̃. & sp̃s sc̃s
erat in eo. Et responsum acce-
pat a sp̃u sc̃o. non uisurū se
mortem. nisi prius uideret
xp̃m dñi. Et uenit in sp̃u in
templū. Et cū inducerent pu-
erū in templū parentes eius ut face-
rent scđm consuetudinē legis
p̃ eo: & ipse accepit eū in ulnas
suas. & benedixit dñm & dixit.
Nunc dimittas seruum tuum
dñe scđm uerbum tuū in pace.
quia uiderunt oculi mei salu-
tate tuam. qđ parasti ante
faciem omnium populorū. lu-
men ad reuelationē gentiū.
& gl̃am plebi tue isrl̃. Et erat
pater eius & mater mirantes
sup̃ iis quę dicebantur de illo.
Et benedixit illis symeon. &
dixit ad mariam matrem ei.
Ecce positus est hic in ruinam.
& resurrectionē multorū in
isrl̃: & in signū cui contradi-

occur. Et tuam ipsius animā
pertransibit gladius: ut reue-
lentur ex multis cordib; cogi-
tationes. Et erat anna pphe-
tissa filia phanuel de tribu
aser. Hec pcesserat in diebus
multis. & uixerat cū uiro suo
annis septem a uirginitate
sua. Et hec uidua usq; ad an-
nos octoginta quattuor: que
non discedebat de templo. ie-
iuniis & obsecrationib; serui-
ens nocte & die. Et hec ipsa ho-
ra supueiens confitebatur
dnō. & loquebatur de illo omi-
bus qui expectabant redēpti-
onē ierusalem. Et ut pfectē
omnia scdm legem dñi: reuer-
si sunt in galileam in ciuitatē
suam nazareth. Puer autem
crescebat & confortabatur
plenus sapientia. & grā dei
erat cū illo. Et ibant parentes
ei per om̄s annos in ierusalē
in die solenni pasche. Et cum
factus ēēt annorum duodeci:
ascendentib; illis in ierosolimā
scdm consuetudinē diei festi.
consumatisq; dieb; cū rediret:
remansit puer ih̄c in ierusa-

lem. & non cognouerunt
parentes eius. Existimantes
autē illum ēē in comitatu:
uenerunt iter diei. & requi-
rebant eum inter cognatos
& notos. Et non inuenientes:
regressi sunt in ierusalem
requerentes eum. Et factum
est. Post triduum inueniēt
illum in templo sedentem
in medio doctorum audien-
tē illos & interrogantē. Stu-
pebant autē om̄s qui eū au-
diebant. super prudentia &
responsis eius. Et uidentes
admirati sunt. Et dixit ma-
ter ei ad illum. Fili quid fe-
cisti nobis sic? Ecce pater tu-
us & ego dolentes querebam
te. Et ait ad illos. Quid est qd
me querebatis? Nesciebatis
quia in iis que patris mei sūt
oportet me ēē? Et ipsi non
intellegerunt uerbum qd
locutus est ad illos. Et descen-
dit cum eis & uenit nazareth:
& erat subditus illis. Et mat-
er eius conseruabat om̄ia uerba
hec conferens in corde suo.
Et ih̄c p̄ficiēbat sapientia &

etate & grā apd dñm & homines.

Anno autē quinquedecimo
imperii cyberii cæsaris. pecu-
rante pontio pilato iudea.
tetrarcha autem galilee hero-
de. philippo autem frē eius
tetrarcha iturie & trachontis
dis regionis. & lisama abiline
tetrarcha sub principibus sa-
cerdotum anna & caipha. fa-
ctum est uerbum dñi super
iohannē zacharię filium in
deserto. Et uenit in omnē re-
gionē iordanis. predicans ba-
ptismū penitentię in remissi-
onē peccatorum. sicut scri-
ptum est in libro sermonum
isaie pphę. Vox clamantis in
deserto parate uiam dñi. re-
ctas facite semitas eius. Omnis
uallis implebitur. & omnis
mons & collis humiliabitur.
& erunt praua in directa &
aspera in uias planas. & uide-
bit omnis caro salutare dei.
Dicebat g̃ ad turbas quę exi-
bant ut baptizarentur ab eo.
Gemma uiperarū q̃s osten-
dit uob fugere a uentura ira.
Facite g̃ fructus dignos peni-

tentię. & ne expectetis dicere.
patrem habemus abraham.
Dico autē uobis: quia potens est
d̃s de lapidibus istis suscitare
filios abrahe. Jam enim securis
ad radices arborum posita est.
Omnis enim arbor non faciens
fructum bonū: excidetur &
in ignē mittetur. Et interro-
gabant eum turbe dicentes.
Quid g̃ faciemus? Respondens
autem dicebat illis. Qui habet
duas tunicas: det non habenti.
Et q̃ habet escas: similiter faciat.
Venerunt autē & publicani ut
baptizarentur. & dixerunt ad
illum. Magister: quid faciem?
Respondens autem dicebat illis.
Nihil amplius quā qd̃ constitui-
tū est uobis exigitis. Interro-
gabant autē illum & milites
dicentes. Quid faciem⁹ & nos?
Et ait illis. Neminem conueni-
atis. neq; calumniam faciatis.
& contenti estote stipendiis
ũris. Existimante autem po-
pulo & cogitantib; omnibus
in cordib; suis de iohē ne for-
te ipse eēt xp̃e: respondit io-
hannes dicens omnibus. Ego

quidem aqua baptizo uos.
uente autem fortior me. cui
non sum dignus soluere cor-
rigiam calciamentorum ei.
I p se uos baptizabit in spū scō
& igni. Cuius uentilabrum
in manu eius. & pūgabit a-
ream suam. & congregabit
trititum in horreum suū. pa-
leas autē comburet igni inex-
tinguibili. Multa quidē &
alia exortans euangelizabat
poplō. Herodes autē tetrar-
cha cum corriperecur ab illo
de herodiade uxore fr̄is sui. &
de omnib; malis quę fecit he-
rodes: adiecte & hoc supra
omnia. & incluse iohannē
in carcerē. Factum est autem
cū baptizaretur om̄is popl̄s.
& ihs baptizato & orante: ap-
tūm est celum. & descendit sp̄s
sc̄s corporali specie sicut colū-
ba in ipsum. Et uox de celo fa-
cta est. Tu es filius m̄s dilect̄.
in te complacuit m̄. Et ipse
tūc erat incipiens quasi an-
norum triginta ut putaba-
tur filius ioseph. qui fuit
beli. qui fuit mathat.

q̄ fuit leui. Qui fuit melch.
qui fuit iammē. q̄ fuit ioseph.
Q̄ fuit mathathie: qui fuit
amos. qui fuit naum.
Q̄ fuit osli: q̄ fuit magge.
qui fuit maath.
Q̄ fuit mathathie: qui fuit
semei. qui fuit iosedech.
Qui fuit iuda: qui fuit iohan-
na. qui fuit resa.
Qui fuit zorobabel: qui fuit
salathiel. qui fuit neri.
Qui fuit melchi: qui fuit
addi. qui fuit eosam.
Qui fuit elmodam: qui fuit
her. qui fuit iesu.
Qui fuit heliezer: qui fuit
iorim. qui fuit mathat.
Qui fuit leui: qui fuit syme-
on. qui fuit iuda.
Qui fuit ioseph. qui fuit
iona. qui fuit heliachim.
Qui fuit melea: qui fuit
menna. qui fuit mathatha.
Qui fuit nathan. qui fuit
dauid. qui fuit iesse.
Q̄ fuit obed: q̄ fuit booz. qui
fuit salmon.
Qui fuit naason: qui fuit
aminadab. qui fuit aram.

Qui fuit esrom: qui fuit pha-
 res: qui fuit iude.
 Qui fuit iacob: qui fuit isa-
 ac: qui fuit abrahæ.
 Qui fuit thare: qui fuit na-
 chor: qui fuit serueh.
 Qui fuit ragau: qui fuit
 phaleg: qui fuit heber.
 Qui fuit sale: qui fuit can-
 nan: qui fuit arfaxath.
 Qui fuit sem: qui fuit noe:
 qui fuit lamech.
 Qui fuit matufale: qui fuit
 enoch: qui fuit iareth.
 Qui fuit malaleel: qui fuit
 caman: qui fuit enos.
 Qui fuit seth: qui fuit adam:
 qui fuit dei. Ihesus autem plenus
 spiritu sancto regressus est a iorda-
 ne. Et agebatur in spiritu in de-
 serto diebus quadraginta:
 et temptabatur a diabolo.
 Et nichil manducauit in di-
 ebus illis: et consummatis
 illis esurire. Dixit autem illi
 diabolus. Si filius dei es: dic
 lapidi huic: ut panis fiat. Et
 respondit ad illum Ihesus. Scri-
 ptum est. quia non in pane
 solo uiuit homo: sed in omni

uerbo dei. Et dixit illum
 diabolus: et ostendit illi omnia
 regna orbis terre in momento
 temporis: et ait illi. Tibi dabo
 potestatem hanc uniuersam:
 et gloriam illorum: quia in tradi-
 ta sunt et cui uolo do illa. Tu
 ergo si adoraueris coram me: erit
 omnia tua. Et respondens Ihesus:
 dixit illi. Scriptum est. dominum
 tuum adorabis: et illi soli
 seruires. Et dixit illum in ierusalem.
 et statuit eum supra pinnacu-
 lum templi: et dixit ei. Si filius
 dei es: mitte te deorsum. Scri-
 ptum est enim quod angelis suis
 mandauit de te: ut conser-
 uent te: et quia in manibus
 tollent te: ne forte offendas
 ad lapidem pedem tuum. Et
 respondens Ihesus ait illi. Dictum
 est. non temptabis dominum deum
 tuum. Et consummata omni
 temptatione diabolus recessit
 ab illo usque ad tempus.
 Et regressus est Ihesus in uirtute
 spiritus in galileam: et fama exiit
 per uniuersam regionem de illo.
 Et ipse docebat in synagogis
 eorum: et magnificabatur ab

omnib; . Et uenit nazareth
ubi erat nutritus . & intrauit
secūm consuetudinē suam die
sabbati in synagogam . & sur-
rexit legere . & traditus est illi
liber isaie pphie . Et ut reuol-
uit librum : inuenit locum
ubi scriptū erat . Sp̄s dñi sup
me . ppter qđ unxit me . euan-
gelizare pauperib; misit me .
sanare contritos corde . predi-
care captiuis remissionem &
ocis uisum . dimittere contra-
ctos in remissionē . predicare
annū dñi acceptum & diem
retributionis . Et cū cōplicauit
ser librum : reddidit ministro .
& sedit . Et omnium in syna-
goga oculi erant intuentes
in eum . Cēpt autem dicere
ad illos . quia hodie impleta
est hec scriptura in auribus
ur̄is . Et om̄s testimoniu illi
dabant . & mirabantur in uer-
bis gr̄e quę p̄debant de ore
ipsius . & dicebant . Nonne hic
est filius ioseph ? Et ait illis .
Vtiq; dixit in hanc similitudi-
nem . Medice cura te ipsum .
Quanta audiui facere in ca-

pharnaum : fac & hic in patria
tua . Ait autē . Amen dico uob̄ .
quia nemo ppha acceptus est
in patria sua . In ueritate dico
uobis : multe uidue erant in
dieb; helie in isrl̄ . quando
clausum est celum annis trib;
& mensibus sex . cum facta ēēt
fames magna in omni terra .
& ad nullam illarū missus est
helias . nisi in sareptam sydo-
nię ad mulierē uiduam . Et
multi leprosi erant in israel
sub heliseo ppha : & nemo eorū
mundatus est nisi naaman
syrius . Et repleti sunt om̄s in
synagoga ista hec audientes .
Et surrexerunt & eiecerunt eū
extra ciuitatē . & duxerūt illū
usq; ad supercilium montis
sup quē ciuitas illorum erat
edificata . ut precipitarent
eum . Ipse autem transiens
p̄ medium illorū ibat . Et de-
scendit in capharnaum galilee .
ibiq; docebat illos sabbatis . Et
stupebant in doctrina ei : quia
in potestate erat sermo eius .
Et in synagoga eorū erat homo
habens demonū immundum .

52
et exclamauit uoce magna di-
cens. Sine. quid nobis et tu ihu
nazarene. Venisti perdere nos.
Sic te qui sis scis dei. Et increpa-
uit illum ihs dicens. Omni-
te scis. et exi ab illo. Et cum pro-
iecisset illum demonium in
medium exiit ab illo. nichilq;
eum nocuit. Et factus est pa-
uor in omnibus. et colloque-
bantur ad inuicem dicentes.
Quid est hoc uerbum. quia in po-
testate et uirtute imperat
immundis spiritibus. et ex-
eunt. Et diuulgabatur fa-
ma de illo in omne locum regi-
Surgens autem ihs. Isonis.
de synagoga. introiit in
domum symonis. Socrus autem
symonis tenebatur magnis
febris. et rogauerunt illum
pro ea. Et stans super illam impe-
rauit febre. et dimisit illam.
Et continuo surgens ministra-
bat illis. Cum sol autem occidis-
set. omnes qui habebant infir-
mos uariis languoribus. duce-
bant illos ad eum. At ille sin-
gulis manus imponens cura-
bat eos. Erant autem demonia

a multis clamantia et dicebant.
Quia tu es filius dei. Et increpans
non sinebat ea loqui. quia sci-
ebant ipsum esse christum. Facta
autem die egressus ibat in deser-
tum locum. et turbe require-
bant eum. et uenerunt usque
ad ipsum. et detinebant illum
ne discederet ab eis. Quibus ille
ait. Quia et aliis ciuitatibus. oportet
me euangelizare regnum dei.
Quia ideo missus sum. Et erat
predicans in synagogis galilee.
Factum est autem. cum turbe ir-
ruerunt ad ihs. ut audirent
uerbum dei. et ipse stabat secus
stagnum genesareth. Et uidit
duas naues stantes secus stagnum.
piscatores autem descenderant
et lauabant retia. Ascendens
autem in unam nauem que erat
symonis. rogauit eum ut a
terra reduceret pusillum. Et
sedens docebat de nauicula
turbas. Ut cessauit autem loqui.
dixit ad symonem. Duce in altum.
et laxate retia tua in capturam.
Et respondens symon dixit illi.
Proceptor. per totam noctem labo-
rantes nichil cepimus. in uerbo

autē tuo laxabo rete. Et cū hoc
fecissent: concluderunt pisciū
multitudinē copiosam. Rūm-
pebatur autē rete eorū. & ammu-
erunt socii qui erant in alia
navi. ut uenirent & adiuua-
rent eos. Et uenerunt & imple-
uerunt ambas nauiculas: ita
ut pene mergerentur. Qd cū
uideret symon petrus: pedit
ad genua iūi dicens. Exi a me:
q̄a homo peccator sum dñe.
Stupor enim circūdederat
eum & om̄s q̄ cum illo erant
in captura piscium quā ope-
rant. Similiter autē iacobum
& iohannē filios zebedei q̄ erant
socii symonis. Et ait ad symonē
iūe. Noli timere. ex hoc iam ho-
mines eris capiens. Et subdu-
xit ad terrā nauib; reliccis om̄ib;
Et factū ē secuti sūt eum.
Et cum est cū ēēt in una ciuitatē.
& ecce uir plenus lepra. & ui-
dens iūm & p̄c̄dēns in faciem
rogauit eum dicens. Dñe si uis
potes me mundare. Et exten-
dens manum tetigit illum
iūe dicens. Volo. mundare.
Et confestim lepra discessit ab

illo. Et ipse p̄cepit illi. ut ne-
mini diceret. Sed tu ade osten-
de te sacerdoti. & offer p̄ emun-
datione tua sicut p̄cepit mo-
yses in testimonium illis. Per-
ambulabat autē magis ser-
mo de illo. & conueniebant
turbe multe. ut audirent &
curarentur ab infirmitatib;
suis. Ipse autem secedebat in
deserto. & orabat. Et factum
est in una dierum. & ipse se-
debat docens. Et erant pha-
risei sedentes & legis doctores
q̄ uenerant ex omni castello
galilee & iude & ierusalem.
& uirtus erat dñi ad sanandū eos.
Et ecce uiri portantes in
lecto hominē qui erat para-
liticus. querebant eum infer-
re & ponere ante eū. Et non
inuenientes qua parte eum
inferrent p̄x turba: ascende-
runt supra tectum & per te-
gulas summiserunt illū cum
lecto in medium ante iūm.
Quorum fidem ut uidit: dixit.
Homo remittuntur t̄ peccata
tua. Et opeperunt cogitare scri-
be & pharisei dicentes. Quis est

hic qui loquitur blasphemias. Quis potest dimittere peccata. nisi solus deus. Ut cognouit autem ihesus cogitationes eorum: respondens dixit ad illos. Quid cogitatis in cordibus uestris. Quid est facilius dicere dimittantur tibi peccata. an dicere surge & ambula. Ut autem sciatis quia filius hominis potestatem habet in terra dimittere peccata: ait paralitico. Ego dico. surge tolle lectum tuum. & uade in domum tuam. Et confestim surgens coram illis tulit in quo iacebat. & abiit in domum suam magnificans dominum. Et stupor apprehendit omnes. & magnificabant dominum. Et repleti sunt timore dicentes. quia uidimus mirabilia hodie. Et post hec exiit & uidit publicanum nomine leui sedentem ad theloneum. & ait illi. Sequere me. Et relictis omnibus surgens secutus est eum. Et fecit ei conuiuium magni leui in domo sua. & erat turba multa publicanorum. &

aliorum qui cum illis erant discumbentes. Et murmura bant pharisei & scribe eorum dicentes ad discipulos eius. Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis. Et respondens ihesus dixit ad illos. Non egent qui sani sunt medico. sed qui male habent. Non ueni uocare iustos. sed peccatores in penitentiam. At illi dixerunt ad eum. Quare discipuli iohannis ieiunant frequenter. & obsecrationes faciunt. similiter & phariseorum. tui autem edunt & bibunt. Quibus ipse ait. Nunquid potestis filios sponsi dum cum illis est sponsus facere ieiunare. Veniente autem dies. & cum ablatu fuerit ab illis sponsus: tunc ieiunabunt in illis diebus. Dicebat autem & similitudinem ad illos. quia nemo commissuram a uestimento nouo mittit in uestimentum uetus. Alioquin. & nouum rumpit & ueteri non conuenit commissura a nouo. Et nemo mittit uinum nouum in utres ueteres. Alioquin rumpet

unum nouum utres. & ipsi
effundetur. & utres peribunt.
Sed unū nouum in utres nouos
mittendum est. & utraq; con
seruantur. Et nemo bibens
uetus. statim uult nouum.

Dicit enim. uetus melius est.

Factū est autē. In sabbato secūdo
p̄mo cū transiret per sata.
uellebant discipuli eius spicas.
& manducabant confricantes
manibus. Quidam autē pha
riseorū dicebant illis. Quid fa
ctis qđ non licet in sabbatis?

Et respondens ih̄c ad eos dixit.

Non hoc legistis qđ fecit dauid
cum esuriret ipse & q̄ cum eo
erant. qm̄ intrauit in domū
dei & panes p̄positionis sum
psit & manducauit. & dedit
iis qui cum ipso erant. q̄s non
licet manducare nisi tantū
sacerdotibus? Et dicebat illis.
quia dñs est fili' hominis etiā

Factū est autē. In sabbato
& in alio sabbato ut intrauit
in synagogam & doceret. & e
rat ibi homo. & manus ei de
xtera erat arida. Obseruabant
autē scribæ & pharisei si in sab

bato curaret. ut inuenirent
unde accusarent eū. Ipse ū
sciebat cogitationes eorum.
& ait homini qui habebat
manū aridam. Surge. & sta
in medium. Et surgens stetit.

Ait autē ad illos ih̄c. Interrogo
uos si licet sabbatis bene a
gere an male. animam suā
saluam facere an perdere.

Et circumspectis omnib; dixit
homini. Extende manū tuā.

Et extendit. Et restituta est
manus ei. Ipsi autē repleti fū
insipientia. & colloquebant
ad inuicē. quidnam facerent
de ih̄c. Factum est autē. In illis
dieb; exiit in montē orare. &
erat pernoctans in oratione
dei. Et cū dies factus ēēt: uoca
uit discipulos suos & elegit du
odecim ex ipsis. quos & ap̄los
nominauit. Symonē quem
cognominauit petrum. &
Andream fr̄m eius. iacobū
& iohannē. phylippum &
bartholomeum. thomam &
matheum. iacobum alpher.
& symonē qui uocabatur
zelotes. iudam iacobi. & iu

dam scarioth qui fuit p̄dicator.
Et descendens cum illis stetit
in loco campestris. & turba di-
scriptorum eius. & multitudo
copiosa plebis ab omni iudea
& ierusalem. & iordanis &
tyri & sydonis. qui uenerant
ut audirent eum: & sanaren-
tur a languoribus suis. & q̄
uexabantur a spiritibus im-
mundis: curabantur. Et omnis
turba querebat eum tangere:
quia uirtus de illo exibat &
sanabat omnes. Et ipse eleuatis
oculis in discipulos suos dice-
bat. Beati pauperes: quia
uirum est regnum dei. Beati
q̄ nunc esuritis: quia satura-
bimini. Beati q̄ nunc fletis:
q̄a ridebitis. Beati eritis cum
uos oderunt homines. & cum
separauerint uos. & exprobra-
uerint. & execrunt nomen
uirum tanquam malum: propter fi-
lium hominis. Gaudete in illa
die & exultate. Ecce enim mer-
ces ustra multa est in celo. Secundum
hec enim faciebant prophetis pa-
tres eorum. Verumtamen uos
dimitteb: q̄a habetis consola-

trationem uiram. Hec uobis qui
saturati estis. quia esurietis.
Hec uobis qui rideat nunc. q̄a
lugerebitis & flebitis. Hec uobis
cum benedixerint uobis omnes
homines. Secundum hec faciebant
pseudo prophetis patres eorum.
Sed uobis dico. qui auditis. Di-
ligite inimicos uos. bene-
facite illis qui oderunt uos.
Benedicite maledicentibus uobis.
orate per calumniantibus uos.
Et q̄ te percutit in maxillam:
prebe ei & alteram. Et ab eo q̄
auferit tibi uestimentum: etiam
tunicam noli prohibere. Omni
autem petenti te tribue. & qui
auferit que tua sunt ne repe-
tas. Et prout uultis ut faciant
uobis homines: & uos facite
illis similiter. Et si diligatis
eos q̄ uos diligunt. que uobis
est gratia. Nam & peccatores
diligentes se diligunt. Et si
bene feceritis illis qui uobis bene
faciunt. que uobis est gratia. siq̄
dem & peccatores hoc faciunt.
Et si mutuum dederitis illis a
quibus speratis recipere. que gratia
est uobis: Nam & peccatores

peccatoribus generantur. ut
recipiant equalia. Verumta-
men diligite inimicos uiros.
& benefacite & mutuū date
nichil inde sperantes. & erit
merces ur̃a multa. & eritis fi-
lii altissimi. quia ipse beni-
gnus est sup̃ ingratos & ma-
los. Estote ergo misericordes
sicut & pater ur̃ misericors
est. Nolite iudicare. & non
iudicabimini. Nolite conde-
mnare. & non condemnabi-
mini. Dimittite. & dimitte-
mini. Date. & dabitur uobis.
Mensurā bonam & confertā &
coagitatā & supereffluentē
dabunt in sinum ur̃m. Eadē
q̃ppe mensura qua mensi fu-
eritis: remeietur uobis. Dice-
bat autē illis & similitudinē.
Nunquid potest cecus cecum du-
cere? Nonne ambo in foveam
cadunt? Non est discipulus sup̃
magistrum. Perfectus autē
omnis erit. si sit sicut magi-
ster ei. Quid autē uidēs festu-
cam in oculo fr̃is tui. trabē
autē quē in oculo tuo est non
consideras? Et qm̃ potes dice-

re fr̃i tuo. frater sine cicam
festucā de oculo tuo. ipse in
oculo tuo trabem non uidens?
Hypochrita ecce p̃mū trabē
de oculo tuo. & tunc perspi-
cies ut educaas festucam de
oculo fr̃is tui. Non est enim
arbor bona quē facit fructus
malos. neq; arbor mala faci-
ens fructū bonū. Vnaqueq;
enim arbor de fructu suo co-
gnosceretur. Neq; enim de spi-
nis colligunt ficus. neq; de
rubo uindemiunt uuam.
Bonus homo de bono thesauro
cordis sui p̃fert bonū. & ma-
lus homo de malo thesauro
p̃fert malum. Ex abundan-
tia enim cordis os loquitur.
Quid autē uocatis me dñe dñe.
& non facitis quē dico? Om̃s
q̃ uenit ad me & audit sermo-
nes meos & facit eos: osten-
dam uobis cui similis sit. Si-
milis est homini edificanti
domū. qui fodit malum. &
posuit fundamenta supra
petrā. Inundatione autem
facta illisum est flumen domus
illi. & non potuit eā mouere.

56
Fundata enim erat sup^a petra.
Qui autē audit & non facit.
similis est homini edifican-
ti domū suā supra petram
sine fundamento. Inquam
illisus est fluvius. & continuo
cecidit. & facta est ruina do-
mus illius magna. Cū autē
impleisset omnia uerba sua in
aures plebis: intrauit caphar-
naum. Centurionis autem
cūdam seruus malehabens
erat mortuus. q̄ illi erat
preciosus. Et cū audisset de
ihs: misit ad eū seniores iude-
orū. rogans eū. ut ueniret
& saluaret seruum ei. At illi
cū uenissent ad ihs: rogabant
eū solliciti dicentes ei. quia
dignus est ut hoc illi prestes.
Diligite enim gentē nrām. &
synagogā ipse edificauit nob.
Ihs autē ibat cum illis. Et cū
iam non longe rēt a domo:
misit ad eū centurio amicos
dicens. Dñe. noli uexari. non
enī dignus sum ut sub tectū
meū intres. Propt̄ qd̄ & mei-
psum non sum dignū arbi-
tratus ut uenire ad te. sed

die uerbo & sanabit^r puer m̄s.
Nam & ego homo sum sub pote-
state constitutus. habens sub
me milites. Et dico huic uade
& uadit. & alio ueni & uenit.
& seruo meo fac hoc & facit.
Quo audito ihs miratus est.
& conuersus sequentibus se-
curbis dixit. Amen dico uob:
nec in isrl̄ tantam fidem in-
ueni. Et reuersi qui missi fu-
erant domum: inuenerunt
seruum q̄ languerat sanum.
Et factum est. deinceps ibat in
ciuitatē quę uocatur naum.
& ibant cum illo discipuli ei
& turba copiosa. Cum autē
appropinquaret porte ciui-
tatis: ecce defunctus efferebat^r
filius unicus matris sue. Et
hec uidua erat. & turba ciui-
tatis multa cū illa. Quā cū
uidisset dñs: misec̄dia mot⁹
sup^a illam. dixit illi. Noli flere.
Et accessit. & tetigit loculum.
Ii autē qui portabant: steterūt.
Et ait. Adulescens ē dico. surge.
Et resedit qui erat mortuus.
& cepit loqui. & dedit illum
matri sue. Accepit autē om̄s

timor & magnificabant dñm
dicentes. quia ppha magnus
surrexit in nobis. & quia dñs
uiscitauit plebem suam. Et
exit hic sermo in uniuersam
iudeam de eo & omne circa
regionem. Et nunciauerunt
iohanni discipuli ei de omnib;
his. Et conuocauit duos de
discipulis suis iohannes. & mi
sit ad iñm dicens. Tu es qui
uenturus es. an alium expe
ctamus? Cui autē uenissent
ad eum iñi. dixerunt. Ioh̃s
baptista misit nos ad te di
cens. Tu es q̃ uenturus es. an
alium expectamus? In ipsa
hora curauit multos a lan
guorib; & plagis & spiritib;
malis. & oculis multis dona
uit uisum. Et respondens di
xit illis. Cunctes renunciate
iohanni que uidistis & audi
stis. quia cxi uident. claudi
ambulant. leprosi mundant.
surdi audiunt. mortui resur
gunt. paupes euanglizant.
Et beatus est. q̃cumq; non fue
rit scandalizatus in me. Et
cū discessissent nunci ioh̃s:

cepit dicere de iohanne ad tur
bas. Quid existis in desertum
uidere? Harundine uento
moueri? Sed quid existis ui
dere? Homine mollibus ue
stimentis indutu? Ecce q̃ in
ueste preciosa sunt & indeli
cui: in domibus regum sunt.
Sed quid existis uidere? Ppham?
Vtiq; dico uobis. & plus quam
ppham. Hic est de q̃ scriptum
est. Ecce mitto anglm̃ meum
ante faciem tuam. q̃ prepara
bit uiam tuā ante te. Dico
enim uobis. maior inter na
tos mulier. um ppha ioh̃e
baptista nemo est. Qui autē
minor est in regno dei: maior
est illo. Et omnis popl̃s audi
ens & publicani iustificauē
t dñm. baptizati baptismo
iohannis. Pharisei autem &
legisperiti consilium dei spre
uerunt in semetipsos non
baptizati ab eo. Cui g̃ similes
dicā homines generationis
hui. & cui similes sūt? Similes
sūt pueris sedentibus in foro.
& loquentib; ad inuicē & di
centib;. Cautauimus uobis

57
tibus. & non saltastis. La-
mentauimus. & non plora-
stis. Venit enim ioh̄s bap̄ti-
sta neq; manducans panem
neq; bibens uinum. & diei-
tis. demonium habet. Ve-
nit filius hominis mandu-
cans & bibens. & dieitis. Ecce
homo deuorator & bibens
uinu. amicus publicanorū
& peccatorū. Et iustificata
est sapientia ab omib; filiis suis.

Rogabat autem illum
quidam de phariseis. ut
manducaret cū illo. Et in-
gressus domum pharisei
discubuit. Et ecce mulier
que erat in ciuitate peccatrix.
ut cognouit qđ accubisset
in domo pharisei: attulit
alabastrum unguenti. &
stans retro secus pedes eius.
lacrims expt̄ rigare pedes
ei. & capillis capitis sui ter-
gebat. & osculabatur pedes
eius. & unguento ungue-
bat. Videns autē phariseus
qđ uocauerat eum: ait int̄ra
se dicens. Hic si eēt p̄pha:
sciret utiq; que & qualis eēt

mulier que tangit eum. quia
peccatrix est. Et respondens
īh̄c dixit ad illum. Symon:
habeo t̄ aliquid dicere. At
ille ait. Magister dic. Duo
debtores erant cuidam fe-
neratori. Vnus debebat de-
narios quingentos. & alius
quingenta. Non habentib;
illis unde redderent: dona-
uit utrisq;. Quis qđ eū plus
diligit? Respondens symon
dixit. Estimo: quia is cui
plus donauit. At ille dixit ei.
Recte iudicasti. Et conuersus
ad mulierem: dixit symoni.
Vides hanc mulierē? Intrauit
in domū tuam. aquam pedi-
b; meis non dedisti. hec autē
lacrims rigauit pedes meos.
& capillis suis ter sit. Osculū
m̄ non dedisti. hec autē ex qđ
intrauit non osculauit oscu-
lari pedes meos. Oleo caput
meum non unxisti: hec au-
tē unguento unxit pedes
meos. Propter qđ dico tibi:
remittuntur ei peccata
multa. qm̄ dilexit multū.
Cui autē minus dimittitur?

Et responde dicit.

minus diligit. Dixit autē
ad illā mē. Remittunt tibi
peccata. Et exierunt q̄ simul
accumbebant dicere intra se.
Quis est hic q̄ etiam peccata di-
mittit? Dixit autē ad muli-
erē. Fides tua te saluam fecit.
uade in pace. Et factum est
deinceps. & ipse iter faciebat
p̄ ciuitatē & castellum pre-
dicans & euangelizans regnū
dei. Et duodecim cum illo.
& mulieres aliquę que erant
curate ab spiritib; malignis
& infirmitatib; . Maria que
uocatur magdalene. de q̄
septē demonia exierant. &
iohanna uxor eius p̄cura-
toris herodis. & susanna &
alię multe que ministrabant
ei de facultatib; suis. Cū autē
turba plurima conueniret
& de ciuitatib; p̄perarent
ad eū. dixit per similitudi-
nē. Exiit q̄ seminat semina-
re semen suum. Et dū semi-
nat. aliud occidit secus uia
& conculcatum est. & uolu-
cres celi comederunt illud.
Et aliud occidit supra petra.

& natum aruit q̄ n̄ habebat
humorē. Et aliud occidit int̄
spinas. & simul exorte spine
suffocauerunt illud. Et aliud
occidit in terrā bonā. & ortū
fecit fructū centuplū. Hęc
dicens clamabat. Qui habet
aures audiendi. audiat. In-
terrogabant autē eū discipuli
eius. que sūt hęc parabola.
Quib; ipse dixit. Vobis datū
est nosse mysterium regni
dei. ceteris autē in parabolis.
ut uidentes non uideant.
& audientes non intelligant.
Et autē hęc parabola. Semen
est uerbum dei. Qui autē se-
cus uiam. n̄ sunt q̄ audiunt.
Deinde uenit diabolus & tollit
uerbum de corde eorum. ne
credentes salui fiant. Item
q̄ supra petram. q̄ cū audie-
runt cū gaudio suscipiunt
uerbum. Et hi radices non
habent. quia ad tempus
credunt. & in tempore tem-
ptationis recedunt. Qd̄ autē
in spinis occidit. hi sunt q̄
audierunt. & a sollicitudinib;
& diuitiis & uoluptatib;

urte euntes suffocantur &
non referunt fructum. Qd
autē in bonam terram: hi
sunt q̄ in corde bono & opti-
mo audientes uerbum reti-
nent. & fructum afferunt
in patientia. Nemo autem
lucernam accendens. opte-
cam uase aut subtus lectū
ponit. sed sup candelabrū
ponit. ut intrantes lumen
uideant. Non enim est occul-
tū qd non manifestetur. nec
absconditū qd non cognosca-
tur. & in palam ueniat. Hi
dete ḡ. quomodo auditis.
Qui enim habet. dabitur illi.
Et q̄cūq; non habet. etiam
qd putat se habere. auferet
ab illo. Venerunt autem ad
illū mater & fr̄s eius. & non
poterant adire ad eum pro-
pterea. & nunciatum est illi.
Mater tua & fr̄s tui stant foris.
uolentes te uidere. Qui respon-
dens dixit ad eos. Mater mea
& fr̄s mei. n̄ sunt qui uerbū
dei audiunt & faciunt. Fa-
ctū est autē in una dierum.
& ipse ascendit in nauiculā

& discipuli ei. Et ait ad illos.
Transfretemus trans stagnū.
Et ascenderunt. Nauigantib;
autē illis: obdormiunt. Et de-
scendit pecella uenti in sta-
gnū. & complebatur flu-
ctibus & periclitabantur.
Accedentes autē suscitauerūt
eū dicentes. Preceptor. p̄m̄.
At ille surgens increpauit
uentū & tempestatē aque.
& cessauit. & facta est tranq̄-
litas. Dixit autē illis. Ibi est
fides ur̄a. Qui timentes.
mirati sunt dicentes ad in-
uicē. Quis putas hic est. q̄a
& uentis imperat & mari.
& obediunt ei. Enauigane-
runt autē ad regionem ge-
rasenorum quē est contra
galileam. Et cum egressus
ēet ad terram: occurrit illi
uir q̄dam q̄ habebat demo-
num iam temporib; multis.
& uestimento non induebat.
neq; in domo manebat sed
in monumentis. Istit uidit
ihs̄ prociuit ante illum. &
exclamans uoce magna dixit.
Quid in & t̄ est ihs̄ fili dei altis

simi: Obsecro te. ne me tor-
queas. Precipiebat enim spiri-
tui immundo. ut exiret ab
homine. Multis enim tempo-
rib; arripiebat illum. & vin-
ciebatur catenis & compedib;
custoditus. & ruptis uinculis
agebatur ad demonio in deser-
to. Interrogauit autē illum
ihc dicens. Qd tibi nomen est?
At ille dixit. Legio. Quia intra-
uerunt demonia multa in
eū. Et rogabant illum. ne
imparet illis. ut in abyssum
irent. Erat ibi grex porcorū.
multorū pascendum in mon-
te. & rogabant eum ut per-
mitteret illis in illos ingredi.
& p̄misit illis. Exierunt ḡ
demonia ab homine. & in-
truerunt in porcos. Et impetu
abijt grex per precepti in sta-
gnum. & suffocatus est. Qd
ut uiderunt factū qui pasce-
bant fugerunt. & nunciaue-
runt in ciuitatē & in uillas.
Exierunt autē uidere qd fa-
ctū est. & uenerunt ad ihs.
Et inuenerūt hominē sedentē
a quo demonia exierant ue-

stitum ac sana mente ad pe-
des eius. & timuerunt. Nun-
ciauerunt autē illis & qui
uiderant qm̄ sanus factus
ēēt a legione. Et rogauerunt
illū omnis multitudo regi-
onis gerasenorū ut discede-
ret ab ipsis. q̄a timore ma-
gno tenebantur. Ipse autē
ascendens nauim reuersus
est. & rogabat illum uir aq̄
demonia exierant. ut cū eo
ēēt. Dimisit autē eum ihc di-
cens. Redi domū tuā. & nar-
ra quanta t̄ fecit ihc. Et abiit
p̄ uniuersam ciuitatē. p̄di-
cans quanta fecisset illi ihc.
Factum est autē. cū redisset ihc:
excepit illum turba. erant
enim om̄s expectantes illū.
Et ecce uenit uir cui nomen
iairus. & ipse princeps sy-
nagogę erat. Et cecidit ad pedes
ihs. rogans eum ut intraret
in domū ei. q̄a filia unica erat
illi fere annorū duodecim.
& hęc moriebatur. Et conti-
git dum iret: a turbis cōp-
mebatur. Et mulier quedā
erat in fluxu sanguinis ab

annis duodecim que in medi-
cos erogauerat omnem sub-
stantiam suā. nec ab ullo po-
tuit curari. Accessit retro
& tetigit fimbriam uestimen-
ti eius. & confestim stetit flu-
xus sanguinis eius. Et ait ihc.
Quis me tetigit? Negantibus
autē omnibus: dixit petrus
& q̄cū illo erant. Preceptor.
turbe te comprimunt & affli-
gunt. & dicis q̄s me teti-
git? Et dixit ihc. Tetigit me
aliquis. Nam & ego noui uir-
tutem de me exisse. Videns
autē mulier quia non latuit.
tremens uenit & prociudit an-
te pedes eius. & ob quā causā
tetigerit eum indicauit corā
omni poplō. & quēadmodū
confestim sanata sit. At ipse
dixit illi. Filia. fides tua te
saluam fecit. uade in pace.
Adhuc illo loquente: uenit q̄-
dam ad principem synagoge
dicens ei. Quia mortua est fi-
lia tua: noli uexare illū. Ihc
autem audito hoc uerbo: re-
spondit patri puellę. Noli
timere. crede tantū & salua

erit. Et cum uenisset ad domū:
non permisit intrare secū quen-
quam. nisi petrū & iacobum
& iohannē. & patrē & matrē
puellę. Flebant autē omnes
& plangebant illam. At ille
dixit. Nolite flere. non est enī
mortua puella. sed dormit.
Et deridebant eum. scientes
q̄a mortua ēēt. Ipse autē te-
nens manū eius clamauit
dicens. Puella. t̄ dico. surge.
Et reuersus est sp̄s ei. & surre-
xit continuo. Et iussit illi
dari manducare. & stupuerūt
parentes ei. Quib; precepte
ne alicui dicerent qd factū
erat. Conuocatis autē duo-
decim ap̄lis. dedit illis uir-
tutem & potestatem super
omnia demonia. & ut lan-
guiores curarent. Et misit
illos predicare regnum dei.
& sanare infirmos. Et ait ad
illos. Nichil tuleritis in uia.
neq; uirgam. neq; peram.
neq; panem. neq; pecuniam.
neq; duas tunicas habeatis.
Et in quancunq; domum in-
traueritis: ibi manete. & inde

ne exeat. Et quicumque non
repperunt uos: exeuntes
de ciuitate illa. etiam pul
uerem pedum uestrorum exente
in testimonium supra illos.
Egressi autem circuibant per
castella euangelizantes & ci
uitates ubique. Audiuunt autem
herodes tetrarcha omnia
que fiebant ab eo. & hesita
bat eo quod dicebatur a quibus
dam quia iohannis surrexit a mor
tuis. a quibusdam uero quia
helias apparuit. ab aliis au
tem quia propheta unus de an
tiquis surrexit. Et ait hero
des. Iohannem ego decolla
ui. Quis iste est autem. de quo
audio ego talia? Et quere
bat uidere eum. Et reuersi
apostoli narrauerunt illi quicun
que fecerunt. Et assumptis
illis secessit seorsum in locum
desertum. qui est bethsaida.
Quod cum cognouissent turbe:
secute sunt illum. & excepere
illos. & loquebatur illis de re
gno dei. & eos qui cura indige
bant sanabat. Dies autem ce
perat declinare. & accedentes

duodecim dixerunt ei. Di
mitte turbas. ut euntes in
castella uillasque que circa sunt
diuertant & inueniant escas.
quia hic in loco deserto sumus.
At autem ad illos. Vos date illis
manducare. At illi dixerunt.
Non sunt nobis plus quam quinq;
panes & duo pisces. nisi for
te nos edamus & edamus in
omnem hanc turbam escas.
Et ait enim fere unum quinq; mi
lia. At autem ad discipulos suos.
Facite illos discumbere per con
uiuia quinquagenos. Et ita
fecerunt. Et discubuerunt omnes.
Acceptis autem quinq; panibus
& duobus piscibus. respexit
in celum & benedixit illis &
fregit & distribuit discipulis
suis. ut ponerent ante tur
bas. Et manducauerunt
omnes & saturati sunt. & sub
latum est quod superfluum illis
fragmentorum copiam duo
decim. Et factum est. cum
solus esset orans. erant cum illo
& discipuli eius. Et interrogauit
illos dicens. Que me dicunt
esse turbe? At illi responderunt

& dixerunt. Iohannē bapti-
stam. alii autem heliam.
alii autē quia ppha unus
de p̄moribus surrexit. Dixit
autē illis. Hos autē quē me
cē dictis. Respondens sy-
mon petrus dixit. xpm dei.
At ille increpans eos. p̄cepit
ne cui dicerent hoc dicens
q̄a oportet filium hominis
multa pati. & reprobari a
senioribus & principib; sa-
cerdotum & scribis. & occi-
di. & tertia die resurgere.
Dicebat autē ad om̄s. Siquis
uult post me uenire: abne-
get semetipsum. & tollat
crucem suam cotidie & se-
quatur me. Qui enim uolu-
erit animā suā saluam
facere: p̄det eam. Nam qui
p̄diderit animā suā p̄pter
me: saluam faciet illam.
Q̄d enim p̄ficiat homo si lucre-
tur uniuersum mundum.
se autē ipsum p̄dat. & detri-
mentū suū faciat. Nam q̄
me erubuerit & meos ser-
mones: hunc filius homi-
nis erubescet cū uenerit in

maiestate sua & patris & scōꝝ
anglōrum. Dico autē uobis.
uere sunt aliqui hic stantes.
q̄ non gustabunt mortem
donec uideant regnum dei.
Factum est autē post hec uer-
ba fere dies octo. & assumpsit
petrū & iohannē & iacobū.
& ascendit in montē ut ora-
ret. Et facta est dum oraret
species uultus ei altera. & ue-
stitus ei albus resurgens. & ec-
ce duo uiri loquebantur cū
illo. Erant autē moyses & he-
lias uisi in maiestate. & dice-
bant excessum ei quē cōple-
turus erat in ierusalem. Pe-
trus uero & qui cū illo erant
grauati somno & euigilan-
tes uiderunt maiestatem ei.
& duos uiros q̄ stabant cū illo.
Et factum est. dum discederent
ab illo: ait petrus ad ioh̄. P̄-
ceptor bonum est nos hic eē.
& faciamus tria tabernacula.
unū t̄ & unum moysi. & u-
num helie. nesciens q̄d dice-
ret. Hec autē illo loquente:
facta est nubes & obumbra-
uit eos & timuerūt. Intrantib;

illis nubem uox facta est de
nube dicens. Hic est filius
m^{is} dilectus. ipsum audite.
Et dū fieret uox: inuenit^r est
i^hē solus. & ipsi tacuerunt.
& nemini dixerunt in illis
dieb; q^uia ex i^{is} que uideant.

Actum est autē in
sequenti die. descendentib;
illis de monte. occurrit illis
turba multa. Et ecce uir de
turba exclamauit dicens.
Magister obsecro te respice in
filium meū. quia unicus est
mⁱ. & ecce sp^s apprehendit
illum. & subito clamat &
elidit & dissipat eū cū spū
ma. & uir discedit dilamans
eum. Et rogauit discipulos
tuos ut eicerent illum. & n^{on}
potuerunt. Respondens au
tem i^hē dixit. O generatio
infidelis & peruersa. usq; q^u
ero ap^d uos & patior uos.
Adduc huc filium tuū. Et cū
accederet: elisit illū demoni
um & dissipauit. Et incre
pauit i^hē spūm immundū.
& sanauit puerū. & reddidit
illū patri eius. Stupebant

autē omⁿes in magnitudine
dei. Omnibusq; mirantib;
in omnib; que faciebat: dix^{it}
ad discipulos suos. Ponite uos
sermone^s istos in cordibus
u^{ost}ris. Filius enim hominis
futurū est ut tradatur in
manus hominū. At illi igno
rabant uerbum istud. & e
rat uelatū ante eos ut non
sentirent illud. & timebant
interrogare eū de hoc uerbo.
Inter autē cogitatio in eos.
quis eorum maior e^{ss}et. At i^hē
uidens cogitationes cordis
eorum: apprehendens pue
rum statuit eum secus se &
ait illis. Quicumq; suscepit
puerū istum in nomine meo:
me recipit. Et q^ucunq; me re
ceperit: recipit eū q^u me mi
sit. Nam q^u minor est inter
omⁿes uos: hic maior est. Re
spondens autē iohannes dix^{it}.
Preceptor uidimus quendam
in nomine tuo eicientē de
monia. & prohibuimus eum.
q^ua non sequitur nobiscum.
Et ait ad illum i^hē. Nolite p
hibere. Qui enī non est ad

uersum uos: pro uobis est.
Factum est autē. dum cōple-
rentur dies assumptionis
eius: & ipse faciem suā fir-
mauit ut uideret in ierusalē.
& misit nuncios ante con-
spectū suum. Et euntes in-
trauerunt in ciuitatem
samaritanorū ut parerent
illi. & non receperunt eū:
q̄a facies eius erat euntis
ierusalem. Cum uidissent
autē discipuli eius iacobus
& iohannes dixerunt. Dñe.
uis dicimus ut ignis descen-
dat de celo & consumat illos
sicut helias fecit. Et conuer-
sus increpauit illos dicens.
Nescitis cuius sp̄s estis. filius
hominis non uenit animas
p̄dere sed saluare. Et abiit
in aliud castellum. Factum
est autē. ambulantib; illis
in uia: dixit q̄dam ad ih̄m.
Sequar te quocunq; ieris. Et
ait illi ih̄c. Vulpes foueas
habent & uolucres oeli in-
dos. filius autem hominis
non habet ubi caput recli-
net. Ait autem ad alterū.

Sequere me. Ille autē dixit.
Dñe. permitte me p̄mū ire
& sepelire patre meū. Dixitq;
ei ih̄c. Sine. ut mortui sepe-
liant mortuos suos. Tu autē
uade & annuncia regnū dei.
Et ait alter. Sequar te dñe.
sed p̄mum p̄mitte m̄ renun-
ciare uis q̄ domi sunt. Ait
ad illum ih̄c. Nemo mittens
manū suā in aratrum & aspici-
ens retro. aptus est regno dei.

Post hæc autem desi-
gnauit dominus & alios se-
ptuaginta duos. & misit
illos binos ante faciem suā
in omnē ciuitatē & locū q̄
erat ipse uenturus. & dice-
bat illis. Messis q̄dē multa.
operari autē pauci. Roga-
te q̄ dñm messis. ut mittat
oparios in messem suā. Itē.
Ecce ego mitto uos. sicut agnos
inter lupos. Nolite q̄ porta-
re sacculum. neq; peram. neq;
calciamenta. & neminē per-
uiam salutaueritis. In quan-
cunq; domū intraueritis: p̄-
mū dicite. pax huic domui.
Et si ibi fuerit filius pacis: re-

quiescet super illā pax ur̄a.
Sin autē: ad uos reuertetur.
In eadem autē domo manete:
edentes & bibentes que apud
illos sunt. Dignus est enim
operarius mercede sua. Noli-
te transire de domo in domū.
Et in quancūq; ciuitatem
intraueritis & susceperint
uos: manducate que appo-
nuntur uobis. & curate infir-
mos q̄ in illa sunt. & dicite
illis. Appropinquate in uos
regnum dei. In quancūq;
ciuitatē intraueritis & non
susceperint uos: exiuntes in
plateis eius dicite. etiā pul-
uerē qui adhaeret nobis de ci-
uitate ur̄a extergimus in uos.
Tamen hoc scitote. q̄a appro-
pinquate regnū dei. Dico
autem uobis: quia sodomis
in die illa remissius erit. quā
illi ciuitati. Ve t̄ chorozain.
ue t̄ bechsaida. quia si in ty-
ro & sydone factę fuissent
uirtutes que in uobis factę
sunt: olim in cilicio & cinere
sedentes peniterent. Verum-
tamen tyro & sydoni remis-

sus erit in iudicio. quā uob.
Et tu capbarnaum usq; ad
celum exaltata. usq; ad in-
fernum demergeris. Qui uos
audit: me audit. Et q̄ uos
spernit: me spernit. Q̄ autē
me spernit: spernit eum q̄
me misit. Reuersi sunt au-
tē septuaginta duo cū gau-
dio dicentes. Dñe. etiam
demonia subiciuntur nob̄
in nomine tuo. Et ait illis.
Videbam sathanan sicut ful-
gur de celo cadentem. Cœ-
dedi uobis potestātē calcan-
di supra serpentes & scorpi-
ones. & supra omnē uirtutē
inimici. & nichil uob̄ nocebit.
Verumtamen in hoc nolite gau-
dere: q̄a sp̄s uobis subiciunt.
Gaudete autē qd̄ nomina ur̄a
scripta sunt in celis. In ipsa
hora exultate sp̄u s̄cō & dix̄.
Confiteor t̄ pater dñe celi &
terre. qd̄ abscondisti hęc a sa-
pientib; & prudentibus. &
reuelasti ea paruulis. Et t̄
pater. quia sic placuit an-
te te. Omnia in tradita sunt
a patre meo. & nemo scit q̄

sit filius nisi pater. & q̄ sit
 pater nisi filius. & cui uolu-
 erit filius reuelare. Et con-
 uersus ad discipulos suos dixit.
Beati oculi qui uident que
 uidetis. Dico enim uobis.
 qđ multi pph̄e & reges uo-
 luerunt uidere que uos ui-
 detis & non uiderunt. & au-
 dire que auditis & non au-
 dierunt. Et ecce quidā p̄p̄t̄
 surrexit: temptans illum
 & dicens. Magister. qđ faci-
 endo uitā eternam posside-
 bo? At ille dixit ad eum. In
 lege qđ scriptum est: Qm̄
 legis? Ille respondens dixit.
Diliges dñm dñm tuū ex toto
 corde tuo. & ex tota anima
 tua. & ex omnib; uirib; tuis.
 & ex omni mente tua. &
 pximū tuū sicut teipsum.
Dixitq; illi. Recte respondisti;
 hoc fac & uiues. Ille autem
 uolens iustificare seipsum:
 dixit ad iñm. Et q̄s est m̄s
 pximus? Suspiciens autē
 iñe dixit. Homo quidam de-
 scendebat ab ierusalem in
 iericho: & incidit in latrones.

Qui etiam despoliauerūt eum.
 & plagis impositis abierunt
 semiuivo relicto. Accidit
 autē ut sacerdos quidā de-
 scenderet eadem uia: & uiso
 illo preteruit. Similiter
 & leuita cum eēt secus locū
 & uideret eum: p̄transiit.
Samaritanus autem quidam
 iter faciens uenit secus eum:
 & uidens eum misericordia mot⁹
 est. Et approprians alligauit
 uulnera ei. infundens oleū
 & uinū. Et imponens in ui-
 mentū suū dixit in stabulū.
 & curā ei egit. Et altera die
 protulit duos denarios. & de-
 dit stabulario & ait. Curā
 illius habe. & qđcūq; sup̄
 erogaueris. ego cum rediero
 reddam t̄. Quis horū trium
 uidetur t̄ pximus fuisse illi
 q̄ incidit in latrones? At ille
 dixit. Q̄ fecit misericordiam illū.
 Et ait illi iñe. Vade & tu fac similē;
 factum est autem.
Eum uenit. & ipse intrauit
 in quiddam castellum. & mu-
 lier quēdā martha nomine
 excepit illū in domū suam.

Et huic erat soror nomine
maria. Que etiam sedens
secus pedes dñi: audiebat
uerbum illius. Martha au-
tē satagebat circa frequens
ministerium. Que stetit &
ait. Domine. non est t̄ cure
qd̄ soror mea reliquit me
solam ministrare? Dic g̃
illi ut me adiuuet. Et re-
spondens dixit illi dñs. Mar-
tha martha sollicita es: &
turbaris erga plurima. Por-
ro unū est necessarium. Ma-
ria optimā partē elegit. que
non auferetur ab ea.

Et factū est cū ēēt in loco qdā
orant. ut cessauit. dixit unus
ex discipulis eius ad eū. Dñe.
doce nos orare. sicut & ioh̄s
docuit discipulos suos. Et ait
illis. Cum oratis dicite. Pat̄.
sanctificetur nomen tuum.
Adueniat regnū tuum. Fiat
uoluntas tua sicut in celo
& in terra. Panē nr̄m coti-
dianū da nobis hodie. & di-
mitte nobis debita nr̄a. si
qdē & ipsi dimittimus om̄i
debent nobis. Et ne nos in

ducas in temptationem.
Et ait ad illos. Quis ur̄m ha-
bebit amicum. & ibit ad illū
media nocte & dicet illi.
amice. cōmoda m̄ tres pa-
nes. qm̄ amicus m̄s uenit
de uia ad me. & non habeo
qd̄ ponam ante illū. & ille
deintus respondens dicat.
noli m̄ molestus ēē. iam
ostium clausum est. & pu-
eri mei mecum sunt in cubili.
non possum surgere & da-
re t̄. Et ille si perseveraue-
rit pulsans: dico uobis.
& si non dabit illi surgens
eo qd̄ amicus eius sit: p̄pt̄
improbritatē tamen eius sur-
get. & dabit illi q̄c̄q̄t habet
necessarios. Et ego uobis dico.
Petite. & dabitur uob̄. Queri-
te. & inuenietis. Pulsate. &
aperietur uob̄. Omnis enī
qui petit accipit. & q̄ querit
inuenit. & pulsanti ap̄iet.
Quis autē ex uobis patrem pe-
tit panem? Nunqd̄ lapidē
dabit illi? Aut pisce? Nun-
qd̄ p̄ pisce serpente dabit illi?
Aut si petierit ouem: nunqd̄

porriget illi scorpionē:

Si & uos cum sitis mali. nostis bona data dare filiis uiris: quanto magis pater uir de celo dabit spm bonū petentibus se. Et erat eiciens demonium. & illud erat mutū. Et cū eiecisset demoniū locutus est mutus: & admirati sunt turbe. Quidam autē ex eis dixerunt. In beelzebub pncipe demoniorum eicit demonia. Et alii temptantes. signum de celo querebant ab eo. Ipse autē ut uidit cogitationes eorū: dixit eis. Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur. & domus supra domū cadet. Si autē & sathanas in seipsum diuisus est. quomodo stabit regnū eius. q̄a dictis in beelzebub eicere me demonia. Si autē ego in beelzebub eicio demonia. filii uiri in q̄ eiciunt: Ideo ipsi iudices uiri erunt. Porro si in digito dei eicio demonia: pfecto puenit in uos regnum dei. Cū fortis armatus custodit

atrium suum: in pace sunt ea quę possidet. Si autē fortior illo superueniens uicerit eum: uniuersa arma ei aufert in quib; confidebat. & spolia eius distribuet. Qui non est mecum: aduersū me est. Et q̄ non colligit mecum: dispergit. Cū immundus sps exierit de homine: pambulat per loca iniqua querens requiem. & non inueniens dicit. Reuertar in domū meā unde exiui. Et cū uenerit: inuenit scopis mundatā. Et tunc uadit & assumit septem alios sps nequiores se: & ingressi habitant ibi. Et sunt nouissima hominis illius. peiora poribus. Factum est autem cum hec diceret: extollens uocē quedam mulier de turba dixit illi. Beatus uenter q̄ te portauit. & ubera quę suxisti. At ille dixit. Quinimo beati qui audiunt uerbum dei: & custodiunt illud. Turbis autē conuenientibus cepit dicere. Generatio hec

generatio nequam est. Si
signum querit. & signum non
dabitur illi. nisi signum ione.
Nam sicut fuit ionas signum
iniunctis: ita erit & filius
hominis generationi isti.
Regina austri surget iudi-
cio cum generationis huius
& condemnabit illos. quia
uenit a finibus terre audire
sapientiam salomonis. Et ecce
plus quam salomon hic.
Hi iniuncti surgent iudi-
cio cum generatione hac &
condemnabunt eam. quia pe-
nitentiam egerunt ad pre-
dicationem ione. Et ecce plus
quam iona hic. Nemo lucer-
nam accendit & in abscon-
dito ponit neque sub modio.
sed super candelabrum. ut qui
ingrediuntur lumen uide-
ant. Lucerna corporis tui.
est oculus tuus. Si oculus tu-
us fuerit simplex: totum
corpus tuum lucidum erit.
Si autem nequam fuerit: etiam
corpus tuum tenebrosum
erit. Vide ergo. ne lumen quod
in te est tenebre sint. Si ergo

corpus tuum totum lucidum
fuerit non habens aliquam
partem tenebrarum: erit lu-
cidum totum. & sicut lucer-
na fulgoris illuminabit te.
Et cum loqueretur: rogauit
illum quidam phariseus.
ut pranderet apud se. Et in-
gressus recubuit. Pharise-
us autem cepit intra se repu-
tans dicere. quare non bap-
tizatus es ante prandium. Et
ait dominus ad illum. Nunc uos
pharisei quod de foris est calicis
& catini mundatis. Quod autem
intus est urinis: plenum est rapi-
na & iniquitate. Stulti. nonne
quod fecit quod de foris est. etiam id
quod de intus est fecit? Verum-
tamen quod superest date ele-
mosinam. & ecce omnia munda-
ta sunt uobis. Sed ue uobis
phariseis qui decimatis men-
tam & rutam. & omne olus.
& preteritis iudicium & cari-
tatem dei. Hec autem oportet
facere. & illa non omittere.
Hec uobis phariseis qui diligi-
tis primas cathedras in syna-
gogis. & salutationes in foro.

61
¶ **E** uobis quia estis ut mo-
numenta que non appa-
rent. & homines ambulan-
tes supra nesciunt. Respon-
dens autē qdam ex legispe-
ritis ait illi. Magister. hec
dicens. etiam uobis contu-
meliam facis. At ille dixit.
¶ **E** t uobis legisperitis uē. qui
oneratis homines onerib;
que portari non possunt.
& ipsi uno digito ur̄o non
tangatis sarcinas ipsas. Vē
uobis q̄ edificatis monumē-
ta ppharū. patres autem
ur̄i occiderunt illos. Profe-
cto testificamini qd̄ con-
fentis opib; patrū ur̄oz.
qm̄ quidem ipsi eos occide-
runt. uos autē edificatis
corū ● sepulchra. Propt̄-
ea & sapientia dei dixit.
¶ **M**ittam ad illos pphas & a-
ptos. & ex illis occident &
psequentur. ut inquinatur
sanguis omnium ppharum
q̄ effusus est a constitutio-
ne mundi a generatione
ista. a sanguine abel iusti
usq; ad sanguinē zacharie

qui perit inter altare & edē.
¶ **I**ta dico uobis. requiratur ab
hac generatione. Vē uobis le-
gisperitis quia tulistis clauē
scientie. & ipsi non intrastis.
& eos qui intrabant phibu-
istis. Cum hec ad illos diceret.
ceperunt pharisei & legisperi-
ti grauer insistere. & os eius
oppinere de multis insidi-
antes ei. & querentes capere
aliquid ex ore ei. ut accusa-
rent eum. Multis autē turb
circumstantib; ita ut se inuicē
conculcarent. cepit dicere ad discipulos
suos. Attendite a fermento
phariseorum: qd̄ est hy. po-
chrisis. Nichil operum est qd̄
non reueletur. neq; abscondi-
tū qd̄ non sciatur. qm̄ que
in tenebris dixistis in lumi-
ne dicentur. & quod in aure
locuti estis in cubiculis. p̄dhi-
cabitur in tectis. Dico autē
uobis amicis meis. ne terrea-
mini ab ur̄is q̄ occidunt corp̄.
& post hec non habent am-
plius quid faciant. Ostendā
autē uobis que timeatis.
¶ **T**imete eum qui postquam

occiderit: habet potestatem
mittere in gehennam. Ita di-
co uobis. hunc time. Non-
ne quinq; passeres ueneunt
di pondio. & unus ex illis nō
est in obliuione coram deo?
Sed & capilli capitis ur̄i om̄s
numerati sunt. Nolite ergo
timere. multis passeribus
pluris estis uos. Dico autē
uobis. Omnis q̄cunq; con-
fessus fuerit me corā homi-
nibus: & filius hominis con-
fitebitur illum corā anḡlis
dei. Qui autē negauerit me
corā hominibus: negabitur
corā anḡlis dei. Et omnis q̄
dicit uerbum in filiū homi-
nis: remittetur illi. Si autē
q̄ in sp̄m sc̄m blasphemauerit:
non remittetur. Cum
autē inducent uos in synago-
gas & ad magistratus & po-
testates: nolite solliciti ēē q̄
litter aut quid respondeatis
aut q̄d dicatis. Sp̄s enim sc̄s
docebit uos in ipsa hora. que
oporteat dicere. At autē ei
qdā de turba. Magister. dic
fr̄i meo ut diuidat mecum

hereditatem. At ille dixit ei.
Homo. quis me constituit iu-
dicē aut diuisorem sup̄ uos?
Dixitq; ad illos. Videte & caue-
te ab omni auaricia. quia
non in abundantia cui-
quā uita eius est ex iis que
possidet. Dixit autē simi-
litudinē ad illos dicens.
Homini cuiusdam diuitis
uberes fructus ager attulit.
& cogitabat intra se dicens.
Quid faciam qđ non habeo
q̄ congregem fructus meos?
Et dixit. Hoc faciam. Destru-
am horrea mea & maiora
faciam. & illuc congregabo
omnia que nata sunt michi
& bona mea. & dicā anime
mee. Anima habes multa
bona posita in annos
plurimos. requiesce. come-
de. bibe. & epulare. Dixit
autē illi d̄s. Stulte hac nocte
animā tuam repetunt a te.
que autē parasti cui erunt?
Sic est qui sibi thesaurizat.
& non est in deum diues. Di-
xitq; ad discipulos suos. Ideo
dico uobis. Nolite solliciti ēē.

anime qđ manducetis. neq;
 corpori quid uestiamini.
Anima plus est quā esca. &
 corpus quā uestimentum.
Considerate coruos quia non
 seminant neq; metunt. qđ;
 non est cellarium neq; hor-
 reū. & dñs pascit illos. Quan-
 to magis uos pluris estis illis.
Quis autē ur̄m cogitando po-
 test adicere ad staturam suā
 cubitū unū. Si qđ neq; qđ
 minimū est potestis. quid
 de ceteris solliciti estis. Con-
 siderate lilia agri quomodo
 crescunt. non laborant. neq;
 nent. Dico autē uobis. qm̄
 nec salomon in omī glā sua
 uestiebatur sicut unum ex
 istis. Si autē fenum qđ hodie
 in agro est. & cras in cliba-
 nū mittitur. dñs sic uestit.
 quanto magis uos pusille
 fidei. Et uos nolite querere
 qđ manducetis aut qđ biba-
 tis. & nolite in summe tolli.
Hec autē omnia gentes mun-
 di querunt. Pater autē ur̄
 scit. qm̄ his indigetis. Ite
 runtamen querite regnum

dei. & hęc omīa adicient uob.
Nolite timere pulillus grex.
 quia complacuit patri ur̄o
 dare uobis regnum. Vendi-
 te quę possidetis. & date ele-
 mosinam. Facite uobis sac-
 culos qđ non ueterascunt.
 thesaurum non deficientē
 in celis. quo fur non appro-
 piat. neq; tinea corrumpit.
Ibi enim thesaurus ur̄ est. ibi
 & cor ur̄m erit. Sūt lumbi
 ur̄i p̄cincti. & lucerne ar-
 dentes in manibus ur̄is. Et
 uos similes hominib; expe-
 ctantib; dñm suū. quando
 reuertatur a nuptiis. ut cū
 uenerit & pulsauerit. con-
 festim aperiant ei. Beati ser-
 ui illi. quos cū uenerit dñs
 inuenerit uigilantes. Am̄
 dico uobis. quod p̄cinget
 se & faciet illos discumbere.
 & transiens ministrabit illis.
Et si uenerit in secda uigilia.
 & si in tertia uigilia uenerit
 & ita inuenerit. beati sunt
 serui illi. Hoc autē scitote.
 qm̄ si sciret paterfamilias
 qua hora fur ueniret. uigi-

lairet utiq; . & non sineret
perforari domum suā. Et uos
estote parati. q̄a quā hora n̄
putatis filius hominis ueni
et. At autē ei petrus. Dñe.
ad nos dicis hanc parabolā.
an & ad om̄s? Dixit autem
dñs. Quis putas est fidelis dis
pensator & prudens. quem
constituit dñs sup familiā
suam. ut det illis in tempore
tritici mensuram. Beatus
ille seruus. quē cū uenerit
dominus. inueniet ita faci
entem. Verē dico uobis. qm̄
supra omnia quę possidet
constituet eū. Qd si dixerit
seruus ille in corde suo. morā
facite dñs n̄s uenire. & cepit
percutere pueros & ancillas.
& edere & bibere. & inebriari.
ueniet dñs seruus illius in die
qua non sperat. & hora qua
nescit. & diuidet eū. partēq;
ei cū infidelib; ponet. Ille
autē seruus q̄ cognouit uo
luntatē dñi sui & non prę
parauit & n̄ fecit scđm uo
luntatē ei: uapulabit mul
tis. Q̄ autē non cognouit &

fecit digna plagis: uapula
bit paucis. Omni autē cui
multū datum est. multum
queretur ab eo. & cui com
mendauerunt multū. plus
petent ab eo. Ignē ueni mit
tere in terrā. & quid uolo nisi
ut accendatur. Baptismo
autē habeo baptizari. & qm̄
coartor usq; dum pficiatur.
Putatis q̄a ueni dare pacem
in terra? Non dico uobis.
sed perturbationē. Erunt enī
ex hoc q̄nq; in domo una di
uisi. Tres in duo. & duo in tres
diuidentur. Pater in filium.
& filius in patre suum. Mat̄
in filiam. & filia in matrem.
Socrus in nurū suā. & nurus
in socrū suā. Dicebat autē
& ad turbas. Cū uideritis
nubē orientē ab occasu. sta
tim dicetis. nimbū erit.
Et ita fiet. Et cum austrum
flantē: dicetis q̄a estus erit.
& fit. Hypochritę. faciem
oculi & terre nostris probare.
hoc autē tempus quomodo
non pbatis? Quid autē & a
uobis ipsis non iudicatis qd

66
iustum est: Cū autē uadis
cū aduersario tuo ad p̄nci-
pem in uia. da operā libera-
ri ab illo. ne forte tradat
te ap̄d iudicē. & iudex tra-
dat te exactori. & exactor
mittat te in carcerem. Di-
co t̄. non exies inde. donec
etiā nouissimū minutū
reddas. Aderant autem
quidā in ipso tempore
nuntiantes ei de galileis.
quorū sanguinē pilatus
miscuit cum sacrificiis eo-
rū. Et respondens dix̄ illis.
Putatis qđ hi galilei p̄x omi-
bus galileis peccatores fue-
runt. quia talia passi sūt.
Non dico uobis. sed nisi peni-
tentia habueritis. om̄s si-
militer peribitis. & sicut
illi decē & octo supra quos
occidit turris in syloam. &
occidit eos. Putatis qđ &
ipsi debitores fuerunt p̄
om̄s homines habitantes
in ierusalem. Non dico
uob. sed nisi penitentiam
habueritis. om̄s similiter pi-
Dicebat autē Ibtis.

hanc similitudinē. Arbo-
fici habebat qđdam plantatā
in uinea sua: & uenit que-
rens fructū in illa & non in-
uenit. Dixit autē ad cultorē
uinee. Cœ anni tres sunt
ex q̄ uenio querens fructū
in ficulnea hac: & n̄ inue-
nio. Succide q̄ illam. Ut qđ
etiam terrā occupat. At ille
respondens dix̄ illi. Dñe di-
mitte illā & hoc anno: usq;
dum fodiam circa illam &
mittā stercorea. siquidem
fecerit fructū. Sin autē: in
futurū succides eam. Erat
autē docens in synagoga
eorū sabbatis. Et ecce mulier
que habebat sp̄m infirmita-
tis annis decem & octo. & erat
inclinata: nec omnino pote-
rat sursum respicere. Quā
cū uidisset ih̄c: uocauit
ad se & ait illi. Mulier. di-
missa es ab infirmitate tua.
Et imposuit illi manus. &
confestim erecta est. & glifi-
cabat dñm. Respondens au-
tē archisynagogus indi-
gnans qđ sabbato curasset

ihc: dicebat turbe. Sex di-
es sunt: in quib; oportet
operari. In his ergo uenite
& curamini: & non in die
sabbati. Respondit autē ad
illū dñs. & dixit. Hypochri-
te. unusquisq; ur̃m sabbato
non soluit bouē suū aut
asinū a p̃sepio. & ducit
ad aqua. Hanc autē filiā
abrahe quam alligauit sa-
thanas ecce decē & octo an-
nis. non oportuit solui a
uinculo isto die sabbati?
Et cū hec diceret: erubescē-
bant om̃s aduersarij eius.
& om̃s popl̃s gaudebat in
uniuersis que gl̃ose fiebant.
Dicebat g. *Sabeo.*
Cui simile est regnum dei. &
cui simile ēē existimabo il-
lud. Simile est grano fina-
pis. qđ acceptum homo mi-
sit in ortum suū & creuit.
& factū est in arbore magna.
& uolucres celi requieuerūt
in ramis ei. Et iterū dixit.
Cui simile estimabo regnum
dei. Simile est fermento qđ
acceptū mulier abscondit

in farine sata tria donec
fermentaretur totum. Et
ibat per ciuitates & castel-
la docens. & iter faciens
in ierusalem. At autem
illi quidam. Dñe. si pau-
ci sunt qđ saluantur: Ipse
autē dixit ad illos. Contem-
nite intrare per angustam
portam. q̃a multi dico uob̃
querunt intrare & non po-
terunt. Cū autē intrauerit
pater familias & clauserit
ostium. & incipietis foris
stare & pulsare ostium di-
centes. domine aperi nobis.
& respondens dicit uobis.
nescio uos unde sitis. tunc
incipietis dicere. manduca-
uimus coram te & bibimus.
& in plateis nr̃is docuisti.
& dicit uobis. Nescio uos
unde setis. Discedite a me
om̃s operarij iniquitatis.
Ibi erit fletus & stridor den-
tium. Cū autē uideritis a-
bram & isaac & iacob &
om̃s p̃phas in regno dei:
uos autem expelli foras. Et
uenient ab oriente & occi-

deinde & aquilone & austro.
 & accumbent in regno dei.
Et ecce sunt nouissimi qui
 erant pmi. & sunt pmi qui
 erant nouissimi.
 In ipsa die accesserunt quidam phari-
 seorum dicentes illi. Cri & ua-
 de hinc. quia herodes uult
 te occidere. Et ait illis. Ite
 dicite uulpi illi. Ecce eicio
 demonia & sanitates pfectio
 hodie & cras. & tertia die
 consumor. Verum tamen o-
 portet me hodie. cras &
 sequenti ambulare. quia non
 capto pphiam perire extra
 iherusalem. Iherusalem iherusalem.
 que occidis prophetas &
 lapidas eos qui mittuntur
 ad te. quoniam uolui congre-
 gare filios tuos quemadmo-
 dum auis nidum suum sub
 pennis. & nolisti. Ecce re-
 linquetur uobis domus ustra.
Dico autem uobis. quia non ui-
 debitis me donec ueniat cum
 dicetis. Benedictus qui uenit
 in nomine domini.

Et factum est cum intraret in
 domum cuiusdam principis

phariseorum sabbato mandu-
 care panem: & ipsi observa-
 bant eum. Et ecce homo qui-
 dam ydropicus erat ante
 illum. Et respondens ihesus dixit
 ad legis peritos & phariseos
 dicens. Si licet sabbato cura-
 re? At illi tacuerunt. Ipse
 uero apprehensum sanauit
 eum. ac dimisit. Et respondens
 ad illos dixit. Cuius uirum asinum
 aut bos in puteum cadit. &
 non continuo extrahet illum
 die sabbati? Et non poterant
 ad hec respondere illi. Dicebat
 autem & ad multatos para-
 bolam. intendens quomodo
 primos accubitus eligerent.
 dicens ad illos. Cum inuitatus
 fueris ad nuptias: non disci-
 bas in primo loco. ne forte ho-
 noratior te sit inuitatus
 ab illo. & ueniens is qui te
 & illum uocauit. dicat tibi. Da
 hunc locum. Et tunc incipias
 cum rubore nouissimum locum
 tenere. Sed cum uocatus fueris:
 uade. recumbe in nouissi-
 mo loco. ut cum uenerit qui te
 inuitauit. dicat tibi. Amice.

ascende superius. Tunc erit
et gloria coram simul discipu-
lulis. quia omnis qui se
exaltat humiliabitur. et qui
se humiliat exaltabitur.

Dicebat autem et ei qui se invita-
uerat. Cum facis prandium
aut cenam. noli uocare ami-
cos tuos. neque fratres tuos. neque
cognatos. neque uicinos diui-
tes. ne forte et ipsi te remun-
tent. et fiat tibi retributio.

Sed cum facis conuiuium.
uoca pauperes. debiles. clau-
dos. cecos. et beatus eris. quia
non habent retribuere tibi.

Retribuetur tibi in retributio-
ne iustorum. Hec cum uidis-
set quidam de simul discipu-
lulis dixit illi. Beatus
qui manducabit panem in re-
gno dei. Et ipse dixit illi.

Homo quidam fecit cenam
magnam. et uocauit multos.
et misit seruum suum hora
cenae dicere invitatis ut ue-
nissent. quia iam parata sunt
omnia. Et exeperunt omnes
simul excusare. Primum dixit illi.

Villam enim. et necesse habeo

exire et uidere illam. Rogo
te. habe me excusatum.

Et alter dixit. Iuga bovis enim
quinq; et eo probare illa. Ro-
go te. habe me excusatum.

Et alius dixit. Uxorem duxi.
et ideo non possum uenire.

Et reuersus seruus nunci-
auit hec domino suo. Tunc i-
ratus paterfamilias dixit
seruo suo. Exi cito in pla-
teas et uicos ciuitatis. et
pauperes ac debiles. cecos
et claudos introduce huc.

Et ait seruus. Domine. fa-
ctum est ut imperasti. et
adhuc locus est. Et ait dominus
seruo. Exi in uias et sepes et
compelle intrare. ut im-
pleatur domus mea. Dico
autem uobis. quod nemo unquam
illorum qui uocati sunt
gustabit cenam meam.

Venit autem turbe multe cecorum.
et conuersus dixit ad illos.

Si quis uenit ad me et non odit
patrem suum et matrem et uxorem
et filios et fratres et sorores.
adhuc autem et animam suam.
non potest meus esse discipulus.

68
Et qui non baiulat crucem
suam & uenit post me: non
potest m^s e^s discip^ls. Quis
enim ex uobis uolens turri
edificare. non prius sedens
c^oputat sumptus qui ne-
cessarii sunt. si habeat ad
p^rficiendum. ne postea quia
posuerit fundamentu &
non potuerit perficere.
omⁿs qui uide^{it} incipias
illudere ei dicentes. q^a hic
homo cepit edificare & n^o
potuit consummare. Aut
quis rex turus c^omittere
bellum aduersus aliu regē.
non prius sedens cogitat
si possit cum decem milibus
occurrere ei q^u cum uiginti
milib; uenit ad se. Alioq^u
adhuc illo longe agente.
legationē mittens rogat
ea que pacis sunt. Sic ergo
omnis ex uobis qui non re-
nunciat omib; que possi-
det: non potest m^s e^s disci-
p^ls. Bonum est sal. Si autē
sal quoq; euanuerit. in quo
condietur. Neq; in terram
neq; in sterquilinu utile

est. sed foras mittetur. Qui
habet aures audiendi audiat.
Erant autē appropinquantes
ei publicani & peccatores.
ut audirent illu. Et mur-
murabant pharisei & scri-
be dicentes. q^a hic peccato-
res recipit & manducat
cū illis. Et ait ad illos para-
bolā istam dicens. Quis ex
uobis homo qui habet cen-
tum oues. Et si perdidit
unā ex illis. nonne dimittit
nonaginta nouem in deser-
to. & uadit ad illam que pe-
riat donec inueniat illam.
Et cū inuenit illā. imponit
in humeros suos gaudens.
Et ueniens domu conuocat
amicos & uicinos dicens illis.
Congratulamini mⁱ. q^a inueni
ouem meā que perierat. Di-
co uob. qd ita gaudium erit
in celo super uno peccatore
penitentiam agente. quā
supra nonaginta nouem
iustis. qⁱ non indigent pe-
nitentia. Aut que mulier
habens dragmas decem. Si
p^rdidit dragmam unā.

nonne accendit lucernā &
euerit domū & quærit dili-
genter donec inueniat.
Et cū inuenerit: conuocat
amicas & uicinas dicens.
Congratulamini mī. q̄a inue-
ni draginā quā perdidērā.
Ita dico uobis. gaudiū erit corā
angelis dei super uno pecca-
tore penitentiam agente.
Ait autē. Homo qdā habu-
it duos filios. & dixit adole-
scitior ex illis patri. Pater.
da mī portionem substantiæ
que me contingit. Et diuisit
illis substantiam. Et non p̄
multos dies congregatis
omnib; adolescitior filius
peregre p̄fectus est in regio-
nem longinquā. & ibi dissi-
pauit substantiā suā ui-
uendo luxuriose. Et postquā
omīa consumasset: facta est
fames ualida in regione illa.
& ipse cepit egere. Et abiit
& adhesit uni ciuī regio-
nis illius. & misit illum in
uillā suā ut pasceret porcos.
Et cupiebat implere uentrē
suū de siliquis quas porci

manducabant. & nemo illi
dabat. In se autē reuersus
dixit. Quanti mercennariū
in domo patris mei abun-
dant panibus. ego autem
hic fame pereō. Surgā &
ibo ad patrem meū. & dicā ei.
Pater. peccavi in celum & co-
rā te. iam non sum dignus
uocari filius tuus. Fac me
sicut unū ex mercennariis
tuis. Et surgens uenit ad
patrem suum. Cū autē adhuc
longe ēēt uidit illū pater
ipsius. & misēdia motus est.
Et occurrens cecidit sup collū
eius: & osculatus est eum.
Dixitq; ei filius. Pater. pecca-
ui in celum & coram te. iā
non sum dignus uocari fili-
us tuus. Dixit autē pater ad ser-
uos suos. Cito p̄ferite stolā
p̄mā & induite illū. & date
anulū in manu ei & calcia-
menta in pedes. & adducite
uitulū saginatū & occidite.
& manducem̄ & epulem̄. q̄a
hic filius m̄s mortuus erat
& reuixit. p̄ierat & inuentus
est. Et ceperunt epulari.

Crat autē filius ei senior in agro. Et cū ueniret & appropinquaret domui: audiuit symphoniam & chorū. & uocauit unū de seruis. & interrogauit que hec eēnt. Isq; dixit illi. Frater tuus uenit. & occidit patrem tuum utculū saginatū. q̄a saluum illū recepit. Indignatus est autē. & noluit introire. Pater ḡ illius egressus: cepit rogare eū. At ille respondens dixit patri suo. Ecce tot annis seruo ē. & nunquā mandātū tuū preterui. & nunquā dedisti michi hedū. ut eū amicis meis epularet. Sed postquā filius tuus hic qui deuorauit substantiā suā eū meretricibus uenit: occidisti illi utculū saginatū. **A**t ipse dixit illi. Fili. tu sēp mecum es. & omīa mea tua sunt. Epulari autē & gaudere oportebat. q̄a fr̄ tuus hic mortuus erat & reuixit. perierat & inuentus est. **D**icebat autē & ad discipulos suos. Homo qdā erat diues

qui habebat uillicum. & hic diffamatus est apud illum. quasi dissipasset bona ipsius. Et uocauit illū. & ait illi. Quid hoc audio de te? Redde rationem uillicationis tue. Jam enī non poteris uillicare. **A**it autem uillicus intra se. Quid faciam q̄a dñs m̄s auferit a me uillicationem? **E**odere non ualeo. mendicare erubescō. Scio quid faciam. ut cū amotus fuero a uillicatione recipiant me in domos suas. Conuocatis itaq; singulis debitoribus domini sui: dicebat primo. Quantum debes dño meo? **A**t ille dixit. Centū cadōs olei. **D**ixitq; illi. Accipe cautionem tuā & sedecito scribe quinquaginta. **D**einde alio dixit. Tu uero quantum debes? **Q**ui ait. Centū choros tritici. **A**t illi. **A**ccepe litteras tuas. & scribe octoginta. Et laudauit dñs uillicū iniquitatis. q̄a prudenter fecisset: q̄a filii

huius seculi prudentiores fili
lus lucis in generatione sua
sunt. Et ego uobis dico. Fa
cite uobis amicos de mam
mona iniquitatis: ut cum
defeceritis recipiant uos
in eterna tabernacula. Qui
fidelis est in inuino. & in
maiore fidelis est. & qui in
modico iniquus est. & in
maiore iniquus est. Si ergo
in iniqua mammona fideles
non fuistis. quid uerum est quis
dabit uobis? **N**emo seruus
potest duobus dominis serui
re. Aut enim unum odiet &
alterum diligit. aut uni
adherebit & alterum conte
mnet. Non potestis deo ser
uire & mammoni. Audie
bant autem omnia hec phari
sei qui erant auari. & deri
debant illum. Et ait illis. Vos
estis qui iustificatis uos coram
hominibus: deus autem nouit
corda uestra. quia quid hominibus;
altum est: abominatio est ante
deum. Lex & prophetę usque ad
iohannem. Ex eo regnum dei
euangelizatur. & omnis in

illud unum facit. Facilius est
autem celum & terram pręter
ire. quam de lege unum a
picę cadere. Omnis qui dimit
tit uxorem suam & ducit alte
ram: mechatur. Et qui dimissa
a uiro ducit: mechatur.
Homo quidam erat diues. &
induebatur purpura &
byssu. & epulabatur cotidie
splendide. Et erat quidam
mendicus nomine lazarus.
qui iacebat ad ianuam eius
ulceribus plenus. cupiens
saturari de micis que cade
bant de mensa diuitis. &
nemo illi dabat. Sed & ca
nes ueniebant: & linge
bant ulcera eius. Factum
est autem ut moreretur men
dicus: & portaretur ab an
gelis in sinum abrahe.
Mortuus est autem & diues.
& sepultus est in inferno. Ele
uans autem oculos suos
cum esset in tormentis. uidit
abraham a longe. & laza
rum in sinu eius. Et ipse
clamans dixit. Pater abraham
miserere mei. & mitte la

ſ. quid uerum est quod credet uobis: Et si in alieno fideles non fuistis.

70
tarum ut intingat extre-
mū digiti sui in aqua ut
refrigeret lingua meā. q̄a
crucior in hac flamma. Et
dixit illi abraham. Fili. re-
cordare quia recepisti bona
in uita tua. & lazarus simi-
liter mala. Nunc autē hic
consolatur: tu uero crucia-
ris. Et in his omnib; inter
nos & uos chaos magnum
firmatū est: ut n̄ q̄ uolunt
hinc transire ad uos non
possint. neq; inde huc trans-
meare. Et ait. Rogo q̄ te
pater: ut mittas eum in do-
mū patris mei. habeo enī
quinq; fr̄s. ut testetur illis
ne & ipsi ueniant in locū
hunc tormentorū. Et ait
illi abraham. Habent mo-
ysen & pph̄as: audiant
illos. At ille dixit. Non pat̄
abraham. sed si quis ex mor-
tuis uertit ad eos. penitentiā
agent. Ait autē illi. Si moy-
sen & pph̄as non audiunt:
neq; si quis ex mortuis re-
surrexerit credent. Et ad
discipulos suos ait. Impos-

sibile est ut non ueniant
scandala. Ue autē illi p̄ quē
ueniunt. Utilius est illi si la-
pis molaris imponat̄ cura
collū ei & piciatur in mare.
quā ut scandalizet unum
de pusillis istis. Attendite
uobis. Si peccauerit fr̄ tuus:
inrepa illū. Et si penitentiā
egerit: dimitte illi. Et si se-
pties in die peccauerit in te.
& septies in die conuersus
fuerit ad te dicens. penitet
me: dimitte illi. Et dixerūt
ap̄li dñi. Adauge nob̄ fidē.
Dixit autē dñs. Si haberetis
fidem sicut granū sinapis.
diceretis huic arbori moro.
eradicare & transplantare
in mare. & obediret uobis.
Quis autē ur̄m habens seruū
arantē aut bouē pascētē.
q̄ egresso de agro dicit illi.
statim transi. recumbe. &
non dicit ei. para qd̄ cenem.
& p̄cingere & ministra m̄
donec manducē & bibam.
& post hec tu manducabis
& bibes. Nunq̄d grām ha-
bet seruo illi. q̄a fecit que

sibi imperauerat: Non pu-
to. Sic & uos cū feceritis
omnia que precepta sunt
uobis: dicite. Serui inuiles
sumus. qđ debuius facere.
Et factū est. *I fecimus.*
Dum iret in ierusalem: trans-
ibat p̄ mediam samariam
& galileam. Et cū ingrede-
retur qđdam castellum:
occurrerunt ei decem uiri
leprosi. Qui steterunt alon-
ge. & leuauerunt uocem
dicentes. Ihs̄ preceptor: mi-
serere nr̄i. Quos ut uidit:
dix̄. Ite. ostendite uos sacer-
dotibus. Et factū est. dum
irent: mundati sunt. Unus
autē ex illis ut uidit quia
mundatus est: regressus
est cū magna uoce magni-
ficans deum. Et cecidit in
faciē ante pedes eius. gr̄as
agens. Et hic erat samari-
tanus. Respondens autem
ih̄s dixit. Homine decem mun-
dati sunt. & nouem ubi sūt?
Non est inuentus qui rediret
& daret gl̄am deo: nisi hic
alienigena. Et ait illi ih̄s.

Surge. uade. q̄a fides tua te sal-
uauit. *Iuui fecit.*
autē a phariseis quando
uenit regnū dei. respondit
eis & dixit. Non uenit regnū
dei cū obseruatione. neq; di-
cent. ecce hic. aut ecce illic.
Ecce enī regnū dei intra uos
est. Et ait ad discipulos suos.
Venient dies. quando deside-
ritis uidere unū diem filii
hominis. & non uidebitis.
Et dicent uob. Ecce hic. &
ecce illic. Nolite ire. neq; se-
cretumini. Nam sicut fulgur
choruscans de celo mea
que sub celo sunt fulget:
ita erit filius hominis in
die sua. Primū autē opor-
tet illū multa pati. & repro-
bati a generatione hac. Et
sicut factū est in dieb; noe:
ita erit in dieb; filii hominis.
Edebant & bibebant. uxores
ducebant & dabantur ad
nuptias. usq; in diem qua
uitauit noe in archam. &
uenit diluuiū & perdidit
om̄s. Similiter. sicut factū
est in dieb; loth. Edebant

71
& bibebant. emebant & uen-
debant. edificabant & plan-
tabant. Qua die autē exiit
loth a sodomis: pluit ignē
& sulphur de celo. & omnes
perdidit. Scilicet hęc erit. q̄
die filius hominis reuelabi-
tur. In illa hora qui fuerit
in tecto & uasa eius in do-
mo: ne descendat tollere
illa. Et q̄ in agro: similiter
non redeat retro. Memo-
res estote uxoris loth. Qui-
cunq; quesierit animam
suā saluam facere: perdet
illā. Et q̄cunq; perdidit
illā: uiuificabit eam. Dico
uob. In illa nocte erunt
duo in lecto uno. unus as-
sumetur. & alius relinquetur.
Duo erunt molescentes in unū.
una assumetur. & altera
relinquetur. Duo in agro.
unus assumetur. & alter
relinquetur. Respondentes
dicunt illi. Ubi dñe. Qui
dixit eis. Ubi cunq; fuerit
corpus illius ēgregabunt aq̄le.
Dicebat autē & para-
bolam ad illos. q̄m̄ semper

oportet orare & non deficere
dicens. Iudex quidā erat
in quadam ciuitate q̄ dñm
non timebat. & hominem
non reuerbatur. Uidua
autē quēdā erat in ciuita-
te illa. & ueniebat ad eum
dicens. Vindica me de ad-
uersario meo. & nolebat
per multū tempus. Post
hec autem dixit intra se.
Et si dñm non timeo. nec ho-
minē reuereor: tamen q̄a
molesta est m̄ hęc uidua
uindicare illam. ne in no-
uissimo ueniens fugillet
me. At autē dñs. Audite
q̄d iudex iniquitatis dicit.
Dñs autē non facit uindictā
electorū suorū clamantiū
ad se die ac nocte. & patien-
tiam habebit in illis. Dico
uobis. q̄a cito faciet uindi-
ctā illorū. Veruntamen
filius hominis ueniens. pu-
tas inueniet fidem in terra.
Dixit autē & ad quosdā qui in
se confidebant tanquam
iusti. & aspernabantur ceteros.
parabolam istam. Duo

homines ascenderit in templū
ut orarent. unus phari-
seus. & alter publicanus.
Phariseus stans. hec apud se
orabat. Dñs grās ago t. q̄a
non sum sicut ceteri homi-
nū. Raptores. iniusti. ad-
ulteri. uelut etiam hic pu-
blicanus. Ieiuno bis in sab-
bato. decimas do omnū
quę possideo. Et publican⁹
a longe stans. uolebat nec
oculos ad celum leuare. sed
percutiebat pectus suū dicens.

Dñs propici⁹ esto in peccatori.
Amen dico uobis: descendite
hic iustificatus in domū
suā ab illo. Quia om̄s qui
se exaltat humiliabitur:
& q̄ se humiliat exaltabit.

Offerbant autem ad illum
& infantes. ut eos tangeret.

Quos cū uiderent discipuli:
inreprobabant illos. Iñc autē
conuocans illos dixit. Sinite
pueros uenire ad me. & no-
lite eos uetare. Talium est
enī regnū dei. Amen dico
uobis. q̄cūq; non accepe-
rit regnū dei sicut puer:

non intrabit in illud. Et
interrogauit eum quidā
pnceps dicens. Magister bo-
ne. qd faciendo uitā eternā
possidebo? Dixit autē ei
iñc. Quid me dicis bonum?
Nemo bonus. nisi solus deus.
Mandata nosti? Non occides.
non mechaberis. non furtū
facies. non falsum testimo-
nium dices. honora patre
tuū & matre tuā. Qui ait.
hec om̄ia custodiui a iuuen-
tute mea. Quo audito iñc
ait ei. Adhuc unū tibi deest.
Om̄ia quęcūq; habes uende.
& da pauperibus. & habebis
thesaurum in celo. & ueni
sequere me. Hic ille auditis
contristatus est: q̄a diues
erat ualde. Videns autem
illū iñc tristē factū dixit.
Quā difficile qui pecunias
habent. in regnū dei intra-
bunt. Facilius est enī came-
lū p foramen acus transire.
quā diuitē intrare in regnū
dei. Et dixerūt qui audiebant.
Et q̄s potest saluus fieri?
Ait illis. Quę impossibilia

sunt apud homines. possibili-
lia sunt apud dominum. At autem
petrus. Ecce nos dimisimus
omnia. & secuti sumus te.

Qui dixit eis. Amen dico vobis:
nemo est qui reliquit domum
aut parentes aut fratres aut
uxorem aut filios propter re-
gnum dei: & non recipiat
multo plura in hoc tempo-
re. & in seculo venturo vitam

Assumpsit autem secunda.
tertia. Iesus duodecim discipulos
suos. & ait illis. Ecce ascen-
dimus ierosolimam. &
consummabuntur omnia
que scripta sunt per prophetas
de filio hominis. Tradetur
enim gentibus: & illudetur. &
flagellabitur & conspuetur.
Et postquam flagellauerint
occident eum. & die tertia
resurget. Et ipsi nichil
horum intellexerunt. Et e-
rat verbum istud abscondi-
tum ab eis. & non intelli-
gebant que dicebantur.

Actum est autem cum appro-
pinquaret iericho: cecus
quidam sedebat secus viam

mendicans. Et cum audiret
turbam pretereuntem: inter-
rogabat quid hoc esset. Dixit
autem ei: quod Iesus nazareus
transiret. Et clamante dicens.

Iesu fili david: miserere mei.
Et qui preibant: increpabant
eum ut taceret. Ipse vero
multo magis clamabat.
fili david miserere mei.

Stans autem Iesus iussit eum
adduci ad se. Et cum appro-
pinquasset: interrogavit
illum dicens. Quid tibi vis
faciam? At ille dixit. Domine.
ut uideam. Et Iesus dixit illi.
Respice. fides tua te saluum
fecit. Et confestim vidit. &
sequebatur illum magnifi-
cans dominum. Et omnis plebs
ut vidit: dedit laudem deo.

Et ingressus pambulabat
iericho. Et ecce vir nomine
zachaeus: & hic erat princeps
publicanorum. & ipse dives.
Et querebat videre Iesum quod
esset: & non poterat preter-
ire. quia statura pusillus erat.
Et precurrens ascendit in
arborem ficomorum ut videret

illum: quia inde erat trans-
iturus. Et cū uenisset ad
locum: suspiciens int̄e uidit
illū. & dixit ad eum. Zachee
festinans descende: quia
hodie in domo tua oportet
me manere. Et festinans
descendit. & excepit illū
gaudens. Et cū uiderent
om̄s: murmurabant di-
centes. qđ ad hominē pec-
catore diuertisset. Stans
autē zacheeus: dixit ad īm.
Ecc̄e dimidiū bonorū meorū.
dn̄e do pauperibus. & si qđ
aliquem de fr̄ uisui reddo
quadruplum. Atc̄ int̄e ad eū.
Quia hodie salus domui huius
facta est. eo qđ & ip̄e filius
sit abrahe. Venit enim fili-
us hominis querere & saluum
facere qđ perierat. Hec illis
audientibus adiciens dixit
parabolam. eo qđ eēt p̄pe-
i ierusalem. & qđ exstima-
rent qđ confestim regnū di-
manifestaretur. Dixit ergo.
Homo quidam nobilis abiit
in regionē longinquā. acci-
pe sibi regnum & reueri.

Vocatis autē decē seruis suis:
dedit illis decē minas. & ait
ad illos. Negotiamini dū
uenio. Cives autē ei oderant
illū. & miserunt legationē
post illū dicentes. Nolumus
hunc regnare sup̄ nos. Et
factū est ut rediret accepto
regno. & iussit uocari ser-
uos quib; dedit pecuniā.
ut sciret quantum quisq;
negotiatuſ eēt. Venit autē
p̄mus dicens. Dn̄e. mina
tua decem minas adquisiuit.
Et ait illi. Euge serue bone.
quia in modico fidelis fui-
sti: eris potestatem habens
supra decē ciuitates. Et al-
ter uenit dicens. Dn̄e. mina tua
fecit quinq; minas. Et huius
ait. Et tu esto supra quinque
ciuitates. Et alter uenit di-
cens. Dn̄e ecce mina tua.
quā habui repositam in
sudario. Timui enim te:
qđ homo austerus es. Tol-
lis qđ non posuisti. & me-
tis qđ non seminaſti. Dicit
ei. De ore tuo te iudico ser-
ue nequā. Sciebas qđ ego

austerus homo sum: tol-
 lens qđ non posui. & metens
 qđ non seminaui. Et quare
 non dedisti pecuniam meā
 ad mensam. & ego ueniens
 cū usuris utiq; exegissē
 illud: Et astantibus dixit.
Auferre ab illo mnam: & da-
 te illi qui decē mnas habet.
Et dixerunt ei. Dñe. habet
 decem mnas. Dico autem
 uobis. qđ omī habenti da-
 bitur & abundabit. Ab eo
 autē qui non habet. & qđ
 habet auferetur ab eo. Ve-
 runtamen inimicos meos
 illos qđ noluerūt me regna-
 re sup se adducite huc: &
 interficite ante me. Et his
 dictis p̄cedebat ascendens
 in ierosolimā. Et factū est.
Cū appropinquasset ad beth-
 phage & bethaniam ad
 montē qui uocatur oliueti:
 misit duos discipulos dicens.
Ite in castellum qđ contra
 uos est. in qđ introeuntes
 inuenietis pullū asine alli-
 gatū. cui nemo unquam
 hominū sedt. Solutte il-

lum. & adducite. Et siqđ uos
 interrogauerit quare sol-
 utis: sic dicetis ei. quia dñs
 operam eius desiderat. Abi-
 erunt autē qđ missi erant.
 & inuenerūt sicut dixit illis
 stantē pullum. Soluentib;
 autē illis pullum: dixerunt
 dñi ei ad illos. Quid solutis
 pullum: At illi dixerunt.
 quia dñs eū necessarium
 habet. Et dixerunt illum
 ad iñm. Et iactantes uesti-
 menta sua supra pullum
 imposuerūt iñm. Cūte autē
 illo: substernebant uestimen-
 ta sua in uia. Et cū appro-
 pinquasset iam ad descen-
 sum montis oliueti: ceperūt
 omīs turbe descendentiū
 gaudentes laudare dñm uoce
 magna sup omnib; qđ uide-
 rant uirtutib; dicentes. Be-
 nedictus qui uenit in nomi-
 ne dñi. pax in celo & gloria
 in excelsis. Et quidam pha-
 riscorū de turbis dixerunt
 ad illū. Magister. increpa
 discipulos tuos. Quib; ipse ait.
 Dico uobis. quia si hi tacuerint.

lapides clamabunt. Et ut
appropinquauit uidens
ciuitatē fleuit super illā
dicens. q̄a si cognouisses &
tu. Et quidē in hac die tua
que ad pacem ē. nunc au-
tē abscondita sunt ab ocu-
lis tuis. quia uenient dies
in te. & circumdabunt te
inimici tui uallo. & circum-
dabunt te & coangustabūt
te undiq; & ad terrā con-
sternent te & filios tuos q̄
in te sunt. Et non relin-
quent in te lapidem super
lapidem: eo qd̄ non cognou-
eris tempus uisitationis
tue. Et ingressus in tēplū:
cepit eiecit uendentes in il-
lo & ementes. dicens illis.
Scriptū est. q̄a domus mea
domus orationis est. Vos
autē fecistis illam speluncā
lationum. Et erat docens
cotidie in templo. Principes
autē sacerdotum & scribe &
p̄ncipes plebis querebant
illū p̄dere. & non inuenie-
bant qd̄ facerent illi. Omnis
enī popl̄s suspensus erat

audiens illum. Et factū est
in una dierū. docente illo
poplū in templo & euan-
gelizante: conuenerūt prin-
cipes sacerdotū & scribe cū
senioribus. & aiunt dicen-
tes ad illū. Dic nob̄ in q̄ po-
testate hec facis. aut quis
est q̄ dedit t̄ hanc potesta-
tem? Respondens autem
ad illos dixit. Interrogabo
uos & ego unum uerbum.
Respondete m̄. Baptismus
iohannis de celo erat an ex
hominibus? At illi cogita-
bant inter se dicentes. quia
si dixerimus de celo: dicet.
quare q̄ non credidistis illi?
Si autē dixerimus ex hominib;:
plebs uniuersa lapidabit
nos. Certe sunt enim iohēm
ppham ēē. Et responderūt
se nescire unde ēēt. Et ait ih̄c
illis. Neq; ego dico uobis. in
qua potestate hec facio.

Cepit autem dicere ad plebē
parabolam hanc. Homo
plantauit uineā & locauit
eam colonis. & ipse peregre
fuit multis temporibus.

Et in tempore misit ad cultores seruum. ut de fructu vinee darent illi. Qui cœsum dimiserunt eum inanem. Et addidit alterum seruum mittere.

Illi autem hunc quoque cedentes & afficientes contumelia: dimiserunt inanem. Et addidit tertium mittere. qui & illum uulnerantes eiecit. Dixit autem dominus vinee. Quid faciam?

Mittam filium meum dilectum. forsitan cum hunc uiderint uerebuntur. Quem cum uidissent coloni: cogitauerunt inter se dicentes. Hic est heres. occidamus illum. ut uirga fiat hereditas. Et electum illum extra uineam occiderunt.

Quid faciet ergo illis dominus vinee? Veniet & perdet colonos istos & dabit uineam aliis. Quo audito: dixerunt illi. Absit. Ille autem aspiciens eos ait. Quid est ergo quod scriptum est. Lapidem quem reprobauerunt edificantes. hic factus est in caput anguli: Omnis qui ceciderit super illum lapidem: conuassabitur. Supra quem

autem ceciderit: conuincet illum. Et querebant principes sacerdotum & scribe mittere in illum manus illa hora. & timuerunt populum. Cognitionem uerunt enim quod ad ipsos dixerit similitudinem istam. Et obseruantes miserunt insidiatores qui se iustos simularent. ut caperent eum in sermone. & traderent illum principatui & potestati presidis. Et interrogauerunt illum dicentes. Magister. scimus quia recte dicis & doces. & non accipis personam. sed in ueritate uiam dei doces.

Licet nobis dare tributum cæsari an non? Considerans autem dolum illorum: dixit ad illos. Quid me temptatis? Ostendite mihi denarium. Cui habet imaginem & inscriptionem? Respondentes dixerunt ei. Cæsaris. Et ait illis. Reddite ergo quæ cæsaris sunt cæsari. & quæ sunt dei deo. Et non potuerunt uerbum eius reprehendere coram plebe. & mirati in responsis eius tacuerunt;

Accesserunt autem quidam sadduceorum.
qui negant esse resurrectionem.
& interrogauerunt eum
dicentes. Magister. moyses
scripsit nobis. si frater ali
cui mortuus fuerit habens
uxorem. & hic sine filio fue
rit: ut accipiat eam frater eius
uxorem. & suscitetur semen fratri
suo. Septem ergo fratres erant. &
primus accepit uxorem &
mortuus est sine filio. Et
sequens accepit illam. & ipse
mortuus est sine filio. Et
tercius accepit illam. simili
ter & omnes septem. & non reli
querunt semen & mortui
sunt. Nouissima omnium
mortua est & mulier. Inter
surrectione ergo cui eorum erit
uxor. siquidem septem habu
erunt eam uxorem: Et ait
illis iesus. Filii huius seculi nu
bunt & traduntur ad nu
ptias. Illi uero qui digni habentur
seculo illo & resurrectione
ex mortuis. neque nubunt
neque ducunt uxores. Heque
enim ultra mori poterunt.
Quales enim angelis sunt. &

filii sunt dei. cum sint filii
resurrectionis. Quia uero re
surgunt mortui: & moyses
ostendit secus rubrum. sicut
dicit dominum deum abraham.
& dominum isaac. & dominum iacob.
Deus autem non est mortuorum.
sed uiuorum. Omnis enim uiuit
ei. Respondens autem quidam
scribarum dixit. Magister.
bene dixisti. Et amplius non
audebant eum quicquam inter
rogare. Dixit autem ad illos.
Quomodo dicunt christum filium
dauid esse. & ipse dauid dicit
in libro psalms. dixit dominus
domino meo sedere a dextris
meis. donec ponam inimicos
tuos scabellum pedum
tuorum: Dauid ergo dominum illi
uocat. & quomodo filius eius
est: Audiente autem omni
populo. dixit discipulis suis.
Attendite a scribis qui no
lunt ambulare in stolis.
& amant salutationes in
foro. & primas cathedras
in synagogis. & primos dis
cubitus in conuiuiis. Qui
deuorant domos uiduarum.

similantes longā orationē.
Hi percipient damnationē
maiores. Respiciebat autē
uidit eos q̄ mittebant mu-
nera sua in gazophilaciū
diuites. Vidit autē & q̄n-
dā uiduam pauperulam
mittentē cra minuta duo.
& dixit. Vere dico uobis. q̄a
uidua hęc pauper plus
quā om̄s misit. Nam om̄s
hi ex abundantia sibi mise-
runt munera dei. hęc
autē ex eo qd̄ deest illi. om̄ne
uictum suum quē habuit
misit. Et quibusdam dicen-
tib; de tem^o plo qd̄ lapi-
dib; bonis & donis ornatū
ēē. dixit. Hęc quę uidetis.
uenient dies in quibus non
relinquetur lapis super
lapidem qui non destruatur.
Interrogauerunt autē illū
dicentes. P̄ceptor. quan-
do hęc erunt. & qd̄ signū
cū fieri incipient. Qui dix.
Videte ne seducamini. Mul-
ti enī ueniunt in nomine
meo dicentes q̄a ego sū.
& tempus appropinquat.

Nolite q̄ ne post illos. Cum
audieritis pyr̄lia & seditio-
nes: nolite terri. Oportet
p̄mum hęc fieri. sed nondū
statim finis. Tunc dicebat
illis. Surget gens contra
gentē. & regnum aduersus
regnum. & terre mot^o ma-
gni erunt per loca & pesti-
lentie & fames. terroresq;
de celo. & signa magna erūt.
Sed ante hęc omnia ueniunt
uobis manus suas & per se-
quentur. tradentes in sy-
nagogas & ^mcustodias. tra-
hentes ad reges & pyr̄fides
p̄pter nomen meū. Contin-
get autē uobis in testimo-
nium. Ponite q̄ in cordib;
ur̄is non p̄meditari. quē
admodum respondeatis.
Ego enī dabo uobis os & sa-
pientiam. cui non poterūt
resistere & contradicere om̄s
aduersari ur̄i. Trademini
autē a parentibus & fr̄ibus
& cognatis & amicis. & mor-
te afficient ex uobis. & eri-
tis odio omnib; p̄pter
nomen meū. Et capillus

de capite vtro non peribit.
In patientia vtra possidebi-
tis animas vtras. Cum autē
uidebitis circumdari ab ex-
ercitu iherusalem: tunc sci-
tote quia appropinquabit
desolatio eius. Tunc qui
in iudea sunt fugiant in
montes. & qui in medio eius
erunt discedant. Et qui in
regionibus non intrent
in eam: quia dies ultionis hi
sunt. ut impleantur omnia
que scripta sunt. Vē autē
pregnantib; & lactantib;
in illis diebus. Erunt enim p̄s-
sura magna super terram.
& ira populo huic. Et cadent
in ore gladii. & captiui du-
centur in omnes gentes. & ie-
rusalem calcabitur a genti-
bus. donec impleantur tē-
pora nationum. Et erunt
signa in sole & luna & stel-
lis. & in terris pressura gen-
tium p̄ confusionem soni-
tus maris & fluctuum. are-
scentib; hominib; p̄ timo-
re & expectatione que sup-
uenient uniuerso orbi.

Nam virtutes celorum moue-
buntur. Et tunc videbunt
filii hominis uenientē in
nubibus cū potestate ma-
gna & maiestate. His autē
fieri incipientibus: respi-
cite & leuate capita vtra.
quoniam appropinquat redem-
ptio vtra. Et dixit illis simi-
litudinē. Videte ficulneā.
& omnes arbores. Cum pdu-
cunt iam ex se fructum: sci-
tis quoniam p̄pe est estas. Ita &
uos cum uideritis hęc fieri:
scitote quoniam p̄pe est regnum
dei. Amen dico uobis: quia
non p̄teribit generatio
hec donec omnia fiant. Ce-
lum & terra transibunt:
uerba autē mea non transi-
bunt. Attendite autē uob;
ne forte grauentur corda
vra in crapula & ebrietate.
& curis huius uite. & sup-
ueniat in uos repentina
dies illa. Tanquam laque-
us enī supueniet in omnes.
qui sedent sup faciem omnis
terre. Vigilate itaq; oran-
tes omni tempore ut digni

habeamini fugere ista omnia
que futura sunt. & stare an-
te filiū hominis. Erat autē
diebus docens in templo.
noctibus uero exiens mora-
batur in monte q̄ uocatur
oliueti. Et omnis popl's ma-
nebat ad eum in templo
audire eum.

Appropinquabat autem
dies festus azimorū qui
dicitur pascha. Et quere-
bant p̄ncipes sacerdotum
& scribe quom̄ eū interfice-
rent. timebant uero plebē.
Intrauit autē sathanas in
iudā q̄ cognominabatur
scarioth: unū de duodecim.
Et abiit & locutus est cū p̄n-
cipib; sacerdotū & magistra-
tibus. quēadmodum illum
traderet eis. Et gauisi sunt.
& pacti sunt pecuniam illi
dare. Et spopondit. Et que-
rebat opportunitatē. ut
traderet illum sine turbis.
Uenit autē dies azimorum.
in qua necesse erat occidi
pascha. Et misit petrū &
iohannem dicens. Euntes

parate nobis pascha ut
manducemus. At illi dixe-
runt. Vbi uis paremus?
Et dixit ad eos. Ecce intro-
untib; uobis in ciuitatem.
occurret uobis homo am-
phoram aque portans. Se-
quimini eum in domū in
quā intrat. & dicitis patri-
familias domus. Dicit tibi
magister. Vbi est diuersori-
ū ubi pascha cum discipulis
meis manducē? Et ipse uob
ostendet cenaculū magnū
stratū. & ibi parate. Euntes
autē inuenerūt sicut dixit
illis. & parauerūt pascha.
Et cū facta ēēt hora discubu-
te. & duodecim apli cū eo.
Et ait illis. Desiderio deside-
raui hoc pascha manduca-
re uobiscum. ante quā pati-
ar. Dico enim uobis. q̄a ex
hoc non manducabo illud
donec impleatur in regno
dei. Et accepto calice: gratias
egit & dixit. Accipite & di-
uidite inter uos. Dico enim
uob; qd̄ non bibam de gene-
ratione uitis huius donec

regnum dei ueniat. Et accepit
pro pane: gratias egit & fregit.
& dedit eis dicens. Hoc est
corpus meum quod pro uobis
datur. hoc facite in meam
commemorationem. Similiter
& calicem postquam cena-
uit dicens. Hic est calix no-
ui testamenti in sanguine
meo quod pro uobis fundetur.
Veruntamen ecce manus tra-
dens me mecum est in mensa.
Et quod de filius hominis secundum
quod definitum est uadit. Ve-
runtamen uel illi homini
pro quem tradetur. Et ipsi expe-
runt querere inter se. quis
erit ex eis qui hoc factururus
erit. Facta est autem & conten-
tio inter eos: quod eorum uidere-
tur esse maior. Dixit autem eis.
Reges gentium dominantur
eorum. & qui potestatem habent
super eos beneficia uocantur.
Vos autem non sic. Sed qui maior
est in uobis. fiat sicut iuni-
or. Et qui precessor est: sicut
ministrator. Nam quis ma-
ior est. qui recumbit an qui
ministrat? Nonne qui recumbit:

Ego autem in medio uestrum sum:
sicut qui ministrat. Vos au-
tem estis qui permansistis me-
cum in temptationibus meis.
Et ego dispono uobis sicut
disposuit in pater meus re-
gnum. ut edatis & bibatis
super mensam meam in regno
meo. & sedeat is super throno
nostri iudicantes duodecim
tribus israel. At autem dominus
symon. Symon. ecce satha-
nas expetuit uos ut cribra-
ret sicut triticum. Ego au-
tem rogavi pro te. ut non
deficiat fides tua. & tu
aliquando conuersus con-
firma fratres tuos. Qui dixit ei.
Domine. tecum paratus sum &
in carcerem & in mortem ire.
Et ille dixit. Dico tibi petre. non
cantabit gallus hodie do-
nec ter abneges nosse me. Et
dixit eis. Quando misi uos si-
ne sacculo & pera & calcia-
mentis. nunquid aliquid de-
fuit uobis? At illi dixerunt.
Nichil. Dixit ergo eis. Sed nunc qui
habet sacculum collat. simi-
liter & peram. & qui non habet

uendat tunicā suam & emat
gladium. Dico enim uobis:
quā adhuc hoc qđ scriptum
est oportet impleri in me.
& cum inquis deprecatur est.
Et enim ea que sunt de me:
finē habent. At illi dixerūt.
Dñe. ecce gladii duo hic. At
ille dixit eis. Satis est. Et egres-
sus ibat sedm consuetudinē
in montē oliuariū. Secuti
sunt autē illum & discipuli.
Et cum puenisset ad locum:
dixit illis. Orate ne intretis
in temptationē. Et ipse a-
uius est ab eis quantum
iactus est lapidis. & postis
genubus orabat dicens. Pat:
si uis transfer calicem istū
a me. Verumtamen non mea
uoluntas: sed tua fiat. Ap-
paruit autē illi angls de
celo confortans eum. Et fa-
ctus in agonia. plurius ora-
bat. Et factus est sudor ei
sicut gutte sanguinis decur-
rentis in terram. Et cū sur-
rexisset ab oratione & uenis-
set ad discipulos suos: inue-
nit eos dormientes pri- tri-

sticia. Et ait illis. Quid dor-
mitis? Surgite. orate ne
intretis in temptationem.
Adhuc eo loquente: ecce tur-
ba & q̄ uocabatur iudas un⁹
de duodecim antecedebat
eos. Et appropinquauit ih̄s:
ut oscularetur eum. Ih̄c autē
dixit illi. Iuda. osculo filium
hominis tradis? Respondentes
autē ii qui circa ipsum erant
qđ futurū erat: dixerunt ei.
Dñe. si percussus in gladio?
Et percussit unus ex illis serūū
principis sacerdotum. &
amputauit auriculā eius
dextrā. Respondens autem
ih̄c ait. Sinite usq; huc.
Et cū tetigisset auriculā eius:
sanauit eum. Dixit autē ih̄c
ad eos q̄ uenerant ad se p̄ci-
pes sacerdotum & magistra-
tus templi & seniores. Quasi
ad lationem existis cum gla-
diis & fustibus? Cum cotidie
uobiscum fuero in templo:
non extendistis manus in me.
Sed hec est hora ur̄a. & potestas
tenebrarū. Comprehenden-
tes autē eum: dixerunt ad

domum principis sacerdotum.
Petrus uero sequebatur a lon-
ge. Accenso autē igni in me-
dio atrio. & circumfidentib;
illis: erat petrus in medio
eorū. Quē cū uidisset ancilla
quedam sedente ad lumen.
& eum fuisset intuta: dixit.
Et hic cum illo erat. At ille
negauit dicens. Mulier. non
nouī illum. Et post pusillū
alius uidens eum dixit. Et
tu de illis es. Petrus uero ait.
O homo non sum. Et intual-
lo facto quasi horis unius:
alius quidam affirmabat
dicens. Vere & hic cū illo erat.
Nam & galileus est. Et ait pe-
trus. Homo. nescio quid dicis.
Et continuo adhuc illo loquen-
te: gallus cantauit. Et con-
uersus dominus respexit
petrum. Et recordatus est
petrus uerbi dñi sicut dixe-
rat. q̄a prius quā gallus can-
tet ter me negabis. Et egres-
sus foras: fleuit amare. Et ui-
ri q̄ tenebant illū. illudebant
ei cedentes. Et uelauerūt enim.
& percutiebant faciem eius. &

interrogabant eū dicentes.
Propheta. quis est qui te
percussit: Et alia multa blas-
phemantes dicebant in eū.
Et ut factus est dies: conue-
nerunt seniores plebis. &
principes sacerdotū & scribæ. &
dixerunt illū in conciliū
suum dicentes. Si tu es xp̄s:
dic nobis. Et ait illis. Si uob̄
dixero: non credetis m̄. Si
autē & interrogauero: non
respondebitis michi. neq;
dimittetis. Ex hoc autem
erit filius hominis sedens
a dextris uirtutis dei. Dixe-
runt autē om̄s. Tu q̄ es fi-
lius dei? Qui ait. Vos dicitis
quia ego sum. At illi dixe-
runt. Quid adhuc deside-
ramus testimonium? Ipsi
enī audiuimus de ore eius.
Et surgens omnis multitudo
eorū: dixerunt illum
ad pilatum. Ceperūt autē
accusare eū dicentes. Hunc
inuenimus subuertentem
gentē nr̄am. & phibentem
tributa dari c̄sari. & dicen-
tē se xp̄m regem ēē. Pilatus

autē interrogauit eū dicens.
 Tu es rex iudeorum? At il-
 le respondens ait. Iudicis.
 At autē pilatus ad p̄ci-
 pes sacerdotum & turbas.
 Nichil inuenio causę in hoc
 homine. At illi inualesce-
 bant dicentes. Cōmouet
 poplū docens p̄ uniuersam
 iudeam. & incipiens
 a galilea usq; huc. Pilat⁹
 autem audiens galileam.
 interrogauit si homo ga-
 lileus ēēt. Et ut cognouit
 qđ de herodis potestate ēēt.
 remisit eū ad herodē. quia
 & ipse ierosolimis erat illis
 diebus. Herodes enim uiso
 iho gauisus est ualde. Erat
 enim cupiens ex multo
 tempore uidere eum. eo qđ
 audiret multa de illo. & spa-
 bat signū aliqđ uidere
 ab eo fieri. Interrogabat
 autē illum multis sermoni-
 bus. & ipse nichil illi respon-
 debat. Stabant etiam prin-
 cipes sacerdotū & scribe
 constanter accusantes eū.
 S preuit autē illū & herodes

cum exercitu suo & illūsit.
 & indutum ueste alba re-
 misit ad pilatū. Et facti
 sunt amici herodes & pilat⁹
 in ipsa die. Nam antea in-
 mici erant ad inuicē. Pilat⁹
 autē conuocatis principib;
 sacerdotū & magistratibus
 & plebe. dixit ad illos. Obcu-
 listis in hunc hominē quasi
 auertente poplū. & ecce ego
 corā uob̄ interrogans nullā
 causam inuenio in homine
 isto. ex iis in quibus eū accusa-
 tis. Sed neq; herodes. Nam
 remisi uos ad illū. & ecce in-
 chil dignū morte actum est
 ei. Emendatū ē illū dimitta.
 Necessē autē habebat dimitte-
 re eis per diem festum unum.
 Exclamauit autē simul uni-
 uersa turba dicens. Tolle
 hunc. & dimitte nob̄ bara-
 ban. Qui erat p̄pt̄ seditionē
 quandā factam in ciuitate
 & homicidium missus in
 carcerē. Iterū autē pilatus
 locut⁹ est ad illos. uolens di-
 mittere iho. At illi succla-
 mabant dicentes. Crucifige.

crucifige illum. Ille autem
tercio dixit ad illos. Quid
enim mali fecit iste? Nullam
causam mortis inuenio in
eum. Corripiam ergo illum &
dimittam. At illi instabant
uocibus magnis. postulantes
ut crucifigeretur. Et
inualecebant uoces eorum.
Et pilatus adiudicauit fieri
petitionem eorum. Dimisit
autem illis eum qui propter homicidium & seditionem
missus fuerat in carcerem
quem petebant. non uero
tradidit uoluntati eorum.
Et cum ducerent eum: apprehenderunt symonem quendam
cyrenensem uenientem
de uilla. & imposuerunt
illi crucem portare post ipsum.
Sequebatur autem illum multa
turba populi & mulierum
que plangebant & lamentabantur eum. Conuersus
autem ad illas ipse dixit.
Filię iherusalem nolite flere
super me. sed super uos ipsas
flete. & super filios uestros. quoniam
ecce uenient dies in quibus;

dixerit. Beate steriles & uentres
que non genuerunt.
& ubera que non lactauerunt.
Tunc incipient dicere montibus
cadite super nos. &
collibus optate nos. Quia si
in uiridi ligno hec faciunt.
in arido quid fiet? Ducebantur
autem & alii duo nequam
cum eo: ut interficerent.
Et postquam uenerunt in locum
qui uocatur caluaria: ibi
crucifixerunt eum. & latrones.
unum ad dextris & alterum
a sinistris. Ipse autem dicebat.
Pater. dimitte illis. non enim
sciunt quid faciunt. Dimittentes
uero uestimenta eius:
miserunt sortes. Et stabat
populus spectans. Et deridebant
illum principes sacerdotum
cum eis dicentes. Alios sal
uos fecit. seipsum saluum
faciat. si hic est christus deus
electus. Illudabant autem ei &
militibus accedentes. & accutibus
illi offerentes. & dicentes.
Si tu es rex iudeorum: saluum
te fac. Erat autem & super scriptio
scripta super illum

79
litteris grecis & latinis & he-
braicis. hic est rex iudeoru.
Unus autē de iis q̄ pendebat
lacionibus. blasphemabat
eū dicens. Si tu es xpc. sal-
uum fac te metipsum &
nos. Respondens autem
alter increpabat illū dicens.
Hec; tu times dñm. qđ in eadē
damnatione es. Et nos qđ de-
iuste. nam digna factis re-
cipim. Hic uero nichil ma-
li gessit. Et dicebat ad ihoym.
Dñe. memento mei cū uene-
ris in regnum tuū. Et dixit
illi ihs. Amen dico t. hodie
mecum eris in paradyso.
Erāt autē fere hora sexta. Et
tenebrę factę sunt in uni-
uersam terram usq; in ho-
rā nonā. & obscuratus est
sol. & uelum templi scissum
est medium. Et clamans uo-
ce magna ihs ait. Pater. in
manus tuas cōmendo spm
meū. Et hec dicens expirauit.
Uidens autē centurio qđ factū
fuerat glorificauit dñm dicens.
Vere hic homo iustus erat. Et
omnis turba eorū q̄ simul

aderant ad spectaculum
istud. & uidebant quę fie-
bant. percutientes pectora
sua reuertebantur. Stabant
autē omēs noti ei a longe. &
mulieres quę secutę erant
eum a galilea hec uidentes.
Et ecce uir nomine ioseph.
qui erat decurio uir bonus
& iustus. hic non consense-
rat consilio & actibus eorū.
ab arimathia ciuitate iude
qui expectabat & ipse re-
gnum dei. Hic accessit ad
pilatum. & petiit corpus
ihs. Et depositum inuoluit in
sindone. & posuit eum in
monumento exciso. in quo
nondum quisquam positus
fuerat. Et dies erat parasce-
ues. & sabbatū illucescebat.
Subsecutę autē mulieres quę
cū ipso tenerant de galilea.
viderunt monumentum.
& quēadmodum positum
erat corpus eius. Et reuer-
tentes parauerunt aromata
& unguenta. & sabbato q̄-
dem siluerunt sedm man-
datū. Una autem sabbati

ualde diluculo uenerunt
ad monumentū. portan-
tes que parauerunt aro-
mata. & inuenerunt lapi-
dem reuolutum a monu-
mento. & ingressę non
inueniunt corpus dñi
ihs. Et factum est. dum
mente consternate ēēte
de isto: ecce duo uiri stete-
runt iuxta illas in ueste
fulgente. Dum tumerent
autem & declinarent uul-
tum in terram: dixerunt
ad illas. Quid queritis in-
uentem cum mortuis?
Hon est hic sed surrexit. Re-
cordamini qualiter locutus
sit uobis. cum adhuc in ga-
lilea ēēt dicens. qđ oportet
filiū hominis tradi in ma-
nus hominū peccatorum
& crucifigi. & tertia die re-
surgere. Et recordatę sunt
uerborū eius. & regressę
a monumento nunciaue-
runt hęc omnia illis unde-
cum. & ceteris omnibus.
Erat autem maria magda-
lene & iohanna. & maria

iacobi. & ceterę que cū ipsis
erant. que dicebant ad aptōs
hęc. & uisa sunt ante illos
sicut deliramenta uerba
ista. & non credebant illis.
Petrus autē surgens cucur-
rit ad monumentū. & p-
cumbens uidit linteami-
na sola posita. Et abiit se-
cū mirans qđ factū fuerat.
Et ecce duo ex illis ibant ipsa
die in castellum qđ erat in
spacio stadiorum sexagin-
ta ab ierusalem nomine
eminaus. & ipsi loquebant
ad inuicem de iis omib; que
acciderant. Et factū est dū
fabularentur & secum que-
rerent: & ipse ihc appropin-
quans ibat cum illis. Oculi
autē illorum tenebantur.
ne eū agnoscerent. Et ait
ad illos. Qui sunt hi sermo-
nes qđ conferatis ad inuicem
ambulantes & estis tristes?
Et respondens unus cui no-
men cleophas: dixit ei. Tu
solus peregrinus es in ieru-
salem. & non cognouisti que
facta sunt in illa his diebus?

Quib; ille dixit. Quis. Et di-
xerunt. De iho nazareno.
qui fuit uir ppha potens
in opere & sermone corā
deo & omni poplo. & qm
tradiderunt eum summi
sacerdotes & principes nri
in damnationem mortis.
& crucifixerunt eum. Nos
autem sperabamus. quia
ipse esset redempturus isrl.
Et nunc super hec omnia.
tertia dies est hodie qd hec
facta sunt. Sed & mulieres
quedam ex nris terruerūt
nos. que ante lucē fuerūt
ad monumentū. Et non
inuenito corpore eius. ue-
nerunt dicentes se etiam
uisionē anglorū uidisse.
q̄ dicunt eum uiuere. Et
abierūt quidam ex nris ad
monumentū. & ita inue-
nerunt sicut mulieres di-
xerūt. ipsum uero non in-
uenerunt. Et ipse dixit ad
eos. O stulti & tardi corde
ad credendum in omnib;
que locuti sunt prophē.
Honne hec oportuit pati

xpm. & ita iterare in glām
suam. Et incipiens a moyse
& omnib; pphis: interpre-
tabatur illis in omnib; scri-
pturis que de ipso erant. Et
appropinquauerunt castel-
lo quo ibant: & ipse se iunxit
longius ire. Et coegerunt
illū dicentes. Mane nobiscū.
qm aduersperasset & inclina-
ta est iam dies. Et intrauit
cū illis. Et factū est. dum re-
cumberet cum illis: acceperit
panē & benedixit ac fregit.
& porrigebat illis. Et aperti
sunt oculi eorum. & cogno-
uerunt eum. Et ipse euangi-
te ex oculis eorum. Et dixe-
runt ad inuicē. Hanne cor-
nri auidens erat in nobis.
dū loqueretur in uia. & api-
ret nobis scripturas: Et
surgentes eadem hora: re-
gressi sunt in ierusalem. &
inueniūt congregatos unde-
cim. & eos q̄ cum ipsis erant
dicentes. qd surrexit dñs
uere & apparuit symoni.
Et ipsi narrauerunt que ge-
sta erant in uia: & quomodo

cognouerunt eum in fracti-
one panis. Cum hoc autem
loquuntur: ih̄c stetit in me-
dio eorū. & dicit eis. Pax vo-
bis. Ego sum. nolite timere.
Conturbati uero & conterriti.
existimabant se sp̄m ui-
dere. Et dixit eis. Quid tur-
bati estis. & cogitationes
ascendunt in corda uirā.
Uidete manus meas & pedes
meos: quia ipse ego sum.
Palpate & uidete. quia sp̄s
carne & ossa non habet. si-
cut me uidetis habere. Et
cum hoc dixisset: ostendit
eis manus & pedes. Adhuc
autē illis non credentibus
& mirantibus pr̄ gaudio:
dixit. Habetis hic aliquid
qd̄ manducetur. At illi ob-
tulerunt ei partē piscis assi.
& fauim mellis. Et cum
manducasset coram eis: su-
mens reliquias dedit eis. Et
dixit ad illos. Hec sunt uer-
ba que locutus sum ad uos:
cū adhuc ēem uobiscū. qm̄
necesse est impleri omnia que
scripta sunt in lege moȳsi

& p̄ph̄is & psalmis de me.
Tunc aperuit illis sensum:
ut intelligerent scripturas
Et dixit eis. Qm̄ sic scriptū est.
& sic oportebat xp̄m pati.
& resurgere a mortuis die
tercia. & predicari in nomi-
ne ei penitentia & remissio-
nē peccatorū in om̄s gentes.
incipientibus ab ierosolima.
Vos autē estis testes horum. &
ego mittā p̄missum patris
mei in uos. Vos autē sedete
in ciuitate. q̄adusq; indua-
mini uirtute ex alto. Cū dix-
it autē eos foras in bethaniam.
& eleuatis manibus suis be-
nedixit eis. Et factum est.
Dum benediceret illis: recessit
ab eis. & fiebat in celis.
& ipsi adorantes regressi
sunt in ierusalem cū gau-
dio magno. Et erant semp
in templo. laudantes &
benedicentes deum;

Expliet euangelium
secundum lucam.

INCIPIT

EVANGELII

SECUNDUM IOHANNEM

In principio erat uerbum.
 & uerbum erat apud dñm. &
 dñs erat uerbu. Hoc erat in
 principio apud dñm. Omnia
 per ipsum facta sunt: & si-
 ne ipso factum est nichil.
 Qd factum est in ipso uita
 erat. & uita erat lux ho-
 minu. Et lux in tenebris
 lucet. & tenebre eam non
 comprehenderunt. Fuit ho-
 mo missus a deo: cui nomen
 erat iohannes. Hic uenit
 in testimonium. ut testimo-
 nium perhiberet de lumi-
 ne: ut om̃s crederent per
 illu. Non erat ille lux: sed
 ut testimonium perhibe-
 ret de lumine. Erat lux

uera: que illuminat om̃e
 hominem ueniente in hunc
 mundum. In mundo erat. &
 mundus per ipsum factus
 est: & mundus eu non cogno-
 uit. In ppa uenit. & sui eu
 non receperunt. Quotquot
 autē receperunt eum: dedit
 eis potestatem filios dei fieri.
 in qui credunt in nomine ei.
 Qui non ex sanguinibus neq;
 ex uoluntate carnis. neq; ex
 uoluntate uiri: sed ex deo
 nati sunt. Et uerbum caro
 factum est: & habitauit in
 nobis. & uidimus gl̃am ei.
 gl̃am quasi unigeniti a pa-
 tre. plenum gr̃e & ueritatis.
Ioh̃s testimonium perhibet
 de ipso. & clamabat dicens.
 Hic erat que dixi. Qui post me
 uenturus est ante me factus
 est. quia prior me erat. Et
 de plenitudine eius nos om̃s
 accepimus gr̃am pro gratia.
 quia lex per moysen data
 est. gr̃a & ueritas per iñm
 xpm facta est. Dñm nemo ui-
 dit unquā. nisi unigenitus
 filius qui est in sinu patris;

Ipsē enarrauit. Et hoc est te-
stimonium iohannis. quan-
do miserunt iudei ab ieroso-
limis sacerdotes & leuitas
ad eum. ut interrogarent
eū. tu quis es? Et confessus
est: & non negauit. Et con-
fessus est. quia non sum ego
xp̄s. Et interrogauerunt
eum. Quid ergo? Helias es
tu? Et dixit. Non sum. Pro-
pheta es tu? Et respondit.
Hon. Dixerunt g̃ ei. Quis es
ut responsum demus iis q̄
miserunt nos? Quid dicis
de te ipso? At. Ego uox cla-
mantis in deserto: dirigite
uiam domini sicut dixit
ysaias ppha. Et q̄ missi fue-
rant: erant ex pharisaeis. Et
interrogauerunt eum. &
dixerunt ei. Quid g̃ bapti-
zas? si tu non es xp̄s. neq;
helias. neq; ppha? Respon-
dit eis iohannes dicens. Ego
baptizo in aqua. medi⁹ autē
uīm fecti quem uos non
scitis. Ipse est qui post me
uenturus est qui ante me
factus est. cuius non sum

dignus ut soluiam eius cor-
rigiam calciamenti. Hec
in bethania facta sunt trans
iordanem. ubi erat iohannes
baptizans. Altera die uidit
ioh̄s iūā uenientem ad se.
& ait. Ecce agnus dei. ecce
qui tollit peccata mundi.
hic est de quo dixi. post me
uenit uir qui ante me fa-
ctus est quia prior me erat.
Et ego nesciebam eum. sed
ut manifestetur iis: ut
ppter ea ueni ego in aqua
baptizans. Et testimonium
phibuit iohannes dicens.
quia uidi sp̄m descendente
quasi columbam de celo. &
mansit super eum. & ego
nesciebam eum. Sed qui mi-
sit me baptizare in aqua:
ille in dixit. Super quem
uideris sp̄m descendente &
manente super eum: hic est
qui baptizat in sp̄u scō. Et ego
uidi & testimonium phibui.
quia hic est filius dei.

A Altera die iterū stabat ioh̄s.
& ex discipulis ei duo. Et respici-
ens iūā ueniente dicebat. Ecce

agniti dei. Et audierunt eū
duo discipuli loquentem. &
secuti sunt iñm. Conuersus
autē iñc & uidens eos sequen-
tes se: dicit eis. Quid queritis?
Qui dixerunt ei. Rabi. quod
dicitur interpretatum ma-
gister. ubi habitas? Dicit
eis. Venite & uide. Venerūt
& uiderunt ubi maneret:
& apud eum manserunt die
illo. Hora autē erat quasi
decima. Erat autē andreas
frater symonis petri unus
ex duobus qui audierant
ab iohanne. & secuti fuerant
eum. Inuenit hic primum
frēm suum symonem. & dicit
ei. Inuenimus messiam. qđ
est interpretatū xpc. Et ad-
dixit eum ad iñm. Inuenit
autē eum iñc dixit. Tu es
symon filius iohanna. tu uo-
caberis cephā. qđ interpre-
tatur petrus. In crastinum
autē uoluit exire in galileā.
& inuenit phylippum. Et
dicit ei iñc. Sequere me. Erat
autē phylippus abethsai-
da ciuitate andree & petri.

Inuenit phylippus natha-
nael. & dicit ei. Quē scripsit
moyses in lege & pphē: in-
uenimus iñm filium ioseph
a nazareth. Et dicit ei natha-
nael. A nazareth potest ali-
quid boni ēē. Dicit ei phy-
lippus. Veni & uide. Vidit
iñc nathanael uenientem
ad se: & dicit de eo. Ecce ue-
re isrlita: in quo dolus non
est. Dicit ei nathanael. Unde
me nosti? Respondit iñc. &
dixit ei. Prius quam te phy-
lippus uocaret cū ēēs sub
ficu: uidi te. Respondit ei
nathanael. & ait. Rabi. tu
es filius dei. tu es rex israhel.
Respondit iñc & dixit ei. Quia
dixi tibi uidi te sub ficu credis:
maius his uidebis. Et dicit
ei. Amen amen dico uobis:
uidebitis celum apertum. &
anglōs dei ascendentes & de-
scendentes supra filium ho-
minis. Et die tercio nuptie
facte sunt in chana galilee.
& erat mater iñs ibi. Voca-
tus est autē & iñc & discipuli
eius ad nuptias. Et deficiente

uino: dicit mater ihs ad eu.
Vinum non habuit. Et dicit
ei ihs. Quid in & t est muli
er: Nondum uenit hora mea.
Dicit mater ei ministris. Quod
cumq; dixerit uobis: facite.
Erant autē ibi lapidee ydrie
sex posite scdm purificatio
nem iudeorū: capientes sin
gule metretas binas uel ter
nas. Dicit eis ihs. Implete
ydrias aqua. Et impleuerūt
eas usq; ad summū. Et dicit
eis ihs. Haurite nunc: & fer
te archetrichino. Et tulerūt.
Ut autē gustauit archetrichi
nus aquam uinū factā. &
non sciebat unde ēēt. mini
stri autē sciebant qui hauri
serant aquam: uocat spon
sum archetrichinus. & dicit
ei. Omnis homo p̄mū bonū
uinū potit. & cum inebria
ti fuerint: tunc id qd deterū
est. Tu autem seruasti uinū
bonū usq; adhuc. Hoc fecit
initū signorū ihs in chana
galilee: & manifestauit glo
riam suā. & crediderunt
in eum discipuli eius.

Post hoc descendit caphar
naum ipse & mater ei & fr̄s
ei & discipuli eius. & ibi man
serunt non multis diebus.
Et p̄pe erat pascha iudeorū.
& ascendit ierosolimā ihs.
& inuenit in templo uen
dentes oues & boues & co
lumbas. & nummularios
sedentes. Et cum fecisset
quasi flagellum de funicu
lis: omnes eiecit de templo.
Oues quoq; & boues. & nu
mulariorum effudit es:
& mensas subuertit. & is
qui columbas uendebant
dixit. Auferte ista hinc:
& nolite facere domū patris
mei domum negotiationis.
Recordati uero sunt discipuli
eius. quia scriptum est. re
lus domus tue comedit me.
Responderunt q̄ iudei. &
dixerunt ei. Quod signum
ostendis nobis. quia hec
facis? Respondit ihs &
dixit eis. Soluite templū
hoc. & in tribus dieb; exi
tabo illud. Dixerunt ergo
iudei. Quadraginta & sex

annis edificatum est templū
hoc. & tu in tribus diebus
excitabis illud. Ille autem
dicebat de templo corporis
sui. Cum ḡ resurrexisset a
mortuis: recordati sunt di
scripti eius quia hoc dicebat.
Et crediderunt scripture. &
sermoni quē dixit ih̄c. Cū
autē ēēt ierosolimis in pascha
in die festo: multi crediderūt
in nomine ei. uidentes signa
ei quę faciebat. Ipse autem
ih̄c non credebatur semet ipsū
eis. eo qđ ipse nosset om̄s. &
qđ opus ei non erat. ut quis
testimonium perhiberet de
homine. Ipse enim sciebat:
quid ēēt in homine.

erat autē homo ex phari
seis nichodemus nomine. p̄n
ceps iudeorū. Hic uenit ad
ih̄m nocte. & dixit ei. Rabi.
scimus quia a deo uenisti ma
gister. Nemo enim potest hec
signa facere quę tu facis: nisi
fuerit d̄s cū eo. Respondit
ih̄c & dixit ei. Amen amen di
co t̄: nisi qđ natus fuerit de
novo. non potest uidere regnū

dei. Dicit ad eum nichodemus.
Quom̄ potest homo nasci cum
sit senex? Numquid potest
in uentrē matris sue iterato
intrare & renasci? Respon
dit ih̄c. Amen amen dico t̄:
nisi quis renatus fuerit ex aq̄
& spiritu. non potest intro
ire in regnū dei. Qđ natum
est ex carne. caro est. & qđ
natum est ex spiritu. sp̄s est.
Non mireris quia dixi tibi: o
portet uos nasci denovo. Sp̄s
ubi uult spirat. & uocē eius
audis. sed nescis unde ueniat
& quādat. Sic est om̄is q̄
natus est ex sp̄u. Respondit
nichodemus. & dixit ei. Quom̄
possunt hec fieri? Respondit
ih̄c: & dixit ei. Tu es magister
in isrl̄. & hec ignoras? Amen
amen dico t̄: quia qđ scimus
loquimur. & quod uidimus
testamur. & testimonium n̄r̄m
non accipitis. Si terrena dixi
uobis & non creditis. quom̄
si dixerō uobis celestia creditis?
Et nemo ascendit in celum nisi
q̄ descendit de celo: filius ho
minis q̄ est in celo. Et sicut

moyses exaltante serpentem
in deserto: ita exaltari oportet
filium hominis. ut omnis qui
credit in ipsum non pereat.
sed habeat uitā eternā. Sic
enim dilexit d's mundum
ut filium suū unigenitum
daret. ut omnis qui credit
in eum non pereat. sed habe
at uitā eternam. Non enim
misit deus filium suū in mun
dum ut iudicet mundum:
sed ut saluetur mundus per
ipsum. Qui credit in eū non
iudicatur. Qui autē non cre
dit: iam iudicatus est. quia
non credit in nomine uni
genti filii dei. Hoc est autē
iudicium. q̄a lux uenit in
mundum. & dilexerunt ho
mines magis tenebras quam
luce. Erant enī eorū mala opa.
Omnis enī qui male agit: odit
luce. & non uenit ad lucem.
ut non arguantur opera ei.
Qui autē facit ueritatem ue
nit ad lucem. ut manifesten
tur opera eius. quia in deo s̄
facta. Post hec uenit ih̄c &
discipuli eius in iudeā terrā.

& illic demorabatur cum eis
& baptizabat. Erat autē &
iohannes baptizans in enon
iuxta salim. q̄a aque multe
erant illic. & ueniebant &
baptizabantur. Nondum
enim missus fuerat in carcerē

Facta est ḡ que Ioh̄s.
sc̄io ex discipulis iohannis
cum iudeis de purificatione.
& uenerunt ad iohannē &
dixerunt ei. Rabi. quierat
tecum trans iordanem. cui
tu testimonium perhibui
sti. ecce hic baptizat. & om̄s
ueniunt ad eum. Respondit
iohannes & dixit. Non po
test homo accipere q̄cūq̄.
nisi fuerit ei datum de celo.
Ipsi uos in testimonium per
hibetis qd̄ dixerim. ego non
sum x̄pc. sed quia missus sū
ante illum. Qui habet spon
sam: sponsus est. Amicus au
tem sponsi qui stat & audit
eum. gaudio gaudet p̄pter
uocē sponsi. Hoc ḡ gaudiū
meū impletum est. Illum
oportet crescere. me autē
minui. Qui de sur sū uenit.

sup om̃s est. Qui est de terra.
de terra est & de terra loquitur.
Qui de celo uenit supra om̃s
est. & qđ uidit & audiuit
hoc testatur. & testimoniū
eius nemo accipit. Qui autē
accipit ei testimoniū. si
gnat quia d̃s uerax est.
Quem enim misit d̃s. uerba
dei loquitur. Non enī ad
mensuram dat d̃s sp̃m.
Pater diligit filium. & om̃ia
dedit in manu ei. Qui cre
dit in filium. habet
uitā eternam. Qui autē
incredulus est filio. non ui
debit uitā. sed nā dei ma
net super eum. Ut g̃ cogno
uit iñc quia audierunt
pharisei. quia iñc plures
discipulos facit & baptizat
quā iohannes. quanquam
iñc non baptizaret sed di
scipuli eius. reliquit iudeā
& abiit iterū in galileam.
O portebat autē eum transi
re p̃ samariā. Venit g̃ iñc
in ciuitatē samarię que di
citur sicchar. iuxta predictū
qđ dedit iacob filio suo io

seph. Erat autē ibi fons iacob.
Iñc g̃ fatigatus ex itinere. se
debat sic super fontē. Hora
erat quasi sexta. Venit mu
lier de samaria haurire aquā.
Dicit ei iñc. Da m̃ bibere. Disci
puli autē eius abierant in ci
uitatē. ut cibos emerent.
Dicit g̃ ei mulier illa samari
tana. Quom̃ tu iudeus cū sis
bibere a me poses. que sum
mulier samaritana. Non
enī conuitur iudei sama
ritanis. Respondit iñc &
dixit ei. Si scires donum dei.
& quis est qui dicit t̃ da m̃
bibere. tu forsitan petisses
ab eo. & dedisset t̃ aquā uiuā.
Dicit ei mulier. Domine. neq;
in quo haurias habes. & pu
teus altus est. Unde g̃ habes
aquā uiuam. Nunquid tu
maior es patre nro iacob.
qđ dedit nobis puteum. & ipse
ex eo bibit & filii eius. & peco
ra eius. Respondit ei iñc
& dixit ei. Omnis qui bibit
ex aqua hac. sitiet iterum.
Qui autē biberit ex aq̃ quam
ego dabo ei. non sitiet in et̃nū.

Sed aqua quam ego dabo ei:
fiet in eo fons aque salientis
in uitam eternam. Dicit ad
eum mulier. Domine da mihi
hanc aquam ut non sitiam:
neq; ueniam huc haurire.
Dicit ei ihc. Vade uoca uirum
tuum: & ueni huc. Respon-
dit mulier & dixit. Non ha-
beo uirum. Dicit ei ihc. Bene-
dixisti: quia non habeo uirum.
Quinq; enim uiros habuisti:
& nunc quem habes non est
tuus uir. Hoc uere dixisti.
Dicit ei mulier. Dne: in deo qd
ppha es tu. Patres nri in
monte hoc adorauerunt:
& uos dicitis qd ierosolimis
est locus ubi adorare oportet.
Dicit ei ihc. Mulier crede mihi:
quia ueniet hora quando
neq; in monte hoc neq; in
ierosolimis adorabitis patrem.
Vos adoratis qd nescitis: nos ad-
oramus qd scimus. qd salus
ex iudeis est. Sed uenit hora
& nunc est: quando ueri ad-
oratores adorabunt patrem
in spu & ueritate. Nam & pa-
ter tales querit: qui adorent

eum. Spus est ds: & eos q; ado-
rant eum. in spu & ueritate
oportet adorare. Dicit ei mu-
lier. Scio quia messias uento:
qui dicitur xpc. Cum ergo
uenerit: ille uobis annunti-
abit omnia. Dicit ei ihc. Ego
sum qui loquor tecum. Et con-
tinuo uenerunt discipuli ei:
& mirabantur quia cum mu-
liere loquebatur. Nemo ta-
men dixit. quid queris
aut quid loqueris cum ea?
Reliquit g; ydriam suam mu-
lier: & abiit in ciuitatem. &
dixit illis hominibus. Veni-
te & uidete hominem. q; dixit
mihi omnia quecumq; feci.
Hunquid ipse est xpc? Cre-
runt de ciuitate: & uenie-
bant ad eum. Interea roga-
bant eum discipuli dicentes.
Rabi manduca. Ille autem dixit
eis. Ego cibum habeo man-
ducare: que uos nescitis.
Dicebant ergo discipuli eius
ad inuicem. Hunquid aliquis
attulit ei manducare? Dicit
eis ihc. Meus cibus est ut fa-
ciam uoluntatem ei qui misit

me: ut perficiam opus eius.
Nonne uos dicitis quod adhuc
quattuor menses sunt. &
messis uenit: Ecce dico uob.
leuate oculos uos & uide-
te regiones: quia albe sunt
iam ad messem. Et qui metit
mercedem accipit. & congre-
gat fructum in uitam eternam.
ut & qui seminat simul
gaudeat & qui metit. In hoc
enim est uerbum uerum. quia
alius est qui seminat. & alius:
qui metit. Ego misi uos metere:
quod uos non laborastis.

Alii laborauerunt: & uos in
labores eorum introistis.

Ex ciuitate autem illa multi
crediderunt in eum samaritani
norum. propter uerbum mulieris
testimonium perhibentis:
quia dixit in omnia quecumque
fecit. Cum uenissent ergo ad illum
samaritani: rogauerunt eum
ut ibi maneret. Et mansit
ibi duos dies. Et multo plures
crediderunt in eum propter
sermonem eius: & mulieri di-
cebant. quia iam non propter
tuam loquelam credimus. Ipsi

enim audimus & semus:
quia hic est uere saluator
mundi.

Post duos autem dies exiit
inde. & abiit in galileam.
Ipsi enim iherosolimitani testimonium
perhibuit: quia prophetia in sua
patria honorem non habet.
Cum ergo uenisset in galileam:
exceperunt eum galilei. cum
omnia uidissent que fecerat
ierosolimis in die festo. Et
ipsi enim uenerant in diem
festum. Venit ergo iterum in
chana galilee: ubi fecerat
aquam uinum.

Et erat quidam regulus:
cuius filius infirmabatur
capharnaum. Hic cum audis-
set quia iherosolimitani adueniret a iudea
in galileam: abiit ad eum. &
rogabat eum ut descenderet
& sanaret filium eius. Incipie-
bat enim mori. Dixit ergo iherosolimitanus
ad eum. Huiusmodi signa & prodigia
uidetis: non creditis. Dicit
ad eum regulus. Domine. descen-
de prius quam moriatur filius
meus. Dicit ei iherosolimitanus. Vade. filius tu-
us uiuit. Credidit homo ser-

moni quem dixit ei ihs: & ibat.
Iam autē eo descendente: ser-
ui occurrerunt ei & nunci-
auerunt dicentes. q̄a filius
eius uiuere. Interrogabat
ē horam ab eis: in qua me-
lius habuerat. Et dixerunt
ei. quia heri hora septima
reliquit eum febris. Cogno-
uit ergo pater: quia illa ho-
ra erat in qua dixit ei ihs.
filius tuus uiuit. Et credidit
ipse & domus eius tota. Hoc
terum scdm̄ signum fecit
ihs: cū uenisset a iudea in ga-
Post hec erat dies sabbati.
festus iudeorum. & ascendit
ihs ierosolimam. Est autem
ierosolimis sup̄ probatica
piscina que cognominabat̄
hebraice bechaida. quinq;
porticus habens. In his iace-
bat multitudo magna lan-
guentium. cecorum. clau-
dorum. aridorum. expe-
ctantū aque motū. Angl̄s
autē dñi scdm̄ tempus de-
scendebat in piscinam. &
mouebatur aqua. Et q̄ p̄or
descendisset in piscinā post

motionē aque: sanus fiebat
a quacūq; tenebatur in-
firmitate. Erat autē quidā
homo ibi: triginta & octo
annos habens in infirmita-
te sua. Hunc cū uidisset ihs
iacentem. & cognouisset q̄a
multū iam tempus habe-
ret: dicit ei. Ihs sanus fieri.
Respondit ei languidus. Dñe
hominē non habeo. ut cum
turbata fuerit aqua: mit-
tat me in piscinam. Dum
uenio enī ego: alius ante
me descendit. Dicit ei ihs.
Surge. tolle grabatū tuū &
ambula. Et statim sanus fa-
ctus est homo: & sustulit
grabatū suū & ambulabat.
Erat autē sabbatū in illo die.
Dicebant iudei illi q̄ sanatus
fuerat. Sabbatum est. non
licet ē tollere grabatū tuū.
Respondit eis. Qui me fecit
sanum: ille in dixit. tolle
grabatū tuū & ambula. In-
terrogauerunt ē eū. Quis
est ille homo q̄ dixit ē. tolle
grabatū tuū & ambula? Is
autē q̄ sanus fuerat effectus:

96
nesciebat q̄s ēēt. Iūc enī de
clinauit a turba constituta
in loco. Postea inuenit eum
iūc in templo: & dixit illi. Ecce
sanus factus es: iam noli pec
care. ne deterius t̄ aliquid
contingat. Abiit ille homo
& nunciauit iudeis q̄a iūc
ēēt: q̄ fecit eū sanū. Propterea
p̄sequebantur iudei iūc: q̄a
hec faciebat in sabbato. Iūc
autē respondit eis. Pater m̄s
usq; modo operatur: & ego
operor. Propterea q̄ magis
quererant eum iudei interfici
cere: q̄a non solū soluebat
sabbatum. sed & patre suū
dicebat dñm. equalem se faci
ens deo. Respondit itaq; iūc:
& dixit eis. Amen amen dico
uobis: non potest filius a se
facere quicquā. nisi qd̄ uide
rit patrem facientē. Quicun
q; enī ille fecerit: hec & fi
lius similiter facit. Pater e
nim diligit filium: & omnia
demonstrat ei que ipse facit.
Et maiora his demonstrabit
ei opa: ut & uos miremini. Si
cut enī pater suscitauit mor

tuos & uiuificat: sic & filius
quos uult uiuificat. Neq; enī
pater iudicat quenquā: sed
iudicium omne dedit filio.
ut om̄s honorificent filium.
sicut honorificant patrem.
Qui non honorificat filium:
non honorificat patrem qui
misit illū. Amen amen dico
uobis. quia qui uerbuū meū
audire & credit ei q̄ misit me:
habet uitā eternam. Et in
iudicium non uenit: sed trāsi
it a morte in uitā. Amen am
dico uobis: q̄a uenit hora &
nunc est. quando mortui
audient uocē filii dei: & qui
audierint uiuent. Sicut enim
pater habet uitā in semet ipso:
sic dedit & filio uitā habere
in semet ipso. Et potestatem
dedit ei & iudicium facere.
q̄a filius hominis est. Nolite
mirari hoc: q̄a uenit hora
in qua om̄s qui in monumen
tis sunt audient uocē eius: &
p̄cedent q̄ bona fecerunt in
resurrectionē uitę. q̄ uero
mala egerunt in resurrectio
nē iudicii. Non possū ego ame

ipso facere quicquam. sed si
cui audio iudico. & iudiciū
meū iustum est. q̄a non que
ro uoluntatē meam. sed uo
luntatē eius qui misit me.
Si ergo testimonium phibeo
de me ipso: testimoniu meū
non est uerū. Alius est qui
testimoniu perhibet de me:
& scio quia uerū est testimo
nium qd perhibet de me. Hos
misistis ad iohannē: & testi
monium perhibuit ueritati.
Ego autē non ab homine testi
moniu accipio: sed hec dico
ut uos salui sitis. Ille erat lu
cerna ardens & lucens: uos
autē uoluistis ad horā exulta
re in luce eius. Ego autem ha
beo testimoniu manus iohē.
Opera enī que dedit m̄ pater
ut pficiam ea: ipsa opa que
ego facio testimoniu phibent
de me. q̄a pater me misit. Et
q̄ me misit pater: ipse testi
moniu phibet de me. Neq;
uocē eius unquā audistis. ne
q; speciem ei uidistis. Et uer
bum ei non habetis in uobis
manens. q̄a que misit ille:

huic uos non creditis. Scruta
mini scripturas: q̄a uos pu
tatis in ipsis uitā eternam
habere. Et ille sunt que testi
monium phibent de me.
Et non uultis uenire ad me:
ut uitā habeatis. Claritatē
ab hominib; non accipio: sed
cognoui uos q̄a dilectionem
dei non habetis in uobis. Ego
ueni in nomine patris mei:
& non accipitis me. Si alius
uenerit in nomine suo: illū
accipietis. Quom̄ potestis
uos credere qui glām ab in
uicē accipitis. & glām que
a solo deo est non queritis.
Nolite putare. qm̄ ego accusa
turus sim uos apd patre. Est
q̄ accusat uos: moyses in q̄ uos
spatis. Si enim crederetis moy
si: crederetis forsitan & michi.
De me enī ille scripsit. Si autē
illius litteris non creditis:
qm̄ uerbis meis creditis. Post
hec abiit ih̄c trans mare gali
lee. qd est tiberiadis. Et seque
batur eū multitudo magna.
q̄a uidebant signa que facie
bat sup̄ is qui infirmabant.

Subit & in monte iherosolymitano. & ibi
sedebat cum discipulis suis.
Erat autem proximum pascha dies
festus iudeorum.

Cum subleuasset ergo oculos iherosolymitanos
& uidisset quia multitudo ma-
xima uenit ad eum: dicit ad phil-
lippum. Unde enim panes ut man-
ducant hi? Hoc autem dice-
bat temptans eum. Ipse enim
sciebat quid esset factururus.

Respondit ei philippus. Du-
centorum denariorum panes
non sufficiunt eis: ut unus-
quisque modicum quid accipiat.

Dicit ei unus ex discipulis eius:
Andreas frater symonis petri. Est
puer unus hic: qui habet quin-
que panes ordeiceos: & duos pi-
scos. Sed hec quod sunt inter
tantos? Dicit ergo iherosolymitanus. Facite
homines discumbere. Erat
autem fenum multum in loco.

Discubuerunt ergo viri: numero
quasi quinque milia. Accepit ergo
iherosolymitanus panes. & cum gratias egisset:
distribuit discumbentibus.

Similiter & ex piscibus: quantum
uolebant. Ut autem impleti
fuerunt: dicit discipulis suis.

Colligite que supauerunt
fragmenta: ne pereant. Col-
legerunt ergo: & impleuerunt
duodecim cophinos fragmen-
torum ex quinque panibus ordei-
ceis que supauerunt eis qui
manducauerant. Illi ergo ho-
mines cum uidissent quod fecerat
signum: dicebant. quia hic
est uere propheta: qui uenturus est
in mundum. Hic ergo cum cogno-
uisset quia uenturi essent ut
raperent eum & facerent eum
regem: fugit iterum in montem
ipse solus. Ut autem sero factum
est: descenderunt discipuli eius
ad mare. Et cum ascendissent
nauium: uenerunt trans mare
in capharnaum. Et tenebre
iam facte erant. & non uene-
rat ad eos iherosolymitanus. Mare autem
uento magno flante exurge-
bat. Cum remigassent ergo quasi
stadia uiginti quinque: aut tri-
ginta: uident in mari ambulan-
tem super mare. & proximum
naui fieri. & timuerunt. Ille
autem dicit eis. Ego sum. nolite
timere. Voluerunt ergo in na-
uium accipere eum. & statim fuit

A nauis ad terram quā ibant.
Tertia die turba que stabat
trans mare: uidit quā nauicu-
la alia non erat ibi nisi una.
& quā non introisset cū disci-
pulis suis iūc in nauim. sed
soli discipuli ei abissent. Alię
uero supuenerunt naues a
tyberiade iuxta locum: ubi
manducauerunt panē gās
agentes deo. Cum g uidisset
turba quia iūc non ēet ibi.
neq; discipuli ei: ascenderunt
in nauiculas. & uenerūt ea-
pharnaum querentes iūc.
Et cū inuenissent eum trans
mare: dixerunt ei. Rabi. qn-
do huc uenisti? Respondit
eis iūc & dixit. Amen amen di-
co uobis: queritis me non quā
uidistis signa. sed quā mandu-
castis ex panibus & saturati
estis. Operamini non cibū qui
perit: sed qui permanet in
uitā eternam. quē filius ho-
minis dabit uobis. Hunc enī
pater signauit dīs. Dixerunt
ergo ad eū. Quid faciemus ut
operemur opa dei? Respondit
iūc & dixit eis. Hoc est opus

dei: ut credatis in eū quem
misit ille. Dixit g ei. Qd g
tu facis signum. ut uideam
& credamus t? Quid oparis?
Patres nri manducauerunt
manna in deserto: sicut scri-
ptū est. Panē de celo dedit
eis manducare. Dixit g eis
iūc. Amen amen dico uob:
non moyses dedit uobis pa-
nem de celo. sed pater meus
dat uobis panem de celo ue-
rū. Panis enī dei est q de celo
descendit: & dat uitā mun-
do. Dixerunt g ad eum. Dñe.
semper da nobis hunc panē.
Dixit autē eis iūc. Ego sum
panis uitę. Qui uenit ad me
non esuriet. & qui credit
in me non sitiet unquā. Sed
dixi uobis. quā & uidistis me
& non creditis.

Omne qd dat in pāe ad me ueniet
& eū q uenit ad me non ei-
ciam foras. Quia descendi
de celo non ut faciā uolunta-
tē meā: sed uoluntatē eius
q misit me. Hec est autē uo-
luntas ei q misit me patris:
ut omne qd dedit in non

perdam ex eo. sed resurget
illud in nouissimo die. Hec est
enim uoluntas patris mei qui
misit me: ut omnis qui uidet filium
& credit in eum. habeat uitam eter-
nam. Et ego resuscitabo eum in no-
uissimo die. Murmurabant ergo
iudei de illo quia dixisset. ego sum
panis qui de celo descendit. Et dice-
bant. Hic est Iesus filius Ioseph.
cui nos nouimus patrem &
matrem. Quomodo ergo dicit hic. quia de
celo descendit. Respondit ergo
Iesus & dixit eis. Nolite mur-
murare inuicem. Nemo po-
test uenire ad me. nisi pater
qui misit me traxerit eum. &
ego resuscitabo eum in nouis-
simo die. Est scriptum in prophetis.
& erunt omnes docibiles dei.
Omnes qui audiunt a patre & di-
dicerunt: uenite ad me. Non quia
patrem uidit quisquam: nisi
is qui est a deo. hic uidet patrem.
Amen amen dico uobis: qui
credit in me habet uitam
eternam. Ego sum panis uitae.
Patres uiri manducauerunt
manna in deserto: & mor-
tui sunt. Hic est panis de ce-

lo descendens: ut si quis ex ipso
manducauerit non moriatur.
Ego sum panis uiuus: qui de ce-
lo descendit. Si quis manducaue-
rit ex hoc pane: uiuet in eter-
num. Et panis quem ego dabo ca-
ro mea est: pro mundi uitam.
Litigabant ergo iudei adinuicem
dicentes. Quomodo potest hic
carne suam dare nobis ad man-
ducandum. Dixit ergo Iesus.
Amen amen dico uobis: nisi
manducaueritis carnem filii
hominis. & biberitis eius sangui-
nem: non habebitis uitam
in uobis. Qui manducat meam
carnem & bibit meum sanguinem:
habet uitam eternam. Et ego re-
suscitabo eum in nouissimo
die. Caro enim mea uere est esca:
& sanguis meus uere est potus.
Qui manducat meam carnem &
bibit meum sanguinem: in me
manet & ego in illo. Sicut
misit me pater uiuens: & ego
uiuo propter patrem. Et qui man-
ducatur me: & ipse uiuit propter
me. Hic est panis qui de celo de-
scendit. non sicut manduca-
uerunt patres uiri manna:

& mortui sunt. Qui manduca-
cat hunc panem: uiuet in æ-
nū. Hec dixit in synagoga:
docens sabbato in caphar-
naum. Multi & audientes
ex discipulis ei dixerunt. Durus
est hic sermo. quis potest eū
audire? Sciens autem ihs
apud semetipsum q̄a mir-
murarent de hoc discipuli
ei: dixit eis. Hoc uos scandali-
zat? Si & uideritis filium
hominis ascendente ubi erat
prius: sp̄s est qui uiuificat.
cui non p̄dest quicquam.
Uerba quę ego locutus sum uo-
bis: sp̄s & uita sunt. Sed sunt
quidam ex uobis: q̄ non cre-
dunt. Sciebat enī ab initio
ihs q̄ eēnt credentes: & quis
traditurus eēt eū. Et dicebat.
P̄ ideo dixi uobis: q̄a nemo
potest uenire ad me. nisi fu-
erit ei datū a patre meo. Ex
hoc & multi discipulorū eius
abierunt retro: & iam non
eū illo ambulabant. Dixit &
ihs ad duodecim. Numquid
& uos uultis abire? Respon-
dit & symon petrus. Dñe.

ad quem ibimus? Verba uite
eternę habes. Et nos credimus
& cognouimus: q̄a tu es xpc
filius dei. Respondit eis ihs.
Homine ego uos duodecim elegi.
& unus ex uobis diabolus est.
Dicebat autē de iuda symonis
scariothis. Hic enī erat traditū
eū. cum eēt unus ex duodecim.
Est hec ambula-
bat ihs in galileam. Honein
uolebat in iudeam ambula-
re: quia querebant eū iudei
interficere. Erat autē in pri-
mo dies festus iudeorum: sex-
tophegia. Dixerunt autem
fr̄s ei ad eum. Transi hinc &
ua de in iudeam. ut & discipuli
tui uideant opa tua quę facis.
Homo quippe in occulto aliqd
facit: & querit ipse in palā eē.
Si hec facis: manifesta te ipsū
mundo. Neq; enim fr̄s eius
credebant in eū. Dicit & eis ihs.
Tempus meū nondum adue-
nit: tempus autē uir̄i semp
est paratum. Non potest mun-
dus odisse uos. Me autē odit:
q̄a ego testimoniū perhibeo
de illo. quia opera ei mala sūt.

Vos ascendite ad diem festum hunc.
Ego autem non ascendam ad diem
 festum istum: quia tempus
 meum nondum impletum est.

Hec cum dixisset: ipse mansit in
 galilea. Ut autem ascenderet
 fratres eius: tunc & ipse ascendit
 ad diem festum. non mani-
 feste sed quasi in occulto.

Iudei qui querebant eum in die
 festo. & dicebant. Vbi est ille?

Et murmur multum de eo erat
 in turba. Quidam enim dicebant
 quia bonus est. alii autem dicebant
 non: sed seducit turbas. Ne-

mo **t**amen palam loqueba-
 tur de illo propter metum iudeorum.

Iam autem die festo
 mediantem ascendit iesus in tem-
 plum & docebat. & miraban-
 tur iudei dicentes. Quomodo
 hic litteras scit cum non didi-
 cerit? Respondit eis iesus &
 dixit. Mea doctrina non est
 mea: sed eius qui misit me.

Siquis uoluerit uoluntatem eius
 facere: cognoscat de doctrina
 utrum ex deo sit. an ego a me
 ipso loquar. Qui a semetipso
 loquitur: gloriam propriam querit.

Qui autem querit gloriam eius qui
 misit illum: hic uerax est. &
 iniusticia in illo non est. Non
 ne moyses dedit uobis legem?
 & nemo ex uobis facit legem?

Quid me queritis interficere?

Respondit turba & dixit. De-
 monium habes. Quis te que-
 rit interficere? Respondit
 iesus & dixit eis. Unum opus
 feci. & omnes miramini. Propterea
 moyses dedit uobis circunci-
 sionem. non quia ex moyse est
 sed ex patribus. & in sabbato
 circuncidatis hominem. Si cir-
 cuncisionem accipit homo in
 sabbato ut non soluatur lex
 moysi: in indignamini quia
 totum hominem sanum feci in sab-
 bato? Nolite iudicare secundum
 faciem: sed iustum iudicium
 iudicate. Dicebant ergo quidam
 ex ierosolymis. Hicne hic est
 quem querebant interficere?

Ecce palam loquitur. & nichil
 ei dicunt. Numquid uere cogno-
 uerunt principes. quia hic est. xpus?

Sed hunc scimus unde sit. Xpus
 autem cum uenerit: nemo scit
 unde sit. Clamabat ergo docens

in templo iherosolime: & dicens. Et
me fecistis: & unde sum fecistis: &
a me ipso non ueni. sed est ue-
ritas qui misit me. quem uos non
fecistis. Ego scio eum. Et si dixe-
ro quia non noui eum: ero similis
uobis mendax. Sed scio eum:
quia ab ipso sum & ipse me mi-
sit. Querebant ergo eum appre-
hendere. & nemo illum mi-
sit manus: quia nondum uene-
rat hora eius. De turba autem
multi crediderunt in eum. Et dice-
bant. Christus cum uenerit: nun-
quid plura signa faciet quam
que hic facit? Audierunt
pharisei turbam murmuran-
tem de illo hec. Et miserunt prin-
cipes & pharisei ministros:
ut apprehenderent eum. Dixit
ergo iherosolime. Adhuc modicum tempus
uobiscum sum. & uado ad eum
qui misit me. Queretis me & non
inuenietis. & ubi sum ego uos
non potestis uenire. Dixerunt
ergo iudei ad semetipsos. Quo
hic iuratus est quia non inueni-
emus eum? Nunquid in disspio-
ne gentium iuratus est & do-
cturus gentes? Quis est hic

sermo quem dixit. queretis
me & non inuenietis. &
ubi sum ego uos non pote-
stis uenire? In nouissimo
autem die magno festiuitatis:
stabat iherosolime & clamabat di-
cens. Siquis sitit: ueniat
ad me & bibat. Qui credit
in me sicut dicit scriptura.
flumina de uentre eius flu-
ent aque uiue. Hoc autem
dixit de spiritu quem accepti
erant credentes in eum. Non-
dum erat spiritus datus. quia
iherosolime nondum fuerat glori-
ficatus. Ex illa ergo tur-
ba cum audissent hos ser-
mones eius: dicebant. hic
est uere propheta. alii dicebant.
hic est christus. Quidam autem di-
cebant. Nunquid a galilea
uenit christus? Homine scriptu-
ra dicit quia ex semine da-
uid & de bethleem castello
ubi erat dauid. uenit christus.
Dissensio itaque facta est in tur-
ba propter eum. Quidam autem ex
ipsis uolebant eum apprehen-
dere: sed nemo misit super
illum manus. Venerunt ergo

ministri ad pontifices & phariseos: & dixerunt eis illi. Quare non adduxistis eum? Responderunt ministri. Nunquam sic locutus est homo: sicut hic homo loquitur.

Responderunt eis pharisei. Nunquid & uos seducti estis? Nunquid aliquis ex principibus credidit in eum: aut ex phariseis? Sed turba hæc que non nouit legem: maledicti sunt. Dicit nichodemus ad eos. ille qui uenit ad iherosolymam nocte: quomodo uidetis eum? quoniam unus erat ex ipsis. Nunquid lex nostra iudicat hominem: nisi audierit ab ipso patre: & cognouerit quid faciat?

Responderunt & dixerunt ei. Nunquid & tu galileus es? Scrutare scripturas & uide: quia propheta a galilea non surgit. Et reuersi sunt unusquisque in domum suam. Ihesus autem perrexit in montem oliueti: & diluculo tertium uenit in templum.

Et omnis populus uenit ad eum: & sedens docebat eos. Adducunt autem scribe & pharisei mulierem in adulterio depre-

hensam. & statuerunt eam in medio. & dixerunt ei. Magister. hæc mulier modo deprehensa est in adulterio. In lege autem moyses mandauit nobis: huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? Hæc autem dicebant temptantes eum: ut possent accusare eum.

Ihesus autem inclinans se deorsum: digito scribebat in terra. Cum autem perseverarent interrogantes eum: egressus se & dixit eis. Qui sine peccato est uirum: primus in illam lapidem mittat. Et iterum se inclinans: scribebat in terra.

Audientes autem unus post unum exibant: incipientes a senioribus. Et remansit ihesus solus: & mulier in medio stans. Ergens autem se ihesus: dixit ei. Mulier. ubi sunt qui te accusabant? Nemo te condemnauit? Que dixit.

Nemo domine. Dixit autem ihesus. Hæc ego te condemnabo. Uade & amplius iam noli peccare. Iterum ergo locutus est eis ihesus dicens. Ego sum lux mundi;

Qui sequitur me non ambu-
lat in tenebris: sed habebit
lumen uitę. Dixit igitur ei pha-
risei. Tu de teipso testimoni-
um phibes: Testimonium
tuum non est uerū. Respon-
dit ihs & dixit eis. Et si ego
testimonium phibeo de me-
ipso: uerū est testimonium
meū. quia scio unde ueni & quā
uado. Vos autē nescitis: un-
de ueni aut quā uado. Vos scdm
carnē iudicatis: ego non iu-
dico quenquā. Et si iudico
ego: iudiciū meū uerū est.
quia solus non sum. sed ego
& qui misit me pater. Et in le-
ge uirā scriptum est. quia
duorū hominū testimoniū
uerū est. Ego sum qui testimo-
nium phibeo de meipso: &
testimonium phibet de me
qui misit me pater. Dicebant
ergo ei. Ubi est pater tuus?
Respondit ihs. Neque me scitis:
neque patre meū. Si me scire-
tis: forsitan & patre meum
sciretis. Hęc uerba locutus est
ihs in garophylacio: docens
in templo. Et nemo appre-

hendit eum. quia necdum
uenerat hora eius. Dicit igitur
pateri eis ihs. Ego uado & que-
retis me. & in peccato uiu
moriemini. Quo ego uado:
uos non potestis uenire. Di-
cebant igitur iudei. Nunquid inter-
ficiet semetipsum. quia dicit.
quod ego uado uos non potestis
uenire. Et dicebat eis. Vos
de deorsum estis: ego de su-
perius sum. Vos de mundo
hoc estis: ego non sum de
hoc mundo. Dixi igitur uobis:
quia moriemini in uiu pecca-
to. Si enim non credideritis
quia ego sum: moriemini in
peccato uiu. Dicebant igitur ei.
Tu quis es? Dixit eis ihs. Princi-
pium: qui & loquor uobis.
Multa habeo de uobis loqui &
iudicare. Sed qui misit me
uerax est. & ego que audiui
ab eo: hęc loquor in mundo.
Et non cognouerunt: quia pater
eis dicebat deū. Dixit igitur eis
ihs. Cū exaltaueritis filium
hominis: tunc cognoscetis
quia ego sum. & a meipso facio
nichil. sed sicut docuit me

91
pater hec loqr̃. Et q̃ me mi-
sit mecu est. & non reliquit
me solu. q̃a ego que placita
sunt ei facio semper. Hec il-
lo loquente: multi credide-
runt in eum. Dicebat g̃ tñc
ad eos qui crediderunt ei
iudeos. Si uos manseritis in
sermone meo: uere discipuli
mei eritis. & cognoscetis ue-
ritatem: & ueritas liberabit
uos. Responderunt ei iudei.
Semen abrahe sumus. & ne-
mini seruimus unquam.
qm̃ tu dicis q̃alibi eritis? Re-
spondit eis iñc. Amen amen
dico uobis. quia omnis qui
facit peccatum: seruus est
peccati. Seruus autem non
manet in domo in eternu:
filius autē manet in eternu.
Si g̃ filius uos liberauerit:
uere liberi eritis. Scio quia
filii abrahe estis. sed queritis
me interficere: quia sermo
nis non capit in uobis. Ego
qd̃ uidi apd̃ patrem meum
loquor: & uos qd̃ uidistis
apud patrem ur̃m facitis.
Responderunt & dixerunt ei.

Pater nr̃ abraham est. Dicit
eis iñc. Si filii abrahe estis: opa
abrahe facite. Nunc autem
queritis me interficere. ho-
minem qui ueritate locu-
tus sum uobis. quia audiui
a deo. Hoc abraham non fe-
cit. Vos facitis opera patris
ur̃i. Dixerunt itaq; ei. Hos
ex fornicatione non sumus
nati: unum patre habemus
dm̃. Dicit g̃ eis iñc. Si dñs pat̃
ur̃i eet: diligeretis utiq; me.
Ego enim ex deo processi & ueni.
Neq; enim a meipso ueni: sed
ille me misit. Quare loquelā
meā non cognoscetis? Quia
non potestis audire sermo-
ne meū. Vos ex patre diabo-
lo estis: & desideria patris ur̃i
uultis facere. Ille homicida
erat ab initio. & in ueritate
non stetit: quia non est ue-
ritas in eo. Cum loquitur
mendaciū ex suis p̃p̃riis lo-
quitur: quia mendax est &
pater eius. Ego autē quia
ueritate dico: non creditis
m̃. Quis ex uobis arguet me
de peccato? Si ueritatem

dico. quare uos non creditis
m. Qui est ex deo. uerba
dei audit. Propterea uos non
auditis. quia ex deo non estis.
Respondērunt igitur iudei.
& dixerunt ei. Nonne bene
dicimus nos. quia samaritani
es tu. & demonium ha-
bes. Respondit ihs. Ego de-
monium non habeo. sed ho-
norifico patrem meū. & uos
inhonorastis me. Ego autē
non quero gl'am meā. est
q̄ querat & iudicet. Amen
amen dico uobis. si quis ser-
monē meū seruauerit. mor-
tem non uidebit in eternū.
Dixerunt ergo iudei. Nunc
cognouimus. quia demoni-
um habes. Abraham mor-
tuis est & pphē. & iudicis.
si quis sermonē meū serua-
uerit. non gustabit mortē
in eternum. Nunquid tu
maior es patre nro abrahā.
q̄ mortuis est. Et pphē
mortui sunt. Quem teipsum
facis. Respondit ihs. Si ego
glifico meipsum. gl'a mea
nichil est. Est pater nris qui

glificat me. quē uos dicitis
quia d's n'r est. & non cogno-
uistis eum. Ego autē noui eū.
Et si dixerō q̄a non scio eū. ero
similis uobis mendax. Sed
scio eum. & sermonem eius
seruo. Abraham pater n'r
exultauit ut uideret diem
meū. & uidit & gauisus est.
Dixerunt g̃ iudei ad eū. Cum
quaginta annos nondū ha-
bes. & abraham uidisti. Dix-
eris ihs. Amen amen dico uob.
ante quā abraham fieret
ego sum. Tulerunt g̃ lapi-
des. ut iacerent in eū. Ihs
autē abscondit se. & exiit
de templo.

Et preteriens ihs uidit
homine cecum a natiuita-
te sua. Et interrogauit
eū discipuli sui. Rabi. quis
peccauit. hic aut parentes
eius. ut cecus nasceretur.
Respondit ihs. Neq; hic pecca-
uit. neq; parentes eius. sed
ut manifestentur opera dei
in illo. Ne oportet operari
opa ei qui misit me. donec
dies est. Venit nox. quando

nemo potest operari. Quā
diu in mundo sum: lux sū
mundi. Hec cū dixisset: ex
pute in terrā & fecit lutū
ex spūto. & limuit lutū
super oculos eius. & dixit ei.
Vade. laua in natatoria syloe:
qd̄ interpretatur missus.
Abiit g̃ & lauit. & uenit ui
dens. Itaq; uicini & q̄ uide
rant eum prius quia men
dicus erat: dicebant. Nonne
hic est qui sedebat & mendi
cabat? Alii dicebant q̄a hic
est: alii autē nequaquā. sed
similis est eius. Ille uero dice
bat. q̄a ego sum. Dicebant
g̃ ei. Quomodo aperti sunt
tibi oculi? Respondit. Ille
homo q̄ dicitur ihs: lutum
fecit & unxit oculos meos.
& dixit michi. Vade ad na
tatoriam syloe: & laua. Et
abiit. & lauit. & uidi. Dixerunt
g̃ ei. Vbi est ille? At. Nescio.
Adducunt eum ad phariseos:
q̄ cecus fuerat. Erat autem
sabbatum. quando lutum
fecit ihs & aperuit oculos
eius. Iterū g̃ interrogabant

eum pharisei: qm̄ uidisset.
Ille autē dixit eis. Lutū michi
posuit super oculos: & laui.
& uideo. Dicebant g̃ ex pha
riseis quidam. Non est hic ho
mo a deo: qui sabbatū non
custodit. Alii autē dicebant.
Quom̄ potest homo peccator
hec signa facere? Et scisma
erat inter eos. Dicunt g̃ oco
rterū. Tu quid dicis de eo qui
aperuit oculos tuos? Ille au
tem dixit: q̄a pph̄a est. Non
crediderunt ergo iudei de illo. q̄a
cecus fuisset & uidisset: donec
uocauerunt parentes ei qui
uiderat. & interrogauerūt
eos dicentes. Hic est filius nr̄.
quem uos dicitis quia cecus
natus est? Quom̄ g̃ nunc ui
det? Responderūt eis parentes
eius. & dixerunt. Scimus quia
hic est filius nr̄: & quia cecus
natus est. Quom̄ autem nunc
uideat nescimus. aut quis ei
aperuit oculos: nos nescimus.
Ipsum interrogate. etatem
habet. ipse de se loquatur.
Hec dixerunt parentes ei: q̄a
timebant iudeos. Jam enim

conspiraauerant iudei. ut si q̄s
eum confiteretur xpm. ex
synagogam fieret. Propt̄ea
parentes eius dixerunt. q̄a
etate habet. ipsum interro
gate. Vocauerunt ḡ rur
sum hominē qui fuerat ex
cus: & dixerunt ei. Da gl̄am
deo. Hos scimus: q̄a hic ho
mo peccator est. Dixit ergo
ille. Si peccator est: nescio.
Vnum scio: quia excus cū eē.
modo uideo. Dixerunt ḡ illi.
Quid fecit t̄: Quom̄ aperuit
t̄ oculos: Respondit eis. Dixi
uobis iam: & audistis. Quid
iterū uultis audire: Numqd
uos uultis discipuli eius fieri:
Maledixerunt ḡ ei. & dixerunt.
Tu discipuls illius sis. nos autē
moysi discipuli sumus. Nos
scimus quia moysi locutus
est d̄s. hunc autē nescimus
unde sit. Respondit ille ho
mo & dixit eis. In hoc enī im
rabile est: quia nescitis unde
sit. & aperuit meos oculos.
Scimus enim q̄a peccatores
d̄s non audit. sed si q̄s dei cul
tor est. & uoluntatē ei facit:

hunc exaudire. A seculo non
est auditum. quia q̄s apuit
oculos c̄ci nati. Nisi eēt hic
a deo: non poterat facere q̄c
quā. Responderunt & dix
erunt ei. In peccatis natus es
totus. & tu doces nos: Et
eiecerunt eum foras. Audi
uit autē ihs quia eiecerūt eū
foras: & cū inuenisset eū dix
it ei. Tu credis in filium dei:
Respondit ille & dixit. Quis est
dn̄e ut credam in eum: Et
dixit ei ihs. Et uidisti eum. &
qui loquitur tecum. ipse est.
At ille ait. Credo dn̄e. Et pec
dens adorauit eū. Et dixit
ei ihs. In iudiciū ego in hunc
mundū ueni. ut qui non
uident uideant. & q̄ uident
ceci fiant. Et audierunt ex
phariseis qui cū ipso erant:
& dixerunt ei. Numqd & nos
ceci sumus: Dixit eis ihs. Si
ceci effectis: non haberetis pec
catum. Nunc uero dictis q̄a
uidemus. peccatū ur̄m ma
net. Amen amen dico uobis.
q̄ non intrat per ostium in
ouile ouium sed ascendit

aliunde: ille fur est & latro. Qui
autē intrat per ostium: pastor
est ouium. Huic ostiarius ape
rit: & oues uocē eius audiunt.
Et ppriās oues uocat nominatī.
& educit eas. Et cum ppriās
oues emisertit ante eas uadit.
& oues illum sequuntur. qā
sciunt uocē eius. Alienū autē
non sequuntur sed fugiunt
ab eo: quia non nouerunt
uocem alienorū. Hoc puer
bium dixit eis ihs. Illi autē
non cognouerunt: qđ loque
retur eis. Dixit & eis iterū ihs.
Amen amen dico uobis: quia
ego sum ostium ouium. Om̄s
qđq̄ uenerunt fures sunt
& latrones. sed non audie
runt eos oues. Ego sū ostiū.
Per me si quis intrauerit sal
uabitur: & ingredietur
& egredietur & pascua in
ueniet. Fur non uenit: nisi
ut furetur & mactet & p
dat. Ego ueni ut uitam ha
beant & abundantius habe
ant. Ego sum pastor bonus.
Bonus pastor animam suam
dat p ouibus suis. Merce

narius & qui non est pastor
cuius non sunt oues pprie:
uidet lupū uenientem. & di
mittit oues & fugit. Et lupus
rapt. & dispergit oues. Mer
cenarius autem fugit qā
mercenarius est: & non p
tinet ad eum de ouibus. Ego
sum pastor bonus. & cognos
co meas. & cognoscunt me
mee. Sicut nouit me pater
& ego agnosco patrem. &
animam meā pono p ouib;
meis. Et alias oues habeo
quę non sunt ex hoc ouili:
& illas oportet me adduce
re & uocem meā audient.
& fiet unū ouile & unus pa
stor. Propterea me pater
diligit. quia ego pono ani
mā meā. ut iterum sumā
eam. Nemo tollit eam a me:
sed ego pono eam a meipso.
Potestatem habeo ponendi
eā. & potestatem habeo iterū
sumendi eam. Hoc manda
tū accepi a patre meo. Dis
sensio iterum facta est inter
iudeos ppter sermones hos.
Dicebant autē multi ex ipsis.

Demonium habet & insane.
Quid eum auditis: Alii dice-
bant. hec uerba non sunt de-
monium habentis. Nunquid
demonium potest cecorum
oculos aperire: facta sunt
autē enchemia in ierosoli-
mis. & ierusalem erat. Etambu-
labat ih̄c in templo: in por-
ticu salomonis. Circundede-
runt q̄ eum iudei. & dixe-
runt ei. Quousq; animam
nostram tollis: Si tu es xp̄s.
dic nobis palam. Respondit
eis ih̄c. Loquor uobis. & non
creditis. Opa que ego facio
in nomine patris mei: hec
testimonium perhibent de
me. Sed uos non creditis: q̄a
non estis ex ouibus meis. Omnes
mee uocem meā audiunt.
& ego agnosco eas. & sequun-
tur me. Et ego uitā eternā
do eis. & non peribunt me
ternū. & non rapiet eas quis
quam de manu mea. Pater
m̄s qd dedit in manus omib;
est: & nemo potest rapere
de manu patris mei. Ego &
pater unum sumus. Sustu-

lerunt lapides iudei: ut la-
pidarent eum. Respondit
eis ih̄c. Multa bona opera
ostendi uobis ex patre meo.
ppter qd eorum opus me
lapidatis. Responderunt
ei iudei. De bono opere non
lapidamus te: sed de blas-
phemia. Et quia tu homo
cum sis: facis teipsum dñm.
Respondit eis ih̄c. Nonne
scriptum est in lege m̄a. q̄a
ego dixi dñm estis: Si illos
dixit deos ad quos sermo
dei factus est. & non potest
solui scriptura: quē pater
sanctificauit & misit in
mundum. uos dicitis q̄a
blasphematis. quia dixi fili
dei sum: Si non facio opa
patris mei: nolite credere
mihi. Si autē facio: & si in
non uultis credere. operib;
credite. ut cognoscatis &
credatis q̄a in me est pater.
& ego in patre. Querebant q̄
eum apprehendere. & exiit
de manib; eorū. & abiit te-
rū trans iordanē. in eū locū
ubi erat iohannes baptizans

pinum. & mansit illic. Et multi uenerunt ad eum & dicebant. quia ioh's quidem signū fecit nullū. Omnia autē quęcumq; dixit ioh's de hoc uera erant. & multi crediderunt in eum.

Erat autem quidā languens lazarus a bethania: de castello marie & marthe sororum eius. Maria autē erat quę unxit dñm unguento. & extersit pedes eius capillis suis. cuius fr̃s lazarus infirmabatur. Miserunt q̃ sorores eius ad eū dicentes. Dñe: ecce quē amas infirmatur. Audiens autē iñe: dixit eis. Infirmitas hęc non est ad mortem: sed pro gl̃a dei. ut glorificetur filius dei per eam. Diligebat autē iñe martham & sororē eius mariā & lazarium. Ut q̃ audiret q̃a infirmabatur: tunc q̃dem mansit in eodem loco duob; dieb;. Deinde post hęc: dixit discipulis suis. Eamus in iudeam iterū. Dicunt ei discipuli eius. Rabi.

nunc querebant te iudei lapidare. & iterū uadis illuc? Respondit iñe. Nonne duodecim horę sunt diei? Siquis ambulauerit in die non offendit: q̃a lux hui' mundi uidet. Si autem ambulauerit in nocte offendit: quia lux non est in eo. Hęc ait. & post hęc dixit eis. Lazarus amicus n̄r dormit. sed uado ut a somno eueitem eum. Dixerunt q̃ discipuli eius. Dñe. si dormit saluus erit. Dixit autem iñe de morte ei. Illi autē putauerunt: quia de dormitione somni diceret. Tunc q̃ dixit eis manifeste. Lazarus mortuus est. Et gaudeo ppter uos ut credatis: quia non eram ibi. Sed eamus ad eū. Dixit q̃ thomas q̃ dicitur didimus: ad condiscipulos. Eamus & nos: & moriamur cū eo. Venit itaq; iñe: & inuenit eū quattuor dies iam in monumento habentē. Erat autē bethania iuxta ierosolimam quasi stadiis q̃ndecim. Multi autem ex

iudeis uenerant ad martham
& mariā: ut consolarentur
eas de fr̃e suo. Martha g̃ ut
audiuit q̃a iñc uenit: occur
rit illi. Maria autem: domi
sedebat. Dixit g̃ martha ad
iñc. Domine. si fuisses hic:
fr̃ ñs non fuisset mortuus.
Sed & nunc scio: quia quecum
q; poposceris a deo dabit t̃ d̃s.
Dicit illi iñc. Resurget fr̃ tuus.
Dicit ei martha. Scio: quia re
surret in resurrectione in
nouissimo die. Dicit ei iñc.
Ego sum resurrectio & uita.
Qui credit in me: etiam si mor
tuus fuerit uiuet. Et omnis
qui uiuit & credit in me: ñ
moretur in eternum. Credis
hoc? At illi. Vtiq; dñe. Ego
credidi quia tu es xpc filius
dei: qui in hunc mundum
uenisti. Et cum hec dixisset:
abiit & uocauit mariam so
rorem suam silentio dicens.
Magister adest. & uocat te.
Illa autē ut audiuit: surrexit
cito. & uenit ad eum. Nondū
enim uenerat iñc in castellū:
sed erat adhuc in illo loco.

ubi occurrerat ei martha. Iu
dei g̃ qui erant cū eam domo
& consolabantur eam. cum
uidissent mariam quia
cito surrexit & exiit: secuti
sunt eam dicentes. quia ua
dit ad monumentū ut plo
ret ibi. Maria g̃ cū uenisset
ubi erat iñc: uidens eum ex
cidit ad pedes eius & dixit ei.
Domine. si fuisses hic: non ēet
mortuus fr̃ ñs. Iñc g̃ uidens
eam plorantē. & iudeos qui
uenerant cum ea plorantes:
infirmuit spiritu & turba
uit semetipsum & dixit. Ubi
posuistis eum? Dicunt ei.
Dñe. ueni & uide. Et lacrima
tus est iñc. Dixerunt g̃ iudei.
Et ex qm̃ amabat eum. Quidā
autē ex ipsis dixerunt. Non
poterat hic qui aperuit ocu
los cecis nati facere ut & hic
non moretur? Iñc g̃ rur
sum fremens in semetipso:
uenit ad monumentū. Erat
autē spelunca: & lapis sup
positus erat ei. At iñc. Tol
lite lapidem. Dicit ei martha.
soror eius q̃ mortuus fuerat.

Dñe iam fecerit. quatrachuan
 enim est. Dicit ei iñc. Nōne
 dixi t. qm si credideris inde
 bis glām dei. Tulerunt g
 lapidem. Iñc autē eleuatis
 sursum oculis dixit. Pater.
 grās ago t: qm audisti me.
 Ego autem sciebam: qā semp
 me audis. Sed ppter poplū
 qui circumstat dixi: ut cre
 dant quia tu me misisti. Hec
 cū dixisset: uoce magna cla
 mauit. Lazare: ueni foras.
 Et statim prodit q fuerat
 mortuus: ligatus manus
 & pedes infors. Et facies illi
 sudario erat ligata. Dicit
 eis iñc. Soluite eum: &
 sinite abire. Multi g
 ex iudeis qui uenerant ad
 mariam & marcham & ui
 derant quē fecit: credide
 runt in eum. Quidam autē
 ex ipsis abierunt ad pharise
 os: & dixerunt eis quē fecit
 iñc. Collegerunt ergo
 pontifices & pharisei conci
 lium aduersus iñm: & dice
 bant. Quid facimus: qā hic
 homo multa signa facit:

Si dimittimus eum sic: omīs
 credent in eum. Et uenient
 romani: & tollent nrm lo
 cū & gentē. Unus autē ex
 ipsis cayphas nomine cum
 ēēt pontifex anni illius: dix
 eis. Vos nescitis quicquam
 nec cogitatis: quia expedir
 uobis ut unus moriatur
 homo p populo. & non to
 ta gens pereat. Hoc autem
 a semetipso non dixit. sed
 cū ēēt pontifex anni illius
 pphetauit: quia iñc erat
 moriturus pro gente. Et
 non tantum pro gente: sed
 ut filios dei qui erant discipuli
 congregaret in unū. Ab illo
 g die: cogitauerunt ut intē
 fierent eum. Iñc g iā non in
 palam ambulabat apd iu
 deos: sed abiit in regionem
 iuxta desertum in ciuitatē
 quē dicitur effrem. & ibi
 morabatur cū discipulis suis.
 Proximum autē erat
 pascha iudeorū. & ascenderūt
 multi ierosolimā de regione
 ante pascha: ut scificarent se
 ipsos. Querebant g iñm: &

colloquebantur inuicē in
templo stantes. Quid puta-
tis. quia non uenit ad diem
festum: Vederant autem
pontifices & pharisei man-
datum. ut si quis cognoue-
rit ubi sit indicet. ut appre-
hendant eum. **I**h̄c ḡ ante
sex dies pasche uenit betha-
niam ubi fuerat lazarus
mortuus quem suscitauit.
Fecerunt autē ei cenam ibi.
& martha ministrabat. La-
zarus uero unus erat ex
discumbentibus cū eo. Ma-
ria ḡ accepit libram un-
guenti nardi pistici preciosi.
& unxit pedes ihs. & exter-
sit capillis suis pedes eius.
& domus impleta est ex odo-
re unguenti. Dicit ergo u-
nus ex discipulis eius iudas
scariothis: qui erat eum tra-
diturus. Quare hoc unguen-
tum non uendidit trecentis
denariis. & datum est egenis:
Dixit autē hoc. non quia de
egenis pertinebat ad eum:
sed quia fur erat & loculos
habens ea que mittebantur

portabat. Dicit ḡ ihs. Simi-
te illā. ut in diem sepulture
mee seruet illud. Pauperes
enim semper habetis uobis
cum: me autē non semper
habebitis. Cognouit ergo
turba multa ex iudeis quia
illie ēēt: & uenerunt non p-
pter ihs tantum. sed ut la-
zarum uiderent quē suscita-
uit a mortuis. Cogitauerūt
autē principes sacerdotum
ut & lazarium interficerent:
quia multi propter illū abi-
bant ex iudeis & credebant
in ihs. **I**n crastinum autem
turba multa quę uenerat
ad diem festum. cum au-
disset quia uenit ihs
iherosolimam: acceperunt
ramos palmarum. & processē-
runt ei obuiam & clamabant.
Osanna benedictus qui uenit
in nomine dñi: rex isrl. Et
inuenit ihs asellum. & sedit
super eum: sicut scriptū est.
Noli timere filia syon. Cœ rex
tuus uenit: sedens sup pul-
lum asine. Hęc non cogno-
uerunt discipuli ei primū:

96
sed quando glificatus est
ihc. tunc reconcilati sunt q̄a
hee erant scripta de eo. & hee
fecerunt ei. Testimoniū g̃
perhibebat turba que erat
cum eo. quando & lazari
uocauit de monumento: &
suscitauit eum a mortuis.
Propterea & obuiam uenit
ei turba: quia audierunt
eum fecisse hoc signū. Pha-
risei g̃ dixerunt ad semet
ipsos. Videtis quia nichil
pficimus. Ecce mundus to-
tus post eum abiit. Erant
autem gentiles quidam ex
iis qui ascenderant. ut ado-
rarent in die festo. Hi g̃ acces-
serunt ad philippum qui
erat abethsaida galilee: &
rogabant eum dicentes. Do-
mine: uolumus ih̄m uidere.
Uenit philippus: & dicit ah-
dree. Andree rursum &
philippus: dixerunt ih̄s.
Ihc autem respondit eis dicens.
Venit hora: ut clarificetur
filius hominis. Amen amen
dico uobis. nisi granū fru-
menti cadens in terrā mortu-

um fuerit: ipsum solū manet.
Si autem mortuum fuerit:
multum fructum affert. Qui
amat animā suam: p̄det eā.
Et q̄ odit animā suam in hoc
mundo: in uitā eternā custo-
dit eā. Siquis in ministrat:
me sequatur. Et ubi sum ego:
illuc & minister m̄s erit. Siquis
in ministrauerit: honorifica-
bit eum pater m̄s. Nunc ani-
ma mea turbata est. Et quid
dicam: Pater: saluifica me
ex hora hac. Sed p̄pterea ueni
in horam hanc. Pater: clari-
fica tuū nomen. Venit g̃ uox
de celo. Et clarificauit. & iterū
clarificabo. Turba g̃ que sta-
bat & audierat: dicebat toni-
trium factū ēē. Alii dicebant.
Angls ei locutus est. Respondit
ih̄s: & dixit. Non p̄pter me
uox hec uenit: sed p̄pt̄ uos.
Nunc iudicium est mundi. Nē
princeps mundi huius: eiciet
foras. Et ego si exaltatus fue-
ro a terra: omnia traham ad
meipsum. Hoc autē dicebat:
significans quia morte ēēt
mortuus. Respondit ei

turba. Nos audiuimus ex lege: quia xpc manet in eternum. Et quomodo tu dicis. oportet exaltari filium hominis: Quis est iste filius hominis: Dixit g eis ihs. Adhuc modicum lumen in uobis est. Ambulate dum lucē habetis: ut n̄ tenebrę uos comprehendant. Et qui ambulat in tenebris: nescit quo uadat. Dum lucē habetis credite in lucē: ut filii lucis sitis. Hęc locutus est ihs & abiit: & abscondit se ab eis. Cum autē signa tanta fecisset coram eis: non credebant in eum. ut sermo ysaię pphę impleteretur quē dixit. Dñe quis credidit auditui n̄ro. & brachium dñi cui reuelatum est: Propterea non poterant credere: quia iterum dixit ysaias. Excecauit oculos eorū & indurauit eorū cor. ut non uideant oculis & intelligant corde. & conuertantur & sanem eos. Hęc dixit ysaias quando uidit glām eius: & locut⁹ est de eo:

Ueruntamen ex principibus multi crediderunt in eum: sed ppter phariseos non confitebantur: ut de synagoga non eicerentur. Dilexerunt enim glām hominū magis quam glām dei. Ihs autem clamauit & dixit. Qui credit in me: non credit in me: sed in eum qui misit me. Et qui uidet me: uidet eū qui misit me. Ego lux in mundum ueni. ut omnis q̄ credit in me: in tenebris non maneat. Et si quis audierit uerba mea & non custodierit: ego non iudico eum. Non enim ueni ut iudicem mundum: sed ut saluificem mundum. Qui sp̄nt me. & non accipit uerba mea: habet qui iudicet eū. Sermo quem locutus sum: ille iudicabit eum in nouissimo die. Quia ego a meipso non sum locutus: sed q̄ misit me pater ipse in mandatum dedit. quid dicam aut quid loquar. Et scio q̄a mandatū ei: uita eterna est. Quę ḡ ego

loquor: sicut dixit in pater
sic loquor.

An te diem autem festum
pasche sciens ihs quia ue-
nit eius hora ut transeat
ex hoc mundo ad patrem:
cum dilexisset suos q̄ erant
in mundo. in finem dilexit
eos. Et cœna facta cū diabo-
lus iam misisset in cor ut
traderet eum iudas symo-
nis scariothis: sciens quia
omnia dedit ei pater in
manus. & quia a deo exiit
& ad deum uadit: surgit
a cœna. & ponit uestimenta
sua. Et cum accepisset lin-
teum: prœcepit se. Deinde
mittit aquam in peluum:
& cepit lauare pedes disci-
polorum. & extergere linteo
quo erat prœcinctus. Venit
ergo ad symonem petrum.
& dicit ei petrus. Dñe. tu m̄
lauas pedes. Respondit ihs.
& dixit ei. Quod ego facio
tu nescis modo. scies autem
postea. Dicit ei petrus. Non
lauabis in pedes m̄ eternum.
Respondit ei ihs. Si non laue-

97
ro te: non habebis partē me-
cum. Dicit ei symon petrus.
Domine. non tantum pedes
meos: sed & manus & caput.
Dicit ei ihs. Qui lotus est non
indiget nisi ut pedes lauet:
sed est mundus totus. Et uos
mundi estis: sed non om̄s. Sci-
ebat enim quisnam eēt qui
traderet eum. p̄pterea dixit.
non estis mundi om̄s. Postquā
q̄ lauit pedes eorū & accepit
uestimenta sua: cum recubu-
isset iterum dixit eis. Scitis
quid fecerim uobis? Vos uo-
catis me magister & dñe. &
bene dicitis. Sum etenim.
Si q̄ ego laui pedes ur̄os dñs
& magister: & uos debetis
alter alterius lauare pedes.
Exemplum enim dedi uobis.
ut quēadmodum ego feci uo-
bis: ita & uos faciatis. Amen
amen dico uobis. non est ser-
uus maior dñō suo. neq; ap̄ls
maior eo qui misit illum.
Si hæc scitis: beati eritis si fece-
ritis ea. Non de omnib; uob
dico. Ego scio quos elegerim.
Sed ut impleatur scriptura:

q̄ manducat mecum panem.
leuabit contra me calcaneum suum. A modo dico uobis prius quam fiat: ut credatis cum factum fuerit. quia ego sum. Amen amen dico uobis: q̄a qui accipit siquem misero. me accipit.
Qui autē me accipit: accipit eum qui me misit. Cum hec dixisset ihs: turbatus est spū. & p̄testatus est & dixit. Amen amen dico uobis: quia unus ex uobis tradet me.
Aspiciebant q̄ ad inuicē discipuli: hesitantes de q̄ diceret.
Erat q̄ recumbens unus ex discipulis eim sinu ihs: quem diligebat ihs. Inuit ergo hunc symon petrus: & dicit ei. Quis est de quo dicit?
Itaq; cum recubuiisset ille supra pectus ihs: dicit ei. Dñe quis est? Respondit ihs. Ille est: cui ego intinectum panem porrexero. Et cum intinxiisset panem: dedit iude symoni scariothis.
Et post buccellam: tunc introuit illum sathanas.

Et dicit ei ihs. Qd facis. fac crenis. Hoc autē nemo sciuit discumbentium. ad quid dixerit ei. Quidam enim putabant quia loculos habebat iudas: quia dicit ei ihs. eme ea que opus sunt nobis ad diem festum. aut egenis ut aliquid daret. Cum ergo accepisset ille buccellam: exiit continuo. Erat autē nox. Cum q̄ exisset: dicit ihs. Nunc clarificatus est filius hominis. & d̄s clarificatus est in eo. Si d̄s clarificatus est in eo: & d̄s clarificabit eum in semetipso. & continuo clarificabit eum. Filioli adhuc modicum uobiscum sum. Queretis me: & sicut dixi iudeis quo ego uado uos non potestis uenire. Et uobis dico in. Mandatum nouum do uobis. ut diligatis inuicē sicut dilexi uos. ut & uos diligatis inuicē. In hoc cognoscent om̄s quia mei discipuli estis: si dilectionē habueritis ad inuicem. Dicit ei symon petrus. Domine quo uadis?

98
Respondit ihs. Quo ego uado
non potes me modo sequi.
sequeris autem postea. Dicit
ei petrus. Quare non possu-
te sequi modo? Animam
mea pro te pono. Respon-
dit ihs. Animam tua p me
ponis? Amen amen dico t:
non cantabit gallus donec
ter me neges. Non turbet
cor ur̃m. Creditis in deum:
& in me credite. In domo pa-
tris mei mansiones multe
sunt. Siquo minus: dixisse
uobis quia uado parare uo-
bis locum. Et si abiero & pre-
parauero uobis locum: te-
rum ueniam & accipia uos
ad meipsum. ut ubi sum
ego & uos sitis. Et q̃ ego ua-
do scitis: & uiam scitis. Dicit
ei thomas. Domine. nescim
quo uadis. Et qm̃ possumus
uiam scire? Dicit ei ihs. Ego
sum uia. & ueritas & uita.
Nemo uenit ad patrem: nisi
p me. Si cognouissetis me:
& patre meum utiq; cogno-
uissetis. Et amodo cognosce-
tis eum. & uidistis eum.

Dicit ei philippus. Domine. of-
tende nobis patrem. & sufficit
nobis. Dicit ei ihs. Tanto tem-
pore uobiscum sum. & non
cognouistis me? Philippe.
qui uidet me: uidet & patre.
Quom̃ tu dicis. ostende nobis
patrem? Non credis q̃a ego
in patre. & pater in me est?
Verba que ego loquor uobis:
a meipso non loquor. Pater
autem in me manens: ipse
facit opera. Non creditis q̃a
ego in patre. & pater in me
est? Alioquin: ppter opera
ipsa credite. Amen amen di-
co uobis. qui credit in
me opera que ego facio &
ipse faciet. & maiora horu
faciet: quia ego ad patrem
uado. & qdcumq; petieritis
patrem in nomine meo: hoc
faciam. ut glificetur pater
in filio. Siquid petieritis in
nomine meo: hoc faciam. Si
diligetis me: mandata mea
seruate. Et ego rogabo patre.
& alium parachytum dabit
uobis: ut maneat uobiscum
in eternu. spin ueritatis

quē mundus non potest acci-
pere. quia non uidit eū. nec
scit eum. Vos autē cognosce-
tis eum: quia apud uos ma-
nebit. & in uobis erit. Non re-
linquam uos orphanos. ue-
niam ad uos. Adhuc modi-
cum. & mundus me iam nō
uidet. Uos autē uidetis me:
quia ego uiuo & uos uiuetis.
I nullo die uos cognoscetis q̄a
ego sum in patre meo. & uos
in me. & ego in uobis. Qui
habet mandata mea & ser-
uat ea: ille est qui diligit me.
Q autē diligit me diligetur
a patre meo. & ego diligam
eum. & manifestabo ei mei-
psum. Dicit ei iudas. non
ille scariothis. Domine. qd
factū est. q̄a nobis manife-
staturus es teipsum & non
mundo? Respondit ihs &
dixit ei. Siquis diligit me:
sermonē meū seruabit. Et
pater m̄s diliget eum. & ad
eū ueniemus. & mansionem
apd eum faciemus. Qui non
diligit me: sermones meos
non seruat. Et sermonem

quem audistis non est m̄s: sed
eius qui misit me pater. Hec
locutus sum uobis: apd uos
manens. Parachytus autē
sp̄s sc̄s quem mittet pater
in nomine meo: ille uos
docebit omnia. & sugge-
ret uobis omnia quecumq;
dixerō uobis. Pacem relinq;
uobis: pacem meā do uobis.
Non quomodo mundus dat:
ego do uobis. Non turbetur
cor ur̄m. neq; formidet.
A udistis quia ego dixi uobis:
uado & uenio ad uos. Si dili-
geretis me gauderetis utiq;
quia uado ad patrem: quia
pater maior me est. Et nunc
dixi uobis prius quam fiat:
ut cum factum fuerit creda-
tis. Jam non multa loquar
uobiscum. Uenit enim p̄n-
ceps mundi huius: & in me
non habet quicquā. Sed ut
cognoscat mundus quia
diligo patrem. & sicut man-
datum dedit m̄ pater sic
facio: surgite eamus hinc.
E go sum ueris uera: & pat̄ m̄s
agricola est. Omnē palmitē

in me non ferentem fructu:
tollet eum. Et omnem qui
fert fructu purgabit eu:
ut fructu plus afferat. Ja
uos mundi estis. ppter ser
monem que locutus sum
uobis. Manete in me: & ego
in uobis. Sicut palmes non
potest ferre fructu a seimet
ipso nisi manserit in uita:
sic nec uos nisi in me man
seritis. Ego sum uita. uos
palmites. Qui manet in
me: & ego in eo. hic fert
fructum multum: quia
sine me nichil potestis face
re. Siqs in me non manserit:
mittetur foras sicut palmes
& aresec. & colligent eum.
& in igne mittent & ardet.
Si manseritis in me & uerba
mea in uobis manserint: qd
cumq; uolueritis petetis. &
fiet uobis. In hoc clarificat
est pater nrs ut fructu plu
rimum afferatis: & efficiamini
mei discipuli. Sicut di
lexit me pater: & ego dilexi
uos. Manete in dilectione
mea. Si precepta mea serua

ueritis: manebitis in dilecti
one mea. sicut & ego patris
mei precepta seruau: &
maneo in eius dilectione.
Hec locutus sum uobis: ut
gaudium meum in uobis sit.
& gaudium urum impleatur.
Hoc est preceptum meum. ut dili
gatis inuice sicut dilexi uos.
Maiorem hac dilectione nemo
habet: ut animam suam ponat
quis pro amicis suis. Uos a
mici mei estis: si feceritis que
ego precipio uobis. Jam
non dico uos seruos: quia
seruus nescit quid faciat
dominus eius. Vos autem
dixi amicos: quia omnia
quęcumq; audiui a patre
meo nota feci uobis. Non
uos me elegistis. sed ego ele
gi uos. & posui uos ut eatis
& fructum afferatis. & fru
ctus ur maneat. & qdcum
q; petieritis patrem in no
mine meo: det uobis. Hec
mando uobis: ut diligatis
inuice. Si mundus uos o
dit: scitote quia me ptre
uobis odio habuit. Si de

mundo fuissetis: mundus qd
fuit erat diligere. Quia ue
ro de mundo non estis. sed ego
elegi uos de mundo: ppter
odit uos mundus. Memento
te sermonis mei que ego dixi
uobis: non est seruis maior
domino suo. Si me persecu
ti sunt: & uos persequentur.
Si sermonem meum seruauerit:
& uirum seruabunt. Sed hec
omnia facient uobis ppter
nomen meum: quia nesci
unt eum qd misit me. Si non
uenissem & locutus fuissem
eis: peccati non haberent.
Nunc autem excusationem non
habent de peccato suo. Qui
me odit: & patrem meum odit.
Si opera non fecissem in eis que
nemo alius fecit: peccatum
non haberent. Nunc autem
& uiderunt & oderunt &
me & patrem meum. Sed ut
impleatur sermo qui in le
ge eorum scriptus est: quia
odio habuerunt me gratis.
Cum autem uenerit parachytus
que ego mittam uobis a patre
sp̄s ueritatis qui a patre pro

cedit: ille testimonium per
hibebit de me. Et uos testi
monium perhibebitis: qd
ab initio mecum estis. Hec lo
cutus sum uobis: ut non
scandalizemini. Absq; h̄na
gogis facient uos. Sed uenit
hora: ut omnis qui interficit
uos arbitretur obsequium
se prestare deo. Et hec facient
uobis: quia non nouerunt
patrem neq; me. Sed hec lo
cutus sum uobis. ut cum ue
nerit hora eorum: reminisca
mini quia ego dixi uobis.
Hec autem ab initio uobis
non dixi: quia uobiscum eram.
Nunc autem uado ad eum qui me
misit: & nemo ex uobis inter
rogat me. quo uadis? Sed
quia hec locutus sum uobis:
tristitia impleuit cor uirum.
Sed ego ueritatem dico uobis:
exspectate uobis ut ego uadam.
Si enim non abiero: parachytus
non ueniet ad uos. Si autem
abiero: mittam eum ad uos.
Et cum uenerit: ille arguet
mundum de peccato. & de
iusticia. & de iudicio. De pec

108
cato quidem: quia non cre-
dunt in me. De iusticia uero:
quia ad patrem uado. & iam
non uidebitis me. De iudicio
autē: quia princeps mun-
di huius iudicatus est. Ad-
huc multa habeo uobis di-
cere: sed non potestis porta-
re modo. Cum autē uenerit
ille sps ueritatis: docebit
uos omne ueritate. Non enī
loquetur a semet ipso: sed que-
cumq; audiet loquetur: &
que uentura sunt annun-
ciabit uobis. Ille me clarifica-
bit: quia de meo accipiet &
annunciabit uobis. Omnia
quęcumq; habet pater: mea
sunt: ppter ea dixi quia de
meo accipiet: & annunciat
uobis. Modicū & iam non ui-
debitis me: & iterū modicum
& uidebitis me: quia uado
ad patrem. Dixerunt g̃ ex
discipulis eius ad iuue. Quid
est hoc qđ dicit nobis: modi-
cum & iam non uidebitis me.
& iterū modicū & uidebitis
me: & quia uado ad patre:
Dicebant g̃. Quid est hoc qđ

dicit modicum? Nescimus
quid loquitur. Cognouit autē
ihc quia uolebant eum inter-
rogare: & dixit eis. De hoc
queritis inter uos: quia dixi
modicū & iam non uidebitis
me: & iterū modicū & uide-
bitis me. Amen amen dico
uobis: quia plorabitis & fle-
bitis uos: mundus autem
gaudebit. Hos autē contri-
stabit: sed tristitia uia
uertetur in gaudium. Multi
enī cum parte tristitiā habet:
quia uenit hora eius. Cum
autē pepererit puerū: iam
non meminit pressurę ppter
gaudium: quia natus est ho-
mo in mundo. Et uos g̃:
nunc quidē tristitiā habetis.
Ite autē uidebo uos: &
gaudebit cor ur̃m: & gau-
dium ur̃m nemo tollet a uob.
Et in illo die me non interroga-
bitis quicquā. Amen amen di-
co uobis: siquid petieritis
patre in nomine meo: dabit
uobis. Usq; modo non peti-
stis quicquā in nomine meo.
Petite & accipietis: ut gaudii

urim sit plenu. Hec in puer
bus locutus sum uobis. Venit
hora cui iam non in puerbis
loquar uobis: sed palam de
patre annuntiabo uobis. Illo
die in nomine meo petetis.
Et non dico uobis. quia ego
rogabo patrem de uobis.
Ipse enim pater amat uos:
quia uos me amastis. & credi
distis quia a deo exiui. Exiui
a patre. & ueni in mundu.
Iteru relinquo mundum. &
uado ad patrem. Dicunt ei
discipuli eius. Ecce nunc pala
loqueris. & prouerbiu nullu
dicis. Hunc scimus quia scis
omnia. & non opus est t ut
quis te interroget. In hoc cre
dimus. quia a deo existi. Re
spondit eis ihs. Modo creditis.
Ecce uenit hora & iam uenit:
ut dispergimini unusquisq;
in ppria. & me solum relin
quatis. Et non sum solus. qa
pater mecu est. Hec locutus
sum uobis: ut in me pacem ha
beatis. In mundo pressuram
habebitis. sed confidite. ego
uici mundum.

Hec locutus est ihs. & surreua
tis oculis in celum dixit. Pater.
uenit hora clarifica filium
tuum. ut filius tuus clarificet
te. Sicut dedisti ei potestate
omnis carnis. ut omne qd de
disti ei det eis uitā eternam.
Hec est autē uitā eterna: ut
cognoscant te solum uerum
dm. & que misisti nro. xpm.
Ego te clarificaui super terrā.
opus consummaui. qd dedisti
michi ut faciam. Et nunc cla
rifica me tu pater apd te met
ipsum. claritate qua habui
prius qua mundus eet apd te.
Manifestaui nomen tuu homi
nibus. quos dedisti in de mun
do. Tui erant. & in eos dedisti.
& sermonē tuum seruauerūt.
Nunc cognouerunt qa omnia
que dedisti in abs te sunt. qa
uerba que dedisti in dedi eis.
Et ipsi acceperunt. & cognoue
runt uere quia a te exiui. &
crediderunt quia tu me misisti.
Ego peris rogo. Non p mundo
rogo: sed pro iis quos dedisti
in. quia tui sunt. Et mea
omnia tua sunt: & tua mea

sunt. & clarificatus sum in
eis. Et iam non sum in mun-
do. & hi in mundo sunt: &
ego ad te uenio. Pater scē.
serua eos in nomine tuo
quos dedisti in. ut sint u-
num sicut & nos. Cū essem
cū eis: ego seruabam eos in
nomine tuo. Quos dedisti
in custodiui. & nemo ex
his perit nisi filius perdi-
tionis: ut scriptura imple-
retur. Nunc autē ad te ue-
nio & hec loquor in mun-
do: ut habeant gaudium
meū impletū in semetipsis.
Ego dedi eis sermonē tuum.
& mundus eos odio habuit.
quā non sunt de mundo: sicut
& ego non sum de mundo.
Non rogo ut tollas eos de mun-
do. sed ut serues eos ex malo.
De mundo non sunt. sicut &
ego non sum de mundo.
Scificas eos in ueritate. sermo
tuus ueritas est. Sicut tu
me misisti in mundum: &
ego misi eos in mundum.
Et p̄ eis ego sc̄ifico meip̄m:
ut sint & ipsi sc̄ificati in

ueritate. Non p̄ his autem
rogo tantum: sed & p̄ eis
qui credituri sunt p̄ uerbū
eorū in me. ut om̄s unum
sint sicut tu pater in me
& ego in te. ut & ipsi in nob̄
unum sint. ut credat mun-
dus quia tu me misisti. Et
ego claritate quā dedisti
michi dedi eis: ut sint unū
sicut & nos unū sumus. Ego
in eis & tu in me: ut sint con-
summati in unū. & cognoscat
mundus quā tu me misisti.
& dilexisti eos. sicut & me di-
lexisti. Pater. quos dedisti
michi: uolo ut ubi ego sum
& illi sint mecum. ut uideant
claritatem meā quā dedisti in.
quia dilexisti me ante consti-
tutionē mundi. Pater iuste
mundus te non cognouit.
ego autē te cognoui. & hi co-
gnouerunt quia tu me mi-
sisti. & notum feci eis nomen
tuū & notū faciam. ut dile-
ctio qua dilexisti me in ipsis
sit & ego in ipsis. xxviii
Hec cum dixisset iūc: egres-
sus est cum discipulis suis

trans torrentem cedron ubi
erat ortus. in quē introiit
ipse & discipuli eius. Sciebat
autē & iudas qui tradebat
eū ipsum locum: quia fre-
quenter ih̄c conuenerat il-
luc cū discipulis suis. Judas
ergo cū accepisset cohortē
& a pontificibus & pharise-
is ministros: uenit illuc cū
laternis & facibus & armis.
Ih̄c itaq; sciens omnia que uen-
tura erant super eum: p̄ces-
sit & dixit eis. Quē queritis?
Responderunt ei. Iūā nazare-
num. Dixit eis ih̄c. Ego sum.
Stabat autē & iudas qui tra-
debat eum cū ipsis. Ut ergo
dixit eis ego sum: abierunt
retrosum & ceciderunt in
terrā. Iterū ḡ interrogauit
eos & dixit. Quem queritis?
Illi autē dixerunt. Iūā naza-
renum. Respondit ih̄c. Dixi
uobis: quia ego sum. Si ergo
me queritis: sinite hos abire.
Ut impleretur sermo quē dix̄.
q̄a quos dedisti m̄i non p̄didi
ex eis quenquā. Simon ergo
petrus habens gladiū eduxit

eum: & percussit pontificis
seruum. & abscidit auriculā
eius dextram. Erat autē no-
men seruo malchus. Dixit
ḡ ih̄c petro. Mitte gladiū
tuum in uaginā. Calicem
quē dedit michi pater: non
bibam illū. Cohors ergo &
tribunus & ministri iudeorū
comprehenderunt ih̄m. & li-
gauerunt eū. & adduxerūt
eū ad annā p̄mū. Erat enim
socer cayphē: q̄ erat pontifex
anni illius. Erat autē cayphas
qui consiliū dederat iudeis:
quia expedire unū hominem
mori p̄ poplō. Sequebatur
autē ih̄m symon petrus. &
alii discipuli. Discipuli autē
ille erat notus pontifici. &
introiit cum ih̄o in atrium
pontificis. Petrus autē stabat
ad ostium foris. Exiit ergo
discipulus alius qui erat no-
tus pontifici: & dixit ostiari.
& introduxit petrū. Dixit
ḡ petro ancilla ostiaria. Num-
quid & tu ex discipulis es ho-
mis istius? Dixit ille. Non sū.
Stabant autē serui & ministri

ad prunas quia frigus erat:
 & calefaciebant se. Erat au-
 tem cum eis & petrus: stans
 & calefaciens se. Pontifex g
 interrogauit inon de disci-
 pulis suis & de doctrina ei.
Respondit ei inon. Ego palam
 locutus sum mundo: ego
 semper docui in synagoga
 & in templo quo omnes iudei
 conueniunt. & in occulto
 locutus sum nichil. Quid
 me interrogas? Interroga
 eos qui audierunt. quid lo-
 cutus sum ipsis. Ecce hi sci-
 unt. que dixerim ego. Hec
 autem cum dixisset: unus assi-
 stens ministrorum dedit a-
 lapam inu dicens. Sic respon-
 des pontifici. Respondit
 ei inon. Si male locutus sum:
 testimonium perhibe de malo.
Si autem bene: quid me cedis?
Et misit eum annas ligatum ad
 cayphan pontificem. Erat autem
 symon petrus stans & calefa-
 ciens se. Dixerunt g ei. Num
 quid & tu ex discipulis ei es?
Negauit ille & dixit. Non sum.
Dixit ei unus ex seruis pontifi-

cis: cognatus eius cuius absci-
 dit petrus auriculam. Nonne
 ego te uidi in orto cum illo?
Iterum g negauit petrus: &
 statim gallus cantauit. Ad-
 ducunt g inon ad cayphan
 in pretorium. Erat autem
 mane. Et ipsi non introierunt
 in pretorium ut non conta-
 minarentur. sed manduca-
 rent pascha. Exiit g pila-
 tus ad eos foras: & dixit. Qua
 accusationem affertis aduer-
 sus hominem hunc? Respon-
 derunt & dixerunt ei. Si non
 esset hic malefactor: non tibi
 tradidissemus eum. Dixit g
 eis pilatus. Accipite eum uos:
 & secundum legem uestram iudicate
 eum. Dixerunt g iudei. Nobis
 non licet interficere quenquam.
Ut sermo inon impleveretur quem
 dixit: significans quia morte
 esset mortuus. Introiit g
 iterum in pretorium pilatus. &
 uocauit inon & dixit ei. Tu
 es rex iudeorum? Et respondit
 inon. A te me ipso hoc dicit.
 an alii t dixerunt de me?
Respondit pilatus. Numquid

ego iudeus sum: Gens tua &
pontifices tradiderunt te mihi.
Quid fecisti? Respondit ihc.
Regnum meum non est de hoc
mundo. Si ex hoc mundo esset
regnum meum: ministri mei
utique decertarent ut non
traderer iudeis. Nunc autem
regnum meum non est hinc. Di-
xit itaque ei pilatus. Ergo
rex es tu? Respondit ihc.
Tu dicis quia rex sum ego. Ego
in hoc natus sum & ad hoc
ueni in mundum: ut testimo-
nium perhibeam ueritati.
Omnis qui est ex ueritate:
audite meam uocem. Dicit ei
pilatus. Quid est ueritas?
Et cum hoc dixisset: iterum
exiit ad iudeos & dicit eis.
Ego nullam inuenio in eo cau-
sam. Est autem consuetudo uobis.
ut unum dimittam uobis in pa-
scha. Vultis ergo dimittam uobis
regem iudeorum? Clama-
uerunt rursum omnes di-
centes. Non hunc: sed bara-
ban. Erat autem barabab latro.
Tunc ergo apprehendit pilatus
ihc: & flagellauit. Et mili-

tes plectentes coronam de spi-
nis imposuerunt capiti ei:
& ueste purpurea circunde-
derunt eum. Et ueniebant
ad eum: & dicebant. Aue
rex iudeorum. Et dabant
ei alapas. Exiit iterum
pilatus foras: & dicit eis. Ecce
adduco uobis eum foras: ut
cognoscatis quia in eo nullam
causam inuenio. Exiit ergo
ihc portans spinam coronam:
& purpureum uestimentum. Et
dicit eis. Ecce homo. Cum ergo
uidissent eum pontifices &
ministri: clamabant dicentes.
Crucifige. crucifige eum. Dicit
eis pilatus. Accipite eum uos:
& crucifigite. Ego enim non
inuenio in eo causam. Respon-
derunt ei iudei. Hos legem ha-
bemus: & secundum legem debet
mori: quia filium dei se fecit.
Cum ergo audisset pilatus hunc
sermonem: magis timuit. Et
ingressus est pretorium iterum:
& dicit ad ihm. Unde es tu?
Ihc autem responsum non dedit
ei. Dixit ergo ei pilatus. Michi
non loqueris? Nescis quia pote

statem habeo crucifigere
te. & potestatem habeo di-
mittere te. Respondit
ihs. Non haberes potestatem
aduersum me ullam: nisi
t' e' datu' desuper. Propterea
qui me tradidit tibi: maior
peccatu' habet. Et exinde
querabat pilatus dimitte-
re eum. Iudei autem clama-
bant dicentes. Si hunc di-
mittis: non es amicus cesa-
ris. Omnis enim qui se regem
facit: contradicit cesari.
Pilatus ergo cum audisset
hos sermones: adduxit foras
ihm. & sedit per tribunali in
loco qui dicitur lithostrotos.
hebraice autem gabatha.
Erat autem parasceue pasche.
hora quasi sexta. Et dicit iu-
deis. Ecce rex ur'. Illi autem cla-
mabant. Tolle. tolle. crucifi-
ge eum. Dicit eis pilatus.
Regem ur'm crucifigam. Re-
sponderunt pontifi-
ces. Non habemus regem. nisi
cesarem. Tunc & tradidit eis
illu'. ut crucifigeretur. Susce-
perunt autem ihm: & eduxerunt.

Et banulans sibi cruce: exiit
in eum qui dicitur caluarie
locu'. hebraice golgotha. ubi
crucifixerunt eum. Et cum eo
alios duos hinc & hinc: medi-
um autem ihm. Scripsit autem
& titulu' pilatus. & posuit
super cruce. Erat autem scri-
ptum. ihc nazarenius rex iu-
deorum. Hunc & titulu' multi
legerunt iudeoru'. q' prope
ciuitatem erat locus: ubi crucifi-
xus est ihs. Et erat scriptum
hebraice. grece & latine. Dice-
bant & pilato pontifices iu-
deorum. Noli scribere rex iude-
orum: sed quia ipse dixit. rex
sum iudeoru'. Respondit pi-
latus. Quod scripsi. scripsi.
Milites & cum crucifixissent
eum: acceperunt uestimen-
ta eius. & fecerunt quattuor
partes. unicuique militi par-
tem. & tunicam. Erat autem
tunica inconfutalis: desuper
contexta per totum. Dixerunt
& adinuicem. Non scindam'
illam. sed sortiamur de illa
cuius sit. Ut scripta impleret
dicens. Partiti sunt uestimenta

mea sibi: & in uestem meā
miserunt sortē. Et milites
quidem hec fecerunt. Sta-
bant autem iuxta crucem
ihs mater eius. & soror ma-
tris eius maria cleophe: &
maria magdalene. Cum ui-
disset g̃ ihs matrē & disci-
pulum quem diligebat: di-
xit matri sue. Mulier: ecce
filius tuus. Deinde dicit disci-
plo. Ecce mater tua. Et ex illa
hora: accepit eam discipulus
in sua. Postea sciens ihs quia
iam omnia consummata sūt:
ut consummaretur scripta
dicit. Sitio. Uas g̃ positum
erat: aceto plenum. Illi autē
spongiam plenam aceto. i so-
po circumponentes: obtule-
runt ori eius. Cum g̃ acce-
pisset ihs acetum: dixit. Con-
summātū est. Et inclinato
capite: tradidit sp̃m. Iudei
g̃ qm̃ parasceue erat: ut non
remanerent corpora in cru-
ce sabbato. erat enim magni
dies ille sabbati: rogauerunt
pilatum ut frangerentur
eorū crura & tollerentur.

Venerunt g̃ milites: & p̃mi
quidem frangerunt crura. &
alterius qui crucifixus est
cū eo. Ad ihs autē cū uenis-
set. ut uiderunt eum iam
mortuum: non frangerunt
eius crura. Sed unus mili-
tū lancea latus eius aperuit.
& continuo exiit sanguis
& aqua. Et qui uidit testi-
monium perhibuit. & ue-
rū est testimoniū eius. Et
ille scit quia uera dicit: ut
& uos credatis. Facta sunt
enim hec: ut scriptura im-
pleretur. os non cōminuetur
ex eo. Et iterum alia scripta
dicit. Videbunt in quem
transfixerunt. **P**ost hec
rogauit pilatum ioseph
ab arimathia eo qd̃ ēēt di-
scipulus ihs. occultus autē
ppter metum iudeorum:
ut colleret corpus ihs. Et
p̃misit pilatus. Venit g̃:
& tulit corpus ihs. Ve-
nit autē & nichodemus q̃
uenerat ad ihs nocte pri-
mum: ferens mixturā myr-
rē & aloes quasi libras centū.

Acceperunt & corpus ihs:
 & ligauerunt linteis cum
 aromatibus sicut mos est
 iudeis sepelire. Erat autem
 in loco ubi crucifixus est or-
 tus: & in orto monumen-
 tum nouum. in quo nondum
 quisquam positus fuerat.
 Ibi & propter parasceuen
 iudeorum: quia iuxta erat
 monumentum posuerunt eum.
 Na autem sabbati maria ma-
 gdalene uenit mane cum
 adhuc tenebre essent ad monu-
 mentum: & uidit lapidem
 sublatum a monumento. Cu-
 currit & uenit ad symo-
 nem petrum & ad alium disci-
 plum quem diligebat ihs: &
 dixit eis. Tulerunt dominum de
 monumento: & nescio ubi
 posuerunt eum. Exiit &
 petrus & ille alius discipulus:
 & uenerunt ad monumen-
 tum. Currebant autem duo si-
 mul: & ille alius discipulus
 praeuocauit citius petro.
 & uenit prior ad monum-
 tum. Et cum se inclinasset: ui-
 dit linteamina posita.

non tamen introiuit. Uenit
 & symon petrus sequens eum:
 & introiit in monumentum.
 Et uidit linteamina posita.
 & sudarium quod fuerat
 super caput eius. non cum
 linteaminibus positum. sed
 separatim inuolutum in
 unum locum. Tunc & introiit
 & ille discipulus qui uenerat
 primus ad monumentum:
 & uidit & credidit. Nondum
 enim sciebant scripturas:
 quia oporteret eum a mortuis
 resurgere. Abierunt & ad
 semetipsos dispersi. Maria
 autem stabat ad monumen-
 tum foris: plorans. Dum &
 fleret: inclinauit se & perspe-
 xit in monumentum. Et ui-
 dit duos angelos in albis
 sedentes. unum ad caput
 & unum ad pedes: ubi positum
 fuerat corpus ihs. Dicunt
 ei illi. Mulier quid ploras?
 Dicit eis. Quia tulerunt dominum
 meum: & nescio ubi posuerunt
 eum. Hec cum dixisset: con-
 uersa est retrorsum. & uidit
 ihs stantem. & nesciebat

quia ih̄c est. Dicit ei ih̄c. Mu-
lier quid ploras? Quē quēris?
Illa existimans quia ortolanus
ēēt: dicit ei. Domine. si tu
susculisti eum: dicte michi
ubi posuisti eum. & ego eum
tollam. Dicit ei ih̄c. Maria.
Cōuersa illa: dicit ei. Rabo-
ni: qđ dicitur magister. Di-
cit ei ih̄c. Noli me tangere:
nondum enim ascendi ad
patrē meū. Hade autem ad
fr̄s meos: & dic eis. Ascendo
ad patrē meū & patrē ur̄m:
dñm meū & dñm ur̄m. Venit
maria magdalene annun-
tians discipulis quia uidi
dñm: & hec dixit michi.
Cū ēēt sero die illo una sabba-
torum. & fores essent clausę.
ubi erant discipuli congre-
gati ppter metum iudeo-
rum: uenit ih̄c & stetit in
medio. & dixit eis. Pax uob.
Et cum hoc dixisset: osten-
dit eis manus & latus. Gaudi-
si sunt g̃ discipuli: uiso dño.
Dixit g̃ eis iterum. Pax uobis.
Sicut misit me pater: & ego
mitto uos. Hoc cū dixisset:

insufflauit & dicit eis. Acci-
pite sp̄m sc̄m. Quorū remi-
ssis peccata: remittunt̄
eis. Et quorum retinueritis:
retenta sunt. **T**homas
autē unus ex duodecim q̃
dicitur didimus: non erat
cū eis quando uenit ih̄c. Di-
xerunt g̃ ei alii discipuli. In-
dimus dñm. Ille autem dixit
eis. Nisi uidero in manibus
eius fixuram clauorum. &
intromittam digītū meū in locū
clauorū. & intromittā manum
meā in latus eius: non cre-
dam. Et post dies octo: ter-
rum erant discipuli ei intus.
& thomas cū eis. Venit ih̄c
ianuis clausis: & stetit in
medio & dixit. Pax uobis.
Deinde dicit thome. Infer di-
gitū tuum huc & inde ma-
nus meas: & affer manum
tuam & mitte in latus meū:
& noli ēē incredulus sed fide-
lis. Respondit thomas: &
dixit ei. Dñs m̄s: & deus m̄s.
Dicit ei ih̄c. Quia uidisti me:
credidisti. Beati qui non
uiderunt & crediderunt.

Multa quidem & alia signa fecit ih̄c in conspectu discipulorū suorū: quę non sunt scripta in libro hoc. Hęc autem scripta sunt ut credatis quia ih̄c est filius dei. & ut credentes uitā habeatis in nomine eius.

Post hęc manifestauit se iterum ih̄c ad mare tyberiadis. manifestauit autem sic.

Erant autē simul symon petrus & thomas qui dicitur didimus: & nathanael qui erat achana galilee. & filii zebedei. & alii ex discipulis eius duo. Dicit eis symon petrus. Vado piscari. Dicunt ei. Venimus & nos tecum.

Et exierunt & ascenderunt in nauem: & illa nocte nichil prendiderunt. Mane autem iam facto. stetit ih̄c in litore. Non tamen cognouerunt discipuli: quia ih̄c est. Dicit g̃ eis ih̄c. Pueri nunquid pulmentarium habetis? Responderunt ei.

Non. Dixit eis. Attente inde uestram nauigii rete. & in

uenietis. Miserunt g̃: & iam non ualebant illud trahere propter multitudinem piscium.

Dicit g̃ discipulus ille quem diligebat ih̄c petro. Dñs est.

Simon g̃ cum audisset quia dominus est: tunica succinxit se. erat enim nudus. & iussit se in mare. Alii autem discipuli nauigio uenerunt.

Non enim longe erant a terra. sed quasi cubitis ducentis. trahentes rete piscium. Isti g̃ descenderunt in terram: uiderunt prunas positas: & pisces superpositū & panem.

Dicit eis ih̄c. Afferte de piscibus quos prendidistis nunc.

Ascendit autem symon petrus & traxit rete in terrā. plenū magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti eēnt: non est scissum rete. Dicit eis ih̄c. Venite. prandete. Et nemo audebat discumbentū interrogare eū. tu q̃s es: scientes quia dñs est.

Et uenit ih̄c & accepit panem & dat eis: & pisces similiter.

Hoc iam tercio manifestatus

est ih̄c discipulis suis. cum re-
surrexisset a mortuis. Cum
ḡ prandissent: dicit simoni
petro ih̄c. Simon iohannis
diligis me plus his. Dicit ei.
Etiam domine. tu scis q̄a amo
te. Dicit ei. Pasce agnos meos.
Dicit ei iterū. Simon iohannis
diligis me. At illi. Etiam
domine. tu scis quia amo te.
Dicit ei. Pasce agnos meos. Dicit
ei tercio. Simon iohannis a-
mas me. Contristatus est pe-
trus quia dixit ei tercio amas
me: & dicit ei. Domine: tu
omnia scis: tu scis quia amo
te. Dicit ei. Pasce oues meas.
Amen amen dico tibi: cū eēs
iunior cingebas te & ambu-
labas ubi uolebas. Cū autem
senueris: extendes manus tu-
as & alius te cinget & ducet
quo non uis. Hoc autē dixit:
significans quā morte clari-
ficaturus ēēt deum. Et cum
hoc dixisset: dicit ei. Sequere
me. Conuersus petrus: uidit
illum discipulum quem dili-
gebat ih̄c sequentem. qui &
recubuit in cœna sup̄ pectus

eius. & dixit. domine.
quis est qui tradet te. Hunc
ergo cum uidisset petrus:
dixit ih̄c. Dñe. hic autē qd.
Dicit ei ih̄c. Sic enim uolo ma-
nere. donec ueniam. Quid
ad te. Tu me sequere. Exiit
ergo sermo iste inter fratres:
quod discipulus ille non mo-
ratur. Et non dixit ei ih̄c q̄a
non moratur: sed sic eū uolo
manere donec ueniam. quid
ad te. Hic est discipulus qui
testimonium perhibet de
his. & scripsit hec. Et scimus
quia uerum est testimoniū
eius. Sunt autem & alia
multa que fecit ih̄c. que
si scribantur per singula.
nec ipsum arbitror mun-
dum capere eos qui scriben-
di sunt libros.

Expl̄ct̄ euangelium
secundum iohannem.

Incipit argumentum
actuum apostolorum.
Actus apłorū nudā quidē
sonare uident hystoriā & la
ctantis nascentisq; ecclē in
fantia texere. Sed si noue
rimus scriptorē eorū lucā
ēē medicū. cui laus est in
euanglio: animaduerti
mus pariter omīa uerba
illius animę languentis
ēē medicamina.

Expliet argumentum.
Incipit prefatio sancti
ieronimi presbiteri
in actus apostolorum.

ucas natione syrus.
cuius laus in euanglio ca
ntur: apđ antiochiam me
dicine artis egregius. & apłō
rū xpī discipulus. postea
usq; ad confessionē paulū
secutus apłm. sine crimine
in uirginitate pmanens.
dnō maluit inservire. Qui
octoginta q̄tuor agens
etatis annos: in bethunia
de sctō noscitur migrasse.
hic g̃ diuino stimulatus
impio. p̄quā in achane

partibus euanglium scri
bens: grecis fidelibus inear
nationē dnī fidei narrati
one ostendit. eundē ex
stirpe & origine dauid de
scendisse monstrauit. Cui
non immerito scribendorū
apłorum actuum potestas
in ministerio datur. ut dn̄m
in deo pleno & filio pditionis
extincto. oratione facta ab
apłis sorte dnī electionis
numerus compleretur. Sicq;
paulū consumationis apłi
cis actibus claret. quē diu
contra stimulos calcitrantē
dn̄s elegisset. Qd legentib;
ac requirentibus breui
uolui sermone ostendere.
quā p̄lixius aliquid fasti
dientibus p̄didisse. sciens
quia operantē agricolā
oportet de suis fructibus
edere. Quem ita diuina
subsecuta est gr̄a: ut non
solum corporum. sed etiā
animarum morbis eius
proficeret medicina.

Expliet prefatio.
Incipiunt capitula.

Ubi precepto dñi discipulis ab ierlm ne
Petrus de iuda condiscipulis suis loquitur: ut
pro unius et duobus eligerent. ^{f. dñm.}
Ubi sps scs de celo descendit sup aptos in loco
ubi congregati fuerant.

Ubi petrus dicit iudeis: si enī sicut nos est
macti in hebru sunt cū sit hora diei tertia.

Ubi de dñio nū loq̃t̃ unis iherlms: & de scriptis

Ubi petrus iudeis dicit: penitentiā agite &
baptizet̃ unusq̃q; in nōmine xpi ihs.

Ubi aptis credider̃ & baptizati s̃t tria milia.

Ubi petrus cū ioh̃e ascendens in templum
claudū sanat. ^{f. meos manus.}

Ubi loquebant̃ apti ad poplū & supuener̃
sacerdotes & magistrat̃ tēpli & inuener̃

Videntes autē petri constantiā & ioh̃is ^{f. bñe.} mira

Imissi apti uener̃ ad suos & narrauer̃ oīa.

Multitudinis credentiū erat cor unum &
anima una. ^{f. multa in plebe. f. dñā.}

Ubi qdā un' ananias cū saphira uxore sua
fraudaunt de precio.

Per manū aptōrū fiebant signa & p̃dicia

Ubi p̃nceps sacerdotū & om̃s q̃ cū illo erant
inuer̃t manū in aptos & posuer̃ eos in carcerē

Ubi ceteris aptis iudei denūciauer̃ eis ne lo
querent̃ in nōmine dñi ihs.

Ubi crescente numero discipulorū factū est
murmur magnū ^{unū} grecorū aduersus hebreos.

Stephanū plenū grā & fortitudine faciebat
signa magna & p̃dicia coram plebe.

Stephanus loquit̃ poplō de patriarchis
incipiens ab abrahā usq; ad moysen.

Ubi hęc audientes discēbant̃ cordib; &
stridebant̃ dentibus in eū.

Facta est autē p̃secutio magna in ecclā
quę est ierosolimis.

De symone mago.

Symon magus pecuniā aptis obtulit.

Ubi angls domini philippo loquit̃.

Ubi paulus a p̃ncipe sacerdotū eplās
petit in damascum. ^{f. iudeos.}

Ubi paulus conualescens confundebar

Petrus ueniens ludē ad suos eueā ab ammis
oculo iacentē in grabato sanat. & disci
plam in ioppe nōmine tabithā resuscitat.

De cornelio. **U**bi cornelius petri expectat.

Cornelius petro uisionem narrat.

Ubi iudei petro dicunt: quare introisti
ad uiuos p̃cipitium habentes.

Propheta agabus famem annūciat.

Ubi herodes iacobum frēm iohannis
occidit. & petrum in carcerē misit.

Ubi milites turbati sunt pro petro.

Ubi separat sps scs paulum & barna
bā ad p̃dicandum.

Paulus & qui cū eo erant nauigantes
uenerunt per gen p̃amphilię.

Paulus de resurrectione xpi iudeis
p̃dicat. & comū intrant in synago

gā apti. & credidit iudeorū & grecorū

copiosa multitudo.

in lustris elaudum ex uero matris sue
paulus sanat.

Vbi quidam descendentes de iudea docebant
frs circumcidi scdm legem moysi.

Ubi apls scribit credentib; ex gentib;
q̄a non mandassent eos qui circumei
sionem predicabant.

Vbi paulus & barnabas directi s̄ ab aplis
antiochiam. & congregata multitu
dine tradiderunt eplam.

De timotheo discipulo.

Ubi paulus uisitatur. & uidet uirum
macedonē stantē & deprecantē eū.

De lidda purpuraria.

De puella habente spm̄ sctis.

Vbi iudei zelantes paulū conuenerūt
turbā ad domū iasonis. / deo.

Paulus atheniensib; dicit de ignoto

Vbi q̄dā uiri adherentes paulo credi
derunt. & diomifius ariopagita cū
uxore sua.

Gallione p̄consule achne insurrexerūt
iudei in paulū. & de iudeo apollo.

Vbi tēptauerūt q̄dā decurionib;

Iudeis. **D**e demetrio argentario.

Ubi postquā cessauit tumultus uocatis
paulus discipulis uale dixit & p̄fect' est.
& de adolescente nomine ericio q̄ de
tercio cenaculo occidit deorsum.

Cū autē conuenuisset paulus in ason: disci
pli assumpto eo uenerūt mitilenen. &
intrent ephesum uocante maiores natu
ecele. & monent locutus est ad eos.
ū autē hoc factū ēē abstracta ab eis
recto cursu uenimus eborum.

Vbi agabris p̄phā a iudea ueniens &
saream. tulit zonam pauli & alligans
sibi pedes & manus dixit. hoc dicit
spiritus scs. / habemus ierusalē.

Post dies autē istos preparati ascende

Vbi paulus assumptis iudeis. postera die

Purificatus cū illis intrauit tēplū.

Ubi dicitur. uiri frs & patres audite
quā nunc ad uos reddo rationem.

Vbi paulus de anania loquitur. & de
iis quē ei acciderunt.

Ubi princeps sacerdotū ananias p̄
cepit astantib; sibi p̄cutere os pau
li. reddentis pro se rationem.

Vbi quidā ex iudeis deuouerūt se dicen
tes neq; manducaturus neq; bibi
turos donec occiderent paulum.

Ubi tribunus dimisit adolescentē
p̄cipiens ei ne ulli loqueretur.

Vbi milites scdm p̄ceptū sibi assu
mentes paulū duxerūt in antipatridā.

Ubi ananias p̄nceps sacerdotū post
q̄nq; dies cū seniorib; & tertullo ora
tore aduersus paulū cesareā descenderūt.

Ubi presidi paulus loquitur.
Ubi felix sciens de iura distulit. qui & sine
cessorem festum acceperit.

Ubi agrippa rex & beronice cesaream
descenderunt ad salutandum festum.

Ubi paulus ex tertia manu cepte rati
onem reddere regi agrippae.

Ubi eo loquente & ratione reddente.
festus magna voce dixit. insanus paulus.
Ubi naue adrumentinam ascendunt.

Ubi nauigantes in andria rogat
paulus ut cibum fumerent. & impa
a calore inuasit manum eius.

Ubi post menses tres in naue alexan
drina que in insula hibernauerat
nauigauerunt.

Expliciunt capitula.

**Incipit liber actus
apostolorum.**

Permonem feci de omnibus
o theophile que cepte iure
facere & docere. usque in diem
qua precipiens aptis per spiritum
sanctum quos elegit assumptus
est. Quibus & prebuit scriptum
unum post passionem suam
in multis argumentis per dies
quadraginta apparens eis.
& loquens de regno dei. Et
conuenerunt precepit eis ab
ierosolymis ne discederent.
sed expectarent promissionem
patris quam audistis inquit
per os meum. Quia iohannes
quidem baptizauit aqua.
uos autem baptizabimini
spiritu sancto non post multos hos
dies. Igitur qui conuenerant
interrogabant eum dicentes.
Domine. si in tempore hoc re
stitues regnum israel: Dixit

autē eis. Non est uirum nosse
tempora ut momenta que
pater posuit in sua potesta-
te. sed accipientes uirtutem
superuenientis sps scī in uos.
& eritis in testes in ierusalē
& in omni iudea & samaria.
& usq; ad ultimum terre.

Et cū hoc dixisset: uidentib;
illis eleuatus est. & nubes sus-
cepit eum ab oculis eorum.

Cumq; intuerentur in celū
euntem illum: ecce duo ui-
ri astitērunt iuxta illos in
uestibus albis. qui & dixerūt.

Uiri galilei. quid statim aspicien-
tes in celum: Hic uir qui as-
sumptus est a uobis in celum.
sic ueniet quemadmodum
uidistis eum euntem in celum.

Tunc reuersi sunt ierosolimā
a monte qui uocatur oliueti.
qui est iuxta ierusalem sab-
bati habens iter. Et cum in-
troissent in cenaculum: ascen-
derunt ubi manebant petrus
& iohannes. iacobus & an-
dreas. philippus & thomas.
bartholomeus & matheus.
iacobus alpheī & symon ze-

lotēs. & iudas iacobi. Hi omēs
erant perseverantes unani-
miter in oratione cū muli-
eribus & maria matre ihs.
& fratribus ei. **I**n diebus
illis: exurgens petrus in me-
dio fratrum dixit. Erat autē
turba hominum simul fere
centū uiginti. Viri frs: oportet
impleri scripturam hanc
quam predixit sps scs per os
dauid de iuda. qui fuit dux
eorum q̄ comprehenderunt
ihs: q̄ conuinctus erat
in nobis. & sortitus est sortem
ministerium huius. Et hic q̄dem
possehit agrum de mercede
iniquitatis: & suspensus cre-
puit medius. & diffusa sūt
omnia viscera ei. Et notum
factum est omnibus habitan-
tibus ierusalem: ita ut appel-
laretur ager ille lingua eorū
acheldemach: hoc est ager
sanguinis. Scriptum est enī
in libro psalmorū. Fiat com-
moratio eius deserta. & epi-
scopatū eius accipiat alter.
Oportet q̄ ex his uiris q̄ nobis
cum sunt congregati in omni

tempore quo intrauit & ex-
iuit inter nos dñs ih̄c in-
cipiens a baptisinate ioh̄is
usq; in diem qua assumpt⁹
est a nobis: testem resurre-
ctionis eius nobiscum fieri
unum ex istis. Et statuerunt
duos. Joseph qui uocabatur
barsabas qui cognominatus
est iustus: & machiam. Et o-
rantes dixerunt. Tu dñe qui
corda nosti omnium. ostende
quem elegeris ex his duobus
unum accipere locū ministe-
riū huius & apostolatus. de
quo preuaricatus est iudas
ut abiret in locum suum. Et
dederunt sortes eis. Et cecidit
sortis super machiam. & an-
numeratus est cum undecim

Et cū complerent saptis.
dies pentecostes: erant om̄s
pariter in eodem loco. Et fa-
ctus est repente de celo sonus
tanquā aduenientis sp̄s ue-
hementis. & repleuit totam
domū ubi erant sedentes.
Et apparuerunt illis disper-
site lingue tanquam ignis:
seditq; supra singlōs eorū.

Et repleti sunt om̄s spū scō.
& ceperunt loqui uariis lin-
guis prout sp̄s sc̄s dabat
eloqui illis. Erant autē in ie-
rusalem habitantes iudei
uiri religiosi. ex om̄i natio-
ne quę sub celo est. Facta
autem hac uoce conuenit
multitudo. & mente con-
fusa est: qm̄ audiebat unus
quisq; lingua sua illos lo-
quentes. Stupebant autem
om̄s. & mirabantur adinuicē
dixentes. Nonne ecce omnes
isti qui loquuntur galilei sūt?
Et quomodo nos audimus
unusquisq; linguam nr̄am
in qua nati sumus? Parthi
& medi & elamite. & q̄ habi-
tant mesopotamiam. iude-
am & capadociam. pontum
& asiam. frigiam & pamphi-
liam. egyptum & partes li-
bie quę est circa cyrenen: &
adueniens romani. iudei q̄q;
& pseliti. cretes & arabes
audimus eos loquentes
nr̄is linguis magnalia dei.
Stupebant autē om̄s. & mira-
bantur adinuicem dicentes.

109
Quidnam uult hoc ēē. Alii
autē iridentes dicebant.
quia musto pleni sūt isti.
Stans autē petrus
cum undecim: eleuauit uo-
cē suam. & locutus est eis
dicens. Viri iudei & qui ha-
bitatis ierlm uniuersi. hoc
uobis notum sit. & aurib;
percipite uerba mea. Non
enim sicut uos estimatis
hi ebrii sunt cum sit hora
diei tertia: sed hoc est qd
dictum est p ppham iohel.
Et erit. In nouissimis diebus
dicte dñs effundam de spū
meo super omnē carnem.
& pphetabunt filii uiri &
filie uirg. Iuuenes uiri uisio-
nes uidebunt. & seniores
uiri somnia somnabunt.
Et quidem super seruos meos
& ancillas meas in dieb; illis
effundam de spū meo. & p-
phabunt. Et dabo pchigia
in celo sursum & signa in
terra deorsum. sanguinē
& ignē & uaporem fumi.
Sol conuertetur in tenebras
& luna in sanguinē. ante

quam ueniat dies dñi ma-
gnus & manifestus. Et erit.
Omnis quicunq; inuocauerit
nomen domini: saluus erit.
Viri israelite. audite
uerba hec. Jhm nazarenum
uirum approbatum a deo
in uobis uirtutibus & prodigiis
& signis. que fecit p illū
dñs in medio uiri sicut uos sci-
tis: hunc deserto consilio &
prescientia dei patris tradi-
tum. per manus iniquorum
affigentes interemistis. Quē
dñs suscitauit solutis dolorib;
infernū. iuxta qd impossibile
erat teneri illum ab eo. Da-
uid enim dicit in eū. Proinde
bam dñm corā me semper.
qm̄ a dextris est in ne cōmoue-
ar. Propter hoc letatum est
cor meum & exultauit lin-
gua mea. insuper & caro mea
requiescet in spe. Qm̄ non de-
relinques animā meā in infer-
no: neq; dabis scīm tuū uidere
corruptionē. Mortui in festi-
uias uite: replebis me iocun-
ditate cū facie tua. Viri frs.
liceat me audentē dicere ad uos

de patriarcha dauid. qm̄ de
functus est & sepultus est. &
sepulchrum eius est apd̄ nos
usq; in hodiernum diem.
Propheta ḡ cum ēēt. & sciret
q̄a iururando iurasset illi
d̄s de fructu lumbi ei sedere
super sedem eius: prudens
locutus est de resurrectione
xp̄i. quia neq; derelictus est
in inferno. neq; caro ei uidit
corruptionē. Hunc ihm̄ re
suscitauit d̄s. cui om̄s nos
testes sumus. Dextera ḡ dei
exaltatus. & p̄missione sp̄s sc̄i
accepta a patre: effudit
hunc quem uos uidetis &
auditis. Non enim dauid a
scendit in celos. Dixit autem
ipse. Dixit d̄ns d̄no meo. se
de a dextris meis. donec po
nam inimicos tuos scabellū
pedum tuorū. Certissime ḡ
sciat omnis domus israel.
quia & d̄nm̄ eum & xp̄m̄ d̄s
fecit hunc ihm̄ quem uos cru
cifixistis. His auditis compun
cti sunt corde: & dixerunt ad
petrum & ad reliquos apt̄s.
Quid faciemus uiri fr̄s?

Petrus uero ait ad illos. Pe
nitentiam agite. & baptize
tur unusquisq; in n̄m̄ in no
mine d̄ni n̄ri ih̄s. xp̄i in re
missione peccatorū uorū.
& accipietis donum sp̄s sc̄i.
Vobis em̄ est hec remissio &
filius uir̄s. & omnib; q̄ longe
fuit. q̄scumq; aduocauerit
d̄ns d̄s n̄r. Aliis etiam uerbis
pluribus testificat⁹ est &
exhortabatur eos dicens. Sal
uamini a generatione ista
praua. **Q**ui ḡ rece
perunt sermonē eius bapti
zati sunt: & appositę sunt
in illa die anime euēter
tria milia. Erant autē p̄se
uerantes in doctrina apt̄orū
& cōmunicatione fractionis
panis. & orationibus. fiebat
autē omni anime timor.
Multa quoq; p̄digia & signa
p̄ apt̄os fiebant in ierusalē.
& metus erat magnus in u
niuersis. Om̄s etiam q̄ crede
bant erant pariter. & habe
bant om̄ia cōmunia. Possessi
ones & substantias uendebant.
& diuidebant illa omnibus

prout cuiq; opus erat. Codi-
die quoq; percurantes una-
nimiter in templo. & fran-
gentes circa domos panē:
sumebant cibum cum exul-
tatione & simplicitate cor-
dis collaudantes dñm. &
habentes grām ad omnem
plebem. Dñs autē augebat
qui salui fierent cotidie in
idipsum.

Petrus autem & iohannes
ascendebant in templum.
ad oram orationis nonā.
Et quidam uir q̄ erat clau-
dus ex utero matris sue ba-
iulabatur: quē ponebant
cotidie ad portam templi
quē dicitur speciosa. ut pe-
teret elemosinam ab intro-
euntibus in templum. Is
cū uidisset petrum & iohē
incipientes introire in tem-
plum: rogabat ut elemosi-
nam acciperet. Intuens au-
tem eum petrus cum io-
hanne: dixit. Respice in
nos. At ille intendebat in
eos: sperans se aliquid acce-
pturum ab eis. Petrus autē

dixit. Argentum & aurum
non est michi. qđ autē ha-
beo hoc t̄ do. In nomine
iñi xpi nazarem. surge &
ambula. Et apprehensa eius
manu dextera alleuauit eū.
& pedes consolidate sunt
bases eius & plantę. & exiliens
stetit & ambulabat. Et intra-
uit cum illis in templum.
ambulans & exiliens & laudans
dñm. Et uidit omnis popl̄s eū
ambulantem. & laudantem
dñm. Cognoscebant autē illū
quia ipse erat qui ad elemosi-
nam sedebat ad speciosam
portam templi. Et impleti s̄
stupore & extasi: in eo quod
contigerat illi. Cū tenerent
autē petrum & iohannem:
concurrunt om̄s popl̄s
ad eos ad porticum quē appel-
latur salomonis. stupentes.
Uidens autem petrus. respon-
dit ad popl̄m. Viri isrl̄tę.
quid miramini in hoc. aut
nos quid intuemini. quasi
mā uirtute aut pietate fecer-
imus hunc ambulare? Dñs
abraham & dñs isaac & dñs iacob

ds patrum nroru glificauit
filium suum inu. que uos
quidem tradidistis & nega-
stis ante faciem pilati iudi-
cante illo dimitti. Vos autē
scm & iustum negastis. &
petistis uiri homicidam
donari uobis. Auctore uero
ante interfecistis. quem ds
suscitauit a mortuis. cuius
nos testes sumus. & in fide
nominis eius hunc quem
uidetis & nostis confirma-
uit nomen ei. & fides que
per eum est dedit integram
sanctate istam in conspectu
omniu urm. Et nunc fratres
scio per ignorantiam fecistis.
sicut & principes uiri. Ds au-
tem qui prenucliauit p os
omnium ppharum pati
xpm suum: impleuit sic.
Pentemini g & conuertimini
ut deleantur ura pecca-
ta. ut cu uenerint tempora
refrigerii a conspectu dñi. &
miserit eu qui predicatus
est uobis inu xpm. que oportet
quidē celum suscipere
usq; in tempora restitutionis

omniu. que locutus est ds
per os scorum suoru a seto
ppharum. Moyses quidem
dixit. Qm ppham uobis sus-
citabit dñs ds ur de frib; uris.
tanquam me ipsum audietis:
iuxta omnia quecumq; locu-
tus fuerit uobis. **E**rit autem.
Omnis anima quecumq; non
audierit ppham illum: ex-
minabitur de plebe. Et omis
pphe a samuele & deinceps
qui locuti sunt: annuncia-
uerunt dies istos. Vos autē
estis filii ppharum. & testa-
menti qd disposuit ds ad
patres nros dicens ad abra-
ham. in semine tuo benedi-
centur omis familie terre.
Vobis pmum ds suscitant fi-
liu suu misit eu benedicen-
tem uobis. ut conuertat se
unusquisq; a nequitia sua.
Loquentib; autē illis ad
poplm superuenerunt sa-
cerdotes & magistratus tēpli
& saducei. dolentes qd doce-
rent poplm. & annuncia-
rent in inu resurrectionē
ex mortuis. & iniecerunt

in eis manus. & posuerunt
eos in custodia in crastinū.
Erat enim iam uespera. Mul-
ti autē eorum qui audie-
rant uerbum: crediderunt.
Et factus est numerus uiroz.
quinq; milia. Factum est
autē in crastino ut congre-
garentur principes eorum
& seniores & scribe in iertm:
& annas pnceps sacerdotū
& cayphas. & iohs & alexan-
der. & quotquot erant de
genere sacerdotali cum eis:
& statuētes eos in medio
interrogabant. In qua uir-
tute aut in quo nomine fe-
cistis hoc uos? Tunc petrus
repletus spū scō. dixit ad eos.
Principes populi & seniores
audite. Si nos hodie diuici-
camur in benefacto homi-
nis infirmi in quo iste sal-
uus factus est: notum sit
omnibus uobis & omī plebi
isrl. qā in nomine iū xpi
nazareni quē uos crucifixi-
stis. quē d's suscitauit a mor-
tuis. in hoc iste astat coram
uobis sanus. Hic est lapis

qui reprobatus est a uobis
edificantibus. qui factus est
in capite anguli. & non est in
alio aliquo salus. neq; enim
nomen aliud est sub celo da-
tum hominibus. in quo oportet
uos saluos fieri.

Uidentes autē petri con-
stantiam & iohannis. comp-
to qd homines eēnt sine lit-
teris & idiote: admirabantur.
& cognoscebant eos qm cū
iū fuerant. Hominem qq;
uidentes stantē cū eis qui cu-
ratus fuerat: nichil poterant
contradicere. Iusserunt autē
eos foras extra conciliū sece-
dere. Et conferebant ad mu-
cem dicentes. Quid faciemus
hominibus istis. qm quidem
notū signum factum est p eos
omnib; habitantib; in iertm.
Manifestum est autē. & non pos-
sumus negare. Sed ne ampli-
diuulgetur in poplū: cōmi-
nemur eis ne ultra loquantur
in nomine hoc ulli hominū.
Et uocantes eos: denunciaue-
runt ne omnino loquerentur
neq; docerent in nomine iū;

Petrus uero & iohannes respon-
dentes: dixerunt ad eos. Si
iustum est in conspectu dei
uos potius audire quā dñm:
iudicate. Non enī possum⁹
que audiui⁹ & uidimus
non loqui. At illi cōminan-
tes dimiserunt eos. non in-
uenientes quomodo puni-
rent eos pp̃t poplū: quia
om̃s clarificabant id qđ fa-
ctum erat. in eo qđ accide-
rat. Annorū enim erat
amplius quadraginta ho-
mo. in quo factum erat si-
gnum istud sanitatis.

Dimissi autē uenerūt ad
suos. & annunciauerūt eis
quanta ad eos principes sa-
cerdotū & seniores dixissent.
Qui cū audissent: unanimiter
leuauerūt uocē ad dñm. &
dixerūt. Dñe. tu qui fecisti
celū & terrā. mare & om̃ia
que in eis sunt. q̃ spū scō p
os patris nr̃i dauid pueri
tui dixisti. quare fremuerūt
gentes. & poplī meditati sūt
inania. asacerunt reges ter-
re & p̃ncipes conuenerunt

in unum aduersus dñm.
& aduersus xp̃m ei⁹: conue-
nerunt enim uere in ciui-
tate ista aduersus sc̃m pu-
erum tuum ihs̃m que unxi-
sti. herodes & pontipilat⁹
cum gentibus & populis
isti. facere que manus tua
& consilium decreuerūt fieri.
& nunc dñe respice in manus
eorū. & da seruis tuis cum
omni fiducia loq̃ uerbum
tūū in eo cū manū tuam
extendas. sanitates & signa
& p̃digia fieri p̃ nomen sc̃i
filii tui ihs̃. Et cum orassent:
motus est locus in q̃ erant
congregati. & repleti sunt
om̃s spū scō. & loquebant̃
uerbum dei cum fiducia.

Multitudinis autē
credentium. erat cor unū
& anima una. Nec q̃squā
eorū que possidebat aliqd
suū ēē dicebat. sed erant
illis om̃ia cōmunia. Et uir-
tute magna reddebant
apti testimoniū resurrecti
om̃s ihs̃ xp̃i dñi nr̃i: & gr̃a
magna erat in om̃ib; illis:

112
N eq; enim quisquam egens
erat inter illos. Quotquot
enim possessores agrorum
uel domorū erant: uenden-
tes afferebant precia eorum
que uendebant & ponebant
ante pedes aptōrum. Diui-
debatu autem singulis pū-
cūq; opus erat. Joseph au-
tē qui cognominatus est bar-
sabai ab aptis. qđ interpre-
tatu est filius consolationis.
leuitēs. cyprius genere. cū
haberet agrum uendidit
illum. & attulit premium. &
posuit ante pedes aptōrū.

Vir autē quidam
nomine ananias cū saphi-
ra uxore sua uendidit a-
grum. & fraudauit de p̄cio
agri conscia uxore sua. &
asserens partem quandam
ad pedes aptōrum posuit.
Pete autē petrus ad eum.
Anamia. cur temptauit
sathanas cor tuum mentiri
te spiritui scō. & fraudare
de precio agri? Nonne ma-
nens ē manebat. & uenun-
datu in tua erat potestate:

Quare posuisti in corde tuo
hanc rem? Non es meritis
hominibus. sed deo. Audiens
autē ananias hec uerba:
occidit & expirauit. Et factū
est timor magnus in omīs q̄
audierunt. Surgentes autē
iuuenes amouerunt eum. &
effereutes sepelierūt. Factum
est autē quasi horarū trium
spaciu. & uxor ipsius nesciens
qđ factum fuerat introuit.

Respondit autē ei petrus. Dic
m mulier. si tanti agrū uen-
didisti. At illa dixit. Etia
tanti. Petrus autem dixit
ad eā. Quid utiq; conuenit
uobis temptare spm dñi?
Ecce pedes eorū qui sepelierūt
uirum tuū ad ostium. & ef-
ferunt te. Confestim occidit
ante pedes eius. & expirauit.
Intrantes autē iuuenes inue-
nerunt illam mortuā. & ex-
tulerunt & sepelierunt ad
uirū suū. Et factus est timor
magnus in uniuersa ecclā.
& in omīs q̄ audierunt hec.

Per manus autē
aptōrū fiebant signa & p̄chi-

agia multa in plebe. & erant
unanimiter om̃s in porticu
salomonis. Ceterorum autē
nemo audebat coniungere
se illis. sed magnificabat eos
popl̃s. Magis autē augebat
credentiū in dñō multitudo
uirorū ac mulierū. ita ut
in plateis eicerent infirmos
& ponerent in lectulis & gra
batis. ut ueniente petro saltē
umbra illius obumbraret quen
quam eorum. & liberarentur
ab infirmitate. Concurrē
bat autē & multitudo uici
narū ciuitatū ierusalem.
afferentes egros & uexatos
ab spiritib; immundis. qui
curabantur om̃s.

Exurgens autē princeps
sacerdotum. & om̃s qui cum
illo erant quę est heresis sa
duceorum. repleti sunt zelo.
& iniecerunt manus in aptos.
& posuerunt illos in custodia
publica. Angl̃s autē dñi p̃
noctē aperiens ianuās carce
ris. & educens eos dixit. Ite.
& stantes loquimini in tem
plo plebi omnia uerba uite

hui. Qui cū audisset. in
trauerunt chiluculo in tem
plum. & docebant. Adueni
ens autē princeps sacerdo
tū & q̃ cum eo erant conuo
cauerunt concilium. & om̃s
seniores filiorū isrl̃. & mise
runt ministros ad carcerē
ut adducerent. Cū uenissent
autē ministri. & ap̃to carce
re non inuenissent illos.
reuerſi nunciauerunt dicentes.
Carcerem quidē inuenimus
clausum cū om̃i diligentia.
& custodes stantes ad ianu
as. ap̃ientes autē neminem
intus inuenimus. Ite audi
erunt autē hos sermones ma
gistratus templi & p̃ncipes
sacerdotum. ambigebant
de illis quidnam fieret. Ad
ueniens autē ^{quidam} nunciauit eis.
q̃a ecce uiri q̃s posuistis in
carcere. sunt in templo
stantes & docentes populū.
Tunc abiit magistratus cum
ministriſ. & adduxit illos
sine ulla ui. Timebant enim
popl̃m. ne lapidarent. Et
cū adduxissent illos. statu

erunt in concilio. Et inter-
rogauit eos princeps sacerdo-
tum dicens. Precipiendo p-
cepimus uobis ne doceretis
in nomine isto: & ecce reple-
stis ierlm ura doctrina. &
uultis inducere sup nos
sanguinem hominis istius.
Respondens autem petrus
& apti dixerunt. Obedire
oportet deo magis quam
hominib;. Ds patrum urorum
suscitauit ihm quem uos
interemistis. suspendentes
in ligno. Hunc ds principem
& saluatorem exaltauit dexte-
ra sua. ad dandam peniten-
tiam in isrl & remissionem
peccatorum. Et nos sumus
testes horum uerborum. & sps
scs que dedit ds omnib; obe-
dientib; sibi. Hec cu audissent:
dissecabantur. & cogitabant
interficere illos. Surgens autem
qdam in concilio phariseus
nomine gamaliel legis doctor.
honorabilis uniuersę plebi.
iussit foras modicum aptos
secedere. Dixitq; ad illos. Vi-
ri isrlite: attendite uobis

113
super hominibus istis. quid
acturi sitis. Ante hos enim
dies extitit theodas. dicens
esse se aliquem magnum. cui
consensit numerus uirorum
circa quadringentorum.
Qui occisus est. & omis qcuq;
credebant ei dissipati sunt.
& redacti sunt ad nichilum.
Post hunc extitit iudas gali-
leus in diebus pfectionis. &
auertit populum post se:
& ipse perit. & omis quotq;
consenserunt ei dispersi sunt.
Et nunc itaq; dico uobis disce-
dite ab hominibus istis. &
sintte illos. Qm si est ex homi-
nibus consilium hoc aut op:
dissoluetur. Si uero ex deo est:
non potestis dissoluere eos.
Sed sintte illos: ne forte & deo
repugnare inueniamini.
Consenserunt autem illi. &
conuocantes aptos: cesis de-
nunciauerunt ne loquerentur
in nomine ihu. & dimiserunt
eos. Et illi quidem ibant
gaudentes a conspectu con-
cilii. qm digni haberi sunt
p nomine ihu contumeliam

paci. Omni autē die in tēplo
& circa domos non cessabant
docentes. & euangelizantes
dn̄m iūm xp̄m.

In diebus autē illis crescente
numero discipulorum: factū
est murmur grecorum ad
uersus hebreos. eo qđ despi
cerentur in ministerio coti
diano uidue eorū. Conuo
cantes autē duodecim ap̄ti
multitudine discipulorū:
dixerūt. Non est equum nos
derelinquere uerbum dei. &
ministrare mensis. Conside
rate qđ s̄is uiros ex uobis bo
ni testimonii septem. plenos
sp̄u scō & sapientia. quos con
stituamus super hoc opus.
Hos uero orationi & ministerio
uerbi instantes erimus. Et
placuit sermo coram omni
multitudine. & elegerūt ste
phanum uirū plenum fide
& sp̄u scō. & philippum. &
procorum. & nichanorem. &
timotheum. & parmenā. &
nicholaum aduenam anti
ochenū. Hos statuerūt ante
conspectum ap̄lorū. & oran

tes imposuerunt eis manus.
Et uerbum dei crescebat. &
multiplicabatur numerus
discipulorū in ierlm̄ ualde.
Multa etiam turba sacerdo
tum obediēbat fidei.

Stephanus autē plēn̄ gr̄a
& fortitudine: faciebat p̄di
gia & signa magna in poplo.
Surrexerunt autem quidam
de synagoga que appellaba
tur libertinorum & cyre
nensium & alexandrinorū.
& eorū qui erant acilia
& asia: disputantes cū ste
phano. Et non poterant re
sistere sapientie. & spiritui
qui loquebatur. Tunc sum
miserunt uiros qđ dicerent se
audisse eum dicentē uerba
blasphemie in moȳsen &
dn̄m. Commouerunt itaq;
plebem & seniores & scribas.
& concurrentes rapuerunt
eum. & adduxerunt in con
cilium & statuerunt testes
falsos dicentes. Homo iste
non cessat loqui uerba ad
uersus locū sc̄m. & legē. Au
diuimus enim eū dicentem.

qm̄ iñc nazarenus iñc destrui
et locum istum. & imitabit
traditiones quas tradidit no
bis moy'ses. Et intuentes in
eū om̄s qui sedebant in con
cilio: uiderunt faciem eius
tanquā faciem angeli. Dixit
autē princeps sacerdotum
stephano. Si hec ita se habent:
¶ Qui ait. Viri fr̄s & patres. audite.

Ds gl̄s apparuit
patri nro abraham cū ēēt
in mesopotamia. prius quā
moraretur in churia: & dixit
ad illum. Exi de terra tua
& de cognatione tua. & ueni
in terram quā t̄ monstra
uero. Tunc exit de terra chal
deorum. & habitauit in char
ra. Et inde postquam mor
tuis est pater eius: transu
lit illum in terram istam
in qua uos nunc habitatis.
& non dedit illi hereditatē
in ea nec passum pedis. sed
pmisit illi dare eam in pos
sessionem & semini ei post
ipsum. cum non haberet fi
lium. Locutus est autē ei d's.
q̄a erit semen ei accola in t̄ra

aliena. & seruientur eos subicient.
& male tractabunt eos annis
quadringentis. & gentem
cui seruerint iudicabo ego
dixit d's. Et post hec exhibuit
& deseruient in loco isto.
¶ Et dedit illi testamentum cir
cuncisionis. & sic genuit
isaac. & circumcidit eū die
octaua. & isaac iacob. & iacob
duodecim patriarchas. Et
patriarche emulantes ioseph
uendiderunt in egyptum.
& erat d's cum eo. & eripuit
eum ex omnib; tribulationib;
eius. Et dedit ei grām & sapi
entiam in conspectu phara
onis regis egypti. & consti
tuit eum prepositum super
egyptum. & super omnem
domum suam. Uenit autē
fames in uniuersam egyptū
& chanaan. & tribulatio ma
gna. & non inueniebant ei
bos patres nri. Cum audisset
autem iacob ēē frumentū
in egypto: misit patres nros
primum. & in secundo co
gnitus est ioseph a fr̄ib; suis.
& manifestatum est phara

omni genus eius. Mittens autē
ioseph accersiuit iacob patrē
suū & omne cognationē
suā. in animab; septua-
ginta quinq; . Et descendit
iacob in egiptum: & defun-
ctus est ipse & patres nr̄i. &
translati sunt in sychem. &
positi sunt in sepulchro qđ
erant abrahā p̄cio ar-
genti a filiis emor filii syche.
Cum appropinquaret autem
tempus repp̄missionis quam
confessus erat d̄s abrahā: cre-
uit popl̄s in egipto & mul-
tiplicatus est quoadusq; sur-
rexit rex alius in egipto qui
non sciebat ioseph. Hic circū-
ueniens genus nr̄m: afflixit
patres nr̄os ut exponerent
infantes suos. ne uiuificarent
masculi. Eodem tempore nat̄
est moȳses. & fuit gratus deo.
Qui nutritus est trib; mensib;
in domo patris sui. Exposito
autē illo in flumine: susculit
eum filia pharaonis. & enu-
truit eum sibi in filium. Et
eruditus est moȳses om̄i sapi-
entia egiptiorum. & erat

potens in uerbis & in operib;
suis. Cum autē impleteretur ei
quadraginta annorū tēpus:
ascendit in cor eius ut uisi-
taret fr̄s suos filios isrl̄. Et
cū uidisset quendā inuiriā
patientē de genere suo: ui-
dicauit illum. & fecit ultio-
nem ei qui inuiriā sustine-
bat percussio egiptio. Existi-
mabat autē intelligere
fr̄s suos: qm̄ d̄s per manum
ipsius daret salutē illis. At
illi non intellexerunt. Sequen-
ti uero die apparuit illis tra-
gantibus. & reconciliabat
eos in pace dicens. Viri fr̄s
estis. Ut quid nocetis alteru-
trum? Qui autē inuiriā
faciebat p̄ximo suo: reppu-
lit eum dicens. Quis te consti-
tuit principem & iudicē
super nos? Nunquid inter-
ficere me tuus. quēadmodū
interfecisti heri egiptum?
Fugit autē moȳses in uerbo
isto. & factus est aduena in
terra machan. ubi genuit
duos filios. Et expletis annis
quadraginta: apparuit illi

in deserto montis hyrna angls
in igne flamme rubi. Moyses
autem uidens: admiratus est
unum. Et accedente illo ut
consideraret: facta est uox
dñi ad eum dicens. Ego sum dñs
patris tuoris. dñs abraham
& dñs isaac & dñs iacob. Treme
factus autē moyses: non au
debat considerare. Dixit autē
illi dñs. Solue calciamentum
pedum tuorum. Locus enim
in quo stas: terra scā est. In
dens uidi afflictionē populi
mei qui est in egipto. & ge
mitum eorum audiui. & de
scendi liberare eos. Et nunc
ueni. & mittam te in egiptum.
Hunc moysen quē negauerūt
dicentes. quis te constituit
principē & iudicem sup nos:
hunc dñs principē & redēpto
rē misit cū manu angli. q̄
apparuit illi in rubo. Hic
eduxit illos faciens pdigia
& signa magna in terra egi
pti. & in rubro mari. & in
deserto annis quadraginta.
Hic est moyses qui dixit filiis
isrl. Prophā uobis suscita

115
bit dñs de fratribus uestris. tanquā
me ipsum audietis. Hic est q̄
fuit in ecclesia in solitudine
cū anglo qui loquebatur ei
in monte hyrna & cū patrib;
nris. qui accepit uerba uite
dare nobis. Cui noluerunt
obedire patres nri. sed rep
pulerunt & auersi sunt cor
dibus suis in egiptum. dicen
tes ad aaron. fac nobis deos
qui precedant nos. Moyses
enim hic qui eduxit nos de
terra egipti. nescimus quid
factum sit ei. Et fecerunt in
tulum illis diebus. & obtule
runt hostiam simulachro. &
letabantur in operibus ma
nuum suarū. Conuertit autē
se dñs ab eis. & tradidit eos seruire mi
litiis celi. sicut scriptum est
in libro prophetarum. Nunquā
uictimas aut hostias obtuli
stis in annis quadraginta
in deserto domus israhel. Et
suscepistis tabernaculum
moloch & sydu dei uestri
tempha. figuras quas fecistis
adorare eas. Transferam uos
ppter hoc in babilonem;

Tabernaculum testimonium fuit
patribus nris in deserto sicut
disposuit dñs loquens ad mo
ysen. ut faceret illud scdm
formā quā uiderat. Qd &
induxerunt suscipientes
patres nri cum iesu naue
in possessionem gentium
quas expulit dñs a facie pa
trum mōrū. usq; in diebus
dauid. qui inuenit grām
ante dñm. & petiit ut inue
niet tabernaculum deo ia
cob. Salomon autē edifica
uit illi domum. sed non exel
sus in manufactis habitat.
sicut ppha dicit. Celum in
sedes est. terra autē in scabel
lum pedum meorū. Quam
domum edificabit in dicit
dñs. aut quis locus requieti
onis mee est? Nonne man
mea fecit hec omnia? Dura
ceruice & inercuncisi cordib;
& aurib; uos semper spiri
tui scō resististis. sicut pa
tres ur̄i & uos. Quem ppha
rum non sunt persecuti pa
tres ur̄i. Et occiderunt eos
q̄ p̄nunciabant de aduen

tu iusti. cuius uos nunc p̄di
tores & homicide fuistis:
qui accepistis legem in dispo
sitionē anḡlorum. & non
custodistis.

Audientes autē hec: disse
cabantur cordibus suis. &
stridebant dentibus in eum.

Cū autē ēēt stephanus plenus
spū scō: intendens in celum
uidebat glām dei. & nō stante
a dextris dei. & ait. Ecce uideo
celos apertos. & filium homi
nis stantem a dextris intui
tis dei. Exclamantes autem
uocē magna: contemnerunt
aures suas. & impetū fecerūt
unanimitē in eum. Et eiei
centes eum extra ciuitatem:
lapidabant. Et testes depo
suerunt uestimenta sua se
cus pedes adolescentis: qui
uocabatur saulus. Et lapi
dabant stephanum: inuo
cantē & dicentē. Dñe ih̄s:
suscipe spm meū. Prostratus autē
gemitibus: elamauit uocē ma
gna dicens. Dñe. ne statuas
illis hoc peccatū. Et cū hoc
dixisset: obdormiuit in dñō.

Saulus autē erat consuetuens
neci eius.

Facta est autem in illa die
persecutio magna in ecclesia
que erat ierosolymis. & omnes
dispersi sunt per regiones
iudee & samarie. prę aptos
q̄ remanserunt in ierusalē.
Curauerunt autē stephanum
uiri timorati. & fecerunt
planetū magnū sup illum.
Saulus uero deuastabat eccle-
siam. p̄ domos intrans & tra-
hens uiros ac mulieres: tra-
debat in custodiam. Igitur
q̄ dispersi erant. p̄transibant
euangelizantes uerbum dei.
Phylippus autē descendens in
ciuitatem samarie. predica-
bat illis xpm. Intendebant
autē turbe usque a phylip-
po dicebantur. unanimiter
audientes & uidentes signa
& prodigia que faciebat. Multi
enim eorū qui habebant sp̄s
immundos: clamantes uoce
magna exibant. Multi autē
paralytici & claudi: curati
sunt. Factum est ergo ma-
gnū gaudiū in illa ciuitate.

Vir autem quidā
nomine symon erat. qui ante
fuerat magus in ciuitate. se-
ducens gentem samarie. dicens
se ēē aliquem magnum. Cui au-
seculabant omnes a minimo usq;
ad maximū dicentes. Hic est
uirtus dei que uocatur magna.
Attendebant autē eum: ppter
qd multo tempore suis ma-
gis artibus dementasset eos.
Cum q̄ credidissent phylippo
euangelizanti de regno dei:
in nomine iūv xpi baptiza-
bantur uiri ac mulieres. Tē
symon & ipse credidit. Et cū
baptizatus ēēt: adheerebat
phylippo. Uidens etiā signa
& uirtutes maximas fieri a
phylippo: stupens admira-
batur. Cum autē audissent
apti qui erant ierosolymis q̄a
recepit samaria uerbū dei:
miserunt ad eos petrum &
iohannē. Qui cū uenissent:
orauerunt p̄ ipsis ut accipe-
rent sp̄m sc̄m. Hōdū enim
in quenquā illorū uenerat:
sed baptizati tantū erant
in nomine dñi iūv. Tunc

imponebant manus sup illos.
& accipiebant spm scm.

Cum uidisset autē symon qd
p impositionē manus aptōz
daretur sps scs: obtulit eis pe-
cuniā. dicens. Date & in hanc
potestatem. ut cuiusq; im-
posuerō manus: accipiat spm
scm. Petrus autē dixit ad eum.
Pecunia tua tecū sit in pēditio-
nē. qm donū dei existimasti
pecunia possideri. Non est t
pars. neq; fors in sermone
isto. Cor enim tuū non est re-
ctum corā deo. Penitentiam
itaq; age ab hac nequitia tua.
& roga dñm. si forte remittat
tē hec cogitatio cordis tui.
In felle enim amaritudinis
& obligatione iniquitatis.
uideo te ēē. Respondens au-
tē symon dixit. Precamini
q̄ uos p me ad dñm. ut nichil
ueniat super me horū que
dixistis. Et illi quidem testifi-
cati & locuti uerbum dei: re-
di bant ierosolimā. & in mul-
tis regionibus samaritanorū
euangelizabant.

Angls autē dñi locutus est

ad philippum dicens. Surge
& uade contra meridianum
ad uiam que descendit ab ie-
rusalem in gazam: hec est
deserta. Et surgens abiit. Et
ecce uir ethiops eunuchus
potens candacis regine ethi-
opum q̄ erat super omīs ga-
zas eius: uenerat adorare in
ierlm. Et reuertebatur sedens
super currū. legensq; isaiam
ppham. Dixit autē sps phy-
lippo. Accede. & adiunge te
ad currum istum. Accurrens
autem philippus: audiuit
illum legentem isaiam ppham.
& dixit. Putasne intelligis
que legis? Qui ait. Et quom
possum. si non aliquis osten-
derit mē. Rogauitq; philip-
pum: ut ascenderet & sederet
secum. Locus autē scripture
quā legebat. hic erat. Tanquā
ouis ad occisionem ductus est.
& sicut agnus coram tonden-
te se sine uoce: sic non apert-
os suum. In humilitate iudi-
cium ei sublatū est. Genera-
tionē illius quis enarrabit?
Quomā tolletur de terra uitaei:

Respondens autem eunuchus
phylippo: dixit. Obsecro te.
de quo propheta dicit hoc. de se
an de alio aliquo: Aperiens
autem phylippus os suum &
incipiens a scriptura ista: eu-
angelizauit illi in omni. Et dum
irent per uiam: uenerunt
ad quandam aquam. Et dixit
eunuchus. Ecce aqua. Quis pro-
hibet me baptizari: Dixit
autem phylippus. Si credis ex
toto corde: licet. Qui dixit.
Credo filium dei esse in omni christum.
Et iussit stare currum. Et de-
scenderunt uterque in aquam
phylippus & eunuchus. &
baptizauit eum. Cum autem
ascendissent de aqua: spiritus
domini rapuit phylippum. &
amplius non uidit eum eu-
nuchus. Ibat enim per uiam
sua gaudens. Phylippus
autem inuentus est in azoto.
Et pertransiens euangelizabat
ciuitatibus cunctis: donec
ueniret cesaream.

Saulus autem adhuc spi-
rans minarum & cedus in
discipulos domini: accessit ad

117
principem sacerdotum. & pe-
tuit ab eo epistolas in damascum
ad synagogas. ut si quos in-
ueniret huius uirum ac
mulieres uinctos perduceret
in ierusalem. Et cum iter
faceret: contigit ut appro-
pinquaret damasco. Et su-
bito circumfulsit eum lux
de celo. & cadens in terram
audiuit uocem dicentem sibi.
Saul. saule. quid me perseque-
ris: Qui dixit. Quis es domine:
Et ille. Ego sum ihesus nazarenus.
quem tu persequeris. Durum
est tibi contra stimulum cal-
cestrare. Qui tremens & stu-
pens dixit. Domine. quid me
uis facere: Et dominus ad eum.
Surge & ingredere ciuitatem.
& dicetur tibi quid te oporteat
facere. Viri autem illi qui
comitabantur cum eo: stabant
stupefacti. audientes quidem
uocem. neminem autem uidentes.
Surrexit autem saulus de terra:
aperitisque oculis nichil uide-
bat. Ad manus autem illum
trahentes. introduxerunt
damascum. Et erat tribus

diebus non uidens. & non
manducauit neq; bibit. Erat
autem quidam discipulus
damasci nomine ananias.
Et dixit ad illū in uisu dñs.
Ananias. At ille ait. Ecce ego
dñe. Et dñs ad illum. Sur
gens uade in uicū q̄ uocatur
rectus. & quere in domo iu
de saulum nomine charsen
sem. Ecce enī orat. Et uidit
uirū ananiā nomine intro
euntē & imponentem sibi
manus: ut uisum recipiat.
Respondit autē ananias. Dñe.
audui amictis de uiro hoc
quanta mala scīs tuis fece
rit in ierlm. Et hic habet
potestatem a principibus
sacerdotum alligandi omīs
q̄ inuocant nomen tuum.
Dixit autē ad eum dñs. Vade.
qm̄ uas electionis est in iste.
ut portet nomen meū corā
gentib; & regibus. & filiis
isrl. Ego enim ostendā illi.
quanta oporteat eum pro
nomine meo pati. Et abiit
ananias & introiit in
domū. & imponent ei manū

dixit. Saulē frater. dñs mi
sit me iñc qui apparuit t̄
in uia qua ueniebas. ut ui
deas & implearis spū scō.
Et confestim ceciderunt ab
oculis eius tanquā squame:
& uisum recepit. Et surgens
baptizatus est. Et cū accepis
set cibum confortatus est.
Fuit autem cū discipulis qui
erant damasci per dies aliq̄.
Et continuo ingressus paulus
in synagogas predicabat
iñm: qm̄ hic est filius dei.
Stupebant autē omīs qui eum
audiebant: & dicebant. Non
ne hic est qui expugnabat
in ierlm eos qui inuocant
nomen istud? Et huc ad hoc
uenit: ut uinctos illos duce
ret ad principes sacerdotū.
Saulus autem multo
magis conualecebat & con
fundeat iudeos qui habi
tabant damasci. affirmans
qm̄ hic est xp̄c filius dei.
Cum impleveretur autē dies
multi: consilium fecerunt
iudei ut eum interficerent.
Hoc autē factū sunt saulo

insidie eorū. Custodiebant autē & portas die ac nocte. ut eum interficerent. Accipientes autē discipuli ei nocte per murū demiserunt eum. summittentes in sporta. Cū uenisset autē in ierusalem: temptabat iungere se discipulis. & omīs timebant eū. non credentes quia ēēt discipulus. Barnabas autem apprehensum illum duxit ad aptos. & enarrauit illis. y. quomodo in damasco fiducialiter egerit in nomine ihs. Et erat cum illis intrans & exiens in ierusalem. & fiducialiter agens in nomine dñi. Loquebatur q̄q; cū gentib; & disputabat cū grecis. Illi autē querebant occidere eum. Qd cū cognouissent fr̄s: deduxerunt eū nocte cesaream. & dimiserunt tharsum. Ecclā quidem p totā iudeam & galileam & samariam habebat pacē. & edificabatur ambulans in timore dñi. & consolatione sp̄s sc̄i replebatur.

Factum est autē ut petrus cum pertransiret iunuerfos: deueniret ad scōs qui habitabant liddē. Inuenit autē ibi hominē quendā nomine eneam. ab annis octo iacentē in grabato. q̄ erat paralyticus. Et ait illi petrus. Enea. sanat te dñs ihs xpc. Surge. & sterne tibi. Et continuo surrexit. Et uiderunt illum omīs qui habitabant liddē & saronē. q̄ conuersi sunt ad dñm. In ioppe autē fuit quedā discipula nomine tabita. que interpretata dicitur doreas. Hec erat plena operib; bonis & elemosinis. quas faciebat. Factum est autem in dieb; illis. ut infirmata moreretur. Quā cum laussent: posuerūt eam in cenaculo. Cum autē prope ēēt lidda ab ioppe: discipuli audientes q̄a petrus ēēt in ea. miserunt duos uiros ad eum rogantes. ne pigritatis uenire usq; ad nos. Cū uergens autē petrus. ueniret cum illis. Et cum aduenisset:

y. qm̄ in uia uidisset dñm. & quia locutus est ei. &

dixerunt illū in cenaculum.
Et circumsteterunt illū omnes
indue flentes. & ostendentes
tunicas & uestes. quas facie-
bat illis dorcas. Tectis autē
omnibus foras: petrus po-
nens genua sua orauit. Et
conuersus ad corpus dixit.
Tabitha surge. At illa aperuit
oculos. & uiso petro resedit.
Dans autē illi manū erexit eā.
Et cū uocasset scōs ac uiduas:
assignauit eam uiuam. No-
tum autē factum est per
uniuersam ioppen: & cre-
diderunt multi in dñō ih̄u
xpo. Factū est autē ut dies
multos moraretur in iop-
pe: apd̄ symonē quendam
coriariū.

Un autē quidam erat
in cesarea nomine corneli.
centurio cohortis que dicit̄
italica. religiosus & timens
dñm cū omni domo sua. fa-
ciens elemosinas multas
plebi. & deprecans dñm sēp.
Uidit in uisu manifeste qua-
si hora nona diei anglm̄
dei int̄ueniēte ad se. & di-

centem sibi. Corneli. At ille
intuens eum: timore corre-
ptus dixit. Quis es dñe?
Dixit autē illi. Orationes tue
& elemosine tue. ascendent
in memoriam in conspectu
dei. Et nunc mitte uiuos
in ioppen: & accersi symonē
quendam qui cognominat̄
petrus. Hic hospitatur apd̄
symonē quendam coriariū.
cui domus est iuxta mare.
Hic dicet t̄ quid te oporteat
facere. Et cum discessisset
angls qui loquebatur illi:
uocauit duos domesticos suos.
& milite metuentē dñm ex
int̄ qui illi parebant. Quib;
cum enarrasset omia: misit
illos in ioppen. Postera autē
die t̄ter illis facientibus &
appropinquantib; ciuitati:
ascendit petrus in supiora
domus ut oraret circa horā
sextam. Et cum esuriret:
uoluit gustare. Properantib;
autē eis: cecidit super eum
mentis excessus. Et uidit ex-
lum aptū. & descendens uas
quiddam uelut linteum

magnum quattuor intus
summitati de celo in terrā.
in quo erant omnia quadru-
pedia & serpentina terre. &
uolatilia celi. Et facta est
uox ad eum dicens. Surge
petre. occide & manduca.
Autē petrus. Absit dñe.
quia nunquā manducaui
omne cōmune & immun-
dum. Et uox iterum scđo
ad eū. Quis dñs purificauit.
tū ne commune dixeris.
Hoc autē factum est per ter-
& statim receptum est uas
in celū. Et dum intra se hesi-
taret petrus quidnam eēt
uisio quā uidisset: ecce uiri
q̄ missi erant a cornelio in-
quirentes domū symonis.
asteterunt ad ianuam. Et cū
uocassent: interrogabant
si symon q̄ cognominatur
petrus illic haberet hospiti-
um. Petro autē cogitante
de uisione: dixit sp̄s ei. Ecce
uiri tres querunt te. Surge
itaq; & descende. & uade cū
eis nichil dubitans: q̄a ego
misi illos. Descendens autē in

119
petrus ad uiros: dixit. Ecce
ego sum quē queritis. Quis cau-
sa est ppter quam uenistis?
Qui dixerunt. Cornelius centu-
rio uir iustus & timens dñm.
& testimoniū bonū habens
ab uniuersa gente iudeorū.
responsū acceperat ab anglo
scđo accersiri te in domum
suā. & audire uerba abs te.
Introducent q̄ eos. receperat
hospitio. Sequenti autē die
surgens pfectus est cum eis.
& quidam ex fr̄ib; ab ioppe
comitati sunt eū. Altera au-
tē die introiit cesaream.
Cornelius uero
expectabat illos conuocatis
cognatis suis & necessariis
amicis. Et factum est. Cum
introisset petrus: obuius
uenit ei cornelius. & proci-
dens ad pedes ei adorauit eū.
Petrus uero eleuauit eū dicens.
Surge. & ego ipse homo sum
sicut & tu. Et loquens cū illo
introiit. & inuenit multos
q̄ conuenerant. dixitq; ad
illos. Vos scitis q̄modo abo-
minatū sit uiro iudeo con-

iungi. aut accedere ad ali
emigenam. Sed in ostendit
dñs neminē communē aut
immundū dicere hominē.
Propter qđ sine dubitatio
ne ueni accersitus. Inter
rogō qđ quam ob causam
accersistis me.

Et cornelius ait. Audi
quarta die usq; in hanc
horam. orans eram hora
nona in domo mea. Et ecce
uir stetit ante me in ueste
candida. & ait. Corneli ex
audita est oratio tua. & ele
mosine tue cōmemorate
sunt in conspectu dei. Mit
te qđ in ioppen. & accersi
simonē qui cognominat
petrus. hic hospitatur in
domo simonis coriarii. iu
xta mare. Is cum uenerit.
loquetur tibi. Confestim qđ
misi ad te. & tu bene fecisti
ueniendo ad nos. Hunc qđ
omñs nos in conspectu tuo
assumus. audire omnia que
cunq; tibi p̄cepta sunt
a dño. Aperiens autē pe
trus os suum dixit. In ue

ritate comperi. qm̄ non
est personarum acceptor
dñs. sed in omni gente qui
timet dñm & operatur iusti
ciam. acceptus est illi. Ver
bum enim suum misit filiñs
isrl̄. annuncians pacem p̄
iñm xp̄m. Hic est enī omñi
dñs. Viri fr̄s. uos scitis qđ
factum est uerbum p̄ uni
uersam iudeam. incipiens
enī a galilea post baptisimū
qđ predicauit ioh̄s iñm ana
zareth. quom̄ unxit eū dñs
sp̄u scō & uirtute. Qui per
transiit benefaciendo &
sanando om̄s oppressos a
diabolo. qm̄ dñs erat cū illo.
Et nos testes sumus omnium
que fecit in regione iudeorū
& ierusalem. quē occiderē
suspendentes in ligno. Hunc
dñs suscitauit tertia die. &
dedit eū manifestum fieri
non om̄i poplō. sed testibus
p̄ordinatis a deo. nobis
qui manducauim⁹ & bibim⁹
cum illo postquā resurrexit
a mortuis. Et p̄cepit nob̄
predicare poplō & testifi

carri. quia ipse est qui consti-
tutus est a deo iudex uiuorū
& mortuorū. Huic omīs p-
phe testimonium phibent.
remissione peccatorū acci-
pere per nomen eius omīs
qui credunt in eum. Adhuc
loquente petro uerba hec:
cecidit sps scs super omīs q
audiebant uerbum. Et ob-
stupuerunt ex circumcisione
fideles qui uenerant cū pe-
tro. quia & in nationes grā
spis scī effusa est. Audiebant
enim illos loquentes linguis.
& magnificantes dñm. Tunc
respondit petrus. Num a-
quam quis phibere potest
ut non baptizentur ii qui
spīm scīm acceperunt sicut
& nos? Et iussit eos baptiza-
ri in nomine iū xpi. Tunc
rogauerunt eum. ut mane-
ret ibi aliquot diebus.

Audierūt autē apti & frs qui
erant in iudea. qm & gentes
receperunt uerbum dei.
Cū ascendisset autē petrus
ierosolimam: disceptabant
aduersus illum qui erant

ex circumcisione dicentes.
Quare introisti ad uiros pre-
putium habentes. & man-
ducasti eum illis? Incipiens
autem petrus exponebat
illis per ordinem dicens. Ego
eram in ciuitate ioppe orans.
& uidi in excessu mentis ui-
sionem. descendens uas qdā
uelut lintheum magnum
quattuor intus summitti
de celo. & uenit usq; ad me.
In quod intuens considerabā.
& uidi quadrupedia terre.
& bestias. & reptilia. & uola-
tilia celi in eo. Audiu autē
& uocem dicentē m. Surge
petre. occide & manduca.
Dixi autē. Nequaquam dñe.
quia commune aut immun-
dum nunquā introiit in
os meum. Respondit autē
uox de celo secundo. Que dñs
mundauit. tunc cōmune
dixeris. Hoc autem factum est
per ter. & recepta sunt rursum
omnia in celum. Et ecce con-
festum uiri tres astiterunt
in domo in qua eram: missi
a cesarea ad me. Dixit autē

sp̄s m̄. ut ueniret cū illis nichil
hesitans. Venerunt autem
mecū & sex fr̄s isti. & ingressi
sumus domum uiri. Harra-
uit autē nobis quom̄ uidis-
set anḡl̄m in domo sua stan-
tem. & dicentem sibi. Mitte
in ioppen. & accersi symonē
q̄ cognominatur petrus. q̄
loquetur t̄ uerba in quibus
saluus eris tu & uniuersa do-
mus tua. Cum autē exisset
loqui: decidit sp̄s sc̄s super
eos. sicut & in nos in initio.
Recordatus sum autē uerbi
dn̄i. sicut dicebat. Ioh̄s q̄dē
baptizauit aqua. uos autē
baptizabimini sp̄u sc̄o. Si q̄
eandem gr̄am dedit illis d̄s
sicut & nobis q̄ credidimus
in dn̄m ih̄m xp̄m: ego quis
eram qui possem prohibere
dn̄m? His auditis tacuerunt.
& gl̄ificauerūt dn̄m dicentes.
Ergo & gentibus d̄s penitenti-
am ad uitam dedit. Et illi
quidem qui dispersi fuerant
a tribulatione quę facta fue-
rat sub stephano. perambu-
lauerunt usq; phenicem.

& cyprium. & antiochiam.
nemini loquentes uerbum
nisi solis iudeis. Erant autē
quidam ex eis uiri cyprii &
cyrreni. Qui cum introissent
antiochiam: loquebantur
& ad grecos annunciantes
dn̄m ih̄m. Et erat manus
dn̄i cum eis. multusq; nu-
merus credentium conuer-
sus est ad dn̄m. Peruenit
autem sermo ad aures eccl̄e
quę erat ierosolimis super
istis. & miserunt barnaban-
usq; antiochiam. Quo cum
peruenisset & uidisset gr̄am
dei: gauisus est. & hortabat̄
om̄s p̄posito cordis p̄manere
in domino. quia erat uir bo-
nus & plenus sp̄u sc̄o & fide.
Et appposita est turba multa
ad dn̄m. Profectus est autē
& barnabas tharsum. ut
quereret saulum. Quē cum
inuenisset: p̄duxit antiochi-
am. & annum totum conuer-
sati sunt in eccl̄a. & docuerūt
turbam multam. ita ut co-
gnominarentur p̄m̄i anti-
ochię discipuli xp̄iani.

121
In his autem diebus superuenerunt ab ierosolymis propheta antiochiam. & surgens unexens nomine agabus. significabat per spiritum famem magnam futuram in universo orbe terrarum. que facta est sub claudio. Discipuli autem prout quisque habebat. proposuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in iudea scribis. Quod & fecerunt. mittentes ad seniores per manus barnabe & pauli.

Eodem autem tempore misit herodes rex manus. ut affligeret quosdam de ecclesia. Occidit autem iacobum fratrem iohannis gladio. Undem autem quia placeret iudeis: apposuit ut apprehenderet & petrum. Erant autem dies azimorum. Quem cum apprehendisset misit in carcerem. tradens quattuor quatermionibus militum custodiendum. uolens post pascha producere eum populo. **E**t petrus quidem seruabatur in carcere. Oratio autem fi-

ebat sine intermissione ab ecclesia ad deum pro eo. Cum autem producturus eum esset herodes: in ipsa nocte erat petrus dormiens inter duos milites unctus catenis duabus. & custodes ante ostium custodiebant carcerem. Et ecce angelus domini affuit: & lumen refulsit in habitaculo. Percussitque latere petri: excitauit eum dicens. Surge uelociter.

Et ceciderunt catene de manibus eius. Dixit autem angelus ad eum.

Precingere & calcia te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi.

Circunda te uestimentum tuum. & sequere me. Et exiens sequebatur eum. & nesciebat quia uerum est quod fiebat per angelum.

Et stimabat enim se uisum uidere. Transeuntes autem primam & secundam custodiam. uenerunt ad portam ferream que ducit ad ciuitatem. que ultro aperta est eis. Et exiuntes precesserunt unum unum. & continuo discessit angelus ab eo. Et petrus ad se reuersus dixit. Nescio uere quia misit dominus

angelum suum & eripuit me
de manu herodis. & de omni
expectatione plebis iudeorum.
Consideransq; uenit ad do-
mum marie matris iohannis
q; cognominatus est marcus.
ubi erant multi congrega-
ti & orantes. Pulsante autē
eo ostium ianue: processit
puella ad audiendum no-
mine iode. Et ut cognouit
uocem petri: p̄ gaudio n̄
aperuit ianuam. sed intro-
currenti nunciavit petrum
stare ante ianuam. At illi
dixerunt ad eam. Insanis.
Illa autē affirmabat sic se
habere. Illi autem dicebant.
Angelis eius est. Petrus autem
perseuerabat pulsans. Cum
autem aperuissent: uiderūt
eum & obstupuerunt. Annu-
ens autē eis manu ut tace-
rent: enarrauit qm̄ dñs edu-
xisset eū de carcere. dixitq;
Nunciare iacobo & fr̄ib; hęc.
Et egressus abiit in aliū locū.
Acta autē die: erat
non parua turbatio inter
milites. quidnam de petro

factum ēēt. Herodes autem
cum requisisset eum & non
inuenisset: inquisitione
facta de custodibus. iussit
eos duci ad se. Descendensq;
a iudea in cesariam: ibi cō-
moratus est. Erat autem
natus tyrius & sydonis. At
illi unanimes uenerūt ad eū.
& persuaso blaspho q; erat
super cubiculum regis po-
stulabant pacem. eo quod
alerentur regiones eorum
ab illo. Statuto autem die
herodes uestitus ueste regia
sedit p̄ tribunali. & contio-
nabatur ad eos. Popl̄s autē
acclamabat dei uoces & non
hominis. Confestim autem
percussit eum angelus dñi.
eo qd̄ non dedisset honore
deo. & consumptus a uermi-
bus exiit. Verbum
autem dñi crescebat. & mul-
tiplicabatur. Barnabas autē
& saulus reuersi sunt ab ie-
rosolimis expleto ministerio.
assumpto iohanne q; cogno-
minatus est marcus.
Erant autē in eccl̄a

que erat antiochie pphie & doctores. in quib; barnabas & symon qui cognominabatur niger. & lucius cyrenensis. & manaen qui erat herodis tetrarche collactaneus. & saulus. Ministrantibus autem illis domino & ieiunantibus: dixit spiritus sanctus. Separate michi barnaban & saulum in opus quod assumpsi eos.

Tunc ieiunantes & orantes. imponentesque eis manus: dimiserunt eos. Et ipsi quod emissi ab spiritu sancto abierunt seleuchiam. & inde nauigauerunt cyprum. Et cum uenissent salamina: predicabant uerbum dei in synagogis iudeorum. Habebant autem & iohannem in ministerio. Et cum pambulasent uniuersam insulam usque paphum: inuenerunt uirum quendam magum. pseudo prophetam. iudeum. cui nomen erat bariesu. qui erat cum proconsole sergio paulo uiro prudente. Hic accersitis barnaba & saulo: desiderabat

audire uerbum dei. Resistebat autem illis elymas magus. sic enim interpretatur nomen eius. querens auertere proconsulem a fide. Saulus autem qui & paulus repletus spiritu sancto: intuens in eum dixit.

O plene omni dolo. & omni fallacia. fili diaboli. inimice omnis iusticie dei. non desinis subuertere uias domini rectas:

Et nunc ecce manus domini super te: & eris cecus. non uidens solem usque ad tempus. Et confectum cecidit in eum caligo & tenebre. & circūiens querebat qui ei manum daret. Tunc proconsul cum uidisset factum: credidit. admirans super doctrina domini.

Et cum a papho nauigasent paulus & qui cum eo erant: uenerunt pergen pampylie. Iohannes autem discedens ab eis. reuersus est ierosolimam. Illi uero pertranssectes pergen uenerunt antiochiam phisidie: & ingressi synagogam die sabbatorum

sederunt. Post lectionē autē
legis & prophetarum: mise-
runt principes synagoge
ad eos dicentes. Viri fratres.
si quis est in uobis sermo ex-
hortationis ad plebem: di-
cite. Surgens autē paulus.
& manu silentiū indicens:
ait. Viri israelite. & q̄ time-
tis dñm audite. Ds plebis isrl̄
elegit patres nros. & plebem
exaltauit cum ēēt incolę
in terra egypti: & in brachio
excelsi eduxit eos ex ea. & p̄
quadraginta annorū temp̄
mores eorū sustinuit inde-
serto. & destruens gentes se-
ptem in terra chanaan. sor-
te distribuit eis terram eorū.
quasi post quadringentos
& quinquaginta annos. Et
post hęc dedit iudices. usq;
ad samuelem ppham. Et ex
inde postulauerunt regem.
& dedit illis ds saul filium eis.
uirum de tribu beniamin.
annis quadraginta. Et illo
amotō suscitauit illis dauid
regem. cui & testimonium
perhibens dixit. Inueni da-

uid filium iesse uirū scdm
cor meum. qui faciet omnes
uoluntates meas. Huius ds
ex semine scdm pmissionem
eduxit isrl̄ saluatōrē nr̄m.
predicante iohanne ante
faciem aduentus ei bapti-
simū penitentie omī poplō
isrl̄. Cum impleret autem
iohs cursum suum: dicebat.
Quē me arbitramini ēē non.
sum ego. sed ecce uenit post
me. cuius non sum dignus
calciamenta pedū soluere.
Viri fr̄s. filii generis
abraham. & qui in uobis ti-
ment dñm. uobis uerbum sa-
lutis huius missum est. Qui
enim habitabant ierusalem
& principes eius. hunc igno-
rantes & uoces propharum
que per omne sabbatum le-
guntur. iudicantes impleue-
runt. Et nullam causam mor-
tis inuenientes in eū. petierūt
a pilato ut interficerent eū.
Cumq; consummassent omīa
que de eo scripta sunt: de-
ponentes eum de ligno. posu-
erunt in monumento. Deus

uero suscitauit eum a mortuis
tercia die. Qui uisus est per
dies multos iis qui simul
ascenderant cum eo a galilea
in ierusalem: qui usq; nunc
sunt testes eius ad plebem.

Et nos uobis annunciamus
eam que ad patres nros rep-
missio facta est: qm̄ dñs hanc
adimpleuit filius nris. resu-
scitans in̄m sicut in psalmo
scd̄o scriptum est. Filius nris
es tu. ego hodie genui te. Qd̄
autē suscitauerit eū a mor-
tuis. ampli⁹ non iā reuersurū
in corruptionē: ita dixit.

Quia dabo uobis scā dauid fi-
delia. Ideoq; & alias dicit.

Non dabis sc̄m tuum uidere
corruptionē. Dauid enī in
sua generatione cū adimi-
strasset uoluntati dei: dor-
miuit. & appositus est ad
patres suos. & uidit corru-
ptionem. Quem uero dñs sus-
citauit: non uidit corrupti-
onem. Hocum q̄ sit uobis ui-
ri fīs. quia per hunc uobis
remissio peccatorū annun-
ciatur. ab omnib; quib; non

potuistis in lege moy si iusti-
ficari. In hoc omnis q̄ credit
iustificatur. Videte ergo. ne
superueniat uobis quod di-
ctum est in prophis. Videte
contemptores. & admirami-
ni & disperdimini. q̄a opus
operor ego in diebus uis.

opus quod non credetis siq̄s
enarrauerit uobis. Exeuntib;
autem illis: rogabant ut se-
quenti sabbato loquerentur
sibi uerba hec. Cumq; dimis-
sa ēēt synagoga: secuti sunt
multi iudeorum & coelestiu
aduenarum paulū & barna-
ban. Qui loquentes ad eos.
suadebant eis ut permane-
rent in grā dei. Sequenti uero
sabbato: pene uniuersa ci-
uitas conuenit audire uer-
bum dñi. Uidentes autem
urbas iudei repleti sūt zelo.
& contradicebant iis que
a paulo dicebantur blas-
phemantes. Tunc constanter
paulus & barnabas dixerūt.

Vobis oportebat p̄mum loq̄
uerbum dei. sed qm̄ reppu-
listis illud & indignos uos

iudicatis eterne uite: ecce
conuertimur ad gentes. Sic
enim precepit nobis dñs.
Posui te lumen in gentibus.
ut sis in salutem usq; ad
extremum terre. Audientes
autē gentes gauserunt:
& glificabant uerbum dñi.
& crediderunt quotquot
erant preordinati ad uitā
eternam. Disseminabatur
autem uerbum dñi per uni
uersam regionē. Iudei autē
conectauerunt religiosas
mulieres & honestas & pri
mos ciuitatis. & excitauerunt
persecutionem in paulum
& barnaban. & eiecerunt eos
de finibus suis. At illi excus
so puluere pedum in eos:
uenerunt iconium. Discipuli
quoq; replebantur gaudio
& spiritu sancto.

Actū est autē iconi. ut
simul introirent in synago
gam iudeorum & loqueren
tur. ita ut crederet iudeos
& grecorū copiosa multitu
do. Qui uero increduli fue
runt iudei: suscitauerunt

persecutionē. & ad inuicem
dian conectauerunt ani
mas gentium aduersus fr̃s.
Multo igitur tempore de
morati sunt fiducialiter
agentes in dñō. testimoni
um perhibentes uerbo gr̃e
sue. dantes signa & p̃digia
fieri per manus eorum.

Diuersa est autē multitudo illi
ciuitatis. & quidam quidē
erant cum iudeis. quidam
uero cum aptis. Cum autē
factus ēet impetus gentiliū
& iudeorum cum principi
bus suis. ut contumelias af
ficerent & lapidarent eos:
intelligentes confugerunt
ad ciuitates. licaoniam. &
listram. & derben. & uni
uersam in circuitu regio
nem. & ibi euangelizantes
erant.

Et quidam uir in listris
infirmus sedebat pedibus
claudus ex utero matris sue.
q̃ nunquam ambulauerat.
Hic audiuit paulū loquentē.
Quod intutus eum. & uidens q̃a
fidem haberet ut saluus fie

124
ret: dixit magna uoce. Sur-
ge super pedes tuos rectus.
Et exiit. & ambulabat. Tur-
be autē cū uidissent qd fece-
rat paulus: leuauerūt uocē
hī: caomēe dicentes. Qui simi-
les facti hominū. descende-
runt ad nos. Et uocabant
barnaban iouem. paulum
uero mercuriū. qm̄ ipse erat
dux uerbi. Sacerdos quoq;
iouis qui erat ante in ciuita-
te. tauros & coronas ante ia-
nuas afferens cum populis.
uolebat sacrificare. Qd ubi
audierūt apti barnabas &
paulus: conuolūti tunicis
suis exierunt in turbas.
clamantes & dicentes. Viri.
quid hec facitis? Et nos mor-
tales sumus similes uobis ho-
mines. annunciantes uobis
ab his uanis conuerti ad dñm
uiuum. qui fecit celum &
terram mare & omnia que
in eis sunt. qui in preteritis
generationibus dimisit
om̄s gentes ingredi uias su-
as. Et quidem non sine te-
stimonio semetipsū reliquit.

benefaciens. de celo dans pluui-
as & tempora fructifera. im-
plens cibo & leticia corda ur̄a.
Et hec dicentes: uix sedauerūt
turbas ne sibi immolarent.
Superuenerunt autē quidam
ab antiochia & iconio iudei.
& persuasis turbis lapidan-
tes paulum traxerunt extra
ciuitatem. estimantes eum
mortuum ēē. Circundantib;
autē eum discipulis: singens
intrauit in ciuitatē. Et po-
stera die profectus est cum
barnaba in derben. Cumq;
euangelizassent ciuitati
illi & docuissent multos:
reuerſi sunt listram. & iconi-
um & antiochiam. confir-
mantes animas discipulorū.
exortantesq; ut pmanerent
in fide. qm̄ per multas tri-
bulationes oportet nos in-
trare in regnum dei. Et cū
constituissent illis p singlas
eccl̄as presbiteros. & orassent
cū ieiuniis: cōmendauerunt
eos dño in quem crediderūt.
Transiuntesq; phisidiam: ue-
nerunt in pamphiliam. Et

loquentes in pergen uerbum
dñi descenderunt in atliam.
& inde nauigauerunt anti-
ochiam. unde erant traditi
gr̃e dei in opus qđ comple-
uerunt. Cum autē uenissent
& congregassent eccl̃am: re-
tulerunt quanta fecisset d̃s
cum illis. & quia aperuisset
gentibus ostium fidei.

Morati sunt autem
tempus non modicū
cum discipulis. Et quidam de-
scendentes de iudea docebas
fr̃s. q̃a nisi circumcidamini
scđm morem moỹsi: non po-
testis salui fieri. Facta ergo
seditione non minima apau-
lo & barnaba aduersū illos:
statuerunt ut ascenderent
paulus & barnabas. & qđā
alii ex aliis ad aptos & presbi-
teros in ierusalem sup̃ hac
questionē. Illi ḡ deducti ab
eccl̃a. pertransibant fenicē
& samariam. narrantes con-
uersionē gentium. & facie-
bant gaudiū magnū omib;
fr̃ib;. Cum autē uenissent
ierosolimam: suscepti sunt

ab eccl̃a & ab aptis & a senio-
ribus. annunciantes quanta
d̃s fecisset cum illis. Surrexe-
runt autē quidam de here-
si phariseorum q̃ credebant
dicentes. quia oportet cir-
cuncidi eos. precipere quoq;
seruare legem moỹsi. Con-
uenerunt autē apti & senio-
res. uidere de uerbo hoc. Cū
autē magna conquisitio fie-
ret: surgens petrus dixit ad
eos. Viri fr̃s. uos scitis qm̃ ab
antiquis dieb; in nobis elegit
d̃s per os meū audire gentes
uerbum euangelii. & crede-
re. Et q̃ nouit corda d̃s testi-
monium perhibuit. dans
illis sp̃m sc̃m sicut & nobis.
Et nichil discreuit inter nos
& illos. fide purificans corda
eorū. Nunc ḡ quid tēptatis
dñm imponere iugum super
cervicem discipulorum. qđ
neq; patres nr̃i neq; nos por-
tare potuimus. Sed per
gr̃am ĩu xpi dñi credimus
saluari. quemadmodū & illi.
Tacuit autē omnis multitudo.
& audiebant barnaban

& paulum. narrantes q̄ta
fecisset d̄s signa & prodigia
in gentibus per eos. Et post
quam tacuerunt: respondit
iacobus dicens. Viri fr̄s. au
dite me. Simon narrauit
quēadmodum p̄mū d̄s uisi
tauit sumere ex gentibus
poplū nomini suo. & huic
concordant uerba p̄pharū.
sicut scriptum est. Post hec
reuerter & reedificabo taber
naculum dauid qd̄ cecidit.
& diruta eius reedificabo. &
erigam illud. ut requirant
ceteri hominū dñm. & om̄s
gentes super quas inuocātū
est nomen meum dicte dñs.
faciens hec. Notum a seculo
est dño opus suū. Propter
qd̄ ego iudico non inquieta
ri eos qui ex gentibus con
uertuntur ad dñm. sed scribe
re ad eos ut abstineant se a
contaminationibus simila
chorum. & fornicatione. &
suffocatis & sanguine. Moy
ses enim a temporibus antiq̄s
habet in singulis ciuitatib;
q̄ cū predicent in synagogis.

ubi per omne sabbatū legitur.
Tunc placuit aptis & senioribus
cum omni ecclā eligere uiros
ex eis. & mittere antiochiam
cū paulo & barnaba: iudam
q̄ cognominatur barsabas
& silam uiros primos in fr̄ib;
scribentes per manus eorū.
Apti & seniores fr̄s.
In qui sunt antiochie & syrie
& cilicie fr̄ib; qui sunt ex gen
tibus salute. Qm̄ audiuimus
quia quidam ex nobis exe
untes turbauerunt uos uer
bis. euercentes animas ūas
quib; non mandauim; pla
cuit nobis collectis in unū
eligere uiros & mittere ad
uos cū carissimis m̄is bar
naba & paulo. hominibus
q̄ tradiderunt animas suas
p̄ nomine dñi nr̄i ih̄u xp̄i.
Misimus q̄ iudam & silam. q̄
& ipsi uobis uerbis referrent
eadem. Usū est enī sp̄ri
tū scō & nobis. nichil ultra
imponere uobis oneris quā
hec necessaria. ut abstinea
tis uos ab immolatis simu
lachrorū. & sanguine fuf

focato & fornicatione. a quibus
custodientes uos bene ageris.
Illi & dimissi / Valere.
descenderunt antiochiam.
& congregata multitudo
tradiderunt eptam. Quia
cum legissent: gausi sunt
super consolatione. Judas
autem & silas & ipsi cum
essent prophete: uerbo pluri
mo consolati sunt fratres. &
confirmauerunt eos. Facto
autem ibi aliquanto tempore:
dimissi sunt cum pace a fratribus
ad eos qui miserant illos. Vi
sum est autem hiis remanere
ibi. solus autem iudas abiit.
Paulus autem & barnabas de
morabantur antiochie. do
centes & euangelizantes cum
aliis pluribus uerbum domini.
Post aliquot autem dies: dixit
ad barnaban paulus. Reuer
tentes uisitemus fratres per uni
uersas ciuitates. in quibus
predicauimus uerbum domini.
quoniam se habeant. Barna
bas autem uolebat secum assu
mere & iohanne. qui cogno
minabatur marcus. Paulus

autem rogabat eum. ut quia
discessisset ab eis a pamphy
lia. & non esset cum eis in opus:
non debere recipi eum. Facta
est autem dissensio inter eos:
ita ut discederent ab inuicem.
& barnabas assumpto mar
co nauigaret cyprum. pau
lus uero electo hiis. profectus
est: traditus gratie dei a fratribus.
Perambulabat autem syriam
& ciliciam. confirmans ecclesias.
precipiens custodire precepta
apostolorum & seniorum. Et cum cir
cuisset has nationes: perue
nit in derben & listram.

Et ecce discipulus
quidam erat ibi nomine
timotheus. filius mulieris
iudae fideles. patre gentili.
Hunc testimonium reddebant
qui in listris erant & iconio
fratres. Hunc uoluit paulus se
cum perficere. & assumens cir
cuncidit eum propter iudeos
qui erant in illis locis. Sciebant
enim omnes. quod pater eius gen
tilis esset. Cum autem pertransirent
ciuitates: tradebant eis cu
stodire dogmata quae erant

176
decreta ab aptis & senioribus
qui erant ierosolimis. Et eccle
quidem confirmabantur fi
de. & abundabant numero
cotidie. Transeuntes autem
frigiam & galacie regione
uenerunt a scō spū loqui
uerbum dei in asia. Cum ue
nissent autē in misiam: tem
ptabant ire bithiniam. &
non permittit eos ire sps ihs.
Cum autem pertransissent mi
siam: descenderunt trivade.
& uisio per noctem paulo
ostensa est. Vir macedo qdā
erat stans: & precans eum &
dicens. Transiens in macedo
niam. adiuua nos. Ut autē
uisum uidit: statim ques
iimus p̄ficisci in macedoniā.
certi facti quia uocasset nos
d̄s euangelizare eis. Nauigan
tes autē a trivade. recto cursu
uenimus samothraciam: &
sequenti die neapolim. &
inde philippis. que est p̄ma
partis macedonie ciuitas co
loma. Eramus autē in urbe
hac dieb; aliquot. conferen
tes uerbum dñi. Die autem

sabbatorum egressi sumus fo
ras portam iuxta flumen ubi
uidebatur oratio eē: & se
dentes loquebamur mulie
ribus que conuenerant. Et
quedam mulier nomine ly
dia purpuraria ciuitatis
tyathirenorū colens deum
audiuit. cui dñs aperuit
cor intendere iis que dice
bantur a paulo. Cum autē
baptizata eēt ipsa & dom̄
eius: deprecata est nos dicens.
Si iudicastis me dñō fidelē eē:
introite in domū meam &
manete. Et coegit nos.

Tactum est autē euntibus
nobis ad orationē. puellam
quandā habentē spm̄ phy
tonē obuiare nobis. que que
stum magnum prestabat
dñs suis diuinando. Hec
subsecuta paulū & nos: cla
mabat dicens. Isti homines
serui dei excelsi sunt. q̄ an
nunciant uobis uerbū salutis.
hoc autē faciebat multis die
bus. Dolens autē paulus &
conuersus spiritui dixit. Pri
cipio t̄ in nomine ihs xpi

exire ab ea. Et exiit eadē hora.
Videntes autē dñi eius q̄a exi-
uit spes questus eorum: ap-
prehendentes paulum & sy-
lam perduxerunt in forum
ad principes. & offerentes
eos magistratibus dixerunt.
Hi homines conturbant ciui-
tatē nrām cum sint iudei.
& annunciant morē quem
non licet nobis suscipere neq;
facere. cum simus romani.
Et concurrere plebs aduersus eos
& magistratus scissis tunicis
eorum. & iusserunt illos vir-
gis cedi. Et cū multas plagas
eis imposuissent: miserunt eos
in carcerē. precipientes cu-
stodi ut diligenter custodi-
ret eos. Qui cum tale prece-
ptum accepisset: misit eos
in interiorem carcerē. & pe-
des eorum strinxit in ligno.
Media autē nocte paulus &
sy-las adorantes laudabant
deum. & audiebant eos q̄ in
custodia erant. Subito uero
terremotus factus est magni-
tudo ut mouerentur funda-
menta carceris. Et confestim

aperta sunt ostia omnia. & uni-
uersorum uincula soluta sūt.
Et pergefactus autē custos car-
ceris. & uidens apertas ianu-
as carceris: euaginato gladio
uolebat se interficere. esti-
mans fugisse uinctos. Cla-
mauit autē paulus uoce
magna dicens. Nichil feceris
t̄ mali. uniuersi enim hic
sumus. Petitoq; lumine in-
trogressus est: & tremefact⁹
prostratus ad pedes pauli & sy-le.
& pducens eos foras ait. Dñi.
quid me oportet facere. ut
saluus fiam? At illi dixerūt
ei. Crede in dño ihs. & saluus
eris tu & domus tua. Et locu-
ti sunt ei uerbum dñi cum
omnibus qui erant in domo
eius. Et tollens eos in illa ho-
ra noctis lauit plagas eorū.
& baptizatus est ipse & omnis
domus eius continuo. Cumq;
perduxisset eos in domū suā:
apposuit eis mensam. & leta-
tus est cū omni domo suā cre-
dens deo. Et cū dies fact⁹ ēēt:
miserunt magistratus licto-
res dicentes. Dimittite homi-

nes illos. Hunciaute autem
custos carceris uerba hec paulo:
quia miserunt magistratus
ut dimittamini. Nunc
exiuntes. ite in pace. Paulus
autem dixit eis. Cesos nos
publice indemnatos homi-
nes romanos miserunt in
carcerem. & nunc occulte
nos eiciunt. Non ita. sed
ueniant & ipsi nos eiciant.
H unciauerunt autem magistra-
tibus lictores uerba hec. Ti-
mueruntque audito quod roma-
ni essent. & uenientes depre-
cati sunt eos. & educentes ro-
gabant ut egredierentur de
urbe. Exiuntes autem de car-
cere introierunt ad hydriam.
& uisis fratribus narrauerunt
quanta fecisset dominus cum eis.
& consolantes eos perfecti sunt.
C u autem perambulassent am-
phipolim & apolloniam:
uenerunt thessalonicam. ubi
erant synagoga iudeorum.
S ecundum consuetudinem autem
paulus introiit ad eos. &
per sabbata tria differebat
eis de scripturis. adaperiens

& insinuans quia christum oportu-
te pati. & resurgere a mortuis.
& quia hic est christus ihesus. quem
ego annuncio uobis. Et quidam
ex eis crediderunt & adiuncti
sunt paulo & sylle. & de aceo-
lentibus gentilibusque multi-
tudo magna. & mulieres
nobiles non paucę.

E lantes autem iudei. as-
sumentesque de uulgo uiros
quosdam malos. & turba fa-
cta concitauerunt ciuitatem.
& assistentes domui iasonis
queriebant eos perducere in
populum. Et cum non inuenis-
sent eos: traherant iasonem
& quosdam fratres ad principes
ciuitatis clamantes & dicen-
tes. quoniam hi sunt qui urbem
concitant. & ad hoc uenerunt.
quos suscepit iason. Et hi ho-
mines contra decreta cesaris
faciunt. regem alium dicen-
tes nescio quem esse iherusalem. Con-
citauerunt autem plebem
& principes ciuitatis audi-
entes hec. Et accepta satisfac-
tione ab iasone & ceteris:
dimiserunt eos. Fratres uero

confestim per noctē dimise-
runt paulum & sylam in
beroeam. Qui cum uenissent:
in synagogam iudeorū intro-
ierunt. Hi autē erant nobili-
ores eorum qui erant thessa-
lonice. Qui susceperunt
uerbum eū omni auditate.
cotidie scrutantes scripturas.
si hec ita se haberent. Et
multi quidem crediderunt
ex eis. & multitudo gentili-
um mulierū honestarum.
& uiri non pauci. Cum autē
cognouissent in thessaloni-
ca iudei. quia & in beroea p-
dicatum est a paulo uerbū
dei: uenerunt & illuc cōmo-
uentes & turbantes multi-
tudinem. Statimq; tunc
paulum dimiserunt fr̄s.
ut iret usq; ad mare. Sylas
autem & timotheus reman-
serunt ibi. Qui autē dedu-
cebant paulum: pduxerūt
eū usq; ad athenas. & acce-
pto mandato ab eo ad sylā
& timotheum. ut quācele-
ritter uenirent ad illum: p-
fecti sunt. Paulus autem

cum athenis expectaret eos:
inestabatur sp̄s eius in ipso.
uidens idolatrie deditā ci-
uitatē. Disputabat ḡ in sy-
nagoga cum iudeis. & co-
lentibus dñm. & in foro per
om̄s dies ad eos qui adierant.
Quidam autem epicurei &
stoici philosophi dissi-
bant cum eo. & quidam di-
cebant. Quid uult semini-
uerbius hic dicere? Alii u-
dicebant. Nouorum deorū
uidetur annunciator eē.
quia inq̄ & resurrectionē
annunciabat eis. Et appre-
hensum eum: ad ariopagū
duxerunt dicentes. Possum-
us scire que est hec noua que
a te dicitur doctrina? No-
ua enim quedam in fers
auribus nr̄is. Uolumus ḡ
scire. quenam uelint hec
eē. Athenienses autē om̄s
& aduenē hospites ad ni-
chil aliud uacabant. nisi
aut dicere. aut audire aliqd
nouū.

¶ tans autem paulus in
medio ariopagi ait. Viri

athenienses. per omnia quasi
superficiosos esse uos uideo.
Preteriens enim & uident
simulachra uestra. inueni &
aram in qua scriptum erat.
ignoto deo. Quod ergo ignoran-
tes colitis: hoc ego annun-
cio uobis. Deus qui fecit hunc
mundum & omnia que in
eo sunt: hic celi & terre cum
sit dominus. non in manufactis
templis habitat. nec mani-
bus humanis colitur. indi-
gens aliquo. cum ipse det
omnibus uitam. & inspirati-
onem. & omnia. fecitque ex uno
omne genus humanum in-
habitare super uniuersam
faciem terre. definiens sta-
tuta tempora. & terminos
habitationis eorum. querere
dominum si forte attenderent aut
inueniant eum. quantum
non longe sit ab unoquoque
nostrum. In ipso enim uiuimus.
mouemur & sumus. sicut
& quidam uirorum poetarum
dixerunt. Ipsius enim & gen-
sumus. Genus ergo cum sumus
dei: non debemus estimare

auro aut argento. aut lapi-
di sculpture artis & cogita-
tionis hominum esse simile.
Et tempora quidem huius
ignorantie despiciens deus:
nunc annunciat hominibus
ut omnes ubique penitentiam
agant. eo quod statuit diem
in qua iudicaturus est orbem
terre in equitate. in uiro
in quo statuit fidem prebens
omnibus: suscitans eum amor-
tuis. Cum autem audissent
resurrectionem mortuorum:
quidam quidem irridebant.
quidam uero dixerunt. Audi-
emus te de hoc iterum. Sic pau-
lus exiit de medio illorum.
Quidam uero uiri adherentes
ei crediderunt. in quibus & di-
onysius ariopagita. & mu-
lier nomine damaris. & alii
cum eis. Post hec egressus ab
athenis uenit chorinthum.
& inueniens quendam iudeum
nomine aquilam ponticum
genere. qui nuper uenerat
ab italia. & priscillam uxorem
ei. eo quod precepisset claudius
discedere omnes iudeos a roma:

accessit ad eos & salutauit
eos. Et quia eiusdem artis e-
rat: manebat apud eos
& operabatur. Erat autem
scenofactorie artis. Et dis-
putabat in synagoga p-
omne sabbatum. inter-
ponens nomen dñi ih̄u.
suadebatq; iudeos & grecos.
Cū uenissent autem de mace-
donia sylas & timotheus:
instabat uerbo paulus te-
stificans iudeis ih̄m ēē xp̄m.
Contradicentib; autem eis &
blasphemantibus: exciti-
ens paulus uestimenta sua
dixit ad eos. Sanguis ur̄ su-
p caput ur̄m. mundus ego
ex hoc ad gentes uadam. Et
migrans inde: intrauit
in domū cuiusdā nomine
titii iusti colectis dñm. cuius
domus erat conuincta sy-
nagoga. Crispus autem ar-
chisynagogus credidit
dño cum omī domo sua.
& multi corinthiorū au-
dientes credebant & bap-
tizabantur. Dixit autem dñs
nocte p uisionem paulo.

Noli timere. sed loquere & ne
taceas. ppter qd ego tecum
sum. & nullus tibi nocere
poterit. & nemo apponetur
tibi ut noceat te. qm̄ popl̄s
est multus in hac ciuita-
te. Sed et autem ibi annum
& sex menses. docens apud
eos uerbum dei.

Gallione autem pcon-
sule achae. insurrexerunt
uno animo iudei in paulū.
& adduxerunt eū ad tri-
bunal dicentes. qā contra
legem hic persuadet ho-
minib; colere dñm. Incipi-
ente autem paulo ap̄re os:
dixit gallio ad iudeos. Si
quidem ēēt iniquum aliqd
aut facinus pessimum o-
mni iudei: recte uos susci-
nere. Si uero questiones sūt
de uerbo & nominib; legis
uix: uos ipsi uidetis. iu-
dex ego horum nolo ēē.
Et eminauit eos a tribunali.
Apprehendentes autem om̄s
sosthenem principē syna-
goga: percutiebant eū ante
tribunal. & nichil eorum

gallioni cuius erat. Paulus
uero cum adhuc sustinuis-
set dies multos: frīb; uale-
faciens nauigauit syriam.
& cum eo priscilla & aq̃la.
q̃ sibi cōtenderant in cen-
chris capite. Habebant enī
uotum. Deuēitq; ephesū.
& illos ibi reliquit. Ipse uero
ingressus in synagogam:
disputauit cum iudeis. Ro-
gantibus autem eis ut am-
pliori tempore maneret
apd̃ eos: non consensit. sed
ualefaciens eis & dicens. o-
portet me solemnem diem
aduēientē facere ierosoli-
mis. & iterum reuertar ad
uos deo uolente: p̃fect⁹ est
ab epheso. & descendens ex-
saream ascendit & saluta-
uit eccl̃am. & descendit
antiochiam. Et facto ibi
aliquanto tempore: p̃fe-
ctus est perambulans ex
ordine galaciam regionē.
& frigiā. confirmans om̃s
discipulos.

Vndeus autē quidā apollo
nomine. alexandrinus na-

129
tione. uir eloquens deuenit
ephesum. potens in scriptis.
hic erat edoctus uiam domini.
& feruens spiritu loqueba-
tur. & docebat diligenter
ea que sunt de iū. sciens
tantum baptisma ioh̃is.

hic q̃ cepit fiducialiter age-
re in synagoga. Quē cum
audissent priscilla & aq̃la:
assumpserunt eum. & dili-
gentius exposuerunt ei
uiam dei. Cum autē uel-
let ire achaiam: exortantes
fr̃s scripserunt discipulis
ut susciperent eū. Qui cum
uenisset: contulit multū
cum iis qui crediderant.

Veheementer enim iudeos re-
uincbat. publice ostendens
p̃ scripturas ēē xp̃m iū.

Factum est autē cum apollo
ēēt corinthi. ut paulus pa-
gratis superiorib; partib;
ueniret ephesum. & inue-
niret quosdam discipulos.
dixitq; ad eos. Si sp̃m sc̃m
accepistis credentes? At illi
dixerunt ad eum. Sed neq;
si sp̃s sc̃s est audiuimus. Ille

uero ait. In q̄ q̄ baptizati
estis: Qui dixerunt. In ioh̄is
baptismate. Dixit autē pau-
lus. Ioh̄is baptizauit bap-
tismo penitentie populū.
dicens in eum qui uenturus
ēet post ipsum ut crede-
rent: hoc est in ihs̄. His
auditis: baptizati sunt
in nomine dñi ihs̄ xpi.
Et cum imposuisset illis ma-
nus paulus: uenit sp̄s sc̄s
super eos. & loquebantur
linguis & pph̄etabant.
Erant autem om̄s uiri fere
duodecim. Introgressus
autē in synagogam cū fi-
ducia loquebatur p̄ tres
menses. disputans & sua-
dens de regno dei. Cū autē
quidam indurarentur &
non crederent. maledicen-
tes uia dñi corā multitudi-
ne: discedens ab eis segre-
gauit discipulos. cotidie
disputans in scola tyran-
ni cuiusdā. Hoc autem fa-
ctū est per biennium. ita
ut om̄s qui habitabant
in asia audirent uerbum

dñi. iudei atq; gentiles. Vir-
tutesq; non modicas faciebat
d̄s per manus pauli. ita ut
etiam super languidos de-
ferrentur a corpore ei suda-
ria uel semicincthia. & rece-
debant ab eis languores.
& sp̄s nequam egrediebant̄.

Temptauerunt autē
quidam de circūuentib;
iudeis exorcistas inuocare
super eos qui habebant sp̄s
malos nomen dñi ihs̄. dicen-
tes. Adiuuamus uos p̄ ihs̄
quem paulus predicat.
Erant autē cuiusdā sc̄ue
iudei principis sacerdotū
septem filii. qui hoc facie-
bant. Respondens autē sp̄s
nequā. dixit eis. Ihs̄ noui
& paulum scio. uos autē q̄
estis: Et insiliens homo in
eos in q̄ erat demoniū pessi-
mum: dominatus est amboꝝ
& inualuit contra eos. ita
ut nudi & uulnerati effu-
gerent de domo illa. Hoc
autē notū factū est omnib;
iudeis atq; gentilibus. qui
habebant ephesi. Et ceci-

130
dicitur timor super omnes illos.
& magnificabatur nomen
domini ihesu. Multi quoque cre-
dendum ueniebant. confi-
tentes & annunciantes actus
suos. Multi autem ex illis qui
fuerant curiosi sectati con-
tulerunt libros. & combusse-
runt eos coram omnibus. & co-
putatis precibus illorum inue-
nerunt pecuniam denariorum
quinquaginta milium. Ita
fortiter uerbum dei cresce-
bat & confirmabatur. His
autem expletis. proposuit pau-
lus in spiritu transire macedo-
nia & achaja ut ierosolimam
dicens. quoniam postquam fuero
ibi. oportet me & romam
uidere. Mittens autem in ma-
cedoniam duos ex ministran-
tibus sibi. timotheum & era-
stum. ipse remansit ad tem-
pus in asia.

Iacta est autem illo tempo-
re turbatio non minima.
de uia domini. Demetrius enim
quidam nomine argentarii
faciens edes argenteas dianę.
prestabat artificibus non

modicum questum. Quos
conuocans. & eos qui ei mo-
di erant opifices. dixit. Iuri-
scitis quia de hoc artificio
adquisitio est nobis. & uide-
tis & auditis quia non solum
ephesi. sed pene totius asie
paulus hic suadens auertit
multam turbam dicens. quoniam
non sunt dii qui manibus
fiunt. Non solum autem hec
periclitabatur nobis pars
in redargutionem uenire.
sed & magnę dee dianę tem-
plum in nichilum deputa-
bitur. sed & destrui incipiet
maiestas eius. quam tota
asia & orbis colit. His audi-
tis repleti sunt ira. & excla-
mauerunt dicentes. Magna
diana ephesiorum. Et imple-
ta est ciuitas confusione.
Et impetum fecerunt uno animo
in theatrum rapto gaio
& aristarco macedonibus
conturbis pauli. Paulo au-
tem uolente intrare in po-
pulum. non permisit disceptari.
Quidam autem & de asie prin-
cipibus qui erant amici ei

miserunt ad eum. rogantes
ne se daret in theatrum.
Alii autē aliud clamabant.
Erat enim ecclā confusa. &
plures nesciebant quā ex
causa conuenissent. De tur-
ba autē detraxerunt alex-
andrum. propellentibus
eum iudeis. Alexander g̃
manu silentio postulato:
uolebat rationē reddere
poplō. Quē ut cognouert
iudeum ēē: uox facta est
una omniū quasi p̃ horas
duas clamantium. Magna
diana ephesiorū. Et cū se-
dasset scriba turbas: dixit.
Viri ephesii. quis enim est
hominum qui nesciat ephē-
siorum ciuitatē cultrice
ēē magne diane. iouisq;
plis? Cum g̃ his contra-
dicta non possit: oportet
uos sedatos ēē. & nichil te-
mere agere. Adduxistis e-
nim homines istos. neq; sa-
cilegos. neq; blasphemā-
tes deam urām. Qd si deme-
trius & qui cū eo sunt arti-
fices habent aduersus ali-

quem causam: conuentus
forenses agunt. & procon-
sules sunt. accusent inuicē.
Siquid autem alterius rei
queritis: in legitima ecclā
poterit absolui. Nam &
p̃elictamur argui seditio-
nis hodiernę. cum nullus
obnoxius sit de quo non
possumus reddere rationē
concursum istius. Et cum
hec dixisset: dimisit ecclām.
Postquā autem
cessauit tumultus: uoca-
tis paulus discipulis. & exor-
tatus eos uale dixit. & p̃fe-
ctus est ut iret macedoniā.
Cū autē perambulasset par-
tes illas. & exortatus eos fu-
isset multo sermone: uenit
ad greciam. Ubi cū fecisset
menses tres: factę sunt illi
insidię a iudeis nauigaturo
in syriam. habuitq; consiliū
ut reuerteretur p̃ macedo-
niam. Comitatus est autē
eum sosipater uir beruensis.
thessalonicensium uero ari-
starcus. & secundus & gaius.
derbeus & timotheus. Asiam

121
uero tichicus & trophimus.
Hi cum precessissent: sustine-
bant nos troade. Nos uero
nauigauimus post dies a-
timorū a phylippis. & ue-
nimus ad eos troadem in
diebus quinque. ubi demora-
ti sumus diebus septem. In
una autem sabbati cum
conuenissemus ad frangen-
dum panē: paulus dispu-
tabat cum eis profecturus
in crastinum. protraxitq;
sermonē usq; in mediam
noctē. Erant autē lampa-
des copiose in cenaculo. ubi
eramus congregati. Sedens
autē quidam adolescens
nomine eutichus super fe-
nestram. cū mergeretur so-
mno graui. disputante diu
paulo: cecidit de tercio ce-
naculo deorsum. & sublat⁹
est mortuus. Ad quem cū
descendisset paulus: in-
cubuit super eum. & comple-
xus dixit. Nolite turbari.
anima enim ipsius in eo est.
Ascendens autē frangensq;
panem & gustans: satisq; al-

locutus usq; ad lucem. sic
profectus est. Adduxerunt
autem puerum uiuentem.
& consolati sunt non mini-
me. Nos autē ascendentes
nauem enauigauimus in
asōn: inde suscepturi pau-
lum. Sic enim disposuerat
ipse p̄ terrā iter factururus.
Cum autem con-
uenissemus in asōn: assūpto
eo uenimus intalenen. &
inde nauigantes sequenti
die uenimus contra chium.
& alia die applicuim⁹ samū.
& sequenti die uenim⁹ mile-
tum. Proposuerat enī pau-
lus transnauigare ephesū.
nequa mora illi fieret in a-
sia. Festinabat enim si pos-
sibile sibi ēēt. ut diem pen-
tecostes faceret ierosolimis.
A mileto autē mittens ephē-
sum. uocauit maiores natu
ecclē. Qui cū uenissent ad eū
& simul ēēt: dixit eis. Hos
seruis a prima die qua ingres-
sus sum in asiam. qualiter
uobiscum p̄ omē tempus
fuerim seruiens dñō cū omī

humilitate & multis lacri-
mis & temptationib; que
in acciderunt ex insidiis
iudeorum. qm̄ nichil sub-
traxerim uobis utilit̄ quo
minus annunciarē uobis
& docerē uos publice &
per domos testificans iu-
deis atq; gentilibus in dñm
penitentiam & fidem in
dñm nr̄m ih̄m xp̄m. Et nūc
ecce alligatus ego sp̄u na-
do in ierusalem. que mea
uentura sunt in ignorans.
nisi qd̄ sp̄s sc̄s p̄ omnes ci-
uitates michi protestatur
dicens. qm̄ uincula & tri-
bulationes me manent.
Sed nichil horum uereor.
nec facio animā meā pre-
ciosiorem quā me: dum
modo consumem cursum
meū & ministeriū uerbi
qd̄ accepi a dñō ih̄u. testi-
ficari euangelium gr̄ie dei.
Et nunc ecce ego scio quia
amplius non uidebitis fa-
ciem meā uos om̄s. p̄ quos
transiui predicans regnū
dei. Quapropter contestor

uos hodierna die. quia
mundus sum a sanguine
omniū. Non enim subter-
fugi. quo minus annun-
ciare omne consilium dei
uobis. Attendite uobis &
uniuerso gregi in q̄ uos
sp̄s sc̄s posuit episcopos re-
gere eccl̄am dei. quam ad-
quisiuit sanguine suo. Ego
scio qm̄ intrabunt post
discessionē meā lupi graues
in uos. non parentes gregi.
& ex uobis ipsis surgent ui-
ri loquentes peruersa. ut
abducant discipulos post se.
Quapropter uigilate memo-
ria retinentes. qm̄ p̄ tri-
ennium nocte & die non
cessaui cū lacrimis monens
unūquemq; uirū. Et nunc
cōmendo uos deo & uerbo
gr̄ie eius. q̄ potens est edifi-
care & dare hereditatē in
sc̄ificatis om̄ib; . Argentū
aut aurū aut uestem nul-
lus concupiuit ipsi sc̄tis.
qm̄ ad ea que in opus erant
& is q̄ mecum sunt. mini-
strauerūt manus istę. Hec

omnia ostendi uobis. qm̄
sic laborantes oportet susci-
pere infirmos. ac meminisse
uerbi dñi n̄r. qm̄ ipse dixit.
Beati⁹ est magis dare. quā
accipere. Et cum hec dixisset:
positis genibus suis cū omib;
illis orauit. Magnus autē
fletus factus est omnium.
& procumbentes sup̄ collum
pauli osculabantur eū. do-
lentes maxime in uerbo qd̄
dixerat eis. qm̄ amplius
faciem eius non ēēnt uisuri.
Et deducebant eū ad nauim.

Cum autē ēēt ut
nauigaremus absc̄rati ab
eis: recto cursu uenim⁹ chorum.
& sequenti die rodum. &
inde pataram. Et cū inue-
nissem⁹ nauem transfre-
tantem in phœniciem: ascen-
dentes nauim nauigauim⁹.
Cū apparuissem⁹ autē cy-
pro: relinquentes eā ad sin-
istram nauigauimus in syri-
am. & uenimus tyrum. Ibi
enim nauis expositura erat
onus. Inuentis autē discipulis:
mansimus ibi diebus septē.

qui paulo dicebant p̄ sp̄m.
ne ascenderet ierosolimam.
Et expletis diebus: p̄fecti iba-
mus deducētib; nos omib;
cum uxoribus & filiis usq;
foras ciuitatē. Et positis ge-
nibus in litore orauimus.
Et cum uale fecissem⁹ inuicē:
ascendimus in nauim. Illi au-
tem redierunt in sua. Hos
uero nauigatione explicita:
a tyro descendimus tholoma-
idem. & salutatis fr̄ib; man-
sim⁹ die una apd̄ illos. Alia
autē die p̄fecti uenimus ce-
sareā. & intrantes in domū
phy-lippi euangelistę q̄ erat
unus de septem. mansimus
apud eum. Hinc autē erant
filie quattuor uirgines pro-
phetantes.

Et cū morarem⁹ ibi per
dies aliquot: superuenit q̄-
dam proph̄a a iudea nomine
agabus. Is cum uenisset ad
nos: tulit zonam pauli &
alligans sibi pedes & manus
dixit. Hęc dicit sp̄s sc̄s. Virū
cuius hęc zona est: sic alliga-
bunt in ierusalem iudei. &

tradente in manus gentium.
Quod cum audissemus: rogabu-
mus nos & qui loci illius e-
rant. ne ascenderet ierosoli-
mam. Tunc respondit pau-
lus & dixit. Quid facitis flen-
tes. & affligentes cor meum?
Ego enim non solum alligari.
sed & mori in ierusalem pa-
ratus sum propter nomen dñi.
Et cum ei suadere non
possemus: quicquid dicentes.
Fiat uoluntas domini.

Post dies autē istos: pre-
parati ascendebamus ierlm.
Venerunt autem & ex disci-
pulis a cesarea nobiscum.
adducentes apud quem hospi-
taremur iasonem quendam
cypriū. antiquum disciplin.
Et cum uenissemus ierosolimā:
libenter exceperūt nos frs. Se-
quenti autē die introibat
paulus nobiscum ad iacobū.
om̄sq; collecti sunt seniores.
Quos cum salutasset: narra-
bat per singula quę fecisset
dñs in gentibus per ministe-
rium ipsius. At illi cum au-
disserunt: magnificabant dñm.

dixeruntq; ei. Vides fr̄ qđ
milia sunt in iudea qui cre-
diderunt. & om̄s emulato-
res sunt legis? Audierunt
autem de te: quia discessio-
nem doceas a moyse eorū
qui per gentes sunt iudeorū
dicens. non debere eos cir-
cuncidere filios suos. neq;
secūm consuetudinem ingre-
di. Quid igitur est? Utiq; opor-
tet conuenire multitudinē.
audient enim te superuenisse.
Hoc igitur fac qđ tibi dicim̄. Stē
nobiscum hic viri quattuor.
uotum habentes super se.
His assumptis: sc̄ifica te cum
illis. & impende in illis ut
radant capta sua. & sciunt
om̄s quia quę de te audierūt
falsa sunt. sed ambulas &
ipse custodiens legem. De us
autē qui crediderunt ex gen-
tibus nos scripsimus. iudi-
cantes ut abstineant se ab
idolis immolato & sangui-
ne. & suffocato & fornicatione.

Tunc paulus assum-
ptis viris postera die puri-
ficatus cum illis intrauit in

templum. annuncians exple-
tionem dierū purificationis.
donec offerretur p unoq;
eorū oblatio. Dum autem
septē dies consummarentur:
ii qui ab asia erant iudei cū
uidissent eum in templo
concretauerūt poplū. & in-
iecerunt in eum manus
clamantes. Viri israelite. ad-
iuuate. Hic est homo qui
aduersus poplū & legem
& locum hunc om̄s ubiq;
docet. insuper & gentiles
induxit in templum. & ui-
olauit sc̄m locū istum. Vi-
derant enī trophium e-
phesum in ciuitate cum
ipso. quem estimauerūt qm̄
in templum induxisset pau-
lus. Commotāq; est ciuitas
tota. & facta est concursio
poplī. & apprehendentes
paulum traherant eū extra
templū. & statim clausē fē-
ianuē. Querentib; autē eū
occidere: nunciatū est tri-
buno cohortis. q̄a tota con-
funditur ierlm̄. Qui statī
assumptis militib; & centu-

133
tionibus: decucurrunt ad il-
los. Qui cum uidissent tri-
bunum & milites: cessauerūt
percutere paulum. Tunc
accedens tribunus appre-
hendit eum. & iussit alliga-
ri catenis duabus. & inter-
rogabat quis eēt & qd fecis-
set. Alii autē aliud clama-
bant in turba. Et cū non
posset certū cognoscere pre-
tumultu: iussit eum duci
in castra. Et cum uenisset
ad gradus: contigit ut a
multibus portaretur p̄p̄t-
um poplī. Sequebatur
enim multitudo populi
clamans. tolle eum. Et cū
cepisset induci in castra
paulus: dicit tribuno. Si
licet in aliquid loq; ad te.
Qui dixit ei. Grece nosti.
Nomen tu es egyptius q̄ ante
hos dies tumultū concreta-
sti. & eduxisti in deserto
quattuor milia uiuorū
ficariorum: Et dixit ad
eū paulus. Ego homo sui-
quidem iudeus natus a
tharso cilicie. non ignore

ciuitatis municeps. Rogo
autem te. permittite in ali-
quid loqui ad populum. Et
cum ille permisisset: pau-
lus stans in gradibus amu-
te manu ad plebem. Et ma-
gno silentio facto: allocutus
est hebreia lingua dicens.
Viri fratres & patres audite quia
ad uos nunc reddo rationem.
Cum audissent autem quia hebreia
lingua loqueretur ad illos:
praestiterunt magis silentium.
Et dixit. Ego sum uir iudeus
natus tharso cilicie. nutritus
autem in ista ciuitate secus
pedes gamaelis. eruditus
iuxta ueritatem paterne le-
gis. emulador legis dei exi-
stens. sicut & uos omnes estis
hocie. qui hanc uiam perse-
cutus sum usque ad mortem.
alligans & tradens in custo-
dias uiros ac mulieres. sicut
principes sacerdotum testimo-
nium in reddunt. & omnes
maiores natu. a quibus &
epistolas accipiens ad fratres da-
mascum pergebam. ut ad-
ducere inde uinctos in ieru-

salem. ut punirentur. Factum
est autem. Eunte me & appro-
pinquante damasco: media
die subito de caelo circumful-
sit me lux copiosa. & deci-
dens in terram audiui uocem
dicentem in. Saule saule.
quid me persequeris? Du-
rum est tibi contra stimu-
lum calcitrare. Ego autem
 respondi. Quis es domine? Di-
xitque in. Ego sum ihesus naza-
renus. quem tu persequeris.
Et qui mecum erant lumen
quidem uiderunt. uocem
autem non audierunt eius
qui loquebatur mecum. Et dixi.
Quid faciam domine? Dominus autem
dixit ad me. Surgens uade
damsicum. & ibi tibi dicet
de omnibus que te oporteat
facere. Et cum non uiderem
pro claritate luminis illius:
ad manum deductus a comi-
tibus ueni damscum.
Ananias autem quidam uir
secundum legem testimonium
habens ab omnibus habitanti-
bus iudeis. ueniens ad me
& stans dixit in. Saule frater

respice. Et ego eadem hora
resperi in eum. At ille dixit
in. Ds patrum mrorū p̄ior
dinauit te. ut cognosceres
uoluntatē eius. & uideres
iustum. & audires uocē ex
ore eius. quia eris testis illi
ad om̄s homines eorū que
uidisti & audisti. Et nunc
quid moraris? Surge &
baptizare. & ablue peccata
tua inuocato nomine ipsi.
Et actum est autē reuerenti
in iertin & oranti in tem
plo fieri me in stuporē men
tis. & uidere illum dicentē
in. Festina et exi uelociter
ex iertin. qm̄ non recipient
testimonium tuum de me.
Et ego dixi. Dñe. ipsi sciunt
qm̄ ego eram concludens
in carcerem. & exiens per sy
nagogas eos qui credebant
in te. Et cū funderetur san
guis stephani testis tui. ego
astabam & conseruabam. &
custodiebam uestimenta in
terficiētū illum. Et dixit
ad me. Uade. qm̄ in nationes
longe mittā te. Audiebant

autem eum usq; ad hoc uer
bum. & leuauerunt uocem
suā dicentes. Tolle de terra
huiusmodi. non enim fas
est eum uiuere. Vociferanti
bus autē eis & prouocantib;
uestimenta sua. & puluerē
iacientibus in aciem: iussit
tribunus induci eū in castra.
& flagellis exdi & torqueri
eum. ut sciret ppter quam
causam sic acclamarēt ei.
Et cum astinxisset eū loris:
dixit astanti sibi centurioni
paulus. Si hominē romanū
& indemnātū licet uobis fla
gellare? Quo audito centu
rio: accessit ad tribunum.
& nunciauit ei dicens. Quid
acturus es? Hic enī homo
cuius romanus est. Accedens
autē tribunus. dixit illi.
Dic in. si tu romanus es. At ille
dixit. Etiam. Et respondit
tribunus. Ego multa summa
hanc ciuitatē consecrui sum.
Et paulus ait. Ego autem &
natus sum. Prouincius ergo
discesserūt ab illo. q̄ eū torturi
erant. Tribunus quoq; timu
it.

postquam rescivit quia cuius
romanus eet. & quia alligas-
set eum. Postera autē die vo-
lens scire diligentius qua
ex causa accusaretur a iude-
is: soluit eum. & iussit sacer-
dotes convenire & omne con-
cilium. & producit paulum
statuit inter illos. Intendens
autem concilium paulus ait.
Viri frs. ego omni conscientia
bona conversatus sum ante
dm̄. usq; in hodiernum diē.
Princeps autē sacerdotū annas.
preceptis astantibus sibi p-
cuttere os eius. Tunc paulus
ad eū dixit. Percutiet te d̄s
paries dealbate. Et tu sedens
iudicas me scdm̄ legem. &
contra legē iubes me percuti.
Et q̄ astabant dixerunt. Sū-
mum sacerdotem dei male-
dicens: Dixit autem paulus.
Nesciebam frs. quia princeps
est sacerdotum. Scriptū est
enim. Principem populi tui
non maledices. Sciens autē
paulus quia una pars eet
saduceorum. & altera pha-
riseorum: exclamavit in

concilio. Viri frs. ego pharise-
us sum filius phariseorum.
De spe & de resurrectione mor-
tuum ego iudicor. Et cū
hec dixisset: facta est dissen-
sio inter phariseos & saduce-
os. & soluta est multitudo.
Saducei enim dicunt non ee
resurrectionem. neq; anḡl̄m.
neq; sp̄m. pharisei autem
utrumq; constituentur. Fact⁹
est autem clamor magnus.
Et surgentes quidam phari-
seorum: pugnabant dicen-
tes. Nichil mali invenimus
in homine isto. Quid si sp̄s
locutus est ei aut anḡl̄s? Et
cū magna dissensio facta
eet: timens tribunus ne dis-
cerperetur paulus ab ipsis.
iussit milites descendere &
rapere eū de medio eorum.
ac deducere eū in castra. Se-
quenti autē nocte assistens
ei dñs ait. Constans esto pau-
le. Sicut enim testificatus
es de me in iert̄m: sic te oportet
& iome testificari.

Facta autē die: collegerunt
se quidam ex iudeis. & deuo

uerunt se dicentes neq; man-
ducaturus neq; bibiturus. do-
nec occiderent paulū. Erant
autē plus quam quadragin-
ta. q̄ hanc conuentionem
fecerant. Qui accesserunt
ad principes sacerdotum &
seniores. & dixerunt. Deuo-
tione deuouimus nos nichil
gustaturos. donec occidam^{us}
paulum. Nunc q̄ uos nocti
facite tribuno cum concilio.
ut p̄ducat illū ad uos tan-
quam aliqd̄ certius cogniti
de eo. Nos uero prius quam
appropiet: parati sumus
interficere illum. Qd̄ cū audis-
set filius sororis pauli insidi-
as: uenit & intrauit in castra.
nunciauitq; paulo. Vocans
autē paulus ad se unum ex
centurionibus ait. Adole-
scente hunc perduc ad tri-
bunū. habet enim aliqd̄
indicare illi. Et ille quidem
assumens eū dixit ad tribu-
num. & ait. Vincit paulus
uocans rogauit me hunc
adulescentem perducere ad
te: habente aliqd̄ loq̄ tibi.

Apprehendens autē tribunus
manū illius: secessit cum eo
seorsum. & interrogauit eum.
Quid est quod habes indicare
m̄? Ille autem dixit. Iudeis
conuenit rogare te. ut cra-
stina die producas paulum
in concilium. quasi aliqd̄
certius inquisituri sint de
illo. Tu uero ne credideris illis.
insidiantur enim ei ex eis
uiri amplius quadraginta.
qui se deuouerunt non man-
ducare neq; bibere. donec
interficiant illum. Et nunc
parati sunt expectantes p̄-
missum tuum.

Tribunus q̄ dimisit adole-
scente. precipiens ne cui
loqueretur qm̄ hec nota sibi
fecisset. Et uocatis duob; cen-
turionib; dixit illis. Parate
milites ducentos. ut eant usq;
cesaream. & eques septuagin-
ta. & lancearios ducentos
a tertia hora noctis. & iumen-
ta parate. ut imponentes
paulū saluum perducant
ad felicem presidem. Time-
bat autē ne forte taperent

eum iudei & occiderent. &
ipse postea calumniā haberet
quasi nummos acceperisset. scri-
bens eplām continentem hec.
Claudius lysias optimo presi-
di felici salutē. Virum hunc
apprehensum a iudeis. & inci-
piētē interfici ab eis: super-
ueniens cum exercitu eripui.
cognito quia romanus est.
uolensq; scire causam quā
obieiebant illi deduxi eū in
concilium eorū. quē inueni
accusari de questionib; legis
ipsorū. nichil uero dignum
morte aut uinculis haben-
tē crimen. Et cū in perlatū
ēet de insidiis quas paraue-
rant ei: confestim misi eum
ad te. denunciāns & accusa-
toribus ut dicant apd te.
Militēs q̄ scdm
pr̄ceptum sibi assumētes
paulum: dixerunt p noctē
in anticipatidē. & poste-
ra die dimissis equitib; ut
irent cū eo: reuersi sunt ad
castra. Qui cū uenissent ex
sareā & tradidissent eplām
presidi: statuerunt ante

illum & paulum. Cū legisset
autē eplām & interrogas-
set de qua prouincia ēet. &
cognoscens quia de cilicia
ēet: audiam te inq̄t cū ac-
cusatores tui uenerint. Ins-
itq; in p̄torio herodis
custodiri eum.

Post quinq; autem dies
descendit princeps sacerdo-
tum annas cum senioribus
quibusdam & tertullo qdā
oratore. qui adierant pre-
sidem aduersus paulū. Et
citato paulo: cepit accusa-
re tertullus dicens. Cum in
multa pace agamus p te
& multa corrigamur per
tuā p̄uidentiam: semper
& ubiq; suscipimus optime
felix cum omī gr̄ariū actione.
Ne diutius autē te protraham:
oro breuiter ut audias nos
p tua clementia. Inuenim
hunc hominē pestiferū &
concitantē seditiones non
tantū nr̄o generi. sed fere
uniuerso orbi terrarū. &
omib; iudeis in uniuerso
orbe. & auctore seditionis

secte nazarenorum. q̄ etiam
templum uiolare conat⁹ est.
quē & apprehensum uolui
mus scdm legem nr̄am iu
dicare. Superueniens autē
tribunus lysias cū uir ma
gna eripuit eū de manib;
nr̄is. iubens accusatores ei
ad te uenire. a quo poteris
ipse iudicans de oīb; istis
cognoscere. de q̄b; nos accusa
mus eū. Adiecerunt autem
& iudei. dicentes hec ita se
habere.

Respondit autē paulus
annuente sibi p̄siede di
cens. Ex multis annis eē te
iudicē genti huic sciens bo
no animo p̄ me satisfaciā.
Potes enī cognoscere. quia non
plus sunt michi dies quam
duodecim. ex quo ascendi in
ierlm̄ adorare. & neq; in tē
plo inuenerē me cū aliquo
disputantē. aut concursum
facientē turbe. neq; in syna
gogis. neq; in ciuitate. neq;
p̄bare t̄ possunt. de quibus
accusant me. Confiteor au
tē hoc t̄. qd̄ scdm sectā quā

dicunt heresim. sic deseruio
patri deo meo. credens omī
bus que in lege & p̄phetis
scripta sunt. spem habens
in dñm quā & hi ipsi expe
ctant resurrectionem futu
ram iustorū & iniquorum.
In hoc & ipse studeo sine of
fendiculo conscientia habe
re ad dñm. & ad homines
semper. Post annos autem
plures elemosinas facturis
in gentē meā ueni. & obla
tiones & uota. in q̄b; inue
nerunt me purificatū in
templo. non cū turba neq;
cū tumultu. & apprehen
derunt me clamantes & di
centes. Tollite inimicū nr̄m.
Quidam autē ex asia iudei q̄s
oportebat modo apd̄ te p̄sto
eē. & accusare siquid habe
rent aduersum me: aut hi
ipsi dicant siqd̄ inuenerunt
in me iniquitatis. cū stem in
concilio. nisi de una hac so
lūmodo uoce qua clamaui
inter eos stans. qm̄ de resur
rectione mortuorum ego
iudicor hodie a uob.

Distulit autē illos felix.
certissime sciens de uia dicens.
Cum tribunus hysias descende-
rit: audiam uos. Iussitq; cen-
turioni custodire eum. & ha-
bere requiem. nec quenquā
phibere de suis ministrare
ei. Post aliquot autem dies
ueniens felix cum drusilla
uxore sua. quę erat iudea
uocauit paulum. & audi-
uit ab eo fidem quę est in
ihs xpm. Disputante autē
illo de iusticia & castitate.
& de iudicio futuro: treme-
factus felix respondit. Qd nē
attinet uade. tempore autē
opportuno accersiam te.
simul & sperans qđ pecunia
sibi daretur a paulo. ppter
qd & frequenter accersiens
eum loquebatur cū eo. Bi-
ennio autem expleto: acce-
pit successorem felix portū
festum. Volens autem grām
prestare iudeis felix: reliq̃t
paulum uinctum.

Festus autē cū uenisset in
provincia: post triduum
ascendit ierosolimā acesarea.

adieruntq; eum pncipes sacer-
dotū & primi iudeorum ad-
uersus paulum. & rogabant
eum postulantes grām ad-
uersus eum ut iuberet pdu-
ci eū iertm. insidias tenden-
tes. ut eum interficerent
in uia. Festus autē respon-
dit seruari paulum in cesā-
rea. se autem maturus p-
fecturum. Qui q̃ in uobis
atq; potentes sunt. descen-
dentes simul siqd est in uiro
crimen accusent eū. Demo-
stratus autē inter eos dies
non amplius quā octo aut
decem: descendit cesaream.
& altera die sedit pro tribu-
nali. & iussit paulū adduci.
Qui cum perductus ēet: cir-
cumsteterunt eū q̃ ab ierso-
lima descenderant iudei.
multas & graues causas obi-
cientes quas non poterant
pbare. paulo autē rationē
reddente. qm neq; in legē
iudeorū. neq; in templum.
neq; in cesarem q̃cquā pec-
caui. Festus autē uolens iu-
deis grām prestare: respon-

dens paulo dixit. Vis ierosolimam ascendere. & ibi de his iudicari apud me? Dixit autem paulus. Ad tribunal cesaris ito: & ibi oportet me iudicari. Iudeis non nocui. sicut tu melius nosti. Si enim nocui. aut dignum aliquod morte feci: non recuso mori. Si uero nichil est eorum que isti accusant me: nemo potest me illis donare. Cesarem appello. Tunc festus cum consilio locutus respondit. Cesarem appellasti. ad cesarem ibis.

Et cum dies aliquot transacti essent: agrippa rex & beronice descenderunt cesaream ad salutandum festum. Et cum dies plures ibi demonstrarentur: festus regi indicauit de paulo dicens. Vir quidam est derelictus a felice iunctus. de quo cum essem ierosolimis adierunt me principes sacerdotum & seniores iudeorum. postulantes aduersus illum damnationem. Ad quos respondit quia non est consuetudo ro-

manis donare aliquem hominem. prius quam is qui accusatur presentes habeat accusatores. locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Cum ergo huc conuenissent: sine ulla dilatione sequenti die sedens per tribunal. iussi adduci uirum. De quo cum steterissent accusatores: nullam causam deferrebant de quibus ego suspicabar mali. Questiones uero quasdam de sua superstitione habebant aduersus eum. & de quodam iuui defuncto. quem affirmabat paulus inuere. Hecitans autem ego de huiusmodi questione: dicebam si uellet ire ierosolimam. & ibi iudicari de istis. Paulo autem appellante ut seruaretur ad augusti cognitionem: iussi seruari eum donec intem eum ad cesarem. Agrippa autem ad festum dixit. Volebam & ipse hominem audire. Cras inquit audies eum. Altera autem die cum uenisset agrippa & beronice cum multa ambitione. & uictorissent in auditu

rum cum tribunis & uiris
principalibus ciuitatis: iubente
festo adductus est paulus.
Et dixit festus. Agrippa rex.
& omnes qui simul adestis no
biscum uiri. uidetis hunc
de quo omnis multitudo iude
orum interpellauit me iero
solumis. petens & clamans
non oportere eum uiuere
amplius. Ego uero compi
nichil dignum morte eum
admisisse. Ipso autem hoc ap
pellante: ad augustum iu
dicaui mittere. de quo quid
certum scribam domino non ha
beo. Propter quod perduximus eum
ad uos. & maxime ad te rex
agrippa. ut interrogatione
habita habeam quid scribam.
Sine ratione enim in uidetur
mittere uiuentem. & causas ei
non significare. Agrippa
uero ad paulum ait. Permit
titur tibi loqui per te ipsum.
tunc paulus extenta manu
cepit rationem reddere.
De omnibus quibus
accusor a iudeis rex agrip
pa. estimo me beatum apud te.

cum sum defensurus me hodie:
maxime te sciente omnia que
apud iudeos sunt. consuetudi
nes & questiones. Propter quod
obsecro patienter me audias.
& quidem uitam meam a iuuen
tute que ab initio fuit in
gentem meam in ierosolymis no
uerunt omnes iudei. prescien
tes me si uelint testimonium
perhibere. quoniam secundum certissi
mam sectam nostre religionis ui
xi phariseus. & nunc in spe
que ad patres nostros repromis
sionis facta est a deo asto iu
dicio subiectus. in qua duo
decim tribus nostre nocte ac die
deseruentes sperant deuenire.
De qua spe accusor a iudeis.
O rex quid incredibile iudicat
apud uos. si deus mortuos susci
tat? Et ego quidem estima
ueram me aduersus nomen iesu
nazarem debere multa con
traria agere. quod & feci iero
solumis. & multos sanctorum ego
in carceribus inclusi. a princi
pibus sacerdotum potestate
accepta. Et cum occiderentur:
deculi sententiam. & per omnes

synagogas frequenter puni-
ens eos compellebam blasphemare
nomen eius. & ampli-
us insaniens in eos persequabar
usq; in exteras ciuitates. In
quibus dum irem damascum
cum potestate. & permissu
principum sacerdotum: die
media in uia uidi rex de ex-
lo supra splendorem solis
circumfulsisse me lumen. &
eos q; simul mecum erant.

Omnisq; nos cum decidissemus in
terram pro timore: solus
audiui uocem loquentem michi
hebraica lingua. Saule saule.
quid me persequeris? Durum
est tibi contra stimulum calci-
trare. Ego autem dixi. Quis es
domine? Dominus autem dixit. Ego
sum ihu nazarenus: quem
tu persequeris. Sed exurge.
& sta super pedes tuos. Ad
hoc enim apparui tibi. ut con-
stituas te ministrum & testem
eorum que uidisti. & eorum quibus
apparebo tibi. eripiens te de
populo & gentibus. in quos
nunc ego mitto te aperire
oculos eorum. ut conuertantur

a tenebris ad lucem. & de pote-
state sathane ad dominum. ut acci-
piant remissionem peccatorum.
& sortem inter sanctos. per fidem
que est in me. Unde rex agrip-
pa non fui incredulus cele-
stis uisionis. sed ius qui sume
damasci primum & ierosolimis.
& in omni regione iudee &
gentibus annuntiabam ut
penitentiam agerent. & con-
uerterentur ad dominum. digna
penitentiae opera facientes.

Hac ex causa me iudei cum essem
in templo comprehensum
temptabant interficere. Au-
xilium autem adiutus dei usq;
in hodiernum diem. sto testifi-
cans minori atq; maiori: ni-
hil extra dicens quam ea que
prophetę sunt locuti futura esse.
& moyses. si passibilis christus. si
primus ex resurrectione mor-
tuerum lumen. annuntiatu-
rus est populo & gentibus.

Hec loquente eo & rationem
reddente: festus magna uo-
ce dixit. Insanis paulus. Multę
te litterę in insaniam conuer-
tunt. At paulus. non insano

inquit optime fecte. sed ueri-
tatis & sobrietatis uerba loqr.
Sic enim de his rex. ad quem
& constanter loquor. Latere
enim eum nichil horum ar-
bitror. neq; enim in angulo
quicquam horum gestum est.
Credis rex agrippa prophis?
Scio quia credis. Agrippa au-
tem ad paulum. In modico
suades me xpianum fieri. Et
paulus. Opto apud dm & in
modico & in magno. non
tantum te. sed & omnes hos qui
audiunt hodie fieri tales q-
lis ego sum. exceptis uinculis
his. Et exurrexit rex & prius.
& beronice. & qui assidebant
eis. Et cum secessissent. loque-
bantur adinucem dicentes.
q-ia nichil morte aut uincu-
lis dignum qd fecit homo
iste. Agrippa autem festo dixit.
Dimitti poterat homo hic. si
non appellasset cesarem. Ut
autem iudicatum est eum na-
uigare in italiam. & tradi
paulum cum reliqs custodis
centurioni nomine iulio
cohortis auguste. ascenden-

tes autem nauum adrumenti
nam incipientes nauigare.
circa asie loca egressi sum.
perseuerante nobiscum ari-
stareo macedone thessalo-
nicense. Sequenti autem die.
uenimus sydonem. huma-
ne autem tractans iulius pau-
lum. permisit ad amicos ire.
& curam suam agere. Et inde
cum susculissemus. subnau-
gauimus cypro. propterea
qd esset uenti contrarii. &
pelagus cylicie & pamphy-
lie nauigantes. uenimus
listram que est licie. Et ibi
inueniens centurio nauem
alexandrinam nauigantem in
italiam. transposuit nos in
eam. Et cum multis diebus tar-
de nauigaremus. & uix de-
uenissemus contra ciuidum
phibente nos uento: nau-
gauimus crete sed in sala^{at. sala}
minam. & uix iuxta nauigan-
tes uenimus in locum quendam.
q- uocatur bomportus. cui
iuxta erat ciuitas thalassa.
Multo autem tempore peracto.
cum etiam non esset tanta nauiga-

tio. eo qd & ieiunium preter
isset: consolabatur paulus
dicens eis. Viri. uideo qm
cum iniuria & multo dāno
non solum oneris & nauis:
sed etiā animarū nrarum
incipit ēē nauigatio. Centu
rio autē gubernatori &
nauelero magis credebat
quā iis que a paulo diceban
tur. Et cum apertis portis
non ēēt ad hiemandum:
plurimi statuerunt consiliū
nauigare inde. siquo modo
possent deuementes pheniēcē
hiemare portu crete. respici
ente ad affricū & ad eborum.
Aspirante autē austro. estiman
tes se ppositū tenere. cū sus
tulissent de ason: legebant
cretam. Non post multum
autē misit se contra ipsam
uentus typhonicus. qui uo
catur euroaquilo. Cumq; ar
repta ēēt nauis. & non pos
set conari in uentum: decen
ta nauis flatibus ferebamur.
In insulā autē quandam de
currentes que uocatur cauda.
potuimus uix obtinere scaphā.

Qua sublata adiutoris uteban
tur. accingentes nauim. ti
mentes ne in syrtim incide
rent. submisso uase sic fere
bantur. Valida autē nobis
tempestate iactatis: sequenti
die iactum fecerunt. & tertia
die suis manibus armamen
ta nauis preceperunt in mare.
Neq; sole autem neq; luna neq;
sideribus apparentibus per
plures dies. & tempestate non
exigua imminente: iam abla
ta erat spes omnis salutis nrę.
Et cū multa ieiunatio fuisset:
tunc stans paulus in medio
eorū dixit. Oportebat qdem
o uiri. audito me non egredi
a creta. luciq; facere iniuriā
hanc & iacturam. & nunc
suadeo uobis bono animo ēē.
Amisio enī nullius anime erit
ex uobis. preter quā nauis.
Asserte enī in hac nocte angls
dñi cui ego sum & cui deser
ui. dicens. Ne timeas paulus.
cesari te oportet assistere.
Ecce donauit tē dñs omīs qui na
uigant tecū. Propter qd bo
no animo estote uiri. credo

enim deo quia sic erit quem
admodum dictum est michi.
In insulam autē quandam
oportet nos deuenire. Sed
postquam quartadecima
nox superuenit. nauigan-
tibus nobis in adriam circa
mediam noctē: suspicaban-
tur nautę apparere sibi a-
liquam regionem. Qui sum-
mittentes bolidem inuene-
runt passus uiginti. & pu-
silli inde separati inuenerūt
passus quindecim. Timentes
autē ne in aspera loca inci-
deremus: de puppi intten-
tes anchoras quattuor op-
tabant diem fieri. ut scire-
mus an salui ēē possemus.
Nautis uero querentibus fuge-
re de nauī: cum inuisissent
scapham in mare. occasione
querentes sub obtentu quasi
a proa inciperent ancho-
ras extendere. ut tunc nauis
staret: dixit paulus centu-
rioni & militibus. Nisi hi in
nauī manserint: uos salui
fieri non potestis. Time abs-
ciderunt milites funes sea-

phę. & passi sunt eā abscedere.
Et cum lux inciperet fieri: ro-
gabat paulus omēs sumere
cibum dicens. Quartadecima
ab hodie die expectantes ie-
iunium permanetis. nichil ac-
cipientes. Propter qđ rogo
uos accipere cibum pro sa-
lute uīa. quia nullius ur̄m
capillus de capite peribit. Et
cum hec dixisset: sumens pa-
nem grās egit deo in conspe-
ctu omnium. Et cum fregisset:
cepit manducare. Amineq̄o-
res autē facti omēs. & ipsi ac-
ceperunt cibum. Etiam uero
uniuerse anime in nauī du-
centę septuaginta sex. & sa-
tiati cibo alleuiabant nauī.
Iactantes citicum in mare.
Cum autem dies factus ēēt:
terram non agnoscebant.
Suum uero quendam consi-
derabant habentem litus.
in quo cogitabant si possent
eicere nauim. Et cū anchoras
susculissent: committebant
se mari. simul laxantes rum-
cturas gubernaculorum. &
leuato artemone scdm flatū

aux tendebant ad litus. Et cum incidissemus in locum bithalassium ubi duo maria conueniebant: impegerunt nauum. & propterea quidem fixa manebat immobilis. puppis uero soluebatur aui maris. Multū autē consilium fuit ut custodias occiderent. nequis cum enataisset effugeret. Centurio autē uolens seruire paulū prohibuit fieri. iussitque eos qui possent natare inttere se in mare primos & euadere. & ad terram exire. & ceteros alios in tabulis ferebant. quosdam autem super ea que de nauu erant. Et sic factum est ut omēs amī euaderent ad terrā. Et cum euasissemus: tunc cognouimus quā multatene insula uocabatur. Barbari uero prestabant nonmodicam humanitatem nobis. Accensa enim pyra reficiebant nos omēs. propter ymbre qui imminebat & frigus. Cū congregasset autē paulus

sarmentorū aliquantā multitudinem. & imposuisset super ignem: uisera a calore cum processisset inuasit manum ei. Ut uero uiderē barbari pendentein bestiam de manu ei: adinuicē dicebant. Utique homicida est homo hic. qui cum euasert de mari: ultio non sinit uiuere. Et ille quidem exutient bestiam in ignem: nichil mali passus est. At illi existimabant eum in tumorem conuertendum. & subito casurum & mori. Dū autē illis spectantib; & uidentib; nichil mali in eo fieri: conuertentes se dicebant eū esse dñm. In locis autē illis erant predia principis insule nomine publii. q̄ nos suscipiens triduo benigne exhibuit. Contigit autem patrem publii febris & disenteria uexatum iacere. ad quē paulus intrauit. Et cū orasset & imposuisset ei manum: saluauit eū. Quo facto: & omēs qui in insula habebant infirmitates accedebant &

curabantur. qui etiā multis
honoribus nos honorauerūt.
& nauigantibus nobis impo-
fuerunt que necessaria erant.

Post menses autem
tres nauigauimus in nauī
alexandrina. que in insu-
la hiemauerat. cui erat in
signe castrorum. Et cū uenis-
semus syracusam: mansim⁹
ibi triduo. Inde circūlegen-
tes deuenimus regium. &
post unum diem flante
austro secū die uenimus
puteolos. ubi inuentis frī-
bus rogati sumus manere
apd̄ eos dies septem. & sic
uenimus romam. Et inde
cū audissent fr̄s occurrerūt
nobis usq; ad appii forū &
tres tabernas. Quos cum ui-
disset paulus: gr̄as agens deo
accepte fiduciam. Cum intro-
issemus autē romam: p̄mis-
sum est paulo manere sibi
met cū custodiēte se milite.

Post terciū autē
diem: conuocauit p̄mos iu-
deorum. Cūq; conuenissent:
dicebat eis. Ego unū fr̄s in-

chil aduersus plebem faci-
ens aut morē paternum.
uinctus ab ierosolimis tradi-
tus sum in manus romanorū.

Qui cum interrogationē de
me habuissent: uoluerunt
me dimittere eo qd̄ nulla
causa ēēt mortis in me. Con-
tradicebantibus autē iudeis:
coactus sum appellare cesa-
rem. non quasi gentē meā
habens aliquid accusare.

Propter hanc ḡ causam roga-
ui uos uidere & alloqui. Pro-
pter spem enim isit: catena
hac circumdatus sum. At illi
dixerunt ad eū. Nos neq; lit-
teras accepimus de te a iudeis.
neq; adueniens aliquis fr̄m
nunciauit aut locutus est
qd̄ de te malū. Rogamus
autem a te audire que feceris.

Hanc de secta hac notū est
nobis. quia ubiq; ei contra-
dictur. Cū constatuissent
autē illi diem: uenerunt ad
eum in hospitium plures.

Quibus exponerat testificans
regnum dei. suadensq; eis
de iuv̄ ex lege moȳsi & p̄p̄his.

a mane usq; ad uesperam. Et
quidam credebant iis que di-
cebantur a paulo. quidam
uero non credebant. Cumq;
in uice non eēnt consertien-
tes: discedebant dicente pau-
lo unū uerbū. q̄a bene sp̄s
sc̄s locutus est per isaiam
ppham ad patres nr̄os dicens.

Vade ad poplū istū. & dic ad
eos. Aure audietis & non in-
telligetis. & uidentes uidebi-
tis & non perspicietis. Intra-
satum est enim cor populi
huius. & auribus grauter
audierūt. & oculos suos com-
presserunt. ne forte uideant
oculis & auribus audiant.
& corde intelligant. & con-
uertantur & sanem illos.

Nōtum ē sit uobis. qm̄ genti-
bus missum est hoc salutare
dei. ipsi & audierūt. Et cum
non eēnt intelligentes: e-
gressi sunt iudei. multa se-
cum conq̄rentes. Mansit
autem paulus biennio to-
to in suo conductu dispu-
tans. & suscipiebat omnes
q̄ ingrediebantur ad eum

iudeos atq; grecos. p̄chi-
cans regnum dei. & docens
qm̄ hic est xp̄e filius dei. p̄
quē omnis mundus iudica-
bitur cum omni fiducia
sine prohibitione. **Expli-**
et liber actuum aptōrum.

Hic incipit prologus episto-
larum apostolorum.

Non ita est ordo apud
grecos qui integre sa-
piunt & fidem rectam se-
ctantur eptarū septē que
canonice nuncupantur. sic
in latinis codicib; inueniuntur.
Qd̄ quia petrus primus est
in numero aptōrum. prime
sunt etiam eius eptē in ordi-
ne ceterarum. Sed sicut euan-
gelistas dudum ad ueritatis
lineam correximus: ita has
proprio ordini deo nos iu-
uante reddidimus. Est enim
prima earum una iacobi.
petri due. iohannis tres. &

iude una. Que si ut ab eis di-
geste sunt. ita quoq; ab in-
fidelibus fideliter in latinū
eloquium uerterentur: nec
ambiguitatem legentibus
facerent. nec sermonū sese
uarietas impugnaret. Illo
precipue loco ubi de unita-
te trinitatis. in prima iohis
eplā positū legimus. in q̄
etiam ab infidelib; transla-
torib; multū erratum ēē
fidei ueritate comperimus.
trium tantūmodo uocabu-
la hoc est aque & sanguinis
& sp̄s in ipsa sua editione
ponentes. & patris uerbis;
& sp̄s testimonium omne-
rentes. In quo maxime &
fides catholica roboratur.
& patris & filii & sp̄s sc̄i u-
na diuinitatis substantia
comprobatur. In ceteris uero
eplis quantum a nra aliorū
distet editio: lectoris pru-
dentie derelinquo. Sed tu
uingo xpi custodiam dū
a me impensius scripturę
ueritatem inquiris: meam
quodam modo senectutem

mundorum dentibus corro-
dendam exponis. qui me
falsarium corruptoremq;
sc̄arū prouocant scriptu-
rarium. Sed ego in tali ope
nec emulorum meorum
inuidentiam pertimesco.
nec sc̄e scripturę ueritatē
poscentibus denegabo.

Explicit prologus.

**Incipiunt capitula in eplā
beati iacobi apostoli.**

De inimicorū insurrectionib; rursū deputandis.

De temptationibus aduersari que dei
fore plurimū arbitrantur.

De homine qđ sit opis indicio p̄dicandū.

De sermone diuino quod sit operis
indicio p̄dicandus.

De cultura religionis & ministerio
pietatis.

De diuitiis celestib; & terrenis que
animas egestate consumunt.

De lege libertatis quā impleri omni-
fariā ad oratē. & seueritate iusti-
tudiis.

De fide que non potest opere remoto
firmari. & elemosinis.

De nudis sermonib; qđ sit p̄fessio
inimici. & fides sine ope corpus
examine.

De magistris q̄ circa totā p̄fectionē eē
non possunt. *Samatores.*

De lingua uix edomabili malo.

De sapientia celesti & terrena.

De amicis dī qđ mundi nequeant fore

De iis q̄ uera loquunt. qđ culpā
nequeant detractionis incurere.

De incerto uite & pluris disputationib;.

De supplicis scli diuitiū iniustis.

De aduersorū tolerantie retributione.

De passionib; martirū & ipsius dñi.
& quod insecutorib; n̄ redderent talia.

De remediis uite presentis.

De uirtutib; scōrū & conuersione eorū
qui fuerint peccatis astricti.

Explūunt capitula.

Incipit argumentum.

iacobus apl's scōm instruit
clerum de cultura celestium
p̄ceptorū & regula catho-
licę obseruantie. & de inui-
ce patientie maiestate. &
de reuelatione plurimorū
& mendacio magistrorum.

Explūit argumentum.

Incipit epistola beati
iacobi apostoli.

ALOBVS DEI ET

DOMINI NRI IESV

XPI SERVVS.

duodecim tribubus
que sunt in disp̄sione
salutē. Omne gaudiū
existimate fr̄s mei cū
in temptationes uarias
incideritis. scientes qđ
p̄batio fidei uir̄e patien-
tiam operatur. Patientia
autem opus perfectum
habet: ut sitis perfecti
& integri in nullo defi-
cientes. Siquis autē uir̄m
indiget sapientia:
postulet a deo qđ dat

omnibus affluenter.
& non impropere. &
dabitur ei. Postulet autem
in fide. nichil hesitans. Qui
enim hesitat: similis est flu-
ctui maris qui a uento mo-
uetur & circumfertur. Non
qđ estimet homo ille. qđ acci-
piat aliquid a deo. Vir du-
plex animo. inconstans est.
in omnib; uis suis. Gloriet̄
autē fr̄ humilis in exaltati-
one sua. Diues autē in hu-

militate sua. qm̄ sicut flos
fenu transiit. Exortus est
enim sol cum ardore & arese
ere fenu & flos eius decidit.
& decor uultus eius deperit.
ita & diues in reuerib; suis
marrescet.

Beatus
uir qui suffert temptatio
nem. qm̄ cum platus fuerit
accipiet coronam uite. quā
repromisit d̄s diligentib; se.
Nemo cum temptatur dicat.
qm̄ a deo temptatur. Deus
enim intemptator maloru
est. ipse autē nemine tēptat.
Vnusquisq; uero temptatur
a concupiscentia sua. abscia
ctus & illectus. Dein concupi
scentia cum conceperit: pa
rte peccatū. Peccatum uero
cū consummatū fuerit: ge
nerat mortem.

Volite itaq; errare fr̄s mei
dilectissimi. Omne datū opti
mū & omne donū perfectū
de sursum est. descendens a
patre luminū. Apd̄ quē
non est transmutatio. nec
uicissitudinis obumbratio.
Voluntarie genuit nos uer

bo ueritatis. ut simus intū
aliquod creature eius. Semis
fr̄s mei dilectissimi. Sic autē
omnis homo uelox ad audi
endum. tardus autē ad lo
quendū. & tardus ad nam
Ira enim uiri. iusticiam dei
non operatur.

Propt̄ qd̄ abicientes omne
immundiciam & abundan
tiam malicie. in mansuetu
dine suscipite insitū uerbū.
qd̄ potest saluare animas uas.
Certe autē factores uerbi &
non auditores tantum. fal
lentes uosmetipsos. Quia
si quis auditor est uerbi &
non factor: hic comparabi
tur uiro consideranti uultū
natiuitatis sue in speculo.
Considerauit enim se & abiit:
& statim oblitus est qualis
fuerit. Qui autē perspexit
in lege perfecte libertatis.
& permanserit in ea non au
ditor obliuiosus factus. sed
factor operis: hic beatus
in facto suo erit.

Siquis autem putat se re
ligiosum ēē non refrenans

linguam suam sed seducens
cor suum: huius uana est
religio. Religio munda &
immaculata apud dñm & pa-
trem. hec est. uisitare pu-
pillos & uiduas in tribulati-
one eorum. & immaculatū
se custodire ab hoc seculo.

Fr̃s mei nolite in psonarū
acceptatione habere fidem do-
mini n̄r̃i ih̄u xp̄i g̃t̃s. Ecce n̄
si introierit in conspectu
ūro uir anulum habens in
ueste candida. introierit
autem & pauper in sordido
habitu. & intendatis in eū
qui indutus est ueste pre-
clara & dixeritis ei. tu sede
hic bene. pauperi autē di-
catis. tu sta illic aut sede
sub scabello pedum meorū:
nonne iudicatis apud uos
metipsos. & facti estis iudi-
ces cogitationū iniquarū.
Audite fr̃s mei dilectissimi.
Nonne d̃s elegit pauperes
in hoc mundo. diuites in
fide & heredes regni. qđ
repro misit d̃s diligentib;
se. Vos autē exhonorastis

pauperem. Nonne diuites
per potentiam uos opprimunt.
& ipsi trahunt uos ad iudi-
cia. Nonne ipsi blasphemant
bonum nomen. quod inuoca-
tum est super uos.

Si tamen legem perficitis
regalem scđm scripturas. di-
liges proximum tuum sicut
teipsum: benefactis. Si autē
personas accipitis: peccatū
operamini. redarguti a lege
quasi transgressores. Quicum-
q; autē totam legem obser-
uauerit. offendet autē in uno:
factus est omnium reus. Qui
enī dixit non inechaberis: dixit
& non occides. Qđ si non inecha-
beris. occidas autem: factus es
transgressor legis. Sic loqui-
mini & sic facite. sicut per
legem libertatis incipientes
iudicari. Iudicium enim sine
misericordia illi qui non facit mi-
sericordiam. Superexaltet autem
misericordiam iudicio.

Quid proderit fr̃s mei si fi-
dem quis dicat se habere. opa
autem non habeat. Nunquā
poterit fides saluare eum.

Si autem frater aut soror nudi
sunt. & indigeant uictu
cotidiano. dicat autem aliquis
ex uobis illis. tace in pace. ca-
lescamini & saturamini.
non dederitis autem eis que
necessaria sunt corpori: quod
proderit uobis? Sic & fides
si non habeat opera: mor-
tua est in semetipsa.

Sed dicit quis. Tu fidem ha-
bes. & ego opera habeo. Of-
tende michi fidem tuam sine
operibus. & ego ostendam
tibi ex operibus fidem meam.
Tu credis quoniam unus est deus. be-
ne facis. Et demones credunt.
& contremiscunt. Vis autem
scire ob homo inanis. quoniam fi-
des sine operibus otiosa est?
Abraham pater noster nonne
ex operibus iustificatus est.
offerens isaac filium suum
super altare? Vides quoniam fi-
des cooperabatur operibus
illius. & ex operibus fides con-
summata est. & suppleta
est scriptura dicens. Credi-
dit abraham deo. & reputa-
tum est illi ad iusticiam. &

amicus dei appellatus est.
Videtur quoniam ex operibus iusti-
ficatur homo. & non ex fide
tantum. Similiter autem
& raab meretrix. nonne ex
operibus iustificata est. sus-
cipiens nuncios. & per aliam
uiam eiciens? Sicut enim
corpus sine spiritu mortuum
est: ita & fides sine operibus
morta est.

Nolite plures magistri fi-
eri fratres mei. scientes quoniam mai-
us iudicium sumitis. In mul-
tis enim offendimus omnes.
Siquis in uerbo non offendit:
hic perfectus est uir. Potest
autem freno circumducere
totum corpus. Si autem equorum
frenos in ora mittimus: ad
consentiendum nobis omne
corpus eorum circumferimus.
Ecce & naues cum magne
sint. & a uentis ualidis mi-
nentur: circumferuntur
autem a modico guberna-
culo ubi impetus dirigen-
tis uoluerit. Ita & lingua
modicum quidem membrum
est: sed magna exaltat.

Ecce quantus ignis.

quam magnā siluam inen-
dit. Et lingua ignis est. uni-
uersitas iniquitatis. Lingua
constituitur in membris
nris. quę maculat totum
corpus. & inflamat totā
natiuitatis nrę inflamma-
ta a gehenna. Omnis enim
natura bestiarum & uoluerū
& serpentium. etiam ceterorū.
domantur. & domita sunt
a natura humana. lingua
autē nullus hominum do-
mare potest. Inquietū ma-
lum. plena ueneno morti-
fero. In ipsa benedicimus
dñm & patrem. & in ipsa
maledicimus homines q̄
ad similitudinē dei facti sūt.

Ex ipso ore. prodeit benedictio
& maledictio. Non oportet
fr̄s mei. hec ita fieri. Numquid
fons de eodem foramine ema-
nat dulcem & amarā aquā.

Nunquid potest fr̄s mei ficus
uiuas facere. aut utris ficus.

Sic neq; salsa dulcem potest
facere aquam. Quis sapiens
& disciplinatus inter uos.

Ostendat ex bona conuersa-
tione operationem suā in
mansuetudine sapientię.

Quod si zelum amarū
habetis & contentiones sunt
in cordibus ur̄is: nolite glā-
ri & mendaces ēē aduersum
ueritatē. Non est ista sapien-
tia desursum descendens.
sed terrena. animalis. diabo-
lica. Ibi enim zelus & conten-
tio: ibi inconstancia. & omne
opus prauum. Quę autem
desursum est sapientia: p̄-
mum quidem pudica est.
deinde pacifica. suadibilis.
modesta. bonis consensuens.
plena misericordia & fructibus
bonis. iudicans sine simu-
latione. Fructus autē iusti-
cie in pace seminatur. faci-
entibus pacem.

Unde bella & lites in uobis.
Honne hinc. Ex concupiscenti-
is ur̄is quę militat in
membris ur̄is. Concupiscitis
& non habetis. occiditis &
zelatis. & non potestis adipi-
sci. Litigatis & belligeratis.
non habetis ppter quod non

postulatis. Petitis & non ac-
cipitis. eo qd male petatis.
ut in concupiscentiis uris
insumatis. Adulteri. nescitis
qa amicitia huius mundi
inimica est dei.

Quicunq; igitur uoluerit a-
micus esse huius seculi: mi-
nicus dei constituitur. Aut
putatis qa maniter scripta
dicat: Ad inuidiam con-
cupiscit sps. qui inhabitat
in uobis. Maiorem autem
dat gratiam. ppter qd dicit.
D's superbis resistit. humilib;
autem dat gratiam. Subditi
igitur estote deo. resistite autem
diabolo. & fugiet a uobis.

Appropiate deo. & appropin-
quabit uobis. Emundate
manus peccatores. & purifi-
cate corda duplices animo.
Miseri estote. & lugete. & plo-
rate. Rissus ur' in luctu con-
uertatur. & gaudium in me-
rorem. Humiliamini in con-
spectu dñi. & exaltabit uos
in tempore tribulationis.
Nolite detrahere alterutrum
frs mei. Qui detrahit fratri

aut q iudicat frēm suum:
detrahit legē. & iudicat legē.
Si autē iudicas legem: non
es factor legis. sed iudex. Im-
est enim legis dator & iudex.
qui potest pderē & liberare.

U autem quis es qui
iudicas proxmū tuū? Ecce
nunc quid dicatis. Hodie
aut crastino ibimus in illā
ciuitatem. & faciemus qdem
ibi annū. & merebimur &
lucrū faciemus. q ignoratis
quid erit in crastino. Que est
enī uitā urā? Vapor est ad
modicum parens. & deinceps
exterminat. Pro eo ut dica-
tis si dñs uoluerit & si uixe-
rimus: faciemus hoc aut
illud. Nunc autē exultatis
in superbis uris. Omis exul-
tatio talis. maligna est. Sci-
enti igitur bonum facere &
non facienti: peccatū est illi.

Agite nunc diuites.
plorare ululantes in mise-
ris uris. que adueniunt uob.
Diuitie ur' putrefactę sunt.
& uestimenta urā a tineis
comesta sunt. Aurū & ar-

gentum ur̄m erugnauit.
 & erugo eorum in testimo-
 nium uobis erit. & mandu-
 cabit carnes ur̄as sicut ignis.
Thesaurizastis in nouissimis
 diebus. Ecce merces operari-
 orum. qui messuerunt re-
 giones ur̄as. Qui fraudati
 sunt a uobis clamant. &
 clamor ipsorum in aures
 dñi sabaoth int̄iuit. Epu-
 lati estis super terram. & in
 luxuriis emittistis corda
 ur̄a. In die occisionis addu-
 xistis. Occidistis iustum. &
 non restitit uobis. Patientes
 ē estote fr̄s. usq; ad aduen-
 tum domini.

Ecce agricola expectat
 preciosum fructum terre.
 patienter ferens donec acci-
 piat temporaneum & sero-
 tinum. Patientes estote &
 uos & confirmate corda ur̄a.
 qm̄ aduentus dñi appro-
 pinquauit. Nolite ingemi-
 scere fr̄s in alterutrum. ut
 non iudicemini. Ecce iudex
 ante ianuam assistit. Exem-
 plum accipite fr̄s laboris

& patientie pph̄as. qui lo-
 cuti sunt in nomine dñi.

Ecce beatificamus.
 qui sustinuerunt. Sufferen-
 tiam iob audistis. & fidem
 dñi uidistis. q̄a misericors
 est dñs & miserator.

An te om̄ia autē fr̄s mei
 nolite iurare neq; p̄ celum.
 neq; per terrā. neq; p̄ aliud
 q̄dcunq; iuramentum. Sic
 autē ^{ut sermo ur̄} iuramentū ur̄m. est
 est. non non. ut non in iudi-
 ciū incidatis. Tristatur aliq̄s
 ur̄m. oret equo animo &
 psallat. Infirmitur q̄s in
 uobis. inducat presbiteros
 eccl̄e. & orent super eū un-
 guentes eū oleo in nomine
 dñi. & oratio fidei saluabit
 infirmū. & alleuiabit eū dñs.
 & si in peccatis sit dimitten-
 tur ei. Confitemini q̄ alter
 utrū peccata ur̄a. & orate
 p̄ inuicem ut saluemini.

Multū enī ualet deprecatio
 iusti assidua.

Elias homo erat similis
 nobis passibilis. & orationē
 orauit ut non plueret sup

terram. & non pluit annos
tres. & menses sex. Et rursum
orauit: & celum dedit pluui-
am. & terra dedit fructum
suum. Frs mei. si quis ex uob
errauerit a ueritate. & con-
uerterit q̄s eū scire debet
qm̄ qui conuerit fecerit pec-
catorem ab errore uie sue.
saluabit animā ei a morte.
Et operit multitudinem pec-
catorum. *Explicit eptā
beati iacobi apostoli;*

Incipiunt capitula in eptā
prima beati petri apti.

De regenerationis inuenta potentia.

De pphs q̄ animarū tolerantiā p̄dicant.

De credentibus quos in castitate
permanere hortatur.

De semine salutaris uerbi renatis.

De sacerdotib; quos ad instar infantū ut
concupiscant lac sine dolo hortatur.

De lapidib; uinis & hostib; spūalib;.

De poplō acquisitionis. quem regale
sacerdotiū nominante.

De popularib; q̄s autē carnis pri-
uari desiderat. s̄ di ordinē docuit.

De poplarib; q̄s anime utilitate uiuen-

De exhortatione mulierū uiris
adherentium.

De uiris q̄s quēadmodū cū mulieribus
atq; cū omib; uiuere debeant exhortat.

De archa p̄ quā pauci salui facti sūt.

De baptismo qd̄ a mundi acerbis
liberat.

De cognoscentib; dñm q̄s non licet alteri
quā dei uoluntati seruire.

De uerbo diuino q̄ & mortuis id est
non credentibus p̄dicatur.

De clero & poplō. q̄s sibi met ipsis
ministrare hortatur.

De uisceris passionib; xpi. quas ne
ullus patiescat insinuat.

De iudicio qd̄ non ab externis sed a
domo dei incipiat.

De corona inimitabili quā grege
dei uoluntarie pascentes accipient.

De mansuetudine & subiectione alter-
na. rugitūq; diabolico.

De deo q̄ optimū opus imitantes ad
consummationē pducit.

Explicit

capitula. Incipit

Discipulos *argumentum.*
saluatoris inuictos toto
orbe diffusos & peregrinos
in hoc sclo monstrat. & pre-
terite uite penitere suadet.
& in nouam uitā p̄ficere.

196
Explicit argumentum.

Incipit epla beati petri
apostoli prima.

ET RVS

APLS

IESV

XPI

Electis aduenis disper-
sionis ponti. galacie.
capadocie. asie & bithi-
nie. scdm prescientiam
dei patris. in sanctifica-
tionem sps. in obedienci-
am & asperione sangui-
nis ihu xpi. gra uobis
& pax multiplicetur.

Benedictus ds & pa-
ter dni nri ihu xpi.
qui scdm magnam
misericordiam suam re-
generauit nos in spe
uitam. per resurrectionem
ihu xpi ex mortuis. in here-
ditatem incorruptibile &
incontaminata. & immar-
cescibilem conseruatam in
celis: in uobis q in uirtute

dei custodimini per fidem.
in salutem paratam reuela-
ri in tempore nouissimo.

In quo exultabitis. modicu
nunc si oportet contristari
in uariis temptationibus.
ut pbatio uie fidei multo
preciosior auro qd p igne
pbatur. inueniatur in lau-
dem & glam & honore. in
reuelatione ihu xpi. Quem
cu non uidetis diligitis.
in que nunc quoq; non ui-
dentes creditis. credentes
autem exultatis leticia in-
narrabili & glificata. repor-
tantes finem fidei uie sa-
lute animaru. De q salute
exquisierunt atq; scrutati
sunt pphs. q de futura in
nobis gra pphauerunt. scri-
tantes in quod ut quale tep
significaret in eis sps xpi. pnu-
tians eas que in xpo sunt
passiones & posteriores glas
quib; reuelatum est: quia
non sibi ipsis. uobis autem
ministrabant ea que nunc
nunciata sunt uobis p eos
q euangelizauerunt uobis.

spū scō missō de celo. in quē
desiderant angeli p̄spicere.

Propter quod succincti
lumbos mentis ur̄e. sobriū
perfecte sperate in eam que
offertur uobis grām. in re-
uelationem iū xpi. Quasi
filii obedientie non confi-
gurati prioribus ignoran-
tie ur̄e desideriis. sed scdm̄
eum qui uocauit uos sc̄m.
& ipsi sc̄i in omni conuersa-
tione sitis. qm̄ scriptum est.
S c̄i eritis. qm̄ ego sc̄s sum. Et
si patre inuocatis eum qui
sine acceptione personarū
iudicat scdm̄ uniuscuiusq;
opus: in timore incolatus
ur̄i tempore conuersamini.
scientes qd̄ non corruptibili
argento ut auro redempti
estis de uana ur̄a conuersa-
tione paterne traditionis.
sed precioso sanguine q̄si
agni incontaminati & im-
maculati xpi. p̄cogniti
quidē ante constitutionē
mundi. manifestati autē
nouissimis temporib; p̄p̄t
uos qui p̄ ipsum fideles estis

in deo. qui suscepit eum
a mortuis & dedit ei glām.
ut fides ur̄a & spes ēēt in
deo. Animas ur̄as castifican-
tes in obedientia caritatis.
in fraternitatis amore.
simplici ex corde inuicem
diligite attentius. renati
non ex semine corruptibi-
li sed per uerbum dei uiui
& p̄manens. quia om̄s ca-
ro ut fenu. & om̄s gl̄a eius
tanquam flos fenu. Exaru-
te fenu & flos ei decidit.
uerbū autē dñi manet in
eternum.

Hoc est autem uerbū qd̄
euanglizatum est in uos.
Depponentes q̄ om̄ne maliciā.
& om̄ne dolum. & simula-
tiones. & inuidias. & om̄s
detractiones. sicut in genti
infantes rationabile
sine dolo lac concupiscite.
ut in eo crescatis in salutē.
si tamen gustastis qm̄ dul-
cis est dñs. Ad quē acceden-
tes lapidem uiuum. ab ho-
minib; quidem reprobati.
a deo autē electum & bono

rificatum: & ipsi tanquam lapides vivi superedificamini domus spirituales. sacerdotium sanctum offerre spirituales hostias acceptabiles deo per in christum. Propter quod continet scriptura. Ecce pono in syon lapidem summum. angularem. platum. electum. preciosum. & qui crediderit in eo non confundetur. Vobis ergo honor credentibus. non credentibus autem lapis quem reproba verunt edificantes. hic factus est in caput anguli. & lapis offensionis & petra scandali iis qui offendunt verbo nec credunt in quo & positi sunt. Vos autem genus electum. regale sacerdotium. gens sancta. populus acquisitionis. ut virtutes annuntietis eius qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. Qui aliquando non populus. nunc autem populus dei. Qui non consecutus misericordiam. nunc autem misericordiam consecutus. Quorum

aliquando non misertus est. nunc autem misertus. **R**em. obsecro vos tanquam advenas & peregrinos. abstinere vos a carnalibus desideriis que militat aduersus animam. Conuersationem vestram inter gentes habentes bonam. ut in eo quod detrahant de vobis tanquam de malefactoribus. ex bonis operibus vos considerantes glorificent deum in die iustificationis. Subiecti estote omni humane creature. propter deum. Sive regi. quasi preexcellenti. Sive ducebus tanquam ab eo missis. ad vindictam malefactorum. laudem vero bonorum. Quia sic est voluntas dei. ut benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam. **Q**uasi liberi. & non quasi velamen habentes malicie libertatem. sed sicut serui dei. Omnes honorate. fraternitatem diligite. Deum timeate. regem honorificate. Serui. subditi estote in omni timore dominis.

Non tantum bonis & modestis.
sed etiam discoloris. Hec est enim
gratia. si propter conscientiam dei
suscinet quis tristitias pati-
entis iniuste. Que enim gratia
est. si peccantes & colaphiza-
ti suffertis? Sed si benefacien-
tes patienter suscinetis: hec
est gratia apud dominum. In hoc enim
uocati estis. quia & Christus pas-
sus est pro nobis. uobis relin-
quens exemplum. ut sequa-
mini uestigia eius. Qui pecca-
tum non fecit. nec inuentus
est dolus in ore ipsius. Qui cum
malediceretur: non maledi-
cebat. Cum pateretur: non
comminabatur. Tradebat autem
iudicanti se iniuste. qui pec-
cata nostra ipse pertulit in cor-
pore suo super lignum. ut
peccatis mortui iusticie ui-
uamus. cuius luore sanati
estis. Gratis enim sicut oues
errantes. Sed conuersi estis
nunc ad pastorem & episco-
pum animarum uestrarum.

Similiter & mulieres subdi-
te sint uiris suis. ut & si qui
non credunt uerbo. per muli-

erum conuersatione sine uer-
bo lucifiant. considerantes
in timore conuersationem
uiram. quantum sit non extrin-
secus capillatura. aut circum-
dactio auri. aut indumentorum
uestimentorumque cultus. sed
qui absconditus est cordis
homo in incorruptibilitate
quieti & modesti spiritus. qui est
in conspectu dei locuples.
Sic enim aliquando & sancte
mulieres sperantes in deo.
ornabant se subdite propriis
uiris. Sicut sara obediebat
abrahe dominum eum uocans. cui
estis filie benefacientes. &
non timentes ullam pertur-
bationem.

Uiri similiter cohabitantes
secundum scientiam quasi
infirmiori uasculo mulie-
bri. impetientes honorem
tanquam & coheredibus gratie
uite. ut non impediuntur
orationes uestrae. In fide autem
omnes unanimes in oratione
estote. compatientes. frater-
nitatis amatores. misericor-
des. humiles. Non reddentes

malum pro malo. uel maledictum pro maledicto. sed e contrario benedicentes. **S**icut in hoc uocati estis. ut benedictione hereditate possideatis. Quis est enim qui uult uitam diligere. & cupit uidere dies bonos. Coerceat linguam suam a malo. & labia eius ne loquantur dolum.

Declinet a malo & faciat bonum. inquirat pacem & sequatur eam. Quia oculi domini super iustos. & aures eius ad preces eorum. Vultus autem domini super facientes mala. Et quis est qui uobis noceat. si boni & imitatores fueritis. Sed & siquid patimini propter iusticiam. beati. Timorem autem eorum ne timeatis. ut non conturbemini. Dominum autem christum sanctificate in cordibus uestris. parati semper ad satisfactionem. omni posceat uos ratione de ea que in uobis est spes.

Sed & cum modestia & timore conscientiam habentes bonam. ut in eo quod detrahunt uobis confundantur. quod calumni-

antur ueram bonam in christo conuersationem.

Melius est enim benefacientes si uelit uoluntas dei pati. quam malefacientes. Quia & christus semel pro peccatis nostris mortuus est. iustus pro iniustis. ut nos offerret deo. mortificatos quidem carne. uiuificatos autem spiritu. In quo & uis qui in carcere erant spiritu aliter ueniens predicauit. qui increduli fuerant aliquando. quando expectabant dei patientiam. in diebus noe cum fabricaretur archa. in qua pauci id est octo anime salue facte sunt per aquam.

Quid & uos nunc similis forme saluos facit baptisma. non carnis depositio sordium. sed conscientie bonae interrogatio in domino. per resurrectionem nostram christi qui est in dextera dei deglutiens mortem. ut uitae eterne heredes efficiemur. perfectus in celum subiectis sibi angelis. & potestatibus & uirtutibus;

Xp̄o ḡ passio in carne. & uos eadem cogitatione armamini. quia qui passus est in carne desit a peccatis: ut non iam hominū desideris. sed uoluntate dei qđ reliquum est in carne uiuat temporis. Sufficit enim preteritū tempus ad uoluntatē gentiū consummandā. qui ambulauerunt in uoluptatib; & desideris. in luxuriis. in uolentiis. comessationibus. potationibus. & illicitis idolorum cultibus. in quib; nunc obstupescunt. In quo admirantur non concurrentib; uobis in eadem luxuriam confusione blasphemantes. q̄ reddent rationē ei q̄ paratus est iudicare uiuos & mortuos.

Propter hoc enim & mortuis euangelizatiū est. ut iudicentur quidē scđm homines in carne. uiuant autē scđm dñm in spū. Omnium autem finis appropinquauit. **E**stote itaq; prudentes. & uigilate in orationibus.

Ante omnia autē mutuiam in uobis in eip̄is caritatē conuuiuiam habentes: q̄a caritas operit multitudinē peccatorū. Hospitalis inuicem. sine inuentione. Unus quisq; sicut acceperit grām in alterutro illam administrantes. sicut boni dispensatores multiformis gr̄e dei. Siquis loquitur: quasi sermones dei. Siquis ministrat. tanquā ex uirtute quā administrat d̄s. ut in omib; honorificetur d̄s per ih̄m xp̄m dñm. cui est honor & gl̄a & impiū in sc̄la sc̄lōr.

Nū. nolite peregrinari in feruore. qui ad temptationē uobis fit. quasi noui aliquid uobis contingat. sed cōmunicantes xp̄i passionib; gaudete. ut & in reuelatione gl̄e eius gaudeatis exultantes. **S**i exprobramini in nomine xp̄i beati estis. qm̄ qđ est honoris gl̄e & uirtutis dei. & qui est ei sp̄s sup uos reſect.

Nemo enim uirum patiatur quasi homicida

aut fur. aut maleficus. aut alienorum appetitor. Si autem ut xpianus. non erubescat. glificet autē dñi in isto nomine. qm̄ tempus est ut incipiat iudiciū de domo dei. Si autē primū a nobis. q̄s finis eorū qui non credunt dei euangelio. Et si iustus quidem uix saluabitur. impius & peccator ubi apparebunt. Itaq; & ii qui patiuntur scdm̄ uoluntatē dei: fidei creatori commendant animas suas in benefactis.

Seniores & qui in uobis sunt obsecro ego consemor. & testis xpi passionū. qui & ei que in futuro reuelanda est gl̄e cōmunicator: pascite qui est in uobis gregē dei. prudentes non coacte sed spontanee scdm̄ dñm. neq; turpis lucri grā sed uoluntarie. neq; ut dominantes in cleris. sed forme facti gregi ex animo. Et cū apparuerit princeps pastorum: percipietis immarcescibile gl̄e coronam.

Similiter & adolecentes

subditi estote senioribus.

Om̄s autē inuicē humilitatē insinuate. quia d̄s superbis resistit. humilibus autē dat grām. Humiliamini q̄ sub potenti manu dei. ut uos exaltet in tempore uisitacionis. Om̄ne sollicitudinem uram prouidentes in eū. qm̄ ipsi cura est de uobis. Sobrii estote & uigilate in orationibus. quia aduersarius ur̄ diabolus tanquam leo rugiens circūit querens quē deuoret.

Cui resistite fortes in fide. scientes eandē passionē ei que in mundo est ur̄e fraternitati

Ds autē om̄s fieri. gr̄e qui uocauit nos in et̄nā suam glām in xpo ih̄u modicum passos: ipse perficiet. confirmabit. solidabitq;.

Ipsi glā & imperium. in sēclā sēclorū amen. Per siluanū uobis fidelem frēm ut arbitror breuiter scripsi: obsecrans & contestans hanc eē uerā grām dei. in qua staret. Salutate uos que est in babilōne electa ecclā. & marcus

filii mī. Salutate inuicē
in osculo scō. Grā uobis omib;
qui estis in xpō ihs amen.

**Explicit epistola beati petri
apostoli prima.**

Incipiunt capitula eptē
secunde eiusdem.

De scīs quos in hoc mundo ut
interfectos alloquitur.

De exortatione que de peiorib; ad me-
liora compellit.

De cōmemoratione quo ueritati semp
concilium celebratur.

De iustorum memoriis resouendis.

De pseudo pphīs uetib; & noui testa-
menti futuris magistris menda-

De similitudine scabul.
diluuū qđ impiorū designat interitū.

De interitu corū qđ omne maligni-
tate dulcedine arbitrantur.

De eo qđ superat? seruus additus est.

De nouissimis temporibus quib;
derisores abundabunt.

De deo qđ diem unū mille annis equauit.
& mille annos ad instar unius diei sumi-
lauit.

De eptis apli pauli quas intellectū habē
grauē. & ab inducēt euerti pmitte.

**Explicit capitula.
Incipit argumentum.**

Per fidem hunc mundo sa-
pientes mortuos ēē declarat.
eiusdemq; pietatis quanta
sit magnitudo luce ipsa
clarius manifestat. amen
memento mei per ihs.

**Explicit argumentum.
Incipit eptā eiusdem secda.**

seruus & apls ihs xpi. iis
qui coequalem nobiscum sor-
titi sunt fidem. in iusticia dei
nri & saluatoris ihs xpi. grā
uobis & pax adimpleatur in
cognitione dñi nri. quomodo
omnia nobis diuine uirtutis
sue. que ad uitā & pietatem
donata sunt p cognitionē ei

150
qui uocauit nos ppa gla
& uirtute. per quem maxi
ma & preciosa nob pmissa
donauit. ut per hec efficia
mini diuine consortes na
ture. fugientes ei que in
mundo est concupiscentie
corruptionem. Vos autem
cura omne subinferentes.
ministrare in fide uia uir
tute. in uirtute aute scien
tiam. in scientia aute absti
nentia. in abstinentia aute
patientia. in patientia aute
pietate. in pietate autem a
more fraternitatis. in amo
re aute fraternitatis caritate.
Hec enim uobiscum si assint
& superent. non uacuos &
sine fructu uos constituent
in dñi nri ihu xpi cognitione.
Cui enim non presto sunt hec:
cecus est & manu temptans.
obliuionem accipiens purga
tionis ueteru suoz delictoz.
Quapropter frs magis
satagite. ut per bona opera
certam uiam uocationem &
electione faciatis. Hec enim
facientes. non peccabitis

aliquando. Sic enim abun
danter ministrabitur uobis
introtus in eternu regnu
dñi nri & saluatoris nri xpi.
Propter qd incipiam uos sep
commonere de his. & qdem
scientes & confirmatos in
presenti ueritate. Iustum
autem arbitror qua diu fui
in hoc tabernaculo suscita
re uos in comonitione cer
tus qd uelox est depositio
tabernaculi mei. scdm qd
dñs nri ihu xpc significat in.

Dabo autem opera
frequenter habere uos post
obitum meum. ut horu me
moriā faciatis. Non enim
indoctas fabulas secuti. no
tam fecimus uobis dñi nri
ihu xpi uirtute & presentia.
sed speculatores facti illius
magnitudinis. accipient
enim a deo parte honorem
& glam. uoce delapsa ad eu
huiusmodi a magnifica
gla. Hic est filius meus dile
ctus. in quo in complacui.
ipsum audite. Et hanc uoce
nos audiuim de celo allata

cum essemus cum ipso in mon-
te scō. Et habemus firmiore
propheticū sermonē. cui be-
nefactoris attendentes quasi
lucernę lucenti in caligino-
so loco donec dies luceat.
& lucifer oriatur in cordib;
ur̄is. hoc primū intelligen-
tes qđ omnis pphie scripta
ppria interpretatione non
fit. Non enim uoluntate hu-
mana allata est aliquando
pphetia: sed spū scō inspira-
ti locuti sunt scī dei homines.
Fuerunt uero & pseudo prophę
in poplō. sicut & in uob̄ er̄.
magistri mendaces. qui in-
troducunt sectas perditionis.
& cum q̄ erunt eos dñm ne-
gant. superducentes sibi ce-
lerem perditionem. & mul-
ti sequentur eorū luxurias.
per quos uia ueritatis blas-
phemabitur. & in auariciā
factis uerbis de uobis nego-
ciabuntur. quib; iudicium
iam olim non cessat. & perdi-
tio eorum non dormitat.

Si enim d̄s anglis pec-
cantib; non peperit. sed ru-

dentib; inferni detractos in
tatarum tradidit iudi-
cium cruciandos reseruari.
& originali mundo non pe-
perit. sed octauum noe iu-
sticie preconē custodiunt.
diluuium mundo impiorū
inducens. & ciuitates sodo-
morū & gomorreorū in ci-
nerem redigens. euerfione
damnauit. Exemplū eorū.
qui impie acturi sunt po-
nens. & iustum loth oppres-
sum a nefandorum iniuria
impudica conuersatione
eripuit. Aspectu enim &
auditu iustus erat. habitans
apđ eos qui de die in diem
animā iustam inq̄s opib;
cruciabant. Houit dñs pios
de temptatione eripere. in-
quos uero in diē iudicii cru-
ciandos reseruare. Magis
autē eos qui post carnem
in concupiscentia immun-
dicie ambulant dominatio-
nemq; contemnunt. auda-
ces. sibi placentes sectas non
metuunt. blasphemantes
ubi angli fortitudine &

uirtute cum sint maiores:
non portant aduersum se
execrabile iudiciū. Hi uero
uelut irrationabilia pecora
naturaliter in captione &
in perniciem. in iis que igno-
rant blasphemantes incor-
ruptione sua peribunt. pec-
ipientes mercedem iniusticie.
uoluptate existimantes dei
delicias. conuinationis &
macule deliciis affluentes.
in conuiuio suis luxuriantes
uobiscū. oculos habentes ple-
nos adulterii & incessabilis
delicti. pellicientes animas.
instabiles. cor exercitatu aua-
ricie habentes. maledictionis
filii. derelinquentes rectam
uiam errauerūt. secuti uia ba-
laam ex bosor. q̄ mercedem
iniquitatis amant. correptionem
uero habuit sue uesanie
subiugalem. mutū animal
hominis uoce loquens. phi-
buit pph̄e insipientiam.

Si sunt fontes sine aqua
& nebule turbinibus exagi-
tate. quib; caligo tenebrarū
reseruat. superba enim

uantitatis loquentes pellici-
ent in desideris carnis luxu-
rie eos qui paululum effugi-
unt. qui in erore conuersa-
ti libertate illis p̄mittentes.
cū ipsi serui sint corruptionis.

A quo enim quis superatus est:
huius & seruus est. Si enim
refugientes conuinationes
mundi in cognitione dñi
nri & saluatoris ih̄u xp̄i. his
rursus impliciti superantur:
facta sunt eis posteriora dete-
riora prioribus. Melius enī
erat illis non cognoscere uia
iusticie. quam post agnitionē
rectorū conuerti ab eo qd̄
traditum est illis scō manda-
to. Contigit enī eis illud ueri
perbū. eant reuersus ad
suum uomitū. & sis lota in
uolutabro liti.

Hanc ecce uob̄ k̄mī sedām
scribo eptām. in quib; exco-
uram in cōmōitione sincerā
mentē. ut memores sitis eoz.
que p̄dixi uerborū a sc̄is
pphetis. & aptōrum uirorū
p̄ceptorū dñi & saluatoris.
Hoc p̄mum scientes. qd̄ uenient

in nouissimis diebus in de-
ceptione illusores. iuxta p-
prias concupiscencias am-
bulantes & dicentes. Vbi est
promissio. aut aduentus ei?
Ex quo enim patres dormierunt:
omnia sic perseuerant ab in-
itio creature. Latet enim eos
hoc uolentes quod celi erant
prius & terra de aqua & p
aquam consistens dei uerbo.
per quem ille mundus tunc
aqua mundatus perit. celi
autem qui nunc sunt & terra
eodem uerbo repositi sunt
igni seruati in diem iudicii
& perditionis impiorum hominum.
Num uero hoc non
lateat uos karissimi. quia unus
dies apud dominum sicut mille
anni. & mille anni sicut dies
unus. Non tardat dominus pro-
missis. sed patienter agit
propter uos. nolens aliquos perire.
sed omnes ad penitentiam re-
uertere. Adueniet autem dies
domini ut fur. in qua celi ma-
gno impetu transierint. ele-
menta uero calore soluentur.
Terra autem & que in ipsa sunt

opera exurentur. Cum haec ergo
omnia dissoluenda sunt: qua-
les oportet esse uos in sanctis con-
uersationibus & pietatibus.
expectantes & properantes
in aduentum dei domini. per
quem celi ardentes soluentur.
& elementa ignis ardore
tabescent.

Nouos uero celos & nouam
terram. & promissa ipsius expe-
ctamus. in quibus iusticia
habitet. Propter quod karissimi
haec expectantes. satagite
immaculati & inuolati ei
inueniri in pace. & domini nostri
iesu christi longanimitatem
salutem arbitramini. sicut
& carissimus filius noster paulus
secundum datam sibi sapientiam
scripsit uobis. sicut & in omni-
bus epistolis loquens in eis de iis
in quibus quaedam sunt diffi-
cilia intellectu. quae indocti
& instabiles deprauant. sicut
& ceteras scripturas. ad suam
ipsorum perditionem. Vos ergo
fideles prescientes custodite. ne
insipientium errore traducti.
excidatis a propria firmitate.

158.
C rescite uero in grā & in co-
gnitione dñi nři & salua-
toris ihs xpi. ipsi glā &
nunc & in die eternitatis
Amē. **Explicit eptā**
beati petri apti secunda.

Incipiunt capitula eptē
beati iohannis apti pme.

De uerbo uite qđ erit ante quam
mundi machina principii sortiretur.

De participib; xpi quos uitam sepius
nefas est superari.

De custodiis celestium pceptoru que
nosse quēquā dñm manifeste designat.

De nouo ueteriq; mandato qđ uni
sit dei. cui diuini nunquā potest regni.

De iis quos sapientie uariis accinctos
uirtutibus scribens alloquitur.

De diligētib; mundum qđ excludant
a caritate paterna.

De multitudine anti cristorum. Id est.
e animarum deceptionibus declinan

De ignorantib; dñm scōrūq; derisoribus.

De eam semine fratricide.

De derisoribus frīm homicidis.

De dilectione paterna facto & ope
declaranda.

De preconib; falsis. qđ agit sps nequā.

De dilectione uera qđ ipse sit dñs.

De xpo deo qui patre in se ēē credentib;
manifestat. **Formidinem.**

De dilectione pfecta que foras expellit

De regenerationis qđ ipsi scēlin inueant.

De testimonio dei qđ hominis testimo-
nium prestat.

De indulgentia quā non merebuntur
usq; ad mortē peccantes.

De mundo qđ est positus in maligno. si-
mulachrorūq; fugienda cultura.

Explicit capitula.

Incipit epistola beati
iohannis apti prima.

ab initio. qđ audiuius.
qđ uidimus oculis nris. qđ
pspeximus. & manus nre con-
trectauerunt de uerbo uite.
& uita manifestata est: & ui-
dimus & testamur. & annun-
ciamus uob uitā eternā. que
erat apđ patre. & apparuit

nobis. Qd uidim⁹ & audim⁹
annunciamus uobis. ut &
uos societate habeatis nobiscū.
& societas nr̃a sit cum patre
& cū filio eius ih̃u xp̃o. Et
hec scribimus uobis ut gau
deatis. & gaudium ur̃m sit
plenum. Et hec est annuci
atio quā audiuimus ab eo
& annunciam⁹ uobis: qm̃ d̃s
lux est. & tenebr̃e in eo non
fuit ulla.

Si dixerimus qm̃ societate
habetur cū eo. & in tenebris
ambulamus: mentimur. &
non facimus ueritate. Si autē
in luce ambulamus sicut &
ipse est in luce: societate ha
bemur adinuicē. & sanguis
ih̃u xp̃i filii eius emundat
nos ab om̃i peccato. Si dix
erimus qm̃ peccatū non habe
mus: ipsi nos seducimus. &
ueritas in nobis non est. Si
confiteamur peccata nr̃a: fi
delis est & iustus ut remittat
nob̃ peccata nr̃a. & emundet
nos ab om̃i iniquitate. Si di
xerim⁹ qm̃ non peccauimus:
mendacē facimus eū. & uer

bum eius non est in nobis.

ilioli mei: hec scribo
uobis. ut non peccetis. Sed &
si quis peccauerit: aduocatū
habetur apd̃ patre nr̃m xp̃m
iustum. & ipse est p̃piciatio
p̃ peccatis nr̃is. Non p̃ nr̃is
autem tantum: sed etiam p̃
totius mundi. Et in hoc sci
mus qm̃ cognouimus eum:
si mandata eius obseruem⁹.
Qui dicit se nosse eum. & man
data eius non custodit: men
dax est. & in hoc ueritas non
est. Qui autē seruat uerbū
eius: uere in hoc caritas dei
perfecta est. In hoc scimus
qm̃ in ipso sumus: si in ipso
p̃fecti fuerimus. Qui dicit
se in ipso manere: debet sicut
& ille ambulauit & ipse
ambulare.

Nū. non mandatū nouū
scribo uobis: sed manda
tū uetus qd̃ habuistis ab in
itio. Mandatū uet⁹ est uerbū q
audistis. Iterū mandatum
nouum scribo uobis. qd̃ est
uerū & in ipso & in uobis.
qm̃ tenebr̃e transierunt. &

uerū lumen iam luget. Qui
dicit se in luce ēē. & frēm suū
odit: in tenebris est usq; ad
huc. Qui diligit frēm suum
in lumine permanet. & scan-
dalum in eo non est. Qui au-
tē odit frēm suū: in tene-
bris est & in tenebris ambu-
lat. & nescit quo eat. qm̄ te-
nebre occaecauerunt oculos ei.

Scribo uobis filioli. qm̄
remittuntur uob peccata uīa
ppter nomen ei. Scribo uob
patres. qm̄ cognouistis eum
qui ab initio est. Scribo uo-
bis adolescentes. qm̄ uicistis
malignum. Scribo uobis in-
fantes. qm̄ cognouistis pa-
trē. Scribo uobis fr̄s. qm̄
cognouistis eum qui ab in-
itio est. Scribo uob iuuenes.
quia fortes estis. & uerbum
dei in uobis manet. & uici-
stis malignum.

Nolite diligere mundum.
neq; ea quę in mundo sunt.
Si quis diligit mundū: non
est caritas patris in eo. qm̄
omne qd̄ est in mundo con-
cupiscentia carnis est. & con-

cupiscentia oculorū & supbia
uitę. quę non est ex deo patre.
sed ex mundo est. & mundus
transit & concupiscentia ei.

Qui autē facit uoluntatē dei.
manet in eternum.

Filioli nouissima hora est:
& sicut audistis q̄a antixpc
uenit. nunc autē antixpi
multi facti sunt. Vnde scim̄.
q̄a nouissima hora est. Ex
nobis pdierunt. sed non erant
ex nobis. Nam si fuissent ex
nobis. pmanisissent utiq;
nobiscum. sed ut manifesti
sunt qm̄ non sunt om̄s ex
nobis. Sed uos unctionem
habetis a scō. & nostis om̄ia.
Non scripsi uobis quasi igno-
rantib; ueritatem. sed quasi
scientib; eam. & qm̄ om̄e men-
dacium ex ueritate non est.

Quis est mendax. nisi is qui
negat qm̄ iūc non est xpc.
Hic est antixpc. qui negat pa-
trem & filium. Omnis q̄ ne-
gat filium. nec patrē habet.
Qui autē confitetur filium.
& patrē habet.

Us qd̄ audistis ab initio.

in uobis permaneat. Si in
uobis permanserit qđ ab
initio audistis: & uos in fi-
lio & patre manebitis. Et
hec est re promissio quam
ipse pollicitus est nobis. in-
ta eterna. Hec scripsi uob.
de iis qui seducunt uos. Et
uos unctione qua accepistis ab
eo maneat in uobis. & non
necesse habeatis ut aliqs do-
ceat uos. sed sicut unctio ei
docet uos de omnibus & uerū
est & non est mendacium.
& sicut docuit uos manere
in eo. Et nunc filioli manete
in eo: ut cum apparuerit
habeamus fiduciam. & non
confundamur ab eo in ad-
uentu ei. Si scitis qm iustus
est: scitote qm & omis qui
facit iusticiā. ex ipso nat' est.

Videte qualem cari-
tatem dedit nobis pater.
ut filii dei nominemur &
simus. Propter hoc mun-
dus non nouit nos: qđ non
nouit eū. & nū. nunc filii
dei sum'. & nondum appa-
ruit qđ erim'. Scimus autē

qm cum apparuerit similes
ei erimus. qm uidebim' eū
sicuti est. Et omnis q' habet
spem hanc in eo: sanctificat
se sicut & ille scs est.

Omnis q' facit peccatum:
& iniquitatem facit. & pecca-
tum est iniquitas. Et scitis
qm ille apparuit ut pecca-
ta tolleret: & peccatum in
eo non est. Omnis qui in eo
manet non peccat. & omis
qui peccat non uidet eum
nec cognoscit eū. Filioli. ne
mo uos seducat. Qui facit
iusticiam iustus est: sicut &
ille iustus est. Qui facit pec-
catum ex diabolo est: qm
ab initio diabolus peccat.
In hoc apparuit filius dei: ut
dissoluat opera diaboli. Omis
qui natus est ex deo peccatū
non facit. qm semen ipsius
in eo manet. & non potest
peccare qm ex deo natus est.
In hoc manifesti sunt filii
dei & filii diaboli: qđ omis
qui non est iustus non est
ex deo. & qui non diligit
frēm suū. non diligit dñm:

154
Qm̄ hoc est annuntiatio quā
audistis ab initio ut diliga-
tis alterutrum. non sicut
eam q̄ ex maligno erat. &
occidit fr̄em suum. Et p̄pt̄
qd̄ occidit eū. Qm̄ opa ei
maligna erant. fratris au-
tem eius iusta.

Nolite mirari fr̄s. si odit
uos mundus. Nos scimus
qm̄ translati sumus de mor-
te ad uitā. qm̄ diligim̄ fr̄s.
Qui non diligit: manet in
morte. Omnis q̄ odit fr̄em
suū: homicida est. Et scitis.
qm̄ om̄s homicida non ha-
bet uitā eternā in se manen-
tem. In hoc cognouimus ca-
ritatem dei: qm̄ ille p̄ nob̄
animā suā posuit. & nos
debemus pro fratrib; ani-
mas ponere. Qui habuerit
substantiam mundi huius.
& uiderit fr̄em suū necessi-
tatē habere. & clausit in-
scera sua ab eo: quom̄ cari-
tas dei manet in eo.

Ilioli mei. non diligam̄
uerbo neq; lingua. sed ope
& ueritate. In hoc cognosci-

mus qm̄ ex ueritate sumus.
& in conspectu ei suadebim̄
corda n̄ra. qm̄ si reprehen-
derit nos cor n̄r̄m: maior
est d̄s corde n̄ro. & nouit
om̄ia. & n̄r̄m. si cor n̄r̄m non
reprehenderit nos: fiduciā
habemus ad d̄m. ut q̄qd̄
petierimus accipiamus ab
eo. qm̄ mandata ei custo-
dimus. & ea quę placita eo-
ram eo sunt facimus. Et hoc
est mandatū ei. ut credam̄
in nomine filii ei iū. xpi.
& diligamus alterutrum
sicut dedit mandatū nob̄.
& q̄ seruat mandata ei in
illo manet & ipse in eo. Et
in hoc scimus qm̄ manet
in nobis. de sp̄u quē dedit nob̄.

Rm̄. nolite omni
spiritui credere. sed pro-
bate sp̄s si ex deo sunt. qm̄
multi pseudo p̄ph̄e exierūt
in mundū. In hoc cognosci-
tur sp̄s dei. & sp̄s erroris.
Om̄s sp̄s q̄ confitetur iū. xpm̄
in carne uenisse ex deo
est: & om̄s sp̄s qui soluit
iū. xpm̄ ex deo non est. &

hic est antixp̄e. de quo audi-
stis qm̄ uenit. & nunc iam
in mundo est. Vos ex deo e-
stis filioli & uicistis eum.
qm̄ maior est qui in uob̄ est.
quā qui in mundo fuit.
Ipsi quidem de mundo sūt.
ideo de mundo loquuntur.
& mundus eos audit. Nos
ex deo sum̄. Qui nouit dñm:
audit nos. Qui non est ex
deo: non audit nos. In hoc
cognoscimus sp̄m ueritatis
& sp̄m erroris.

Rem. diligamus nos mu-
cem. qm̄ caritas ex deo est:
& omnis qui diligit fratrem
ex deo natus est. & cognoscit
dñm. Qui non diligit. non
cognouit dñm: qm̄ dñs caritas
est. In hoc apparuit caritas
dei in nobis: qm̄ filium suū
unigenitū misit dñs in mun-
dum. ut uiuam̄ per eū. In
hoc est caritas: non quasi nos
dilexerimus dñm. sed qm̄ ipse
prior dilexit nos. & misit
filiū suū p̄piciationē p̄ pec-
catū n̄r̄. & n̄r̄. sicut dñs dile-
xit nos: & nos debemus

alterutrum diligere.

Deum nemo uidit unquā.
Si diligamus inuicē: dñs in
nobis manet. & caritas eius
in nobis perfecta est. In hoc
intelligimus qm̄ in eo ma-
nemus & ipse in nobis: qm̄
de sp̄u suo dedit nobis. Et
nos uidimus & testificamur.
qm̄ pater misit filium suū
saluatōre mundi. Quisq̄s
confessus fuerit qm̄ hic
est filius dei: dñs in eo manet.
& ipse in deo. Et nos cogno-
uimus & credimus caritati.
quam habet dñs in nobis.

Caritas est. Et q̄
manet in caritate: in deo
manet. & dñs in eo. In hoc
perfecta est caritas nobiscū.
ut fiduciam habeamus
in die iudicii. quia sicut
ille est & nos sumus in hoc
mundo. Timor non est in
caritate. sed perfecta caritas
foras mittit timorem. qm̄
timor penā habet. Qui autē
timet. non est p̄fectus in ca-
ritate. Hos q̄ diligam̄ dñm.
qm̄ dñs prior dilexit nos. Siq̄s

dixerit quoniam diligo dominum & fratrem suum odere: mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem uidet: dominum quem non uidet quoniam potest diligere: Et hoc mandatum habemus ab eo. ut qui diligit dominum: diligat & fratrem suum.

Omnis qui credit quoniam ihesus est christus: ex deo natus est. & omnis qui diligit eum qui genuit: diligit & eum qui natus est ex eo. In hoc cognoscimus quoniam diligimus ex deo natos cum dominum diligamus. & mandata eius faciamus.

Hec est enim caritas dei. ut mandata eius custodiamus. & mandata eius graua non sunt. Quoniam omne quod natum est ex deo: uincit mundum.

Et hec est uictoria que uincit mundum: fides nostra.

Quis est qui uincit mundum. nisi qui credit quoniam ihesus est filius dei: Hic est qui uenit per aquam & sanguinem. ihesus christus. Non in aqua solum: sed in aqua & sanguine. Et spiritus est qui testificatur: quoniam

christus est ueritas. Quia tres sunt qui testimonium dant in terra. spiritus. aqua & sanguis.

Et hi tres unum sunt. Et tres sunt qui testimonium dant in celo. pater. uerbum. & spiritus sanctus. Et hi tres unum sunt.

In testimonium hominum accipimus: testimonium dei maius est. Quoniam hoc est testimonium dei quod maius est: quia testificatus est de filio suo. Qui credit in filium dei: habet testimonium dei in se. Qui non credit in filium mendacem facit eum: quoniam non credit in testimonium quod testificatus est deus de filio suo. Et hoc est testimonium. quoniam uitam eternam dedit nobis deus. Et hec uita in filio eius est. Qui habet filium: habet & uitam. Qui non habet filium: uitam non habet.

Hec scribo uobis ut sciatis. quoniam uitam habetis eternam: qui creditis in nomine filii dei. Et hec est fiducia quam habemus ad eum. quia quodcumque petierimus secundum uoluntatem eius: audit nos. Et scimus quoniam

audite nos: quia quicquid pete-
rimus. scimus quoniam habemus
petitiones quas postulamus
ab eo. Qui scit fratrem suum pec-
care peccatum non ad mortem:
petat & dabitur uita peccan-
ti non ad mortem. Peccanti
autem ad mortem: non pro illo
dico ut roget quod. Omnis in-
iquitas peccatum est. & est pec-
catum ad mortem. Scimus
quoniam omnis qui natus est ex
deo non peccat. sed genera-
tio dei conseruat eum. & ma-
lignus non tangit eum.

Scimus quoniam ex deo sumus.
& mundus totus in mali-
gno positus est. & scimus quoniam
filius dei uenit & carnem
induit nostri causa. & passus
est & resurrexit a mortuis.
assumpsit nos & dedit nobis
sensum ut cognoscamus ue-
rum dominum. & sumus in uero filio
eius in uero christo. Hic est uerus deus.
& uita eterna. Filioli. custo-
dite uos a simulacris.

Expliat epistola beati
iohannis apostoli prima.

Incipiunt capitula epistolae
secundae eiusdem:

De diligendis cultoribus ueritatis.

De dilectione alterna quod non sit
nouum ac rude preceptum.

De seductoribus: qui in hoc mundo abundant.

De non dicendo aue uis qui
aliud praefert dogma.

De sua praesentia in qua narranda
omnia reseruauit. **Explicit**

capitula. Incipit argumentum.

Vis quoque adeo ad sanctam feminam
scribit. ut eandem dominam
non dubitet litteris appel-
lare. eiusdemque filius testi-
monium quod ambulent in ue-
ritate perhibeat. **Explicit**

**argumentum. Incipit epistola
eiusdem secunda.**

SENIOR
ELECTE
DOMINI

& natus eius quod ego diligo
in ueritate. & non ego solus:
sed & omnes qui cognouerunt

ueritatem. ppter ueritatē
que permanet in uobis. &
nobiscum erit in eternum.
It uobiscum grā. misericōdia.
pax. a deo patre & a xpo ihu
filio patris in ueritate & ca-
ritate.

Causus sum ualde qm in-
ueni de filiis tuis ambulan-
tes in ueritate. sicut manda-
tum accepimus a patre. Et
nunc rogo te dñā. non tan-
quā mandatum nouum scri-
bens ē. sed quod habuimus
ab initio. ut diligamus al-
terutrum.

Et hec est caritas. ut ambu-
lemus scdm mandatum ei.
hoc enī mandatu est. ut que
admodum audistis ab initio
in eo ambuletis. qm multi
seductores exierunt in mun-
dum. qui non confitentur
ihon xpm uenisse in carne.

Hic est seductor & anti xpc. Mi-
dete uosmet ipsos. ne pldatis
que opati estis. sed ut merce-
dem plenam accipiat.

Scitis qm omnis qui recedit
& non pmanet in doctrina

xpi: dñi non habet. Qui per-
manet in doctrina ei: hic &
filium & patre habet. Siqs
ad uos uenit & hanc doctri-
nam non affert: nolite reci-
pere eum in domū. nec aue
ei dixeritis. Qui enim dicit
ei aue: communicat operi-
bus eius malignis.

Plura habens uob scribere:
nolui per cartam & atramen-
tum. Spero enī me futurū
apd uos & os ad os loqui. ut
gaudium urm plenum sit.

Salutant te filii sororis tue
electe amen.

Explicit
epistola beati iohis apti scda.
incipiunt capitula
epistole tercie.

De filiis apti rigore ueritatis cōuenientibz.

De elemosinis sanctorū inuentum.

De procerua diocropis.

De demetrio cui testimoniu cum omnibz
ipsa ueritas reddit.

De multiplici sacramento qd ut reuelaret
suum disulcet in aduentū.

Explicit capitula.

Incipit argumentum.

Gaudium pietatis causa extol-
lit. atq; ut in ipsa pietate

maneat exhortatur. diotie
pen impietatis & superbie
causa obuiuat. demetrio au-
tem bonum testimoniū phi-
bet cum frīb; uniuersis.

Explicit argumentum.
incipit tertia.

ego diligo in ueritate cari-
tatis. Ideo in omīb; orationē
facio. pspere te ingredi & ua-
lere. sicut pspere agit anima
tua. Gaudius sum ualde ueni-
entib; frīb; & testimonium
perhibentib; ueritati tue. si-
cut tu in ueritate ambulas.

Maiorē horum non habeo grām.
quam ut audiam filios meos
in ueritate ambulare.

Mē. fideliter facis q̄qd
oparis in frīs. & hoc in pe-
grinos qui testimonium red-
diderunt caritati tue in con-

spectu ecclē. quos bene facies
deducens digne deo. pro no-
mine enim eius profecti sunt
nichil accipientes a gentilib;.
Hos & debemus suscipere hui-
modi. ut cooperatores simus
ueritatis.

Scripsissem forsitan ecclē.
sed is qui amat primatū ge-
rere in eis diotopes non reci-
pit nos. Propter hoc si uene-
ro excomoneam eius opera
que facit. uerbis malignis
garruens in nos. & quasi non
ei ista sufficiant. nec ipse susci-
pit frīs. & eos qui suscipiunt
prohibet. & de ecclā eicit.

Rmē. noli imitari
malum. sed qd bonū est.
Qui bene facit. ex deo est. Qui
male facit. non uidet deum.
Demetrio testimoniū redditur
ab omnibus. & ab ipsa ueritate.
Sed & nos testimoniū phibem.
& nosti qm̄ testimonium
nr̄m uerum est.

Pulta habui scribere tibi.
sed nolui per cartam & a-
tramentum scribere tibi.
Spero autē protin te uidere.

& os ad os loquimur. Pax ē.
Salutant te amici. Saluta tu
amicos nominatim.

**Explicit epistola beati
iohannis apti tertia.
incipiunt capitula eptē
beati iude apostoli.**

De falsis doctorib; negatorib;
scilicet xpi impudens.

De peruariatione eoz q̄ eruditi ab in-
iurationib; mundi delinquant.

De carnalib; desideris & ignoran-
tia ac blasphemis. *Spens*

De impiorū exitis & intolerabilib;

De pydictis prophē enoch.

De iuroribus falsis duntaxat docto-
ribus fugiendis. *¶ fine.*

De inenarrabili glā saluatoris. & eptē

**Explicunt capitula.
incipit eptā beati iude apti.**

**YDAS IERU
XPISTI SERVVS:**

fr̄ autem iacobi. iis qui in
dn̄o patre dilectis & in ihs̄
xpo conseruatis & uocatis.
Misericordia uob & pax
& caritas adimpleatur.
Km̄. omnē sollicitudinē
faciens scribendi uobis de
cōmuni ur̄a salute. necesse

habui scribere uobis. depre-
cans supercertari semel tradi-
te scē fidei. Subintoruerunt
enim quidam homines. qui
olim prescripti sunt in hoc iu-
dicium dei nr̄i. grām transfe-
rentes in luxuriam. & solum
dominatōrē & dñm nr̄m ihs̄m
xpm negantes.

Cōmonere autē uos uolo. sci-
entes semel om̄ia qm̄ ihs̄ po-
plm̄ de terra egypti saluans.
secundo eos qui non crediderūt
perdidit. anglos uero qui non
seruauerunt suum p̄ncipatū.
sed dereliquerunt suum do-
micilium: in iudiciū magni
dei uinculis eternis sub cali-
gine reseruauit.

Sicut sodoma & gomorra
& finitime ciuitates que si-
mili modo exformate sunt.
& abeuntes post carnem alte-
ram factę sunt in exemplum.
ignis eterni penam sustinen-
tes. Similiter & ii qui quidē
carnē suā maculant. domina-
torē autem spernunt. maie-
statē autē blasphemant. cū
michael archangls cū diabolo

disputans altercatur de
moysi corpore. non est ausus
iudicium inferre blasphemie.
sed dixit. imperet t' dñs. Hi
autē quęcunq; ignorant
blasphemant. quęcunq; au-
tem naturaliter tanquam
imuta animalia norunt.
in his corrumpuntur.

V & illis q̄ uia cam abierit.
& errore balaam mercede ef-
fusi sunt: & contradictione
choire perierunt. Hi sunt
in epulis suis male conui-
uantes. sine timore semeti-
psos pascentes. nubes sine
aqua quę auentis circumfe-
runtur. arbores autumnales.
infructuose. bis mortue. era-
dicatę. fluctus feri maris. de-
spumantes suas confusiones.
sydera errantia. quib; p̄elle
tenebrarū eternū seruare

Trophaut sunt.
autē & de his septimus ab
adam enoch dicens. Ecce ue-
nit dñs in sc̄is milibus suis.
facere iudiciū contra omnes.
& arguere om̄s impios de
om̄ib; operib; impietatis

eorum quib; impie egerunt.
& de om̄ib; diuitis quę locuti
sunt contra eū peccatores &
imp̄i. Hi sunt murmura-
tores querelosi. scđm deside-
ria sua ambulantes. & os
illorum loquitur superbiā.
mirantes p̄sonas quęst' causa;

Vos autem km̄i
memores estote uerborum
quę predicta sunt ab aptis
dñi nr̄i ih̄u xp̄i. qui dicebant
uob. qm̄ in nouissimo tem-
pore uenient illusores. scđm
desideria sua ambulantes
in impietate. Hi sunt qui
segregant semetipsos. ani-
males. sp̄m non habentes.

Vos autē km̄i sup̄edificantes
uosmetipsos sanctissime fi-
dei uir̄ in sp̄u sc̄o. hortantes
uosip̄os in dilectione dei ser-
uate expectantes misericordiam
dñi nr̄i ih̄u xp̄i in uitā et̄nā.

Et hos quidem arguite iudi-
catos. illos uero saluate de
igne rapientes. Aliis autē
miseremini in timore. odien-
tes eam quę carnalis est tu-
nicam maculatam.

Ei autem qui potest uos conseruare sine peccato. & conseruare ante conspectu gl'e sue immaculatos in exultatione. soli deo saluatori nro p iha' xpm dnm nrm gla & magnificentia. imperii & potestas. ante omne scin. & nunc & in omnia secla. am.

Explicit epla beati iude apti.

Incipit argumentum epistolarum pauli apti.

Epistole pauli ad romanos causa hec est. Exca ex duob; poplis id est de iudeis & gentilib; congregata exegit meritis. ut causas eis auferat simultatis. que de uoluntate p'elationis mutue nascebantur. Ergo ut pace & caritate inter se iungantur: ostendat pares conditione. dum peccatis fuisse obnoxii copbantur. atq; salutem per fidem xpi sint & gram consecuti. Nam neq; iudeis pfuisse legem incustoditam docet. nec gentiles

posse legis ignorantia defendi. quos ratio & ad dei noticiam perducere poterat. & ab omni uite prauitate reuocare. Sci to qui legis non expositione continuam ee doctoru. sed subnotationes breues singlis uersibus ac uerbis appositas.

Pauli apti eple numero. xiiii.

Ad romanos. 1.

Ad corinthios. 11.

Ad galathas. 1.

Ad ephesios. 1.

Ad philippenses. 1.

Ad colosenses. 1.

Ad thessalonienses. 11.

Ad timotheum. 11.

Ad titum. 1.

Ad phylemonem. 1.

Ad hebreos. 1.

Ad laodicenses. 1.

Omnis textus ut numerus eptarum ad unius hominis pfectionem pficiunt. Cum romanis ita agit apt's paulus quasi cum incipientib; qui post gentilitatem initia fidei sortiantur. & pueniant ad spem uite eterne. Multa de phisicis rationib; insinuat.

multa de scripturis diuinis.
Ad corinthios prima. consecutos
iam fidem non recte conseruan-
tes obiurgat. Secunda ad corin-
thios. contristatos quidem. sed
emendatos ostendit. Galathas
in fide ipsa peccantes. & ad
iudaismum declinantes ex-
ponit. Ephesios quia incipi-
unt & custodiunt laudat.
quod ea que acceperant ser-
uauerunt. Phylippenses. qd
in quod crediderunt seruan-
tes. ad fructum puenerunt.
Colosenses collaudat. quia ue-
lit ignotis scribit. & accepto
nuncio ab epasira custodisse
euangelium gratulatur. Hes-
salonienses in pma in opere
& fide creuisse glatur. In scda
preterea qd & persecutionem
passi in fide perseuerauerunt.
quos & suos appellat. ut illos
qui in iudea xpm confessi. p-
secutiones fortiter tolerant.
Ad hebreos. ad quoru simili-
tudine passi sunt. Thessaloni-
censes. ut in mandatis pseue-
rantes. persecutione pmpis-
sime patiantur. Omnes ergo

eplē pauli sunt numero q-
tuordecim. ad romanos. ad
corinthios. ad galathas. ad
ephesios. ad phylippenses.
ad colosenses. ad thessaloni-
censes. ad hebreos. qd hortat
ad similitudinem thessaloni-
censium. hec in canone non
habetur. Relique. ad timo-
theum prima. que admodu
agat eccliam. Ad timotheum
secunda. que admodu seipsu
agat. Ad titum. ut ecclia
sibi eccliam recte ordinet. Ad
philemonem de onesimo ser-
uo q emendatus melior fact' est.

Explicit argumentum.

*Incipit prefatio epistola-
rum pauli apti.*

Primum queritur quare
post euanglia que supplemen-
tum legis sunt. & in quibus
nobis exempla & precepta ui-
uendi plenissime digesta s-
uoluerit apt's has eplas ad
singlas ecclias mittere. Hae
autem causa factum uidetur.
ut scilicet initio nascentis ecclie
nouis causis existentibus &
presencia atq; orientia resca-

ret uicia. & ut post futuras excluderet questiones. exemplo ppharum qui post auditam legem moyfi. in qua omnia dei mandata legebantur: nichilo minus tamen doctrina sua rediuita semper populi compressere peccata. & propter exemplum uiuendi libris etiam ad maiorem memoriam transmiserunt. Deinde queritur. cur non amplius quam decem eptas ad ecclesias scripserit. **D**ecem sunt enim cum illa que dicitur ad hebreos. Nam relique quattuor ad discipulos specialiter sunt porrecte. ut ostenderet nouum non discrepare a ueteri testamento. & se contra legem non facere moyfi. Ad numerum priscorum decalogi mandatorum suas eptas ordinauit. & quot ille preceptis a pharaone instituit liberatos. totidem hic eptis a diabolo & idolatria seruitute edocet aduersos. Nam & duas tabulas lapideas diuinum testamentorum figuram habuisse. uiri eruditissimi tradiderunt.

Epistolam sane que ad hebreos scribitur. quidam pauli non esse contendunt. eo quod non sit eius nomine titolata. & propter sermonis stiliq; distinctiam. sed aut barnabe iuxta tertullianum. aut lucam iuxta quosdam. uel certe clementis discipuli apostolorum. episcopi romane ecclesie post apostolos ordinati. Quibus respondendum est. Si propterea pauli non erit quia eius non habet nomen: ergo nec alicuius erit. quia nullius nomine titulatur. Quod si absurdum est: ipsius magis esse credenda est. que tanto doctrine sue fulget eloquio. Sed quoniam apud hebreos ecclesias. quasi destructor legis falsa suspitione habebatur: uoluit tacto nomine de figuris legis & ueritate christi reddere rationem. & ne oculum nominis fronte prelata utilitate excluderet lectoris. Non est sane mirum. si eloquentia. **C**oruideatur in proprio id est hebreo quam in peregrino id est greco quo ceterae epistolae scripte

sunt sermone. Mouet etiam
quosdam quare romanorum
epla primo sit posita. cum
eam non pmo scripta ratio
manifestet. Nam hanc se p
ficiēte ierosolimam scri
psisse testatur. cū corinthios
& alios ante iam ut ministe
rium qd secum portaturus
erat colligerent. litteris ad
ortatus sit. Vnde intelligi
quidam uolunt ita ordina
tas omīs eplās. ut pma roma
norū poneretur. quamuis
posterior fuerit ordinata.
ut per singlas eplās gradi
bus ad perfectiora ueniretur.
Romanorū namq; pleriq; tam
rudes erant ut non intellige
rent dei se grā non suis meri
tis ēē saluatos. & ob hoc duo
inter se populi conflictarent.
Icēxo illos indigere asserit
corrigi. utia gentilitatis
priora cōmemorans. Corin
thiis autē iam dicit scientis
grām ēē concessam. & non
tam omīs increpat. quam
cur peccantes non increpa
uerunt reprehendit. sicut

ait. Audietur inter uos form
catio. Et iterū. Congregatis
uobis cum meo spū. tradere
huiusmodi sathane. Insecta
uero laudantur. & ut magis
ac magis proficiant admo
nentur. Galathe uero iam
nullius criminis arguuntur.
nisi hoc tantū qd callidissi
mis pseudo aptis crediderūt.
Ephesi sane nulla reprehen
sione sed multa laude sunt di
gni. quia fidem apticam ser
uauerunt. Phylippenses uero
multo magis collaudantur.
quia nec audire quidē falsos
aptos uoluerunt. Colosenses
autem tales erant. ut cum
ab apto uisi corporaliter non
fuissent. hac laude digni ha
berentur. Et si corpore inqt
absens sum. sed spū uobiscum
sum. gaudens & uidens ordi
nem ur̄m. Thessalonices
nichilominus in duab; eplis
omni laude psequitur. eo qd
non solum fidem inconcussam
seruauerunt ueritatis. sed etiā
in persecutione ciuium fue
runt constantes inuenti. De

160
hebreis uero quid dicendum
est. quorū thessalomeenses
qui plurimum laudati sunt
imitatores facti ēē dicunt.
Sicut ipse ait. Et uos fr̄s imi-
tatores facti estis eccl̄arum
dei. quę sunt in iudea. Eadē
enim passi estis & uos a con-
tribulibus ur̄is quę & illi a
iudeis. Apud ipsos quoq; he-
breos eadem commemorat
dicens. Nam & uinctis compas-
si estis. & rapinam bonorum
uiciorum cum gaudio susce-
pistis. cognoscentes uos ha-
bere meliorem & manentē
substantiam. **Item argu-**

Romani qui ex **mentum.**
iudeis gentilibusq; cre-
diderunt. In superba conten-
tione uolebant se alterutrum
supponere. Nam iudei dice-
bant. Hos sumus populus
dei. quos ab initio dilexit
& fouit. Nos circumcisi ex ge-
nere abraham stirpe scā de-
scendimus. & notus recto
apud iudeam tantū d̄s. Hos
de egypto signis dei & uir-
tutibus liberati. mare sicco

transiimus pede. cū inimi-
cos nr̄os grauissimi fluctus
involuerent. Nobis manna
pluit d̄ns in deserto. & quasi
filiis suis celeste pabulum in-
ministrauit. Nos die noctuq; in
columna ignis nubisq; pre-
cessit. ut nobis in inuio iter
ostenderet. Atq; ut cetera ei
circa nos immensa beneficia
taceam: nos soli digni sumus
dei legem accipere. & uocē dei
loquentis audire. eiq; cogno-
scere uoluntatē. in qua lege
pmissus est nobis xpc. ad quos
ipse se uenisse testatus est di-
cens. non ueni nisi ad oues quę
perierunt domus isrl̄. cum
uos canes potius quā homines
appellauit. Quumne ḡ est
ut hodie idola deserentes q̄b;
ab initio deseruistis. nobis cō-
paremini. & non potius in
pseultorū locum ex legis aucto-
ritate & consuetudine depu-
temini. Et hoc ipsum non
merebamini. nisi q̄a semper
largi dei clementia uoluit
uos ad nr̄am imitationē ad-
mittere. Gentes autē e contrā

respondabant. Quanto enim
maiora erga uos dei beneficia
numeraueritis: tanto maio-
ris uos criminis reos esse mon-
strabitis. Semper enim his
omnibus extitistis ingrati. Nam
ipsis pedibus quibus aridum mare
transistis. Iudebatis ante ido-
la quae fecistis. Et in ipso ore
quo paulo ante ob necem ad-
uersariorum domino cantaueratis.
simulachra uobis fieri popo-
scistis. Illis oculis quibus dominum ue-
nerando in nube ut igne con-
spicere solebatis. simulachra
intuebamini. Manna quoque
uobis in fastidio fuit. & semper
in deserto contra dominum mur-
murastis. ad egyptum unde
uos manu ualida eiecerat
uolentes redire. Quid plura:
I ta patres uiri crebra puoca-
tione dominum irritauerunt. ut
omnes in heremo morerentur.
nec plus ex senioribus eorum
quam duo homines terram
repressionis intrarent. Sed
quid antiqua replicamus.
cum etiam si illa minime fecisse-
tis. de hoc solo nemo uos di-

gnos uenia iudicaret. quod
dominum christum prophetarum semper
uobis uocibus repromissum.
non solum suscipere nolulistis.
sed etiam morte pessima pe-
missetis. Quem nos ut cogno-
uimus statim credidimus.
cum nobis de eo ante non fuisset
predictum. Unde probatur quod
idolis seruimus non obsta-
nacioni meritis. sed ignoran-
tiae deputandum. Qui enim
agnitum ilico sequimur: olim
utique sequeremur. si ante co-
gnouissemus. Sic autem uos de
generis nobilitate iactatis.
quasi non morum imitatio
magis quam carnalis filios
nos faciat esse socium. Denique
esai & ismael cum de stirpe
sint abrahae. minime tamen
in filiis reputantur. His ergo
taliter altercantibus: apostolus
se medium interponens ita
partium dirimite questiones.
ut neutrum eorum sua iusticia
salutem meruisse confirmet.
ambos uero populos & scien-
ter & grauitate deliquisse.
Iudeos quidem. quod per priuari-

catione legis dñi inhonora-
uerunt. gentes uero qd cū co-
gnitum de creatura creato-
re ut dñi debuerint uenera-
ri: glām ei in manufacta
mutauerunt simulachra.
Vtrosq; etiam similiter ueniā
consecutos. equales eē uerissi-
ma ratione demonstrat. pre-
sertim cū in eadē lege predi-
ctum. & iudeos & gentes ad
xpi fidem uocandos ostendat.
Quamobrem uicissim eos hu-
milians. ad pacē & concordia
cohortatur. **Argumentum.**
Romani sunt in partibus
italie. hū priuerti sunt
a falsis aptis. & sub nomine
dñi nri ihs xpi in legem &
pphas erant inducti. hos re-
uocat apt's ad uerā & euangeli-
cā fidē scribens eis a corintho.

Iam dudū saulus poenū pcepta secutus
Cū patrias dñō uellet pponere leges
Abnueret sōs xpm laudasse pphas
Cedibus assiduus cuperet discerpere plebē.
Cū lacerat sōs matris pia uiscera cecus
Post tenebras uerū meruit cognoscere lūm.

Temptatus sensit posset quid glā xpi
Auribus ut dñi uocē lucemq; recepit
Composuit mores xpi pcepta secutus
Mutato placuit postquā de nomine paulus
Mina fides rerū subit super gēbena uetus.
Hosce promeruit possent qd pēna uitę.
Conscendit raptus marj'r penetrulia xpi.
Tercia lux celi tenuit paradisus euntē.
Colloquū dñi fruct' secreta reseruat.
Gentibus ac populis iussus p'dicare uera
Profundum penetrare maris nocteq; diēq;
Visere cū magnū satis est uixisse latentem
Herbera. uincla. famē. lapidē. rabieq; feruū.
Carceris ingluuiem. ungas. tormenta. catenas
Nanfangum. lacrimas. serpentis dira uenena.
Stigmata non metuit portare in corpore xpi.
Credentes docuit possent quia uincere mortē.
Dignus amore dei uiuit per secla magister.
Versibus hū facit fidei beatissime doctor
Sēcē tuos damasus uolui monstrare triumphos.

Incipiunt capitula.

De natiuitate xpi scdm carnem.
De tra dñi meos q' sunt ueritatis contrarii.
De magis iudicib; q' que alii prohibent
ipsi cōmittunt. **Legem.**
De eo qd n' p'sit circumcisio t'nsgradientib;
De iudeo qd ampli' habeat & cur cēt' gentib;
De iudeis & grecis omnib; peccatis constrictis.
De iustificatione hominis per fidem.

De gloriacione spei gl'e dei.

De morte regnante ab ada usq; ad moy'sen.

De baptizatis: qd in morte dñi sunt baptizati.

De fidelib; qd non sunt sub lege: sed sub gra.

De homine unculo legis astricto.

De disputatione carnaliu operu & sps.

De scis qd non carnis debitores sunt sed sps.

De differentia passionu p'sentiu & futuri.

De predestinatis conformib; filii dei.

De testificatione pauli doloris & tristitie.

De uoluntate dei q' que uult inducat: & cui uult miseretur.

De gentib; iustam fide comprehendentib;

De iudeis qd non sunt repulsi a deo.

De iudeoru delictis cum sit gentib; salus.

De salute iudeorum.

De aplo obsecrante scos ut corpora sua exhibeant hostiam deo.

De redditione unicuiq; omniu debitoru.

De piculo contristandi frein suu esse causa.

De mysterio dñi ante passionē in silentio post passionē dñi ipsius reuelato.

Debsecratio pauli ad dñm ut liberetur ab infidelibus.

Salutatio pauli ad frs.

Explacunt capitula.

Incipit epla ad romanos.

PAVLVS
SER
WS
xpi ihu uocatus apłs.
segregatus in euangliu
dei quod ante pmiserat
per prophetas suos in
scripturis scis de filio suo.
qui factus est ei ex semi
ne dauid scdm carnem.
qui predestinatus est
filius dei in uirtute se
cundum spm sanctifica
tionis ex resurrectione
mortuoru ihu xpi dñi
nri. per que accepim
grain & aptatum
ad obediendu fidei
in omnibus gentib;
pro nomine eius. in
quib; estis & uos uocati ihu
xpi: omnibus qui se iome
dilectis dei. uocatis scis. Gra
uobis & pax a deo patre nro
& dno ihu xpo. Primu qde
gras ago deo meo per ihu
xpm pro omnibus uobis.

quia fides uia annuntiatur
 in uniuerso mundo. Testis
 enim michi est dñs cum seruo
 in spū meo in euangelio fi-
 lii eius. qđ sine intermissio-
 ne memoriā ur̄i facio semp
 in orationib; meis. obsecrans
 siquo modo tandem aliquādo
 p̄sperum iter habeam in uo-
 luntate dei ueniendi ad uos.
Desidero enī uidere uos ut ali-
 quid impertiar uobis gr̄e spi-
 ritualis ad confirmandos
 uos. id est simul consolari in
 uobis per eā que inuicem est
 fidē ur̄am atq; meā. Nolo
 enī uos ignorare fr̄s: quia
 sepe proposui uenire ad uos
 & prohibitus sum usq; adhuc.
 ut aliquē fructum habēā &
 in uobis sicut & in ceteris gen-
 tibus. Grecis ac barbaris. sa-
 pientibus & insipientibus
 debitor sum. Ita qđ in me
 p̄mptū est & uobis q̄rome
 estis euangelizare. Non enim
 erubesco euangeliū. Virt̄ enī dei
 est in salutē om̄i credenti. in
 deo p̄mū & greco. Iusticia
 enim dei in eo reuelatur ex

fide in fidem. sicut scriptū
 est. Iustus autē ex fide uiuit.
Reuelatur enim ira
 dei de celo sup omne im-
 pietatē. & iniusticiā homi-
 num eorū qui ueritatē dei
 in iniusticia detinere. Quia
 qđ notū est dei. manifestū
 est in illis. Dñs enim illis ma-
 nifestauit. Inuisibilia enim
 ipsius a creatura mundi. per
 ea que facta sunt intellecta
 conspiciuntur. Sempterna
 quoq; eius uirtus & diuini-
 tas. Ita ut sint inexcusabi-
 les. quia cū cognouissent
 dñm non sicut dñm gl̄ificauē-
 runt aut gr̄as egerunt. sed
 euanuerunt in cogitationib;
 suis. & obscuratum est insipi-
 ens cor eorū. Dicentes enī se
 ēē sapientes. stulti facti sunt.
Et mutauerūt gl̄iam incorru-
 ptibilis dei in similitudinē
 imaginis corruptibilis homi-
 nis. & uoluerunt. & quadru-
 pedum. & serpentū. Propt̄
 qđ tradidit illos dñs in deside-
 ria cordis eorū. in immundi-
 ciam. ut contumelias affici

aut corpora sua in semetipsis.
q̄ cōmutauerunt ueritatē
dei in mendacium. & coluerūt
& seruerunt creature potius
quam creatori. qui est bene-
dictus in sc̄la amen. Propt̄
ea tradidit illos d̄s in passi-
ones ignominie. Nā femine
eorū imitauerūt naturālē
usum in eum usum qui est
contra naturā. Similiter au-
tē & masculi relicto naturali
usu femine exarserūt in desi-
deriis suis. inuicē masculi in
masculos turpitudine ope-
rantes. & mercedem quam
oportuit et uiris sui in semet-
ipsis recipientes. Et sicut non
probauerunt dñi habere in
noticia. tradidit illos d̄s in
reprobū sensum. ut faciant
ea que non conueniunt. re-
pletos om̄i iniquitate. mali-
cia. fornicatione. auaricia.
nequitia. plenos inuidia.
homicidio. contentione. do-
lo. malignitate. susurro-
nes. detractores. deo odibiles.
contumeliosos. superbos. ela-
tos. inuētores malorum.

parentibus non obediētes.
insipientes. incompósitos.
sine affectione. absq; federe.
sine misericordia. Qui cum iusti-
ciā dei cognouissent: non
intellerunt. qm̄ qui talia
agunt. digni sunt morte.
Non solum qui ea faciunt. sed
etia qui consentiunt facientib;

Propter quod
inexcusabilis es o homo om̄is
qui iudicas. In quo enī iudicas
alterum: teipsum condēnas.
Eadem enim agis que iudicas.
Scimus enī qm̄ iudiciū dei est
scdm̄ ueritatē in eos qui ta-
lia agunt. Existimas autem
hoc o homo qui iudicas eos
qui talia agunt & facis ea.
quia tu effugies iudiciū dei.
An diuitias bonitatis ei & pati-
entie & longanimitatis con-
temnis? Ignoras qm̄ benigni-
tas dei ad penitentiā te ad-
ducat. Scdm̄ duriciā autē
tuā & impenitens cor thes-
aurizas t̄ uiam in die ire &
reuelationis iusti iudicii dei.
qui reddet unicuiq; scdm̄
opa ei. Is quidē qui scdm̄

patientiam boni operis. gl'am
& honorem & incorruptionē.
querentibus uitam eternam.
I^{is} autē qui ex contumelia. &
q̄ non acquiescunt ueritati.
credunt autē iniquitati. ira
& indignatio. tribulatio &
angustia. in omnē animā
hominis operantis malum.
iudei primum & greci. Gl'a
autem. honor & pax omni
operanti bonum. iudeo pri
mū & greco. Non est enim
personarū acceptio apud
deum. Quicunq; enim sine
lege peccauerunt: sine lege
peribunt. Et q̄cunq; in lege
peccauerunt: per legē iudi
cabuntur. Non enim audito
res legis iusti sunt apd̄ dñm.
sed factores legis iustificabunt.
Cum enī gentes que
legem non habent naturalit̄
ea que legis sunt faciunt. ei
modi legem non habentes.
ipsi sibi sunt lex. qui osten
dunt opus legis scriptum
in cordibus suis. Testimoniū
reddente illis conscientia ipso
rum. & inter se inuicē cogi

tationum accusantium aut
etiam defendentū. in die
cū iudicauerit d's occulta ho
minū scdm̄ euangl'ium meū
per iūm xpm̄. Tu autē iudeus
cognominaris. & requiescis
in lege. & gl'aris in deo. & no
sti uoluntatem ei. & probas
utiliora instructus per legē.
confidis teipsum ducem ēē
eorū. lumen eorum qui in
tenebris sunt. eruditorem
insipientium. magistrū in
factum. habentem formam
scientiæ & ueritatis in lege.
Qui q̄ alium doces. teipsum
non doces? Qui predicas non
furandum. furaris? Qui dicis
non inechandum. inecharis?
Qui abominaris idola. sacrile
gium facis? Qui in lege gl'aris.
per preuaricationem legis
deum inhonoras? Nomen enī
dei blasphematur per uos in
ter gentes. sicut scriptū est.
Circuncisio quidem prodest. si
legem obserues. Si autē preua
ricator legis sis: circuncisio
tua preputium facta est. Si
q̄ preputium iusticias legis

custodiat. nomine praeputium
illius in circumcisionem repu-
tabitur. & iudicabit quod ex
natura est praeputium legem
consummans. te qui per litteram
& circumcisionem praeuarica-
tor legis es? Non enim qui
in manifesto iudeus est neque
que in manifesto in carne cir-
cuncisio. sed qui in abscondi-
to iudeus. & circuncisio cor-
dis in spiritu non littera. cui
laus non ex hominibus sed
ex deo est.

Quid ergo amplius est iudeo.
aut quae utilitas circuncisio-
nis? Multum per omnem modum.
Primum quidem: quia credita
sunt illis eloquia dei. Quid
enim si quidam illorum non cre-
diderunt? Nunquid incre-
dulas illorum fidem dei e-
uacuauit? Absit. Est autem
deus uerax. omnis autem homo
mendax. sicut scriptum est.
ut iustificeris in sermonibus
tuis. & uincas cum iudicaris.
Si autem iniquitas nostra iusticiam
dei commendat. quod dicimus?
Nunquid iniquus est deus. qui in-

ferit nam? Secundum hominem
dico. Absit. Alioquin. quoniam
iudicabit deus hunc mundum?
Si enim ueritas dei in meo men-
dacio abundauit in gloriam
ipsius. quod adhuc ego tanquam
peccator iudicor. & non sicut
blasphemamur & sicut auunt
nos quidam dicere. facimus
mala ut ueniant bona. Quia
damnatio iusta est.

Quid ergo? Precellimus eos?
Nequaquam. Causati enim sumus
iudeos & grecos. omnes sub
peccato esse. sicut scriptum est.
quia non est iustus quisquam.
non est intelligens. non est
requirens deum. Omnes declina-
uerunt. simul inutiles facti
sunt. non est qui faciat bo-
num. non est usque ad unum.
Sepulchrum patens est guttur
eorum. linguis suis dolose
agebant. uenenum aspidum
sub labiis eorum. Quorum os
maledictione & amaritudi-
ne plenum est. ueloces pedes
eorum ad effundendum san-
guinem. Contentio & infelici-
tas in uis eorum. & uiam

pacis non cognouerunt. non
est timor dei ante oculos
eorum. Scimus autē qm̄ que
cumq; lex loquitur. iis qui
in lege sunt loquitur. Ut
omne os obstruatur. & sub
ditus fiat omnis mundus
deo. quia ex operib; legis
non iustificabitur omnis
caro corā illo. Per legē enim
cognitio peccati. Nunc autē
sine lege iusticia dei mani
festata est. testificata a lege
& prophis. Iusticia autem dei
per fidem ih̄u xp̄i in om̄s &
super om̄s qui credunt. Non
est enim distinctio. Omnes
enim peccauerunt & egent
gl̄a dei. iustificati gratis p̄
grām ipsius. per redemptio
nem que est in xp̄o ih̄u. quē
pposuit d̄s propiciationem
per fidem in sanguine ipsius.
ad ostensionē iusticie sue p̄
pter remissionē p̄cedentiū
delictorū in suscepcatione
dei ad ostensionē iusticie ei
in hoc tempore. ut sit ipse
iustus & iustificans eum qui
ex fide est ih̄u.

Ubi est q̄ gl̄atio tua: Ex
clusa est. Per quam legem.
Factorum: Non. Sed per legē
fidei. Arbitramur enim iu
stificari hominē per fidem
sine operib; legis. An iudeos
d̄s tantum: Nonne & genti
um: Immo & gentiū. Qm̄
quidē unus d̄s qui iustifi
cat circumcisionem ex fide.
& p̄putium per fidem. Le
gem ergo destruimus p̄ fidē.
Abst̄. Sed legem statuimus.
Quid q̄ dicimus inuenisse abra
ham patrem nr̄m scdm̄ car
nem: Si enim abraham ex
operib; legis iustificatus est:
habet gl̄am sed non apd̄ d̄m.
Quid enim scriptura dicit:
Credidit abraham deo. & re
putatum est illi ad iusticiā.
Et autem qui operatur.
merces non imputatur scdm̄
grām. sed scdm̄ debitū. Et i
qui non operatur. credenti
autē in eum q̄ iustificat im
pium. reputatur fides eius
ad iusticiam scdm̄ p̄positum
gr̄ie dei. sicut & dauid dicit
beatitudinē hominis. cui d̄s

accepto fert iusticiā sine opibz.
Beati quorū remissę sunt iniqui-
tates. & quorū tecta sunt
peccata. Beatus uir cui non
imputauit dñs peccatum.
Beattitudo igitur hæc in circunci-
sione manet. an etiam in
preputio? Dicimus enim.
quia reputata est abrahe
fides ad iusticiam. Quomodo igitur
reputata est? In circuncisi-
one. an in preputio? Non
in circuncisione. sed in pre-
putio. Et signum acceptę
circuncisionis. signaculum
iusticię fidei quę est in pre-
putio: ut sit pater omnium
credentium per preputium.
ut reputetur & illis ad iusti-
ciam. & sit pater circuncisi-
onis. non uis tantum qui sunt
ex circuncisione. sed uis qui
sectantur uestigia quę est
in preputio fidei patris nri
abrahe. Non enim per legem
promissio abrahe aut semini
eius. ut heres esset mundi:
sed per iusticiam fidei. Si enim
qui ex lege heredes sunt: ex-
manita est fides. abolita

est promissio. Lex enim uiam
operatur. Vbi enim non est
lex: nec priuaricatio. Ideo
ex fide. ut secundum gratiam firma
sit promissio omni semini. non
ei qui ex lege est solum: sed
ei qui ex fide est abrahe. qui
est pater omnium nr̃m. sicut
scriptum est: quia patrem
multarum gentium posui te
ante dñm cui credidisti. qui
uiuificat mortuos. & uocat
ea quę non sunt tanquam ea
quę sunt. Qui contra spem
in spem credidit. ut fieret
pater multarum gentium.
secundum quod dictum est ei. Sic
erit semen tuum sicut stelle
celi. & sicut arena quę est
in litore maris. Et non infir-
matus est fide. nec confide-
rauit corpus suum emortuum.
cum fere centum annorum esset. &
emortua uulnam scire. In
repromissione etiam dei non
hesitauit diffidentia. sed
confortatus est fide. dans
gloriam deo. plenissime sciens
quia quęcumque promisit po-
tens est & facere. Ideo &

reputatū est illi ad iusticiā.
Non est enim scriptum tantū
ppter ipsum. quia reputatū
est illi: sed ppter nos quibus
reputabitur credentibus in
eum qui suscepit uirg. xpm
dnm nr̄m a mortuis. q̄ tra-
ditus est ppter delicta nr̄a.
& resurrexit ppter iustifica-
tionem nr̄am.

Iustificati g̃ ex fide. pacem
habeamus ad deum p̄ dnm
nr̄m iūm xpm. Per quem &
accessum habemus per fidem
in grām istam in qua stam.
& glāmur in spe gl̄e filiorū
dei. Non solum autem. sed &
glāmur in tribulationibus.
scientes qd̄ tribulatio paci-
entiam operatur. patientia
autem probationem. pbatio
uero spem. Spes autem non
confundit: quia caritas dei
diffusa est in cordibus nr̄is
per spm scm̄ qui datus est
nobis. Ut quid enim xpc
cū adhuc infirmi essemus
scdm̄ tempus. pro impiis
mortuus est. Vix enim pro
iusto q̄s moritur. Nam pro

bono forsitan quis audeat
mori. Commendat autem
suam caritatem d̄s in nobis:
qm̄ cum adhuc peccatores
essemus. xpc pro nobis mor-
tuus est. Multo g̃ magis
iustificati nunc in sanguine
ipsius. salui erimus ab ira
per ipsum. Si enī cum inimici
essemus reconciliati sum̄ deo
per mortem filii ei: multo
magis reconciliati salui erim̄
in uita ipsius. Non solū autē.
sed & glāmur in deo per dnm
nr̄m iūm xpm. per quē nunc
reconciliationem accepimus.

Propterea sicut
per unum hominē in
hunc mundum peccatum
intrauit & per peccatum
mors. & ita in om̄s homines
mors pertransiit: in q̄ om̄s
peccauerunt. Usq; ad legē
enim peccatū erat in hoc
mundo. Peccatū autē non
imputabatur. cū lex non
ēet. Sed regnauit mors ab
adam usq; ad moȳsen: etiam
in eos qui non peccauerunt
in similitudinē priuariati

onis ade. qui est forma fieri.
Sed non sicut delictum. ita
& donum. Si enim in unus
delicto multi mortui sunt:
multo magis grā dei & do
num in grā unus hominis
iū. xpi in plures abundavit.
Et non sicut per unū peccan
tem: ita & donum. Nam iu
diciū ex uno in condēna
tionem. grā autē ex multis
delictis in iustificationem.
Si enim in unus delicto mors
regnavit p̄ unum: multo
magis abundantia gracie
& donationis & iusticie ac
cipientes. in uita regnabunt
per unum iū. xpm. Igitur
sicut per unus delictum
in om̄s homines in conde
mnationem: sic & per unū
iusticiam in om̄s homines
in iustificationem uite. Sicut
enim per inobedientiā unū
hominis peccatores consti
tuti sunt multi: ita & per
unus obediētiā iusti con
stituuntur multi. Lex enī
subintravit. ut abundaret
delictū. Usbi autē abunda

uit delictum: super abun
davit grā. Ut sicut regna
uit peccatum in mortem:
ita & grā regnet per iusti
ciam in uitam eternam. p̄
iū. xpm dñm nr̄m.

Quid igitur dicemus: Per
manebimus in peccato. ut
grā abundet: Absit. Qui
enim mortui sumus peccato.
quomodo adhuc uiuemus
cum illo: An ignoratis q̄a
quicunq; baptizati sumus
in xpo iū. in mortē ipsius
baptizati sumus: Consepul
ti enim sumus cum illo per
baptismum in mortē. ut
quomodo surrexit xps a mor
tuis per glām patris: ita &
nos in nouitate uiteambu
lemus. Si enim complanta
ti facti sumus similitudinē
mortis eius: simul & resur
rectionis eius erimus. hoc
scientes quia uetus homo
nr̄. simul crucifixus
est ut destruat̄ corpus
peccati. ut ultra non serui
amus peccato. Qui enī mor
tuis est: iustificatus est

a peccato. Si autē mortui simus
cum xp̄o: credimus q̄a simul
etiam uiuemus cū xp̄o. scien-
tes qd̄ xp̄e resurgens a mor-
tuis iam non moritur. mors
illi ultra non dominabitur.
Qd̄ enim mortuus est peccato:
mortuus est semel. Qd̄ autē
uiuit: uiuit deo. Ita & uos
existimate uos mortuos qd̄
ēē peccato. uiuentes autē
deo in xp̄o ih̄u. Non ergo
regnet peccatum in uō
mortali corpore. ut obedi-
atis concupiscentiis ei. Sed
neq; exhibeatis membra
uīa. arma iniquitatis pec-
cato. Sed exhibete uos tan-
quam ex mortuis uiuentes.
& membra uīa arma iusticie
deo. Peccatū enim uobis non
dominabitur. Non enī sub
lege estis. sed sub gr̄a. Quid
ergo? Peccabimus. qm̄ non
sumus sub lege sed sub gr̄a.
Abst. Nescitis qm̄ cui exhibu-
istis uos seruos ad obedien-
dum. serui estis eius cui obe-
distis. siue peccati in mortē.
siue obediētiis ad iusticiā.

Gr̄as autē deo qd̄ fuistis serui
peccati. obedistis autem ex
corde in eam formā doctrine
in qua traditi estis. Liberati
autem a peccato. serui facti
estis iusticie. Humanū dico.
ppter infirmitatē carnis
ur̄e. Sicut enim exhibuistis
membra uīa seruite immun-
dicie & iniquitati ad iniqui-
tatem: ita nunc exhibete
membra uīa seruite iusticie
in sanctificationē. Cū enim
serui essetis peccati: liberi
fuistis iusticie. Quem ergo
fructum habuistis tunc
in illis in quibus nunc eru-
bescetis? Nam finis illorum
mors est. Nunc uero libera-
ti a peccato. serui autē facti
deo: habetis fructū ur̄m in
sanctificatione. finem uero
uitā eternā. Stipendia enī
peccati. mors. Gr̄a autē dei
uita eterna. in xp̄o ih̄u dño
n̄ ignoratis. N̄ro.
fr̄s. scientibus enī legē loqr̄.
q̄a lex in homine dominat̄.
quanto tempore uiuit? Nā
q̄ sub uiro est mulier: ui-

uente uiro alligata est legi.
Si autē mortuus fuerit uir ei:
soluta est a lege uiri. Igaur
uiuente uiro. uocabitur ad
ultera si fuerit cū alio uiro.
Si autē mortuus fuerit uir
ei: liberata est a lege uiri. ut
non sit adultera si fuerit
cū alio uiro. Itaq; fr's mei.
& uos mortificati estis legi
per corpus xpi. ut sitis al
terius qui ex mortuis resur
rexit. ut fructificemus deo.
Cum enim essemus in carne:
passiones peccatorum que
per legem erant opabantur
in membris nris ut fructifi
carent morti. Hunc autem
soluti sumus a lege mortis
in qua detinebamur: ita ut
seruiamus in nouitate sps.
& non in uetustate littere.
Quid igitur dicemus? Lex pecca
tum est? Absit. Sed pecca
tum non cognoui. nisi per
legem. Nam concupiscentia
nesciebam. nisi lex diceret.
non concupisces. Occasione
autem accepta peccatum
p mandatum. opatum est

in me omne concupiscentia.
Sine lege enim peccatū mor
tuum erat. Ego autē uiue
bam sine lege aliquando.
Sed cum uenisset mandatū:
peccatū reuixit. Ego autē
mortuus sum. & inuentū
est in mandatum qd erat
ad uitā. hoc ēē ad mortem.
Nam peccatum occasione ac
cepta per mandatum. sedu
xit me. & p illud occidit.
Itaq; lex quidem scā & man
datum scī & iustum & bo
num. Qd ergo bonum est.
in factum est mors? Absit.
Sed peccatū ut appareat pec
catum. per bonum michi
opatum est mortē: ut fiat
supra modum peccans pecca
tum per mandatū. Scimus
enim qd lex spiritualis est.
ego autem carnalis sum. ue
mundatus sub peccato. Qd
enim operor: non intelligo.
Non enī qd uolo hoc ago. sed
qd odi illud facio. Si autem
qd nolo illud facio: consensio
legi qm bona. Hunc autem
iam non ego operor illud.

sed qđ habitat in me peccatum. Scio enim qđ non habitat in me. hoc est in carne mea bonum. Nam uelle adiacet m̄. perficere autē bonū non inuenio.

Non enim qđ uolo bonum hoc facio. sed qđ nolo malum hoc ago. Si autē qđ nolo illud facio: non ego operor illud. sed qđ habitat in me peccatū. Inuenio g̃ legem uolenti michi facere bonū. qm̄ in malū adiacet.

Condelector enim legi dei secundū interiorē hominem.

Video autē aliam legem in membris meis repugnantē legi mentis mee. & captiuantē me in legē peccati que est in membris meis. Infelix ego homo. quis me liberabit de corpore mortis huius? Gr̃a

dei per ih̃m xp̃m dñm m̄m. grat̃ur ego ipse mente seruo legi dei. carne autem legi peccati. Nichil g̃ nunc damnationis est uis qui f̃c̃ in xp̃o ih̃u. qui non secundū carnem ambulat. Lex enī

sp̃s uite in xp̃o ih̃u. libera-
bit me a lege peccati & mor-
tis. Nam quod impossibile
erat legi. in quo infirma-
batur per carnē: d̃s filium
suum mittens in similitu-
dine carnis peccati. de pec-
cato damnauit peccatum
in carne. ut iustificatio le-
gis impleretur in nobis. q̃
non scđm carnē ambulamus
sed scđm sp̃m. Qui enī scđm
carnem sunt: que carnis
sunt sapiunt. Qui uero se-
cundum sp̃m: que sunt sp̃s
sentiant. Nam prudentia
carnis. mors est. Prudentia
autem sp̃s: uitā & pax. Qm̄
sapientia carnis. inimica est
deo. Legi enim dei non est sub-
iecta. nec enim potest. Qui
autē in carne sunt: deo pla-
cere non possunt. Vos autē
in carne non estis. sed in sp̃u:
si tamen sp̃s dei habitat in
uobis. Siquis autē sp̃m xp̃i
non habet: hic non est eius.
Si autem xp̃e in uobis est: cor-
pus quidem mortuum est
ppter peccatum. sp̃s uero

uita ppter iustificationem.
Qd si sps eius qui suscitauit
ihm xpm a mortuis habitat
in uobis: qui suscitauit ihm
xpm a mortuis. uiuificabit
& mortalia corpora ura ppter
inhabitantem spm eius
in uobis. Ergo frs debitores
non sumus carni. ut scdm
carnem uiuamus. Si enim secun-
dum carnem uixeritis: mo-
riemini. Si autem spu facta
carnis mortificaueritis:
uiuetis. Quicumq; enim spu
dei aguntur: hi filii sunt
dei. Non enim accepistis spm
seruitutis iterum in timorem:
sed accepistis spm adoptio-
nis filiorum in quo clama-
mus abba pater. Ipse enim
sps testimoniu reddit spiri-
tui nro: qd sumus filii dei.
Si autem filii: & heredes. He-
redes quidem dei. coheredes
autem xpi: si tamen comparti-
amur. ut & glorificemur.

Cristiano enim qd
non sunt condigne passio-
nes huius temporis. ad fu-
tura glam que reuelabitur

in nobis. Nam expectatio
creaturę. reuelatione filioꝝ
dei expectat. Vanitati enim
creatura subiecta est non uo-
lens: sed propter eum qui sub-
iicit in spe. quia & ipsa cre-
atura liberabitur a seruitute
corruptionis. in libertatem
glę filiorum dei. Scim' enim
qd omnis creatura ingemi-
scit & parat' usq; adhuc.

Non solum autem illa: sed & nos
ipsi primitias sps habentes
& ipsi intra nos ingemiscim'.
adoptionem filiorum dei expe-
ctantes. redemptione corpo-
ris nri. Spe enim salui facti
sumus. Spes autem que uidet:
non est spes. Nam qd uidet qd.
quid sperat? Si autem qd non
uidemus speramus: p pacien-
tiam expectamus. Similiter
autem & sps adiuuat infirmi-
tate nram. Nam quid orem'
sicut oportet nescimus: sed
ipse sps postulat pro nobis
gemitibus inenarrabilibus.
Qui autem scrutatur corda: scit
quid desideret sps. qui scdm
dm postulat p scis. Scimus

autē qm̄ diligentibus dñm omnia
cooperatur in bonum. iñs qui
scdm̄ ppositum uocati sūt scī.
H am quos p̄sciunt & p̄desti-
nauit conformes fieri imagi-
nis filii sui. ut sit ipse p̄moge-
nitus in multis fratribus. Hos
p̄destinauit: hos & uocauit.
Et quos uocauit: hos & iustifi-
cauit. Quos autē iustificauit:
illos & magnificauit. Quid g̃
dicemus adhuc? Si dñs p̄ nobis.
q̄s contra nos? Qui etiā p̄p̄o
filio non peperit. sed p̄ nobis
omnibus tradidit illum. qm̄
non etiā cum illo omnia nob̄
donauit? Quis accusabit ad-
uersus electos dei? Dñs qui iu-
stificat? Quis est qui conde-
mnet? Xp̄c iñc qui mortuus
est. uim̄o qui & resurrexit:
qui est ad dexteram dei. qui
etiam interpellat pro nob̄.
Quis g̃ nos separabit a carita-
te xp̄i? Tribulatio. an angus-
tia. an persecutio. an fames.
an nuditas. an periculum.
an gladius? Sicut scriptū est.
Quia p̄p̄t̄ te morte afficiam tota
die: estimati sumus ut oues

occisionis. Sed in his omnibus
superamus. p̄pter eum qui
dilexit nos. Certus sum enī
quia neq; mors. neq; uita.
neq; angeli. neq; p̄ncipatus.
neq; uirtutes. neq; instan-
tia. neq; futura. neq; forti-
tudo. neq; altitudo. neq;
p̄fundum. neq; creatura
alia poterit nos separare a
caritate dei que est in xp̄o
iñc domino n̄ro;

Veritatem dico in xp̄o
non mentior. testimonium
meū perhibente consien-
tia mea in sp̄u scō. qm̄ tri-
sticia est in magna & conti-
nuus dolor cordi meo. Opta-
bam enim ipse ego anathema
ēē a xp̄o p̄ fr̄ibus meis q̄ sunt
cognati mei scdm̄ carnem.
qui sunt israelit̄e. quorum
adoptio est filiorum. & gl̄a
& testamentum. & legislatio.
& obsequium & p̄missa. quorū
patres. & ex quibus xp̄c scdm̄
carnē. qui est sup̄ omnia dñs
benedictus in secula amen.

Non autē exidit uerbum dei.
Non enim om̄s qui ex israel

hi sunt israelite. neque qui semen sunt abrahe omnes filii. sed in isaac uocabitur tibi semen. Id est non qui filii carnis hi filii dei. sed qui filii sunt promissionis. estimantur in semine. Promissionis enim uerbum hoc est. Secundum hoc tempus ueniam. & erit saxe filius. Non solum autem: sed & rebecca ex uno concubitu habens isaac patris nostri. Cum enim nondum nati fuissent. aut aliquid egissent boni aut mali: ut secundum electionem propositum dei maneret. non ex operibus sed ex uocatione dictum est ei. quia maior seruiet minori. sicut scriptum est. Jacob dilexi. esau autem odio habui. Quid ergo dicemus? Nunquid iniquitas apud dominum? Absit. Moysi enim dicit. Miserebor cuius misereor. & misericordiam prestabo cui miserebor. Igitur non uolentis neque currentis. sed misereus est deus. Dicit enim scriptura pharaoni. Quia in hoc ipsum exaltaui te. ut ostendam in te uirtutem

meam. & ut annuncietur nomen meum in uniuersa terra. Ergo cuius uult misereatur. & quem uult indurat. Dicit itaque in. Quid adhuc querit? Voluntati enim eius quod resistit? O homo. tu quis es qui respondeas deo? Nunquid dicit figmentum ei qui se finxit. quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem tui in honorem. aliud uero in contumeliam? Quid si uolens deus ostendere iram suam. & notam facere potentiam suam. sustinuit in multa patientia uasa irae apta in interitum. ut ostenderet diuitias glorie sue in uasis misericordie que preparauit in gloriam. quos & uocauit non solum ex iudeis. sed etiam ex gentibus. Sicut moyses dicit. Vocabo non plebem meam plebem meam. & non dilectam meam dilectam. & non misericordiam consecutam misericordiam consecutam. Et erit. In loco ubi dictum est eis non plebs

mea uos: ibi uocabuntur filii
dei uiui. Ysaia autem clamat
per israhel. Si fuerit numerus fili-
orum israhel tanquam arena maris:
reliquie salue fient. Verbum
enim consumans & abbrevians
inequitatem: quia uerbum
breuiatum faciet dominus
super terram. Et sicut
predixit ysaia. nisi dominus reli-
quisset nobis semen: sicut
sodoma facti essemus. & sicut
gommorra similes fuissetis.
Quid ergo dicemus: Quod gentes
que non sectabantur iusticiam:
apprehenderunt iusticiam. iu-
sticiam autem que ex fide est.
Istis uero sectando legem iu-
sticie. in legem iusticie non per-
uenit. Quare: Quia non ex
fide. sed quasi ex operibus.
Offenderunt enim in lapidem
offensionis. sicut scriptum
est. Ecce pono in syon lapidem
offensionis & petram scanda-
li. & omnis qui crediderit in
eum non confundetur. Fratres.
uoluntas quidem cordis mei
& obsecratio ad dominum fit per illis
in salutem. Testimonium enim

perhibeo illis quod emulatio-
nem dei habeant. sed non secundum
scientiam. Ignorantes enim
dei iusticiam & suam queren-
tes statuere: iusticie dei non
sunt subiecti. Finit enim legis
christus ad iusticiam omni cre-
denti. Moyses enim scripsit.
quoniam iusticiam que ex lege
est qui fecerit homo. uiuet
in ea. Que autem ex fide est
iusticia: sic dicit. Ne dixeris
in corde tuo. Quis ascendet
in celum: Id est christum dedu-
cere. Aut quis descendet in
abyssum: Hoc est christum ex
mortuis reuocare. Sed quid
dicit: Prope est uerbum in
ore tuo. & in corde tuo. hoc
est uerbum fidei quod predicamus.
quia si confitearis in ore tuo
dominum inquam. & in corde tuo cre-
dideris quod deus illum exertauit
a mortuis: saluus eris. Corde
enim creditur ad iusticiam.
ore autem confessio fit ad salu-
tem. Dicit enim scriptura.
Omnis qui credit in illum: non
confundetur. Non enim est
distinctio iudei & greci. Nam

idem dñs omnium. diues in omīs
qui inuocant illum. Omnis
enim q̄cūq; inuocauerit
nomen dñi: saluus erit. Quo
modo g̃ inuocabunt in quē
non crediderunt? Aut qm̄
credent ei quē non audierūt?
Quom̄ autē audient sine prę
dicante? Quom̄ uero predi
cabunt nisi mittantur?
Sicut scriptum est. Quam spe
ciosi pedes euangelizantium
pacem: euangelizantium
bona. Sed non omīs obediunt
euanglio. Ysaías autē dicit.
Dñe. quis credidit auditui
m̄o? Ergo fides ex auditu.
auditus autem per uerbum
xp̄i. Sed dico. Nunquid non
audierunt? Et quidem in
omne terrā exiuit sonus eorū.
& in fines orbis terre uerba
eorum. Sed dico. Nunquid
isrl̄ non cognouit? Primus
moyses dicit. Ego ad emula
tionem uos adducam in non
gentem. in gentē insipientē.
in iram uos intecā. Ysaías
autē audet & dicit. Inueni
tum non querentibus me.

palam apparui isrl̄ qui me
non interrogabant. Ad isrl̄
autē dicit. Tota die expandi
manus meas ad populum
non credentē. & contradi
centē m̄. Sed dico. Nunquid
reppulit d̄s poplū suū?
Abste. Nam & ego israhelita sū
ex semine abrahā. de tri
bu beniamin. Non reppulit
d̄s plebem suam. quam prę
sciuit. An nescias in helia
quid dicit scriptura. quem
admodum interpellat dñs
aduersus isrl̄? Dñe. pph̄as
tuos occiderunt. altaria tua
suffoderunt. & ego relictus
sum solus. & querunt ani
mā meā. Sed quid dicit illi
responsum diuinum? Reliq̄
in septē milia uirorū. q̄ non
curuauerunt genua ante
baal. Sic g̃ & in hoc tempore.
reliquis scđm electionē gr̄e
salue facte sunt. Si autē gr̄a
iam non ex operibus. Alioqn̄.
gr̄a iam non est gr̄a. Quid g̃?
Qd̄ querebat isrl̄ hoc non est
consecutus. electio autē conse
cuta est. ceteri uero expecati

sunt. sicut scriptum est. Dedit illis dñs spm̄ compunctionis. oculos ut non uideant. & aures ut non audiant. usq; in hodiernum diem. Et dauid dicit. Fiat mensa eorū corā ipsis in laqueum. & in captione. & in scandalum. & in retributionē ipsis. Obscurentur oculi eorum ne uideant. & dorsum eorū semper incurua.

Ideo g. Nunquid sic offenderunt ut caderent? Absit. Sed illorū delicto salus gentib; ut illos emuleretur. Qd si delictū eorū diuitie sunt mundi. & diminutio eorū diuitie gentiū. quanto magis plenitudo eorum? Vobis enim dico gentibus. Quam diu q̄dem ego sum apls gentium. ministeriū meū honorificabo. si quo modo p̄uocē ad emulandū carnem meā. & saluos faciā aliquos ex illis. Si enī amissio eorū reconciliatio est mundi. que assumptio nisi uitā ex mortuis? Qd si delibatio scā est. & massa.

Et si radix scā. & rami. Qd si aliqui ex ramis fracti sunt: tu autem cum oleaster es insertus es in illis. & socius radicis & pinguedinis oliue factus es: noli gloriari aduersus ramos. Qd si gloriaris: non tu radicem portas. sed radix te. Dicit g. Fracti sunt rami. ut ego inserar. Bene. Propter incredulitatem fracti sunt.

Tu autē fide sta. Noli altum sapere. sed time. Si enim dñs naturalib; ramis non peperit. ne forte nec t̄ parcat. Vide g. bonitatem & seueritatem dei.

In eos quidem q̄ occiderunt seueritatem. in te autē bonitatem si p̄manseris in bonitate. Alioquin & tu excideris. Sed & illi si ^{non} p̄manserunt in incredulitate: inserentur. Potens est enim dñs iterū inserere illos.

Nam si tu ex naturali excisus es oleastro. & contra naturam insertus es in bonam oliuam: quanto magis hi scdm naturam inserentur sue oliue?

Holo enim uos ignorare fr̄s mysterium hoc. ut non sitis

uobis ipsis sapientes. quia cecitas ex parte contigit in istis. donec plenitudo gentium intraret. & sic omnis israel saluus fieret. sicut scriptum est. Veniet ex syon qui eripiat & auertat impietatem ab iacob. Et hoc illis a me testamentum. cum abstulero peccata eorum. Secundum euangelium quidem inimici propter uos. secundum electionem autem carissimi propter patres. Sine penitentia enim sunt dona & uocatio dei. Sicut enim aliquando & uos non credidistis deo. nunc autem misericordiam consecuti estis propter illorum incredulitatem: ita & isti nunc non crediderunt in ueram misericordiam. ut & ipsi misericordiam consequantur. Concluserunt enim deus omnia in incredulitate. ut omnium miseretur. O altitudo diuitiarum sapientie & scientie dei. quam incomprehensibilia sunt iudicia eius. & inuestigabiles uiae eius. Quis enim cognouit sensum domini. aut quis

consiliarius eius fuit. aut quis prior dedit illi. & retribuet ei? Quia ex ipso. & per ipsum. & in ipso sunt omnia. Ipsi honor & gloria in secula amen. **O**bscuro itaque uos fratres per misericordiam dei. ut exhibeatis corpora ustra hostiam uiuentem. sanctam. deo placentem. rationabile obsequium uestrum. Et nolite conformari huic saeculo. sed reformamini in nouitate sensus uestri. ut probetis quae sit uoluntas dei bona. & bene placens & perfecta. Dico enim per gratiam quae data est in omnibus qui sunt inter uos: non plus sapere quam oportet sapere. sed sapere ad sobrietatem. & unumquodque sicut deus diuisit mensuram fidei. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus. omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi uinum corpus sumus in christo. singuli autem alter alterius membra. habentes donationes secundum gratiam quae data est nobis differentes. Sive prophete

171
tam secundum rationem fidei. si-
ue ministerium in ministran-
do. siue qui docet in doctrina.
qui exhortatur in exhor-
tando. qui tribuit in sim-
plicitate. qui preest in sol-
licitudine. qui misereatur
in hilaritate. Dilectio sine
simulatione. Odientes ma-
lum. adherentes bono. Cari-
tate fraternitatis inuicem
diligentes. honore inuicem
proximantes. sollicitudine
non pigri. spiritu feruentes.
domino seruientes. spe gauden-
tes. in tribulatione pacien-
tes. orationi instantes. neces-
sitatibus fratrum comuni-
cantes. hospitalitatem sectan-
tes. Benedicite persequentibus
uos. benedicite & nolite ma-
ledicere. Gaudere cum gau-
dentibus. flere cum flentibus.
id ipsum inuicem sentientes.
non alta sapientes. sed humi-
libus consentientes. Nolite
esse prudentes apud uosmet-
ipsos. nulli malum pro malo
reddentes. Prouidentes bona
non tantum coram deo. sed

etiam coram omnibus hominibus.
Si fieri potest quod ex uobis est.
cum omnibus hominibus pa-
cem habentes. Non uosmet-
ipsos defendentes carissimum.
sed date locum irae. Scriptum
est enim. Michi uindictam.
& ego retribuam dicit dominus.
Sed si esurierit inimicus tuus.
ciba illum. Si sitit. potum da
illi. Hoc enim faciens. carbo-
nes ignis congeres super ca-
put eius. Noli uinci a malo.
sed uince in bono malum.

Omnis anima
potestatibus sublimioribus sub-
dita sit. Non est enim potestas.
nisi a deo. Quae autem a deo sunt.
ordinata sunt. Itaque qui resi-
stunt potestati. dei ordinatio-
ni resistit. Qui autem resistunt.
ipsi sibi damnationem adquirunt.
Nam principes non sunt ti-
mori boni operis sed mali.
Uis autem non timere potestatem.
Bonum fac. & habebis laudem
ex illa. Dei enim minister est
tibi in bonum. Si enim male fe-
ceris. time. Non enim sine
causa gladium portat. Dei

enim minister est. iudex in
iram ei qui malum agit. Ide
oq; necessitate subditi estote.
non solum ppter iram: sed
& ppter conscientiam. Ideo
enim & tributa prestatis. Mi
nistri enim dei sunt: in hoc
ipsum seruientes. Reddite
ergo omnib; debita. Cui tri
butum: tributum. Cui ue
ctigal: uectigal. Cui timorē:
timorē. Cui honorē: honorē.
Nemini quicquā debeatis. nisi
ut inuicem diligatis. Q' enim
diligit proximum: legem im
pleuit. Nam non adultera
bis. non occides. non furabe
ris. non falsum testimonium
dices. non concupisces. Et si qd
est aliud mandatum: in hoc
uero instauratur. diliges
proximum tuū sicut teipsum.
Dilectio proximi malū non ope
ratur. Plentudo q' legis est
dilectio. Et hoc sciatis: quia
hora est iam nos de somno
surgere. Nunc autē propior
nra salus. quā cū credidimus.
Hoc precessit. dies autē appro
pinquauit. Abiciamus ergo

opera tenebrarum. & induam
arma lucis. sicut in die bone
ste ambulemus. Non in comes
sationibus & ebrietatibus: non
in cubilibus & impudiciis.
non in contentione & emula
tione. sed induimini dñm
ihs xpm. & carnis curam
ne feceritis in desideriis. Infir
mum autē in fide assumite.
non in disceptationibus cogi
tationum. Alius enim credit
manducare se omnia. Qui
autem infirmus est: holus
manducet. Is qui manducat:
non manducante non signat.
Et q' non manducat: mandu
cante non iudicat. Ds enim
illum assumpsit. Tu quis es q'
iudicas alienum seruum?
Suo dño stat autē cadit. Sta
bit autē. Potens est enim ds
statuere illum. Nam alius
iudicat diem inter diē. alius
iudicat omnē diem. Unus
quisq; in suo sensu abundet.
Qui sapit diem: dño sapit. Et q'
manducat: dño manducat.
Grās enim agit deo. Et q' non
manducat: dño non mandu

cat. & grā agat deo. Nemo enim nr̄m sibi uiuit. & nemo sibi moritur. Siue enī uiuim⁹ dñō uiuimus. siue morim⁹ dñō morimur. Siue ḡ uiuimus siue morimur: dñi sumus. In hoc enim xp̄s & mortuus est & reuixit. ut & uiuorū & mortuorū dominetur. Tu autē quid iudicās fr̄m tuū? Aut tu quare spernis fratrem tuum? Om̄s enim stabimus ante tribunal dei. Scriptū est enim. uiuo ego dicit dñs. qm̄ in flectetur omne genu. & omnis lingua confitebit̄ deo. Itaq; unusquisq; nr̄m pro se rationem reddet deo. Non ergo amplius inuicē iudicemus. Sed hoc iudicate magis: ne ponatis offendiculum fratri uel scandalum. Scio & confido in dñō nr̄o. q̄a nichil cōmune per ipsum. nisi ei q̄ existimat quid cōmune ēē illi cōmune est. Si enim pp̄t cibum fr̄ tuus contristatur: iam non scdm caritatē ambulas. Noli cibo tuo illum p̄dere. p̄ q̄ xp̄s mortuus est.

Non ḡ blasphemetur bonum nr̄m. Non est regnū dei esca & potus. sed iusticia & pax. & gaudium in spū scō. Qui enim in hoc seruit xp̄o: placeat deo. & p̄batus est hominib⁹. que pacis sunt secretemur. & que edificationis sunt in inuicē custodiamus. Noli pp̄t esca destruere opus dei. Omnia quidem munda sunt: sed malū est homini qui p̄ offendiculum manducat. Bonū est non manducare carnem & non bibere unū. neq; in q̄ fr̄ tuus offendit. aut scandalizatur. aut infirmatur. Tu fidem habes penes te metipsum. habe corā deo. Beatus q̄ non iudicat semetipsum in eo qd̄ p̄bat. Qui autē discernit. si manducauerit damnat⁹ est: quia non est ex fide. Omne autē qd̄ non est ex fide: peccatum est.

Debemus autē nos firmiores imbecillitates infirmorū sustinere. & non nobis placere. Unusq; nr̄m pximo

suo placeat in bonū ad edifi-
cationē. Etenim xp̄e non sibi
placuit. sed sicut scriptum
est. impp̄ria impp̄erantiū
tibi ceciderunt super me.

Quecunq; enim scripta sunt:
ad mām doctrinā scripta
sunt. ut per patientiam &
consolationem scripturarū
spem habeamus. Ds̄ autem
patientie & solatiū det uob
idipsum sapere in alteru-
trum scdm̄ iūm xp̄m: ut
unanimes uno ore honori-
ficetis dñm & pat̄re dñi nr̄i
iūm xp̄i. Propter qd̄ suscipi-
te inuicem. sicut & xp̄e suscep-
it uos in honorem dei. Di-
co enim xp̄m iūm ministrū
fuisse circumcisionis ppter
ueritatē dei: ad confirman-
das p̄missiones patrū. Gen-
tes autē sup̄ misericordia hono-
rare dñm: sicut scriptū est.

Propterea confitebor tibi in
gentibus: & nomini tuo
cantabo. Et iterū dicit. Le-
tamini gentes cū plebe eius.
Et iterum. Laudate omnes
gentes dñm & magnifica-

te eum om̄s popli. Et rursum
ysaias ait. Er̄e radix iesse:
& qui er̄uget regere gentes.
in eum gentes sperabunt.

De autem spei repleat uos
omni gaudio & pace incre-
dendo. ut abundetis in spe
& uirtute sp̄s sc̄i. Certus
sum enim fr̄s mei & ego ipse
de uobis. qm̄ & ipsi pleni estis
dilectione. repleti omni sci-
entia. ita ut possitis alteru-
trum monere. Audacius autē
scripsi uobis fr̄s ex parte. tan-
quam in memoriā uos redu-
cens. ppter grām que data
est michi a deo. ut sim mini-
ster xp̄i iūm in gentibus. sc̄ifi-
cans euangelium dei. ut fiat
gentium oblatio accepta.
sc̄ificata in sp̄u sc̄o. habeo ḡ
glām in xp̄o iūm ad dñm. Non
enim audeo aliquid loqui eorū.
que per me non efficit xp̄e
in obedientiam gentium. in
uerbo & factis. in uirtute si-
gnorū & pdigiorum. in uir-
tute sp̄s sc̄i. ita ut ab ierusalē
p̄ circūitum usq; ad illiniciū
repleuerim euangelium xp̄i.

173
Sic autē predicavi hoc euā-
gelium. non ubi nominatus
est xpc. ne sup alienū fun-
damentum edificare. sed
sicut scriptum est. quibus
non est annunciātū de eo
uidebunt. & q non audierit
intelligent. Propter qd &
impediebar plurimū ueni-
re ad uos. Nunc uero ulterius
locum non habens in his re-
gionibus. cupiditatē autē
habens ueniendi ad uos ex
multis iam precedentibus
annis: cum in hispaniam
pferisci expero. spō qd preter-
iens uideam uos. & a uobis
deducar illuc. si uobis pmiū
ex parte fructus fuerit. Nunc
autem pferiscat ierlm mini-
strare scīs. Probauerūt enim
maecdonia & achaa collatio-
nem aliquā facere in paupes
scōrū. qui sunt in ierlm. Pla-
cuit enim eis. & debitores fē-
eōrū. Nam si spiritualium
eōrū participes facti sunt
gentes: debent & carnalib;
ministrare eis. Hoc g cū con-
summauero & assignauiro

ei fructum hunc: pferiscat
per uos in hispaniam. Scio
autem qm ueniens ad uos.
in abundantia benedictionis
xpi ueniam.

Obscero g uos frs p dnm
in ierlm xpm. & per caritatē
spīs scī. ut sollicitudinem
imptiamini in orationibus
pro me ad dnm. ut liberer
ab infidelib; qui sunt in iudea.
& obsequiū mei oblatio acce-
pta fiat in ierosolima scīs. ut
ueniam ad uos in gaudio p
uoluntatē dei. & refrigere
uobiscum. Ds autē pacis sit
cum omnib; uobis amen.

Cōmendo autē uobis pheben
sororē nrām que est in mini-
sterio ecclē que est ebeneris.
ut eam suscipiatis in dño di-
gne scīs. & assistatis ei in quo-
cunq; negotio urī indigerit.
Et tēnū ipsa quoq; assistit mul-
tis & m. Salutate priscam &
aquilam adiutores meos in
xpo ihs. qui p anima mea cer-
uices suas supposuerūt. Quib;
non solus ego grās ago. sed &
cuncte ecclē gentium. Et do-

mestricam eorū eccliam. Salu-
tate ephenerū dilectum m.
qui est p̄m̄t̄iuus asie in xp̄o.
Salutate maria. que multū
laborauit in uobis. Salutate
andronicū & iuliam cogna-
tos & concaptiuos meos. qui
sunt nobiles in aptis. q̄ &
ante me fuer̄ in xp̄o. Salu-
tate ampliātū dilectissimū
in in dñō. Salutate urbanū
adiutorē nr̄m in xp̄o. & sta-
chū dilectū meū. Salutate
apellen p̄būm in xp̄o. Salu-
tate eos qui sunt ex aristobo-
li domo. Salutate herodionē
cognatum meū. Salutate eos
qui sunt ex narcessi domo. q̄
sunt in dñō. Salutate triphe-
nam & triphosam. que labo-
rant in dñō. Salutate p̄fidā
carissimā. que multū labora-
uit in dñō. Salutate rufum
electū in dñō. & mat̄e ei &
meā. Salutate asincritum.
flecortam. hermen. patrobā.
hermam. & q̄cū eis sunt fr̄s.
Salutate philologū & iuliam.
nerēum & sororem ei. & olim-
piadem. & om̄s q̄cū eis sunt

sc̄os. Salutate inuicē in oscu-
lo sc̄o. Salutate uos om̄s ecclē
xp̄i. Rogo autē uos fr̄s ut
obseruetis eos. q̄ dissensiones
& offendicula p̄t̄ doctrinā
quam uos didicistis faciunt.
& declinate ab illis. Huiusmodi
enī xp̄o dñō nr̄o non seruiunt.
sed suo uentri. Et p̄ dulces
sermoneſ & benedictiones. se-
ducunt corda innocentium.
Vr̄a enī obedientia in omnem
locum diuulgata est. Gau-
deo q̄ in uobis. Sed uolo uos
sapientes ēē in bono. & sim-
plices in malo. D̄s autē pacis
conteret sathanan sub pedib;
ur̄is uelociter. Gr̄a dñi nr̄i
ihs xp̄i uobiscum. Salutate
uos timotheus. & lucius. &
iason. & sosipater. cognati mei.
Saluto uos ego tereus qui scri-
psi epl̄am hanc in dñō. Salu-
tat uos gaus hospes nr̄s. &
uniuersē ecclē. Salutat uos
erastus arcarius ciuitatis. &
quartus fr̄. Gr̄a dñi nr̄i ihs
xp̄i cum om̄ib; uobis amen.
Ei autē qui potens est uos con-
firmare iuxta euangelium

meum. & predicatione ihu
xpi. secundum reuelatione myste-
rii temporibus eternis tacti.
quod nunc patefactum est per
scripturas prophetarum. secundum
preceptum eterni dei ad obe-
dientiam fidei in cunctis gen-
tibus cogniti soli sapienti
deo. per inuocatum xpm honor &
gloria in secula seculorum amen;
Explicit eptā ad romanos.
habet uersus. Deccc. xi.

Incipit argumentum eptē
ad corinthios.

Corinthii sunt acha-
iei. & hi similiter ab
aptis audierunt uerbum ueri-
tatis. & subuersi multisarie
a falsis aptis. quidam a phylo-
sophie uerbosa eloquentia.
alii secta legis iudaice
erant inducti. Hos reuocat
aptis ad uerā & euangelicam
fidē. scribens eis ab epheso.

Item argumentum.

Corinthus metropo-
lis ciuitas achae ēē

perhibetur. Huius incolae
uerbum ueritatis ab aptis
audierunt. sed quidam eorum
a pseudo aptis subuersi sūt.
quidam a philosophie uer-
bosa eloquentia deprauati.
alii uero ad sectam iudaice
legis inducti fuerunt. Hos
scilicet aptis ad regulam euangelii
reuocare contendit. scribens
eis ab epheso. In qua tamen
scriptura admirabilis diuine
gracie scientia declaratur. quod
in tam breui eptā que nōtra
mille fere uersuum numerum
continetur. tante causae de-
terminantur. quantitas for-
sitā nec in quinquaginta
milibus uersuum alter po-
tuisset explere. Nam uigin-
ti quinque & eo amplius cau-
sas. in eadem eptā edisseri
non dubium est. Prima est
excepta eptē prefatione qua
illos ad unam sentiendi con-
cordiam reuocat. & ut ipsi
omnes loquantur hortatur.
Secunda. quia uanissimam &
nullius momenti sapientiā
& uirtutē & nobilitatē docet

ēē carnalem. Tercia q̄a corri-
pit illos qui inter se prop̄
diuersos magistros conten-
tiosa uirgia habeant. Quarta
quare gloriarentur in sapi-
entie fortitudine & nobili-
tate. Quinta. quia tā gra-
uis inter illos fornicatio
erat. cui nec gentiū quidē
posset hy p̄dicia compara-
ri. Sexta. quia malorum
consortia non execrarent.
& eorum habere amicitias
familiaritateq; uiderentur.
Septima. quia secularia sua
ab infidelib; magis quā a sc̄is
uelint negotia terminari.
Octaua. quod cū ab aliis eos
fraudem atq; iniuriā pati-
enter ferre oporteret. ipsi
sibi inuicē fraudulentia inu-
riosq; existerent. Nona. q̄a
de coniugatis. Decima quia
de uiduis. Undecima. q̄a docet.
aut circumcisis adducere pre-
putium uelit. aut q̄ prepu-
tatus est circumcidi. Duode-
cima. q̄a de uirginib; agit.
qd̄ illi uideatur edisserit.
Tercia decima. qd̄ xp̄iane reli-

gioni conditio non possit
obesse seruilis. Quarta decima
de iis qui falsa scientia inflati
edebant idolis immolata.
Quinta decima. quia ostendit
se etiam sibi debita spreuisse.
ut omnē occasionem eis qui
indebita sibi exigere uide-
bantur auferret. Sexta deci-
ma. ubi patrum exemplo
sola religionis non sufficere
sacramenta demonstrat. nisi
ab omī iniusticia atq; iniqui-
tate cessetur. Septima deci-
ma. quia de uelandis feminis
tractat. Octaua decima. ubi
de sacramentis disputat. No-
na decima. cū de sp̄ualibus
carismatib; dissertit. Vicecima.
ubi de caritatis tractat offi-
ciis. Vicecima p̄ma. ubi p̄pha-
re magis quā loqui linguis
docet ēē p̄stantius. Vice-
cima sēda. ubi loqui feminas
in eccl̄a non sinit. Vicecima
tercia. ubi de carnis resurre-
ctione disputat. Vicecima
quarta. ubi de collectis tra-
ctat. Vicecima quinta. ubi sūi
eis pollicetur aduentum.

exceptis his quib; eos in fine
epistole familiari appellat.
Hec nequis aut simplicior aut
neglegentior non animad-
uerteret. in prefatione cre-
didimus eē scribenda que
ita se habere ipsius eplē feri-
es manifestius perdocebit.
Explicite argumentum.

Incipiunt capitula
eplē ad corinthios.

Obsecro itaq; uos fr̃s. 1
Et ego cū uenissē ad uos fr̃s. 2
Et ego fr̃s non potui uobis loqui. 3
Nescitis quia templum dei estis. 4
Hec autē fr̃s transfigurauit in me. 5
Tanquā non uenissent sim ad uos. 6
Scripsi uobis in epistola. 7
Omnia in licite. sed non omnia expediunt. 8
De quibus autem scripsistis m̃. 9
De uirginibus preceptū dñi n̄ habeo. 10
De m̃ autē que idolis sacrificantur. 11
Nescitis q̃a qui in sacario operantur. 12
Nolo enim uos ignorare fr̃s. 13
Propter qđ carissimū michi. 14
Laudō autem uos fr̃s. 15
Primū quidē conuenientib; . 16
De spiritualibus autem. 17
Cumulamini autem. 18

Cum essem paruulus. 19
Fr̃atres. nolite pueri effici sensibus. 20
Notū autem uobis facio fr̃s. 21
Corrumunt mores bonos. 22
Primus homo de terra terrenus. 23
De collectis autē que fiunt in sc̃os. 24
Obsecro autem uos fr̃s. 25

Explēunt capitula.
Incipit eplā prima
ad corinthios.

VO CAT'VS APT'S
xpi ihs per uolunta-
tem dei. & sostenes fr̃.
ecclē dei que est chorin-
thi. sanctificatis in xpo
ihs uocatis sc̃is. cum
omnib; qui inuocant
nomen dñi n̄i ihs xpi.
in omni loco ipsorum
& n̄o. Gr̃a uobis & pax
a deo patre m̄o & dñō

ih̄s x̄p̄o. Gr̄as ago deo meo
semper pro uobis. in gr̄a dei
quę data est uobis in x̄p̄o ih̄s.
quia in omnib; diuites facti
estis in illo. in omni uerbo
& in omni scientia. sicut
testimoniū x̄pi confirma-
tum est in uobis. ita ut ni-
hil uobis desit in ulla gr̄a.
expectantibus reuelationē
domini nr̄i ih̄s x̄pi. qui &
confirmabit uos usq; in finē
sine crimine. in diem aduen-
tus dñi nr̄i ih̄s x̄pi. Fidelis
d̄s. per quem uocati estis in
societate filii ei ih̄s x̄pi dñi nr̄i.
Obscuro autē uos fr̄s
per nomen dñi nr̄i ih̄s x̄pi.
ut idipsum dicatis om̄s. &
non sint in uobis scissinata.
Satis autē perfecti in eodem
sensu. & in eadem scientia.
Significatū est enī in de uob
fr̄s mei ab iis qui s̄t eloēs.
quia contentiones sint int̄
uos. Hoc autē dico. qđ un̄
q̄sq; ur̄m dicte. Ego quidē
sum pauli. ego autē apollo.
ego uero cephe. ego autem
x̄pi. Diuisus est x̄p̄e. Num

quid paulus crucifixus est
p̄ uobis. aut in nomine pau-
li baptizati estis? Gr̄as ago
deo qđ neminē ur̄m bapti-
zauit nisi crispum & gauum.
nequis dicat qđ in nomine
meo baptizati sitis. Baptiza-
ui autem & stephanē domū.
Ceterum nescio siquē aliū ur̄m
baptizauerim. Non enī misit
me x̄p̄e baptizare sed euan-
gelizare. non in sapientia
uerbi. ut non euacuetur crux
x̄pi. Verbum enī crucis. pe-
nitibus quidem stulticia
est. iis autē qui salui fiunt.
id est nobis. uirtus dei est.
Scriptum est enim. Perdam sa-
pientiā sapientū. & pru-
dentiam prudentū reple-
bo. Vbi sapiens? Vbi scriba?
Vbi conquistor huius sēli?
Hōmie stultam fecit d̄s sapi-
entiā huius mundi. Nam
quia in dei sapientia non
cognouit mundus p̄ sapien-
tiam dñi: placuit deo per
stulticiam predicationis sal-
uos facere credentes. Quia &
iudei signa petunt. & greci

sapientiam querunt. Nos
autē predicamus xp̄m cru-
cifixum. iudeis quidem scan-
dalum. gentibus autē stulti-
ciam. Ipsis autem uocatis
iudeis atq; grecis. xp̄m dei
uirtutē & dei sapientiam.
Quia qđ stultum est dei: sapi-
entius est hominibus. & qđ
infirmū est dei: fortius est
hominibus. Videte enim
uocationē nr̄am fr̄s. quia
non multi sapientes scđm
carne. non multi potentes.
non multi nobiles. sed que
stulta mundi sunt elegit
d̄s ut confundat sapientes.
& infirma mundi elegit d̄s
ut confundat fortia. & igno-
bilia mundi & contempti-
bilia elegit d̄s. & que non
sunt. ut ea que sunt destru-
eret. ut non gloriatur om̄s
caro in conspectu ei. Ex ipso
autem uos estis in xp̄o ihs.
qui factus est sapientia nob̄
a deo & iusticia & sc̄ificatio
& redemptio. ut quē admo-
dum scriptum est. qđ gloriatur
in dñō gloriatur.

Et ego cum uenissē ad
uos fr̄s. ueni non perulli-
mitatē sermonis aut sapi-
entie annuncians uobis te-
stimonium xp̄i. Non enim
iudicatu scire me aliqd inter
uos: nisi xp̄m ihs. & hunc
crucifixum. Et ego in infir-
mitate & in timore & tre-
more multo fui apud uos.
& sermo meus & predicatio
mea non in persuasibilibus
humane sapientie uerbis:
sed in ostensione sp̄s & uirtu-
tis. ut fides nr̄a non sit in
sapientia hominū. sed in uir-
tute dei. Sapientiam autē
loquimur inter perfectos.
Sapientiam uero non huius
seculi. neq; principū huius
seculi qui destruuntur: sed
loquimur dei sapientiā in
mysterio. que abscondita est.
quam predestinauit d̄s ante
secula in gl̄am nr̄am. quam
nemo p̄ncipū huius sēi co-
gnouit. Si enim cognouissent:
nunquā dñm gl̄e crucifixis-
sent. Sicut scriptum est. qđ
oculus non uidit. nec auris

audiuit. nec in cor hominis
ascendit. que preparauit
dñs iis qui diligunt illum.
Nobis autem reuelauit dñs p
sp̃m suū. Sp̃s enim omnia
scrutatur. etiā p̃funda dei.
Quis enī scit hominū que s̃t
hominis. nisi sp̃s hominis
qui in ipso est. Ita & que
dei sunt nemo cognouit.
nisi sp̃s dei. Nos autem non
sp̃m huius mundi accepim̃
sed sp̃m qui ex deo est: ut sci
amus que a deo donata sunt
nobis. que & loquimur. non
in doctis humane sapientie
uerbis. sed in doctrina sp̃s. spi
ritualib; spiritualia compa
rantes. Animalis autē homo
non percipit ea que sunt sp̃s
dei. Stulticia est enim illi &
non potest intelligere. quia
spiritualiter examinatur.
Spiritalis autē iudicat omnia.
& ipse a nemine iudicatur.
Quis enī cognouit sensū dñi.
aut q̃s instruat eū. Hos
autē sensum xp̃i habemus.
Et ego fr̃s non potui
uobis loqui quasi sp̃ualibus.

sed quasi carnalibus. Tan
quam paruulis in xp̃o. lac
uobis potum dedi non escam.
Nondum enim poteratis. sed
nec nunc quidē potestis. Ad
huc enim estis carnales. Cum
enim sint inter uos zelus &
contentio. nonne carnales
estis. & scđm hominē ambula
tis. Cum enī quis dicit. ego
quidem sum pauli. ali' autē.
ego apollo. nonne homines
estis. Quid q̃ est apollo. Quid
uero paulus. Ministri ei cui
credidistis. Et unicuiq; sicut
dñs dedit. Ego plantau. apol
lo rigauit. sed dñs incremen
tum dedit. Itaq; neq; q̃ plan
tat est aliquid neq; qui rigat.
sed qui incrementū dat deus.
Qui plantat autē & q̃ rigat.
unum sunt. Unusquisq; autē
ppriā mercedem accipiet.
scđm suum laborem. Dei enim
sumus adiutores. dei agricul
tura estis. dei edificatio estis.
Scđm grām dei que data est in
ut sapiens architectus funda
mentum posui. Alius autem
superedificat. Unusquisq; autē

uideat quomodo superedificet.
Fundamentum enim aliud ne-
mo potest ponere preter
id quod positum est. qui est Christus
Iesus. Siquis autem superedificat
supra fundamentum hoc
aurum & argentum. lapides pre-
ciosos. ligna. fenum. stipulam.
uniuscuiusque opus manife-
stum erit. Dies enim domini de-
clarabit. quia in igne reue-
labitur. et uniuscuiusque opus
quale sit. ignis probabit. Sicut
opus manserit quod superedifica-
uit. mercedem accipiet. Sicut
opus arserit. detrimentum
patietur. Ipse autem saluus
erit. sic tamen quasi per ignem.

Nescitis quia templum
dei estis. & spiritus dei habitat
in uobis. Siquis autem templum
dei uiolauerit. disperdet illum
deus. Templum enim dei sanctum
est. quod estis uos. Nemo se sedu-
cat. Siquis uidetur inter uos
sapiens esse in hoc seculo. stultus
fiat ut sit sapiens. Sapientia
enim huius mundi. stulticia
est apud deum. Scriptum est enim.
Comprehendam sapientes in

astutia eorum. Et iterum.
Dominus nouit cogitationes sapi-
entium. quoniam uane sunt. Itaque
nemo gloriatur in hominibus.
Omnia enim uera sunt. siue
paulus. siue apollo. siue ce-
phas. siue mundus. siue iu-
ta. siue mors. siue presentia.
siue futura. Omnia enim uera
sunt. uos autem Christi. Christus au-
tem dei. Sic nos existimet
homo ut ministros Christi. &
dispensatores ministeriorum
dei. Hic iam queritur. inter
dispensatores ut fidelis quis
inueniatur. Michi autem
per minimum est ut a uobis iu-
dicer. aut ab humano die.
Sed neque me ipsum iudico.
Nichil enim in conscius sum.
Sed non in hoc iustificatus sum.
Qui autem iudicet me. deus est.
Itaque nolite ante tempus iu-
dicare. quoad usque ueniat deus
qui & illuminabit abscondi-
ta tenebrarum. & manifesta-
bit consilia cordium. Et tunc
laus erit unicuique a deo.

Hec autem fratres transfigura-
ui in me & apollo propter uos.

ut in nobis discatis. ne super
quam scriptum est. unus ad
uersus alterum infletur
per alio. Quis enim te discerunt?
Quid autem habes quod non ac
cepisti? Si autem accepisti.
quid gloriaris quasi non
acceperis?
Iam saturati estis. iam diui
tes facti estis. Sine nobis re
gnatis. Et utinam regnaretis.
ut & nos uobiscum regnemus.
Puto enim. deus nos apostolos nouissi
mos ostendit tanquam morti
destinatos: quia spectaculum
facti sumus mundo & angelis
& hominibus. Nos stulti propter
christum. uos autem prudentes
in christo. Hos infirmi. uos au
tem fortes. Hos nobiles. nos
ignobiles. Usque in hanc horam
& esurimus & sitimus. & nu
di sumus. & colaphis cedimus.
& instabiles sumus. & labo
ramus operantes manibus nostris.
Maledicimur. & benedicimur.
Persecutionem patimur. & sus
tinemus. Blasphemamur.
& obsecramus. Tanquam pur
gamenta huius mundi facti

sumus. omnium peripsema
usque adhuc. Non ut confun
dam uos hec scribo. sed ut
filios meos carissimos moneo.
Ham si decem milia pedag
orum habeatis in christo. sed
non multos patres. Ham in
christo iherusalem. per euangelium ego
uos genui. Rogo ergo uos:
imitatores mei estote. Ideo
misi ad uos timotheum qui
est filius meus carissimus
& fidelis in domino. qui uos co
monefaciat uias meas que
sunt in christo iherusalem: sicut ubique
in omni ecclesia doceo.

Tanquam non uenturus
sum ad uos. sic inflati sunt
quidam. Veniam autem cito
ad uos si deus uoluerit. & co
gnoscam non sermonem eorum
qui inflati sunt sed uirtutem.
Non enim in sermone est re
gnum dei: sed in uirtute. Quid
uultis? In uirga ueniam ad
uos. an in caritate. & spiritu
mansuetudinis? Ommino au
ditur inter uos fornicatio.
Et talis fornicatio: qualis nec
inter gentes. ita ut uxorem

patris sui aliquis habeat.

Et uos inflati estis. & non magis luctum habuistis. ut tollatur de medio ur̄m. q̄ hoc opus fecit. Ego quidem absens corpore. presens autem sp̄u: iam iudicauit ut presens eū qui sic operatus est.

In nomine dñi nr̄i ih̄s xp̄i. congregatis uobis & meo sp̄u cum uirtute dñi ih̄s. tradere huiusmodi sathane in interitū carnis. ut sp̄s saluus sit in die dñi nr̄i ih̄s xp̄i.

Non bona gloriatio ur̄a. Hescitis q̄a modicū fermentum totam massam corrumpit.

Expurgate ḡ uetus fermentū. ut sitis noua conspersio. sic estis azimi. Et enim pasca nostrum immolatus est xp̄s.

Itaq; epulemur non in fermento ueteri. neq; in fermento malicie & nequitię. sed in azimis sinceritatis & ueri-

Scripsi uobis **S**tatis. in epl̄a. ne cōmisceamini fornicariis. non utiq; fornicariis huius mundi. aut auaris. aut rapacibus. aut idolis ser-

uentibus. Alioquin debueratis de hoc mundo exisse.

Nunc autē scripsi uobis. non commisceri. si is qui fr̄ nominatur inter uos est fornicator. aut auarus. aut idolis seruens. aut maledictus. aut ebriosus. aut rapax. cū eīmodi nec cibum sumere. Quid enī in de is qui foris sunt iudicare? Homine de is qui intus sunt uos iudicatis?

Nam eos qui foris sunt d̄s iudicabit. Auferte malum ex uobisip̄is. Audet aliquis ur̄m **●** habens negotium aduersus alterum iudicari ap̄d iniquos. & non ap̄d sc̄os.

Nescitis qm̄ sc̄i de hoc mundo iudicabunt? Et si in uobis iudicabitur mundus. indigni estis qui de minimis iudicetis? Nescitis qm̄ angelos iudicabimus? Quanto magis secularia? Secularia ḡ iudicia si habueritis. contemptibiles qui sunt in ecc̄ia. illos constituite ad iudicandum.

Ad uerecundiā ur̄am dico. Sic non est inter uos sapiens q̄sq̄ia.

qui possit iudicare int̄ fr̄m
suum. sed frater cū fr̄e iudicio
contendit. & hoc ap̄d infide-
les. Jam quidem omnino de-
lictum est in uob. qđ iudicia
habetis inter uos. Quare non
magis iniuriam accipitis?
Quare non magis fraudē pa-
timini? Sed uos iniuriam
facitis & fraudatis. & hoc fr̄ib;.
An nescitis quia iniqui regnū
dei non possidebunt? Nolite
errare. Neq; fornicari. neq;
idolis seruientes. neq; adulte-
ri. neq; molles. neq; mascu-
lorum concubito res.
neq; fures. neq; auari. neq;
ebriosi. neq; maledici. neq;
rapaces regnum dei posside-
bunt. Et hec quidē fuistis.
Sed abluti estis. sed sc̄ificati
estis. sed iustificati estis in no-
mine dñi nr̄i ih̄u xp̄i. & in
sp̄itu dei nr̄i.

Omnia in licent. sed non
omnia expediunt. Omnia in
licent. sed ego sub nullius
redigar potestate. C̄sa uen-
tri. & uenter escis. Ds autē
& hunc & hanc destruet.

Corpus autem non fornicati-
oni sed domino. & dñs cor-
pori. Ds uero & dñm susci-
tauit. & nos suscitabit per
uirtutē suā. Nescitis qm̄ cor-
pora ur̄a membra xp̄i sunt?
Tollens ergo membra xp̄i. fa-
ciam membra meretricis?
Abste. An nescitis qm̄ qđ adhe-
ret meretrici. unum corpus
efficitur? Erunt enī inquit
duo in carne una. Qui autē
adheret dño: unus sp̄s est.
Eugite fornicationē. Omne
peccatum qđcūq; fecerit
homo: extra corpus est. Qui
autē fornicatur: in corpus
suum peccat. An nescitis qm̄
membra ur̄a templum est
sp̄s sc̄i qui in uobis est. quem
habetis a deo. & non estis uiri.
Impi enim estis precio magno.
Glorificate ḡ & portate dñm
in corpore ur̄o.

De quib; autē scripsistis
michi. bonum est homini
mulierē non tangere. Propt̄
fornicationē autē unusq;sq;
suam uxore habeat. & una-
queq; suum uirum habeat.

179
Uxori uir debitum reddat. simili-
ter autem & uxor uiro. Mu-
lier sui corporis potestatem non
habet sed uir. Similiter autem
& uir sui corporis potestatem
non habet sed mulier. Nolite
fraudare inuicem. nisi forte
ex consensu ad tempus. ut
ualetis orationi. & iterum
reuerimini in idipsum: ne
temptet uos sathanas ppter
incontinentiam uestram. Hoc
autem dico secundum indulgen-
tiam. non secundum imperium.
Volo autem omnes homines esse
sicut meipsum. Sed unus-
quisque proprium donum habet
ex deo. Alius quidem sic: alius
uero sic. Dico autem non mu-
ptis & uiduis. bonum est il-
lis si sic permaneant sicut
& ego. Quid si non se continent:
nubant. Melius est enim nu-
bere quam uiri. His autem qui
matrimonio iuncti sunt:
precipio non ego sed dominus.
uxorem a uiro non discede-
re. Quid si discesserit: manere
innuptam. aut uiro suo recon-
ciliari. Et uir uxorem non

dimittat. Nam ceteris ego
dico. non dominus. Siquis frat-
rem uxorem habet infidelem.
& hec consentire habitare
cum illo: non dimittat illam.
Et si qua mulier habet uirum
infidelem. & hic consentire
habitare cum illa: non di-
mittat uirum. Scificatus
est enim uir infidelis p mu-
lierem fidelem. & scificata est
mulier infidelis p uirum fidelem.
Alioquin filii uestri immundi
essent. nunc autem sancti sunt.
Quid si infidelis discedit: discedat.
Non est enim seruituti subiectus
frater aut soror in eiusmodi. In
pacem autem uocauit nos deus.
Unde enim scis mulier si uirum
saluum facies. aut unde scis
uir si mulierem saluam facies.
nisi unicuique sicut diuisit
dominus. & unicuique sicut uo-
cauit dominus: ita ambulet. & sicut
in omnibus ecclesiis doceo. Cir-
cuncisus aliquis uocatus est:
non adducat preputium. In
preputio quis aliquis uo-
catus est: non circumcidatur.
Circumcisio nichil est. & pre-

putum nichil est. sed obser-
uatio mandatorum dei.
Vnusquisq; in qua uocatione
uocatus est: in ea permane-
at. Seruus uocatus es: non
sit t' cure. Sed & si potes li-
ber fieri: magis utere. Qui
enim in dño uocatus est
seruus: libertus est dñi. Si
militet qui liber uocatus
est: seruus est xp̃i. Precio
empti estis. nolite fieri ser-
ui hominū. Unusquisq;
in quo uocatus est frater. in
hoc permaneat apd deum.

De uirginib;
autē preceptū dñi non ha-
beo. consilium autem do:
tanquā misericordiam con-
secutus a dño. ut sim fidelis.
Cristino q̃ hoc bonū ēē ppter
instantē necessitatem. qm̃
bonū est homin sic ēē. Alli-
gatus es uxori: noli querere
solutionem. Solutus es ab
uxore: noli querere uxorem.
Si autem acceperis uxore: non
peccasti. Et si nupsit uir-
go: non peccauit. Tribulati-
onem tamen carnis habebunt

huiusmodi. Ego autē uobis
parco. Hoc itaq; dico fr̃s.
Tempus breue est. Reliquū
est. ut qui habent uxores:
tanquam non habentes
sint. Et qui flent: tanquā
non flentes. Et qui gaudent:
tanquam non gaudentes.
Et qui emunt: tanquā non
possidentes. Et qui utuntur
hoc mundo: tanquā non
utantur. Preterit enim fi-
gura huius mundi. Volo
autē uos sine sollicitudine
ēē. Qui sine uxore est: sollicit'
est que dñi sunt quomodo
placeat deo. Qui autem cū
uxore est: sollicitus est que
sunt huius mundi. q̃modo
placeat uxori. & diuisus est.
Et mulier inuupta & uirgo
cogitat que dñi sunt: ut sit
scā & corpore & spū. Que au-
tem nupta est cogitat que
sunt mundi. quomodo pla-
ceat uiro. Porro hoc ad utili-
tatē ur̃am dico. non ut la-
queum uobis iiciam: sed
ad id qd̃ honestum est & qd̃
facilitatē prebeat sine impe-

dimemento dñō observandi.
Siquis autem turpem se uide-
ri existimat sup uirgine
sua. qđ sit supadulta. & ita
oportet fieri. qđ uult faci-
at. non peccat si nubat.

Ham qui statuit in corde suo
firmus non habens necessi-
tatem. potestatem autem
habens suis uoluntatis. & hoc
iudicauit in corde suo ser-
uare uirginē suam: benefa-
cit. Igitur & qui matrimonio
iungit uirginē suam: bene-
facit. Et qui non iungit:
melius facit. Mulier alligata
est legi. Qñto tempore uir-
eius uiuit. Qđ si dormiret
uir ei: liberata est a lege ui-
ri. cui uult nubat. tantum
in dñō. Beatior autē erit. si
sic permanserit scđm meū
consilium. Puto autē: qđ &
ego spiritum dei habeo.

De iis autē que idolis sa-
crificantur: scimus qñ om̃s
scientiā habemus. Scientia
autē inflat: caritas uero edi-
ficat. Siquis autē se existimat
scire aliquid: nondum cogno-

uit quēadmodū oporteat
eum scire. Siquis autē dili-
git dñm: hic cognitus est ab
eo. De eis autem que idolis
immolantur: scimus quia
idolum nichil est in mundo.
& qđ nullus d̃s nisi unus.

Nam & si sunt qui dicantur
dñi siue in celo siue in terra.
siquidem sunt dñi multi &
dñi multi: nobis tamen uñ
d̃s pater. ex quo omnia & nos
ex illo. & unus dñs ihs xpc.
per quē omnia & nos p̃ ipsum.

Sed non in omnib; est scientia.
Quidam autē conscientia usq;
nunc idoli quasi idolothitū
manducant. & conscientia
ipsorum cum sit infirma
polluitur. Esea autē nos non
cōmendat deo. Neq; enim si
non manducauerimus defi-
ciemus. neq; si manducaueri-
mus abundabimus. Videte
autē. ne forte hec licentia
uīa offendiculum fiat infir-
mis. Si enim quis uiderit eū
qui habet scientiam in idolo
recumbentē. nonne consien-
tia illius cum sit infirma edi-

fiabitur ad manducandū
idolothita. & peribit infirmū
in tua scientia frater. ppter
quem xpc mortuus est. Sic
autem peccantes in frs. & p-
cutientes conscientia ipsorū.
infirmam: in xpm peccatis.

Quappter si esca scandalizat
frēm meum: non manduca-
bo carnes in eternū. ne frēm
meum scandalizem. Non sū
liber. Non sum apt's. Non
ne iūq; xpm dñm nr̄m uidi.

Nonne opus meū uos estis in dño.

Et si alius non sum apt's: sed ta-
men uobis sum. Nam signa-
culum aplatus mei uos estis
in dño. Mea defensio ad eos
qui me interrogant hec est.

Hunquid non habemus pote-
statem manducandi & biben-
di. Nunquid non habemus
potestatem sororē mulierem
circumducendi. sicut & ceteri
apti. & frs dñi. & cephas.

Atte solus ego & barnabas non
habemus potestatem hoc ope-
randi. Quis militat suis sti-
pendiis unquam. Quis plan-
tauit uineā. & de fructu eius

non edit. Quis pascit gregē.
& de lacte gregis non man-
ducat. Nunquid scdm ho-
minē hec dico. An & lex hec
non dicit. Scriptum est enī
in lege moy si. Non alligabis
os boui trituranti. Nunquid
de bobus cura est deo. An p-
pter nos utiq; hoc dicit.

Nam ppter nos utiq; scripta
sunt. qm̄ debet in spe qui
arat arare. & qui triturat
in spe fructus percipiendi.

Si nos uobis spiritualia sem-
nauimus. magnum est si uia
carnalia metamus. Si
aliū potestatis ur̄x participes
sunt. quare non potius nos.
Sed non usi sumus hac potesta-
te. Sed omnia sustinemus:
neqd̄ offendiculum demus
euangelio xpi.

Esctis qm̄ qui in sacario
operantur. que de sacario se-
dunt. & qui altari deserui-
unt. cum altari participant.

Ita & dñs ordinauit ut qui
euangelium annuntiant.
de euangelio uiuere. Ego autē
nullo horum usus sum. Non

autē scripsi hec. ut ita fiant
in me. Bonum est enī michi
magis mori. quā glām meā
quis euacuet. Nam si euan-
gelizauero: non est in gloria.
Necessitas enī in incumbit. Ut
enim in est: si non euangeli-
zauero. Si enī uolens hoc ago:
mercedē habeo. Si autē inui-
tus: dispensatio in credita
est. Que est & merces mea?
¶ Et euangelium predicans sine
sumptu ponam euangelium.
ut non abutar potestate mea
in euangelio. Nam cum liber
essē ex omnib; omnium me
seruum feci. ut plures lucrifac-
cerem. Et factus sum iudeis
tanquam iudeus. ut iudeos
lucrifer. His qui sub lege sūt
quasi sub lege eē. cū ipse
non essē sub lege: ut eos
qui sub lege erant lucrifacerē.
¶ Is qui sine lege erat tan-
quam sine lege eē. cū sine
lege dei non essē. sed in lege
eē xpi: ut lucrifacerē eos
qui sine lege erant. Factus
sum infirmis infirmus. ut
infirmos lucrifacerē. Omib;

omnia factus sum: ut omnes
saluos facerē. Omnia autem
facio ppter euangelium. ut
particeps eius efficiar. Nescitis
qd' ii qui in stadio currunt.
omnes quidem currunt. sed
unus accipit brauium.
¶ Sic currite. ut comprehen-
datis. Omnis enim qui ma-
gōne contendit: ab omnib;
se abstinere. Et illi quidem
ut corruptibilem coronā acci-
piant. nos autē incorruptā.
¶ Ego & sic curro. non quasi in
incertū. Sic pugno. non
quasi aerem uerberans. Sed
castigo corpus meū & in ser-
uitutem redigo. ne forte cū
aliis predicauerim. ipse re-
probus efficiar.
¶ Nolo autē uos ignorare
frs. qm patres nri omēs sub
nube fuerūt. & omēs in mare trans-
ierunt. & omēs in moyse bapti-
zati sunt in nube & in mari.
Et omēs eandem escam spiritu-
alē manducauerūt. & omnes
eundē potū spūalē biberūt.
Bibebant autē de spiritali
consequenti eos petra. petra

autē erat xpc. Sed non in plu-
ribus eorum beneplacitū est
deo. Nam pstrati sunt in de-
serto. Hec autē in figurā facta
sunt nri. ut non simus con-
cupiscentes malorū sicut &
illi concupierunt. Neq; idola-
trix efficiamini sicut quidā
ex ipsis. quēadmodum scri-
ptum est. Sedite popl's man-
ducare & bibere. & surrexerūt
ludere. Neq; fornicem sicut
quidam ex ipsis fornicati sūt.
& ceciderunt una die unguiti-
tria milia. Neq; temptemus
xp̄m sicut quidam eorum
temptauerūt. & a serpentibus
perierūt. Neq; murmuraueri-
tis sicut quidā eorū murmu-
rauerūt. & pierūt ab extermi-
natore. Hec autē omnia in fi-
gura contingebant illis. Scri-
pta sunt autē ad correctionē
nrām. in quos fines seculorū
deuenerūt. Itaq; qui se existi-
mat stare: uideat ne cadat.
Temptatio uos non apprehen-
dat. nisi humana. Fidelis
autē d's est qui non patietur
uos temptari sup id qd pote-

stis. sed faciet cum temptati-
one etiam prouentum. ut
possitis sustinere.

Propter qd k̄m̄i m̄chi.
fugite ab idolorū cultura.
Vt prudentibus loquor.
uos ipsi iudicate qd dico.
Calix benedictionis cui bene-
dicimus. nonne cōmunica-
tio sanguinis xp̄i est? Et pa-
nis quem frangimus. nonne
participatio corporis dñi est?
Qm̄ unus panis. unum corpus.
inulti sumus om̄s q̄ de uno
pane & de uno calice partici-
pamus. Videte enim israel
sedm̄ carnem. Nonne qui
edunt hostias. participes
sunt altaris? Quid ḡ dico?
Qd̄ idolis immolatu sit aliqd?
Aut qd̄ idolum sit aliqd? Sed
que immolant gentes. de-
monis immolant. & n̄ deo.
Holo autem uos socios fieri de-
moniorū. Non potestis calicē
dñi bibere & calicē demoniorū.
Non potestis mensē dñi parti-
cipes ēē & mensē demoniorū.
An emulamur dñm? Nunqd̄
fortiores illo sumus? Om̄ia

michi liceat. sed non omnia
expediunt. Omnia in licet.
sed non omnia edificant. Ne-
mo qd suum est querat. sed
qd alterius. Omne qd in ma-
cello uenit manducate. ni-
hil interrogantes propter
conscientiam. Vni est terra
& plenitudo eius. Si qd uocat
uos infidelium. & uultis ire.
omne qd uobis apponitur
manducate. nichil interro-
gantes ppter conscientiam.
Siquis autem dixerit. hoc im-
molatum est idolis: nolite man-
ducare ppter illu q indicauit.
& ppter conscientiam. Consci-
entiam autem dico. non tuam
sed alterius. Ut quid enim liber-
tas mea iudicetur ab aliena
conscientia? Si enim ego cu gra
participo: quid blasphemor
p eo qd gras ago? Siue ergo
manducatis. siue bibitis. siue
aliud quid facitis: omnia in
glam dei facite. Sine offensio-
ne estote iudeis & gentibus
& eccle dei. sicut & ego p omnia
omib; placeo. non querens
qd in utile est sed qd inuitis.

ut salui fiant. Imitatores mei
estote. sicut & ego xpi.
audio autem uos frs qd
per omnia memores mei estis.
& sicut tradidi uobis precepta
mea tenetis. Volo autem uos
scire. qd omnis uiri caput
xpc est. caput autem mulieris
uir. caput uero xpi ds. Omnis
uir orans aut pphetans uela-
to capite: deturpat caput
suum. Omnis autem mulier o-
rans aut pphetans non uela-
to capite: deturpat caput
suum. Unum est enim ac si de-
caluetur. Nam si non uelatur
mulier. & condeatur. Si uero
turpe est mulieri conderi aut
decaluari: uolet caput suum.
Vir quidem non debet uelare
caput. qm imago & gla est di.
Mulier autem. gla est uiri. Non
enim uir ex muliere est: sed
mulier ex uiro. Ecce enim non
est creatus uir ppter mulie-
re. sed mulier ppter uirum.
Ideo debet mulier uelamen
habere sup caput. & propter
anglos. Veruntamen neq; uir
sine muliere. neq; mulier

sine uiro in dñō. Nam sicut
mulier de uiro: ita & uir per
mulierē. Omnia autē ex deo.
Vos ipsi iudicate. Decet mulie-
rem non uelatam orare dñm:
Hec ipsa natura docet uos. Qd
uir quidem si comā nutriat:
ignominia est illi. Mulier
uero si comam nutriat: glā
est illi. qm̄ capilli pro uelami-
ne ei dati sunt. Siquis autem
uidetur contentiosus ēē: nos
talem consuetudinē non ha-
bemus. neq; ecclia dei. Hoc au-
tem p̄cepto. non laudans qd
non in melius sed in deterius
conuenit.

Primum quidē conuenien-
tibus uobis in eccliam: audio
scissuras ēē. & ex parte credo.
Nam oportet & hereses ēē. ut
& qui p̄bati sunt. manifesti
fiant in uobis. Conuenientib;
& uobis in unum: iam non
est dñicam cēnā manducare.
Unusquisq; enim suam cēnam
presumit ad manducandum.
Et alius quidem esurit. alius
autē ebrius est. Nunq̄d domos
non habetis ad manducandū

& bibendum? Aut eccliam dei
contemnitis. & confunditis
eos qui non habent? Quid
dicam uobis? Laudo uos: in
hoc n̄ laudo. Ego enim ac-
cepi a dñō qd & tradidi uob.
qm̄ dñs iñe in qua nocte tra-
debatur acceperit panem. &
grās agens fregit & dixit.
Hoc est corpus meum qd pro
uobis traditur. hoc facite in
meā cōmemorationē. Simili-
ter & calicem postquā cēna-
uit. dicens. Hic calix nouum
testamentum est in meo san-
guine. Hoc facite quotiens-
cunq; biberis. in meā cōme-
morationē. Quotienscunq;
enim manducabitis panem
hunc & calicem biberis: mor-
tem dñi annuntiabitis do-
nec ueniat. Itaq; quicumq;
manducauerit panem uel
biberit calicem dñi indigne:
reus erit corporis & sangui-
nis dñi. Probet autē seipsum
homo. & sic de pane illo edat.
& de calice bibat. Qui enim
manducat & bibit indigne:
iudiciū sibi manducat &

bibite. non diiudicamus corpus
dñi. Ideo inter uos multi in-
firmi & imbecilles. & dormi-
unt multi. Qd si nosmetipsos
diiudicaremus: non utiq;
iudicaremur. Dñi iudicam
autē ad hñ: corripimur. ut
non cū hoc mundo damne-
mur. Itaq; fr̃s mei cū conue-
nitis ad manducandum:
inuicem expectate. Siquis
esurit: dormi manducet. ut
non in iudiciū conueniatis.

Cetera autē. cū uenero disponā.

De spiritualib; autē
nolo uos ignorare fr̃s. Scitis
qm̃ cum gentes essetis: ad si-
milacra muta put duceba-
mini euntes. Ideo uob̃ notū
facio. qd nemo in spū dei lo-
quens. dicit anathema iñs.

Et nemo potest dicere dñs iñs:
nisi in spū scō. Diuisiones uero
gr̃arū sunt: idem autē sp̃s.

Et diuisiones ministratiōnū
sunt: idem autē dñs. Et diui-
siones opatiōnū sunt: idem
uero d̃s. qui opatur omnia
in omib;. Uniusq; autem
datur manifestatio sp̃s ad

utilitatē. Alii quidē p̃ sp̃m
datur sermo sapientiē. alii
sermo scientiē. scdm̃ eundem
sp̃m. alteri fides in eodē spū.
alii gr̃a sanitatū in uno spū.
alii opatio uirtutū. alii pro-
phetia. alii discretio spiritū.
alii genera linguarū. alii int̃-
pretatio sermonū. Hec autē
omnia opatur unus atq;
idem sp̃s. diuidens singulis
prout uult. Sicut enim cor-
pus unū est: & membra ha-
bet multa: omnia autem
membra corporis cum sint
multa. unū corpus sunt: ita
& xp̃s. Et enī in uno spū om̃s
nos in unū corpus baptizati
sumus. siue iudei. siue genti-
les. siue serui. siue liberi. &
om̃s uno spū potati sumus.
Nam & corpus non est unum
membrū: sed multa. Si dix-
rit pes qm̃ non sum manus.
non sum de corpore: non ideo
non est de corpore. Et si dix-
rit auris. quia non sū oculus
non sum de corpore: non
deo non est de corpore. Si to-
tū corpus oculus. ubi audit?

Si totum auditus. ubi odorat?
Nunc autē posuit d's mēbra.
unūqđq; eorū in corpore
sicut uoluit. Qd si essent
omīa unū membrū. ubi cor-
pus? Nunc autē multa qui-
dem membra. unum autem
corpus. Non potest autem
dicere oculis manū. opera
tua non indigeo. Aut iterū
caput pedibus. non estis in
necessariū. Sed multo magis
que uidentur membra cor-
poris infirmiora ēē. necessa-
ria sunt. Et que putamus
ignobiliora membra corpo-
ris: his honorē abundanti-
orem circūdāmus. Et que
inhonesta sunt nra. abun-
dantiorem honestatem ha-
bent. Honestā autē nra: nul-
lus egerit. Sed d's temperauit
corpus. ei cui deerat abun-
dantiore tribuendo honorē.
ut non sit scissina in corpore.
sed in idipsum pro inuicem
sollicita sint membra. Et si qđ
patitur unū membrū: com-
patiantur omīa membra.
Sue gloriatur unū mēbrū:

congaudeant omīa membra.
Uos autē corpus xpi. & mēbra
de membro. Et quosdā quidē
posuit d's in ecclia. Primum
aptos. secōdo pphas. tercio do-
ctores. deinde uirtutes. ex
in grās curationum. optu-
lationes. gubernationes. ge-
nera linguarū. Nunquid
omīs apti? Nunquid omīs p-
phete? Nunquid omīs doctores?
Nunquid omīs uirtutes? Nunquid
omīs grām habent curationū?
Nunquid omīs linguis loquunt?
Nunquid omīs interpretant?
Mulamini autē
carissimā meliora. Et adhuc
excellentiore uiam uobis de-
monstro. Si linguis hominū
loquar & anglorum. carita-
tem autē non habeam: factus
sum uelut es sonans. aut
cymbalum tinniens. Et si ha-
buerō pphiam. & nouerim
mysteria omnia. & omnem
scientiam. & habuerō omnē
fidem ita ut montes transfe-
ram. caritatē autē non habu-
ero: nichil sum. Et si distri-
buero in cibos pauperum

om̃i facultates meas. & si tra-
didero corpus meum ita ut
ardeam. caritatē autē non
habuero: nichil michi p̃dest.
Caritas. patiens est. benigna
est. Caritas non emulatur.
non agit perperam. non in-
flat. non est ambitiosa. n̄
querit que sua sunt. non ir-
ritatur. non cogitat malū.
non gaudet sup̃ iniquitate.
congaudet autem ueritati.
Omnia suffert. omnia credit.
omnia sp̃at. omnia sustinet.
Caritas nunquā exidit. siue
p̃phetie euacuabuntur. siue
lingue cessabunt. siue scien-
tia destruetur. Ex parte enī
cognoscimus. & ex parte p̃-
phetamus. Cum autē uene-
rit qd̃ perfectum est: euacu-
abitur qd̃ ex parte est.

Cum eē parvulus. loque-
bar ut parvulus. sapiebam
ut parvulus. cogitabā ut
parvulus. Quando autē fa-
ctus sum uir: euacuavi que
erant paruuli. Videm̃ nunc
p̃ speculum in enigmate.
tunc autē facie ad faciem.

Hunc cognosco ex parte. tunc
autem cognoscam sicut & co-
gnitus sum. Nunc autē ma-
nent fides. spes. caritas. tria
hec. Maior autē horū est
caritas. Sectamini caritatē.
emulamini spiritualia. ma-
gis autē ut p̃phetetis. Qui
enim loquitur lingua: non
hominib; loquitur. sed deo.
Nemo enim audit. Sp̃s autem
loquitur mysteria. Nam qui
p̃phetat. hominib; loquitur
ad edificatiōē. & exhortati-
onem. & consolatiōē. Qui lo-
quitur lingua: semetipsū
edificat. Qui autem p̃phetat:
ecce iam edificat. Volo autem
uos om̃i loqui linguis. magis
autē p̃phetare. Nam maior
est qui p̃phetat quā qui loquitur
linguis. nisi forte interprete-
tur. ut eccl̃a edificatiōem
accipiat. Nunc autē fr̃s si ue-
nero ad uos linguis loquens.
quid uobis p̃dero. nisi uobis
loquar aut in reuelatione.
aut scientia. aut p̃phetia.
aut in doctrina. Tamen que
sine anima sunt uocē dantia.

siue tibia. siue cythara. nisi
distinctione sonitus dederint.
quomodo scietur id quod cantatur.
aut quod cytharizatur? Etenim
si incerta det tibia uocem. quis
parabit se ad bellum? Ita
et uos per linguam nisi mani-
festum sermonem dederitis. qui
modo scietur id quod dicitur?
Eritis enim in aera loquentes.
Tam multa utputa genera
linguarum sunt in hoc mun-
do. et nichil sine uoce est. Si
ergo nesciero uirtutem uocis:
ero ei cui loquor barbarus.
et qui loquitur michi barbarus?
Sic et uos. Quia emulatores
estis spirituum: ad edificati-
onem ecclesie querite ut abun-
detis. Et ideo qui loquitur
lingua: oret ut interpretetur.
Nam si orem lingua: spiritus meus
orat. mens autem mea sine
fructu est. Quid ergo est? Ora-
bo spiritu. orabo et mente. Psal-
lam spiritu. psallam et mente.
Ceterum si benedixeris spiritu. quis
supplet locum idiotae? Quo-
modo dicit animus super tua bene-
dictionem. quoniam quod dicas nescit?

Nam tu quidem bene gratias agis.
sed alter non edificatur. Gratias
ago deo. quod omnium uestrum lin-
gua loquor. Sed in ecclesia uo-
lo quinque uerba loqui meo
sensu ut alios instrua: quia
decem milia uerborum in lingua
res. nolite pueri

Effici sensibus. sed malicia
paruuli estote. sensibus autem
perfecti estote. In lege enim
scriptum est. quoniam in aliis lin-
guis et labiis aliis loquar
populo huic: et nec sic exau-
dient me dicit dominus. Itaque lin-
guae in signum sunt non fi-
delibus: sed infidelibus. Prophetiae
autem non infidelibus: sed fide-
libus. Si ergo conueniat uniuersae
ecclesiae in unum. et omnes lin-
guis loquantur. intrent au-
tem idiotae aut infideles. non
ne dicent quod insantis? Si
autem omnes prophetarent. intret
autem quis infidelis uel idiota.
conuincetur ab omnibus: occul-
ta cordis eius manifesta fiunt.
Et ita cadens in faciem adora-
bit dominum. pronuncians quod uere

ds in nobis sit. Quid g est frs:
C u conueneris. unusquisq;
urim psalmum habet. doctri-
nam habet. apocalipsin ha-
bet. interpretatione habet.
O mnia ad edificatione fiant.
S ue lingua quis loquitur.
sedm duos aut multu tres.
& per partes. & unus intpre-
tetur. Si aute non fuerit in-
terpres. taceat in ecclā. sibi
aute loquatur & deo. Prophe-
duo aut tres dicant. & ceteri
diudicent. Qd si alii reuela-
tum fuerit sedenti: prior ta-
ceat. Potestis enim omis per
singulos pphare. ut omnes
discant. & omis exortentur.
S ps ppharum. pphetis subie-
cti sunt. Non enim est dissensi-
onis ds sed pacis. sicut in omi-
bus ecclesiis scorum doceo.
Mulieres in ecclesiis taceant.
Non enim pmittitur eis loqui.
sed subditas ee sicut & lex di-
cit. Siquid aute uolunt discere:
domi uiros suos interro-
gent. Turpe est enim mulie-
ri loqui in ecclā. An a uobis
uerbum dei pcessit. aut in

uos solos deuenit: Siquis uidet
ppha ee aut spiritualis: cogno-
scat que scribo uobis. qa dmi
sunt mandata. Siquis autem
ignorat: ignorabitur. Itaq;
frs emulamini pphare. &
loqui linguis nolite phibere.
O mnia autem honeste & sedm
ordinem fiant in uobis.
N otum aute uobis facio
frs euanglium qd predicauit
uobis. quod & accepistis. in q
& stastis. per qd & saluamini.
qua ratione predicauerim
uobis si tenetis. nisi frustra
credidistis. Tradidi eni uobis
in primis qd & accepi. qm xpc
mortuus est p peccatis uris
sedm scripturas. & quia sepul-
tus est. & qa resurrexit tercia
die sedm scripturas. & qa ui-
sus est cephe. & post hec unde-
cim. Deinde uisus est plus qua
quingentis frib; simul: ex qb;
multi manent usq; adhuc.
quida aute dormierunt. De-
inde uisus est iacobo. deinde
aptis omnib;. Nouissime au-
tem omnium. tanqua aborti-
uo uisus est & in. Ego eni fui

minimus aptorū. qui non fū
dignus uocari aptis. qm̄ pse
cucus sum eccliam dei. Gratia
autē dei sum id qd̄ sum. &
grā eius in me uacua n̄ fuit.
sed abundantius illis omib;
laboravi. Non autē ego: sed
grā dei mecū. Siue enim ego.
siue illi. sic predicam. & sic
credidistis. Si autē xp̄c̄ predi
catur qd̄ resurrexit a mortu
is. qm̄ quidam dicunt in uob.
qm̄ resurrectio mortuorum
non est. Si autē resurrectio
mortuorū non est: neq; xp̄c̄
resurrexit. Si autē xp̄c̄ non
resurrexit: manus est q̄ pre
dicatio nr̄a. manus est & fides
ur̄a. Inuenimur autē & falsi
testes dei. qm̄ testimoniu dxi
mus aduersus dñm. qd̄ susci
tauerit xp̄m quē non suscita
uit. Nam si mortui non resur
gunt: neq; xp̄c̄ resurrexit.
Qd̄ si xp̄c̄ non resurrexit: ua
na est fides ur̄a. Adhuc enī
estis in peccatis ur̄is. Ergo &
q̄ dormierit in xp̄o: perierit.
S in hac uitā tantū in xp̄o
sperantes sum: miserabilio

res sumus omib; hominibus.
Nunc autē xp̄c̄ resurrexit a
mortuis. primitiis dormien
tū. Quāquidem p̄ hominem
mors. & p̄ hominē resurre
ctio mortuorū. Et sicut in
adam om̄s moriuntur: ita
& in xp̄o om̄s uiuificabunt.
Unusquisq; autē in suo ordine.
Primitiis xp̄c̄. Deinde u q̄ sunt
xp̄i. qui crediderunt in ad
uentum eius. Deinde finis. cū
tradiderit regnum deo & pa
tri. cum euacuauerit omnem
principatū & potestatē & uir
tatē. Oportet autē illum re
gnare: donec ponat om̄s in
imicos sub pedib; ei. Nouissima
autē inimica destruet mors.
Om̄ia enī subiecte sub pedib; ei. y
subiecte ei om̄ia. Cum autē
subiecta illi fuerint om̄ia:
tunc ipse filius subiectus erit
illi qui subiecte sibi om̄ia.
ut sit d̄s om̄ia in omnibus.
Alioquin. quid faciente q̄ bap
tizantur p̄ mortuis. Si omnino
mortui non resurgunt: utqd̄
& baptizantur p̄ illis. Utqd̄
& nos periclitamur om̄i hora:

y. Cū autē dicat om̄ia: subiecta sūt ei sine dubio p̄ter eum qui

186
Cotidie morior per uram
glam frs. quam habeo in
xpo ihs dno mo. Si sedm
hominem ad bestias pu
gnauit ephesi. quid michi
prodest. si mortui non re
surgunt. Manducemus
& bibamus. cras enim mo
riemur.

Nolite seduci. Corrupti
sunt mores bonos. colloquia ma
la. Cuaglate iusti. & nolite
peccare. Ignorantiam enim
dei quidam habent. Ad re
uerentiam uobis loquor.

Sed dicit aliquis. Quomodo
resurgente mortui. Quali
autem corpore uenient.

Insipiens tu qd seminas non
uiuificatur. nisi prius mori
atur. Et qd seminas. non
corpus quod futurum est se
minas. sed nudum granu.
ut puta tritici. aut alicui
ceterorum. Ds autem dat illi
corpus prout uult. & uni
cuique semini propriu corpus.

Non omnis caro. eadem caro.

Sed alia hominu. alia peco
ru. alia uolueru. alia autem

piscium. Et corpora celestia.
& corpora terrestria. Sed alia
quidem celestium gla. alia
autem terrestrium. Alia cla
ritas solis. alia claritas lune.
& alia claritas stellarum.

Stella enim ab stella differt
in claritate. Sic & resurre
ctio mortuoru. Seminatur
in corruptione. surgit in
in corruptione. Seminatur
in ignobilitate. surgit in
gla. Seminatur in infirmi
tate. surgit in uirtute. Se
minatur corpus animale.
surgit corpus spirituale.

Si est corpus animale. est &
spirituale. sicut scriptu est.

Factus est primus homo ada
in animam uiuentem. nouis
simus adam in spm uiuifi
cantem. Et non prius quod
spirituale est sed qd animale
est. deinde qd spirituale est.

Primus homo
de terra terrenus. sed & homo
de celo celestis. Qualis terreni.
tales & terreni. Et qualis cele
stis. tales & celestes. Igaur
sicut portauimus imaginem

terrem: portemus & imaginē
celestis. Hoc autem dico fr̃s:
quia caro & sanguis regnū
dei possidere non possunt.
neq; corruptio incorrupte-
lam possidebit. Ecce myste-
rium uobis dico. Om̃s quidē
resurgem̃. sed non om̃s im-
mutabimur. In momento.
in ictu oculi. in nouissima
tuba. Canet enim tuba &
mortui resurgent incor-
rupti. & nos immutabim̃.
O portet enī incorruptibile
hoc induere incorruptio-
nē. & mortale hoc induere
immortalitatē. Cum autē
mortale hoc induerit im-
mortalitatē: tunc fiet ser-
mo q̃ script̃ est. Absorpta est
mors in uictoria. Vbi est
mors uictoria tua? Vbi est
stimulus tuus? Stimulus
enī mortis: peccatū est. Vir-
tute peccati: lex. Deo autē
gr̃as. q̃ dedit nobis uictoriā
p̃ dñm nr̃m ihs̃m xp̃m. Itaq;
fr̃s mei dilecti. stabiles estote
& immobiles. abundantes
in ope dñi semp. scientes qd̃

labor ur̃ non est inanis in dño.
De collectis autem
quę fiunt in sc̃os. sicut or-
dinaui ecclesijs galatię:
ita & uos facite per unā
sabbati. Vnusquisq; ur̃m
apud se ponat recondens
qd̃ ei bene placuerit. ut non
cum uenero tunc collecte
fiant. Cum autem presens
fuero: quos p̃lauertis per
epl̃as. hos int̃ā perferre
gr̃am ur̃am in iert̃m. Qd̃ si
dignum fuerit ut & ego eā:
mecum ibunt. Veniam au-
tem ad uos: cū macedoniā
pertransiero. Nam macedo-
niā pertransibo. Apud
uos autē manebo. uel etiā
hiemabo. ut uos me dedu-
catis quocunq; iero. Nolo
enim uos modo in transi-
tu uidere. Spero enim me
aliquantum temporis ma-
nere apd̃ uos. si dñs p̃miserit.
Permanebo autē ephesi. usq;
ad pentecosten. Hostium
enim in aptum est magnū
& euident. & aduersari mul-
ti. Si autē uenerit timothe-

qui suscitaret mortuos. q̄ de
tantis periculis eripuit nos.
in quem speramus qm̄ & ad
huc eripiet. adiuantib; &
uobis in orationib; p nobis.
ut ex multarū personis fa
cierum. eius que in nobis est
donationis p multos gr̄e
agantur p nobis. Nam gl̄a
nr̄a hec est testimoniū con
scientie nr̄e. qd̄ in simplici
tate & sinceritate dei. & n̄
in sapientia carnali sed in
gr̄a dei conuersati sumus
in hoc mundo. abundanti
autē ad uos. Non autē alia
scribimus uobis. quam que
legistis & cognoscistis. Spero
autē qd̄ usq; in finem cogno
scetis. sicut & cognouistis nos
ex parte. quia gl̄a nr̄a sum̄
sicut & uos nr̄a. in die dñi
nr̄i ih̄u xp̄i.

Et hac confidentia uolui
prius uenire ad uos. ut se
cundam gr̄am haberetis.
& p uos transire in macedo
niam. & iterū a macedonia
uenire ad uos. & a uobis de
duci in iudeam. Cum ergo

uoluissim. numquid leuita
te usus sum? Aut que cogi
to scdm̄ carnē cogito. ut
sic apud me est & non?
Fidelis autē d̄s. q̄a sermo nr̄
qui fuit ad uos. non est in
illo est & non. Dei enī filius
ih̄e xp̄e qui in uobis per nos
predicatus est p me & filia
num & timotheum. non fuit
est & non: sed est in illo fuit.
Quotquot enim pmissiones
dei sunt: in illo etiā. Ideo &
p ipsum amen deo. ad gl̄am
nr̄am. Qui autē confirmat
nos uobiscum in xp̄o. & qui
iunxit nos d̄s. & qui signauit
nos. & dedit pignus sp̄s in
cordib; nr̄is. Ego autē testē
dñi in uoco in animā meam.
qd̄ parens uobis non ueni
ultra chorinthum. Non q̄a
dominamur fidei ur̄e. sed
adiutores sumus gaudiū ur̄i.
Nam fide statis. Statui autem
hoc ipse apd̄ me. ne iterum
in tristitiam uenire ad uos.
Si enī ego contristo uos: quis
est qui me letificet. nisi qui
contristatur ex me? Et hoc

ipsum scripsi uobis. ut non
cum uenero tristitiam super
tristitiam habeam. de quib;
oportuerat me gaudere.
confidens in omnibus uobis.
quia gaudium meum omnium
urinum est. Nam ex multa tri-
bulatione & angustia uultis
scripsi uobis per multas laci-
mas. non ut contristemini.
sed ut sciatis quam caritate
habeam abundanti in uobis.
Siquis autem contristauit non
me contristauit: sed ex par-
te ut non onerem omnes uos.
Sufficit illi qui eiusmodi est
obiurgatio hec que fit a plu-
ribus. ita ut e contra magis
doretis & consolemini. ne
forte abundantiore tristitia
absorbeat qui eiusmodi est.
Propter quod obsecro uos. ut
confirmetis in illo caritate.
Ideo enim & scripsi ut cogno-
scam experimentum urinum.
an in omnibus obediens sitis.
Cui autem aliquid donastis: & ego.
Nam & ego quod donauit. siquid do-
nauit propter uos in persona christi.
ut non circumueniamur

a sathana. Non enim ignora-
mus cogitationes eius.
Cum uenissem autem troa-
dem propter euangelium christi.
& ostium in apertum esset
in domino: non habui requiem
spiritui meo. eo quod non inue-
nerim titum fratrem meum. Sed
ualefaciens es. perfectus sum
in macedoniam. Deo autem
gratias. qui semper triumphat
nos in christo iesu. & odorem noti-
cie sue manifestat per nos
in omni loco. Quia christi bonus
odor sumus deo. in iis qui
salui fiunt. & in iis qui per-
eunt. Alius quidem odor
mortis in morte. alius autem
odor uitae in uitam. Et ad hec
quis tam idoneus? Non enim
sumus sicut plurimi adul-
terantes uerbum dei. sed ex
sinceritate sicut ex deo coram
deo in christo loquimur. Inci-
pimus iterum nosmetipsos
commendare. Aut nunquid
egemus sicut quidam com-
mendatitius epistolis ad uos
aut ex uobis? Epistola nostra
uos estis scripta in cordibus

mris. que scribitur & legitur
 ab omnib; hominib; . mani-
 festati qm̄ ept̄a estis xpi . mi-
 nistrata a nobis . & scripta
 non atramento sed spū dei
 uiui . non in tabulis lapide-
 is . sed in tabulis cordis car-
 iduciam /nalibus.
 talem habemus p̄ xpm̄ ad
 dñm . non quod sufficientes
 simus cogitare aliquid a
 nobis quasi ex nobis . sed suf-
 ficientia nr̄a ex deo est . qui
 & idoneos nos fecit ministros
 noui testamenti . non littera
 sed spū . Littera enim occidit .
 sp̄s autem uiuificat . Qd̄ si
 ministratio mortis litteris
 deformata in lapidibus fu-
 it in gl̄am . ita ut non pos-
 sent intendere filii isrl̄ in
 faciem moȳ si p̄pt̄ gl̄am uul-
 tus eius que euacuatur : qm̄
 non magis ministratio sp̄s
 erit in gl̄am . Nam si mini-
 stratio damnationis gl̄a est :
 multo magis abundat mi-
 nisteriū iusticie in gl̄am .
 Nam nec glorificatum est qd̄
 claruit in hac parte . p̄pter

excellentem gl̄am . Si enim
 qd̄ euacuatur per gl̄am est :
 multo magis qd̄ manet in
 gl̄am est . Habentes ḡ talem
 sp̄em . multa fiducia utimur .
 Et sicut moȳ ses ponebat ue-
 lamen sup̄ faciem suam : ut
 non intenderent filii israel
 in faciem ei . Qd̄ euacuatur .
 sed obtunsi sunt sensus eorū .
 Usq; in hodiernum enī diem
 idipsum uelamen in lectio-
 ne ueteris testamenti ma-
 net non reuelatū . qm̄ in
 xpo euacuatur . Sed usq; in
 hodiernum diem cū legitur
 moȳ ses : uelamen est positū
 super cor eorum . Cum autē
 conuersus fuerit ad dñm : au-
 feretur uelamen . Dñs autē
 sp̄s est . Ubi autē sp̄s dñi : ibi
 libertas . Hos uero om̄s reuela-
 ta facie gl̄am dñi specular-
 tes . in eandem imaginem
 transformamur a claritate
 in claritatē . tanquā a dñi spū .
 deo habentes hanc
 ministracionē iuxta qd̄ in
 sociam consecuti sumus . non
 deficimus : sed abdicamus

occulta dedecoris non ambu-
lantes in astutia. neq; adul-
terantes uerbum dei. sed in
manifestatione ueritatis.
cōmendantes nosmet ipsos
ad omnē conscientia homi-
num corā deo. Qd si etiam
optum est euanglium nr̄m:
in iis qui pereunt optū est
in quibus d̄s huius sēti ex-
cecauit mentes infidelium.
ut non fulgeat illumina-
tio euangelii gl̄e xp̄i. q̄ est
imago dei. Non enim nosmet
ipsos predicamus. sed ihs̄m
xp̄m dñm nr̄m. nos autem
seruos ur̄os p̄ ihs̄m. Qm̄ d̄s q̄
dixit de tenebris lucem splen-
descere: illuxit in cordib; nr̄is
ad illuminationē scientie
claritatis dei in facie xp̄i ihs̄m.
Habemus autem
thesaurum istum in uasis
fictilibus. ut subtilitas sit
uirtutis dei. & non ex nobis.
In omib; tribulationē pati-
mur. sed non angustiamur.
Aporiamur. sed non desecum.
Persecutionē patimur. sed n̄
derelinquimur. Deicimur.

sed non perimus. Semp mor-
tificationem ihs̄m in corpore
nr̄o circumferentes. ut &
uita ihs̄m in corporib; nr̄is
manifestetur. Semp enim
nos qui uiuimus in mortem
tradimur ppter ihs̄m. ut &
uita ihs̄m manifestetur in
carne nr̄a mortali. Ergo
mors in nobis operatur. ui-
ta autē in uobis. Habentes
autē eundē sp̄m fidei: sicut
scriptum est. credidi ppter
qd̄ locutus sum. & nos cre-
dimus ppter qd̄ & loquim̄.
scientes qm̄ qui suscitauit
ihs̄m. & nos cum ihs̄m suscita-
bit. & constituet uobiscum.
Omnia enim ppter uos. ut
gl̄a abundans per multos
gl̄arum actione abundet
in gl̄am dei. Propter qd̄ non
deficimus. Sed licet is qui fo-
ris est nr̄ homo corruptē:
tamen is qui intus est reno-
uatur de die in diem. Id enim
qd̄ in presenti est momenta-
neum & leue tribulationis
nr̄e. supra modum in subli-
mitate eternū gl̄e pondus

operatur in nobis. non con-
templantibus que uidentur.
sed que non uidentur. Que
enī uidentur: temporalia
sunt. que autē non uiden-
tur: eterna sunt.

Sciamus enim qm si terre-
stris domus nra huius habi-
tationis dissoluatur: qd edi-
ficationē ex deo habemus.
domum non manufactam.
eternā in celis. Nam & in hoc
ingemiscimus. habitationē
nrām que de celo est super-
indui cupientes: si tamen
uestiti non nudi inueniam.

Nam & qui sumus in hoc ta-
bernaculo ingemiscimus.
grauati eo quod nolumus
expoliari sed supuestiri. ut
absorbeatut qd mortale
est a uitā. Qui autē efficit
nos in hoc ipsum dñs: qui de-
dit nobis pignus sps. Auden-
tes igitur semper. & scientes
qm dum sumus in corpore:
peregrinamur a dño. Per
fidem enim ambulamus.
& non per speciem. Audemus
autē. & bonam uoluntatē

habemus magis peregrinari
a corpore. & presentes ēē ad
dñm. Et ideo contendimus
siue absentes siue presentes
placere illi. Omis enim nos
manifestari oportet ante
tribunal xpi. ut referat u-
nusquisq; ppra corporis
pnt gessit. siue bonū siue
malum.

Scientes g timorē dei. ho-
minib; suademus. deo autē
manifesti sum. Sps autē &
in conscientis uris manife-
stos nos ēē. Non iterū nos com-
mendamus uobis. sed occasio-
nem damus uobis. gloriandi
p nobis. ut habeatis ad eos
qui in facie gloriantur. & non
in corde. Siue enim mente
excedimus: deo. Siue sobrii
sumus: uobis. Caritas enim
xpi unget nos. estimantes
hoc. qm si unus pro omnib;
mortuus est. ergo omis mor-
tuis sē. Et p omnib; mortuus
est: ut qui uiuit iam non
sibi uiuant. sed ei q pro ipsis
mortuus est & resurrexit.
I taq; nos ex hoc neminem

nouimus sedm carnē. Et si
cognouimus sedm carnem
xp̄m: sed nunc iam non no-
uimus. Siqua ḡ in xp̄o no-
ua creatura: uetera transie-
runt. ecce facta sunt noua.
Omnia autē ex deo qui recon-
ciliat nos sibi p̄ xp̄m. &
dedit nobis ministerium
reconciliationis. Quidē
d̄s erat in xp̄o mundum re-
concilians sibi. non reputans
illis delicta ipsorum. & po-
suit in nobis uerbum recon-
ciliationis. Pro xp̄o ergo le-
gatione fungimur. tanquā
deo exortante per nos. Ob-
secramus p̄ xp̄o. reconcilia-
mini deo. Cum qui non no-
uerat peccatum. p̄ nobis
peccatū fecit. ut nos effice-
remur iusticia dei in ipso.

Ad iuuantes autē exortamur.
ne in uacuum grām dei reci-
piatis. At enim. Tempore
accepto exaudiui te. & in
die salutis adiuui te.

Ecce nunc tempus acce-
ptabile. ecce nunc dies salu-
tis. Neminē claudēs ullam

offensionem. ut non utu-
peretur ministerium nr̄m.
Sed in omnib; exhibeamus
nosmetipsos sicut dei mini-
stros. in multa patientia.
in tribulationib; . in neces-
sitatibus. in angustiis. in
plagis. in carcerib; . in sedi-
tionibus. in laboribus. in in-
gulis. in ieiuniis. in castitate.
in scientia. in longanimita-
te. in suauitate. in spū scō.
in caritate non ficta. in uer-
bo ueritatis. in uirtute dei.
per arma iusticie. a dextris
& a sinistris. per glām & igno-
bilitatē. p̄ infamiā & bonā
famiā. ut seductores & ue-
races. sicut qui ignoti & co-
gniti. quasi morientes &
ecce uiuimus. ut castigati
& non mortificati. quasi
tristes semp autē gaudentes.
sicut egentes multos autē
locupletantes. tanquā ni-
hil habentes. & omnia possi-
Os nr̄m scentes.
patet ad uos o corinthi.
Cor nr̄m dilatātū est. Non
angustamini in nobis. angu-

stamini autē in visceribus
vris. Candē autē habentes
remuneratiōē. tanquam
filiis dico. dilatamini & uos.
& nolite iugum ducere cū
infidelibus. Quē enim parti-
cipatio iusticie cū iniquita-
te. Aut quē societas luci ad
tenebras. Quē autē conuen-
tio xpi ad belial. Aut quē
pars fideli cum infideli.
Qui autem consensus templo
dei cum idolis. Vos enim
estis templum dei vivi. sicut
dicit dñs. Qm̄ inhabitabo in
illis & ambulabo. & ero illoꝝ.
dñs. & ipsi erunt michi popl̄s.
Propter qđ exiit de medio eoz.
& separamini dicit dñs. &
immundum ne tetigeritis.
& ego recipiam uos. & ero
uobis in patrem. & uos eritis
m̄ in filios & filias. dicit dñs
omnipotens. Has g̃ habentes
p̄missiones carissimi. m̄-
mundemus nos ab om̄i inq̄-
namento carnis & sp̄s. p̄fici-
entes sc̄ificatiōē in timore
dñi. Capite nos. Neminē le-
simus. neminē corrupimus.

neminē circumuenimus. Non
ad condemnatiōē ur̄am di-
co. P̄dixi enim qđ in cordib;
vris estis. ad commoriendū.
& ad conuiuendum.
Multa in fiducia est apđ
uos. multa in gloriatio p̄
uobis. Repletus sum conso-
latione. sup̄abundo gaudio
in omni tribulatione nr̄a.
Hanc & cū uenissemus macedo-
niam. nullā requiē habuit
caro nr̄a. sed omnē tribula-
tionem passi. Foris pugne.
intus timores. Sed qui con-
solatur humiles. consolat⁹
est nos dñs in aduentu tici.
Non solum in aduentu ei. sed
etiam in consolatione qua
consolatus est in uobis. refe-
rens nobis ur̄m desiderium.
ur̄m flectū. ur̄am emulatio-
nem p̄ me. ita ut magis
gauderem. Qm̄ & si contri-
stauit uos in epl̄a. non me
penitet. & si peniteret. Vi-
dens qđ epl̄a illa & si adho-
ram uos contristauit. nunc
gaudeo. non quia contri-
stati estis. sed quia contri-

stati estis ad penitentiam.
Contristati enim estis secundum
dominum. ut in nullo detrimen-
tum patiamini ex nobis.
Que enim secundum dominum tristitia
est: penitentiam in salutem
stabilem operatur. Seculi
autem tristitia. mortem ope-
ratur. Ecce enim hoc ipsum
secundum dominum contristari uos.
quantum in uobis operatur
solicitudinem. sed defensio-
nem. sed indignationem. sed
timorem. sed desiderium. sed
emulationem. sed uindictam.
In omnibus exhibuistis uos in-
contaminatos esse negotio.
Igitur si scripsi uobis. non
propter eum qui fecit iniuriam.
nec propter eum qui passus
est. sed ad manifestandam
solicitudinem nostram. quam
pro uobis habemus coram deo.
Ideo consolati sumus. In con-
solatione autem nostra. abundan-
tius magis gauisi sumus
super gaudio uestrum. quia reffectus
est spiritus eius ab omnibus uobis.
Et siquid apud illum gloriatus
sum de uobis: non sum con-

fusus. Sed sicut omnia uobis
in ueritate locuti sumus.
ita et gloriatio nostra que fuit
ad uestrum. ueritas facta est.
Et uiscera eius abundantius
in uobis sunt. remissio-
nis omnium uestrum obedientiam.
quoniam cum timore et tremore
excepistis eum. Gaudeo. quod
in omnibus confido in uobis.

Notam autem facimus
uobis fratres gratiam dei que data
est in ecclesiis macedonie.
quod in multo experimento
tribulationis abundantia
gaudium ipsorum fuit. et altis-
sima paupertas eorum abun-
dauit in diuitias simplicita-
tis eorum. Quia secundum uirtutem.
testimonium illis reddo. et
supra uirtutem uoluntarii
fuerunt. cum multa exhorta-
tione obsecrantes nos gratiam
et communicationem ministe-
rii. quod sit in sanctis. Et non sic
spauimus: sed semet ipsos
dederunt primum domino. dein
de nobis pro uoluntatem dei.
ita ut rogaremus uestrum. ut
quemadmodum exprobat: ita et

191
perficiat in uobis etiā grām
istam. Sed sicut in omnibus
abundatis. fide & sermone
& scientia. & omni sollicitu-
dine. & caritate ur̄a in nos:
ut & in hac grā abundetis.
Non quasi imperans dico. sed
per aliorum sollicitudinem.
etiā ur̄e caritatis ingenū
bonum comprobans.

Setis enim grām dñi nr̄i
Ih̄u xp̄i. qm̄ ppter uos egen̄
factus est cū ēēt diues. ut
illius inopia uos diuites ef-
fecit. Et consilium in hoc do.
Hoc enim uobis utile est. qui
non solum facere. sed & uel-
le expistis ab anno priore.
Nunc uero & facto perficite.
Ut quēadmodum p̄mpt̄ est
animus uoluntatis. ita sit
& pficiendi ex eo qd̄ habetis.
Si enim uoluntas p̄mpta est:
scdm̄ id qd̄ habet accepta
est. non scdm̄ qd̄ non habet.
Non enim ut aliis sit remissio.
uobis autē tribulatio. Sed
ex equalitate in presenti tē-
pore ur̄a abundantia illoꝝ
inopiam suppleat. ut &

illorum abundantia ur̄e
inopie sit supplementum:
ut fiat equalitas. sicut scri-
ptum est. Qui multum. non
abundauit. Et qui modicū.
non minoraui. Grās autē
deo. qui dedit eandem sollici-
tudinem p uobis in corde ur̄a.
Quā exhortationē quidē susce-
pit. Sed cum sollicitior ēēt.
uoluntate sua pfectus est ad
uos. Misimus etiā cū illo
fr̄em. cuius laus est in euan-
gelio per om̄s eccl̄as. Non
solum autē. sed & ordinatus
est ab eccl̄is comes peregrī-
nationis nr̄e in hanc grām
quē ministratur a nobis
ad dñi glām. & destinatam
uoluntatē nr̄am. deuitantes
hoc. nequis nos utcuperet
in hac plenitudine quē mi-
nistratur a nobis in glām dei.
Prouidemus enim bona. non
solū corā deo. sed etiā corā
hominibus. Misimus autē
cū illis & fr̄em nr̄m. quem
p̄bauimus in multis sepe
sollicitū ēē. nunc autē mul-
to sollicitiorē confidentia

multa in uos. siue p̄ t̄co q̄
est socius m̄s & in uobis ad-
iutor. siue fr̄s n̄ri apti eccle-
siarum gl̄e xpi. Oſtensionē
ergo quę est caritatis ūrę.
& ūrę p̄ uobis gl̄e. in illos
oſtendite in facie eccl̄arū dei.

Nam de ministerio
quod sit in sc̄os. ex abundan-
ti est michi scribere uobis.
S̄cio enim p̄mptū animum
ur̄m. Pro quo de uobis glo-
rior apud macedonas. qm̄
achaa parata est ab anno
p̄terito. & ūrā emulatio
p̄uocauit plurimos. Misim̄
autē fr̄s. ut ne qd̄ gl̄amur
de uobis. euacuetur in hac
parte. It̄ quemadmodum
dixi parati sitis. Ne cū uene-
runt mecū macedones. & in-
uenerunt uos imparatos.
erubescamus nos ut non di-
cam uos. in hac substantia.
Necessarium q̄ existimaui ro-
gare fr̄s. ut p̄ueniant ad
uos & p̄parent repromis-
sam benedictionē hanc para-
tam ēē. sic quasi benedictio-
nem. non quasi auariciam.

Hoc autem dico. Qui parce se-
minat: parce & metet. Et q̄
seminat in benedictionibus:
de benedictionibus & metet.
Unusquisq; prout destinauit
in corde suo. non ex tristitia
aut necessitate. Hilarē enī
datoiem diligit d̄s. Potens
est autē d̄s omnē grām ab-
undare facere in uobis. ut
in omnib; semper omnem
sufficiētiā habentes. ab-
undetis in omne opus bonū
sicut scriptum est. Disp̄sit
dedit pauperibus. iusticia
eius manet in eternum. Qui
autē administrat semen se-
minanti: & panē ad man-
ducandum prestabit. &
multiplicabit semen ur̄m.
& augebit incrementa fru-
gum iusticię ūrę. Ut in omnib;
locupletati. abundetis in om̄em
simplicitatē quę operatur
p̄ nos gr̄arum actionem deo.
Qm̄ ministerium huius officii
non solum supplet ea quę
desunt sc̄is. sed etiā abundat
p̄ multas gr̄arum actiones
in d̄no. per probationem

172
ministerium huius. glorificantes
dñm in obedientia confessionis
uñe in euangelio xpi. & sim-
plicitate communicationis
in illos & in omēs. & ipsorum
obsecratione p uobis deside-
rantium uos ppter eminen-
tem grām dei in uobis. Grās
autē deo super inenarrabili
dono eius.

Pse autē ego paulus obsecro
uos p mansuetudinē & mo-
destiam xpi. qui in facie qdē
humilis inter uos. absens au-
tem confido in uobis. Rogo
autē. ne presens audeam per
eam confidentiam qua existi-
mor audere in quosdam. qui
arbitrantur nos tanquā se-
cundū carnē ambulemus. In
carnē enī ambulantes. non
sedm carnē militamus. Nam
arma militie nñe non carna-
lia. sed potentia deo ad de-
structionē munitionū. Con-
silia destruentes & omnem
altitudinē extolentem se
aduersum scientiā dei. & in
captiuitatē redigentes omnē
intellectū in obsequium xpi.

& in pmpctu habentes uiscera
omnem inobedientiā. cum
impleta fuerit urā obedientia.
Que sedm faciem sunt uidete.
Siquis confidit sibi xpi se ēē:
hoc cogitet iterum apud se.
quia sicut ipse xpi est: ita &
nos. Nam & si amplius aliqd
gloriatu fuerō de potestate
nrā. quam dedit dñs in edi-
ficationē & non in destructio-
nem nrām: non erubescam.

Ut autē non existimer tanquā
terre uos per epistolas. qm
quidem epistolę inquit gra-
ues sunt & fortes. presentia
autē corporis infirma. & ser-
mo contemptibilis: hoc cogi-
tet qui eiusmodi est. quia qua-
les sumus uerbo per epistolas
absentes: tales & presentes
in facto. Non enim audemus
inserere aut comparare nos
quibusdam q seipso cōmen-
dant. Sed ipsi in nobis nosmet
ipsos metientes. & comparan-
tes nosmet ipsos nobis. Nos
autē non in inmensum glo-
riabimur. sed sedm mensurā
regule quā mensus est nobis

ds. mensuram pertingendi
usq; ad uos. Non enim quasi
non ptingentes ad uos: sup
extendimus nos. Ihsq; ad uos
enim peruenimus in euange
lio xpi. non in immensu glo
riantes in alienis laboribus.
spem autem habentes crescen
tis fidei ur̃y. in uobis magni
ficari scdm regulam nr̃am
in abundantia. etiā nulla
que ultra uos sunt euange
lizare. non in aliena regula
in iis que preparata sunt glo
riari. Qui autem gloriatur:
in dno gloriatur. Non enim
qui se ipsum cōmendat ille
pharus est: sed que ds cōmen
dat. **U**tinā sustineatis modicu quid insipi
entis mee. Sed & supportate
me. Cumulor enim uos dei e
mulatione. Despondi enim
uos uni uiro uirginē castam
exhibere xpo. Timeo autem
ne sicut serpens euam sedu
xit astutia sua. ita corrumpantur
sensus ur̃i. & exci
dant a simplicitate que est
in xpo ih̃s. Nā si is q̃ uenit

alium xpm predicat quem
non predicauimus. aut aliū
sp̃m accipitis que non acce
pistis. aut aliud euangelii
qd non recepistis: recte pate
remini. Existimo enī nichil
me minus fecisse a magnis
aptis. Nam & si impertus sū
sermone: sed non scientia.
In omnib; autē manifestus
sum uobis. Aut nunquid
peccatum feci meipsum hu
milians ut uos exaltemini.
qm̃ gratis euangelium dei
euangelizaui uobis. Alias
ecclesias expoliam. accipiens
stipendium ad ministerium
ur̃i. Et cum eē apd uos &
egerem: nulli onerosus fui.
Nam qd in deerat: suppleuerē
fr̃s qui uenerē a macedonia.
Et in omnib; sine onere me
uobis seruaui. & seruabo. Et
ueritas xpi in me: qm̃ hec
gloratio non infringetur
in me. in regionibus achay.
Quare. Quia non diligo uos:
D's scit. Qd autē facio: & faciā.
ut amputē occasionem corū
qui uolunt occasionem. ut

in quo gl'antur tales inue
niantur sicut & nos. Nam
eiusmodi pseudo apti. ope
rari subdoli. transfigurant
se in aptos xpi. Et non miru.
I pse enim sathanas transfi
gurat se in angelum lucis.
Non est igitur magnum. si ministri
eius transfigurentur uelut
ministri iusticie. quorum fi
nis erit scdm opera ipsoru.
Terum dico. nequis
me putet insipientem. Alio
quin. uelut insipientem acci
p'te me: ut & ego modicum
quid gl'orier. Qd loquor. non
loquor scdm dnm. sed quasi
in insipientia. in hac substan
tia gl'e. Qm multi gl'antur
scdm carnem. & ego gl'oriabor.
Libenter eni sufferetis insipien
tes. cum sitis ipsi sapientes.
Sustinetis enim si quis uos in
seruitute redigit. si quis deuo
rat. si quis accipit. si quis extol
litur. si quis in faciem uos
cedit. scdm ignobilitatem
dico. quasi nos infirmi fue
rimus in hac parte. In q' q's
audet. in insipientia dico.

audeo & ego. Hebrei sunt:
Et ego. Israelite sunt: Et ego.
Semen abrahe sunt: Et ego.
Ministri xpi sunt: Et ego. Ite
minus sapiens dico. plus ego.
In laboribus plurimis. in car
ceribus abundanti. in pla
gis supra modum. in mortib;
frequenter. A iudeis quinq's
quadragenas. una minus ac
cepi. Ter unguis exsus sum. se
mel lapidatus sum. ter nau
fragium feci. Nocte & die in
pfundo maris fui. In itinerib;
sepe. periculis fluminu. peri
culis latronum. periculis
ex genere. periculis ex genti
bus. periculis in ciuitate.
periculis in solitudine. pericu
lis in mari. periculis in falsis
fratribus. In labore & erumna.
in uigiis multis. in fame
& siti. in ieiuniis multis. in
frigore & nuditate. Preter
illa que extrinsecus sunt in
stantia mea cotidiana. solli
citudo omnium seclariu. Quis
infirmat. & ego non infirmor.
Quis scandalizatur. & ego non
unor. Si gl'ari oportet. que

infirmittatis mee fē glābor.
D's & pater dñi nři ihs xpi scit
qui est benedictus in scēa. qđ
non meritor. Damasci pre-
positus gentis archie regis:
custodiebat ciuitatē dama-
scenorum ut me comprehen-
deret. Et per fenestram in
sporta demissus sum p mu-
rum: & sic effugi manus ei.
S i gloriari oportet:
non expedit quidem. ueniā
autē ad uisiones & reuelati-
ones dñi. Scio hominem in
xpo ante annos quattuor-
decim. siue in corpore siue
extra corpus nescio d's scit.
raptum huiusmodi usq; ad
terciū celū. Et scio huiusmodi
homine siue in corpore siue
extra corpus nescio d's scit:
qm̄ raptus est in paradisu.
& audiuit archana uerba
que non licet homini loq;
Pro huiusmodi gloriabor:
p me autē nichil nisi in in-
firmittatib; meis. Nam & si
uoluero glari: non ero in-
piens. Veritate enim dicam.
P ateo autē. neq; me existimet

supra id qđ uidet me. aut
audire aliquid ex me. Et ne
magnitudo reuelationum
extollat me: datus est in
stimulus carnis mee angl's
sathane. ut me colaficeret.
Propter qđ ter dñm rogavi
ut discederet a me. Et dixit
m̄. Sufficit t' grā mea. Nā
uirtus in infirmitate pficit.
Libenter igitur gloriabor
in infirmitatibus meis: ut
inhabitet in me uirtus xpi.
Propter qđ placeo in in-
firmitatibus. in contumeliis.
in necessitatibus. in persecu-
tionibus. in angustiis p xpo.
Cum enī infirmior: tunc po-
tens sum. Factus sum inopi-
ens. uos me coegistis. Ego enī
debiui uobis commendari.
Nichil enim minus feci. ab in-
qui sunt supra modū apti.
Tametsi nichil sum: signa ta-
men apti facta sunt sup uos.
in omni patientia. in signis
& p'digiis & uirtutibus. Qđ
est enim qđ minus habuistis
pre ceteris ecclesiis. nisi qđ ego
ipse non grauau uos. Do-

nate in hanc iniuriā.

Ecce tercio hoc paratus
sum uenire ad uos: & non
ero grauis uobis. Non enim
quero que uia sunt: sed uos.
Hec enim debent filii paren-
tibus thesaurizare. sed pa-
rentes filiis. Ego autē liben-
tissime impendam. & super
impendar ipse p animabus
uistris. licet uos plus diligens
minus diligat. Sed esto. ego
uos non grauau. sed cū cēm
astutus. dolo uos cepi. Nunquid
per aliquem eorū quos misi
ad uos. circumueni uos? Ro-
gaui tūc. & misi cū illo frēm.
Nunquid tūc circumuenite
uos? Nonne eodem spū am-
bulauimus? Nonne isdem
uestigis? Olim putatis. qd
excusemus nos apd uos. Corā
deo in xpō loquimur. Omnia
autē carissimi ppter urām
edificationē. Timeo enim ne
forte cū uenero. non quales
uolo inueniā uos. & ego inue-
niar a uobis qualē non uultis.
Hec forte contentiones. emula-
tiones. animositates. dissen-

siones. detractiones. susurrati-
ones. inflationes. seditiones
sunt inter uos. Ne iterū cum
uenero. humiliet me d's apd
uos. & lugeam multos ex iis
qui ante peccauerunt. &
non egerunt penitentiam
super immundicia & formi-
catione & impudicia quā
gesserunt. Ecce hoc tercio
uenio ad uos. In ore duorū
uel trium testium stabit
omne uerbum.

Predixi & predico. ut pre-
sens bñ & nunc absens. iis
qui ante peccauerunt. &
ceteris omnib; qm si uene-
ro iterū: non parcam. An
experimentū queratis eius
qui in me loquitur xpē.
qui in uobis non infirmat.
sed potens est in uobis. Nā
& si crucifixus est ex infirmi-
tate: sed uiuit ex uirtute dei.
Nam & nos infirmi sumus in
illo. sed uiuimus cū eo ex
uirtute dei in uobis. Vosmet
ipsos temptate. Si estis in fi-
de. ipsi uos pbate. An non
cognoscatis uosmet ipsos.

quia xpc nre in uobis est.
nisi forte repbi estis. Spō
autē qd cognoscitis. qā nos
non sumus repbi. Oramus
autē dñm. ut nichil mali fa
ciatis. Non ut nos p̄bati pa
reamus. sed ut uos qd bonū
est faciatis. nos autē ut rep
bi simus. Non enim possum
aliqd aduersus ueritatē. sed
p̄ ueritate. Gaudemus enim.
quando nos infirmi sumus.
uos autē potentes estis. hoc
& oram. uram confirmatio
nem. Ideo hec absens scribo.
ut non presens durus agā
scdm potestatem quā dñs
dedit michi in edificationē
& non in destructionē uram.
De cetero fr̄s gaudete. p̄fecti
estote. Exortamini. idem sa
p̄te. Pacem habete. & dñs pa
cis & dilectionis erit uobiscū.
Salutate inuicē in osculo scō.
Salutant uos om̄s sc̄i. Gratia
dñi nr̄i ih̄u xpi & caritas
dei. & cōmunicatio sc̄i sp̄s
cum omnibus uobis. amen.

**Explicit eptā scda ad corin
thios scripta de macedonia. uersus. D. x.**

**Incipit argumentum eptē
ad galathas.**

Galathę sunt greci.
Hi uerbū ueritatis
primum ab aptō acceperūt.
sed post discessum eius tem
ptati sunt a falsis aptis. ut
in legem & circumcisionem
uerterentur. Hos apt̄s reuo
cat ad fidem ueritatis. scri
bens eis ab epheso.

**Explicit argumentum.
Incipiunt capitula.**

Mittor quod sic tam cito.

Deinde post annos tres.

Cum autē uenisset cephas antiochia.

De insensatis galathis.

Fr̄s. scdm hominem dico.

Dico autem quanto tempore.

Fr̄atres. obsecro uos.

Dicite michi q̄ sub lege estis.

Ecce ego paulus dico uobis.

Uos autē in libertatē uocati estis.

Fr̄s. & si preoccupat⁹ fuerit homo.

Idetē qualib; litteris scripsi uobis.

Explicit capitula.

Incipit eptā ad galathas.

AULVS

APL'S

NON

ab hominib; neq; p hominem. sed per iūm xp̄m & dñm patre qui suscitauit eum a mortuis. & q̄ mecum sunt om̄s fr̄s. ecclesijs gala- tie. Gr̄a uobis & pax a deo patre & dñō iūo xp̄o. qui dedit semetipsum pro peccatis nris. ut emperet nos de p̄senti seculo nequam. scdm̄ uoluntate dei & patris nri. cui est gl̄a in sc̄la sc̄lor̄s am̄.

Mior qd̄ sic tam cito trans- ferimini ab eo qui uos uoca- uit in gr̄am xp̄i in aliud eu- angelium. qd̄ non est aliud nisi sunt aliqui q̄ uos contur- bant. & uolunt conuerrere euangelium xp̄i. Sed licet nos aut anḡs de celo euangelizet uobis p̄ter quā qd̄ euange- lizauimus uobis: anathema sit. Sicut p̄dixi & nunc iterū dico. si quis uobis euan-

gelizauit p̄ter id qd̄ acce- pistis: anathema sit. Modo enim hominibus suadeo. an deo? Aut quero hominibus placere? Si adhuc hominib; placerem: xp̄i seruus non eē. Notum enī uobis facio fr̄s eu- angelium qd̄ euangelizati est a me: q̄a non est scdm̄ ho- minem. Neq; enim ego ab homine accepi illud neq; didici. sed per reuelationē iūo xp̄i. Audistis enim con- uersationē meā aliquando in iudaismo: qm̄ supra mo- dum persequabar eccl̄am dei. & expugnabam illam. & p̄fi- ciebam in iudaismo supra multos coetaneos meos in ge- nere meo. abundantius emu- lator existens paternarum mearum traditionū. Cum autē complacuit ei qui me segregauit de utero matris mee. & uocauit p̄ gr̄am suā. ut reuelaret filium suū in me. ut euangelizare illū in gentibus: continuo non ad- quieui carni & sanguini. neq; ueni ierosolimā ad antecesso-

res meos aptos. sed abii in arabiam. & iterum reuersus sum damascum.

Deinde post annos tres ueni ierosolimam uidere petrum. & mansi apud eum diebus quindecim. Alium autem aptorum uidi neminem. nisi iacobum fratrem domini. Quae autem scribo uobis. ecce coram deo quia non mentior. Deinde ueni in partes syrie & cilicie. Etiam autem ignotus facie ecclesis iudeis. quae erant in christo. Tantum autem auditum habebant. quoniam quod persequeretur nos aliquando: nunc euangelizat fidem quam aliquando expugnabat. & in me clarificabant dominum. Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi ierosolimam cum barnaba assumpto & titio. Ascendi autem secundum reuelationem. & contuli cum illis euangelium quod praedico in gentibus. Seorsum autem uisui qui uidebantur esse aliquid. ne forte inuacuum currerem aut cucurrissem. Sed neque

titius qui mecum erat cum esset gentilis: compulsus est circumcidi. Sed propter subito ductos falsos fratres qui subito uenerunt explorare libertatem nostram quam habemus in christo iesu. ut nos in seruitutem redigerent: neque ad horam cessimus subiectioni. ut ueritas euangelii permaneat apud uos. Ab his autem qui uidebantur esse aliquid quales aliquando fuerint: nichil mea interest. Dominus personam hominis non accipit. Michi autem qui uidebantur esse aliquid: nichil contulerunt. Sed e contra cum uidissent quod creditum est in euangelium preputii sicut & petro circumcisionis. qui enim operatus est petro in apostolatum circumcisionis operatus est & in inter gentes. & cum cognouissent gratiam quae data est in iacob; & cephas & iohannis qui uidebantur columnae esse: dexteris dederunt in & barnabe societatis. ut nos in gentes. ipsi autem in circumcisionem. tantum ut pauperum

memores essemus. Qd etiam
solicitus fui hoc ipsu facere.

Cum autē uenisset
cephas antiochiam: in facie
ei restra. qā reprobabilis
erat. Prius enim quā ueni-
rent quidam ab iacobo: cū
gentib; edebat. Cū autē ue-
nissent: subtrahabat & segre-
gabatur se. timens eos qui ex
circumcisione erant. Et simu-
lationi ei consenserūt ceteri
iudei. ita ut & barnabas du-
ceretur ab eis in ipsam simu-
lationē. Sed cū uidissem qd
non recte ambularent ad ue-
ritatē euangelii: dixi cephe
corā omnib; . Si tu cū iudeus
sis. gentilitate & non iudaice
uiuis: quom̄ gentes cogis iu-
dizare? Nos natura iudei.
& non ex gentib; peccatores.
Scientes autē qd non iustifica-
tur homo ex operibus legis.
nisi per fidem ihs xpi: & nos
in xpo ihs credidimus. ut
iustificemur ex fide xpi & nō
ex opib; legis. ppter qd ex o-
pib; legis non iustificabitur
omnis caro. Qd si querentes

iustificari in xpo. inuenti sum
& ipsi peccatores: nunqd xpc
peccati minister est? Absit.
Si enī quē destruxi hęc iterū
edifico: preuaricatores me
constituo. Ego enim p legē
legi mortuus sum. ut deo
uiuiam. Xpo confixus sum
cruci. Uiuo autē iam nō ego.
uiuit uero in me xpc. Quod
autē nunc uiuo in carne in
fide uiuo filii dei. q dilexit
me. & tradidit seipsum p me.
Non abicio grām dei. Si enim
per legem iusticia: ergo xpc
gratis mortuus est.

Consensati galache. quis
uos fascinauit ueritati non
obedire. ante quorū oculos
ihs xpc pscriptus est & in uob
crucifixus: Hoc solum uolo
a uobis discere. Ex operibus
legis spm accepistis. an ex au-
ditu fidei? Sic stulti estis. ut
cū spū expertis: nunc carne
consumamini. Tanta passi
estis sine causa. si tamen sine
causa. Qui g tribuit uobis
spm. & opatur uirtutes in
uobis: ex opib; legis. an ex

auditu fidei: Sicut abrahā
credidit deo. & reputatum
est ei ad iusticiam. Cognosca
te g. quia q̄ ex fide sunt:
hi sunt filii abrahe. Proui
dens autē scriptura. q̄a ex
fide iustificat gentes deus:
pronunciante abrahe. q̄a
benedicuntur in te omnes
gentes. Igitur qui ex fide
sunt: benedicuntur cum fi
deli abraham. Quicunq; enī
ex operib; legis sunt: sub
maledicto sunt. Scriptum
est enī. Maledictus omnis q̄
non pmanferit in omnib;
que scripta sunt in libro le
gis. ut faciat ea. Qm̄ autem
in lege nemo iustificatur
apd̄ dñi: manifestum est
quia iustus ex fide uiuit.
Lex autē non est ex fide. sed q̄
fecerit ea. uiuet in illis. Xp̄e
nos redemte de maledicto
legis. factus p nobis maledi
ctum. q̄a scriptū est. male
dictus omnis q̄ pendet in
ligno. ut in gentibus bene
dictio abrahe fieret in xp̄o
ihs. ut pollicitationē sp̄s

accipiamus p fidem.

ks. scdm̄ hominē dico.
Tamen hominis testamen
tū confirmatū nemo sper
nit. aut sup̄ordinat. Abra
he dicte sunt pmissiones.
& semini eius. Non dicit in
seminib; quasi in multis.
sed quasi in uno. in semine
tuo. qui est xp̄e. Hoc autem
dico. Testamentū confirma
tū a deo que post quadrin
gentos & triginta annos
facta est lex. non uirtū facit
ad euacuandam pmissionē.
Nam si ex lege hereditas: iam
non ex pmissione. Abrahe
autē p repromissionem do
nauit d̄s. Quid ḡ lex? Pro
pter transgressionē posita
est: donec ueniret semen
cui p̄miserat. ordinata p
angelos in manu mediato
ris. Mediator autē unus
non est: d̄s autem unus est.
Lex ḡ aduersus pmissa dei.
Absit. Si enim data ēēt lex
que posset uiuificare: uere
ex lege ēēt iusticia. Sed con
cluse scriptura omnia sub

peccato. ut pmissio ex fide
 ihs xpi daretur credentib;.
Prius autē quā ueniret fides:
 sub lege custodiebamur
 conclusi in eā fidē que reue
 landa erat. Itaq; lex peda
 gogus nr̄ fuit in xpo. ut
 ex fide iustificemur. At u
 bi uenit fides: iam non su
 mus sub pedagogo. Om̄s
 enī filii dei estis per fidem
 in xpo ihs. Quicumq; enim
 in xpo baptizati estis: xpm̄
 induistis. Non est iudeus
 neq; grecus. non est seruus
 neq; liber. neq; masculus
 neq; femina. Om̄s enim uos
 unū estis in xpo ihs. Si autē
 uos xpi: ergo abrahę semen
 estis. scdm̄ pmissionē heredes.

Dico autē. Quanto
 tempore heres paruulus
 est: nichil differt a seruo
 cū sit dñs omnū. sed sub
 tutorib; & actoribus est
 usq; ad presintam tempus
 a patre. Itā & nos cū essem̄
 paruuli: sub elementis mun
 di eramus seruientes. At ubi
 uenit plenitudo temporis:

misit d̄s filium suum factum
 ex muliere. factū sub lege. ut
 eos qui sub lege erant redime
 ret. ut adoptionem filiorū
 reciperemus. Qm̄ autē estis
 filii dei: misit d̄s spm̄ filii sui
 in corda nr̄a clamantē. abba
 pater. Itaq; iam non es seruus:
 sed filius. Qd̄ si filius: & heres
 per dñm. Sed tunc quidē igno
 rantes dñm. is qui natura non
 fuit dñi seruiebatis. Nunc au
 tem cū cognoueritis dñm. im
 mo cogniti sitis a deo: qm̄odo
 conuertimini iterū ad infir
 ma & egena elementa. quib;
 denuo seruire uultis? Dies
 obseruatis & menses. & tēpo
 ra & annos. Timeo uos. ne
 forte sine causa laborauerim
 in uobis. Estote sicut ego. q̄a
 & ego sicut & uos.

Ihs. obsecro uos. Nichil me
 lesistis. Scitis autē q̄a p̄ infir
 mitatē carnis euangelizau
 i uobis iam pridē. & tempta
 tionē uiam in carne mea
 non spreuistis neq; respuistis:
 sed sicut anglm̄ dei excepistis
 me. sicut xpm̄ ihs. Vbi est

3
q̄ beatitudo nr̄a: Testimoni-
um enī perhibeo uobis. quia
si fieri potuisset: oculos nr̄os
eruissetis & dedissetis michi.
Ergo inimicus uobis fact' sū.
uerū dicens uobis: Emulan-
tur uos non bene. sed exclu-
dere uos uolunt. ut illos e-
mulemini. Bonū autē emu-
lamine in bono semper. &
non tantū cum presens sum
apd' uos. Filioli mei q̄s iterū
parturio donec formet' xpc
in uobis. uelle autē ēē apd'
uos in. & mutare uocē meā:
quoniā confundor in uobis.

Dicite in qui sub lege
uultis ēē. legem non legistis:
Scriptū est enim. qm̄ abrahā
duos filios habuit. unū de
ancilla. & unū de libera. Sed
q̄ de ancilla: scdm̄ carnē na-
tus est. Qui autē de libera: p̄
repromissione. Que sunt per
allegoriā dicta. Hec enī sūt
duo testamenta. Unū quidē
a monte syna in seruitutem
generans. que est agar. Syna
enim mons est in arabia. qui
conunctus est ei que nunc

est ierusalem: & seruit cum
filiis suis. Illa autē que sur sū
est ierlm̄ libera est: que est
mater nr̄a. Scriptum est enī.
Letare sterilis que non parit.
erumpere & clama que non
parit. q̄a multi filiū deser-
te magis quā ei que habet
uirum. Nos autē fī's. scdm̄
isaac p̄missionis filii sumus.
Sed quomodo tunc qui scdm̄
carnē natus fuerat persequē-
batur eū qui scdm̄ sp̄m̄: ita
& nunc. Sed quid dicit scri-
ptura: Uice ancillā & filiū ei.
Non enī heres erit filius ancillę
cum filio libere. Itaq; fī's. non
sumus ancillę filii sed libere.
qua libertate nos xpc libera-
uit. Stare. & nolite iterum
iugo seruitutis contineri.

Ecce ego paulus dico
uobis. quoniā si circuncida-
mini. xpc uobis nichil p̄de-
rit. Testificor autem tui sū
omni homini circuncidanti se.
qm̄ debitor est uniuersē le-
gis faciende. Cuacuati estis
a xpo qui in lege iustificami-
ni. a gr̄a excidistis. Hos enī

sp̄m ex fide. sp̄m iusticie expe-
ctamus. Nam in xp̄o iñs neq;
circuncisio aliquid ualet neq;
preputium. sed fides que p
dilectionē opatur. Curreba-
tis bene. q̄s uos impediunt
ueritati non obedire. Hemi-
ni consensertis. Persuasio
non est ex eo qui uocat uos.

Modicū fermentū. totā massā
corrumpit. Ego confido in
uobis in dñō. qđ nichil aliud
sapietis. Qui autē conturbat
uos: portabit iudiciū q̄cumq;
est ille. Ego autē fr̄s si circun-
cisionem predico. qđ adhuc
persecutionem patior. Ligo
euacuātū est scandalū crucis.

Utinam & abscedantur. qui
uos conturbant.

Vos enī in libertatē uocati
estis fr̄s: tantū ne libertatē
in occasionē detis carnis. sed
p caritatem seruite inuicē.
Om̄is enī lex in uno sermone
impletur. Diliges primum
tuum sicut te ipsum. Qđ si
inuicē mordetis & comeditis:
uidete ne ab inuicē consuma-
mini. Dico autē. Spū ambu-

late. & desideria carnis non
perficietis. Caro enī concupi-
scit aduersus sp̄m. sp̄s autē
aduersus carnē. Hec enī sibi
inuicē aduersantur. ut non
quecumq; uultis illa faciatis.
Qđ si spū ducimini: non estis
sub lege. Manifesta autē sūt
opera carnis. que sunt. formi-
catio. immundicia. impudi-
cicia. luxuria. idolorū seruitus.
ueneficia. inimiciis. conten-
tiones. emulationes. ire. rixe.
dissensiones. secte. inuidie. ho-
micidia. ebrietates. comessia-
tiones. & his similia. Que pre-
dico uobis sicut predixi. qm̄
q̄ talia agunt: regnum dei
non consequentur. Fructus
autē sp̄s est caritas. gaudium.
pax. patientia. longanimitas.
bonitas. benignitas. fides. mo-
destia. continentia. castitas.
Aduersus huiusmodi non est lex.
Qui autē sunt xp̄i: carnē suam
crucifixerunt cū uitiis & con-
cupiscentiis. Si spū uiuimus:
spū & ambulemus. Non effici-
amur inanis gl̄s cupidi: inui-
cē puocantes. inuicē inuidentes.

Es. & si preoccupatus
fuerit homo in aliquo delicto:
uos qui spirituales estis. huius
modi instruite in spiritu lenita-
tis. considerans tempus. ne
& tu tempteris. Alter alteri
onera portate. & sic adim-
plebitis legem christi. Nam si quis
existimat se aliquid esse cum
nichil sit: ipse se seducat.
Opus autem suum probet unus
quisque: & sic in semetipso
tantum gloriam habebit. &
non in altero. Unus quisque
enim onus suum portabit. Com-
mune est autem is qui cathe-
cizatur uerbo. ei qui se cathe-
cizat in omnibus bonis. Nolite
errare. deus non irridetur. Qui
enim seminaverit homo: hec
& metet. Qui quod seminat in
carne sua: de carne & metet
corruptionem. Qui autem semi-
nat in spiritu: de spiritu metet ui-
tam eternam. Bonum autem faci-
entes non deficiamus. tempore
enim suo metemus non defici-
entes. Ergo dum tempus habe-
mus: operemur bonum ad omnes.
maxime autem ad domesticos

fidei.

Videte qualibus litteris
scripsi uobis mea manu. Qui-
cunque enim uolunt placere
in carne: hi cogunt uos cir-
cuncidi. tantum ut crucis
christi persecutionem non pati-
antur. Neque enim qui circun-
ciduntur legem custodiunt.
sed uolunt uos circuncidi.
ut in carne ustra glorificentur.
Mihi autem absit gloriari:
nisi in cruce domini nostri ihesu christi.
per quem in mundus crucifixus
est & ego mundo. In christo enim
ihesu neque circuncisio aliquid
ualet neque preputium. sed
noua creatura. Et quicunque
hanc regulam secuti fuerint:
pax super illos & misericordia. &
super israel dei. De cetero
nemo in molestus sit. Ego
enim stigmata domini ihesu in
corpore meo porto. Gratia
domini nostri ihesu christi cum spiritu
uestro frater. amen.

Expliat epla ad galathas.
scripta eis ab epheso.
uersus. cccvii.

197
Incipit argumentum
epte ad ephesios.

Ephesii sunt asiam. hi
accepto uerbo ueritatis
perseuerunt in fide. hos col
laudat apt's. scribens eis a
roma de carcere.

Expliet argumentum.

Incipiunt capitula.

Benedictus d's & pater dñi nr'i ih's xpi.

Propterea & ego audiens fidem in a'm.

Et uos cū essetis mortui delictis.

Huius rei gratia ego paulus.

Huius rei grā flecto genia mea.

Obscuro itaq; uos ego unicus in dño.

Hoc igitur dico.

Nemo uos seducat manib; uerbis.

Mulieres utrius suis subditæ sint.

De ore fr's confortamini in dño.

Expliet capitula.

Incipit epla ad ephesios.

per uoluntatem dei. scis
omnib; qui sunt ephesi
& fidelibus in xpo ih's.

Grā uobis & pax a deo pa
tre nro & dño ih's xpo.

Benedictus d's & pater
dñi nr'i ih's xpi. q' benedi

xit nos in omni benedicti
one spūali in celestib; in

xpo. sicut elegit nos in
ipso ante mundi consti

tutionē. ut essemus sc'i
& immaculati in conspectu

ei in caritate. Qui predestina
uit nos in adoptionē filioꝝ.

per ih'm xpm in ipsum scdm
ppositum uoluntatis sue. in

laudē gl'ie gr'e sue. in qua gra
tificauit nos in dilecto filio

suo. in quo habemus redem
ptionē per sanguinem eius

remissionē peccatorū scdm
diuitias gr'e eius. quę super

abundauit in nobis in omi

sapientia & prudentia. ut
notū faceret nobis sacramen-
tū uoluntatis sue scđm bonū
placitum ei qđ proposuit
in eo. in dispensatione pleni-
tudinis temporū instaurare
omnia in xpō que in celis &
que in terra sunt. in ipso in q̄
& nos sorte uocati sumus pre-
destinati scđm propositū ei.
q̄ omnia operatur scđm consi-
lium uoluntatis sue. ut simū
in laudē glē eius. qui ante
spauimus in xpō. In q̄ & uos.
cum audissetis uerbum ueri-
tatis. euangelii salutis nr̄e.
In q̄ & credentes signati estis
spū p̄missionis scō qui est
pignus hereditatis nr̄e. in
redemptionē acquisitionis.
in laudem glorie ipsius.

Propterea & ego audiens fi-
dem ur̄am que est in xpō
nr̄o. & dilectionē in om̄s
scōs: non cesso gr̄as agens p̄
uobis. memoriam ur̄i faciens
in orationib; meis. ut d̄s dñi
nr̄i ih̄u xp̄i pater glē det uob
sp̄m sapientie & reuelationis.
in agnitionem ei illuminatos

oculos cordis ur̄i. ut sciatis
que sit spes uocationis ei.
& que diuitie glē hereditatis
eius in sc̄is. & que sit supe-
minens magnitudo uirtu-
tis eius in nos qui credidim̄
scđm operationē potentie
uirtutis eius quā operatus
est in xpō. suscitans illum
a mortuis. & constituens ad
dexteram suam in celestibus
supra om̄e principatum
& potestatem & uirtutē &
dominationē. & om̄e nomen
qđ nominatur non solū in
hoc seculo sed & in futuro. &
omnia subiecte sub pedib; ei.
& ipsum dedit caput supra
omnem eccl̄am que est corpus
ipsius. plenitudo eius. qui
omnia in om̄ib; adimpletur.

Et uos cū effectis
mortui delictis & peccatis
ur̄is. in quib; aliquando am-
bulastis scđm sc̄m mundi
huius. scđm principē pote-
statis aeris huius. sp̄s qui n̄
operatur in filiis diffidentie.
In quib; & nos om̄s aliquando
conuersati sumus in desideriis

200
carnis nr̃e. facientes uolunta-
tes carnis & cogitationũ. &
eramus natura filii ir̃e sicut
& ceteri. Ds̃ autē qui diues
est in misericordia. ppter̃ nimiam
caritatem suam qua dilexit nos
& cū essemus mortui peccatis:
conuiuificauit nos xp̃o. cui
gr̃a estis saluati & comeresuci-
tauit & considerare fecit in ex-
lestibus in xp̃o ih̃u. ut osten-
deret in seculis superuenienti-
bus abundantes diuitias gr̃e
sue in bonitate sup̃ nos in xp̃o
ih̃u. Gr̃a enim estis saluati p̃
fidem. & hoc non ex uob. Dei
donũ est non ex operibus. ut
nequis gloriatur. Ipsiũ enĩ
sumus factura creati in xp̃o
ih̃u. in operibus bonis. que
preparauit ds̃. ut in illis am-
bulemus. Propter qd̃ memo-
res estote. quia aliquando
uos gentes eratis in carne.
q̃ dicimini preputiũ ab ea
que dicitur circumcisio in
carne manufacta. q̃ eratis
illo in tempore sine xp̃o. ali-
enati a conuersatione isrl̃.
& hospites testamentorum

pmissionis spem non habentes.
& sine deo in hoc mundo. Nē
autē in xp̃o ih̃u. uos qui ali-
quando eratis longe: facti
estis ppe in sanguine xp̃i.
Ips̃e est enim pax nr̃a. qui fe-
cit utraq; unum. medium
parietem inacerie soluens
inimicitiam in carne sua. le-
gem mandatorũ decretis
euacuans. ut duos condat
in semetipso. in uno nouo
homine faciens pacē. & re-
conciliet ambos in uno cor-
pore deo per crucē. interfici-
ens inimicitiam in semetipso.
Et ueniens euangelizauit pa-
cem uobis qui longe fuistis.
& pacē ihs̃ qui ppe. qm̃ p̃ ipsũ
habemus accessum ambo in
uno sp̃u ad patrē. Ergo iam
non estis hospites & aduene.
sed estis ciues sc̃orũ & domesti-
ci dei. superedificati super
fundamentum apt̃orum &
pphetarũ. ipso summo an-
gulari lapide xp̃o ih̃u. In q̃
omnis edificatio constructa.
crescite in templũ sc̃m in dño.
I n quo & uos coedificamini

In habitaculū dei in spū scō.
huius rei grā ego
paulus unctus iūv xpi pro
uobis gentib; si tamen audi-
stis dispensationē grē dei que
data est in in uobis. qm scdm
revelationē notū in factū
est sacramentū sicut supra
scripsi in breui. put potestis
legentes intelligere pruden-
tiam meā in mysterio xpi.
qd aliis generationib; non
est agnītū filiis hominum.
sicut nunc revelatum est
scis aptis ei & pphetis in spū.
ēē gentes coheredes & concor-
porales & cōparticipes pmi-
sionis in xpo iūv p euangeli-
um cui factus sum minister. ⁊
scdm opationē uirtutis eius.

Michi omnīū scōrū minimo
data est grā hęc. in gentibus
euangelizare inuestigabiles
diuitias xpi. & illuminare
omīs que sit dispensatio sacra-
menti absconditi a scis in deo
q omīa creauit. ut innotescat
principib; & potestatibus in
celestib; p ecclām multiformi
sapientia dei scdm pxi-

ntionē scōrū. quā fecit
in xpo iūv dno nro. In quo
habemus fiducia & accessum
in confidentia per fidem ei.
Propter qd peto ne deficiatis
in tribulationib; meis pro
uobis. que est grā uia.

Huius rei grā flecto genua
mea ad patrem. ex q omīs
pateritas in celis & in terra
nominatur. ut det uobis
scdm diuitias grē sue uir-
tutē corroborari p spm eius
in interiore homine. habitari
xpm p fidem in cordib; uis
in caritate radicati & funda-
ti. ut possitis comprehendere
cum omnib; scis. que sit
latitudo. longitudo. sublimi-
tas & pfundum. seu etiam
supereminente scientie cari-
tatē xpi. ut impleamini in
omne plenitudinē dei. Si
autē qui potens est omīa face-
re superabundanter quam
petimus aut intelligimus.
scdm uirtutē que operatur
in nobis. ipsi grā in ecclā &
in xpo iūv. in omīs generati-
ones seculi scōrū. amen.

⁊ scdm donū grē dei que data est in

Obscuro itaq; uos ego
 iunctus in dño. ut digne
 ambuletis uocatione qua
 uocati estis. cū omī humili-
 tate & mansuetudine. cū
 patientia supportantes in-
 uicē in caritate. solliciti ser-
 uare unitatē sps in uniuerso
 pacis. Unū corpus & unus
 sps. sicut uocati estis in una
 spe uocationis uiuē. Unus
 dñs. una fides. unū bapti-
 sma. unus dñs & pater omīū.
 qui sup omīs & p omnia &
 in omīb; nobis. Unicuiq;
 autē mīm data est grā. scdm
 mensurā donationis xpī.
Propter qd dicit. Ascendens
 in altū captiua duxit capti-
 uitatē. dedit dona hominib;.
Qd autē ascendit qd est. nisi qd
 & descendit pīmū in inferio-
 res partes terre. Qui descen-
 dit ipse est & qui ascendit
 sup omīs celos. ut impleat
 omnia. Et ipse dedit qsdam
 quidē aptos. qsdā autem pro-
 phetas. alios uero euangelistas.
 alios autē pastores & docto-
 res. ad consumationē scōrū

in opus ministeriū. in edifica-
 tionē corporis xpī. donec oc-
 curramus omīs in unitatē fi-
 dei & agnitionis filii dei. in
 uirū pfectū. in mensuram
 etatis plenitudinis xpī. ut
 iam non simus paruuli. flu-
 ctuantes. & circūferamī omī
 uento doctrine. in nequitia
 hominū. in astutia. ad cir-
 cūuentionē erroris. Heritātē
 autē facientes. in caritate
 crescamus in illo p omīa. q
 est caput xpī. Ex quo totū
 corpus compactū & connexū.
 p omīē iuncturā submini-
 strationis. scdm opationem.
 in mensurā unicuiusq; mem-
 bri augmentū corporis facit
 in edificationē suā in caritate.
Hoc igitur dico & testificor
 in dño. ut iā non ambuletis
 sicut gentes ambulante in
 uanitate sensus sui. tenebris
 obscuratū habentes intelle-
 ctū. alienati a uita dei per
 ignorantia que est in illis.
 ppter excitatē cordis ipsorū.
Qui despicientes semet ipsos tra-
 diderūt impudiciē. in ope

ratione immundicie. omnes
in auaricia. Vos autem non
ita didicistis xpm. si tamen
illum audistis & in ipso edo-
cti estis. sicut est ueritas in
ihv. deponere uos secundum pri-
stinam conuersationem uete-
rem hominem qui corrumpi-
tur secundum desideria erroris.
Renouamini autem spiritu mentis
uestrae. & induite nouum ho-
minem qui secundum deum creatus
est in iusticia & sanctitate
ueritatis. Propter quod depo-
nentes mendacium: loqui-
mini ueritatem unusquisque
cum proximo suo. quoniam sumus in-
uicem membra. Irascimini. &
nolite peccare. Sol non occi-
dat super iracundiam uestram.
Nolite locum dare diabolo. Qui
furabatur: iam non furetur.
Magis autem laboret operando
manibus suis quod bonum est:
ut habeat unde tribuat
necessitatem patienti. Omnis
sermo malus ex ore uostro non
procedat. sed si quis bonus est
ad edificationem fidei. ut
det gratiam audientibus. fe-

nolite contristare spiritum sanctum
dei. in quo signati estis in
die redemptionis. Omnis
amaritudo & ira & indigna-
tio & clamor & blasphemia.
tollatur a uobis cum omni ma-
licia. Estote autem inuicem be-
nigni. misericordes. donan-
tes inuicem. sicut & deus in christo
donauit nobis. Estote ergo
imitatores dei sicut filii ca-
rissimi. & ambulate in dile-
ctione sicut & christus dilexit
nos. & tradidit semetipsum
pro nobis oblationem & hostiam
deo in odorem suauitatis.
Fornicatio autem & omnis im-
mundicia aut auaricia nec
nominetur in uobis sicut de-
cet sanctos. aut turpitudinis. aut
stultiloquium. aut scurrili-
tas que ad rem non pertinet.
sed magis gratiarum actio. Hoc
enim seruire intelligentes.
quod omnis fornicator. aut
immundus. aut auarus quod
est idolorum seruus. non ha-
bet hereditatem in regno christi
Nemo uos et dei.
seducat in uerbis.

Propter hec enim uenite ira
 dei in filios diffidentie. Noli-
 te ergo effici participes eor-
 um. **E**tatis enim aliquando tenebre
 nunc autem lux in domino. ut
 filii lucis ambulate. Fructus
 enim lucis est in omni bonita-
 te & iusticia & ueritate. Pro-
 bantes quid sit beneplacitum
 deo. & nolite communicare
 opibus infructuosis tenebra-
 rum. magis autem redargu-
 ite. Que enim in occulto fi-
 unt ab ipsis: turpe est & di-
 cere. Omnia enim que argu-
 untur a lumine: manifestan-
 tur. Omne enim quod manifesta-
 tur: lumen est. Propter quod
 dicite. Surge qui dormis: &
 exurge a mortuis: & illumi-
 nabit te Christus. Videte itaque
 quomodo caute ambuletis.
 non quasi insipientes. sed ut
 sapientes. redimentes tempus
 quoniam dies mali sunt. Propterea
 nolite fieri imprudentes. sed
 intelligentes que sit uolun-
 tas dei. Et nolite inebriari
 uino in quo est luxuria. sed
 implemini spiritu loquentes

uobismet ipsis. in psalmis &
 ymnis. & canticis spiritualibus.
 cantantes & psallentes in
 cordibus uiris domino. gratias agen-
 tes semper per omnes in nomine
 domini nostri Iesu Christi deo & patri.
 subiecti inuicem in timore Christi.

Mulieres uiris suis
 subditæ si ut sicut domino. quoniam
 uir caput est mulieris. sicut
 Christus caput est ecclesie. ipse sal-
 uator corporis eius. Sed ut
 ecclesia subiecta est Christo: ita &
 mulieres uiris suis in omnibus.
Uiri diligite uxores suas. sicut
 & Christus dilexit ecclesiam. & sei-
 ipsum tradidit pro ea. ut illam
 sanctificaret. mundans la-
 uacro aque in uerbo. ut ex-
 hiberet sibi ipse gloriam eccle-
 siam non habentem maculam
 aut rugam. aut aliquid eiusmodi.
 sed ut sit sancta & immacula-
 ta. Ita & uiri debent diligere
 uxores suas. ut corpora sua.
Qui suam uxorem diligit: seipsum
 diligit. Nemo enim unquam
 carnem suam odio habuit. sed
 nutrit & fouet eam. sicut &
 Christus ecclesiam. quia membra sumus

corporis eius. de carne eius. &
de ossibus eius. Propter hoc
relinquet homo patrem &
matrem suam. & adhaerebit uxori
sue. & erunt duo in carne
una. Sacramentum hoc magnum
est. Ego autem dico in Christo &
in ecclesia. Iherusalem amen & uos
singuli. unusquisque suam uxorem
sicut seipsum diligat.
uxor autem timeat virum.
Filius obedite parentibus vestris
in domino. hoc enim iustum est.
Honora patrem tuum & matrem
tuam. quod est mandatum primum
in promissione. ut bene sit tibi.
& sis longeuus super terram.
Et patres. nolite ad iracundiam
provocare filios vestros. sed edu-
cate illos in disciplina & cor-
reptione domini. Servi obedite
dominis carnalibus cum timore
& tremore in simplicitate
cordis vestri sicut Christo. non ad
oculum seruientes quasi homi-
nibus; placentes. sed ut servi
Christi. facientes uoluntatem dei
ex animo. cum bona uolunta-
te seruientes sicut domino & non
hominibus. scientes quoniam unus-

quisque quodcumque fecerit bonum
hoc percipiet a domino: siue ser-
uus siue liber. Et uos domini
eadem facite illis. remittentes
inimicas. scientes quia & illorum.
& uir dominus est in celis. & perso-
narum acceptio non est apud dominum.
De cetero fratres. con-
fortamini in domino. & in po-
tentia uirtutis eius. Induite
uos armatura dei: ut possi-
tis stare aduersus insidias
diaboli. quia non est nobis
colluctatio aduersus carnem
& sanguinem. sed aduersus
principes & potestates. ad-
uersus mundi rectores tene-
brarum harum. contra spiritu-
alia nequitię in celestibus.
Propterea accipite armaturam
dei. ut possitis resistere in
die malo. & in omnibus perfecti
stare. Stare ergo succincti
lumbos uestros in ueritate.
& induti lorica iusticie. &
calciati pedes in preparatio-
nem euangelii pacis. in omni-
bus sumentes scutum fidei.
in quo possitis omnia tela ne-
quissimi ignea extinguere.

Et galeam salutis assumite.
 & gladium sps qd est uerbu
 dei. Per omne oratione & ob
 secratione orantes omni tem
 pore in spū. & in ipso uigi
 lantes in omī instantia & obse
 cratione p omnib; scīs. & p
 me. ut decur in sermo in ap
 tione oris mei. cū fiducia no
 tum facere mysteriū euange
 lii p quo legatione fungor
 in catena. ita ut in ipso au
 deam put oportet me loqui.

Ut autem & uos sciatis que cir
 ca me sunt. quid agam: omīa
 uobis nota faciet titicus ca
 rissimus fr̄. & fidelis minister
 in dñō. quē misi ad uos in
 hoc ipsum. ut cognoscatis
 que circa nos sunt. & conso
 letur corda ur̄a. Pax fr̄ibus
 & caritas cum fide a deo pa
 tre & dñō nr̄o ih̄u xp̄o.

Gr̄a cum omnib; qui diligunt
 dñm nr̄m ih̄m xp̄m in incor
 ruptione. amen;

Expliat eptā ad ephesios.

Incipit argumentum eptē
 ad philippenses.

Phy-lippenses sunt mace
 dones. hi accepto uer
 bo ueritatis. perstiterunt
 in fide. nec receperūt falsos
 aptos. hos apt̄s collaudat.
 scribens eis a roma de carce
 re per epaphroditum.

Expliat argumentum.

Incipiunt capitula.

Gratias ago deo meo.

Sente autē uos uolo fr̄s.

Siqua ergo consolatio in xp̄o.

Itaq; km̄ mei.

Necessariū autē.

Frs ego me n̄ arbitror.

Itaq; fr̄s mei

Gaudius sū autē in dñō.

f km̄.

Expliat capitula.

Incipit epistola ad phy
 lippenses.

AVLVS

ETTI MO

THEVS

serui xp̄i ih̄u omnibus
 scīs in xp̄o ih̄u qui sunt
 phylippis. cum episco
 pis & diaconibus. Gr̄a
 uobis & pax a deo patre

nro. & domino ihu xpo.

Gras ago deo meo in omni
memoria ur̃i semper in cun-
ctis orationib; meis p omib;
uobis. cū gaudio deprecati-
onem faciens super cōmuni-
catione ur̃a in euanglio xpi.
a p̃ma die usq; nunc confi-
dens hoc ipsum. q̃a q̃ expt̃
in uobis opus bonum. p̃fici-
et usq; in diem xpi ihu. sicut
est in iustum hoc sentire pro
omib; uobis. eo qd̃ habeam
uos in corde & in uinculis
meis. & in defensione & con-
firmatione euangelii. socios
gaudii mei om̃s uos ēē. Testis
enim in est d̃s. qm̃ cupiam
om̃s uos in uiscerib; xpi ihu.
Et hoc oro. ut caritas ur̃a ma-
gis ac magis abundet in om̃i
scientia & in om̃i sensu. ut
p̃betis potiora. ut sitis sine
res & sine offensa in die xpi.
repleti fructu iusticie. p̃ iūm
xpm̃ in gl̃am & laudem dei.
enim autē uos uolo
f̃is. quia que circa me fuit
magis ad p̃fectum uenerunt
euangelii. ita ut uincula mea

manifesta fierent in xpo
in om̃i pretorio & in ceteris
om̃ib; & plures e fr̃ib; in
dño confidentes. uinculis
meis abundantius aude-
rent sine timore uerbum
dei loqui. Quidam quidem
& p̃pter inuidiā & conten-
tionē. quidā autē & p̃pter
bonā uoluntatē xpm̃ p̃re-
dicant. Quidā ex caritate.
scientes qm̃ in defensionem
euangelii positus sum. Qui-
dam autē ex contentione
xpm̃ annunciant non sine
re. existimantes pressurā se
suscitare uinculis meis. Quid
enim. dum om̃i modo siue per
occasionē. siue per ueritatē
xpc̃ annuncietur. Et in hoc
gaudeo. sed & gaudebo. Scio
enim. quia hoc michi pueniet
in salutē p̃ ur̃am orationem
& subministrationē sp̃s ihu
xpi. scdm̃ expectationem &
spem meā. quia in nullo con-
fundar. sed in om̃i fiducia.
sicut semp̃ & nunc magnifi-
cabitur xpc̃ in corpore meo.
siue p̃ uitā. siue per mortē.

Michi enim uiuere. xpc est & mori lucrū. Qd si uiuere in carne hic in fructus est opis: & quid eligam ignoro. Coartor autē. eduoobus desiderū habens. Dissolui & cū xpo ē multo melius. pmanere autē in carne necessarium est ppter uos. Et hoc confidens scio qā manebo. & pmanebo omnib; uob ad pfectum ur̄m & gaudiū fidei. ut gratulatio ur̄a abundet in xpo ih̄u in me. p meū aduentum iterū ad uos. Tantū digne euangelio xpi conuersamini. Ut siue cum uenero & uideo uos. siue absens: audia de uobis. quia statis in uno spū unanimēs. collaborantes fidei euangelii. & in nullo terreamini ab aduersariis. quę est illis causa pditionis. uobis autē salutis. Et hoc a deo. qā uob donatū est p xpo non solū ut meū credatis. sed ut etiā p illo patiamini. idem certamen habentes. quale & uidistis in me & nunc audistis de me.

Siqua igitur consolatio in xpo. siquid solacium caritatis. siqua societas sps. siqua uiscera miserationis. implete gaudiū meū. ut idem sapiatis. eandē caritatē habentes. unanimēs. id ipsum sentientes. Nichil per contentionē neq; pmanem glām. sed in humilitate supiores sibi inuicē arbitrantēs. Non quę sua sunt singuli considerantes. sed ea quę aliorū. Hoc enim sentite in uobis. qd & in xpo ih̄u. Qui cū in forma dei ēēt. non rapinā arbitatus est ēē se equalem deo. sed semetipsum exinaniuit formā serui accipiens. in similitudinē hominū factus. & habitu inuentus ut homo. Humiliauit semetipsum factus obediens usq; ad mortem. mortē autē crucis. Propter qd & d̄s illum exaltauit & donauit illi nomen qd est sup omne nomen: ut in nomine ih̄u omne genu flectatur. celestium. terrestriū. & infernorū. & om̄s lingua confiteatur. qā d̄ns ih̄c xpc

In gl'a est dei patris.
taq; carissimi mei. sicut semp
obedistis. non in p'sentia mei
tantu. sed multo magis nunc
in absentia mea: cu metu &
tremore salutē urām opera-
mini. D's enī est. q̄ operatur
in uobis & uelle & perficere
p bona uoluntate. Omnia
autē facite sine murmura-
tionibus & hesitationibus.
ut sitis sine querela & simpli-
ces filii dei. sine reprehensio-
ne in medio nationis prauę
& puerse. inter quos lucetis
sicut luminaria in mundo.
uerbū uite continentes ad
gl'am meā in die xpī. quia
non in uacuū cucurri. neq;
in uacuū laboraui. Sed &
si immolor supra sacrificiū
& obsequiū fidei ur̄e: gaudeo
& congratulor omib; uobis.
Ipsū autē & uos gaudete.
& congratulamini mihi.
S' pō autē in dñō ihs. timotheū
cito me mittere ad uos. ut &
ego bono animo sim cognitis
quę circa uos sunt. Neminem
enim habeo tā unanimē. qui

sincera affectione pro uobis
sollicitus sit. Omīs enim quę
sua sunt querunt. non quę
sunt ihs xpī. Experimentū
autē eius cognosce. qm̄ sicut
patri filius meū seruauit in
euangelio. Hunc ḡ spō me
mittere ad uos: mox ut ui-
dero quę circa me sunt. Con-
fido autē in dñō: qm̄ & ipse
ueniam ad uos cito.

Necessarium autē existima-
ui. epafroditū frēm & coope-
ratōrē & cōmilitonē meum.
urām autē aptm̄ & ministrū
necessitatis meę. mittere ad
uos. qm̄ quidem omīs uos de-
siderabat. & mestus erat. p-
pterea qđ audieratis illum
infirmatū. Nam & infirmat⁹
est usq; ad mortē. sed d's im-
fersus est ei. Non solū autē ei:
uerū etiam & mei. ne tristitiā
sup tristitiā haberē. Festinan-
tius ḡ misi illum. ut uiso illo
riterum gaudeatis. & ego sine
tristitia sim. Excipite itaq; illū
cū omī gaudio in dñō. & eius-
modi cum honore habetote.
Qm̄ ppter opus xpī usq; ad

205
mortē accessit. tradens ani-
mā suā ut impletet id qd
ex uobis deerat erga meum
obsequium. De cetero frs mei
gaudete in dñō. Eadem uob
scribere in quidem non pi-
grum. uobis autē necessari-
um. Videte canes. uidete ma-
los operarios. uidete conci-
sionem. Nos enim sumus cir-
cuncisio. qui spū deo seruim⁹.
& gloriatur in xpō ih̄s. & non
in carne fiduciam habentes.
quāquā ego habeam confi-
dentiam & in carne. Siquis
alius uidetur confidere in
carne. ego magis circunci-
sus octaua die. ex genere
isrl̄. de tribu beniamin. e-
breus ex ebreis. scdm̄ legem
phariseus. scdm̄ emulationē
psequens eccl̄am dei. scdm̄
iusticiā quē in lege est con-
uersatus sine querela. Sed
quē in fuerit lucra: hec ar-
bitratus sum ppter xp̄m
detrimenta. Veruntamen
existimo om̄ia detrimentū
ēē. ppter eminentē scientiā
ih̄s xp̄i dñi mei. Propt̄ quē

omnia detrimentū feci & ar-
bitror ut stercorea. ut xp̄m lu-
crificiā. & inueniar in illo
non habens meā iusticiam
quē ex lege est. sed illam quē
ex fide est. xp̄i ih̄s. quē ex deo
est iusticia in fide. ad agnoscen-
dum illū. & unitatē resurre-
ctionis ei⁹. & societate passio-
nū illius. configuratus mor-
ti ei⁹. siquo ih̄s occurrā ad
resurrectionē quē est ex mor-
tuis. Non qd iam acceperim.
aut iā pfectus sum. Seq̄r autē
siquo modo comprehendā.
in quo & comprehensus sum
a xpō ih̄s.

Ergo me non arbitror
comprehendisse. hūi autē.
quē quidē retro sunt obliui-
scens. ad ea uero quē sunt pri-
ora extendens meipsum. ad
destinatū psequor. ad braui-
um sup̄is uocationis dei in
xpō ih̄s. Quicunq; igit pfecti
hoc sentiam⁹. sc̄ siquid alit̄
sapitis. & hoc uobis d̄s reue-
labat. Veruntamen ad qd
puenim⁹. ut idem sapiamus.
& in eadem pmaneam⁹ regula.

Imitatores mei estote fr̃s. & obseruate eos qui ita ambulant. sicut habetis formam nr̃am. Multi enī ambulant. quos sepe dicebam uobis. nē autē & stens dico. inimicos crucis xp̃i. Quorū finis interi-
tus. quorū d̃s uenter est. & gl̃a in confusione ipsorū qui terrena sapiunt. Hī autem conuersatio in celis est. Unde etiā saluatōrē expectamus dñm nr̃m ih̃m xp̃m. q̃ refo-
mabit corpus humilitatis nr̃e configuratū corpori claritatis sue. scđm operationē qua possit etiā subicere sibi
Taq; fr̃s mei k̃mī *sonia.* & desideratissimū. gaudium meū & corona mea. sic stete in dñō carissimū. Custodiam rogo & sinticeen deprecor. idipsum sapere in dñō. Etiam rogo & te germane compar. adiuua illas que meū labo-
rauerunt in euangelio. cum elemente & ceteris adiutorib; meis. quorū nomina sunt in libro uite. Gaudete in dñō semp. iterum dico gaudete.

Modestia ur̃a nota sit omnibus hominibus. Dñs ppe est. ni-
chil solliciti sitis. sed in omī oratione & obsecratione. cū gr̃arum actione petitiones ur̃e innotescant apd̃ deum.
Et pax dei que exuperat omne sensum. custodiat corda ur̃a & intelligentias ur̃as in xp̃o ih̃o. De cetero fr̃s. quecumq; sunt uera. quecumq; pudica. quecumq; iusta. quecumq; sc̃a. quecumq; amabilia. quecumq; bonę fame. siqua uirtas. siq̃ laus discipline. hęc cogitate. que & didicistis & accepistis. & audistis & uidistis in me.
Hęc agite. & d̃s pax erit uobēu.
Auissus sum autē in dñō uehementer. qm̃ tan-
dem aliquando restoruis-
ti p me sentire. sicut & sentie-
batis. Occupati autē eratis.
Non q̃si ppe penuriā dico. Ego enim didici in q̃b; sum suffi-
ciens ēē. Scio & humiliari. scio & abundare. Vbiq; & in omib; institutus sū. Et satura-
ri & esurire. & abundare & penuriā pati. Omnia possū

in eo qui me confortat. Veruntamen bene fecistis. communicantes tribulationi mee. Scitis autē & uos philippenses. qđ in principio euangelii quando perfectus sum a macedonia. nulla in ecclā cōmunicauit in ratione dati & accepti. nisi uos soli. qui & thessalonicā. & semel & bis in usum in misistis. Non quia quero datū. sed requiro fructum abundante in ratione urā. habeo autē omnia & abundo. Repletus sum acceptis ab epafrodito. que misistis in odore suauitatis. hostiā acceptam. placentē deo. Ds autē nrs impleat omne desiderū urū. scđm diuitias suas in glā. in xpo ihs. Deo autē & patri nro glā. in scā scōrū amen. Salutate omne scm in xpo ihs. Salutate uos qui meū sunt hīs. Salutate uos omīs scī. maxime autē qui de cesaris domo sunt. Grā dñi nri ihs xpi cum spū urō. amen.

Explēt epistola ad philippenses.

Incipit argumentum eptē ad colosenses.

Colosenses. & hi sicut laodicensēs sunt asiani. & ipsi prouenerant a pseudo apłs. Nec ad hos accessit ipse apłs. sed & hos p eptām corrigē. Audierunt enim uerbū ab archippo. qui & ministerium in eis accepit. Ergo apłs iam ligatus. scripsit eis per titicum diaconem. & honestum accoltum ab urbe roma.

Explēt argumentū. **I**ncipiunt capitula.

Grās agimus deo & patri dñi nri. deo & nos ex qua die audimus.

Qui est imago dei inuisibilis.

Et uos cum effectis aliquando.

Nolo enim uos scire.

Videte ne quis uos decipiat.

Si mortui estis cum xpo.

Mortificate g̃ membra urā.

Induite uos ergo. s̃ cet in dño.

Mulierēs subditę estote uiris. sicut oportet.

Explēt capitula.

Incipit eptā ad colosenses.

per uoluntatem dei. & ti-
motheus frater. iis qui se-
colofis. scis & fidelib; frib;
in xpo ihu. Gra uob & pa-
a deo patre nro & dno ihu
Cras agim' xpo.
deo & patri dni nri ihu xpi.
semp pro uobis orantes:
audientes fidem unam in
xpo ihu & dilectione qua
habetis in scos oms. ppter
spem que reposita est uob
in celis. quam audistis in uer-
bo ueritatis euangelii. qd
puent ad uos sicut & in uni-
uerso mundo. & fructificat
& crescit. sicut in uobis ex ea
die qua audistis & cognoui-
stis gram dei in ueritate. sic
didicistis ab epaphra carissi-
mo conseruo nro. qui est fi-
delis p uob minister xpi ihu.
q etiam mani festauit

nobis dilectione unam in spu.
deo & nos ex qua die audiui-
mus. non cessamus pro uob
orantes & postulantes. ut
impleamini in agnitione
uoluntatis ei in omni sapi-
entia & intellectu spirituali.
ut ambuletis digne. deo per
omnia placentes. in omni
ope bono fructificantes &
crescentes in scientia dei. in
omni uirtute confortati. scdm
potentia claritatis ei. in omni
patientia & longanimitate
cum gaudio. gual agentes deo
& patri. qui dignos nos fecit
in parte sortis scoru in lami-
ne. Qui eripuit nos de potesta-
te tenebrarum. & transtulit
in regnum filii dilectionis sue.
in quo habemus redemptione.
remissionem peccatoru. q est
imago dei inuisibilis. primo-
gentius omnis creature. qa
in ipso condita sunt uniuersa
in celis & in terra. uisibilia
& inuisibilia. siue throni. si-
ue dominationes. siue prin-
cipatus. siue potestates. Omnia
p ipsum & in ipso creata se.

207
Et ipse est ante omnia. & omnia
in ipso constant. Et ipse est
caput corporis ecclesie. qui est
principium. primogenitus ex
mortuis. ut sit in omnibus
ipse primatus tenens. quia in
ipso complacuit omne ple-
nitudinem inhabitare. & per
eum reconciliare omnia in
ipso pacificans per sanguinem
crucis eius sue que in celis
sue que in terris sunt.

Et vos cum effectis aliquando
alienati & inimici sensus in
opibus malis: nunc autem recon-
ciliati in corpore carnis eius
per mortem. exhibere uos sanctos &
immaculatos & irreprehen-
sibiles coram ipso. si tamen per-
manetis in fide fundati &
stabiles. & immobiles ab spe
euangelii quod audistis. quod pre-
dicatum est in uniuersa crea-
tura que sub celo est. Cuius
factus sum ego paulus mini-
ster. qui nunc gaudeo in passi-
onibus per uobis. & adimpleo
ea que defunt passionum christi
in carne mea per corpore eius
quod est ecclesia. cuius factus sum

ego minister secundum dispensa-
tionem dei que data est michi
in uobis. ut impleam uerbum
dei. mysterium quod abscondi-
tum fuit a seculis & generatio-
nibus. nunc autem manifesta-
tum est sanctis eius. quibus uoluit
deus notas facere diuitias gratie
sacramenti huius in gentibus.
quod est christus in uobis spes gratie.
quem nos annunciamus corri-
pientes omnem hominem & do-
centes omnem hominem in omni
sapientia. ut exhibeamus
omnem hominem perfectum in christo
in quo & laboro certando
secundum operationem eius quam ope-
ratur in me in uirtute.

Uolo enim uos scire qualem
sollicitudinem habeam pro
uobis & per uos qui sunt laodicee.
& quicunque non uiderunt faciem
meam in carne. ut consolentur
corda ipsorum instructi in cari-
tate & in omni diuitias pleni-
tudinis intellectus. in agniti-
onem mysterii dei patris christi in quo
sunt omnes thesauri sapi-
entie & scientie absconditi.
Hoc autem dico. ut nemo uos deci-

piat in sublimitate sermonum.
H am & si corpore absens sum. sed
spū uobiscum sum. gaudens
& uidens ordinē ur̄m. & fir-
mamentū eius quē in xp̄o est
fidei ur̄e. Sicut ergo accepistis
xp̄m nr̄m dñm. in ipso ambu-
late. iudicati & superedifica-
ti in ipso. & confirmati fide
sicut & didicistis. abundantes
in gratiarum actione.

Idetē ne quis uos decipiat
per philosophiam & inanem
fallaciam. scđm traditionē
hominū. scđm elementa mun-
di. & non scđm xp̄m. quia in
ipso inhabitat omnis pleni-
tudo diuinitatis corporaliter.
& estis in illo repleti qui est
caput omnis principatus &
potestatis. In quo & circumcisi
estis circumcisione non manu-
facta in expoliatione cutis
carnis. sed circumcisione xp̄i.
consepulti ei in baptismo. In
quo & resurrexistis per fidem
operationis dei qui suscitauit
eum a mortuis. & uos cū mor-
tui effectis in delictis & prepu-
tio carnis ur̄e. conuiuifica-

uit cum illo. donans uobis
omnia delicta. delens quod
aduersus nos erat enographū
decreti. qđ erat contrarium
nobis. & ipsum tulit de me-
dio affigens illud cruci. Et
spolians principatus & pote-
states: traduxit confidenter.
palam triumphans illos in
semetipso. Nemo ergo uos
iudicet in cibo. aut in potu.
aut in parte diei festi. aut
neomenie. aut sabbatorum.
Que sunt umbra futurorum.
corpus autē xp̄i. Nemo uos
seducat. uolens in humilita-
te & religione angelorū que
non uidet. ambulans frustra.
inflatūs sensu carnis sue. &
non tenens caput. ex qđ totū
corpus per nexus & comun-
ctiones subministratū & con-
structū crescit in augmentū dei.
Si mortui estis cum xp̄o
ab elementis huius mundi:
qđ adhuc tanquā uiuentes
in mundo decernitis. ne teti-
geritis. neq; gustaueritis. neq;
contrectaueritis: Que sunt
omnia in interitū ipso usu.

secūm p̄cepta & doctrinas
hominū. Que sunt rationem
quidem habentia sapientie
in superstitione & humilita-
te. & ad non parendum cor-
pori. non in honore aliquo
ad saturitatē carnis. Igitur
si consurrexistis cū xp̄o: que
sursum sunt querite ubi xp̄s
est in dextera dei sedens. Que
sursum sunt sap̄te. non que
sup̄ terrā. Mortui enī estis.
& uita ur̄a abscondita est cū
xp̄o in deo. Cum autem xp̄s
apparuerit uita ur̄a: tunc
& uos apparebitis cū ipso in

Mortificate g̃ s̄gla.
membra ur̄a que sunt sup̄
terrā. fornicationē. immun-
diciā. libidinē. concupiscen-
tiā malā. & auariciam que
est idolorum seruitus. Propt̄
que uenit ira dei sup̄ filios
incredulitatis. In quib; & uos
ambulastis aliquando. cū ui-
ueretis in illis. Hunc autem
deponite & uos om̄ia. iram.
indignationē. maliciā. blas-
phemiā. turpē sermonem
de ore ur̄o. nolite inuicem in-

uicem. expoliantes uos ueterē
hominē cum actib; ei. & in-
duentes nouum eū q̄ renoua-
tur in agnitione dei secūm i-
maginē ei qui creauit eum.

Ubi non est masculus & femina.
gentilis & iudeus. circumcisio
& preputium. barbarus & sci-
ta. seruus & liber. sed omnia
& in omnibus xp̄s.

Induite g̃ uos sicut electi dei.
sci & dilecti. uiscera misericō-
dię. benignitatē. humilitatem.
modestiam. patientiā. suppor-
tantes inuicē. & donantes uo-
bismetipsis. si quis aduersus
aliquē habet querelā. Sicut
& dñs donauit uob; ita & uos.

Sup̄ omnia autē hęc caritatem
habete. qđ est uinculū p̄fecti-
onis. Et pax xp̄i exultet in cor-
dib; ur̄is. in qua & uos uocati
estis in uno corpore. & grati
estote. Verbum xp̄i habitet
in uobis abundanter. in om̄i
sapientia docentes & commo-
nentes uosmetipsos. in psal-
mis. j̄mnis. canticis spiritalia-
lib; in gr̄a cantantes in cor-
dib; ur̄is deo. Omne qđcūq;

factis in uerbo aut in opere:
omnia in nomine dñi ihu xpi.
grās agentes deo & patri per

Mulieres. subditæ sibi.
estote uiris. sicut oportet in
dño. Viri. diligite uxores uas.
& nolite amari eē ad illas. Filii.
obedite parentib; p omia. hoc
enim placitū est dño. Patres.
nolite ad iracundiam puoca-
re filios uros. ut non pusillo
animo fiant. Serui. obedite
p omia dñis carnalib; . non
ad oculum seruientes quasi
hominib; . placentes. sed in
simplicitate cordis timentes
dñm. Qd cūq; facitis. ex ani-
mo opamini sicut dño & non
hominib; . scientes qd a dño
accipietis retributionē here-
ditatis. Dño xpo seruite. Qui
enī iniuriā facit: recipiet id
qd inique gessit. & non est
psonarū acceptio apd deum.
Domni. qd iustum est & equū
seruis prestate. scientes qm &
uos dñm habetis in celo. Ora-
tioni instate. uigilantes in ea
in grātū actione. orantes si-
mul & p nobis. ut dñs aperiat

nobis ostium sermonis ad lo-
quendum mysterium xpi. p-
pter qd etiā uinctus sum:
ut manifestem illud. ita ut
oportet me loq. In sapientia
ambulate ad eos qui foris sūt.
tempus redimentes. Sermo
uŕ semp in grā sale sit condi-
tus. ut sciatis quom oporteat
uos unicuiq; respondere. Que
circa me sunt. omnia uobis
nota faciet titius carissim⁹
fr̄ & fidelis minister. & con-
seruus in dño. quē misi ad uos
ad hoc ipsum. ut cognoscat
que circa uos sunt. & consolet⁹
corda ur̄a. cū onesimo carissi-
mo & fideli fr̄e. q̄ est ex uobis.
Qui omia que hic aguntur. no-
ta facient uobis. Salutat uos
aristarchus concaptiuus nŕs.
& marcus consobrinus barna-
be. de quo accepistis mandata.
Si uenerit ad uos. excipite illū.
Et iesus qui dicitur iustus. Qui
sunt ex circumcisione. Hi soli
sunt adiutores mei in regno
dei. qui fuerunt in solacio.
Salutat uos epaphras q̄ est ex
uobis. seruus xpi ihu. semper

sollicitus p uobis in orationib:
ut stetis perfecti & pleni in
omni uoluntate dei. Testimo-
nium enī illi perhibeo. quod
habet multū laborē pro uob.
& p iis qui sunt laodice. &
qui sunt ierapoli. Salutat
uos lucas medicus carissimus.
& demas. Salutate frs qui sunt
laodice. & mimpham. & que
in domo eius est ecclā. Et
cum lecta fuerit apd uos epla:
facite ut & in laodicensium
ecclā legatur. & eam que la-
odicensium est uos legatis. Et
dicite archippo. Hīde ministe-
rium qd accepisti in dño. ut
illud impleas. Salutatio mea
manu pauli. Memores estote
vinculorum meorum. Gratia
domini ihs uobiscum. amen.

Explicit epla ad colosenses.

**Incepit argumentum
epte ad thessaloniceenses.**

Thessaloniceenses sunt mace-
dones. qui in xpo ihs accepto
uerbo ueritatis. perstiterunt
in fide. etiā in persecutione
cuium suorum. Propterea

non receperunt ea que a falsis
apostolis dicebantur. Hos col-
laudat apts. scribens eis ab
athenis.

Explicit argumentum.

Incipiunt capitula.

Gras agimus deo semp p uobis.

Nam ipsi scitis frs inuicem nrm ad uos.

Vos enī imitatores facti estis frs.

Propter qd non sustinentes.

De cetero g frs. **D**e caritate autē.

Nolum autē uos ignorare frs.

De temporibus autem.

Rogamus autē uos frs.

Ipse autē dñs pacis. **Explicit epla.**

**Incepit epistola prima
ad thessaloniceenses.**

ANVS

ETSIL

VANVS

& timotheus. ecclē thessa-
loniceensium in deo patre
& dño nro ihs xpo. Gratia
uobis & pax.

Gras agimus deo semp
pro omib; uobis. memori-

am ur̄i facientes in orationib;
nr̄is. sine intermissione me-
mores operis fidei ur̄e. & labo-
ris & caritatis. & sustentacie
spei dñi nr̄i ih̄u xpi ante dñm
& patre nr̄m. Scientes fr̄s di-
lecti a deo electione uiam. q̄a
euangelium nr̄m non fuit
ad uos in sermone tantū. sed
& in uirtute & in sp̄u sc̄o. &
in plenitudine multa. sicut
scitis quales fuerm̄ in uobis
ppter uos: & uos imitatores
nr̄i facti estis & dñi. excipien-
tes uerbum in tribulatione
multa cū gaudio sp̄s sc̄i. ita
ut facti sitis forma omnibus
credentib; in macedonia &
in achaia. A uobis enī diffu-
matuſ est sermo dñi. non so-
lū in macedonia & in achaia:
sed in om̄i loco fides ur̄a que
est ad dñm pfecta est. ita ut
non sit nobis necesse quicquā
loqui. Ipsi enim de nobis an-
nunciant qualē uirtutē ha-
buerimus ad uos. & qm̄ con-
uersi estis ad dñm a simulacris.
seruire deo uiuo & uero. & ex-
pectare filiū ei de celis. quē

suscitauit ex mortuis. ih̄u q̄
eripuit nos ab ira uentura.
Nam ipsi scitis fr̄s
uirtutē nr̄m ad uos. q̄a non
inanis fuit. Sed ante passi &
contumeliis affecti sicut sci-
tis in philippis. fiducia ha-
buimus in dño mō loqui ad
uos euangelium dei in multa
sollicitudine. Exortatio enim
nr̄a non de errore. neq; de im-
mundicia. neq; in dolo. Sed
sicut p̄bati sumus a deo ut
credideretur nobis euangelium:
ita loquimur. non quasi homi-
nib; placentes. sed deo q̄ pro-
bat corda nr̄a. Neq; enim ali-
quando fuimus in sermone
adulationis sicut scitis. neq;
in occasione auaricie. d̄s testis
est. nec querentes ab hominib;
gl̄am. neq; a uobis neq; ab aliis.
cum possemus oneri ēē ut xpi
apli. Sed facti sumus paruuli
in medio ur̄m. tanquā si mi-
ter foveat filios suos. Ita desi-
derantes uos. cupide uolebam̄
tradere uobis non solum euan-
gelium dei. sed etiā animas nr̄as.
qm̄ carissimi nobis facti estis.

Memores enim estis fr̃s laboris
nr̃i & fatigationis. Nocte & die
opantes nequē nr̃m grauare.
predicauimus uobis euangeli-
um dei. Hos testes estis & deus:
quā scē & iuste & sine querela
uobis qui credidistis sumus
sicut scitis. qualiter unūquen-
q; nr̃m tanquā pater filios su-
os deprecantes uos & consolan-
tes testificati sumus. ut ambu-
letis digne deo. qui uocauit
nos in suum regnū & gl̃am.
] deo & nos gr̃as agimus deo sine
intermissione. qm̃ cū accepis-
setis a nobis uerbū auditus
dei: accepistis non ut uerbum
hominū. sed sicut est uere uer-
bum dei. qui operatur in uob
qui credidistis.

Vos enim imitatores facti
estis fr̃s exclatū dei quē sunt
in iudea in xp̃o ihs. quia eadē
passi estis & uos a contribulib;
nr̃is. sicut & ipsi a iudeis qui
& dñm occiderunt ihs & p
phetas. & nos persecuti sunt.
& deo non placent. & omnib;
hominib; aduersantur. phi-
bentes nos gentib; loqui ut

salus fiant. ut impleant pec-
cata sua semper. Peruenit enī
ira dei sup illos usq; in finem.
Nos autē fr̃s desolati a uobis ad
tempus ore. aspectu. non cor-
de: abundantius festinam
faciem nr̃am uidere cū multo
desiderio. Qm̃ uolumus uenire
ad uos. ego quidem paulus &
semel & iterum. sed impediunt
nos sathanas. Quē est enī nr̃a
spes. aut gaudium. aut coro-
na gl̃e? Nonne uos ante dñm
nr̃m ihs in aduentu ei? Vos
enim estis gl̃a nr̃a & gaudium.
] propter quod non sustinentes
amplius. placuit nobis rema-
nere atthenis solis. & misimus
timotheum fr̃em nr̃m & mnu-
strum dei in euangelio xp̃i ad
confortandos uos & exortan-
dos p̃ fide nr̃a. ut nemo moue-
atur in tribulationibus istis.
] ipsi enim scitis. qd̃ in hoc positi
sumus. Nam & cum apud uos
essemus. predicabamus uobis
passuros nos tribulationes.
sicut & factū est. & scitis. Propt̃ea
& ego amplius non sustinens:
misi ad cognoscendā fidē nr̃am.

ne forte temptauerit uos is
qui temptat. ut inanis fiat
labor ur̃. Hunc autē ueniente
timotheo ad nos a uobis. & an-
nunciantē nobis fidē & cari-
tatē ur̃am. & q̃a memoriā nr̃i
habetis bonā semp desideran-
tes nos uidere. sicut nos q̃q;
uos: ideo consolati sumus fr̃s
in uobis in omni necessitate
& tribulatione nr̃a per ur̃am
fidem. qm̃ nunc uiuimus. si
uos statis in dñō. Quam enim
gratiarū actionē possumus
deo retribuere p uobis. in om̃i
gaudio quo gaudemus p̃p̃t̃
uos ante dñm nr̃m. nocte & die
abundantius orantes ut uide-
amus faciē ur̃am. & compleam̃
ea que desunt fidei ur̃e. Ipse
autem d̃s & pater nr̃. & dñs
nr̃e xp̃e dirigat ur̃ā nr̃am ad
uos. Vos autē dñs multiplicet.
& abundare faciat caritate in-
uicē & in om̃s. quēadmodum
& nos in uob. ad confirmanda.
corda ur̃a. sine querela in sc̃i-
tate. ante dñm & patrē nr̃m
in aduentu dñi nr̃i ih̃s xp̃i
cum omnib; sc̃is eius amen.

De cetero q̃ fr̃s rogā
uos & obsecramus in dñō nr̃o.
ut quēadmodum accepistis
a nobis quomodo uos oportet
at ambulare & placere deo. sic
& ambuletis ut abundetis
magis. Scitis enim que p̃cepta
dederim uobis: per dñm nr̃m.
Hec est enim uoluntas dei. sc̃ifi-
catio ur̃a. ut abstineatis uos
a fornicatione. ut sciat unus
quisq; utr̃m suum uas posside-
re in sc̃ificatione & honore.
non in passione desiderii sicut
& gentes que ignorant dñm.
Vt ne quis supergrediatur neq;
circumueniat in negotio fr̃m
suum. qm̃ uindex est dñs de
his om̃ib; sicut p̃diximus
uobis & testificati sumus. Non
enim uocauit nos d̃s in immu-
diciā. sed in sc̃ificationē. Itaq;
qui hec spernit. non hominē
spernit sed dñm. qui etiā dedit
sp̃m suum sc̃m in nobis.

De caritate autē fraterni-
tatis. non necesse habemus
scribere uobis. Ipsi enim uos
a deo didicistis. ut diligatis
in uicē. Et enim factis illud

in om̃is fr̃s. in uniuersa macedonia. Rogamus autē uos fr̃s. ut abundetis magis. & operam detis. ut quieti sitis. & ut ur̃m negotium agatis. & operamini manib; ur̃is. sicut precepimus uobis. & ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt. & nullius aliquid desideretis.

Nolumus autē uos ignorare de dormientibus. ut non contristemini sicut & ceteri qui spem non habent. Si enī credimus qđ ih̃c mortuus est & resurrexit: ita & d̃s eos qui dormierunt p̃ ih̃m adducet cū eo.

Hoc enim uobis dicimus in uerbo dñi: quia nos q̃ uiuimus q̃ residui sumus in aduentu dñi. non preueniemus eos q̃ dormierūt. Qm̃ ipse dñs in iussu & in uoce archangeli & in tuba dei descendet de celo: & mortui q̃ in xp̃o sunt resurgent primi.

Deinde nos q̃ uiuimus q̃ relinqmur simul rapiemur cū illis in nubib; obuiam xp̃o in aera: & sic semp cū dño erim̃. Itaq; consolamini inuicem in uerbis istis.

De temporib; autem & momentis fr̃s. non indigetis ut scribam uobis. Ipsi enim diligenter scitis. quia dies dñi sic fur ita in nocte ueniet. Cū enī dixerint pax & securitas: tunc repentinus eis supueniet irritus. sicut dolor in utero habenti. & non effugiet. Hos autē fr̃s non estis in tenebris. ut uos dies illa tanquam fur comprehendat. Om̃s enī uos filii lucis estis. & filii dei. Non sumus noctis neq; tenebrarū. **I**gitur non dormiamus sicut & ceteri. sed uigilemus & sobrii simus. Qui enim dormiunt nocte dormiunt. & qui ebru sūt nocte ebru sunt. Hos autē q̃ diēi sumus sobrii simus. induiti lorica fidei & caritatis. & gaudeam spem salutis. Qm̃ non posuit nos d̃s in iram. sed in acquisitionē salutis. p̃ dñm nrm ih̃m xp̃m. q̃ mortuus est p̃ nob. **U**t siue uigilemus siue dormiamus: simul cū illo uiuamus. **P**ropt̃ qđ consolamini inuicem. & edificate alterutrū sicut & facitis. Rogamus autē uos fr̃s.

ut noueritis eos qui laborant
inter uos. & presunt uobis in
dnō. & monent uos. ut habea-
tis illos abundantius in cari-
tate. & propter opus illorum
pacem habete cum eis.

Rogamus autē uos frs. cor-
ripite inquietos. consolami-
ni pusillanimes. suscipite
infirmos. patientes estote ad
omēs. Videte neq̄s malum pro
malo alicui reddat: sed semp
qd̄ bonū est sectamini in mu-
tū & in omēs. Semp gaudete.
sine intermissione orate. in
omib; grās agite. hec est enī
uoluntas dei in xpo ih̄u in
omib; uobis. Sp̄m nolite ex-
tinguere. pphetias nolite
sp̄nere. Omnia autē p̄bate.
qd̄ bonum est tenere. ab omī
specie mala abstinete uos.
ipse autē d̄s pacis sc̄ificet
uos p̄ omia. & integer sp̄s
ur̄ & anima & corpus sine
querela in aduentu dñi nr̄i
ih̄u xpi seruetur. Fidelis est
q̄ uocauit uos. q̄ etiā faciet.
Frs. orate p̄ nobis. Salutate
frs omēs in osculo sc̄o. Adiuro

uos per dñm. ut legatur eplā
hec omnibus sc̄is fratrib; . Grā
dñi nr̄i ih̄u xpi uobiscū. amen.

Explēt eplā prima
ad thessalonicenses.

Incipit argumentum eplē
secundę ad eosdem.

Ad thessalonicenses sc̄lām
scribit eplām. & notum
facit eis de temporib; nouissi-
mis. & de aduentu aduersari.
& deceptione ei. Scribit hanc
eplām ab athenis. per titum
& onesimum.

Explēt argumentum.
Incipiunt capitula.

Gratias agere debemus deo.

Rogamus autem uos frs.

Nos autem debemus grās agere deo.

Itemq; frs stare & tenere.

Denunciamus uobis frs.

Vos autē frs nolite deficere.

Explāunt capitula.

Incipit epistola secunda
ad thessalonicenses.

AVES

ET SIL

VANVS

& timotheus. eccle thes
salonicensium in deo patre
nro & dno ihu xpo. Gra
uobis & pax a deo patre
nro & dno ihu xpo.

Ita agere debemus deo
semper p uobis frs. ita ut
dignum est. qm supereset
fides ura. & abundat ca
ritas unicuiq; urm in in
uicem. ita ut & nos ipsi
in uobis gloriemur in eccle
sia dei. p patientia ura &
fide in omib; persecutio
nib; uris & tribulatio
nib; quas sustinetis in exem
plum iusti iudicii dei. ut di
gni habeamini regno dei p q
& patiamini. si tamen iustum
est apd dm retribuere tribula
tionem iis q uos tribulant. &
uobis q tribulamini requie
nobiscum in reuelationem
dni ihu de celo cum angelis

uirtutis eius. in flamma ignis
clantis uindicta iis q non no
uerit dm. & q non obediunt
euangelio dni nri ihu xpi. q
penas dabunt in interitu et
nas. a facie dni & gla uirtutis
ei. cum uenerit glorificari in
scis suis. & admirabilis fieri in
omnib; qui crediderit. Quia
creditum est testimoniū nrm
sup uos in die illo. In quo etiā
oramus semp pro uobis. ut
digneur uos uocatione sua
ds nri. & impleat omne uolun
tate bonitatis. & opus fidei
in uirtute. ut clarificetur no
men dni nri ihu xpi in uobis.
& uos in illo scdm gratiam dni
nri ihu xpi.

Rogamus autē uos frs per
aduentū dni nri ihu xpi & nre
congregationis in ipsum. ut
non cito moueamini a uiu sen
su. neq; timeamini neq; per
spim. neq; p sermonē. neq; p
epistolam tanquā per nos missā.
quasi instet dies dni. Neq; uos
seducat ullo m. Qm nisi uene
rit discessio pmi. & reuelatus
fuerit homo peccati. filius

perditionis. q̄ aduersatur & ex-
tollitur supra omne qd̄ dicit̄
d̄s aut̄ qd̄ colitur. ita ut in
templo dei sedeat. ostendens
se tanquā sit d̄s. Non time-
tis qd̄ cum adhuc eē in ap̄d
uos. hec dicebam uobis. Et
nunc quid timeat scitis:
ut reueletur in suo tempore.
Nā mysteriū iam operatur in-
q̄ratis. Tantū. ut qui tenet
nunc teneat. donec de medio
fiat. Et tunc reuelabit̄ ille
iniquus. quē d̄s iūc interfici-
et spū oris sui. & destruet il-
lustratione aduentus sui. cū
cuius est aduentus scdm̄ opa-
tionē sathane in omī uirtute
signis & p̄digiis mendacibus.
& in omni seductione iniquitatis.
in q̄ pereunt. eo qd̄ caritate
ueritatis non repperūt. ut sal-
ui fierent. Ideo mittet illis d̄s
opationē erroris. ut credant
mendacio. ut iudicent̄ om̄s
q̄ non crediderunt ueritati.
sed consenserūt iniquitati.

Nos autē debemus gr̄as age-
re deo semp̄ pro uobis fr̄s di-
lecti a deo: qd̄ elegerit nos d̄s

p̄mitas in salutē in sc̄ificati-
one sp̄s & fide ueritatis. In
quā & uocauit uos p̄ euange-
liū nr̄m in acquisitionē gl̄e
domini nr̄i ih̄u xp̄i.

Itaq; fr̄s stete & tenete tradi-
tiones quas didicistis. siue p̄
sermonē. siue p̄ epl̄am nr̄am.
Ipsē autē d̄ns nr̄ ih̄c xp̄c. & d̄s
& pater nr̄ qui dilexit nos. &
dedit consolationem eternā
& sp̄m bonā in gr̄am: exor-
tetur corda ur̄a & confirmet
in omni opere & sermone bono.

De cetero fr̄s orate p̄ nobis. ut
sermo d̄ni currat. & clarifi-
cetur sicut & ap̄d uos. & ut
liberemur ab importunis &
malis hominib; . Non enim
omniū est fides. Fidelis autē
d̄s. q̄ confirmabit uos & custo-
diet a malo. Confidimus autē
fr̄s de uobis in d̄no. qm̄ que
p̄cepimus. & factis & facietis.

Dns autē dirigat corda ur̄a in
caritate dei & patientia xp̄i.

Enunciam̄ autē
uobis fr̄s in nomine d̄ni nr̄i
ih̄u xp̄i. ut subtrahatis uos
ab omni fr̄e ambulante inor-

dinate. & non secundum traditionem quam acceperunt a nobis.
 Ipsi enim scribitis. quemadmodum oporteat imitari nos. Quia non inquieti sumus inter uos. neque gratis panem manducauimus ab aliquo. sed in labore & fatigatione nocte & die operantes. neque utrum grauariemus. Non quasi non habuerimus potestatem. sed ut nosmetipsos formam daremus uobis ad imitandum nos. Nam & cum essemus apud uos: hoc denunciabamus uobis. quia si quis non uult operari. nec manducet. Audiui-
 mus enim inter uos quosdam ambulare inquiete. nichil operantes. sed curiose agentes.
 his autem qui eiusmodi sunt. denunciamus & obsecramus in domino ihesu christo. ut cum silentio operantes suum panem manducant.
 Vos autem fratres nolite deficere benefacientes. Quod si quis non obediit uerbo nostro per epistolam: hunc notate. & non commisceamini cum illo. ut confundatur. Et nolite quasi inimicum existimare. sed corripite

ut fratrem. Ipse autem dominus pacis. det uobis pacem sempiternam. in omni loco. Dominus cum omnibus uobis. Salutatio mea manu pauli. quod signum in omni epistola ita scribo. Gratia domini nostri ihesu christi cum omnibus uobis. amen.

Explicit epistola secunda ad thessalonicenses.

Incipit argumentum epistolae ad timotheum.

Timotheum instruit & docet de ordinatione episcopatus & diaconii. & omnis ecclesiasticae discipline. Scribit autem de nicopoli.

Explicit argumentum. Incipiunt capitula.

Sic ut rogauit te ut remaneres ephesi.

Fidelis sermo & omni acceptione dignus.

Obsecro igitur. Nolo quod uis otare.

Fidelis sermo. si quis episcopatum.

Hec tibi scribo sperans me uenire.

Fidelis sermo. & omni acceptione dignus.

Vidua eligatur non minus sexaginta annorum.

Qui bene praesunt presbiteri. Si quis aliter docet.

Tu autem homo. Diuitibus huius seculi.

Explicit capitula. Incipit epistola prima ad timotheum.

secūm imperium dei salua
coris nr̃i & xp̃i ihs̃ spei
nr̃e. timotheo dilecto filio
in fide. Gr̃a. miseric̃dia. par
a deo patre. & xp̃o ihs̃ dñō

Sicut rogavi s̃m̃o.
te ut remaneres ephesi cū
ir̃e in macedoniā. & denun
ciaret quibusdā ne alter
docerent. neq; intenderent
fabulis & genealogiis int̃
minatis. que questiones
prestare magis quā edifi
cationē dei que est in fide.

Finis autē precepti est caritas
de corde puro & conscientia
bona. & fide non ficta. A quib;
quidā aberrantes conuersi s̃e
in uaniloquiū. uolentes ēē le
gis doctores. non intelligentes
neq; que loquuntur. neq; de
quib; affirmant. Scimus autē
quia bona est lex. siq; ea legi

tine utatur. scientes hoc q̃a
iusto lex n̄ est posita. sed inu
stis & non subditis. impiis &
peccatorib;. sceleratis & con
taminatis. patricidis & matrici
dis. homicidis. fornicariis.
masculorū concubitoribus.
plagiariis. mendacibus. pui
ris. & siquid aliud sane do
ctrine aduersatur que est
secūm euangelii gl̃e beati dei.
qd̃ creditum est mihi. Gr̃as
ago ei q̃ me confortauit xp̃o
ihs̃ dñō nr̃o. q̃a fidelē me ex
stimauit ponens in ministē
rio. qui prius fui blasphem̃
& persecutor & contumeliosus.
sed miseric̃diam consecutus sū.
q̃a ignorans feci in increduli
tate. Sup̃abundauit autē
gr̃a dñi nr̃i. cum fide & dilecti
one que est in xp̃o ihs̃.

Idelis sermo & omni acce
ptione dignus. q̃a xp̃e ihs̃
uentus in hunc mundū pec
catores saluos facere. quorū
p̃mus ego sum. Sed ideo mise
ricordiam consecutus sū. ut
in me p̃mū ostenderet xp̃e
ihs̃ omnē patientiā. ad infor

214
mationē eorū qui credituri
sunt illi in uitā eternā. Regi
autē scōrū. immortalī. inui-
sibili. soli deo. honor & glā
in scā scōrum amen. Hoc
præceptū cōmendo tibi fili
timothee scdm̄ precedentes
in te pphēcias. ut milites
in illis bonā militiā. habens
fidem & bonā conscientiam.
quā quidā repellentes circa
fidem naufragauerunt. Ex
quib; est hymeneus & alexan-
der. quos tradidi sathā. ut
discant non blasphemare.

Obscuro & primo
omnium. fieri obsecrationes.
orationes. postulationes. grā-
rū actiones. p omib; homini-
bus. p regib; & omib; qui in
sullimitate sunt. ut quietā
& tranquillā uitā agamus
in omī pietate & castitate.
Hoc enī bonū est & acceptum
corā saluatore nro deo. qui
omēs homines uult saluos fie-
ri & ad agnitiōē ueritatis ue-
nire. Ihu enī dñs. unū & mediator
dei & hominū homo xpc iūc.
q̄ dedit redemptionē semet-

ipsum p omib;. Cui testimon-
ium temporib; suis confirma-
tum est. In quo positus sū ego
predicator & apłs. ueritatem
dico non mentior. doctor gen-
tium in fide & ueritate.

Volo ḡ uiros orare in omī
loco. leuantes puras manus
sine ira & disceptatione. Simi-
liter & mulieres in habitu
ornato cū uerecundia & sobri-
etate. ornantes se non in toris-
crinib; aut auro aut marga-
ritis. uel ueste preciosa. sed
qđ docet mulieres pmitten-
tes pietatē p opera bona.
Mulier in silentio discat cum
omī subiectione. Docere autē
mulieri non pmitto. neq; do-
minari in uirum. sed ēē in si-
lentio. Adam enī primū forma-
tus est. deinde eua. Et adam
non est seductus. mulier autē
seducta in prauaricatione fuit.
Saluabitur autē p filiorum ge-
nerationē. si pmanserit in fi-
de & dilectione & sanctificati-
one cum sobrietate.

Idelis sermo. Siq; episco-
patum desiderat. bonum

opus desiderat. Oportet ergo
episcopum irreprehensibilem
ēē. unius uxoris uirū. sobriū.
prudentem. ornatū. pudicū.
hospitale. doctorem. non ui-
nolentum. non percussorem.
sed modestum. non litigiosū.
non cupidū. sue domui bene
prepositū. filios habentē sub-
ditos cum omni castitate. Si-
quis autē domui sue preesse
nescit. qm̄ ecclē dei diligenti-
am habebit. Non neophytū.
ne in superbiam elatus. in iu-
diciū incidat diaboli. Opor-
tet autē illū & testimonium
habere bonū ab iis qui foris
sunt. ut non in opprobrium
incidat & laqueum diaboli.

Diaconos similiter pudicos. non
bilingues. non uino multo
dedictos. non turpe lucrum
sectantes. habentes mysteriū
fidei in conscientia pura. Et
hi autē p̄bentur primū. &
sic ministrent. nullū crimen
habentes. Mulieres similiter
pudicas. non detrahentes. so-
brias. fideles in om̄ib;. Dia-
cones sint unus uxoris uiri.

qui filius suis bene presint &
suis domibus. Qui enim bene
ministrauerunt. gradum sibi
bonū adquirent. & multam
fiduciā in fide que est in xp̄o

Hec ē scribo. fin.
sperans me uenire ad te cito.

Si autem tardauero. ut scias
quom̄ oporteat te in domo
dei conuersari que est ecclā
dei uiui. columna & firma-
mentum ueritatis. Et mani-
feste magnum est pietatis
sacramentū. qd̄ manifestatū
est in carne. iustificatum est
in spū. apparuit anglis. pre-
dicatum est gentibus. creditū
est in mundo. assumptū est
in glā. Sp̄s autē manifeste di-
cit. quia in nouissimis tempo-
rib; discedent quidam a fide.
attendentes spiritib; erroris.
& doctrinis demoniorū in hy-
pochrifi loquentiū mendaci-
um. & cauteriatā habentiū
suā conscientiam. p̄hibentiū
nubere. abstinere a cibis quos
d̄s creauit ad percipiendum
cū gr̄arū actione fidelibus.
& iis qui cognouerūt ueritatē.

Quia omnis creatura dei bona.
& nichil reiiciendum quod cū
gratum actione percipitur.
Sificatur enī per uerbū dei &
orationē. Hec pponens frīb;
bonus eris minister xpi iū.
emittitur uerbis fidei & bonę
doctrinę quā asssecutus es. In
eptas autem & aniles fabulas
deuita. Exerce te ipsum ad pi
etate. Nam corporalis exercita
tio ad modicū utilis est. pietas
autē ad omnia utilis est: pro
missionē habens uitę que nunc
est & future.

Fidelis sermo. & omī accepti
one dignus. In hoc enī labora
mus & maledicimur: qā spera
mus in dñi uiuum. q̄ est salua
tor omniū hominū. maxime
fidelīū. Precepe hec & doce.
Hemo adolescentiā tuā conte
minat. Sed exemplum esto fi
delium. in uerbo. in conuersa
tione. in caritate. in fide. in
castitate. Dum uenio attende
lectioni. exortationi. doctri
nē. Noli negligere grām que
in te est. que data est t̄ per
pphetia. cum impositione

manuum presbiteri. hec me
ditare. in his esto. ut pfectus
tuus manifestus sit omnibus.
Attende t̄ & doctrinę. iusta in
illis. Hoc enim faciens. & te
ipsum saluum facies. & eos qui
te audiunt. Seniore ne incre
paueris. sed obsecra ut patre.
iuuenes ut fr̄s. anus ut ma
trem. iuenculas ut sorores
in omī castitate. Viduas ho
nora. que uere uidue sunt.
Siqua autē uidua filios aut
nepotes habet: discat p̄mū
domū suam regere. & mutu
ā uicē reddere parentib;. Hoc
enī acceptū est corā deo. Que
autē uere uidua est & desola
ta: speret in dñi. & instet ob
secrationib; & orationib; no
cte ac die. Nam que in deliciis
est: uiuens mortua est. Et hoc
precepe. ut irreprehensibiles sint.

Siquis autē suorū & maxime
domesticorū curā non habet:
fidem negauit. & est infideli
uidua eligat. **I** deterior.
non minus sexaginta annos.
que fuerit unus uiri uxor.
in operib; bonis testimoniū

¶ si tribulationē patientib; subministrauit.

habens. si filios educavit. si
hospicio recepit. si scōrū pedes
lauit. si omne opus bonū sub
secuta est. Adolescentiores au
tē uiduas deuita. Cum enim
luxuriatē fuerint: in xpo nu
bere uolunt. habentes dāna
tionē. q̄a primā fidē irritam
fecerunt. Simul autē & otiose
discunt circū domos. non
solū otiose. sed & uerbosē & cu
tiosē. loquentes quę non oportet.
¶ Uolo ergo iuniores nube
re. filios p̄creare. matres fami
lias ēē. nullam occasione dare
aduersario: maledicti gratia.
¶ Iam enī quedā conuersę sunt
retro sathanan. Siqua fidelis
habet uiduas: subministret
illis & non grauetur ecclesia.
ut in quę uere uiduę sunt sus
tineant. ¶ **Q**ui bene
presunt presbiteri. duplici
honore digni habeantur.
maxime qui laborant in uer
bo & doctrina. Dicit enim scri
ptura. Non alligabis os boui
trahentis. Et. Dignus est
operarius mercede sua. Ad
uersus presbiterū accusatio

nem noli recipere. nisi sub du
obus uel tribus testibus. Pec
cantes corā omnib; angue.
ut & ceteri timorē habeant.
¶ Testor corā deo & xpo iho &
electis anglis. ut hec custodi
as sine p̄iudicio. Nichil fa
cias in aliam partē declinan
do. Manus cito nemini im
pōsueris. neq; cōmunicaueris
peccatis alienis. Te ipsum castū
custodi. Noli adhuc aquam bi
bere. sed uino modico utere
p̄pter stomachum tuum &
frequenter tuas infirmitates.
¶ Quorundā hominū peccata
manifesta sunt. p̄cedentia
ad iudicium. quosdam autē
& subsequuntur. Similit̄ autē
& facta bona manifesta sunt:
& quę aliter se habent abscon
di non possunt. Quicunq; sunt
sub iugo serui: dñōs suos omī
honore dignos arbitrent̄. ne no
men dñi & doctrina blasphemē.
¶ Qui autē fideles habent dñōs:
non contemnant q̄a fī s̄ sunt.
sed magis seruiant q̄a fideles
sunt & dilecti. q̄ beneficii par
ticipes s̄. hec doce & exortare siq̄

216
alter docet & non adq̄sere
sanis sermonib; dñi nr̄i ih̄s
xpi. & ei que scdm̄ pietatem
est doctrine. superbus. nichil
sciens. sed languens circa que
stiones & pugnas uerborum.
ex quib; oriuntur inuidie.
contentiones. blasphemie.
suspiciones male. conflictati
ones hominū mente corrupto
rū. & q̄ ueritate puati sunt.
existimantiū questū ēē pieta
tē. Est autē questus magnus.
pietas cū sufficientia. Nichil
enī uulimus in hunc mun
dum. haud dubiū quia nec
auferre quid possimus. Ha
bentes autē alimenta & quib;
regamur. his contenti sumus.
Ham q̄ uolunt diuites fieri. in
cidunt in tēptationē & laque
um diaboli. & desideria mul
ta & inutilia & nociua. que
mergunt homines in interi
tum & p̄ditionē. Radix enim
omniū malorū est cupiditas.
Quā q̄dā appetentes errauerūt
a fide. & inseruerūt se dolorib;
Tu autē o homo multis.
dei. hec fuge. Sectare uero ui

ficiam. pietatem. fidem. carita
tē. patientiā. mansuetudinē.
Certa bonū certamen fidei. ap
prehende uitā eternā in quā
uocatus es. & confessus bonam
confessionē corā multis testib;.
Precipio t̄ corā deo q̄ uiuificat
omnia. & xpo ih̄s qui testimo
nium reddidit sub pontio pi
lato. bonam confessionē. ut
serues mandattū sine macula.
irreprehensibile. usq; in aduen
tū dñi nr̄i ih̄s xpi. quē suis
temporib; ostendet beatus
& solus potens. rex regum &
dn̄s dominantium. qui solus
habet immortalitātē. & lucē
habitat inaccessibilem. quē
uidit nullus hominū. sed nec
uidere potest. Cui gl̄a honor
& imperiū in sempiternū am̄.
Diuitib; huiū seculi
p̄cipe non summe sapere.
neq; sperare in incerto diuiti
arum. sed in deo qui prestat
nobis om̄ia abunde ad fruē
dū. Bene agere. diuites fieri
in operib; bonis. facile tribu
ere. cōmunicare. thesauriza
re sibi fundamentū bonum

in futurū. ut apprehendant
uerā uitā. O timothee depo-
sitū custodi. deuitans ppha-
nas uocū nouitates. & oppo-
sitiones falsi nominis scientie.
quā quidā pmitcentes circa
fidē exciderunt. Grā tecū aīn.

Explēt epistola prima
ad timotheum.

Incipit argumentum eptē
secundę ad eundem.

Timothēo scribit de exor-
tatione martīrū. & omnis
regule ueritatis. & qđ futu-
rum sit temporib; nouissimis.
& de sua passione. Scribit ab
urbe roma.

Explēt argu-
mentū. **I**ncipiunt capitula.

Noli itaq; erubescere.
scis hoc qđ aucti sunt a me omīs.

Nemo militans deo implicat se negotiis.

Hec cōmoneo testificans corā dño.
oc autē scito qđ in nouissimis dieb;.

Testificor corā deo & xpō iū.

Estina uenire ad me cito.

Explēt capitula.

Incipit epistola secunda
ad timotheum.

Dominus angelus
apls
xpi
iesu
per uoluntatē dei. scđm
pmissionē uite que est
in xpō iū. timothēo
carissimo filio. Grā. mise-
ricordia. pax. a deo patre.
& xpō iū dño iū. Grās
ago deo cui seruo a pge-
nitrib; in conscientia
pura. qđ sine intermissi-
one habeam tui memoriā
in orationib; meis. nocte
ac die desiderans te uide-
re. memor lacrimarum

tuarū. ut gaudio implear.
reconciliationē accipiens eius
fidei que est in te non ficta.
que & habitauit pmi in aua-
tua loide. & matre tua euni-
ce. certus sum autē qđ & in te.
P ropter quā causam admoneo
te. ut resuscites grām dei que
est in te p impositionē manu-
um mearū. Non enī dedit nob
d's spm timoris. sed uirtutis

& dilectionis & sobrietatis.

Noli itaq; erubescere
testimoniū dñi nr̃i. neq; me
uincit ei. sed collabora euan
gelio scđm uirtutē dei. q̃ nos
liberauit. & uocauit uoca
tione scā. non scđm opa nr̃a.
sed scđm ppositū suū. &
grām quē data est nobis in
xp̃o ihs̃ ante tempora secu
laria. manifestata est autem
nunc per illuminationem
saluatoris nr̃i ihs̃ xp̃i. qui
destruxit quidē mortem. il
luminauit autē uitā & in
corruptionē p euangelium.
in quo positus sum ego prę
dicator & apt̃s. & magister
gentiū. Ob quā causam etiā
hec patior. sed non confundor.
Scio enī cui credidi. & certus
sum q̃a potens est depositū
meum seruare in illum diē.
Formā habens sanorū uerborū
quę a me audisti in fide & di
lectione. in xp̃o ihs̃: bonū
depositū custodi per sp̃m
sc̃m qui habitat in nobis.
Scis hoc qđ auersi sunt
a me om̃s qui in asia sunt.

ex quib; est phrygelus & her
mogenes. Dec miseciam dñs
honestiori domui. q̃a sepe me
refrigerauit. & catenā meā
non erubuit. sed cū iohannem
uenisset: sollicitē me quesi
uit & inuenit. Dec illi dñs
inuenire miseciam a dño
in illa die. Et quanta ephesi
ministrauit: melius tu nosti.
Tu q̃ fili mi. confortare in grā
quę est in xp̃o ihs̃. Et quę au
disti a me p multos testes. hec
cōmenda fidelib; hominib;
qui idonei erunt & alios do
cere. Labora sicut bonus mi
les xp̃i ihs̃.

Neimo militans deo impli
cat se negotiis secularib;: ut
ei placeat cui se p̃bavit. Nā
& qui certat in agone. non
coronatur nisi legitime cer
tauerit. Laborantē agricolā
oportet primū de fructib;
percipere. Intellige quę dico.
Dabit enī t̃ dñs in om̃ib; intel
lectū. Memor esto dñm ihs̃m
xp̃m resurrexisse a mortuis
ex semine dauid scđm euan
gelium meū. in quo laboro

usq; ad uincula quasi male
operans. sed uerbū dei non
est alligatum. Ideo omnia sus-
tineo ppter electos: ut & ipsi
salutem consequantur que
est in xpo iū cū glā celesti.
Fidelis sermo. Nam si cōmortui
sumus: & conuiuemus. Si sus-
tinem: & conregnabim. Si
negauerimus: & ille nega-
bit nos. Si non credim: ille
fidelis pmanet. negare seipsum
ex cōmone sū potest.
testificans corā deo. Noli uer-
bis contendere in nichil uti-
le. nisi ad subuersionē audi-
entū. Sollicite cura teipsum
pabile exhibere deo. opera-
rium inconfusibile. recte
tractantē uerbū ueritatis.
Prophana autē & inaniloqa
deuita. Multū enī pficiunt
ad impietate. & sermo eorū
ut cancer serpit. Ex qb; est
hymeneus & phileas. qui a
ueritate exiderunt. dicentes
resurrectionē iam factā. &
subuertunt quorundā fidē.
Sed firmū fundamentum dei
stat. habens signaculum hoc.

Cognouit dñs qui sunt eius.
& discedit ab iniquitate omīs
q̄ nominat nomen dñi. In
magna autē domo. non solū
sunt uasa aurea & argentea.
sed & lignea & fictilia. Et que-
dam quidem ad honorem.
quedā autē in contumeliā.
Si q̄s ḡ emundauerit se ab istis:
erit uas in honore. scificatū
& utile dñō. ad omne opus
bonū paratum. Iuuentilia
autē desideria fuge. sectare
uero iusticiā. fidem. caritatē.
pacem. cū iis qui inuocant
dñm de corde puro. Stultas
autē & sine disciplina questi-
ones deuita. sciens qd̄ gene-
rant lites. Seruum autē dñi
non oportet litigare. sed
mansuetū ēē ad omīs. docibi-
lem. patientē. cū modestia
corripientē eos q̄ resistunt.
nequando det illis d̄s peniten-
tiā ad agnoscendā ueritatē.
& resipiscant a diaboli laque-
is. a quo captiui tenentur ad
ipsius uoluntatē.

Hoc autē scito. qd̄ in nouis-
simis dieb; instabunt tēpora

periculosa. & erunt homines
seipsoſ amantes. cupidi. elati.
superbi. blasphem. parentib;
non obediētes. ingrati. ſcele-
ſti. ſine affectione. ſine pace.
criminatores. incontinentes.
immitteſ. ſine benignitate.
peditores. pterui. tumidi. uo-
luptatum amatores magis
quam dei. habentes ſpeciem
quidē pietatiſ. uirtutē autē
eiuſ abnegantes. Et hoſ deu-
ta. Ex hiſ enī ſunt q̄ penetraſ
domoſ. & captiuas ducunt
mulierculas oneratas pecca-
tiſ que ducuntur uariis deſi-
deriis. ſemper diſcentes. & nun-
quam ad ſcientiam ueritatiſ
puenientes. Quēadmodū autē
iamneſ & manibres reſtiterē
moſi: ita & hi reſiſtunt ue-
ritati. homineſ corrupti men-
te. reprobi circa fidem. Sed
ultra non p̄ficient. Inſipien-
tia enim eorū manifeſta erit
omnib; ſicut & illorum fuit.
Tu autē aſſecutus eſ meā doctri-
nā. inſtitutionē. p̄poſitum.
fidē. longanimitatē. dilectio-
nē. patientiam. perſecutioneſ.

218
paſſioneſ. qualia in facta ſe-
antiochie. yconii. liſtri. q̄leſ
p̄ſecutioneſ ſuſtinui. & ex omi-
b; me eripuit dñſ. Et omīſ qui
uolunt pie uiuere in xp̄o iūſ:
perſecutionē patientur. Mali
autē homineſ & ſeductoreſ p̄-
ficiunt in peiuſ. erranteſ. &
in errore mittenteſ. Tu uero
p̄mane in iſ que didiciſti. &
credita ſunt t̄. ſciēſ a q̄ didi-
ceſti. & quia ab infantia ſa-
craſ litteraſ noſti. que te poſſe
inſtruere ad ſalutē. per fidē
que eſt in xp̄o iūſ. Omīſ ſcri-
ptura diuinituſ inſpirata:
utiliſ eſt ad docendum. ad ar-
guendum. ad corrigendum.
ad erudiendū in iuſticia. ut
p̄fectuſ ſit homo dei. ad omē
opuſ bonum inſtructuſ.
Teſtificor corā deo & xp̄o iūſ
qui iudicaturuſ eſt uiuoſ ac
mortuoſ. & aduentū ipſiuſ
& regnū ei. p̄dica uerbum.
inſta opportune. importune.
Argue. obſecra. increpa. in omī
patientia & doctrina. Erit
enī tempuſ cū ſanā doctrinā
non ſuſtinebunt. ſed ad ſua

desideria coaceruabunt sibi
magistros prurientes auribus.
Et aueritate quidem auditui
auertente. ad fabulas autem
conuertentur. Tu uero uigila.
in omnibus labora. Opus fac eu-
angelistae. ministerium tuum
imple. Ego enim iam delibor.
& tempus mee resolutionis
instat. Bonum certamen cer-
taui. cursum consummaui.
fidem seruaui. In reliquo reposita
est in corona iusticie. quam
reddet in dominus in illa die iustus
iudex. Non solum autem in. sed
& is qui diligunt aduentum eius.

Festina uenire ad me
certo. Demas enim me dereliquit
diligens hoc seculum. & abiit thes-
salonicam. crescent in galacia.
titus in dalmatiam. Lucas est
mecum solus. Marcum assume &
adduc tecum. Est enim in utilis
in ministerium. Titicum autem
misi ephesum. Penulam quam
reliqui troade apud carpum.
ueniens affer tecum & libros.
maxime autem membranas.
Alexander hereticus multa ma-
la in ostendit. Reddet ei dominus

secundum opera eius. Quem & tu
deuita. Valde enim resistit
uerbis meis. In prima mea de-
fensione nemo in affuit. sed
omnis me dereliquit. Non illis
imputetur. Dominus autem in assi-
tit & confortauit me. ut per
me predicatio impleatur. &
audiant omnes gentes. & libera-
tus sum de ore leonis. Libera-
uit autem me dominus ab omni ope-
malo. & saluum faciet in re-
gnum suum celeste. cui est gloria
in secula seculorum. amen. Saluta
priscam & aquilam. & bone-
siphori domum. Crastus reman-
sit corinthe. trophimum autem
reliqui infirmum mileti. Festi-
na ante hiemem uenire. Sa-
luta te eubolus & prudens
& linus & claudia. & fratres omnes.
Dominus ihesus christus cum spiritu tuo.
Gratia uobiscum. amen.

Expliet epistola secunda
ad timotheum.

Incipit argumentum
epistole ad titum.

Titum comonescit. & instruit
de constitutione presbyterii.

219
α de spiritali conuersatione.
α hereticis uitandis. qui tradi-
tionibus iudaicis credunt.

Explicit argumentum.

Incipiunt capitula.

Huius rei grā reliqui te crece.

Omnia munda mundis.

U autē loquere que decet sanā doctrinā.

Apparuit grā dei.

Admonere illos pncipib; α potestatib; sub

Fidelis sermo est. **Expt' capitula.**

Incipit eptā ad titum.

M autem xpī nūc scdm fidē
electorū dei α agnitionē
ueritatis. que scdm pietatē
est in spem uitę eterne. quā
pmisit qui non mentitur
dñs ante tempora secula-
ria. manifestaue autem
temporib; suis uerbum
suū in predicatione. que
credita est in scdm prece-
ptū saluatoris nūc dei.
tūc dilecto filio scdm cō-
munē fidē. Grā α pax

A deo patre α xpō nūc saluato-
riū rei grā. **Se nūc.**
reliqui te crece. ut ea que de-
sunt corrigas. α constituas
p ciuitates presbiteros sicut
ego t' disposui. si quis sine cri-
mine est unus uxoris uir. fi-
lios habens fideles. non in ac-
cusatione luxurie. aut non
subditos. Oportet enī episco-
pum sine crimine ēē sicut
dei dispensatorē. non supbū.
non iracundum. non uino-
lentum. non pcussorem. non
turpis lucri cupidum. sed
hospitalem. benignū. sobriū.
iustum. scdm. continentē. am-
plexentē eum q' scdm doctri-
nam est fidelē sermonē. ut
potens sit exortari in doctrina
sana. α eos q' contradicunt
arguere. Sunt enim multi in-
obedientes. uaniloqui α sedu-
ctores. maxime q' de circunci-
sione sunt. quos oportet re-
dargui. Qui uniuersas domos
subuertunt. docentes que non
oportet turpis lucri grā. Dixi
quidā ex illis. p prius ipsorum
ppha. Cretenses semp mendaces.

male bestie. uentris pigri. Testi-
moniū hoc uerū est. Quā ob cau-
sam increpa illos dure. ut sani
sint in fide. non intendentes in-
dauis fabulis & mandatis homi-
nū auersantiū se a ueritate.

Omnia munda mundis.
conuinctis autē & infidelib;
nichil mundū. sed inuincte
sunt eorū & mens & conscien-
tia. Confitentur se nosse dñi.
factis autē negant. cū sint
abominati & incredibiles. &
ad omē opus bonū reprobi.

Tu autē loquere que
decent sanam doctrinā. Senes
ut sobrii sint. pudici. pru-
dentes. sani fide. dilectione.
patientia. Anus similiter in
habitu sō. non criminatrices.
non uino multo seruientes.
bene docentes. ut prudentiā
doceant. Adolescentulas. ut
uiros suos ament. filios dili-
gant. prudentes. castas. sobri-
as. domus curā habentes. be-
nignas. subditas uiris suis.
ut non blasphemetur uerbū
dei. Iuuenes similiter ^bortare.
ut sobrii sint in omib;. Teipfū

prebe exemplum bonorū operū.
in doctrina. in integritate. in
grauitate. Verbū sanum. in-
reprehensibile. ut is q̄ ex ad-
uerso est uereatur. nichil ha-
bens malū dicere de nobis.

Seruos dñi suis subditos ēē. in
omib; placentes. non contra-
dicentes. non fraudantes. sed
in omib; fidem bonā ostenden-
tes. ut doctrinā saluatoris nri
dei ornent in omib;.

Apparuit enī grā dei salua-
toris nri omib; hominibus
erudiens nos ut abnegantes
impietate & secularia deside-
ria. sobrie & iuste & pie uiua-
mus in hoc sēto. expectantes
beatā spem & aduentū gl̄e
magni dei & saluatoris nri
ihs xpi. qui dedit semetipsum
p nobis. ut nos redimeret ab
omī iniquitate. & mundaret
sibi poplū acceptabile. secta-
torē bonorū operū. Hec loque-
re & ^bortare. & argue cū omī
imperio. Nemo te contemnat.

Admonere illos pncipib;
& potestatib; subditos ēē. di-
cto obedire. ad omne opus

bonum paratos eē. neminem
blasphemare. non litigiosos
eē sed modestos. omne osten-
dentes mansuetudinē ad omēs
homines. Gramus em̄ & nos
aliquando insipientes & in-
creduli. errantes. seruientes
desideriis & uoluptatib; ua-
riis. in malicia & inuidia a-
gentes. odibiles. inuicē odien-
tes. Cū autē benignitas &
humanitas apparuit salua-
toris nr̄i dei: non ex operib;
iusticie que fecimus nos. sed
scdm suam misericordiam saluos
nos fecit p̄ lauacrum regenera-
tionis & renouationis sp̄s sc̄i.
que effudit in nos abunde p̄
iūm xpm saluatorem nr̄m. ut
iustificati gr̄a ipsius heredes
simus scdm sp̄m uite eterne.

Fidelis sermo. & debis
uolo te confirmare ut curent
bonis opib; p̄cesse q̄ credunt
deo. Hec sunt bona & utilia
hominib;. Stultas autē que-
stiones & genealogias & con-
tentiones & pugnas legis de-
uita. Sunt em̄ inutiles & ua-
ne. Hereticū hominem post

unam & scdm correctionem
deuita. sciens quia subuersus
est qui eiusmodi est. & delinq̄
pprio iudicio condemnatus.
Cum misero ad te archeman aut
titicum: festina ad me uenire
in copolim. Ibi enim statui hi-
emare. Tenam legis peritum
& apollo sollicite premitte.
ut nichil illis desit. Discant
autē ex nr̄is bonis operibus
p̄cesse ad usus necessarios.
ut non sint infructuosi. Sa-
luta te qui mecum sūt omnes.
Saluta omēs qui nos amant in
fide. Gr̄a dei cū omib; uob. am̄.

Explēt eptā ad titum.

Incipit argumentum eptē
ad phylemonem.

Phylemoni familiares li-
teras facit. p̄ onesimo seruo ei.
Scribit autē ei a roma per su-
pradictū onesium.

Explēt argumentum.

Incipiunt capitula.

Gras ago deo meo.

Propter qd̄ multam fiduciam.

Ego paulus scripsi mea manu.

incipit epla ad phylemonem.

& timotheus fr. phylemo
in dilecto & adiutori mro.
& appie sorori carissime.
& archippo comilitoni mro.
& eccle que in domo tua est.
Gra uobis & pax a deo pa-
tre mro & dno ihu xpo.

Gras ago deo meo. semp
memoriam tu faciens in
orationib; meis. audiens
caritate tua & fidem qua
habes in dno ihu & in omib;
scos. ut communicatio fidei
tus evidens fiat in agnitione
omnis boni in uobis in xpo ihu.
Gaudium enim magnu habui &
consolatione in caritate tua.
quia viscera scoru reuerent

Propter qd sp te fr.
multam fiduciam habens
in xpo ihu imperandi tibi

qd ad rem ptnet: ppt car-
tatem magis obsecro. cum sis
talit ut paulus senex. nunc
autem & uinctus ihu xpi. Ob-
secro te p meo filio que genui
in uinculis onesimo. qui tibi
aliquando inuitat fuit. ne
autem & t & in uiculis. Quem
remisi. Tu autem illu. id est mea
viscera suscipe. Que ego uolu-
eram mecu de tinere. ut p te
in ministraret in uinculis
euangelii. Sine consilio autem
tuo nichil uolui facere. ut ne
uelut ex necessitate hominu
tui eet. sed uoluntariu. for-
sitani enim ideo discessit ad bo-
ram a te ut sternu illu reci-
peres. iam non ut seruum.
sed plus seruo. carissimu frim.
maxime in. quanto autem
magis t & in carne & in dno:
Si g habes me socium. suscipe
illum sicut me. Si autem aliqd
nocuit t aut debet: hoc in
Ego paulus Simpura.
scripsi mea manu. ego redda.
ut non dica tibi. quod & te
ipsum in debes. Ita fr ego te
fruar in dno. refice viscera

mea in xpo. Confidens de obediencia tua scripsi tibi. sciens qm & super id quod dico facies. Simul autē & para in hospitium. Nam spero per orationes uras donari me vobis. Salutat te epaphras concaptivus meus in xpo ihs. marcus. aristarcus. demas. lucas. adiutores mei. Grā dñi nrī ihs xpi cū spiritu urō. Amen.

Explicit eptā ad phylemonē.

Incipit argumentum epistole ad hebreos.

Primis dicendum est cur apłs in hac eptā non servavit morem suum scribendi. ut vel vocabulū nominis sui vel ordinis scriberet dignitate. hec causa est qđ ad eos scribebat qui ex circumcisione crediderunt. quasi gentiliū apłs & non hebreorum. Sciens qđ eorū supbia. suāq; humilitatē ipse demonstrans. meritū officii sui noluit anteferre. Nā simili in etiā iohs apłs ppe humilitatē in eptā sua nomen suū eadem

ratione non pultit. hanc eptām fertur apłs ^{ad hebreos.} comscriptā hebraica lingua misisse. Cuius sensum & ordinē retinens lucas euangelista. post excessum beati pauli apłi greco sermone cōposuit.

Explicit argumentum.

Incipiunt capitula.

Multifaria multisq; modis.

Ad quē autem angelorum dixit.

Cum autē q̄ modico. unde fr̄s sc̄i.

Videte fr̄s ne forte sit.

timeamus ergo ne forte.

Adeamus q̄ cū fiducia.

Quap̄p̄e incriminemur.

Confidimus autē in vobis.

ic enim melchisedech.

Si q̄ consumatio.

utantū meliores.

Capitulū autē sup ea.

habuit qđem & prius.

inbrā enī habens.

habentes itaq; fr̄s.

Terribil' autē qđā.

Est autē fides.

deoq; nos tantū habentes.

Pacē sequimini.

Itaq; regnū immobile.

hic xpc benī & hodie.

Ds autē pacis.

Explicit capitula.

Incipit eptā ad hebreos.

VII FARIE

multisq; modis olim dñs lo-
quens patrib; in prophetis.
nouissime diebus istis locutus
est nobis in filio. quem consti-
tuit heredem uniuersorum.
per quem fecit & secula. Qui
cum sit splendor gl'e & figu-
ra substantie eius. portansq;
omnia uerbo uirtutis sue pur-
gationem peccatorũ faciens.
sedet ad dexteram maiestatis
in excelsis. tanto melior an-
gelis effectus. quanto disse-
rentius pre illis nomen here-
ditauit. Cui enĩ dixit aliqñ-
do angelorum. filius m̃s es tu.
ego hodie genui te. & rursum.
ego ero illi in patre. & ipse erit
michi in filiũ. Et cũ iterum
introducere primogenitum
in orbem terre: dicit. Et ado-
rent eũ om̃s angeli dei. Et ad
anglos qñdẽ dicit. Qui facite

anglos suos sp̃s. & ministros
suos flammã ignis. Ad filium
autẽ. Thronus tuus dñs in seculũ
seculi: uirga equitatis uirga
regni tui. Dilexisti iusticiam
& odisti iniquitatẽ: p̃pterea
unxit te dñs dñs tuus oleo exul-
tationis pre participib; tuis.
Et tu in principio dñe terrã
fundasti. & opera manuum
tuarum sunt celi. Ipsi pibunt
tu autẽ pmanebis. & om̃s ut
uestimentum uetrescent.
Et uelut amictũ mutabis eos.
& mutabuntur. Tu autem
idem ipse es. & anni tui non
deficient.
Ad quem Idem autẽ angelorũ dixit aliqñdo.
sedet ad dextris meis. quoadusq;
ponam inimicos tuos scabel-
lum pedum tuorũ. Nonne
om̃s sunt administratori
sp̃s in ministeriũ missi. p̃pt̃
eos q̃ hereditatẽ capient sa-
luti. Propterea abundantĩ
oportet obseruare nos ea que
audiuim̃. ne forte pessumam̃.
Si enim q̃ p anglos dictus est
sermo factus est firmus. &
omnis p̃uaricatio & inobe-

dientia accepit iustam merce-
 dis retributionē. qm̄ nos ef-
 fugiemus. si tantā neglexerim-
 us salutē. Que cum initiū
 accepisset enarrari per dñm.
 ab eis qui audierē in nos con-
 firmata est. contestante deo
 signis & portentis & uariis
 uirtutibus. & sp̄s sc̄i distri-
 butionib; scđm suam uolun-
 tatē. Non enim angelis sub-
 iecte d̄s orbem terre futurū.
 de quo loquimur. Testatus
 est autē in quodā loco quis
 dicens. Quid est homo quod
 memor es eius. aut filius ho-
 minis qm̄ uisitas eū. Minui-
 sti eum paulo minus ab an-
 gelis. gl̄a & honore corona-
 sti eum. & constituisti eū sup
 opa manūū tuarū. Omnia
 subiecisti sub pedibus ei. In eo
 enim qđ ei om̄ia subiecit: ni-
 hil dimisit non subiectū ei.
 ¶ ē autē necdū uidemus omnia
 subiecta ei.

Eum autē q̄ modico quam
 angeli minoratus est: uidem̄
 iūm p̄pt̄ passionē mortis gl̄a
 & honore coronatū. ut gr̄a

dei p̄ omnib; gustaret mortē.
 Decebat enī eum p̄pt̄ quē om̄ia
 & p̄ quē om̄ia. qui multos fili-
 os in gl̄am adduxerat. aucto-
 rem salutis eorum p̄ passionē
 consummare. Qui enim sc̄ificat
 & q̄ sc̄ificantur. ex uno om̄is.
 ¶ rop̄t̄ quā causam non confun-
 ditur fr̄s eos uocare. dicens.
 Hunc iabo nomen tuū fr̄ib; meis.
 in medio eccl̄e laudabo te.
 ¶ t̄ iterū. Ego ero fidens in eum.
 ¶ t̄ iterū. Ecce ego & pueri mei
 quos dedit m̄ d̄s. Quia ḡ pu-
 eri cōmunicauerūt carni & san-
 guini: & ipse similiter partici-
 pante eisdem. ut p̄ mortē de-
 strueret eum q̄ habebat mortis
 imperiū id est diabolum. & li-
 beraret eos q̄ timore mortis
 p̄ totā uitā obnoxii erant ser-
 uicuti. Nulquā enī angelos
 apprehendit. sed semen abra-
 he apprehendit. Unde debuit
 p̄ omnia fr̄ib; similari. ut mi-
 sericors fieret & fidelis ponti-
 fex ad dñm. ut reppiciaret
 delicta popli. In eo enī in quo
 passus est ipse & temptatus:
 potens est & eis q̄ temptantur

auxiliari.

Unde fr̃s sc̃i. uocationis cele-
stis participes. considerate a-
p̃lin & pontificē confessionis
m̃e ĩh̃m. qui fidelis est ei qui
fecit illum. sicut & moyses
in om̃i domo illi. Amphion
autē gl̃e iste p̃x moysē digni
habitus est: quanto amplio-
rem honorē habet domus q̃
fabricauit illā. Omnis nanq;
domus fabricatur ab aliquo.
Qui autē om̃ia creauit: d̃s. Et
moyses quidē fidelis erat in
tota domo eius. tanquā fa-
mulus in testimonium eoz.
que dicenda erant. Xpc̃ uero
tanquā filius in domo sua.
Que domus sumus nos. si fidu-
ciam & gl̃am sp̃ei usq; ad finē
firmā retineamus. Quapp̃.
sicut dicit sp̃s sc̃s. hodie si uo-
cē ei audieritis. nolite obdu-
rare corda ũra. sicut in exa-
cerbatione sc̃dm diem tēpta-
tionis in deserto. ubi tempta-
uerunt me patres ũri. p̃ba-
uerunt & uiderūt op̃ia mea
quadraginta annis. Prop̃t̃
q̃d̃ offensus fui generationi

huic. & dixi semp̃ errant cor-
de. Ipsi autē non cognouerūt
uias meas. quibus iuravi in
ira mea. si intrabunt in re-
quiem meā.

Videte fr̃s. ne forte sit in
aliquo ũr̃m cor malū incre-
dultatis. discedendi a deo
uiuio. Sed adōrtamini uosmet
ipsos per singulos dies donec
hodie cognominatur. ut non
obduretur quis ex uobis fal-
lacia peccati. Participes enim
xpi effecti sumus. si tamen
initium substantie ei usq; ad
finē firmū retineamus. d̃i
dicitur. hodie si uocē ei audi-
eritis. nolite obdurare corda
ũra. quēadmodum in illa ex-
acerbatione. Quidam enim
audientes exacerbauerunt.
sed non om̃s qui p̃fecti sunt
ab egipto p̃ moysē. Quib;
autem insensus est quadra-
ginta annis: Nonne illis q̃
peccauerunt. quorū cadaue-
ra p̃strata sunt in deserto?
Quib; autē iurauit. ut non in-
trarent in requiem ipsius.
nisi illis qui increduli fuerūt.

Et uidemus. quoniam non potuerunt introire propter incredulitatem.

Teneamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius: existimet aliquis ex uobis deesse. Ecce enim & nobis annuntiatum est quemadmodum & illis. Sed non profuit illis sermo auditus. non admixtus fidei ex his que audierunt. Ingrediemur enim in requiem qui crediderunt.

Quemadmodum dixit. sicut iuravi in ira mea. si introibunt in requiem meam. Et quidem operibus ab institutione mundi factis: dixit enim quodam loco de die septima sic. Et requieuit deus die septima ab omnibus operibus suis. Et in isto rursum. si introibunt in requiem meam. Quoniam ergo superest quosdam introire in illam. & illi quibus prioribus annuntiatum est non introierunt propter incredulitatem: iterum terminat die quendam hodie in dauid dicendo. post tantum temporis

sicut supradictum est: hodie si uocem eius audieritis nolite obdurare corda uestra. Nam si eis uere requiem prestasset: nunquam de alia loqueretur post hac die. Itaque relinquitur sabbatissimus populo dei. Qui enim ingressus est in requiem eius: etiam ipse requieuit ab operibus suis. sicut a suis deus. Festinemus ergo ingredi in illam requiem. ut ne in idipsum quis incidat in credulitatis exemplum. Uerus enim est sermo dei & efficacior. & penetrabilior omni gladio ancipiti. & pertingens usque ad diuisionem anime ac spiritus. compagum quoque & medullarum. & discretior cogitationum & intentionum cordis. & non est ulla creatura inuisibilis in conspectu eius. Omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius. Ad quem nobis sermo. Habentes ergo pontificem magnum qui penetravit celos uerum filium dei. teneamus confessionem. Non enim habemus pontificem. qui non possit comparari

infirmittatib; mris. temptatū
autē per omnia p similitu-
dine absq; peccato.

Adeamus ergo cum fiducia
ad thronum gratie. ut mi-
sericordiam consequamur. & grām
inueniamus in auxilio op-
portuno. Omnis nanq; pon-
tifer ex hominib; assumpt.
p hominib; constituitur in
iis que sunt ad dñm: ut offe-
rat dona & sacrificia p pec-
catis. qui condolare possit
iis q ignorant & errant. qm
& ipse circumdatus est infir-
mitate. Et ppter ea debet
quēadmodum & p populo:
ita etiam & pro semetipso
offerre p peccatis. Nec qsq̄a
sunt sibi honorem. sed qui
uocatur a deo tanquā aaron.
Sic & xpc non semetipsum cla-
rificauit ut pontifex fieret.
sed qui locutus est ad eum.
filius mris es tu. ego hodie ge-
nui te. quēadmodum & in
alio loco dicit. Tu es sacerdos
in eternū. scdm ordinem
melchisedech. Qui in diebus
carnis sue preces supplicati-

onesq; ad eum qui posset
saluum illum a morte face-
re. cum clamore ualido &
lacrimis offerens. exaudire
est p sua reuerentia. Et qui-
dem cū ēēt filius dei. didi-
cit ex iis que passus est obe-
dientiam. & consummatus
factus est omnib; obtempe-
rantib; sibi causa salutis etne
appellatus a deo pontifex
iuxta ordinē melchisedech.

De quo nobis grandis sermo
& interpretabilis ad dicen-
dum. qm imbecilles facti estis
ad audiendum. etenim cum
deberetis magistri ēē propter
tempus: rursus indigetis.
ut uos doceamus que sunt
elementa exordii sermonum
dei. & facti estis quibus lacte
opus sit. non solido cibo. Om-
nem enim qui lactis est particeps:
expers est sermonis iusticie.
Paruuulus enī est. Persectorum
autē est solidus cibus. eorū
q pro consuetudine exerci-
tatos habent sensus. ad dis-
cretionem boni ac mali.

Quappē intermittentes

inchoationis xpi sermonē:
ad perfectionem feramur.
non rursus iacentes funda-
mentum penitentie ab opib;
mortuis. & fidei ad dñm: ba-
ptismatum doctrine. im-
positionis quoq; manuum. ac
resurrectionis mortuorum.
& iudicii eterni. Et hoc faci-
emus. si quidem pmissit dñs.
] impossibile est enim eos qui
semel sunt illuminati. gu-
stauerūt etiā donū celeste. &
participes sunt facti sps scī.
gustauerunt nichilo minus
bonum dei uerbū. uirtutesq;
scī uenturi. & plapsi sunt:
renouari rursus ad peniten-
tiam. rursus crucifigentes
sibi in ipsis filium dei. & os-
tentui habentes. Terra enim
sepe uenientē super se bibens
ymbrē. & generans herbā
opportunitatem illis a quib; co-
litur: accipit benedictionē
a deo. Proferens autē spmas
ac tribulos: reprobā est & ma-
ledictio prima. cui consumma-
tio in combustionē.

Confidimus autē de uobis

dilectissimū meliora & uicin-
ora salutē. tamen si ita loqimur.
Non enim iniustus dñs. ut obli-
uiscatur opus ur̄i. & dilecti-
onis quam ostendistis in no-
mine ipsius. q̄ ministrastis
scīs & ministratis. Cupimus
autē unūquemq; ur̄m ean-
dem ostentare sollicitudinē
ad expletionem spei usq; in
finem. ut non segnes effici-
mini. uerū imitatores eorū
qui fide & patientia heredi-
tabunt pmissiones. Abra-
hē autē p̄mittens dñs. qm̄
nemine habuit p̄ quē iura-
ret maiore: iurauit p̄ semet-
ipsum dicens. Hsi benedicens
benedicā te: & multiplicans
multiplicabo te. Et sic lon-
ganimitē ferens. adeptus est
repromissione. Homines enī
p̄ maiore sui iurant. & om̄s
controversiā eorū finit ad
confirmationē est iuramentū.
] n̄ q̄ abundantius uolens dñs
ostendere pollicitationis he-
reditatē immobilitatē consilii
sui. interposuit iusiurandū.
Itē p̄ duas res immobiles quib;

impossibile est mentiri deū.
fortissimum solaciū habeamus
qui confugimus ad tenendā
propositam spem. quā sicut
anchoram habemus anime
tutā ac firmam. & incedentē
usque ad interiora uelaminis.

Ubi precursor pro nobis introi-
uit ih̄c. pontifex factus in
eternū secundum ordinem melchi-

Hic enim Melchisedech.
melchisedech rex salem. sacer-
dos dei summi. qui obuiavit
abrahę regresso a cede regū.
& benedixit ei. Cui & decimas
omniū diuisit abraham. Pri-
mum quidem quod interpretatur
rex iusticie. deinde autē &
rex salem. quod est rex pacis.

Sine patre. sine matre. sine
genealogia. neque initium dierū
neque finem uite habens. Assi-
milatus autē filio dei. ma-
net sacerdos in perpetuum.

Intuemini autē quantum sit
hic. cui & decimas dedit de
precipuis abraham patriarchę
et quidem de filiis leui sa-
cerdotium accipientes. man-
datum habent decimas sume-

re a populo secundum legem. id
est a fratribus suis. quanquam
& ipsi exierunt de lumbis a-
brabę. Cuius autē genera-
tio non annumeratur in
eis: decimas sumpsit ab
abraham. & hunc quod habe-
bat repermissiones benedixit.

Sine autē ulla contradic-
tio: quod minus est a meliore
benedicitur. Et hic quidem
decimas morientes homines
accipiunt. ibi autē contesta-
tur quia uiuit. Et ut ita di-
ctum sit: pro abraham & leui
qui decimas acceperunt. decimas
est. Adhuc enim in lumbis
patris erat. quando obuia-
uit ei melchisedech.

Si ergo consummatio pro sacer-
dotium leuiticū erat. po-
pulus enim sub ipso legem
acceperat: quid adhuc neces-
sarium secundum ordinē melchi-
sedech alium exungere sacer-
dotem. & non secundum ordinē
aaron dicit. Translato ergo
sacerdotio. necesse est ut & le-
gis translatio fiat. In quē
hec dicuntur. de alia tribu

est de qua nullus altario
 preſto fuit. Manifeſtum eſt
 enim qđ ex iuda ortus eſt
 dñs nr̄. in qua tribu nichil
 de ſacerdotibus moyſes locu-
 tus eſt. Et amplius adhuc
 manifeſtum eſt. ſi ſcđm ſimi-
 litudinem melchizedech exur-
 git alius ſacerdos. qui non
 ſcđm legem mandati carna-
 lis factus eſt: ſed ſcđm virtu-
 tem uite inſolubilis. Conſe-
 ſtat enim. quia tu es ſacer-
 dos in eternū ſcđm ordinem
 melchizedech. Reprobatio
 quidem fit precedentis man-
 dati ppter infirmitatē eius
 & inutilitatē. nichil enim
 ad perfectum adduxit lex.
 introductio uero melioris
 ſpei per quam proximam
 ad deum. Et quantum eſt:

Non ſine iureiurando. Ali-
 quidē ſine iureiurando ſacer-
 dotes facti ſunt: hic autem
 cum iureiurando. per eum
 qui dixit ad illum. Juraute
 dominus & non penitebit
 eum. tu es ſacerdos in eternū.
 Et tantū melioris teſtamenti

ſponſor factus eſt nr̄. Et alii
 quidem plures facti ſunt ſa-
 cerdotes: iocundo qđ morte
 prohiberentur permanere.
Hic autem eo qđ maneat in e-
 ternum: ſempiternum ha-
 bet ſacerdotium. Unde &
 ſaluare in perpetuum poteſt
 accedentes per ſemetipſum
 ad deum. ſemper uiuens ad
 interpellandum p eis. Talis
 enim decebat ut nobis eēt
 pontifex. ſc̄s. innocens. impol-
 latus. ſegregatus a peccatori-
 bus. & excelſior celis factus.
Qui non habet cotidie neceſſi-
 tatē quemadmodum ſacer-
 dotes. prius pro ſuis delictis
 hoſtias offerre. deinde p po-
 puli. Hoc enim fecit ſemel
 ſe offerendo. Lex enī homines
 conſtituit ſacerdotes. infir-
 mitatē habentes. ſermo au-
 tem iuriſiurandi qui poſt le-
 gem eſt: filium in eternum
 perfectum.

Capitulum autem ſuper
 ea que dicuntur. Talem habe-
 mus pontificem. qui conſedit
 in dextera ſedis magnitudinis

in celis. scorum minister
& tabernaculi ueri qd fixit
dn̄s & non homo. Omnis enī
pontifex ad offerenda mune-
ra & hostias constituitur.

Vnde necesse est & hunc habe-
re aliquid qd offerat. Si g̃
ēet super terram. nec ēet
sacerdos. cum essent qui of-
ferrent scdm legē munera.
qui exemplari & umbre de-
seruiunt celestium. sicut
responsum est moȳsi cum
consummaret tabernaculū.

Vide inquit omnia facta se-
cundum exemplar. qd tibi
ostensum est in monte. Nunc
autē sortitus est melius min-
isterium. quanto & melioris
testamenti mediator est. qd
in meliorib; re-promissionib;
sanctū est. Nam si illud prius
culpa uacasset: non utiq;
secundi locus inquireretur.

Utuperans enim eos dicit.
Ecce dies uenit dicit dn̄s.
& consummabo sup domū
isrl̄ & sup domum iuda te-
stamentum nouum. non
scdm testamentū qd feci

patrib; eorum in die qua ap-
prehendi manum illorum
ut educerem eos de terra
egypti. Et qm̄ ipsi non per-
manserunt in testamento
meo: & ego neglexi eos dicit
dn̄s. Quia hoc testamentum
qd disponam domui israel
post dies illos dicit dn̄s. dan-
do leges meas in mente eorū.
& in corde eorum subscribam
eas. Et ero eis in dn̄m. & ipsi
erunt in in poplū. Et non
docebit unusquisq; prīmū
suum. & unusquisq; frēm
suum dicens. cognosce dn̄m:
qm̄ om̄s scient me a minore
usq; ad maiore eorū. quia
pprius ero iniquitatibus
eorum. & peccatorū illorum
iam non memorabor. Dicen-
do autē nouum: ueter autē
prius. Qd autē antiquatur
& senesce: ppe interitū est.

Habuit quidem
& prius iustificationes cultu-
re. & sc̄m seculare. Taberna-
culum enim factum est pri-
mum: in quo erant cande-
labra & mensa. & ppositio

panem que dicitur sc̃a. post
uelamentum autē sc̃dm ta
bernaculum qd dicitur sc̃a
sc̃orū. aureum habens chu
ribulum. & archam testa
menti. circumtectā ex om̃i
parte auro. In qua urna
aurea habens manna. &
uirga aaron que fronde
erat. & tabule testamenti.
superq; eam cherubim gl̃e
obumbrantia p̃piciatoriū.
De quib; non est modo dicen
dum per singla. His uer
ita compositis: in priori q
dem tabernaculo semper
introbant sacerdotes sacri
ficiorum officia consuminan
tes. In secundo autē semel
in anno solus pontifex non
sine sanguine. quē offert
p̃ sua & p̃ populi ignorantia.
hoc significante spū sancto
nonduim p̃palatam eē sc̃orū
uiam. adhuc priore taber
naculo habente statū. Que
parabola est temporis instan
tis. iuxta quā munera & ho
stie offeruntur. que non pos
sunt iuxta conscientiam

p̃fectum facere seruientem.
solummodo in cibis & potibus
& uariis baptismatibus &
iusticiis carnis. usq; ad tempus
correctionis impositis. Xp̃e
autē assistens pontifex futu
rorum bonorum. p̃amplius
& p̃fectius tabernaculum
non manufactum. id est non
huius creationis. neq; p̃ san
guinem hyrcorum & utcu
lorum. sed per p̃prium san
guinē introiuit semel in sc̃a.
eterna redemptione inuenta.
Si enim sanguis hyrcorū &
taurorum. & cūis utcuq; asp
sus inquinatos sanctificat
ad emundationem carnis:
quanto magis sanguis xp̃i
qui p̃ sp̃m sc̃m semetipsum
obtulit immaculatum deo.
emundabit conscientiā nr̃am
ab operib; mortuis. ad serui
endum deo uiuenti. Et ideo
nouī testamenti mediator
est: ut morte intercedente
in redemptionē carū p̃reua
ricationum que erant sub
priore testamento. remissi
onem accipiant q̃ uocati sunt

eternae hereditatis. Ibi enim
testamentum: mors necesse
est intercedat testatoris. Te
stamentum enim in mortuis
confirmatum est. Alioquin
nondum ualeat. dum uiuit
qui testatus est. Vnde ne pri
mum quidem sine sanguine
dedicatum est. Lecto enim
omni mandato legis a moy
se uniuerso populo. accipi
ent sanguinem hyssoporum
& utculorum cum aqua & la
na coccinea & yso: ipsum
quoque librum & omnem po
pulum asperxit dicens. Hic san
guis testamenti quod manda
uit ad uos deus. Etiam taberna
culum & omnia uasa ministe
rii sanguine similiter asperxit.
Et omnia pene in sanguine
mundantur secundum legem. &
sine sanguinis effusione non
fit remissio. Necesse est ergo
exemplaria quidem celestium
his mundari. ipsa autem cele
stia melioribus hostiis quam istis.
Non enim in manufactis sanctis
istae introiunt exemplaria ue
torum. sed in ipsum celum.

ut appareat nunc uultui dei
pro nobis. Neque ut sepe offerat
semetipsum. quemadmodum
pontifex intrat in sanctam per
singulos annos in sanguine
alieno. Alioquin oportebat
eum frequenter pati ab ori
gine mundi. Nunc autem
semel in consummatione
seculorum ad destructionem
peccati per hostiam suam
apparuit. Et quemadmodum
statutum est hominibus semel
mori. post hoc autem iudicium:
sic & christus semel oblatus est
ad multorum exhaurienda
peccata. sedulo sine peccato
apparebit expectantibus se
in salutem.

Umbra enim habens lex
bonorum futurorum. non ipsam
imaginem rerum: per singulos
annos isdem ipsis hostiis quod
offerunt indefinenter. nun
quam potest accedentes perfe
ctos facere. Alioquin cessas
sent offerri. ideo quod nullam
haberent ultra conscientiam
peccati cultores semel mun
dati. Sed in ipsis commemoratio

peccatorum p singulos annos
fit. Impossibile est enim san-
guine taurorū & hyrcorum
auferri peccata. Ideo ingre-
diens mundum dicit. Hostiā
& oblationē nolūsti. corpus
autem aptasti michi. Holo-
caustoma p peccato tibi non
placuit. Tunc dixi. ecce ue-
nio. In capite libri scriptū
est de me. ut faciam uolun-
tatem tuā. Superius dicens
quia hostias & oblationes &
holocaustomata p peccato
nolūsti. nec placita sunt tibi
que scdm legem offeruntur.
tunc dixi. ecce uenio ut faciā
dñs uoluntatem tuam: auferet
primum ut sequens statuatur.
In qua uoluntate sanctificati
sumus. p oblationē corporis
iūx xpi semel. Et omnis quidē
sacerdos presto est cotidie mi-
nistrians. & easdem sepe offerens
hostias. que nunquā possunt
auferre peccata. Hic autem
unā p peccatis offerens hostiā.
in sempiternum sedet in dexte-
ra dei. de cetero expectans. do-
nec ponantur inimici eius

scabellum pedum eius. Una
enim oblatione consummauit
in sempiternum sanctificatos.
Contestatur autē nos & sps scs.
Postquam enim dixit. hoc autē
testamentū qd testabor ad illos
post dies illos dicit dñs. dan-
do leges meas in cordib; eorū.
& in mente eorum supscribā
eas: & peccatorū & iniquitatū
eorū iam non recordabor am-
plius. Vbi autē horū remissio:
iam non oblatio p peccato.

Abentes itaq; frs
fiduciam in uirtutum scōrū
in sanguine xpi. quā initia-
uit nobis uiuam nouam & ui-
uentem per uelamen id est
carnē suam. & sacerdotē ma-
gnū super domū dei: acce-
damus cum uero corde in ple-
nitudine fidei. aspersi corda
a conscientia mala. & abluti
corpus aqua munda. Teneam⁹
spei nrē confessionem indecli-
nabilem. Fidelis enim est qui
repromisit. Et consideremus
in uicem in puocationem ca-
ritatis & bonorum operum.
non deferentes collectionem

nam sicut est consuetudinis
quibusdam. sed consolantes.
& tanto magis. quanto uide-
ritis appropinquante die.
Voluntarie enim peccantibus
nobis post acceptam noticiā
ueritatis. iam non relinqui-
tur p peccatis hostia. Terri-
bilis autē quidam expecta-
tio iudicii. & ignis emulatio.
que consumptura est aduer-
sarios. Irritam quis faciens
legem moy'si. sine ulla mise-
ratione duob; uel trib; testib;
morratur: quanto magis pu-
tatis deteriora mereri suppli-
cia. qui filium dei conculeaue-
rit. & sanguinem testamenti
pollutum duxerit in quo sci-
ficatus est. & spiritui gratie
contumeliam fecerit? Scimus
enim qui dixit. Mihi uindi-
ctam. & ego reddam. Et iterū.
Quia iudicabit dñs populum
suum. Horrendum est incide-
re in manus dei uiuentis. Re-
memoramini autē pristinos
dies. in quib; illuminati ma-
gnum certamen sustinistis
passionū. Et in alio quidem

opprobriis & tribulationib;
spectaculum facti. in altero
autem loci taliter conuer-
santium effecti. Nam & um-
ectis compassi estis. & rapinā
bonorum uirorum cū gau-
dio suscepistis. cognoscentes
uos habere meliorem & ma-
nentem substantiam. Nolite
itaq; amittere confidentiam
uīam. que magnam habet
remunerationem. Patientia
enim uobis necessaria est. ut
uoluntatem dei facientes
reportetis pmissione. Adhuc
enim modicum quantulum
qui uenturus est ueniet &
non tardabit. Iustus autem
mō ex fide uiuit. Qd si subtra-
xerit se: non placebit anime
meę. Nos autem non sumus
subtractionis in perditione.
sed fidei in acquisitione anime.
Est autem fides
sperandarum substantia re-
rum. argumentum non ap-
parentium. In hac enim testi-
monium consecuti sunt senes.
Fide intelligimus aptata ēē
secula uerbo dei. ut ex multis

228
bilibus utilis fierent. Fide
plurima hostiam abel quam
eam obtulit deo. per qua
testimonium consecutus est
esse iustus. testimonium perhi
bente muneribus eius deo.
& per illam defunctus adhuc
loquitur. Fide enoch trans
latus est ne uideret mortem.
& non inueniebatur quia
transiit eum deus. Ante
translationem enim testi
monium habebat placuisse
deo. Sine fide autem impos
sibile est quenquam placere
deo. Credere enim oportet
accedentem ad deum quia est
& inquirentibus se remun
erator sit. Fide noe responso
accepto de iis que adhuc non
uidebantur. metuens apta
uit arcam in salutem do
mus sue. per quam damnauit
mundum. & iusticie que per
fidem est heres est institutus.
Fide qui uocatur abraham
obediuit in locum exire que
accepturus erat in heredita
tem. & exiit nesciens quid esset.
Fide moratus est in terra re

promissionis tanquam in ali
ena. in casulis habitando cu
isaac & iacob coheredibus. rep
missionis eiusdem. Expecta
bat enim fundamenta ha
berentem ciuitatem. cuius ar
tifer & conditor deus. Fide &
ipsa sara sterilis. uirtutem
in conceptione seminis acce
pit etiam preter tempus
etatis. quoniam fidelem cre
didit esse qui repromiserat.
Propter quod & ab uno orti
sunt. & hoc emortuo tanquam
sidera celi in multitudinem.
& sicut harena que est ad o
ram maris innumerabilis.
Iuxta fidem defuncti sunt omnes
isti. non acceptis repromissio
nibus. sed a longe eas aspi
centes & saluantes. & confi
dentes quia peregrini & ho
spites sunt super terram.
Qui enim hec dicunt. signifi
cant se patriam inquirere.
Et si quidem illius meminissent
de qua exierunt. habebant
utique tempus reuertendi.
Nunc autem meliorem appetunt.
id est celestem. Ideo non con

funditur d's uocari d's eorum.
Parauit enim illis ciuitatem.
Fide obtulit abraham isaac
cum temptaretur. & unicū
offerebat in quo suscepit
repromissiones. ad quem di-
ctum est quia in isaac uoca-
bitur tibi semen. arbitrans
quia & amicus suscitare
potens est d's. Unde eum & in
parabolam accepit. Fide &
de futuris benedixit isaac
iacob & esau. Fide iacob mo-
riens singulos filiorū ioseph
benedixit. & adorauit fasti-
gium uirgē eius. Fide ioseph
moriens de pfectione filiorū
isrl memoratus est. & de ossib;
suis mandauit. Fide moyses
natus occultatus est mensib;
trib; a parentib; suis. eo qd
uidissent elegantē infantem.
& non timuerunt regis edi-
ctum. Fide moyses grandis
factus occidit egyptium. con-
siderans dolorem fratru suoz.
Fide moyses grandis factus ne-
gauit se ēē filium filie pha-
raonis. magis eligens affligi
cum poplo dei. quam tempo-

ralis peccati habere locum
ditatem. maiores diuitias
estimans thesauro egyptioz.
improperium xpi. Aspi-
ebat enim in remuneratio-
nem. Fide reliquit egyptū.
non uertens animositatem
regis. Inuisibilem enī tan-
quam uident sustinuit. Fide
celebrauit pascha sanguinis
effusione. ne qui uastabat
primitia tangeret eos.
Fide transierunt mare rubrū
tanquam per aridam terrā.
qd experti egypti deuorati
fuit. Fide muri iericho cor-
ruerunt. circūti dierum
septem. Fide raab meretricis
non perire cum incredulis.
excipiens exploratores cum
pace. Et quid adhuc dicam?
Deficiet enim me tempus e-
narrantem de gedeon. barach.
sanson. iephthe. dauid. samu-
el. & aliis pphetis. qui p fidē
uicerunt regna. operati sūt
iusticiam. adepti sunt repro-
missiones. obtinuerunt
ora leonum. extinxerunt
impetum ignis. effugerunt

aciem gladii. conualuerunt
de infirmitate. fortes facti
sunt in bello. castra uertit
exterorum. acceperunt mu-
lieres de resurrectione mor-
tuos suos. Alii autem dissen-
ti sunt non suscipientes re-
demptionem: ut meliorem
inuenirent resurrectionem.
Alii uero ludibria & uerba
expert. insuper & uincula
& carceres. lapidati sunt.
secti sunt. temptati sunt.
in occisione gladii mortui
sunt. Circūierunt in melotis.
in pellib; caprinis. egentes.
angustiati. afflicti. quibus
dignus non erat mundus.
In solitudinibus errantes &
montib; & speluncis. & in ca-
uernis terre. Et hi om̄s testi-
monio fidei probati. non acce-
perunt reprobationem. deo
p nobis aliquid meli pudente.
ut ne sine nobis consumarent.
Ideoq; & nos tantam
habentes impositam nobis
nubem testium: deponentes
omne pondus & circumstanti-
as nos peccatum. p patientia

curramus ppositum nobis
certamen. aspicientes in au-
ctorem fidei & consummato-
rem uiam. qui pposito sibi
gaudio sustinuit crucem
confusione contempta. atq;
in dextera sedis dei sedet.
Recogitate eum qui talem sus-
tinuit a peccatorib; aduersus
semetipsum contradictionē.
ut non fatigemini animis
uiris deficientes. Nondum
enim usq; ad sanguinē testi-
fistis aduersus peccatū repu-
gnantes. & obliti estis conso-
lationis que uobis tanquam
filiis loquitur dicens. Fili mi
noli negligere disciplinam
dñi. neq; fatigeris dñi ab eo
argueris. Quem enim diligit
dñs castigat. flagellat autē
omne filium quem recipit.
In disciplina p̄seuerate. tan-
quam filius uobis offert dñs.
Quis enim filius. quem non
corripit pater? Qd si extra
disciplinam estis. cuius par-
ticipes facti sunt om̄s. ergo
adulteri & non filii estis.
Deinde patres qdē carnis nr̄e

habuimus eruditores. & reue-
rebamur eos. Non multo
magis obtemperabimus
patri spirituum & uiuenti.
Et illi quidem in tempore
paucorum dierum secundum
uoluntatem suam erudiebant
nos: hic autem ad id quod
utile est in recipiendo sanctifi-
cationem eius. Omnis autem
disciplina in presenti quod
uidetur non esse gaudium sed
meror. postea autem fructum
pacatissimum exercitatis
per eam reddet iusticie. Pro-
pter quod remissas manus &
soluta genua erigite. & gres-
sus rectos facite pedibus uestris.
ut non claudicemus quod erret.
magis autem sanetur.

Pacem sequimini cum omnibus
& simoniam. sine qua ne-
mo uidebit deum. contemplan-
tes nequis desit gratie dei. Ne
qua radix amaritudinis sur-
sum germinans impediatur.
& per illam inquinentur multi.
Ne quis fornicator aut profanus
ut esau: qui propter unam
escam uendidit primitiua

sua. Scitote enim quoniam &
postea cupiens hereditatem
benedictionem: reprobatus est.
Non enim inuenit penitentiae
locum. quoniam cum lacri-
mis inquisisset eam. Non
enim accessistis ad tractabi-
lem & accessibilem ignem.
& turbine & caliginem.
& peccellam. & tubae sonum.
& uocem uerborum: quam
qui audierunt excusauerunt
se ne eis fieret uerbum. Non
enim portabant quod dicebatur.
Et si bestia tetigerit montem:
lapidabitur. Et ita terribi-
le erat quod uidebatur. Moy-
ses dixit. Exterritus sum &
tremebundus. Sed accessistis
ad syon montem. & ciuitatem
dei uiuentis ierusalem cele-
stem. & multorum militum an-
gelorum frequentiam. &
ecclesiam primitiuorum qui
conscripti sunt in celis. &
iudicem omnium deum. & spiritus
iustorum perfectorum. & te-
stamenti noui mediatoris
iesu. & sanguinis aspersione.
melius loquentem quam abel.

230
Videte. ne recusatis loquentē.
Si enim illi non effugerunt.
recusantes eum qui super
terram loquebatur: mul-
to magis qui de celis loquen-
tem nobis auertimus. Cui
vox mouit terram tunc:
nunc autem reprovintur
dicens. Adhuc semel ego
mouebo non solum terrā.
sed & celum. Quod autem
adhuc semel dicit: decla-
rat mobilium translatio-
nem tanquam factorum.
ut maneat ea que sunt
immobilia.

Itaq; regnum immobile
fuspicientes. habem' grām
per quam seruamus pla-
centes deo cum metu & re-
uerentia. Ecce enim d's n'r.
ignis consumens est. Cari-
tas fraternitatis maneat
in uobis. & hospitalitatem
nolite obliuisci. Per hanc
enim placuerunt quidam.
angelis hospitio receptis.
Mementote uinctorum tan-
quā simul uincti. & labo-
rantū tanquam & ipsi

in corpore morantes. Honora-
bile conubium in omnibus.
& chorus immaculatus. For-
nicatores enim & adulteros
iudicabit d's. Sunt mores si-
ne auaricia. contenti presen-
tibus. Ipse enim dixit. Non
te deseram. neq; derelinquā.
Ita ut confidenter dicamus.
D's mihi adiutor est. non
timebo quid faciat m' homo.
Mementote prepositorū u'roz.
qui uobis locuti sunt uerbū
dei. Quorum intuentes extū
conuersationis: imitamin-
es. xpc h're f'idem.
& hodie. ipse & m'scā. Doctri-
nis uariis & peregrinis. noli-
te abduci. Optimum enī est
grā stabilire cor. non escis
que non pfuerunt ambu-
lantibus in eis. Habemus al-
tare de quo edere non ha-
bent potestatem. qui taber-
naculo deserunt. Quorū
enim animalium infertur
sanguis p peccato in scā per
pontificem: horū corpora
cremantur extra castra.
Propter qd & iūc ut scificaret

p suum sanguinem poplū:
extra portam passus est. Ex-
eamus igitur ad eum extra
castra. improprium eius por-
tantes. Non enim habemus
hic manentē ciuitatē. sed
futuram inquirimus. Per
ipsum ergo offeramus ho-
stiam laudis semper deo. id
est fructum labiorum con-
fiteentium nomini ei. Bene-
ficiētię autē & cōmunions.
nolite obliuisci. Talib; enim
hostiis pmeretur d's. Obedite
prepositis ur̄is. & subiace-
te eis. Ipsi enim peruigilant
quasi rationem reddaturi p
animab; ur̄is. ut cū gaudio
hoc faciant & non gementes.
hoc enim non expedit uobis.
Orate p nobis. Confidim̄ enim
quia bonam conscientiam
habemus. in omnib; bene uo-
lentibus conuersari. Ampli
autem deprecor uos hoc face-
re. quo celerius restituar uob.

Ds autem pacis
qui eduxit de mortuis pasto-
rem magnum ouium in san-
guine testamenti eterni

dn̄m nr̄m ih̄m xp̄m. ap̄et
uos in omni bono. ut facia-
tis uoluntatem eius. faciens
in uobis qd placeat coram
se per ih̄m xp̄m. cui honor
& gl̄a. in secula sc̄lōy. amen.

Rogo autem uos fr̄s. ut suffe-
ratis uerbum solati. Etenim
per paucis scripsi uobis. Co-
gnosce fr̄atrem nr̄m ti-
motheum dimissum. Cum
quo si celerius uenerit. in-
debo uos. Salutate omnes
prepositos ur̄os. & om̄s sc̄os.
Salutant uos om̄s de italia
fr̄s. Gr̄a cum om̄ib; uob am̄.

Expl̄et ept̄a ad hebreos
scripta ab ur̄be roma.
habet uersus. dcc.

Nepiunt capitula in
ept̄a ad laodicenses.

Paulus apłs pro laodicensibus dñō
grās refert. & hortatur eos ne a seducto
ribus decipiantur.

De manifestis uinculis apłi. in quibus
letatur & gaudet.

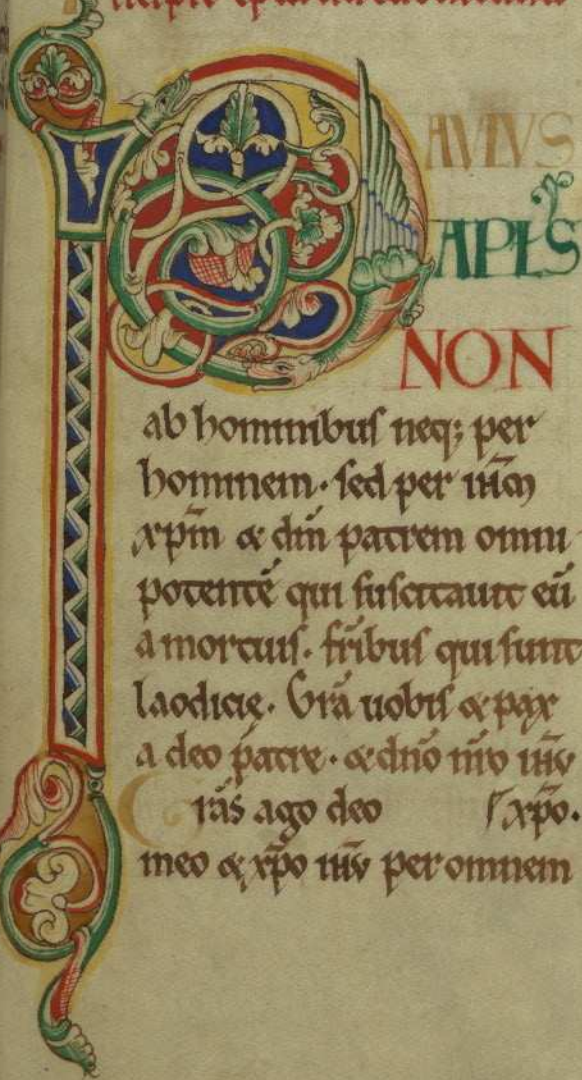
Monet laodiceses apłs. ut sicut sui audi
erunt presentiam. ita retineant. & sine
retinuatione faciant.

Hortatur apłs laodiceses ut fide sint
firmi. & que integra & uera & deo sunt
placita faciant.

Salutatio frīm in osculo scō.

Explēiunt capitula.

Incipit eplā ad laodiceses.

NON
ab hominibus neq; per
hominem. sed per uñm
xp̄m & dñm patrem omni
potentē qui suscitauit eū
a mortuis. frīb' qui sunt
laodice. Grā uobis & pax
a deo patre. & dñō nro ihs
Ias ago deo xpo.
meo & xpo nro per omnem

orationem meam. quod estis
permanentes in eo. & perseue
rantes in operibus eius. span
tes pmissum in die uisitatio
nis. Neq; enim destituant uos
quorundam uaniloquia infi
nuantium. sed peto ne uos
auertant a ueritate euange
lii quod a me predicatur. Et
nunc faciet dñs. ut qui sunt
ex me ad perfectum ueritatis
euangelii dei seruientes. & fa
cientes benignitatem eorum
que sunt salutis uite eterne.

Et nunc palam sunt
uincula mea que patior in
xp̄o. in quibus letor & gau
deo. & hoc michi est ad salu
tem perpetuam. quod ipsum
factum orationib; ur̄is admi
nistrante spū scō. siue per
uitam. siue per mortē. Est enī
michi uere uita in xp̄o. & mo
ri gaudium. & ipse in uobis
faciet misericordiam suam. ut e
andem dilectionem habeatis.
& sitis unanimes.

Ergo dilectissimi. ut audi
stis presentiam mei. ita retine
te. & facite in timore dei.

Et erit uobis pax & uita in eternum. Est enim d's qui operatur in uobis. & facite sine retractatu quaecumq; facitis.

Et quod est dilectissimi gaudete in xpo. & precauete sordidos in lucrum. Omnes sunt petitiones uestrae palam apud deum. Et estote sensu firmi in xpo ihs. Et quae sunt integra & uera. & iusta & pudica. & amabilia. & sancta facite. Et quae audistis & accepistis. in corde retinete. & erit uobis pax. Salutate omnes fratres in osculo sancto. Salutate uos omnes sancti in xpo ihs. Gratia domini nostri ihs xpi cum spiritu uostro. Et facite legi colossensibus hanc epistolam. & colossensium uos legite.

Ds autem & pater dñi nostri ihs xpi. custodiat uos immaculatos in xpo ihs: cui est honor & gloria in secula seculorum amen.

Apliet epla ad laodicenses.

Incipit prologus beati ieronimi presbiteri in apocalypsi. iohannes apłs & euangelista a domino ihs xpo electus atq; dilectus: in tanto amore dilectionis ab eo est habitus. ut in cena super pectus eius recumberet. & ad crucem astanti soli matrem propriam commendasset. ut quem nubere uolentem ad amplexum uirginitatis asciuerat. ipsi etiam custodiendam uirginem tradidisset. Hic itaq; cum propter uerbum dei & testimonium ihs xpi exilio in patmos insulam foretetur. illuc ab eodem apocalypsis preostensa describitur. ut sicut in principio canonis id est libri geneleos incorruptibile principium prenotat. ita etiam incorruptibilis finis per uirginem in apocalypsi redderetur dicentis. ego sum. A. & W. initium & finis. Hic est iohannes qui sciens se puenisse sibi diem egressionis de corpore. conuocatis in

epheso discipulis descendit
in defossam sepulture sue
locum. orationeq; completa
reddidit spm. tam a dolore
mortis factus extraneus.
quam a corruptione carnis
nosctur alienus. Cui tamen
scripture dispositio uel li
bri ordinatio. ideo a nobis
per singula non exponit.
ut scientibus inquirendi
desiderium collocetur. &
querentibus laboris fructus.
& deo magis doctrina seruet.

Explicit prologus.
Incipiunt capitula.

Iohannes septem ecclesias que sunt in asia.

Scribe ergo que uidisti & que sunt & que
oportet fieri post hec. & sacramentum septem
stellarum.

Post hec uidi & ecce ostium apertum in celo.

Et uidi in dextera sedentem super thronum
librum scriptum.

Et uidi qd apuisset agnus unum de septem sigillis.

Post hec uidi quatuor angelos stantes
super quatuor angulos terre.

Post hec uidi turbam magnam quam dinu
merare nemo poterat.

Et cum aperuisset sigillum septimum.

Et uidi alium anglin forte descendente de celo.

Et uox qua audiui ^{de celo} totum loquentem mecum.

Et septimus angelus tuba cocante.

Et apertum est templum dei in celo.

Et factum est primum in celo.

Et uidi aliam bestiam ascendente de terra.

Et uidi & ecce agnus stabat super montem syon
& cum illo centum quadraginta quatuor milia signati.

Post hec uidi & ecce apertum est
templum tabernaculi testamentum in celo.

Et uenit unus de septem angelis q habebat
septem plagas. & locutus est ad me dicens.

Et post hec uidi alium anglin descendente de
celo. habente potestatem magnam. & terra
illuminata est a gloria eius.

Post hec audiui quasi uocem magnam quasi turba
rum multarum in celo. dicentium alia.

Et uidi celum apertum. & ecce equus albus. &
q sedebat super eum uocabatur fidelis & uerax.

Hec est resurrectio prima. beatus & sanctus
q habet partem in resurrectione prima. & uenit
unus de septem angelis habentibus phylax
septem plenas plagas nouissimas.

Et ostendit in flumen aque uitae splendendum
tanquam cristallum.

Et dixit in. hec uerba fidelissima & uera sunt.

Ego nunc misi anglin meum testificare
uobis hec in ecclesia.

Explicit capitula.

Incipit liber apocalypsis.

quam dedit illi dñs palam
facere seruis suis. que oportet
fieri cito. & significante mit-
tem per angelum suū seruo
suo iohanni. qui testimo-
nium perhibuit uerbo dei.
& testimonium iū xpi que
cunq; uidite. Beatus qui le-
git & qui audit uerba pro-
phetis libri huius. & seruat
ea que in ea scripta sunt.
Tempus enim prope est.
Iohannes septem ecclesiis
que sunt in asia. Gratia
uobis & pax ab eo qui est &
qui erat & qui uenturus
est. & a septem spiritibus
qui in conspectu throni ei
sunt. & ab iū xpo qui est
testis fidelis. primogenitus

mortuorum. & princeps re-
gum terre. Qui dilexit nos
& lauit nos a peccatis nris
in sanguine suo. & fecit
nos regnum & sacerdotes
deo & patri suo. Ipsi glā &
imperium. in sēla sēlor. amē.
Ecce uenit cum nubib; celi.
& uidebit eum omnis oculus.
& qui eum pupugerunt. &
plangeit se super eū omis
tribus terre. etiam amen.
Ego sum. A. & Ω. principii
& finis dicte dñs dñs. q̄ est
& qui erat & qui uenturus
est omnipotens. Ego ioh̄s
fr̄ iū & socius in tribulatione
& regno. & patientia in xpo.
iū. fui in insula que uocat
patmos propter uerbū dei
& testimonium iū xpi. Fui
in spiritu in dominica die.
& audiui post me uocē ma-
gnam tanquam tube dicen-
tis. Quod uides scribe in libro.
& mitte ad septē ecclesias que
sunt in asia. ephesum &
sirnarn. & pergamum. &
thiatiram. & sardis. & phi-
ladelphiam. & laodiciam.

Et conuersus sum ut uiderē
uocem. que loquebatur me-
cum. Et conuersus uidi se-
ptem candelabra aurea.
& in medio septem candela-
briorum aureorum similem
filio hominis uestitum po-
dere. & precinctum ad ma-
millas zona aurea. Caput
autem eius & capilli erant
candidi tanquam lana alba.
& tanquam nix. Et oculi ei
uelut flamma ignis. & pe-
des eius similes auricalco.
sicut in camino ardenti. Et
uox illius tanquam uox
aquarū multarum. Et ha-
bebat in dextera sua septē
stellas. & de ore eius gladius
ex utraq; parte exibat acu-
tus. & facies eius sicut sol lu-
cet in uirtute sua. Et cum
uidissem eum cecidi ad pe-
des eius tanquā mortuus.
& posuit dexteram suam su-
per me dicens. Noli timere.
Ego sum primus & nouissim.
& fui mortuus. & ecce sum
uiuens in scā sctorum. &
habeo clauēs mortis & infer-
ni;

223
Scribe & que uidisti. & que fē.
& que oportet fieri post hec.
Mysterium septem stellarum
quas uidisti in dextera mea. &
septem candelabra aurea.
Septem stelle. angeli sunt se-
ptem ecclesiarum. Et candela-
bra septem. septē eccle sunt.
Et angelo ephesi ecclē scribe.
Hec dicit qui tenet in dextera
sua septem stellas. & qui am-
bulat in medio septem cande-
labriorum aureorum. Scio
opera tua. & laborem. & pa-
tientiam tuā. & quia non
potes sustinere malos. & tem-
ptaſti eos qui se dicunt ēē a-
p̄los & non sunt. & inuenisti
eos mendaces. & patientiam
habes. & sustinuisti propter
nomen meum. & non defecisti.
Sed habeo aduersus te. quod
caritatem tuam primam
reliquisti. Memor esto itaq;
unde excideris. & age peniten-
tiam. & priora opera fac.
Sin autem. uenio tibi. & mo-
uebo candelabrum tuum
de loco suo. nisi penitentia
egeris. Sed hoc habes bonū.

quia odisti facta nicholattarum. que & ego odi. Qui habet aures. audiat quid sps dicat ecclesius. Vincenti dabo edere de ligno uitę. qđ est in paradiso dei mei.

Et angelo sinurne eccle scribe. Hec dicit primus & nouissimus. qui fuit mortuus & uiuit. Scio tribulationem tuam & paupertatem tuam. sed diues es & blasphemaris ab iis qui se dicunt iudeos & non sunt. sed sunt synagoga sathane.

Nichil horum timeas que passurus es. Ecce missurus est diabolus ex uobis in carcerem ut temptemini. & habebitis tribulationem dieb; decem.

Esto fidelis usq; ad mortem. & dabo tibi coronam uitę. Qui habet aures. audiat quid sps dicat ecclesius. Qui uiuit. non ledetur a morte sed a.

Et angelo pergamini eccle scribe. Hec dicit qui habet triumphum ex utraq; parte acutam. Scio ubi habitas. ubi sedes est sathane. &

tenes nomen meum. & non negasti fidem meam. Et in illis diebus antiphaf testis mis fidelis occisus est apud uos. ubi sathanas habitat. Sed habeo aduersus te pauca. Habes illic tenentes doctrinam balac. qui docebat balac intertere scandalum coram filiis israel. edere & fornicari. Ita habes & tu tenentes doctrinam nicholattarum. Similiter penitentiam age. Siq; minus: ueniam tibi ero. & pugnabo cum illis in gladio oris mei. Qui habet aures. audiat quid sps dicat ecclesius.

Vincenti dabo manna absconditum. & dabo illi calculum candidum. & in calculo nomen nouum scriptum. qđ nemo scit nisi qui accipit.

Et angelo thyatirne eccle scribe. Hec dicit filius dei. qui habet oculos ut flamma ignis. & pedes eius similes auricalco. Non uia opera tua & caritatem. & fidem & ministerium. & patientiam tuam. & opera tua nouissima

plura prioribus. Sed habeo
aduersus te. quia punitis
mulierem iezabel que se di-
cit prophetem docere & se-
ducere seruos meos. fornicari
& manducare de idolotici-
tis. Et dedi illi tempus ut
penitentiam ageret. & non
uult penitere a fornicati-
one sua. Ecce mittam eam
in lectum. & qui inebantur
cum ea in tribulatione ma-
gna erunt nisi penitentiam
egerint ab operibus suis. &
filios eius interficiam in
mortem. & scient omnes ecclesie
quia ego sum scrutans renes
& corda. & dabo unicuique
iuxta secundum opera uera. Uobis
autem dico ceteris qui thymari
estis. quicumque non ha-
bent doctrinam hanc. qui
non cognouerunt altitudi-
nem sathane. quemadmodum
dicunt. non mittam super
uos aliud pondus. tamen
id quod habetis tenete donec
ueniam. Et qui uicerit & qui
custodierit usque in finem o-
pera mea. dabo illi potestatem

super gentes. & reget illas in
uirga ferrea. & tanquam uas
figuli confringet. sicut & ego
accepi a patre meo. & dabo
illi stellam matutinam. Qui
habet aures. audiat quid
spiritus dicat ecclesiis.

Et angelo sardis ecclesie
scribe. hec dicit qui habet
septem spiritus dei. & septem
stellas. Scio opera tua. quia
nomen habes quod uiuas. &
mortuus es. Esto uigilans.
& confirma reliqua que
mortua erant. Non enim
inuenio opera tua plena
coram deo meo. In mente
ergo habe qualiter accepis.
& audieris. & serua & peniten-
tiam age. Si ergo non uigila-
ueris: ueniam ad te tanquam
fur. & nescies qua hora ue-
niam ad te. Sed habes pauca
nomina in sardis. qui non
inquinauerunt uestimenta
sua. & ambulabunt mecum
in albis. quia digni sunt.
Qui uicerit: sic uestietur ue-
stimentis albis. & non dele-
bo nomen eius de libro uitae.

& confitebor nomen eius corā
patre meo & coram angelis ei.
Qui habet aures: audiat quid
spiritus dicat ecclesiis.
Et angelo philadelphie
eccle scribe. Hec dicit scs &
uerus. qui habet clauem da
uid. qui aperit & nemo clau
dit. claudit & nemo aperit.
Scio opera tua. Ecce dedi corā
te ostium apertum qđ ne
mo potest claudere. quia
modicam habes uirtutem.
& seruaſti uerbum meum.
& non negaſti nomen meum.
Ecce dabo de ſynagoga ſathane
qui dicunt ſe iudeos eē & non
ſunt. ſed mentiuntur. Ecce
faciam illos ut ueniant &
adorent ante pedes tuos. &
ſciant quia ego dilexi te. qm̄
ſeruaſti uerbum patientie
mee. Et ego ſeruabo te ad
horam temptationis que
uentura eſt in uniuerſum
orbem. temptare habitan
tes in terra. Ecce uenio cito.
Tene qđ habes. ut nemo acci
piat coronā tuā. Qui uice
rit: faciam illum columnā

in templo dei mei. & foras
non egredietur amplius. &
ſcribam ſuper eum nomen
dei mei. & nomen ciuitatis
dei mei noue ierusalem que
deſcendit de celo a deo meo.
& nomen meum nouum.
Qui habet aures: audiat qđ
ſps dicat eccleſiis.
Et angelo laodice eccle
ſcribe. Hec dicit amen teſtis
fidelis & uerus. qui eſt prin
cipium creature dei. Scio
opera tua. quia nec frigidus
eſ neq; calidus. Vtinam fri
gidus eēs aut calidus. Sed
quia tepidus eſ. & nec frigi
dus nec calidus: incipiam
te euomere ex ore meo. quia
diciſ qđ diues ſum & locuple
tatus & nullus ego. & ne
ſciſ quia tu eſ miſer & miſe
rabilis. & pauper. & exul.
& nudus. Suadeo t̄ emere
a me aurum ignitum. pba
tum. ut locuples ſias. et ue
ſtimentis albis induarſ. &
non appareat confuſio ni
ditatis tue. & collurio nun
que oculos tuos ut uideas.

234
Ego quos amo. arguo & casti-
go. Emulare ergo. & peni-
tentiam age. Ecce sto ad osti-
um & pulso. Siquis audierit
uocem meam & aperuerit
ianuam: intrabo ad illum
& cenabo cum illo. & ipse
mecum. Qui uiderit: dabo
ei sedere in throno meo me-
cum. sicut & ego uici & se-
deo cum patre meo in thro-
no eius. Qui habet aures:
audiat quid sps dicat ecclesis.

Post hec uidi. & ecce
ostium apertum in celo. Et
uox prima quam audiui.
tanquam tube loquentis me-
cum dicens. Ascende huc: &
ostendam tibi que oportet
fieri cito. Post hec statim fui
in spiritu. Et ecce sedes posi-
ta erat in celo. & supra sede
sedens. Et qui sedebat: simi-
lis erat aspectui lapidis ias-
pidis & sardum. Et iuxta erat
in circuitu sedis. similis uisi-
onis smaragdine. Et in cir-
citu sedis sedilia uiginti
quattuor. & supra thronos
uiginti quattuor seniores

sedentes circumdactos uesti-
mentis albis. & in capitis
eorum corone auree. Et de
throno procedunt fulgura.
& uoces. & contraria. Et
septem lampades ardentes
ante thronum. que sunt
septem sps dei. Et in conspe-
ctu sedis. tanquam mare
uitreum simile christallo.

Et in medio sedis & in circui-
tu sedis. quattuor animalia
plena oculis ante & retro.
Et animal primum: simile
leoni. Et secundum animal: simi-
le utculo. Et tertium animal:
habens faciem quasi hominis.
Et quartum animal: simile
aquile uolanti. Et quattuor
animalia. singula eorum habe-
bant alas senas. Et in circuitu
& intus. plena sunt oculis. Et
requiem non habebant die
ac nocte dicentia. Ss. ss. ss.
dn̄s d̄s om̄ps. qui est & qui
erat & qui uenturus est. Et
cū darent illa animalia
gl̄am & honorem & benedi-
ctionem sedenti sup thronū
uiuenti in secula seculorum:

procidebant uiginti & quatuor
seniores ante sedentē in thro
no. & adorabant uiuentem
in scā sctorum. Et mitte
bant coronas suas ante thro
num dicentes. Dignus es
domine dñs nŕ accipere glām
& honorem & uirtutem. qā
tu creasti omnia. & propter
uoluntatem tuam erant &
creata sunt.

Et uidi in dextera sedentis
super thronum librum scri
ptum intus & foris. signatū
sigillis septem. Et uidi anglin
fortem predicantem uoce
magna. Quis est dignus ape
rire librum. & soluere signa
cula eius. Et nemo poterat
neq; in celo neq; in terra. neq;
subtus terram aperire librū.
neq; respicere illum. Et ego
flebam multum. qm̄ nemo
dignus inuentus est aperire
librum. nec uidere eum. Et
unus de seniorib; dixit michi.
Ne fleueris. Ecce uide leo de tri
bu iuda radix dauid aperire
librum. & septem signacula
eius soluere. Et uidi. & ecce

in medio throni & quatuor
animalium. & in medio se
niorum agnum stantem
tanquā occisum. habentē
cornua septem & oculos
septem. qui sunt septē sps
dei missi in omnē terram.
Et uenit. & accepit librum
de dextera sedentis in thro
no. Et cum aperuisset librū:
quattuor animalia & uigin
ti quattuor seniores cecide
runt coram agno. habentes
singuli cytharas & phylas
aureas plenas odoramentorū.
que sunt orationes sctorum.
Et cantabant canticū nouum
dicentes. Dignus es dñe acci
pere librum & aperire signa
cula eius. quoniam occisus
es. & redemisti nos deo in
sangune tuo. ex omni tri
bu & lingua. & populo. &
natione. & fecisti nos deo nŕo
regnum & sacerdotes. & re
gnabunt super terrā. Et uidi.
& audiui uocem angelorum
multorū in circuitu throni
& animalium & seniorum.
& erat numerus eorū milia

milium uoce magna dicen-
tium. Dignus est agnus q̄
occisus est accipere uirtutē
& diuinitatem. & sapientiā
& fortitudinē. & honorē. &
glām. & benedictionē. Et
omne creaturam que in cō-
lo est. & que super terram.
& sub terra. & que sunt in
mari. & que in eo: omnes
audiui dicentes. Sedenti
in throno & agno. benedi-
ctio & honor. & glā. & po-
testas in sc̄la sc̄lorum. Et
quattuor animalia dice-
bant amen. Et uiginti q̄-
tuor seniores ceciderunt in
facies suas. & adorauerunt.
Et uidi qd̄ aperisset
agnus unum de septem si-
gillis. & audiui unum de
quattuor animalibus. di-
centem tanquā uocem to-
nterui. Veni & uide. Et uidi
& ecce equus albus. & qui se-
debat super eum habebat
arcum. & data est ei corona.
& exiit uincens ut uinceret.
Et cum aperuisset sigillum se-
cundum: audiui secundū ani-

mal dicent. Veni & uide. Et
exiit alius equus rufus.
& qui sedebat super illum.
datum est ei ut sumeret
pacem de terra. & ut inuicē
se interficiant. & datus est
illi gladius magnus. Et cū
aperuisset sigillum tertium:
audiui tertium animal dicent.
Veni & uide. Et ecce equus niger.
& qui sedebat super eum ha-
bebat fateram in manu sua.
Et audiui tanquā uocē in
medio quattuor animalium
dicentem. Bilibris tincti de-
nario uno. & tres bilibres or-
dei denario. & unum & oleū
ne leseris. Et cum aperuisset
sigillum quartum: audiui
uocem quarti animalis dicen-
tis. Veni & uide. Et ecce equus
pallidus. & qui sedebat desup
nomen illi mors: & infernus
sequebatur eum. Et data est
illi potestas super quattuor
partes terre interficere gla-
dio & morte & fame. & bestis
terre. Et cum aperuisset quī-
tum sigillum: uidi sub altare
dei animas sc̄orū interfectorū

propter uerbum dei. & ppter
testimonium qd habebant.
& clamabant uoce magna
dicentes. Vsq; quo dñe scs &
uerus non iudicas. & uindi
cas sanguinē nr̄m de iis qui
habitant in terra. Et date
sunt illis singule stole albe.
& dictum est illis ut requie
scerent tempus adhuc mo
dicum. donec impleatur.
numerus conseruatorum &
fratrū eorū. qui interficien
di sunt sicut & illi. Et uidi
cum aperuisset sigillū sextū.
& terremotus factus est magn⁹.
& sol factus est niger tanqua
saccus cilicinus. & luna facta
est tota sicut sanguis. & stelle
celi ceciderunt super terram
sicut ficus mittit grossos fu
os. cum auento magno mo
uetur. & celum recessit sicut
liber inuolutus. & omnis
mons & insule de locis suis
mote sunt. & reges terre &
principes & tribuni. & diui
tes. & fortes. & omnis seruus
& liber. absconderunt se in
speluncis & in petris montū.

& dicunt montib; & petris
cadite super nos. & abscon
dite nos a facie sedentis sup
thronum & ab ira agni. qm̄
ueniet dies magnus ire ipsoꝝ.
Et quis poterit stare.

Post hec uidi quattuor
angelos stantes sup quattu
or angulos terre. tenentes
quattuor uentos terre. ne
flarent super terram. neq;
super mare. neq; in ullam
arborem. Et uidi alterū an
gelum ascendente ab ortu
solis. habentem signum dei
uiui. Et clamauit uoce ma
gna quattuor angelis quib;
datum est nocere terre &
mari dicens. Nolite nocere
terre & mari neq; arboribus.
quoadusq; signemus seruos
dei nr̄i in frontibus eorum.
Et audiui numerū signatorū.
Centum quadraginta quate
tuor milia signati. ex omni
tribu filiorum isrl̄. Ex tri
bu iuda. duodecim milia si
gnati. Ex tribu ruben. xii.
milia signati. Ex tribu gad.
duodecim milia signati. Ex

tribu aser. duodeci milia si-
gnati. Ex tribu neptalim.
duodecim milia signati. Ex
tribu manasse. xii. milia si-
gnati. Ex tribu symeon. xii.
milia signati. Ex tribu leui.
duodeci milia signati. Ex tri-
bu isachar. xii. milia signati.
Ex tribu zabulon. xii. milia
signati. Ex tribu ioseph. xii.
milia signati. Ex tribu ben-
iamin. duodeci milia signati.

Iost hec uidi turbā
magnam quā dinumerare
nemo poterat ex omnib;
gentib; & tribubus & poplis
& linguis stantes ante thro-
num. in conspectu agni a-
micti stolis albis. & palme
in manibus eorum. Et cla-
mabant uoce magna dicen-
tes. Salus deo nro qui sedet
super thronum & agno. Et
omī angeli stabant in circū-
tu throni & seniorum & quē-
tuor animalū. & ceciderūt
in conspectu throni in faci-
es suas. & adorauerunt dñm
dicentes. Benedictio & clari-
tas & sapientia & gratiarū

actio. honor & uirtus & for-
titudo deo nro in secula se-
culorum amen. Et respon-
dit unus de seniorib; dicens
michi. Hi qui amicti sunt
stolis albis. qui sunt. & un-
de uenerunt? Et dixi illi.
Dñe mi tu scis. Et dixit michi.
Hi sunt qui uenerunt de tribu-
latione magna. & lauerunt
stolas suas. & dealbauerunt
eas in sanguine agni. Ideo sūt
ante thronum dei. & serui-
unt ei die ac nocte in templo
eius. Et qui sedet in throno.
habitat super illos. Non esu-
rient neq; sitient amplius.
neq; cadet super illos sol.
neq; ullus estus. qm̄ agnus
qui in medio throni est re-
get illos. & deducet illos ad
uitas fontes aquarū. Et abs-
terget dñs omnem lacrimam
ab oculis eorum.

Et cum aperuisset sigillū
septimum: factum est silen-
tium in celo. quasi media
hora. Et uidi septem angelos
stantes in conspectu dei. &
datę sunt illis septem tubę.

Et alius angelus uenit & stetit ante altare. habens turribulum aureum in manu sua. Et data sunt illi incensa multa. ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum. quod est ante thronum. Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu angeli coram deo. Et accepit angelus turribulum & impleuit de igne altaris. & misit in terram. Et facta sunt tonitrua & uoces & fulgura. & tremor. Et septem angeli qui habebant septem tubas. parauerunt se ut tuba canerent. Et primus angelus tuba cecinit. Et facta est granda & ignis mixtus in sanguine. & missum est in terram. Et tertia pars terre combusta est. & tertia pars arborum combusta est. & omne fenum uiride combustum est. Et secundus angelus tuba cecinit. Et tanquam mons magnus igne ardens missus est in mare. Et facta est tertia

pars maris sanguis. & mortua est tertia pars creature que habebat animam in mari. & tertia pars nauium interit. Et tertius angelus tuba cecinit. Et cecidit de celo stella magna ardens tanquam facula. Et cecidit in tertiā partē fluminū. & in fontes aquarum. Et nomen stelle dictum absinthium. Et facta est tertia pars aquarum in absinthium. & multi homines mortui sunt de aquis. quia amare facti sunt. Et quartus angelus tuba cecinit. Et percussa est tertia pars solis. & tertia pars lune. & tertia pars stellarum. ut obscuraretur tertia pars eorum. & dies non luceret tertia pars. & noctis similiter. Et uidi & audiui uocem unius aquile uolantis per medium celum. dicentis uoce magna. Vē. uē. uē. habitantibus in terra. de ceteris uocibus tubarum angelorum que erant tuba cantum. Et quintus angelus tuba cecinit. Et

uidi stellam de celo cecidisse
 in terram. Et data est ei cla-
 uis putei abyssi. & aperuit
 puteum abyssi. Et ascendit
 fumus putei sicut fumus
 fornacis magne. & obscura-
 tus est sol & aer de fumo pu-
 tei. Et de fumo exierunt lo-
 custe in terram. & data est
 illis potestas. sicut potestate
 habent scorpiones terre. Et
 preceptum est illis ne lede-
 rent fenum terre. neq; omne
 uiride. neq; omne arborem.
 nisi tantum homines qui
 non habent signum dei uiui
 in frontibus suis. Et preceptum
 est illis ne occiderent eos. sed
 ut cruciarent mensib; qnq;
 Et cruciatus eorum. sicut cru-
 ciatus scorpii cum percutit
 hominem. Et in diebus illis
 querent homines mortem
 & non inuenient eam. & de-
 siderabunt mori. & fugiet
 mors ab ipsis. Et similitudi-
 nes locustaru. similes
 equis paratis in prelium. &
 super capita earum. tanquam
 corone similes auro. Et facies

earum. sicut facies hominu.
 Et habebant capillos sicut ca-
 pillos mulierum. & dentes
 earum sicut leonum erant.
 Et habebant loricas. sicut lo-
 ricas ferreas. Et uox alarum
 earum. sicut uox curruum
 equoru multorum curren-
 tium in bellum. Et habebant
 caudas similes scorpionum.
 & aculei erant in caudis earu.
 Potestas earu nocere hominib;
 mensibus quinque. Et habe-
 bant super se regem angelu
 abyssi. cui nomen hebraice
 abaddon. grece autem apollion.
 & latine habet nomen exter-
 minans. Iste unum abire.
 & ecce ueniunt adhuc duo
 us post hec. Et sextus ange-
 lus tuba cecinit. Et audiui
 uocem unam ex cornibus al-
 taris aurei quod est ante o-
 culos dei. dicentem sexto ange-
 lo qui habebat tubam. Sol-
 ue quattuor angelos qui
 alligati sunt in flumine
 magno euphrate. Et soluti
 sunt quattuor angeli qui
 parati sunt in horam. &

diem. & mensem. & annum.
ut occiderent terciā partē
hominū. Et numerus eque-
stris exercitus trices milies
dena milia. audiui numerū
eorum. Et ita uidi equos
in uisione. et qui sedebant
super eos. habebant loricas
igneas. & iacinctinas. & sul-
phureas. Et capita equorū
erant tanquam capita leo-
num. & de ore ipsorum pro-
cedit ignis & fumus. & sulphur.
Ab his tribus plagis occisa est
tercia pars hominum. de i-
gne & fumo & sulphure. q̄
procedebat de ore ipsorum.
Potestas enim equorum in ore
ipsorum est. & in caudis eorū.
Nam & caudę eorum similes
serpentib; habentes capita.
& in his nocent. Et ceteri ho-
mines qui non sunt occisi
in his plagis. neq; peniten-
tiam egerunt de operibus
manuum suarū ut adora-
rent demonia. & simulacra
aurea & argentea. & ærea.
& lapidea. & lignea. que
neq; uidere possunt neq;

audire. neq; ambulare. &
non egerunt penitentiam
ab homicidiis suis. neq; a ue-
neciis suis. neq; a fornicā-
tione sua. neq; a furtis suis.
Et uidi alium angelū
fortem descendente de cœ-
lo amictum nube. & iris
in capite eius. & facies eius
erat ut sol. & pedes eius
tanquam columna ignis.
& habebat in manu sua li-
brum apertum. Et posuit
pedem suum dextrum sup
mare. sinistrum autē super
terram. & clamauit uoce
magna quēadmodum cum
leo rugit. Et cum clamasset:
locuta sunt septem contraria
uoces suas. Et cum locuta fu-
issent septem contraria uo-
ces suas: scripturus eram.
Et audiui uocem de cœlo dicen-
tem. Signa que locuta sunt
septem contraria: noli ea
scribere. Et angelus quem
uidi stantem super ma-
re & super terram. leuauit
manum suam ad cœlum. &
iurauit p̄ uiuentē in secula

seculorum. qui creauit ce-
lum & ea que in eo sunt. &
terram & ea que in ea sunt.
& mare. & ea que in eo
sunt. quia tempus ampli-
non erit. sed in diebus uocis
septimi angeli cum experit
tuba canere. consumabitur
mysterium dei. sicut euan-
gelizauit p̄ seruos suos p̄phas.

Et uox quam audiui
de celo iterum loquentem
mecum & dicentem. Uade &
accipe librum apertum de
manu angeli stantis supra
mare. & supra terram. Et
abi ad angelum dicens ei.
ut daret michi librum. Et
dixit in. Accipe librum &
deuora illum. & faciet ama-
ricare uentrem tuum. sed in
ore tuo erit dulce tanquam
mel. Et accepi librum de ma-
nu angeli & deuoravi eum.
& erat in ore meo tanquam
mel dulce. Et cum deuorasse
eum. amaricatus est uenter
meus. Et dixit in. Oportet te
iterum p̄phare poplis. &
gentib; & linguis. & regib;

multis. Et datus est in calami
similis unguis. & dictum est in.
Surgere & metire templum dei
& altare. & adorantes in eo.
Atrium autem quod est foris
templum eice foras. & ne
metieris illud. quoniam datum
est gentibus. & ciuitatem
secam calcabunt mensibus
quadragenta duobus. Et
dabo duobus testibus meis.
& prophetabunt diebus mille
ducentis sexaginta amicti
saccis. Hi sunt due oliue &
duo candelabra. in conspectu
domini terre stantes. Et si quis
eos uoluerit nocere. ignis exi-
et de ore illorum. & deuora-
bit inimicos eorum. Et si quis
eos uoluerit ledere. sic oportet
eum occidi. Hi habent po-
testatem claudendi celum.
ne pluat diebus prophetie ipsorum.
Et potestatem habent super
aquas conuertendi eas in san-
guinem. & percutere terram
omni plaga quotienscumque
uoluerint. Et cum finierint
testimonium suum. bestia
que ascendet de abyssu faciet

aduersus illos bellum. & uin-
cet eos & occidet illos. Et iace-
bunt corpora eorum in pla-
teis ciuitatis magne. que
uocatur spiritualiter sodo-
ma & egiptus. ubi & dñs
eorum crucifixus est. Et ui-
debunt de populis & tribub;
& linguis & gentib; corpora
eorum tribus dieb; & dimi-
dio. & corpora eorum non
finient poni in monumentis.
Et inhabitantes terram gau-
debunt super illos & iocun-
dabuntur. & munera int-
tent inuicem. qm̄ hi duo
pphe cruciauerunt eos qui
habitant super terram. Et
post dies tres & dimidium sps
uite a deo intiauit in eos. &
steterunt super pedes suos.
& timor magnus cecidit sup
eos qui uiderunt eos. Et au-
dierunt uocē magnā de celo
dicentem illis. Ascendite huc.
Et ascenderunt in celū in nube.
& uiderunt illos munici illoꝝ.
Et in illa hora factus est terre
motus magnus. & decima
pars ciuitatis cecidit. & occisa

sunt terre motu hominū
septem milia. & reliqui in
timorē sunt missi. & dede-
runt gloriam. deo celi.
Ve sedm̄ abiit. & ecce ue terciū
ueniet cito.

Et septimus angelus tu-
ba cecinit. Et factę sunt uo-
ces magne in celo dicentes.
Factum est regnum huius
mundi dñi dei & xpi eius.
& regnabit in sēta seculoz.
Et uiginti quattuor seniores
qui in conspectu dei sedent
in sedibus suis ceciderunt in
facies suas. & adorauerunt
dñm dicentes. Grās tibi agim̄
dn̄e d̄s om̄ps. qui es & q̄ eras.
qui accepisti uirtutem tuā
magnam. & regnasti & nate
sunt gentes. Et aduente ira
tua & tempus mortuorum
iudicari & reddere mercedē
seruis tuis prophetis & sc̄is.
& timentibus nomen tuum
pusillis & magnis. & extermi-
nandi eos qui corruerūt t̄iā.
Et apertum est
templum dei in celo. & uisa
est archa testamenti eius in

templo eius. Et facta sunt
fulgura & uoces. & tremor.
& gando magna. Et signum
magnum apparuit in celo.
Mulier amicta sole & luna
sub pedibus eius. & in capi-
te eius corona stellarum
xii. & in utero habens. &
clamabat parturiens. & cru-
ciatur ut pariat. Et uisum
est aliud signum in celo. &
ecce draco magnus rufus
habens capita septē & cor-
nua decem. & in capitibus
suis septem diademata. &
cauda eius trahabat terciā
partem stellarum celi. & mi-
sit eas in terrā. Et draco ste-
tit ante mulierem que erat
parturita. ut cum peperisset.
filium ei deuoraret. Et pepe-
rit filium masculum qui
recturus erat omnes gentes in
uirga ferrea. Et raptus est
filius ei ad dñm. & ad thronū
eius. Et mulier fugit in soli-
tudinem. ubi habet locum
paratum a deo. ut ibi pascas
eam diebus mille ducentis
sexaginta.

240
Et factum est pylū ma-
gnū in celo. michael & an-
geli eius pylabantur cum
dracone. & draco pugnabat
& angeli eius. & non ualue-
runt. neq; locus inuentus est
eorum amplius in celo. Et
proiectus est draco ille magnū
serpens antiquus qui uocat
diabolus & sathanas. qui sedu-
cit uniuersum orbem. & pie-
ctus est in terram. & angeli
cū illo missi sunt. Et audiui
uocē magnā in celo dicentē.
Hunc facta est salus & uirtus.
& regnum dei nři. & potestas
xpī eius. quia proiectus est
accusator fratrum nřorum.
qui accusabat illos ante con-
spectum dei nři die ac nocte.
Et ipsi uicerunt illum ppter
sanguinem agni. & ppter
uerbum testimoniū sui. &
non dilexerunt animā suā
usq; ad mortē. Propterea le-
taminī celi. & qui habitatis
in eis. Vē terre & mari. quia
descendit diabolus ad uos ha-
bens iram magnā. sciens qđ
modicum tempus habet. Et

postquam uidit draco qd
proiectus est in terram: per
secutus est mulierem que pe
perit masculum. Et dedit fe
mulieri due alas aquile ma
gne. ut uolaret in desertum
locum. ubi alitur p tempus.
& tempora. & dimidium
temporis. a facie serpentis.
Et misit serpens ex ore suo
post mulierem aquam tan
quam flumen. ut eam face
ret trahi a flumine. Et adiu
uit terra mulierem. & aperuit
terra os suum. & absorbit
flumen qd misit draco de ore
suo. Et iratus est draco in mu
lierem. & abiit facere preliu
cum reliquis de semine eius
qui custodiunt mandata dei.
& habent testimonium ihs.
Et stetit super arenam maris.
Et uidi de mari bestiam ascen
dentem. habentem capita septem
& cornua decem. & super cor
nua ei decem diademata. &
super capita ei nomina blas
phemie. Et bestia quam uidi
similis erat pardo. & pedes
eius sicut ursi. & os ei sicut

os leonis. Et dedit illi draco
uirtutem suam. & potestatem
magnam. Et uidi unum de
captibus suis quasi occisum
in mortem. & plaga mortis
eius curata est. Et admirata
est uniuersa terra post besti
am. & adorauerunt draconem.
quia dedit potestatem bestie.
& adorauerunt bestiam dicen
tes. Quis similis bestie. & qs
poterit pugnare cum ea.
Et datum est ei os loquens ma
gna & blasphemias. Et data
est illi potestas facere menses
quadraginta duos. Et ape
rui os suum in blasphemiam
ad deum blasphemare nomen
eius. & tabernaculum eius.
& eos qui in celo habitant.
Et datum est illi facere bellum
cum scis. & uincere illos. Et
data est illi potestas in omne
tribum. & populum. & linguam.
& gentem. & adorauerunt eam
omnes qui inhabitant terram.
quorum non sunt scripta
nomina in libro uite agni.
qui occisus est ab origine
mundi. Siquis habet aures

audiat. Qui in captiuitatē
duxerit: in captiuitatē ua-
det. Qui in gladio occiderit:
oportet eum gladio occidi.
Hec est patientia & fides scōis.

Et uidi aliam bestiam
ascendentem de terra. & ha-
bebat cornua duo similia
agm. & loquebatur sicut
draco. & potestatem pōris
bestie omnem faciebat in
conspectu eius. Et fecit terrā
& inhabitantes in ea adora-
re bestiam primam. cuius
curata est plaga mortis. Et
fecit signa magna. ita ut
etiam ignem faceret de celo
descendere in terrā in con-
spectu hominum. & seducere
habitantes terrā. ppter signa
que data sunt illi facere in
conspectu bestie. dicens ha-
bitantibus in terra ut faci-
ant imaginem bestie que
habet plagam gladii & ui-
xit. Et datum est illi ut da-
ret spiritum imagini bestie.
& ut loquatur imago be-
stie. Et faciet ut quicumq;
non adorauerint imaginē

bestie occidantur. Et faciet
omnes pusillos & magnos. &
diuites & pauperes. & liberos
& seruos habere caracterem
in dextera manu aut in fron-
tibus suis. ut nequis possit
emere aut uendere. nisi qui
habet caracterem nominis
bestie. aut numerū nominis
eius. Hic sapientia est. Qui
habet intellectum: compu-
tet numerum bestie. Num-
rus enim hominis est. & nu-
merus eius est sescenti sexaginti
sex.

Et uidi. & ecce agnus sta-
bat supra montem sion. &
cum eo centum quadragin-
ta quattuor milia. habentes
nomen eius & nomen pa-
tris eius scriptum in frontib.
suis. Et audiui uocē de celo
tanquā uocem aquarum
multarum. & tanquā uocē
tonitruu magni. Et uocem
quā audiui. sicut cytharedo-
rum cytharizantium in cy-
tharis suis. Et cantabant
quasi canticū nouum ante
sedem. & ante quattuor ani-

malia & seniores. Et nemo poterat dicere canticum nisi illa centum quadraginta quattuor milia. qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt inquinati. uirgines enim sunt. Hi sequuntur agnum. quocumque ierit. Hi empti sunt ex hominibus. primitie deo & agno. & in ore ipsorum non est inuentum mendacium. sine macula sunt. Et uidi alterum angelum uolantem per medium celum. habentem euangelium eternum. ut euangelizaret sedentibus super terram. & super omnem gentem. & tribum. & linguam. & populum. dicens magna uoce. **T**imete dominum & date illi honorem. quia uenit hora iudicii eius. & adorare eum qui fecit celum & terram. mare & omnia que in eis sunt. & fontes aquarum. Et alius angelus secutus est eum dicens. Cecidit cecidit babilon illa magna. que auiro & fornicationis sue pota-

uit omnes gentes. Et angelus tercius secutus est eos dicens uoce magna. Siquis adora uerit bestiam & imaginem eius. & acceperit caracterem in fronte sua aut in manu sua: & hic bibet de uino ire dei. qui mixtus est mero in calice ire ipsius. & cruciabitur igne & sulphure in conspectu angelorum sanctorum. & ante conspectum agni. Et fumus tormentorum eorum in secula seculorum ascendet. Nec habent requiem die ac nocte. qui adorauerunt bestiam & imaginem eius. & si quis acceperit caracterem nominis eius. Hic patientia sanctorum est. qui custodiunt mandata dei. & fidem iherusalem. Et audiui uocem de celo dicentem. Scribe. Beati mortui. qui in domino moriuntur. **A**modo iam dicit spiritus. ut requiescant a laboribus suis. Opa enim illorum sequuntur illos. Et uidi. & ecce nubem candidam. & supra nubem sedentem similem filio hominis. habentem in capite suo coronam

auream. & in manu sua fal-
cem acutam. Et alter angelus
exiit de templo. clamans
uoce magna ad sedentem
super nubem. Mitte falce
tuam & metere. quia uenit
hora ut metatur. quoniam
aruit messis terre. Et misit
qui sedebat supra nubem
falce suam in terram. &
messuit terram. Et alius an-
gelus exiit de templo quod
est in celo. habens & ipse fal-
cem acutam. Et alius angelus
de altari. qui habet potesta-
tem supra ignem. clamauit
uoce magna ad eum qui ha-
bebat falce acuta dicens.
Mitte falce tuam acutam.
& uindemia uetros uinee
terre. quoniam maturi sunt uue
eius. Et misit angelus falce
suam in terram. & uindemi-
auit uineam terre. & misit
in lacum irae dei magnum.
& calcatus est lacus extra
ciuitatem. & exiit sanguis
de lacu usque ad frenos equorum
per stadia mille sescenta. Et ui-
di aliud signum in celo ma-

gnum & mirabile. Angelos
septem habentes plagas se-
ptem nouissimas. quoniam nullis
consumata est ira dei. Et uidi
tanquam mare uitreum mi-
xtum igni. & eos qui uicerunt
bestiam & imaginem eius. &
numerum nominis eius stan-
tes supra mare uitreum. ha-
bentes cytharas dei. & cantan-
tes canticum moysi serui dei.
& canticum agni dicentes.
Magna & mirabilia opa tua
domine deus omnipotens. iuste & uere me-
ritae rex seculorum. Quis non
timebit te domine. & magnifica-
bit nomen tuum. Quia tu
solus pius. quoniam omnes gentes
uenient & adorabunt in con-
spectu tuo. quoniam iudicia
tua manifesta sunt.
Et post haec uidi. & ecce ap-
tatum est templum taberna-
culi testimonium in celo. & exi-
erunt septem angeli habentes
septem plagas de templo
uestri lapide mundo candi-
do. & praecincti circa pectora
zonis aureis. Et unus ex quatuor
animalibus dedit septem

angelis septem fialas aureas
plenas iracundia dei uiuen-
tis in secula seculorum. Et
impletum est templum fu-
mo a maiestate dei. & de iur-
tute eius. & nemo poterat
intrare in templum. donec
consumarentur septē plage
septem angelorum. Et au-
diui uocem magnam de tem-
plo dicentem septem angelis.
1 Et effundite septem phia-
las ire dei in terram. Et abiit
primus & effudit phialam
suam in terram. & factū est
uulnus seuum ac pessimum
in homines qui habebant
caractere[m] bestie. & eos qui
adorauerunt imaginem ei.
2 Secundus effudit phialam
suam in mare. & factus est
sanguis tanquam mortui.
& omnis anima uiuens mor-
ta est in mari. Et tertius
effudit phialam suam super
flumina & super fontes aq-
ue. & factus est sanguis.
3 Audiui angelum aquarū
dicentem. Iustus es qui es &
qui iudicas. quia hec iudica-

sti. quia sanguinem scōrū
& propharum fuderunt. &
sanguinem eis dedisti bibe-
re ut digni sunt. Et audiui
alterum angelum dicentē.
4 Etiam dñe d's om̃ps. uera &
iusta iudicia tua. Et quartus
effudit phialam suam in
solem. & datum est illi estu
afficere homines & igni. Et
estuauerunt homines estu
magno. & blasphemauerūt
nomen dei habentis potesta-
tem super has plagas. neq;
egerunt penitentiam ut
darent illi gl'am. Et quintus
angelus effudit phialā suā
super sedem bestie. & factū
est regnum eius tenebro-
sum. & commanducauerūt
linguas suas pre dolore. &
blasphemauerunt dñm celi
pre doloribus & uulneribus
suis. & non egerunt peniten-
tiam ex operibus suis. Et sextus
angelus effudit phialam suā
in flumen magnum euphra-
ten. & siccauit aquam eius.
ut prepararetur uia regibus
ab ortu solis. Et uidi de ore

draconis & de ore bestie. & de
ore pseudo pphete sps tres
immundos in modum rana-
rum procedere. Sunt enim
sps demoniorum. facientes
signa. Et procedunt ad reges
totius terre congregare il-
los in prelium. ad diem ma-
gnum dei omnipotentis.
Ecce uenio sicut fur. Beatus
qui uigilat. & custodit ue-
stimenta sua. ne nudus am-
bulet. & uideant turpitu-
dinem eius. Et congregauit
eos in locum qui uocatur
hebraice erimagedon. Et se-
ptimus angelus effudit phi-
alam suam in aerem. & exi-
uit uox magna de templo
achrono dicens. Factum est.
Et facta sunt fulgura & uoces
& conterrita. & terrer motus
factus est magnus. qualis
nunquam fuit ex quo homi-
nes fuerunt super terram.
talis terrer motus. & sic ma-
gnus. Et facta est ciuitas ma-
gna in tres partes. & ciuita-
tes gentium ceciderunt. &
babilon magna uenit in

memoriam ante deum. dare
ei calicem uini indignationis
ire eius. Et omnis insula fu-
git. & montes non sunt in-
uenti. Et grando magna
sicut talentum de celo de-
scendit in homines. & blas-
phemauerunt homines dñm
ppter plagam grandinis.
quoniam magna facta est
uehementer.

Et uenit unus de septem
angelis qui habebant septē
phialas. & locutus est mecum
dicens. Veni ostendam tibi
damnationē meretricis ma-
gnę. que sedet super aquas
multas. cum qua fornicati
sunt reges terre. & inebriati
sunt qui inhabitant terrā
de uino pfticationis eius. Et
abstulit me in desertum in
spiritu. & uidi mulierem se-
dentem super bestiam. coc-
ineam. plenam nominib;
blasphemie. habentē capita
septem & cornua decem. Et
mulier erat circumdata pur-
pura & coccino. & margarita
auro & lapide preciosi.

margaritis. habens poculum
aureum in manu sua. ple-
num abominatione & im-
mundicia fornicationis ei.
& in fronte eius nomen scri-
ptum mysterii. Babilon
magna mater fornicatio-
num & abominationum
terre. Et uidi mulierē ebriā
de sanguine scōrum. & de
sanguine martyrum nō.
Et miratus sum cum uidissē
illam admiratione magna.
Et dixit m̄ angelus. Quare mi-
raris? Ego dicam t̄ sacramen-
tum mulieris. & bestie que
portat eam. que habet capi-
ta septem & cornua decem.
Bestia quam uidisti fuit & non
est. & ascensura est de abyssō
& in interitum ibit. & mira-
buntur habitantes terram
q̄ iorum non sunt scripta
nomina in libro uite a con-
structione mundi. uidentes
& iam que erat & non est.
Et c̄st sensus. qui habet sa-
pientiam. Septem capita se-
ptem montes sunt sup quos
c̄st sedet. & reges septem

sunt. Quinq; occiderunt. un⁹
est. & alius nondum uenit.
Et cum uenerit. oportet illū
breue tempus manere. Et
bestia que erat & non est.
& ipsa octaua est & de septē
est. & in interitum uadet.
Et decem cornua que uidisti
decem reges sunt qui regnū
nondum acceperunt. sed
potestatem tanquā reges
una hora accipient post be-
stiam. Hi unum consilium
habent. & uirtutē & pote-
statem suam bestie tradent.
Hi cum agno pugnabunt. &
agnus uincet illos. qm̄ dñs
dominorū est & rex regum.
& qui cum illo sunt uocati
electi & fideles. Et dixit m̄.
A quas quas uidisti ubi mere-
trix sedet. populus sunt. &
gentes. & lingue. Et decem
cornua que uidisti. hi odient
fornicariam. & desolatā faci-
ent illam & nudam. & carnes
eius manducabunt. & ipsā
igni concremabunt. Deus
enim dedit in corda eorum
ut faciant qđ illi placitum

est. ut daret regnum suum
bestie. donec consumeretur
uerba dei. Et mulier quam
uidisti est ciuitas magna. que
habet regnum super reges terre.

Et post hec uidi
aliu[m] angelu[m] descende[n]te[m]
de celo. habentem potestate[m]
magnam. & terra illuminata
est agla eius. Et exclama-
uit in forti uoce dicens. Ceci-
dit cecidit babilon magna.
& facta est habitatio demo-
norum. & custodia omnis
sp[irit]us immundi. & custodia
omnis uolueris immunde
& odibilis. quia de ira forni-
cationis eius biberunt om[ni]s
gentes. & reges terre cum illa
fornicati sunt. & mercatores
terre de uirtute deliciarum
eius diuites facti sunt. Et au-
diui aliam uocem de celo di-
centem. Exite de illa populus
meus. & ne participes scilicet de
licitorum eius. & de plagis ei[us]
non accipiatis. quoniam puenit
peccata eius usque ad celum.

Et recordatus est d[omi]n[u]s iniquita-
tum eius. Reddite illi sicut

ipsa reddidit uobis. & dupli-
cate duplicia secundum opera ei[us].
In poculo quo miscuit misce-
te illi duplum. Quantum glo-
rificauit se & in deliciis fuit:
tantum date illi tormentu[m]
& luctum. quia in corde suo
dixit. Sedeo regina & uidua
non sum. & luctum non uide-
bo. Et ideo in una die uenient
plagae eius. mors & luctus. &
fames. & ignis comburetur.
quia fortis est d[omi]n[u]s qui iudica-
bit illam. & flebunt & plan-
gent se super illam reges ter-
re qui cum illa fornicati sunt.
& in deliciis uixerunt. cum
uiderint fumum incendi-
um eius. longe stantes propter
timorem tormentorum ei[us]
dicentes. Ve uis ciuitas illa
magna babilon. ciuitas illa
fortis. quoniam in una hora ueni-
t iudicium tuum. Et mercatores
terre flebunt & lue-
bunt super illam. quoniam
eorum nemo metetur. &
merces autem eorum & argenti &
dis precie & margarite &
byssii. & purpure & serici.

cocci. & omne lignū thymū.
& omnia uasa eboris. & omnia
uasa de lapide precioso. &
gramento & ferro. & marmo-
re. & cynamomū. & amomū.
& odoramentorum. & un-
guenti. & turis. & uini. &
olei. & simili. & citri. &
iumentorum. & ouium.
& equorum. & redarum. &
manicipiū. & iumentorum
hominum. & poma tua de-
siderii anime discesserunt
a te. & omnia pingua &
clara perierunt a te. &
amplius iam illa non inue-
nient mercatores hominū.
Qui diuites facti sunt ab ea:
longe stabunt ppter timo-
rem tormentorum ei. flen-
tes ac lugentes & dicentes.
Que ciuitas illa magna. que
amplius erat byssino & pur-
pureo. & auro. & acaurata
auro & lapide precioso
& gartis. qm una ho-
ra sunt tante di-
uitie. Et omnis gubernator.
& omnis qui in locum nau-
gat. & nautę qui in mari

operantur longe steterunt.
& clamauerunt uidentes
locum incendiū ei dicentes.
Que similis ciuitati huic ma-
gne. Et miserunt puluerē
super capita sua. & clama-
uerunt flentes & lugentes
dicentes. Ve uę ciuitas illa
magna. in qua diuites facti
sunt omnes qui habent na-
ues in mari de precis eius.
qm una hora desolata est.
Et exultate super eam celum
& scī apti & pphete. qm iu-
dicauit deus iudicium ur̄m
de illa. Et fustulit unus an-
gelus fortis lapidem quasi
molarem magnum. & misit
in mare dicens. Hoc impetu
mittetur babilon magna
ciuitas illa. & ultia iam non
inuenietur in ea uox cytha-
redorum & musicorum. &
tibia canentium. & tuba
non audietur in te amplius.
& omnis artifex omnisq; ars
non inuenietur in te ampli.
& uox mole non audietur
in te amplius. & lux lucerne
non lucebit tibi amplius. &

uox sponsi & sponse non au-
dicitur adhuc in te. quia
meritatores tui erant prin-
cipes terre. quia inueneficius
tuus errauerunt omnes gentes.
& in ea sanguis prophetarum
& sanctorum inuentus est. &
omnium qui interfecit sunt
in terra.

Post hec audiui quasi uo-
cem magnam tubarum multa-
rum in celo dicentium alleluia.
Laus & gloria & uirtus deo nostro
est: quia uera & iusta iudici
a sunt eius. quia iudicauit
de meretrice magna que
corrupte terram in prostitu-
tione sua. & iudicauit
sanguinem seruorum suorum
de manibus suis. Et iterum
dixerunt alleluia. Et fumus
eius ascendit in secula seculorum.
Et ceciderunt seniores uirgines
quattuor. & quattuor ani-
malia. & adorauerunt dominum
sedentem super thronum
dicentes amen alta. Et uox
de throno exiit dicens.
Laudem dicite deo nostro omnes ser-
ui eius. & qui timeatis dominum

245
pusilli & magni. Et audiui
quasi uocem tube magnę.
& sicut uocem aquarum multi-
tarum. & sicut uocem conuul-
sorum multorum dicentium
alta. quoniam regnauit dominus deus
noster omnipotens. gaudeamus & ex-
ultemus. & dantes gloriam ei.
quia uenerunt nuptie agni.
& uxor eius preparauit se.
& datum est illi ut cooperaret
se byssino. & tendente can-
do. Byssinum enim iustifica-
tiones sanctorum sunt. Et dixit
mihi. Scribe. Beati qui ad nuptias
nuptiarum agni uocati sunt.
Et dixit mihi. Hec uerba dei ue-
ra sunt. Et cecidi ante pedes
eius. ut adorarem eum. Et
dixit mihi. Noli. Ne feceris. Quia
seruus tuus sum. & fratrum
tuorum. habet etiam & dominum
meum. Dominum adora. Non
um enim tuus. & uos prophete.
Et audiui uocem apertam.
& ecce equus albus. & qui
bat super eum. & uocat
delis & uerax. & in illa
iudicat. & uirgines beati
autem erunt. & non flabunt.

ignis. & in capite eius diade-
mata multa. habens nomen
scriptum qd nemo nouit
nisi ipse. Et uestitus erat ue-
ste aspersa sanguine. & uoca-
tur nomen eius uerbum dei.
Et exercitus qui sunt in celo
sequebantur eum in equis
albis. uestiti byssino albo
mundo. Et de ore ipsius pro-
debat gladius acutus. ut in
ipso percutiat gentes. Et ipse
regget eas in uirga ferrea. &
ipse caleat torcular uini
furoris ire dei omnipotentis.
Et habet in uestimento & in
femore suo scriptum. rex re-
gum. & dñs dominantium.
Et uidi unum angelum stante
in sole. & clamauit uoce ma-
gna dicens omib; aures que
uelabant per medium celum.
Venite congregamini ad ce-
nam magnam dei. ut man-
ducetis carnes regum & car-
nes tribunorum. & carnes
reum. & carnes equorum.
& sedentium in ipsis. & carnes
omnium liberorum & seruorum.
puellorum ac magnorum.

Et uidi bestiam & reges terre
& exercitus eorum congrega-
tos ad faciendum prælum
cum illo qui sedebat in equo.
& cum exercitu eius. Et appre-
hensa est bestia. & cum illa
pseudo ppheta. qui fecit si-
gna coram ipsis. quibus se-
duxit eos qui acceperunt
caractere[m] bestie & adoraue-
runt imaginem eius. & multi
missi sunt in stagnum
ignis ardentis sulphure. &
ceteri occisi sunt in gladio
sedentis super equum. qui pro-
cedit de ore ipsius. & omnes
aues saturate sunt carnibus
eorum. Et uidi angelum de-
scendentem de celo habente
clauem abyssi. & catenam
magnam in manu sua. &
apprehendit draconem serpen-
tem antiquum. qui est dia-
bolus & sathanas. & ligauit
eum per annos mille. & mi-
sit eum in abyssum. & clau-
sit & signauit super illum
ut non seducat amplius gen-
tes. donec consummentur mille
anni. Post hec oportet illum

746
solui modico tempore. Et uidi
sedes. & sederunt super eas. &
iudicium datum est illis. &
animas decollatorum ppter
testimonium iū & ppter
uerbum dei. & qui non ado-
rauerunt bestiam neq; ima-
ginem eius. nec acceperunt
characterem in frontib; aut
in manib; suis. & uixerunt
& regnauerunt cum xpo
mille annis. ceteri mortui

Non uixerunt donec confu-
mentur mille anni.

Hec est resurrectio prima.
Beatus & scs qui habet partē
in resurrectione prima. In
his sda mors non habet po-
testatē. sederunt sacerdotes
xpi & dei. & regnabunt cū
illo mille annis. Et cū confu-
mati fuerint mille anni.
soluetur sathanas de carcere
suo. & exibit & seducet gen-
tes que sunt super quattuor
angulos terre. gog. & magog.
& congregabit eos in preliū.
quorum numerus est sicut
harena maris. Et ascendent
super latitudinem terre.

& circūierunt castra scōrū.
& ciuitatem dilectam. Et
descendit ignis a deo de celo.
& deuorauit eos. Et diabolus
qui seducebat eos missus est
in stagnum ignis & sulphu-
ris. ubi & bestia & pseudo-
pphetę cruciabitur die
ac nocte in secula seculorū.
Et uidi thronum magnū &
candidum. & sedentem sup
eum. a cuius conspectu fugit
celum & terra. & locus non
est inuentus ab eis. & uidi
mortuos magis & pui-
los stantes in conspectu thro-
ni. & libri aperti sunt. Et
alius liber apertus est qui
est uite. Et iudicati sunt
mortui ex his que scriptę
erant in libris. scdm opa
ipsorum. Et dedit mare
mortuos qui in eo erant. &
mors & infernus dederunt
mortuos a uiuip. stant
& iudicatum est de his.
scdm opa ipsorum. & infernus in-
iunctus sunt in
s. num. 1. 1. Hec mors
est itaq; in ignis. & in

non est inuentus in libro uite
scriptus: missus est in stagnū
ignis. Et uidi celum nouum.
& terram nouam. Primum
enim celum & prima terra
abierunt: & mare iam non est.
Et ciuitatem sanctam iherusalem
nouam uidi descendentem
de celo ad eos paratam: sicut
spoliā et nuptiam uiro suo.
Et ait mihi: ueni magna de-
stinatio dicitur. Et ecce taber-
naculum dei cum hominibus:
& habitabit cū eis. Et ipsi
populus eius erunt. & ipse
deus cum eis: & eorum deus.
Et abergit deus omnē lacri-
mam. & mors ultra non erit neq;
luctus neq; clamor neq; do-
lor erit ultra que prima
erunt. Et dixit qui sede-
bat super thronum. Ecce facio
omnia haec. Scribe.
Et ait mihi: uerba ista sunt
fideles. Amen. Amen. Amen.
Et ait mihi: Non timeas. Ego sum
alpha & omega. Primus & ultimus.
qui uiuunt. Amen. Amen. Amen.

hec. & ero illi ds. & ipse erit
michi filius. Timidis autē
& incredulis. & execratis. &
homicidis. & fornicatorib;
& ueneficis. & idolatris. &
omnib; mendacibus. pars
illorum erit in stagno ignis
ardentis & sulphure. quod
est mors secunda. Et uenit
unus de septem angelis ha-
bentibus phyalas plenas se-
ptem plagis nouissimis. &
locutus est mecum dicens.
Veni ostendam tibi sponsam
agni. Et suscepit me in spū
in montem magnū & altū.
& ostendit michi ciuitatem
scām ierusalem descendente
de celo. a deo habentem clari-
tatem dei. Lumen ei simile
lapidi precioso. tanquam
lapidi iaspidis. sicut cristal-
lum. Et habebat murum
magnum & altum. habens
portas duodecim. & in por-
tis angulos duodecim. &
nomina scripta. que sunt
nomina duodecim tribuum
filiorum israel. Ab oriente
portę tres. & ab aquilone

porte tres. & ab austro por-
 te tres. & ab occasu porte
 tres. Et murus ciuitatis
 habens fundamenta duo-
 decim. & in ipsis duodecim
 nomina duodecim apłorū
 agni. Et qui loquebatur
 mecum habebat mensurā
 harundinem auream ut
 metiretur ciuitatem. & por-
 tas eius & murum. Et ciui-
 tas in quadro posita est. &
 longitudo eius tanta est
 quanta & latitudo. Et men-
 sus est ciuitatem harundi-
 ne per stadia duodecim mi-
 lia. Longitudo & latitudo
 & altitudo eius equalia sunt.
 Et mensus est muros eius cen-
 tum quadraginta quattu-
 or cubitorum. mensura
 hominis que est angeli. Et
 erat structura muri eius ex
 lapide iaspide. ipsa uero ci-
 uitas aurum mundum. si-
 mile utro mundo. Funda-
 menta muri ciuitatis. omni
 lapide precioso ornata. Fun-
 damentum primum iaspis
 sedis saphirus. tercius calce-

[illegible]

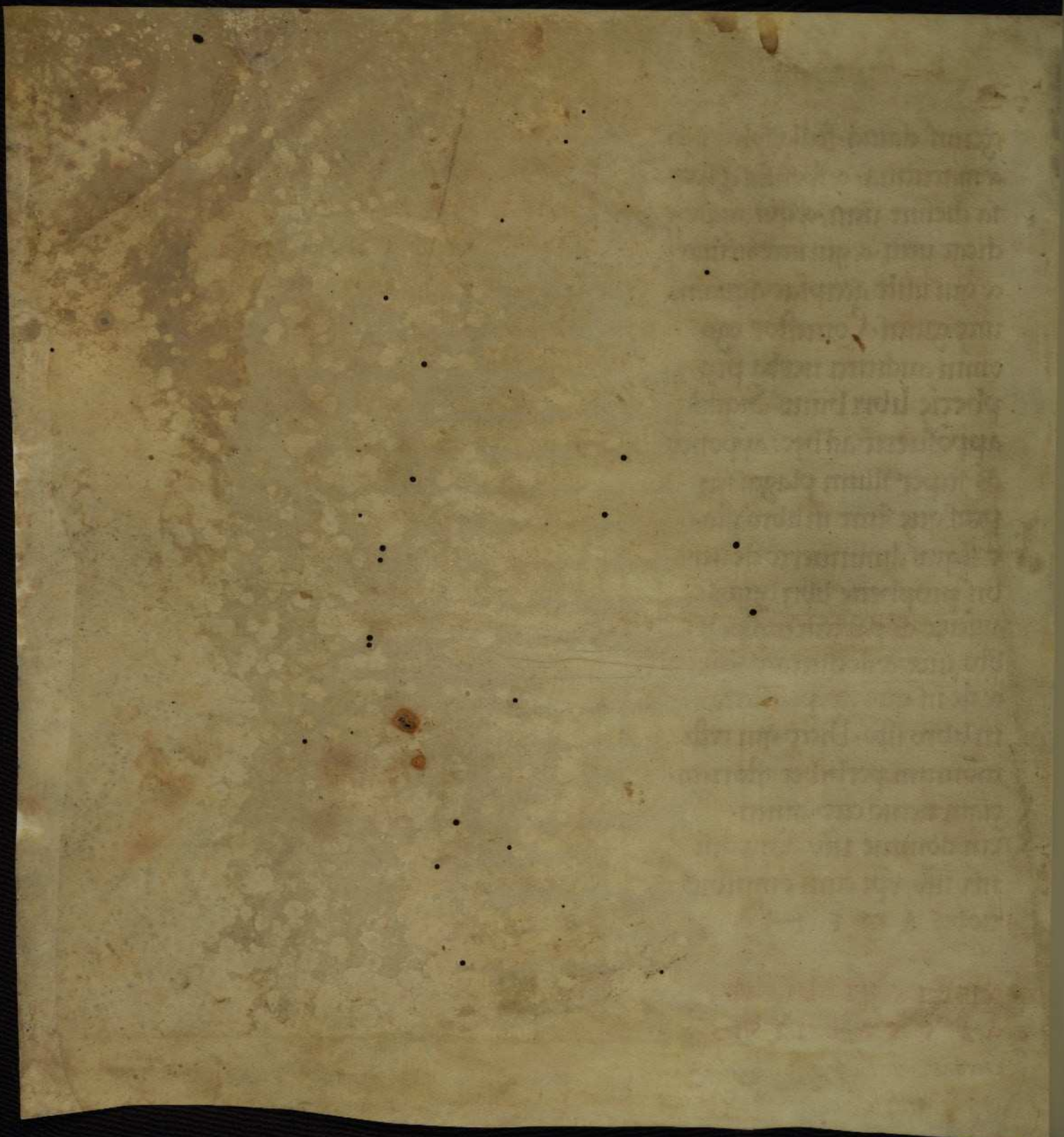

genus dauid. stella splendida
& matutina. & sponsus & spon-
sa dicunt ueni. & qui audit
dicat ueni. & qui sitit ueniat.
& qui uult accipiat aquam
uite gratis. Coniurator ego
omni audienti uerba pro-
phetie libri huius. Siquis
apposuerit ad hec: apponet
ds super illum plagas scri-
ptas que sunt in libro isto.
Et si quis diminuerit de uer-
bis prophetie libri huius:
auferet ds partem eius de li-
bro uite & decuitate sca-
& de his que scripta sunt
in libro isto. Dicit qui testi-
monium perhibet istorum.
Etiam uenio cito. amen.
Veni domine ihu. Gra dñi
nri ihu xpi cum omnibus
uobis A M E N;

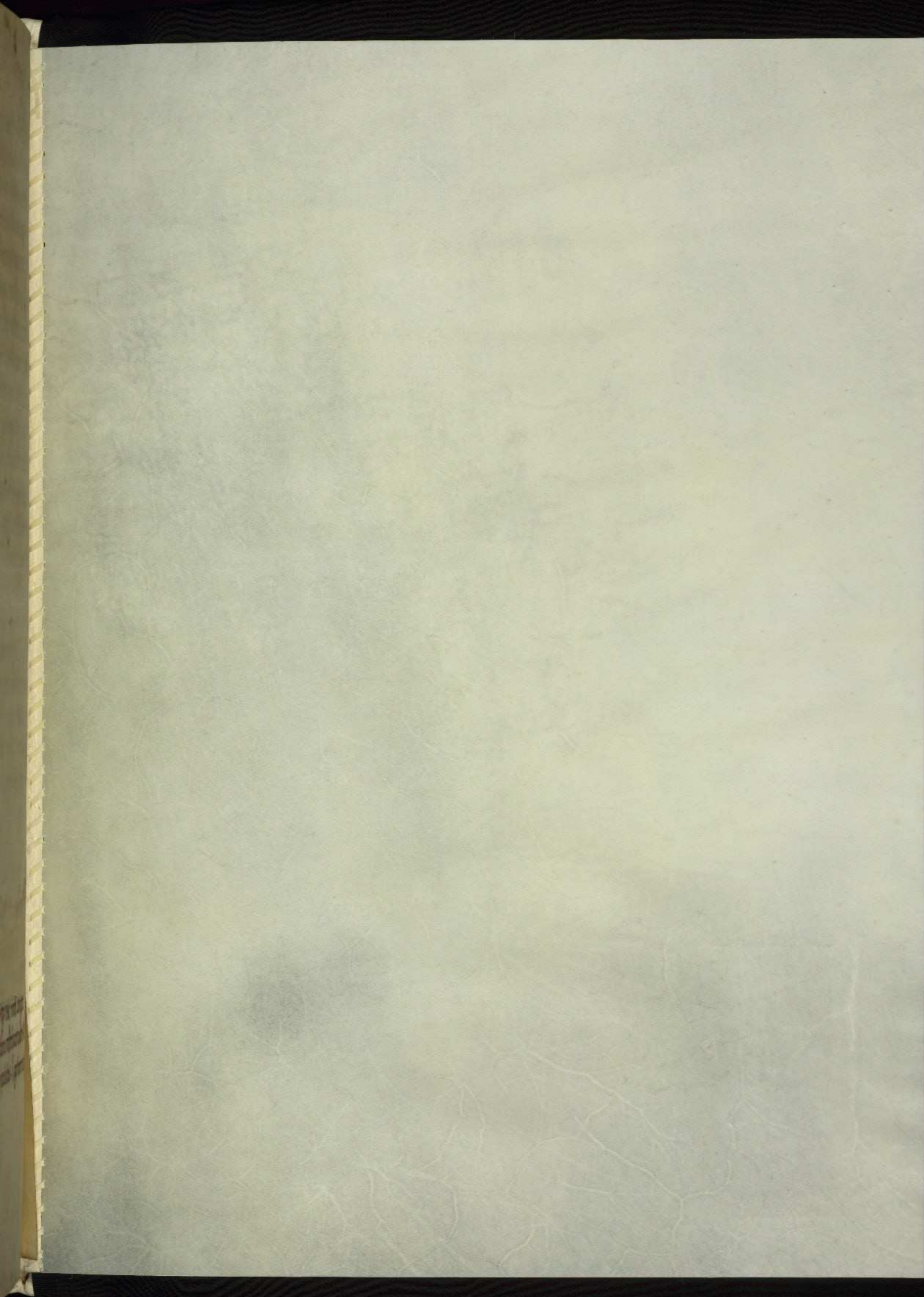
**EXPLICIT LIBER
A P O C A L I P S I S;**

Veritas & uerbum dñi manet
In eternum.

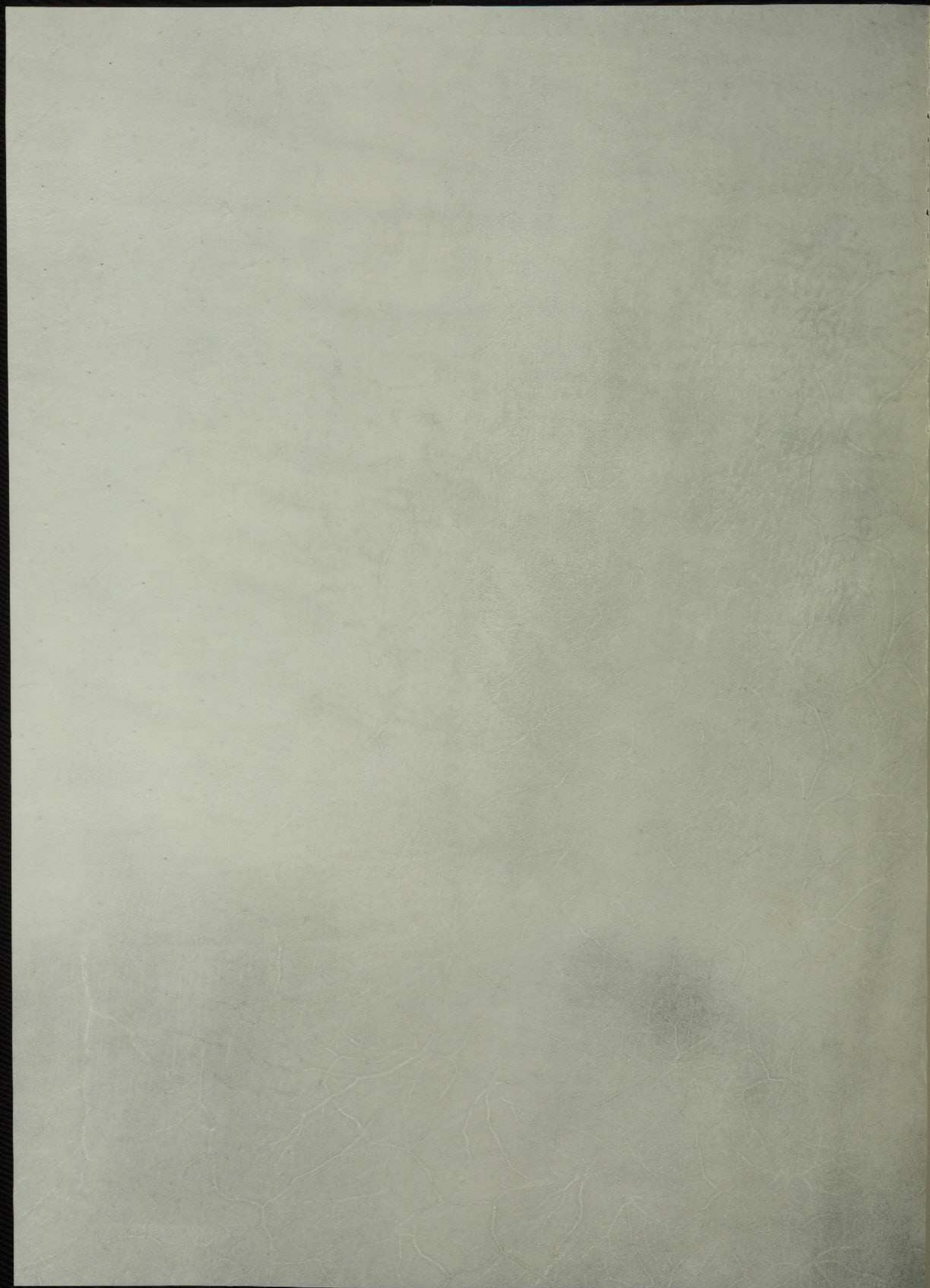

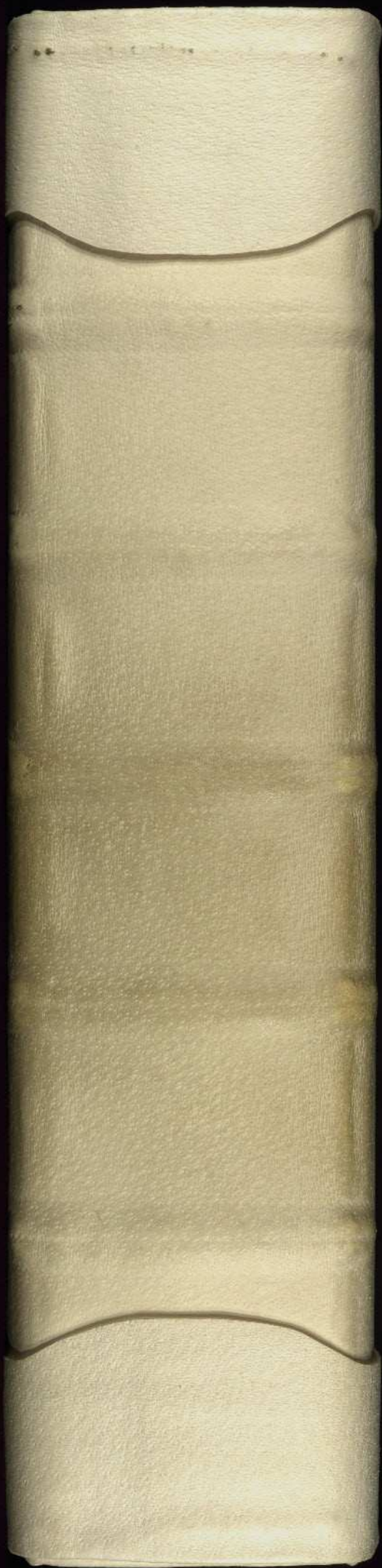

This document is a digital facsimile of a manuscript belonging to the Walters Art Museum, in Baltimore, Maryland, in the United States. It is one of a number of manuscripts that have been digitized as part of a project generously funded by the National Endowment for the Humanities, and by an anonymous donor to the Walters Art Museum. More details about the manuscripts at the Walters can be found by visiting The Walters Art Museum's website www.thewalters.org. For further information about this book, and online resources for Walters manuscripts, please contact us through the Walters Website by email, and ask for your message to be directed to the Department of Manuscripts.

The Walters Art Museum
600 N. Charles Street
Baltimore, Maryland
21201

<http://www.thewalters.org/>

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/legalcode>
Published 2009